Aldona
VILUTIENĖ

TREČIOJI VĖLIAVOS SPALVA

Prisiminimų rinktinė

Aldona
VILUTIENĖ

TREČIOJI VĖLIAVOS SPALVA

Prisiminimų
rinktinė

Vilnius
"Žaliasis pasaulis"
1996

UDK 947.45.083
TR69
Vi-188

12 | os m. CB
FILIALAS
12-C/12981+ab

ISBN - 9986 - 618 - 07 - X
© Aldona VILUTIENĖ

TURINYS

Redaktorius. Vienos nebaigtos knygos pratarmė 7
1944-ais kaip 1940-ais 9
Klasta ir provokacijos - nuo pirmos dienos 9
Įspėjimas 11
Partizanai kūrėjai 12
Konstancija Jankevičienė. Dar vieni Rainiai? 18
Dybakalnio tragedija 18
Tą vasarą apskrityje 20
Vetroviečių 1945m. balandžio 13 - 15 d. nužudyti Marijam – polės apylinkių žmonės 23
Prieš Taurą buvo Algimantas 25
Partizaniškas teisingumas 34
Frontui praėjus 37
Paliose ir aplink Palias 41
Vytauto kuopa 50
"Partizanai, Lietuvos partizanai..." 53
Gyvybė už laikrodį 64
Antanas Kružikas. Nuo Brazavo iki Vorkutos 65
Antanas Kružikas. Vieno žemėlapio dešifravimas 67
Antanas Kružikas. Pro "geležinę uždangą" 70
Antanas Kružikas. Ketvirtoji kuopa, ne tokia kaip kitos 73
Vytauto rinktinės 4-tos kuopos partizanų slėptuvės 76
Liepakojų mūšis 79
Broliai Kliukinskai 83
Konstancija Jankevičienė. Šrapnelis 84
Mirtis Beliūno raiste 93
Antanas Kružikas. Pirmieji ant grindinio 95
Perkūno rinktinės partizanai 96
"Laisvės žvalgo" redaktorius 101
Kalniškės mūšis 102
S.Krapavičiūtė-Kerpakienė. Pradžioje buvo meilė . . . 105
Stribų siaubas 107
Ramutė Mauručaitė. Pokaris Eglinčiškėje 109

Svetima pavarde 113
Stribų siautėjimas Kalvarijos apylinkėse 113
Anelė Meškelevičiūtė-Jankauskienė. Mykolaičiai 118
Leonas Pališkis. 1946-ieji gimnazijoje 120
Albina Antanynaitė-Gumauskienė. Padėjau kuo galė - dama 122
Ruduo Sangrūdoje 125
Salomėja Petrauskaitė-Ordinavičienė. Atsimenu pokarį 128
Avikiluose prie Liudvinavo 129
Anelė Kazlauskaitė-Marcinkevičienė. Mūšis Naudžiūno sodyboje 132
Katerina Jankuvienė. Žuvę prie Kruonio 132
Kas padės surasti? 133
Grybinės mūšis 136
Antanas Pažėra. Pakaunės miškuose 139
Plėšikai 146
"Liaudies gynėjo" žmonos prisiminimai 148
Reginos, Plunksnos ir Ramunės žūtis 149
Trečioji vėliavos spalva 153
"Blynų balius" 155
Išdavystės kaina 161
Antanina Akelaitytė. Ryšininkės prisiminimai 164
Dar apie Kazoką 168
Kapas Kušliškių miškelyje 168
Paskutinė Ūkų sodybos diena 172
Buktos mūšis 173
Eilinės šeimos eilinė istorija 177
Kur bepažvelgsi, mirtis 178
Ramutė Zorskienė. Trijų Albinų lemtis 179
Julija Tupčiauskaitė-Želepienienė. Tarp plėšikų ir sau - gumo 183
Konstancija Jankevičienė. Atpažintas Tigras 185
Raišupio mūšis 186
Žalgirio rinktinė 191
Opšrūtų epizodas 197
Mūšis Naujienėlės kaime 201

Vadas Rymantas 203
Ona Pavilonytė-Aleščikienė. Už brolelį partizaną . . . 205
Atpažintas pagal ordiną 211
Antanas Kružikas. Pelkė išgelbėjo, pelkė pražudė . . . 213
Liepaitės 213
Pasakoja ryšininkė Albina Bujauskaitė 218
Jeronimas Račyla. Moteris iš Balsupių 220
Seserys apie brolį 222
Simokų Sutkai 223
Antanas Kružikas. Paskutiniai Sūsninkų partizanai . . 224
Jie didžiavosi švariomis rankomis 225
Pasivadino Vampyru 231
Vladas Sauka: "Man nebuvo kitos išeities" 234
Mūšis Talkiškių pelkėse 236
Mūsų Stalinas 237
Svetimoj padangėj 238
Bronė Leonavičiūtė-Jungaitienė. Mano pokaris 243
Anelė Bubnytė-Samulaitienė. Savanorio dukters jaunystė 250
Beržas ir jo svečiai 254
Sprogimas Mikališkių kapinėse 258
Partizano laime 259
Aušrelė 264
Smogikas Bieliūnas - Kabelis 269
Dar vienas mirties pavidalas: "Operatyvinės kombinacijos grupės" 274
Spyglio medžioklė 276
Varnabūdės miške 278
Salomėja Stadaliūtė-Stasiukaitienė. Išdavystė 282
Jauniausias būryje 285
Užverbuotas ir Žilvinas 286
Liepa ir jo vyrai 290
Suimta 306
Marijampolės kalėjime 308
"Draugė" lenkė 313
Mirtininkas 314

Vasario 16-oji Leningrado paskirstymo punkte 315
Į Šiaurę 316
Bulviakasis zonoje 319
"Ar yra lietuvaičių?" 320
1953 03 05 323
Grįžtu namo 323
Visi keliai veda į Sibirą... 326
Milda Traskauskaitė-Varnagirienė. ...arba į Džezkazganą 332
Mirties namai 336
Partizanė Vilija 346
Neužmiršk jų, Tėvyne 349

Priedai

1. Tauro apygardos struktūra 354
2. Tauro apygardos partizanų veikimo Statutas ir Prie - saika 359
3. Mobilizacijos įsakymas 362
4. Partizanų malda 362
5. Tauro apygardos partizanų himnas 363
6. J.Lukšos 1947m. kelionės į užsienį maršrutas . . . 365
7. J.Lukšos grįžimo iš užsienio maršrutas 366
8. Prašymas priimti į partizanus 367
9. Raportas partizanui Beržui apdovanoti 368
10. Tauro apygardos partizanai 369
11. Fotoliudijimai 465

VIENOS NEBAIGTOS KNYGOS PRATARMĖ

Ši knyga buvo sumanyta kaip prisiminimai. Tikriausiai tai būtų buvę turiningi prisiminimai: Aldona Sabaitytė-Vilutienė - Neužmirštuolė, Viltis, buvusi partizanų ryšininkė ir politinė kalinė turėjo ką papasakoti. Tačiau, pradėjusi rašyti, ji susidūrė su tokia naujų faktų ir vardų gausa, kad nutarė atsisakyti saldaus vienvaldiškumo jausmo ir papildyti pasakojimą dar ir kitų žmonių rašiniais.

Taigi jau ne prisiminimai, o prisiminimų rinktinė. Tačiau ir taip papildžius knygą, anapus pasakojimo liko daug pavardžių, kurias "atsiminė" vien tardymo protokolai ar kitokie nuniokotuose tarybinio saugumo archyvuose aptikti dokumentai. Dažniausiai išliko vardai ir pavardės, rečiau - tik slapyvardžiai. Nepaminėtiems, šiems žmonėms grėsė visiška užmarštis. Autorė priėmė knygon ir juos.

Kuo po to virto knyga? Aišku, tai jau ne prisiminimai, bent jau ne vieni prisiminimai. Teisingiausia būtų ją pavadinus pagarbos žodžiu tiems, kurie apgynė Lietuvos garbę sunkiausiu mūsų šalies istorijos metu.

Kas tie gynėjai?

Deja, ne tie, kuriems tauta patikėjo valstybės vairą neramiame prieškaryje. Kai 1940 m. birželio 14-15 d. naktį Lietuvos vyriausybė susirinko į savo paskutinį posėdį, vos 4 jo dalyviai nesuabejojo, kad Laisvė gyva tik ginama.

Neapgynė šalies nei aukštoji karininkija. Atšilusi po Nepriklausomybės kovų žvarbos, kuo toliau, tuo sunkiau ji palikdavo kabinetų jaukumą. Rautų ir priėmimų metu įsimiklinusi galantiškai bučiuoti damų rankeles, užmiršo pirmutinę kario priedermę - ginti savo šalį ir lemtingą birželį neišdrįso ištraukti kardą iš makštų. Dar daugiau: kai birželio 15 d. naktį Marijampolės kunigaikščio Vytenio 9 pėstininkų pulko vadas Antanas Gaušas pakėlė pulką ir patraukė su juo Vokietijos link, iš Kauno strimgalviais atrūko du generolai, kad, trečiojo generolo įsakyti, sustabdytų žygiuojančius, grąžintų juos

atgal į kareivines. Sugrąžino...

Lietuvos garbę apgynė pokario partizanai. Išvargę ir alkani, bunkeriuose praradę sveikatą, išdavinėjami ir žudomi, jie iki paskutinio šovinio gynė laisvos Tėvynės viziją. Kiek jų žuvo? Visoje Lietuvoje - maždaug 30000, partizanų Tauro apygardoje, apie kurią pasakojama knygoje, - gal 7000. Kiek liko? Šimtas kitas.

Perėję kalėjimus ir lagerius, o kartais - kaip marijampolietis Petras Gumauskas - net pabuvoję "ant grindinio", jie tebežengia žalioje jaunystėje pasirinktu kovos už Laisvę keliu.

A.Vilutienė, eidama juo, parašė "Trečiąją vėliavos spalvą".

Knygos žanras jau aptartas. Paskelbdama savo, Suvalkijos partizanų ir jų artimųjų atsiminimus, aptardama archyvuose ir pas žmones išlikusius dokumentus, autorė, nebūdama istorikė, nori pasitarnauti tiems mokslininkams, kurie kada nors imsis tragiškojo pokario temos. Jiems reikia padėti: nebuvo baisesnio laikmečio, nebuvo klastingesnio priešo.

Kadangi nuo aprašomų įvykių praėjo keliasdešimt metų, daugelis liudininkų jau primiršo vardus ir datas. Dargi tą patį įvykį atskiri žmonės nupasakoja skirtingai. Vadovaudamasi nuostata daugiau skelbti, mažiau teisti, autorė pateikia abi versijas. Tų teisėjų dar bus per akis.

Tuo pačiu autorė tikisi ir Skaitytojų pagalbos. Tikėtina, kad knyga nevienam jų sukels prisiminimus apie tekste dar nepaminėtus žmones ir įvykius. Autorė būtų dėkinga, galėdama jais papildyti Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejaus, kuriam šiuo metu vadovauja, fondus. (Pastabas ir papildymus prašome siųsti adresu: Šiaulių 60, 4520 Marijampolė.)

Gaila, knyga nebaigta: pernelyg trumpas žuvusiųjų sąrašas, pernelyg daug neįvardintų kapų pakelėse. Galimas daiktas, tokios knygos niekada neturi pabaigos.

Tačiau tai, kas svarbiausia, "...Spalvoje" pasakyta: tik gindama Laisvę, tauta pasisako esanti tauta. Tuo ši knyga ir vertinga. Netgi tokia, nebaigta.

Redaktorius

1944-AIS - KAIP 1940-AIS

Graži 1944 m. vasara nedžiugino žmonių. Jų žvilgsniai krypo į Rytus, iš kur artėjo frontas. Kas bus? Iš atminties dar nebuvo išblėsę 1940-1941-jų metų tarybinės okupacijos žiaurumai.

Būgštavimai pasiteisino. Vos praėjus frontui, buvo atgaivintas ir sustiprintas komunistinio režimo aparatas. Valstiečiai buvo apkrauti nepakeliamais mokesčiais, rekvizicija sekė rekviziciją. Prasidėjo represijos, NKVD dalinių savivaliavimas, ištisų kaimų deginimai ir trėmimai.

Krosnos valsčiaus Naujavalakių kaimo žmonės dirbo kasdieninius darbus, kai pasigirdo automatų šūviai. Per kaimus nuskriejo žinia: žudo vyrus! Tai darbavosi P. Vetrovo galvažudžiai. Tą rugpjūčio dieną savo sodyboje buvo nužudyti tėvas ir sūnus Čižauskai, Janušauskas su žentu, Kričena. Nebuvo jie nei partizanai, nei šauliai, nei vadinamieji buožės. Pagaliau niekas net neklausė, kas jie. Pamatė, nušovė, nuėjo, palikdami skausmą ir naujus kapus Krosnos kapinėse...

Vien rugpjūčio ir rugsėjo mėnesiais vetroviečiai Marijampolės apskrityje iššudė daugiau kaip du šimtus vyrų ir paauglių, dirbusių savo sodybose.

Okupantas grįžo.

KLASTA IR PROVOKACIJOS - NUO PIRMOS DIENOS

Raudonajai armijai kartu su frontu nutolus į Vakarus, Lietuvą užplūdo NKVD kariuomenės daliniai, kurie stengėsi kuo greičiau įvesti sovietinį režimą. 1944 metų rugpjūčio pradžioje į Lietuvą atvyko generolo Pavelo Vetrovo divizija, prieš tai atsakančiai pasidarbavusi Čečėnijoje ir Ingušetijoje. 1944 m. vasario 23 - kovo 6 dienomis, sugrūdę į vagonus, vetroviečiai ištrėmė iš gimtųjų vietų daugiau kaip pusę milijono čečėnų; kita tiek iššudė. Už tai P.Vetrovas buvo apdovanotas Raudonosios vėliavos ordinu. Tų pačių metų gegužės mėnesį Vetrovo budeliai jau siautėjo Kryme, iš kur buvo išgabenti totoriai, graikai,

vokiečiai, armėnai ir kitų tautybių žmonės. Už šį "žygį" generolas gavo antrą ordiną.

P.Vetrovui buvo pavaldūs keturi NKVD pulkai, turintys daugiau kaip po du tūkstančius enkavedistų ir 4-oji NKVD kariuomenės šaulių diviziją.

Enkavedistai pasklido po Lietuvą. Deja, čia jiems sekėsi ne taip sklandžiai, kaip Kryme ar Kaukaze. Čia jiems teko grumtis ne tik su seniais, vaikais ir moterimis, bet ir su partizanais.

Kova truko ištisą dešimtmetį. Tai erzino Kremliaus vadus. J.Paleckio valdžia bei A.Sniečkaus vadovaujama partija prarado Maskvos pasitikėjimą. Siekiant kuo greičiau susidoroti su "buožėmis" ir "liaudies priešais", buvo pertvarkomi administracinis ir partinis aparatai. Į Lietuvą atvyko Michailas Suslovas ir L.Berijos pavaduotojas generolas Kruglovas.

Slaptam pasitarimui buvo sukviesti NKVD dalinių vadai, kuriems buvo perduoti šie Berijos nurodymai:

1. Sustiprinti partizanų, jų šeimų, visų prijaučiančių partizanams ir rėmėjų sekimą.

2. Stengtis partizanus suimti gyvus, o po to naudoti žiauriausias priemones prisipažinimui išgauti. Šaudyti be jokio teismo, šeimas bei rėmėjus deportuoti, namus deginti, turtą paimti ir perduoti vietos komunistams.

3. Visomis galimomis priemonėmis infiltruoti į partizanų gretas, ypač į štabus, enkavedistus ir šnipus.

4. Diskredituoti partizanus vietinių gyventojų akyse.

5. Stengtis įtraukti partizanus į atviras kautynes su NKVD kariuomene.

6. Kovai prieš partizanus sudaryti istrebitelių-naikintojų būrius.

7. Išmesti provokacinius desantus.

8. Košti miškus.

9. Sustiprinti propogandą ir kovinius veiksmus.

Vykdyti karines operacijas buvo pavesta NKVD generolui J.Bartašiūnui.

Vykdant Kremliaus direktyvas, 1945 m. liepos mėnesį Kazlų Rūdos miškuose pasirodė provokatorių desantininkų grupė. Aprengti vokiečių uniformomis, enkavedistai dėjosi esą

vokiečiai ir nepaprastai uoliai ieškojo ryšio su partizanais. Vietos gyventojai jais patikėjo ir per ryšininkus suvedė su vieno partizanų dalinio vadovybe. "Desantininkai", aplankę partizanų stovyklą, pakvietė aplankyti jų stovyklą ir aptarti svarbius reikalus. Kai buvo nustatyta susitikimo data ir net susitinkančiųjų skaičius, partizanų, svečiams išėjus, kai kuriems partizanams kilo abejonės. Pasiginčiję devyni vyrai išvyko į susitikimą, o trys, nujausdami kažką negero, nėjo. Po kiek laiko likusieji partizanai išgirdo "desantininkų" stovyklos pusėje trumpas automatų serijas. Partizanai tuoj pasiruošė kovai ir pasitraukė. Netrukus stovykla buvo apsupta gausaus NKVD-istų būrio. Laimei, ji buvo jau tuščia. Provokatoriai su gausiu NKVD ir stribų būriu pradėjo "košti" Kazlų Rūdos mišką, suiminėjo arba vietoje žudė ir kankino tuos gyventojus, pas kuriuos "desantininkai" buvo užėję, gavo maisto ar informacijos.

Nukankintų partizanų lavonus ryšininkai surado tik po geros savaitės. Tai buvo žiaurus vaizdas. Jie buvo išrengti, vielomis pririšti prie medžių, nukapotomis galūnėmis, iš kūno išpjautais odos diržais. Kai kuriems buvo išbadytos akys, o burnos užkimštos skudurais,. Žiauriai nukankintas buvo ir ūkininkas Bilskis, iš kurio "desantininkai" gavo daugiausia maisto. Šio žmogaus lavonas buvo pakabintas už kojų ant pušies šakos, o galva įkišta į didelį skruzdėlyną. Bilskį pasilaidojo savieji, o devynių partizanų kūnai buvo slaptai palaidoti miške prie šaltinėlio. Kapas ilgai buvo puošiamas gėlėmis.

Panašių provokacijų dar anksčiau pasitaikė Žemaitijoje ir Dzūkijoje, todėl partizanų vadovybė 1945 07 17 paskelbė šį atsišaukimą-įspėjimą.

ĮSPĖJIMAS

Lietuviai!

1. Paskutiniuoju laiku yra pasirodę kai kuriose vietose (Kazlų Rūdos, Veiverių valsč. ir kt.) vokiškai uniformuotų ir vokiškai kalbančių žmonių. Jie vaidina kaip ir partizanų vaidmenį ir stengiasi įsigyti vietos žmonių pasitikėjimą.

Įspėjame, kad mes, partizanai, visokių svetimų talkininkų vengiame ir jums taip pat patariame vengti.

2. Saugokitės visokių nepažįstamų asmenų ir su jais į jokias kalbas nesileiskite.

3. Partizanai jokių viešų rinkliavų nedaro, tad nesiduokite išnaudojami.

PARTIZANAI KŪRĖJAI

Saugumo komisaro Guzevičiaus, Vidaus reikalų komisaro Bartašiūno, CK sekretoriaus Preikšo, KPCK pirmojo sekretoriaus Sniečkaus ir "Smerš" viršininko generolo Kuzmino sukurta pragaro mašina pradėjo veikti visu smarkumu. Kontržvalgyba sukūrė Lietuvoje platų agentų tinklą. Saugumo skyriai, įsakyti Guzevičiaus, pradėjo masiškai verbuoti, šantažuoti, suiminėti ir kankinti Lietuvos žmones. Guzevičius ne tik verbavo naujus kadrus, bet ir kūrė agentūrines-kovines grupes, visų pirma, alternatyvią "Pasipriešinimo vadovybę", kuri stengėsi į savo rankas paimti pasipriešinimo sąjūdį.

Tai buvo pavojingos užmačios. Partizanų būriai dar tik kūrėsi. Vyriausio Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK'o) vadovybė buvo pasitraukusi į Vakarus, jos įtaka Lietuvoje buvo menka. Išnaudodamas palankų momentą, Guzevičius nurodė buvusiam Lietuvos kariuomenės majorui Juozui Mikuckiui, užverbuotam dar 1941 metais ir dabar gyvenančiam Vokietijoje, pasilikti Vakaruose ir įsiskverbti į emigrantų organizuojamus Komitetus kovojančiai Lietuvai padėti.

Mikuckis susirado majorą Pyragių. Šis Mikuckį pakvietė instruktoriumi į specmokyklą. Mikuckis maloniai sutiko ir tuoj pat pradėjo teikti informaciją Tarybų Lietuvos saugumui.

Pyragius, nenutuokdamas, kad Mikuckis - šnipas, kalbėjo su juo atvirai ir net džiaugėsi, sutikęs bendramintį patriotą. Tik vėliau, kai žvalgyba nustatė, kad stovykloje, kur ruošiami desantininkai priešo užnugariui, yra tarybinis agentas ir, kad tas agentas - lietuvis, majoras Pyragius pasidarė atsargus, ir Mikuckiui reikėjo ieškoti kitų kontaktų.

Lietuvoje visoms "slaptoms pogrindinėms organizacijoms", vadovaujamoms iš Vilniaus, štabo viršininku Guzevičius paskyrė savo agentą J.Markulį - Erelį.

Markulis buvo gimęs 1913 m. JAV, Pensilvanijoje. Beveik keturis metus mokęsis kunigų seminarijoje, bet dėl merginos ją metęs. Vedė. 1941 m. baigė Kauno universiteto medicinos fakultetą. Dėstė universitete iki jo uždarymo 1943 m. Buvo garbėtroška, siekė profesoriaus kėdės universitete. Ribotų gabumų mokslininkui, koks buvo Markulis, bendradarbiavimas su KGB buvo vienintelis kelias į profesūrą. Sąžinė jo nekankino.

Visuose jo fiktyvios pogrindinės organizacijos padaliniuose veikė kadriniai saugumo agentai. Apsimetę "pogrindžio štabo" įgaliotiniais, jie apdairiai ir profesionaliai verbavo Ereliui kadrus.

Ryšininkais taip pat dirbo saugumiečiai. Apie vadus nėra ką nė kalbėti.

Į Erelio "organizaciją" buvo įtraukti ir patriotiškai nusiteikę lietuviai, ypač merginos, šventai tikinčios, kad dirba pogrindyje ir prisideda prie pavergtos Tėvynės išlaisvinimo. Atsidūrė joje ir mano gerai iš Intos lagerio pažįstamos Rožytė Preibytė ir Anelė Bubnytė. Viena iš Žemaitijos, antra iš Suvalkijos. Herojų kelias į konclagerį labai panašus.

Rožytės brolis Adolfas jau turėjo pažinčių Vilniuje ir, iš Erelio gavęs pasą, sėkmingai ryšininkavo Vilniaus ir Žemaitijos partizanams. Partizanai, kaip ir Adolfas, Erelio neįtarė ir ryšį su Vilniumi laikė patikimu.

Rožytė tuo metu jau slapstėsi. Broliui pasiūlius važiuoti į Vilnių, kur galės ne tik ramiau gyventi, bet ir dirbti pogrindyje, - sutiko. Vilniuje apsigyveno pas V.Krutkį slapyvardžiu Aitvaras. Tai buvo, kaip vėliau paaiškėjo, Markulio agentas. Kaip pasakojo Rožytė, į tuos namus dažnai užsukdavo įvairių žmonių, dirbančių Lietuvos labui. Ji matė, kaip į susitikimą su Ereliu iš Aukštaitijos atvyko partizanų vadai Žalgiris ir Žaliaduonis. Po susitikimo su BDPS (Bendrojo Demokratinio Pasipriešinimo Sąjūdžio) vadovu Ereliu - kažkokios "ryšininkės" Onos bute - svečiai sugrįžo pas V.Krutkį ir sugulė poilsio.

Naktį Rožytę pažadino kažkoks šurmulys. Atsimerkė ir pamatė rusų kareivius, atstatytais automatais einančius tiesiai į ten, kur miegojo vadai. Pasigirdo šūviai, riksmas: "Ruki vverch!", dūžtančio lango žvangesys, triukšmas ir šaudymas lauke. Šeimininkų kambaryje krata. Iš drabužių spintos kareiviai ištraukė automatą ir liepė šeimininkui keltis ir rengtis. Apsirengusiam surišo už nugaros rankas. Rožytės net nepaklausė, kas ji tokia. O labiausiai ji nustebo, pamačiusi, kad šeimininkė p. Ada, atsisveikindama su vyru, neverkė, bet nusijuokė. Tada ji pagalvojo, kad šeimininkai nesugyvena, užtat Ada ir džiaugiasi.

Vadų čekistai nesuėmė, nes šie buvo atsargūs. Grįžus iš susitikimo su Ereliu, vienas atsigulė, o kitas budėjo. Pamatęs, jog namas supamas, pažadino draugą, ir abu pro langą išbėgo.

Po šio įvykio tiek žemaičių, tiek aukštaičių partizanai įsitikino, kad Markulis - KGB agentas. (Plačiau šis epizodas aprašytas pačios R.Preibytės knygoje "Ir aš ten buvau" - Red.).

Tauro apygardos vadai Markulį jau buvo demaskavę.

Vakare Roželę išsivedė dėdė Jonas, nes ponia Ada pasakė, kad jų butas "iššifruotas", ir čia daugiau pasilikti negalima. Taip Rožytė pateko į "patrioto" Algimanto globą, kuris "šefavo" Vilniuje apgyvendintus žemaičių partizanus bei jų ryšininkus. Visus siūlų galus savo rankose laikė tas bevardis ir bepavardis Markulio žmogus Algimantas ir jo adjutantas Vincas-Aleksas Augulis. Čia profesorius pasirodydavo rečiau. Matyt, KGB agentai buvo pasidaliję veiklos sferomis. "Štai mes ir ėmėme dirbti KGB žinyboje. Nuoširdžiai ryšininkaudami tarp Vilniaus ir Žemaitijos miškų, nė nejautėme, kad dirbame prieš Lietuvą..." - rašė minėtoje knygoje Rozalija Preibytė-Valiūnienė.

Markulio agentai turėjo savo veikimo zonas. Aneliukę Bubnytę Kaune "šefavo" BDPS veikėjas Kęstutis. Jis stengėsi likviduoti Tauro apygardos vadovus.

Štai ką pasakoja partizano Dagilio sesuo, ryšininkė, vėliau - politinė kalinė Anelė Bubnytė-Samulaitienė.

"(...) 1946 m. gruodžio 22 dieną mūsų namus apsupo stribai su enkavedistais. Tikrai žinodami, kad čia yra partizanų (surado milinę, kepurę ir žiūronus), uždegė kluoną ir tvartą, o visus

namiškius, išskyrus mažamečius, areštavo ir išsivežė į Karklinius. Iš Karklinių man pasisekė pabėgti ir po ilgų nelegalaus gyvenimo dienų pasiekti Kauną, kur, padedamas draugų, slapstėsi brolis Juozas su Stasiu Treikausku. Jie susirado Unikauskaitę Bronę, kuri juos supažindino su ponu Kęstučiu. Šis sakėsi dirbąs pogrindyje, priklausąs Vyriausiam partizanų štabui."

Padėjęs vyrams įsikurti, Kęstutis atkakliai siekė per juos ryšio su Tauro apygardos štabu. Kai Aneliutė atvažiavo į Kauną ir susitiko su broliu, jis pasidžiaugė, kad turi labai gerą poną, didelį Lietuvos patriotą, aktyvų pogrindininką, labai besirūpinantį nelegaliai gyvenančiais. Jis daug kuo padėjo ir jam su Stasiu. Brolis nutarė su Kęstučiu pakalbėti ir dėl Aneliukės, gal padės jai susirasti darbo. Tačiau su Kęstučiu susitikti Aneliukei, matyt, dar buvo anksti. Aktyvus "patriotas" tada turėjo kitą Erelio užduotį. Jam reikėjo žūtbūt užmegzti ryšį su Tauro apygardos štabu. Jis veikė pagal iš anksto Markulio, o gal net paties Guzevičiaus sudarytą planą.

Kadangi abu vyrai, Juozas ir Stasys, buvo gerai žinomi Vytauto rinktinės III kuopos partizanams, tikėtasi užgriebti stambią žuvį.

Taigi Stasys ir Juozas su laiškeliu Tauro apygardos štabui sėda į traukinį ir važiuoja į tėviškę. Išlipę Kalvarijos stotyje, keliauja per laukus Valavičių kaimo link. Staiga Deivoniškių kaime dienos metu iš krūmų pasigirsta šūviai. Stasys "laimingai" pabėga, o Juozas sužeidžiamas į kojas. Viskas vyksta pagal planą. Juozas, matydamas, kad jį paims gyvą, bandė pistoletu nusišauti į smilkinį, bet dar kartą sužeidžiamas - į ranką - ir suimamas. NKVD atveža sužeistą ryšininką į Marijampolės ligoninę. Dieną prie palatos durų budi kareivis, o naktį, kad ir labai keista, kareivį pakeičia slaugė, kuri per naktį neišeina iš palatos ir labai rūpinasi, kad ligonis greičiau pasveiktų.

Ligoninėje tada veikė pogrindinė organizacija, kuri kaip įmanydama stengėsi padėti čia pakliuvusiems sužeistiesiems partizanams pabėgti. Todėl buvo ruošiami du Juozo pabėgimo planai - tikras ir tariamas.

Tariamą pabėgimą ruošė KGB. Tai buvo su Markulio žinia sudaryto plano tęsinys. Jį vykdė Kęstutis. Paleisdami Stasį net

nesužeistą, saugumiečiai tikėjosi, kad šis susiras partizanus, kurie imsis gelbėti sužeistą draugą. Taip ir buvo, Stasys, susitikęs su partizanais, susirišo su ligoninės chirurginio skyriaus sesele Vosyliūte, kuri laukė tinkamo momento.

Tris naktis partizanai išlaukė prie Kumelionių tilto, kol pasitaikė tinkama proga. Juozas jau buvo kiek pasveikęs, seselė Vosyliūtė jam padavė paradinių durų raktus ir iškvietė "slaugę" į operacinę, kur buvo tariamai atvežtas kitas sužeistas partizanas. Juozas sėkmingai atsirakino duris. Čia pat miesto sode jį pasitiko Kubilius Jonas iš Gulbiniškių ir dviračiu per visą miestą nuvežė prie Kumelionių tilto. Iš ten Juozas Bočys arkliu nuvežė prie Bartininkų pas Bernotą (Piliakalnių k.).

Pasveikęs Juozas tapo aktyviu kovotoju. Juozui su Stasiu dingus čekistams iš akiračio, ryšys nutrūko. Tada Kęstutis "prisiminė" Juozo seserį Anelę ir per tetą paskyrė jai pasimatymą prie Dariaus ir Girėno kapo. Labai apgailestavo, kad su broliu taip atsitiko, ir pažadėjo padėti Aneliukei. Kito susitikimo metu atnešė 60 rub. pragyvenimui, sakydamas, kad per jo kaltę ji netekusi brolio, todėl jis privaląs ja, Aneliuke, pasirūpinti. Pažadėjo surasti darbą, liepė pasidaryti nuotrauką, nes reikės kadrų skyriuj.

- Darbą surado, o pildant anketą, sužinojo, kad aš gyvenu svetima pavarde, - sako Anelė. - Jo gerumas buvo dirbtinis. Kartą, man jau bedirbant, jis vėl davė 170 rub. Į klausimą, iš kur jis gauna pinigus, atsakė, kad mes, Kauno pogrindininkai, sudedam tokiem reikalam. Tačiau aš kažkodėl juo suabejojau ir pamėginau sužinoti, kas jis yra iš tikrųjų. Tai buvo Kauno politechnikumo dėstytojas profesorius Kazimieras Raškauskas.

Kartą brolis per pažįstamus man perdavė laiškutį, kuriame prašė nupirkti peroksido ir denatūruoto spirito. Aš tą laiškutį parodžiau Kęstučiui, kuris nuolat teiravosi apie brolį ir vis kalbino važiuoti ir parsivežti jį gydyti į Kauną. Jis tą laiškutį pasiėmė su savimi. Vėliau, kai mane suėmė, laiškutis buvo tardytojų prisegtas prie mano bylos. Tas klausė, ar vaistus pirkau ir kaip juos perdaviau.

Važiuoti pas brolį aš nesutikau, vidinis balsas ar nuojauta man liepė Kęstučiu nepasitikėti. Be to, būdama Kaune, iš tikro

nežinojau, kur brolis gydosi. Nupirkusi vaistus, juos perdaviau per ryšininką.

Retkarčiais susitikdavau su Akramavičių Onute, kuri taip pat slapstėsi ir buvo pakliuvusi ant Kęstučio ir tokio butų valdytojo Vyšniausko meškerės. Jos du broliai ir trys seserys jau buvo areštuoti. 1948 m. vasarą suėmė ir ją viena suknele, gatvėje. Daugiau aš jos nemačiau.

Kartą mano šeimininkas parėjęs pasakė:

- Maryte (aš tada taip pagal dokumentus vadinausi), tas ponas, kuris pas tave ateina, dirba ir saugumo 46-me kabinete.

Tada galutinai sužinojau, į kokias pinkles patekau. Kilo noras kuo greičiau dingti jiems iš akių, o kartu ir atkeršyti už brolį, už Onutę, už kitus, įtrauktus į netikrą pogrindį, apraizgytus melu ir apgaule arba jau izoliuotus, kankintus ir išsiųstus pražūčiai į sovietinius konclagerius.

Kęstutis manęs nepaleido, bet ir nesuėmė. Matyt, dar neatėjo laikas. Jis vis dažniau ir primygtiniau ėmė man siūlyti vykti į savo kraštą ir užmegzti ryšį su Vytauto rinktinės vadu Vampyru. Su manimi nutarė ir jis važiuoti. Man kilo mintis šį niekšą perduoti partizanams, todėl, pasiuntusi žinią apie susitikimą, sutariau su Kęstučiu važiuoti. Buvom sutarę, kur geležinkelio stotyje susitiksime. Gavusi iš tėviškės partizanų žinią, kad ten siaučia baudėjų būriai ir susitikimas dabar neįmanomas, visiškai nėjau į stotį. Sekančią dieną tuoj po pusryčių Kęstutis atėjęs barė: kodėl nebuvau stotyje. Iš kalbos paaiškėjo, kad jis pats nebūtų važiavęs, o siuntė vietoj savęs kitą labai didelį "patriotą".

Kadangi su kitu atsisakiau važiuoti, o ir naudos iš manęs jau nebuvo, todėl atėjo eilė ir mane izoliuoti. Pirmiausia suėmė Unikauskaitę Bronę, o po jos ir mane, 1949 m. spalio 9 dieną. Kai tardoma daug ką verčiau ant Kęstučio ir Vyšniausko, tardytojas apie šiuos du nenorėjo nieko girdėti.

C12981
12 Klaipėdos m. CB
FILIALAS

2. Trečioji vėliavos spalva

DAR VIENI RAINIAI?

Tuoj po karo Šilavoto valsčiaus Kalveliškių kaimo žmonės ėjo į bažnytėlę pas kun. Bielskį. Kelias kirto miško kampą. Prie to miško dviem moterim - Januševičienei ir jos dukrai Levai - kelią pastojo rusų kareivis. Nemokėdamos rusiškai, moterys parodė maldaknygę su rožančium, atseit, žiūrėk, kur einam. Kareivis liepė sukti iš kelio ir aplenkti mišką. Moterys taip ir padarė.

Eidamos matė, kaip iš Kauno pusės atvažiavo trys žmonių pilni sunkvežimiai. Pasigirdo žmonių riksmas ir šūviai.

Kai rusai nuvažiavo, vaikai, kurie netolies ganė gyvulius, nubėgo pažiūrėti. Įsmuko į duobę, išsikruvino. Duobė buvo negili, šiek tiek užmesta šakom, žemėm ir pilna sušaudytųjų. Visi išrengti, o drabužiai sudeginti.

Kas buvo tie žmonės - rusai ar lietuviai, neteko sužinoti. Sako, tarp jų buvę ir mažų vaikų.

Po sušaudymo vienas žmogus netoliese rado pasą, bet kieno jis - taip pat nežinoma. Dabar tas žmogus miręs, o sūnus sakosi nieko nežinąs. Kadangi kaliniai pasų neturėjo, tai turėjo būti laisvi žmonės.

Dabar ta duobė užžėlusi žole. Sušaudytieji guli po dideliu beržu. Juos reikėtų perlaidoti į Šilavoto ar Veiverių kapus.

Konstancija Jankevičienė

DYBAKALNIO TRAGEDIJA

1944 m. gruodžio pabaigoje, kai dar girdėjosi į Vakarus tolstančio fronto šūviai, vieną pavakarę į Marijampolės raj. Igliškėlių valsč. Trakiškių kaimą įsuko sunkvežimis ir sustojo už keistoku Dybakalnio vardu pavadintų to kaimo kapinaičių. Anot senųjų, tai lotyniškas pavadinimas, reiškiantis Kančių kalną (greičiau - rusiškas. - Red.) Tą kalnelį sukūrė ne gamta, o žmonės. Ir ne tik jį: šiame krašte, anot žmonių, yra ir daugiau tokių kapinaičių, supiltų lyg 1812, ar 1890 metais.

Dybakalnio kapinaitėse jau tarpukaryje nebuvo laidojama. Tik Antrojo pasaulinio karo metu jose kažkas palaidojo mergaitę ar berniuką ir pastatė metalinį kryžių. Tas kapas ir dabar kažkieno tvarkomas, sodinamos gėlės, kurios vienos liudija čia šventą vietą esant.

Dar kalbama, kad rudosios okupacijos metu čia buvo užkastas rusų kareivis. Tai padarė kažkokio baltaraiščio atvaryti čigonai. Daugiau mirčių iki to gruodžio vakaro kapinaitės nematė.

... Sustojus sunkvežimiui, jo variklis tebedirbo. Po valandėlės kitos pasigirdo variklio burzgimo prislopinti šūviai, o pro Vilkausko sodybą, kuri buvo už poros šimtų metrų į rytus nuo kapinaičių, prabėgo trys civiliai apsirengę vyrai. Vėl šūviai. Vienas bėglys, kulkos pakirstas, krito prie upelio šalia Vilkauskų sodybos. Kitus du bėglius nusivijo kareiviai. Netrukus jie grįžo tuščiomis. Likę saugumiečiai užkabino nušautąjį laidu už kaklo ir nutempė prie kapinaičių. Netrukus sunkvežimis nuvažiavo. Tik rytojaus dieną žmonės išdrįso nueiti į kapinaites. Sušalusio kraujo gurguluose gulėjo septynių jaunų vyrų lavonai, mėtėsi suplėšyti popieriai, kažkoks kvitas, kažkokios organizacijos, lyg ir ateitininkų, pažymėjimas... O kraujo, kraujo...

Žmonės kartu su Vilkauskiene kreipėsi į Igliškėlių valdžią, kad leistų užmuštuosius palaidoti, bet leidimo negavo. Užmesti sniegu lavonai išgulėjo iki vėlyvo pavasario. Kai kvapas pradėjo plačiai sklisti, vėl susirinko kaimo vyrai, prie pačių kapinaičių šalia sušaudytųjų iškasė gilią duobę, kanabėkais suvertė į ją lavonus ir užkasė.

Iki 1989 m. slėpė Dybakalnis šią tragediją. Tik atbundant Lietuvai ir tirpstant baimės ledams, prakalbo gyvi likę jos liudininkai. Gaila, tie, kurie laidojo žuvusius - Krutulis, Čižauskas, Šermukšnis ir Vilkauskas - jau patys po žeme.

Jonas Montvila pasakojo, kad po to įvykio plačiai sklido kalbos, kad tą ar kitą naktį į Kuktų kaimą pas Rutkauską (jau miręs) užėjo labai išvargęs, visas šlapias ir purvinas vienas iš pabėgusių nuo mirties. Rutkauskai jo neišvijo ir neišdavė, padėjo atsigauti. Kur bėglys paskui dingo, nežinia. Žmonės tada kalbėję, kad vienas jų (pabėgusių) buvęs Lietuvos kariuomenės

karininkas, vėliau vadovavęs partizanų būriui ir žuvęs, o kitas pasitraukęs į užsienį. Kiek tose kalbose tiesos, sunku pasakyti.

Vilkausko dukra Anelė Vilkauskaitė sakė, kad trys iš nušautųjų buvo inteligentai: jų rankos švelnios, baltos, juodo darbo nematę.

Mečislovas Jasiulevičius sakęs, kad trys buvo apsirengę labai gražiai, su šilkiniais baltiniais. Tai patvirtino ir Jonas Montvila. Jis dar sakė, kad kiti buvo su kažkokiais keistais batais, lyg iš padangų.

Žmonių pasakojimas pasitvirtino. 1989 m. rugsėjo pradžioje, kai radome palaikus, radome žalią laidą, kuriuo nelaimingasis buvo atvilktas nuo upelio, batus, kurių viename,kairiajame buvo metalinė plokštelė, rodanti, kad kairė koja buvusi su defektu, dėžutę nuo vaistų, pagamintų "Sanito" fabrike, jų pavadinimas "... lavasan" (dėžutė buvo įvyniota į popierių lietuvišku šriftu), smulkiai ornamentuotus kukavinės pypkės fragmentus. Ten pat radome skiltuvą , metalinę plaktuko galvutę, dalį galąstuvo, dantų protezą, klumpes bei ženklą, liudijantį apie žmogaus sužeidimą karo metu.

Visi šie radiniai eksponuojami Marijampolėje Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje.

TĄ VASARĄ APSKRITYJE

Marijampolės apskrities Liudvinavo valsčiaus Trakiškių kaime prie Šešupės intako Dovinės buvo pavyzdinga ūkininko Šmulkščio sodyba su vandens malūnu. 1944 m. rugpjūčio pradžioje, vos tik frontui pasitraukus į Vakarus, šiame ūkyje, išviję šeimininkus, įsikūrė "Smeršo" - kontržvalgybos ypatingojo būrio - štabas ir pradėjo savo kruviną darbą. Į čia dieną naktį buvo varomi Sūduvos kaimų vyrai, manoma, nuo Keturvalakių. Paimti nuo sunkių dienos darbų, klumpėti ir sermėgėti, vieni dar spėję pasiimti lauknešėlį, kiti ir be jo. Šmulkščio kluone šie žmonės buvo tardomi, kankinami, o po to šaudomi ir užkasinėjami paupyje. Kapus sulygindavo ir užmesdavo šakomis.

Tai matė kitoje upės pusėje gyvenanti Norkienė.

Vieną vakarą ji atėjusi prie Dovinės ant lieptelio, kuris buvo visai prie pat jų sodybos. Norkaus sodyba buvo ant aukšto Dovinės kranto, o upė ir lieptelis - žemai. Būdama ant lieptelio, moteris matė vyrus, kasančius duobę, atrodo, kad ten buvo kariškių. Kasantys labai skubėjo, išmestų žemių nedaug. Duobės gylio iš kitos upės pusės nesimatė. Naktį prie upės girdėjosi šūviai. Kitą dieną duobės nebuvo. Ta vieta buvo užversta eglių ar kitų medžių šakelėmis. Norkienė dar prisiminė, ką girdėjusi iš pusbrolio Kosto Gustaičio, tada gyvenusio netoli Šmulkščio sodybos Gustaičių kaime (pusbrolis jau miręs).

Tą dieną, kai Norkienė matė kasant duobę, Gustaitis apie 23 valandą girdėjo šūvius. Kitą dieną nuėjęs pažiūrėti, rado tik suraustą žemę, užmestą šakomis. Gustaitis matė varomus ūkininkus su maišeliais, kuriuose tikriausiai buvo maistas. Suimtų vyrų buvo nemažai. Šaudė ne vieną dieną. Gustaitis buvo savo kluone ir girdėjo, kaip suimtuosius varė sušaudyti vis paragindami: "Skorej, skorej".

Juozas Zakarevičius iš Tarašiškių kaimo pasakojo matęs, kaip į Šmulkščio kluoną rusai nusivarė civilį lietuvį ir uniformuotą vokietį. Ten juos sušaudė. Šaudė NKVD, stribų tada dar nebuvo.

Antanas Vaičiūnas sakė, kad pas Šmulkštį buvo žaliakepurių (NKVD pasienio kariuomenė) štabas. Jie žmones tardė, kankino ir šaudė. Kas ten nušautas, Vaičiūnas nežino. Atsimena: slapstėsi du vokiečių kareiviai. Naktį jie ateidavo pas žmones prašyti duonos. Sako, kad ir tuos sugavę sušaudė Šmulkščio lauke. Daug ten sušaudyta.

Feliksas Marcinkevičius prisimena, kad viena duobė buvusi netoli šulinio, prie Sakalausko, pakrūmėj. Dar apie 1982 metų vasarą ten buvo įduba. Marcinkevičius tada rodė tą vietą Vaičiūnui.

Šmulkščio sūnus Stasys tada buvo dar vaikas ir dažnai vaikščiodavo su pusberniu Klemensu Kazlausku. Štai ką prisiminė Stasys.

Kai atsikraustė rusų karininkai, šeima iš gyvenamo namo buvo išvaryta į kitą pastatą - mūrelį. Rusų štabas įsikūrė kambariuose, o suimtuosius varė į šieninę - tokį pastatą prie

gyvulių tvarto. Suimtųjų buvo daug. Stasys matė iškastą duobę prie Dovinės, kuri atrodė labai gili. Ją turbūt kasė patys pasmerktieji. Paskui duobė buvo užkasta. Jam, dar vaikui, žiūrint nuo kranto, atrodė, kad iškastas giliausias griovys. Daugiau jis nieko neprisimina, o klaidinti nenori. Tiesa, dar žino, kad jų lauke prie kriaušaitės yra užkastas nušautas žmogus, bet kas jis toks - nežino. 1944 m. dar nevežė ant grindinio, kur nušovė, ten ir užkasė. Vėliau kažkas toj vietoj pasodino kriaušaitę, kuri ir dabar auga. Stasys nežino, kas tą žuvusį užkasė, gal vietiniai žmonės. Stasys girdėjo kalbant, kad ten žuvo partizanas.

Tai pirmosios mūsų krašto aukos. Artimiesiems neatsiliepiant, jos tebesiilsi Dovinės pakrantėje.

Tokios tragedijos vyko visoje Marijampolės apskrityje. 1945 04 12 dieną Raišupio kaime siautėjo P.Vetrovo divizijos "vaduotojai". Užsuko ir į ūkininko Kedžio sodybą. Trys broliai Kedžiai triūsė ūkyje - šėrė gyvulius. Leonas, pamatęs kareivius ir nieko gero iš jų nelaukdamas, pasislėpė. Vacius toliau darbavosi - turėjo "baltą" bilietą, ir kariuomenė jo nelietė. Tačiau įvyko tai, ko niekas nesitikėjo: kareiviai, net dokumentų nepaklausę, jį nušovė. Motina, pamačiusi sukniubusį sūnų, puolė prie jo. Sadistai peršovė jai kojas ir paliko kančiose. Užklupę prie "soželkos" trečią sūnų, Juozą, jį žiauriai sumušę taip pat nušovė. Nužudė dar tris kaimynus: Juozą Valentą bei brolius Jurgį ir Juozą Kvasauskus.

Nužudytuosius artimieji palaidojo Užupių kaimo kapinėse. Tiktai Kedžiai buvo palaidoti Raišupio kaimo kapinaitėse. Kai 1949 m. mirė motina, vienintelis išlikęs gyvas sūnus Leonas, kuris po tragedijos išvyko į Klaipėdą ir gyveno pasikeitęs pavardę, prie motinos į Sasnavos kapines perlaidojo ir brolius.

Leonas sakė, kad tą dieną jų apylinkėje rusų kareiviai nušovė apie dvidešimt niekuo nenusikaltusių vyrų. Tai patvirtino ir Natalija Makauskaitė-Burneikienė.

Jau mūsų laikais pavyko sudaryti šį 1945 m. balandžio 13 - 15 d. Marijampolės apylinkėse nužudytų žmonių sąrašą.

VETROVIEČIŲ 1945 M. BALANDŽIO 13 - 15 D. NUŽUDYTI MARIJAMPOLĖS APYLINKIŲ ŽMONĖS

IGLIAUKOS APYLINKĖJE.

1. Raulynaitis Juozas, 52 m., Kuišių k.
2. Naujokas Kazimieras, 29 m., Živavodės k.
3. Dabašinskas Kazimieras, 74 m., Živavodės k.
4. Kazakevičius Andrius, 42 m., Stuomenų k.
5. Grimalauskas Petras, 23 m., Stuomenų k.
6. Grimalauskas Vincas, 17 m. Stuomenų k.
7. Brunza Vincas, 35 m., Stuomenų k.
8. Navikauskas Vincas, 19 m., Stuomenų k.
9. Navikauskas Klemensas, 26 m. Stuomenų k.
10. Gergelis Adomas, 27 m., Stuomenų k.
11. Štriūpas Petras, 63 m., Igliaukos k.
12. Venskūnas Jurgis, 63 m., Igliaukos k.
13. Akelaitis Jonas, 42 m., Igliaukos k.
14. Akelaitis Petras, 55 m., Maražiškių k.
15. Butkauskas Juozas, 30 m., Pavasakės k.
16. Marcinkevičius Leonas, 33 m., Pavasakės k.
17. Zujus Vincentas, 28 m., Opšrūtų k.
18. Gumauskas Jurgis, 63 m., Opšrūtų k.
19. Kuklierius Viktoras, 19 m., Opšrūtų k.
20. Gruzdys Antanas, 22 m., Žirniškių k.
21. Surdokas Kazimieras, 46 m., Menštrakio k.
22. Kurtinys Klemensas, 29 m., Jasenavos k.
23. Alaburda Antanas, 39 m., Jasenavos k.
24. Vaičiulis Jonas, Rusinkos k.

GUDELIŲ APYLINKĖJE:

1. Mekietonis Vladas, Geležynių k.
2. Vaicekauskas Jonas, Geležynių k.
3. Vaicekauskas Antanas, Geležynių k.
4. Leimonas Kazys, Kampinių k.
5. Blaškevičius Antanas, Makrickų k.
6. Marčiulynas Vitas, Makrickų k.
7. Brusokas Juozas, Makrickų k.
8. Brusokas Adomas, Makrickų k.

9. Aleksynas Vincas, Makrickų k.
10. Švirinas Antanas, Vazniškių k.
11. Tatarkevičius, Vazniškių k.
12. Urka Viktoras, Rudėnų k.
13. Arbačiauskas Antanas, Rudėnų k.
14. Žiūkas Kazys (tėvas), Rudėnų k.
15. Žiūkas Kazys (sūnus), Rudėnų k.
16. Janulevičius Vitas, Riečių k.
17. Paulauskas Jonas, Riečių k.
18. Petroška Kazys, Riečių k.

IGLIŠKĖLIŲ APYL. (VALSČIUJE):

1. Kedys Vacius, Raišupio k.
2. Kedys Juozas, Raišupio k.
3. Kvasauskas Juozas, Raišupio k.
4. Kvasauskas Jurgis, Raišupio k.
5. Valenta Vincas, Raišupio k.
6. Augustinavičius Jonas, Dambavos k.
7. Baniauskas Jurgis, Nedėlberžio k.
8. Bendorius, Nedėlberžio k.
9. Raguckas Vincas, Pinkaviškio k.
10. Česna Jurgis, Pinkaviškio k.
11. Deltuva Antanas, Pinkaviškio k.
12. Antanynas, Pinkaviškio k.
13. Juodsnukis Antanas, Pinkaviškio k.
14. Riauba Valentinas, Pinkaviškio k.
15. Kazakevičius Jurgis, Pinkaviškio k.

ŠILAVOTO APYLINKĖJE:

1. Čerkevičius Jonas, Sarginės k.
2. Degutis Albinas, Pašlavantės k.
3. Labutis Klemensas, Tartupio k.
4. Martusevičius Bronius, Tartupio k.
5. Kazlauskas Andrius, Meldabūdės k.
6. Slavickas Jonas, Skrynupio k.
7. Matukaitis Jurgis, Dambruvkos k.
8. Duoba Vitas, Pentupių k.
9. Draskinis Jurgis, Pridotkų k.
10. Kazlauskas Antanas, Pridotkų k.

PRIEŠ TAURĄ BUVO ALGIMANTAS

Dar 1944 m. rudenį, siaučiant Vetrovo galvažudžiams, Lietuvos vyrai traukė į miškus. 1945 m. pradžioje visose giriose, miškeliuose, raistuose, Paliose buvo pilna vyrų, jau susibūrusių į gana gausius partizanų būrius. Juose būdavo iki 100 žmonių. Vyko dažni susidūrimai su priešu. Stokodami organizuotumo, partizanai patirdavo nemažai nuostolių. Pasitaikė ir asmeninių sąskaitų suvedinėjimo.

Vienur kitur partizanų grupės jau buvo susijungę į stambesnius dalinius. Antai Žuvinto paliose ir Buktos miške veikė Gedimino ir Klarko būriai, vadovaujami Lietuvos kariuomenės karininko Sergijaus Staniškio - Lito, o taip pat kitų pirmųjų vadų: Juozo Pandeikos, Edvardo ir Jurgio Laskų, Kosto Barkausko.

Krosnos, Rudaminos, Lazdijų apylinkėse veikė gana stiprus kpt. Vaclovo Navicko - Perkūno junginys, vėliau perauges į Perkūno rinktinę, o Šilavoto, Prienų, Balbieriškio ruože - Žaliavelnio - Vinco Senavaičio junginys. Kazlų Rūdos miškų partizanams vadovavo Bronius Abramavičius-Abramaitis - Spyglys.

1945 metų kovo - balandžio mėnesį Varnabūdės miške susitelkė Idžikėlio vadovaujamas nuo tarnybos Raudonojoje armijoje besislapstančių vyrų būrys. Jame buvo 40 - 50 vyrų. Gegužės mėnesį būriui ėmėsi vadovauti buv. Pentupių kaimo mokytojas Jonas Demikis - Eumas, Elmas. Būrys bazavosi Sasnavos miško rajone, žmonių vadinamam Čisakalniu arba Velniutynu.

Šiuose junginiuose buvo laikomasi drausmės ir tvarkos, tačiau dauguma Marijampolės apskrities partizanų vis dar gyveno neorganizuotomis grupelėmis, niekam nepavaldūs, prieš nieką neatsakingi. Juos reikėjo žūtbūt suvienyti į drausmingą, turinčią savo vadus ir programą, organizaciją.

Pirmasis partizanų junginys Marijampolės apylinkėse buvo Algimanto partizanų I skyrius, Jono Pileckio ir kun. Antano Yliaus iniciatyva įsteigtas 1945 m. birželio 17-ąją. Tą dieną 17

val. Skardupių klebonijoje įvyko susirinkimas, kuriame dalyvavo kun. Antanas Ylius, Jonas Pileckis, Antanas Gudelevičius, Algirdas Januškaitis, Albinas Pilypas, Juozas Urbonas, Juozas Bukaveckas ir Juozas Lasevičius.

Įžangos žodyje kun. A.Ylius aptarė sunkią Lietuvos būklę ir priemones, kurių turime imtis, norėdami nusikratyti rusų bolševikų jungo.

J.Pileckis papasakojo apie jau susikūrusių partizanų būrių veiklą, tikslus ir partizaninės kovos reikšmę šaliai, paragino visus stoti į partizanus. Kas to padaryti negali, tegul kuo galėdamas paremia kovojančius brolius.

Nesileidžiant į ilgas kalbas, pasiūlymui buvo pritarta. Tie, kurie stojo į partizanus, čia pat įkūrė Algimanto partizanų I skyrių. Skyriaus vadu buvo išrinktas Jonas Pileckis, pasirinkęs slapyvardį Brokas, kapelionu ir sanitaru - A.Ylius - Vilkas, grandininku - Antanas Gudelevičius - Šarka. Pirmieji skyriaus kovotojai: Algirdas Januškaitis - Pelėda, Albinas Pilypas - Drūtys, Juozas Urbonas - Dimitras, Juozas Bukaveckas - Varnelis ir Juozas Lasevičius - Vanagas.

Aptarus partizanų ginklavimąsi, konspiraciją ir spaudą, kapelionas kun. A.Ylius paruošė priesaikos tekstą ir prisaikdino aštuonis pirmuosius Algimanto skyriaus vyrus.

Po savaitės jie apginkluojami: gauna po šautuvą ir po 100 šovinių. Kaip rašoma protokole, būrys be to dar turi 3 vokiškus šautuvus be spynų, vieną vokišką pusautomatį, vieną rusišką automatą, 2 brauningus, 1 parabelį ir 60 rusiškų šovinių šautuvams.

Tą pačią birželio 17 dieną, po Algimanto partizanų I skyriaus įkūrimo, surengiamas dar vienas slaptas pasitarimas, kuriame su visu Algimanto būriu dalyvavo J.Pileckis, Vytautas Gavėnas ir Albinas Ratkelis. Pasitarimui vadovavo kun. A.Ylius.

Pasitarime buvo sudaryta partizaninio judėjimo Tauro apylinkė, numatytos jos ribos, neišeinančios už Marijampolės apskrities ribų. Liepos 19 dieną toje pačioje klebonijoje įvyko Tauro apylinkės štabo steigiamasis posėdis. Į štabo sudėtį būtinai turėjo įeiti Lietuvos kariuomenės karininkai. Todėl dar prieš posėdį buvo nutarta susisiekti su Lietuvos aviacijos kapitonu

Leonu Tauniu, ltn. Vytautu Bacevičiumi, plk. Liudviku Butkevičiumi ir aviacijos majoru Zigmu Drunga. Posėdyje,dalyvaujant partizanams kūrėjams, buvo nutarta įsteigti Tauro apylinkės partizanų štabą, į kurį įėjo:

1. Štabo viršininkas - kpt. Leonas Taunys - Kovas;

2. Komplektavimo ir ginklavimo skyriaus viršininkas Jonas Pileckis - Brokas;

3. Propagandos skyriaus viršininkas vyr. ltn. Albinas Ratkelis - Oželis;

4. Baudžiamojo skyriaus viršininkas - Vytautas Gavėnas - Vampyras;

5. Sanitarinės dalies viršininkas ir kapelionas kun. Antanas Ylius - Vilkas.

Štabo veiklos programą sudaryti nutarta kitame susirinkime. Posėdyje dar buvo svarstomi spaudos, partizanų būrių bendradarbiavimo ir organizuotės klausimai.

Apylinkė netruko išaugti į apygardą.

"Kaip valgant ir geriant kyla apetitas, taip ir mums, pradėjus veikti, atsirado noras ne tik veikti, bet ir plėstis, - savo prisimimuose rašo kun. A.Ylius. - Mes greitai pastebėjom, kad apylinkės ribos mums per siauros. Juk ir kiti lietuviai yra mūsų broliai... Kodėl juos turime palikti likimo valiai? Nutarėme kurti Apygardą."

1945 08 05 Skardupiuose įvyko dar vienas susirinkimas, kuriame buvo numatyta įkurti Tauro apygardos štabą.

Šiame susirinkime dalyvavo Tauro apylinkės partizanų štabo viršininkas Kovas, ginklavimosi skyriaus viršininkas Brokas, baudžiamojo skyriaus viršininkasVampyras, sanitarinio skyriaus viršininkas - Vilkas ir ltn. V.Bacevičius - Vygandas. Atstovai iš Prienų, Balbieriškio ir Alytaus neatvyko, nes ten siautėjo NKVD daliniai. Štabui buvo numatyti šie etatai:

1) Apygardos vado, 2) Vado pavaduotojo, 3) Štabo viršininko, 4) Mobilizacijos skyriaus viršininko ir 5) Politinio skyriaus viršininko.

Atvykus ne visiems numatytiems rinktinių vadams, buvo sudarytas Laikinas partizaninio judėjimo apygardos štabas, į kurį įėjo: kpt. Leonas Taunys - Kovas, Jonas Pileckis - Brokas,

ltn. Vytautas Bacevičius - Vygandas ir plk. Liudvikas Butkevičius - Luobas.

Įkūrus Laikinąjį štabą, prireikė į Apygardą sutelkti visus jos teritorijoje veikiančius partizanų junginius ir būrius. Rugpjūčio 15 dieną Skardupių klebonijoje buvo sušauktas Suvalkijos partizanų apygardos junginių ir grupių vadų susirinkimas. Įžanginį žodį tarė apygardos vadas kpt. Kovas. Susirinkime dalyvavo Laikinojo štabo viršininkas ltn. Vygandas, jo adjutantas Brokas, baudžiamojo skyriaus virš. Vampyras, propagandos skyriaus virš. Oželis, Marijampolės atstovas Kulboka - Vytenis, Kauno atstovas Stasys Šačkus - Uosis, Prienų rinktinės atstovas Lapinskas - Berželis, Perkūno dalinio Kalvarijos grupės vadas ltn. Vaclovas Navickas - Perkūnas, partizanų laikraščio "Laisvės žodis" redaktorius Vincas Radzevičius - Vaidila, politinio skyriaus viršininkas plk. Luobas.

Po vado žodžio buvo pertvarkytas Laikinasis štabas. Jis tapo Apygardos štabu. Apygarda buvo pavadinta Tauro vardu. Apygardos veikimo ribos: iš vakarų - Rytprūsių siena, iš šiaurės ir rytų - Nemunas, iš pietų - buvusi administracijos linija su lenkų okupuota Lietuvos dalimi.

Apygardos veikimo plotas padalinamas 5 rinktinėm.

1. Patrimpo rinktinė (vadas Vytenis) galės vykdyti operacijas pagal atskirą apygardos štabo parėdymą Marijampolės miesto ribose.

2. Vytauto rinktinė (vadas Vampyras) vykdys operacijas šiame plote: iš vakarų - nuo Vištyčio, Rytprūsių siena ligi Kudirkos Naumiesčio, iš šiaurės skiriamoji riba eina Šešupe iki Marijampolės miesto, iš rytų - plentas Marijampolė - buvusi administracijos siena, išskyrus Kalvariją, iš pietų - buvusi administracijos siena su lenkų okupuota Lietuvos dalimi.

3. Stirnos rinktinės vadas Spyglys vykdo operacijas plote, kurį riboja: iš vakarų - Rytprūsių siena nuo Kudirkos Naumiesčio (imtinai) iki Nemuno, iš šiaurės skiriamoji riba eina iki Kauno miesto ribos, iš rytų - plentas Kaunas - Marijampolė, iš pietų - Šešupė, iki Kudirkos Naumiesčio.

4. Geležinio Vilko rinktinė (vadas Šernas) vykdo operacijas plote, kurį riboja: iš vakarų - Kauno plentas nuo 7 km. į

pietvakarius nuo Marijampolės esančios kryžkėlės ligi Kauno (išskyrus Marijampolę, įskaitant Veiverius ir Garliavą, išskyrus Kauną), iš šiaurės ir rytų - Nemunas iki Alytaus (įskaitant Prienus ir Balbieriškį, išskyrus, Alytų), iš pietų - plentas Alytus - Krosna - Liudvinavas, iki plento Marijampolė - Kalvarija (išskyrus Simną, Krosną, Liudvinavą).

5. Perkūno rinktinė (vadas Perkūnas) vykdo operacijas plote, kurį riboja: iš vakarų - plentas - administracinė linija - Kryžkelė 7 km. į pietų vakarus nuo Marijampolės (įskaitant Kalvariją, Liudvinavą, Krosną, Simną, išskyrus Alytų), iš rytų - Nemunas iki buvusios administracijos linijos, iš pietų - administracijos linija iki Kalvarijos plento.

Ryšiai su rinktinių vadais palaikomi iš Apygardos štabo.

Vadui Perkūnui nurodyta užmegzti ryšį su Alytaus štabu, su Užnemunės veikiančių grupių vadovybe bei su Suvalkų trikampio veikiančiomis grupėmis.

Vadui Šernui - užmegzti ryšį su Kauno štabu bei Užnemune.

Vadui Spygliui - užmegzti ryšį su Seredžiaus - Veliuonos rajono partizanų grupėmis.

Susirinkime buvo nutarta laikraščius "Girios balsas" ir "Laisvės žvalgas" sujungti ir leisti vieną - "Laisvės žvalgą".

Buvo nutarta artmiausiu metu paruošti Tauro apygardos partizanų Drausmės ir veiklos statutą. Netrukus statutas buvo paskelbtas. Įkūrus Tauro apygardą ir priėmus Drausmės statutą, buvo užkirstas kelias savivaliavimams, sustiprėjo drausmė, - taigi padidėjo pasipriešinimo okupantams efektyvumas.

Įkūrus Tauro apygardą, prireikė bendram žygiui suburti ir likusią Lietuvą. Vienos apygardos vadovybė negalėjo vadovauti visos šalies partizanams. Kitame apygardos štabo posėdy buvo pasiūlyta įsteigti Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą (LIK'ą). Šis komitetas turėjo tęsti vokiečių okupacijos metu veikusio Lietuvai Išlaisvinti Komiteto darbą, t.y. suvienyti visą Lietuvą kovai prieš okupantus.

1945 m. rugsėjo 16 d. Skardupių klebonijoje įvyko Apygardos štabo posėdis, kuriame LIK'as buvo įsteigtas. Jo pirmininku buvo išrinktas plk. L.Butkevičius, pirmininko pavaduotojais - kpt. L.Taunys ir kun. A.Ylius, nariais - ltn. V.Bacevičius,

J.Pileckis ir V.Radzevičius. Pagrindinis Komiteto tikslas - išvaduoti Lietuvą ir atkurti nepriklausomą, demokratinę Lietuvos valstybę.

Tą pačią dieną įvyko pirmasisi LIK'o posėdis. (Jis aprašytas "Laisvės kovų archyvo" II t, 18p.) Posėdyje buvo svarstoma:

1. Atsišaukimo į Lietuvos visuomenę išleidimas;

2. Atsišaukimas į Lietuvos partizanus ir partizanų apygardų Užnemunėje, Vilniuje ir Klaipėdos krašte organizavimas.

Lietuvos partizanai buvo paraginti jungtis į Apygardas ir organizuoti partizanų dalinius ten, kur jų iki šiol nebuvo. Tauro apygardos laikraštyje "Lasivės žvalgas" buvo paskelbta LIK'o veiklos programa. Nutarta pasiųsti į užsienį savo atstovus, kurie Vakarų valstybių vyriausybėms įteiktų memorandumus apie padėtį Lietuvoje.

Taip pat buvo nutarta įkurti visos Lietuvos Generalinį štabą (LGŠ), kuriam vienam paklustų visos Lietuvos partizanų apygardos.

Lietuvos Generalinio štabo steigiamąjį susirinkimą LIK'as numatė sušaukti 1945.XI.11 d. Toks laikas buvo parankesnis, nes prieš spalio šventes saugumiečiai budresni. Kuriant LGŠ, reikėjo susisiekti su visais Lietuvos regionais. Kunigas A.Ylius išvyko į Žemaitiją, mjr. L.Taunys - į Vilnių, V.Radzevičius - į Kauną. Buvo sutartas susirinkimo laikas ir vieta. Susirinkti ketinta Kaune. Deja, sumanymas liko neįgyvendintas: 1945 10 21 dieną buvo suimti kun. A.Ylius, plk. L.Butkevičius, o taip pat Štabo nariai Uosis, Vaidila, Luobas, Tautvydas. Suėmus dar ir Štabo viršininką Vygandą, Tauro partizanų apygarda liko be vadų.

Yra kelios Tauro partizanų apygardos pirmosios vadovybės suėmimo versijos. Labiausiai tikėtina ta, kurią papasakojo du Taunienę ir jos dukrą gerai pažinoję liudininkai. Štai ji.

Prasidėjus antrai sovietų okupacijai, į Pasipriešinimą įsitraukęs kapitonas L.Taunys apsigyveno žmonos tėviškėje - nuošalesniame Kalvarijos valsčiaus Pasūduonės kaime. Jo name Marijampolėje (dab. Vytauto g. Nr.44) liko žmona su dukra. Trečias gyventojas buvo saugumietis rusas. Šis "Dzeržinskio riteris" garsėjo tuo, kad padėdavo marijampoliečiams išvengti

trėmimų. Žinoma, ne už dyką, žinoma, ne visiems - tik tiems, kurių tremti niekas neketino. Taip apgavo ne vieną.

Pas šitą Taunienės įnamį pradėjo lankytis pradinių klasių mokytojas Viktoras Lingys, kilęs iš Griešių kaimo (prie Kazlų Rūdos). Prieš karą, 1940-ais, jis mokytojavo Kretingoj, kur tarybiniam saugumui išdavė slaptą antitarybinę organizaciją.

Vengdamas atpildo, parskubėjo atgal į Suvalkiją. Lankydamasis Taunių name, jis pradėjo meilintis šeimininkei, iš kurios sužinojo apie jos vyro dalyvavimą neseniai susikūrusioje pasipriešinimo organizacijoj. Prasidėjo suėmimai.

Tuoj po suėmimų Taunienė virto Lingiene, Taunytė - Lingyte, o pradinukų mokytojas - Marijampolės Vaikų namų direktoriumi.

Suimdami Tauro apygardos vadovybę, bolševikai tikėjosi galutinai susidoroti su partizanais. Nepavyko. Tuoj po suėmimų apygardai vadovauti ėmėsi energingas ir sumanus Lietuvos aviacijos majoras Zigmas Drunga, pakeitęs seną Šerno slapyvardį į naują - Mykolas-Jonas. Jis toliau organizavo štabo darbą ir atkūrė suėmimų nutraukytus ryšius. 1945 12 10 jis paskelbia Tauro partizanų apygardos įsakymą Nr. 5, kuriuo perima vadovavimą Apygardai, atleidžia iš pareigų suimtus štabo darbuotojus Uosį, Vaidilą, Luobą, Vilką, Kovą, Tautvydą ir atima partizano vardą iš pirmojo Apygardos štabo viršininko Vytauto Bacevičiaus - Jurgio Baltrušaičio - Vygando, kuris suimtas neatlaikė saugumiečių teroro ir palūžo. (Lietuvos Respublikos Gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centras (GGRTC) Baudžiamųjų bylų fondas, byla NR.320650.)

Pamažu susiformuoja visa partizaninio judėjimo struktūra. Ji panaši į buvusią nepriklausomos Lietuvos kariuomenės struktūrą.

Smulkiausias partizanų pajėgų padalinys - skyrius, kurį pradžioje sudarė 10 - 15, vėliau 3 - 5 partizanai. Skyriui vadovavo skyrininkas. Didesnysis padalinys - būrys; ir būryje kovotojų skaičius įvairus - nuo 20 iki 50 ir daugiau kovotojų. Būriai dažniausiai vadinosi būrio vado ar jau žuvusio būrio vado vardu. Keli būriai sudarė kuopas. Kuopose būdavo nuo 40 iki 120 kovotojų. Rinktinėse kuopų skaičius taip pat nevienodas.

Žinoma, kad 1945 - 1946 metais Perkūno, vėliau - Gedimino rinktinėje buvo trys kuopos, Vytauto rinktinėje - 4 kuopos, Žalgirio - 5 kuopos.

Geležinio Vilko rinktinėje 1945 metų pabaigoje buvo 8 kuopos. Žinomos tikslios jų ribos.

1. Gedimino kuopa (vadas Viesulas) vykdė operacijas plote, kurį ribojo: iš vakarų - Garliava - Kaunas (išskyrus Kauną), iš šiaurės - rytų Nemunas iki Bagrėnų kaimo, toliau - kelias Bagrėnai - Strielčiai iki plento, toliau - Kauno - Prienų plentas iki Garliavos.

2. Kęstučio kuopa (vadas Dešinys) vykdė operacijas plote, kurį ribojo: iš vakarų - plentas Mauručiai - Garliava iki Garliavos imtinai, šiaurėje - Garliavos - Prienų plentas iki Strielčių kaimo, toliau kelias iki Nemuno (įskaitant Strielčius ir Bagrėnus), rytuose Nemunas iki Drebengių, pietuose - nuo Drebengių miško (įskaitant Meškapievį), toliau kelias Prienlaukis - Klebiškės - N.Klebiškės-Mozūriškės, toliau - Garliavos miškai iki Pakėklio, toliau - kelias Pakėklis - Mauručiai (įskaitant Pakėklį, Jurginiškius).

3. Algirdo kuopa (laikinai einantis vado pareigas Siaubas) vykdė operacijas plote, kurį ribojo iš vakarų - Marijampolės - Kauno plentas nuo geležinkelio (7 km nuo Marijampolės) iki Mauručių, iš šiaurės - rytų - pietinė Kęstučio kuopos riba nuo Mauručių iki Pagraižio miško, toliau miškais iki Pagelumbiškių (įskaitant Jesenavą, Mačiuliškes, Smalinyčią ir Obelinę), pietuose - Pagelumbiškių - Barštinės - Topeliškių - Pakantališkių kelias iki plento Kaunas - Marijampolė.

4. Vytauto kuopa (vadas Eumas) vykdė operacijas plote, kurį ribojo: iš vakarų - Kauno - Marijampolės plentas nuo Marijampolės iki Būdviečių geležinkelio stoties, iš šiaurės - nuo plento iki Stuomenų kaimo, iš rytų - kelias Stuomenai - Kuišiai, toliau per pelkes iki Serbentinės, iš ten - iki kelio prie Skirpstiškių, iš pietų - Skirpstiškių - Asiūklės - Šakališkių - Igliškėlių kelias, įskaitant Paužiškius, Beliūniškius, Kermošinę, Meškėnus, Trakiškius iki Marijampolės (išskyrus pačią Marijampolę).

5. Šarūno kuopa (vadas Jovaras) vykdė operacijas plote, kurį ribojo: vakaruose - plentas Kalvarija - Marijampolė, nuo Liudvinavo plento iki naujo plento Marijampolė - Prienai, šiaurėje - minėtas plentas iki Meškėnų, toliau - kelias Meškėnai - Bieliūniškės, Paužiškiai - Igliškėliai, rytuose - kelias Šventragis - Gudeliai - Pušiniai - Verebiejai - Naujinykai - Krokialaukis - Krikštėnai iki Santaikos plento (įskaitant Gudelius, išskyrus Krokialaukį), pietuose - minėtas plentas iki Kalvarijos - Marijampolės plento.

6. Mindaugo kuopa (vadas Liekana) vykdė operacijas plote, kurį ribojo vakaruose - rytinė Šarūno kuopos skiriamoji nuo Krokialaukio iki Šventragio, šiaurėje - kelias Šakališkiai - Asiūklė - N.Ūta iki Aviniškių upelio, toliau - upelis žemupiu iki Pobranečių ir iki Nemuno, rytuose - Nemunas iki Makasės upės, upe aukštyn iki Šabališkių kaimo, pietuose - kelias Šabališkiai - Karkliniai, toliau - Jackoniai - Keliškės iki Kalesnykų pasodos, toliau - mišku, kelias Pramėžis - Peršėkė, toliau - kelias Peršėkė - Žiugžliai - Krokialaukis.

7. Šiaurio kuopa (vadas Pranukas) vykdė operacijas plote, kurį ribojo: vakaruose - rytinė Algirdo kuopos riba nuo Stuomenų iki Klebiškio, šiaurėje - Kęstučio kuopos skiriamoji nuo Klebiškio iki Drebengių, rytuose Nemunas aukštyn iki šiaurinės Mindaugo kuopos ribos, iki Pabrasčių, pietuose - Mindaugo kuopos šiaurinė riba nuo Pabrasčių iki N.Ūtos, toliau - šiaurės rytų Vytauto kuopos riba iki Jasios prie Stuomenų kaimo.

8. 8-osios kuopos riba aprašyta skyriuje "Liepa ir jo vyrai".

Pagal 1946 m. balandžio 22 d. Pietų Lietuvos štabo nutarimą Mindaugo kuopa pereina A apygardos žinion. Vyksta ir kiti Tauro apygardos teritoriniai pakeitimai. (Žr. "Laisvės kovų archyvas" Nr.1, p.17, Nr.2 p.30-31) Geležinio Vilko rinktinėj kaip ir Vytauto rinktinėj kuopos pradėtos numeruoti. Ryšiams pagerinti 1947 m. sausyje buvo įkurtos Birutės ir Kęstučio rinktinės. Jų ribos aprašytos "LK Archyvo" Nr.3-4.

Kiekvienos kuopos teritorijoje pagal Apygardos partizanų statutą buvo sukurti pasyviųjų (rezervinių) partizanų būriai. Šių būrių partizanai buvo prisiekę, turėjo slapyvardžius, ginklus,

bet gyveno legaliai. Prireikus jie papildydavo aktyviųjų partizanų eiles, vykdavo į žygius ir pan.

Sumažėjus partizanų skaičiui (daug jų žuvo, daug buvo suimta arba legalizavosi), 1949 m. kovo mėnesį kuopos buvo sumažintos ir perkrikštytos tėvūnijomis (žr. priedą).

PARTIZANIŠKAS TEISINGUMAS

Nuo pirmųjų veiklos dienų Tauro apygardos partizanų vadovybė stengėsi įvesti apygardos partizanų gretose karišką ar bent jau panašią tvarką. Partizanams buvo draudžiama be vadovybės žinios peržengti savo dalinio veikimo zonos ribas, plėšikauti ir kitaip savivaliauti. Jau pirmajame savo, kaip Apygardos vado, įsakyme Mykolas-Jonas, pasmerkęs Vygando išdavystę, rašo: "Įpareigoju Rinktinės Vadus, kad ir ateityje organizuotai sektų visus mūsų tėvynės žalingojo elemento darbus ir be jokio pasigailėjimo bausti tautos išgamas, sudarant bylas, surenkant kuo daugiau kaltinamos medžiagos, kurią stropiai saugoti Rinktinių archyvuose. Sudrausti visus iki šiam laikui besikartojančius Rinktinėse pavienių partizanų grupių be vadovybės žinios daromus žygius prieš vietos seniūnus, plėšikavimus ir kitas panašias išdaigas, kurios kenkia geram partizanų vardo išlaikymui ir užtraukia NKVD siautimą ant vietinių gyventojų."

Partizanai nepripažino okupantų valdžios ir stengėsi atstovauti okupantų nuverstai teisėtai Lietuvos valdžiai. Partizanų vadovybė vadovavosi nuostata, kad nuo 1940 m. birželio mėnesio 15 dienos Lietuvoje - karo stovis. Atitinkamos buvo ir bausmės. Kad jos būtų teisingos, buvo sudarytas partizanų karo lauko teismas. Už nepaklusnumą partizanų reikalavimams numatyta bauda, už nusikaltimus Tėvynei - trys įspėjimai. Jeigu įspėtasis nepasitaisydavo ir toliau dirbdavo okupantams, jis būdavo nuteisiamas mirti.

Mirties bausmė buvo numatyta ir už šnipinėjimą bei žinių teikimą okupantams, už apiplėšimus ir įskundimus. Jei įspėtas asmuo per metus daugiau nenusikalsdavo - bausmė nebuvo vykdoma. Partizanų vadovybės įsakymuose ir instrukcijose

nurodoma, kad partizanai, be perspėjimo likvidavę savo rajono ribose gyvenantį pilietį, bus griežtai baudžiami. Nusikaltusiam buvo sudaroma byla, kurioje turėjo būti ne mažiau kaip trijų asmenų liudijimai, įrodantys kaltę, ir kaltinamojo apklausos protokolas.

1947 m. instrukcijoje nurodoma, kad, jei visi šeimos nariai bendradarbiauja su bolševikais, nepaklūsta partizanų perspėjimams - likviduojama visa šeima, paliekant mažamečius ir senus. Juos žudyti buvo draudžiama. Vaikų daliai paliekamas ir nekonfiskuotas nužudytųjų turtas. Kadangi pagal partizanų statutą teisėta - ne okupantų, o partizanų valdžia, teisėti tik jos išleisti įstatymai. Šie įstatymai draudė vogti, plėšikauti, vaišinti partizanus alkoholiu, tarnauti okupantui ir t.t..

Partizanų karo lauko teismui vadovavo Alfonsas Vabalas.

Tai - neeilinis partizanas. Kovoti už Tėvynės laisvę jis pradėjo pirmosiomis antrosios okupacijos dienomis.

Dalyvaudavo sudarant bendrą partizaninio judėjimo vadovybę. Siekdamas užkirsti kelią savivaliavimui ir prievartai, ėmėsi kurti Apygardos karo lauko teismą ir jam pirmininkavo, pasivadinęs Budriu. Aplinkybių verčiamas, vėliau ne kartą keitė slapyvardį - buvo ir Profesorius, ir Vytas, ir Gediminas. Nežiūrint į tai, kokiu vardu buvo šaukiamas ir kokias pareigas ėjo, Alfonsas Vabalas nė karto nesuabejojo pasirinkto kelio teisingumu. Dirbo Tauro apygardos vado pavaduotoju, politinės dalies viršininku, "Laisvės žvalgo" redaktoriumi.

1947 m. A.Vabalas - Gediminas tapo partizanų ir intelektualaus pasipriešinimo jungtinio Bendro demokratinio pasipriešinimo sąjūdžio (BDPS) prezidiumo nariu, jo politinio skyriaus viršininku.

1947 m. metais A.Vabalas su kitais BDPS prezidiumo nariais paruošė J.Lukšos - Skirmanto į užsienį išgabentus dokumentus - protestus prieš stalininę Lietuvos okupaciją,bolševikinį genocidą. Būdamas tų dokumentų bendraautoriumi, A.Vabalas išverčia juos į prancūzų kalbą.

Alfonsas Vabalas gimė 1909 01 15 Kybartuose, geležinkeliečio šeimoje. 1921 - 1928 m. mokėsi ir baigė Prienų "Žiburio"

gimnaziją. 1928 - 1934 m. Kauno Vytauto Didžiojo universiteto studentas, Valstybės Radiofono diktorius. 1934 - 1939 m. gilino žinias Paryžiaus Sorbonos universitete. 1939 m. ten apgynė teisės mokslų daktaro disertaciją, išleido ją atskira knyga prancūzų kalba. 1929 - 1940 m. Lietuvos Telegramų Agentūros (ELTA) įgaliotasis atstovas Prancūzijoje. Vokiečiams okupavus Prancūziją, 1940 m. rugsėjį su šeima grįžta į Lietuvą. Vokietmečiu mokytojauja Kaune, 1944 m. rugsėjį įsijungia į Tauro apygardos partizanų gretas. 1948 m. birželio 26 dieną stambaus čekistų dalinio apsuptas su draugais pakaunėje, ties Vaišvydava, buvo sunkiai sužeistas. Likdamas ištikimas partizano priesaikai gyvam nepasiduoti, nusišovė. Kur priešas užkasė palaikus, nežinoma.

Vis dėlto partizaninės kovos sąlygomis nebuvo išvengta savivaliavimų ir klaidų, nors toli gražu ne visi bolševikinės propagandos partizanams priskirti civilių asmenų nužudymai yra jų darbas. Pasitaikydavo, kad vienas kitas partizanas, sukrėstas brolio išniekinimo gatvėje, tėvų netekties, nepaklusdavo vadovybei. Pasitaikydavo ir amoralių partizanų. Nepaklusus vadovybės įsakymams, jie pasitraukdavo iš partizanų gretų, sudarę plėšikų grupes, partizanų vardu terorizuodavo žmones. Tokius naikindavo patys partizanai. Vienas toks atsitikimas aprašytas šioje knygoje apybraižoje "Plėšikai".

Partizanams buvo priskiriami ir jų priešų darbai. Jau nuo 1945 metų aprengti žuvusiųjų partizanų uniformomis, miškuose veikė specialūs NKVD ir MGB agentų bei stribų būriai. Jiems rūpėjo sukompromituoti partizanus gyventojų akyse. Šie agentai nesiskaitė su priemonėmis. Kad pakenktų partizanams, jie negailėjo net savų. Jie iššudydavo ištisas šeimas, nukankindavo kely sutiktą ar miške malkas kertantį paauglį, o tėvams pranešdavo, kad tai padarė partizanai. Jie žudydavo ir aktyvistus, apylinkių pirmininkus, bet daugiausia nuo jų rankos žūdavo partizanų rėmėjų, apie kuriuos saugumas žinojo iš savo informatorių.

Ne veltui, prasidėjus Atgimimui, KGB pirmiausia stengėsi sunaikinti bylas apie spec. grupių veiklą.

FRONTUI PRAĖJUS

Artėjantis frontas kanonadomis ir lėktuvų gausmu baugino Lietuvos žmones. Neužmiršusiems Rainių, Panevėžio, Pravieniškių, Budavonės miškelio, Skarulių, Červėnės žudynių, jiems antroji raudonoji okupacija kėlė siaubą. Daugelis ruošėsi kovai. Visa širdimi pritariau jiems ir ruošiausi padėti, tik dar nežinojau, kaip tai padaryti.

1944 m. liepos 30 d. mes, apie 40 kaimiečių, atsidūrėm tarp dviejų ugnių. Iš vienos pusės vokiečiai, iš kitos - rusai. Visą parą tūnojome Lietuvos karininko Stanulio sodyboje, jo paties įruoštoje slėptuvėje. Kalvelė ėjo iš rankų į rankas. Slėptuvėje atsirado sužeistų, trūko oro. Sužeistieji pradėjo vis labiau dejuoti, o pagalbos - jokios. Tada mano tetos Vincentinos vyras Antanas Šadranskas su kitais keliais vyrais sužeistąjį Gudzinevičių iškėlė iš slėptuvės ir, rizikuodami gyvybe, nunešė į tvartą. Pasigirdo žingsniai. Užkloję sužeistąjį šiaudais, vyrai pasislėpė už užtvaros tarp gyvulių.

Pasirodė rusai. Įėję į tvartą, patraukė iš automatų ir greitai iššoko lauk. Kaip tik tuo metu mūsų slėptuvėje sudejavo dvi sužeistos mergaitės. Rusai išgirdo, priėję nuplėšė nuo angos pagalvę, kuri mus saugojo nuo kulkų ir, nieko neklausdami, užvedė automatus. Slėptuvėje kilo panika. Laimei, tarp mūsų buvo žmogus, mokantis rusiškai. Jie pradėjo aiškinti, prašyti, maldauti. Vienas kareivis atlyžo, "nestreliaj, zdies graždanskije", - tarė sėbrui. Tas betgi nenorėjo nieko girdėti, tik, matyt, Dievo valia mums buvo lemta išlikti: vėl prasidėjo puolimas, ir abu niekšai dingo.

Rytdieną, frontui praėjus, vyrai pakinkė arklius ir išvežė sužeistuosius į Simną, o mes išsiskirstėme namo. Visos pakelės ir pievos pilnos rusų lavonų. Vokiečiai savo žuvusiuosius buvo surinkę, radome tik du. Kaimo vyrai vieną palaidojo Lietuvos vokiečio Ortlibo, pasitraukusio į Vokietiją, sode, o kitą netoli kryžkelės - kalnelyje. Kapą apsodinau ilgametėmis baltomis gėlėmis, čyščiukais vadinamom. Ilgai jos ženklino palaidojimo

vietą, ir tik melioracija ją sunaikino.

Vos grįžę, okupantai apkrovė valstiečius nepakeliamais mokesčiais. Prasidėjo represijos, raudonarmiečių plėšikavimas, Vetrovo divizijos vykdomas lietuvių tautos genocidas. Gyvenimas tapo nepakenčiamas. Kasdien ašaros, kraujas, suėmimai, teroras. Visa tauta, išskyrus nedidelę dalį kolaborantų, atkakliai pasipriešino pavergėjams. Vyrai pradėjo masiškai eiti į miškus. Kaimas rėmė mišką. Radau savo kelią ir aš: tapau pasyvia kovotoja. Platinau spaudą, klijavau atsišaukimus, parūpinau partizanams rūkalų, palaikiau ryšį tarp būrių, prireikus pervesdavau partizanus iš vienos vietos į kitą ir panašiai. Gyvenimas įgavo prasmę, pasijutau esanti reikalinga. Giliai pergyvenau partizanų žuvimą, jų niekinimą gatvėse ir turgaus aikštėse. Sunku buvo susivaldyt, neišsiduoti. Nenueiti pažiūrėti buvo neįmanoma, kažkas stumte stūmė į aikštę, o ir viena iš užduočių buvo: sužinoti, kas jie, kur bus užkasti.

Nejausdama nei stribo žvilgsnio, nei šalia stovinčių draugų ar priešų, buvau kartu su jais, gatvėje niekinamais, miriau kartu su jais, kol pagaliau atsitokėjusi įsikirsdavau šalia stovinčiai draugei į parankę ir abi nueidavom kur akys veda. Namuose įsisegdavau į plaukus juodą kaspinėlį (kukardėlę) su išsiuvinėta vos matoma trispalve ir taip keletą dienų vaikščiodavau su tuo gedulo ženklu į pamokas. Mokiniai ir mokytojai buvome vieningi. Prisimenu 1945 m. gegužės 16, teisingiau, jau 17-tą. Šešioliktą virė mūšis Kalniškės miške. Kitos dienos rytą, sukorusi daugiau kaip šešis kilometrus, atėjau į Simną. Iki mokyklos beliko pereiti aikštę. Ir - sustojau. Nesupratau, negalėjau suvokti to, ką mačiau: visa aikštė priguldyta lavonų. Basi, nurengti, sudarkyti ir išniekinti kūnai. Žiauriausiai pasityčiota iš moters.

Žmonės ateina, tyliai pasižiūri ir nueina, budrios čekisto akies sekami. Tik štai atlėkė viena miestietė, stribo žmona, ir keikdamasi pradėjo lazda badyti kam veidą, kam akis. Paskui numetė lazdą ir puolė rankomis draskyti dar likusius ant žuvusiųjų rūbus, trypti juos kojomis... Nepakeldami tokio vaizdo, žmonės tyliai išsiskirstė.

Pasitraukiau ir aš. Jau neatsimenu, kaip pasiekiau mokyklą, klasę. Maniau, pranešiu baisią naujieną, bet to daryti nereikėjo.

Visa klasė buvo nežmoniškai prislėgta. Prasidėjus pamokoms, atsistoję garsiai sukalbėjome maldą. Nusisukęs į sieną, kur kažkada kabojo kryžius, mokytojas stovėjo ir tylėjo. Gal ir jis meldėsi. Po maldos mokiniai į suolus nesėdo. Berniukai pusbalsiu kalbėjosi, mergaitės verkė. Mokytojas išėjo. Pertraukos metu pamačiau Vytą Ž., prisiglaudusį prie praviros spintos. Tarsi atsitiktinai priėjau arčiau. Su didžiausiu įniršiu Vytas plėšė Stalino portretą.

Tą dieną daugiau pamokų nebuvo. Tai buvo baisiausia diena mano moksleiviškam gyvenime. Norėjosi su kuo nors išsišnekėti, pasiguosti. Norėjosi keršyti... Grįžusi iš mokyklos, neradau sau vietos. Kaip nudžiugau, pamačiusi vakaro prieblandoje pabaliu ateinant du uniformuotus vyrus! Jauni, gražūs, pasitikintys savimi. Tai buvo Juozas Remeikis - Lokys ir Vladas Mockevičius - Vyturys. Lokys kaip visada užsuko aplankyti sūnelio Romučio, persimesti žodžiu kitu su žmona.

Papasakojusi, ką mačiau Simne, paprašiau užduoties. Partizanai mane nuramino ir pažadėjo pakalbėti su junginio vadu. Tuo metu pradėjau penkioliktus.

Netrukus pradėjau vykdyti pirmąsias partizanų užduotis. 1947 m., berods, prieš revoliucijos šventes (tada jau mokiausi Marijampolės mokytojų seminarijoje), naktį važiavau traukiniu į Šeštokus. Labai nesinorėjo laukti, kol prašvis, kad nueitum tuos 11 kilometrų iki namų. Susidarius didesniam nekantraujančių būreliui, nutarėme eiti nakčia. Nepajutome, kaip juokaudami, kalbėdamiesi ir politikuodami pasiekėme Krosną. Iki stribų būstinės dar buvo puskilometris, tad mes nesivaržėme. Staiga prie tiltelio: "Stok! Nė iš vietos!"

Pasijutome labai nejaukiai. Mat, stribai girdėjo mūsų anekdotus ir replikas. Visus nusivarė į stribnyčią, kaip jie išsireiškė, "pas vadą, tegul pamoko šitus svolačius". Stribų vadas, mažaraštis Budzinauskas, įsakė visus saugoti lauke, o į būstinę vesti po vieną - kratai. Pradžioje krėtė iki siūlelio apčiupinėdami. Iškrėtę vėl atvarydavo pas mus į tą patį būrelį. Eidavo kitas. Kurie vežėsi tik paprastus kelioninius daiktus, tie ramūs nueidavo ir grįždavo.

Aš kelionmaišyje vežiau partizanams pistoletą, šovinių ir

dainų, aišku, partizaniškų. Laimė, buvo naktis, o stribinyčios kiemas neapšviestas, kitaip stribai būtų pastebėję mano jaudinimąsi. Norėjau krepšį perduoti kam nors kitam, bet šalia nebuvo patikimo, visi nepažįstami. Kas daryti? Nusprendžiau be žodžių įbrukti krepšį vienam nužiūrėtam vaikinui, kuris irgi jautėsi ne visai ramiai. Tikėjausi, kad neišduos. Tik štai į prieangį išeina "vadas" ir įsako stribams visus paleisti ir jo daugiau netrukdyti. O dangau! Kokia laimė! Ėjau, kojom žemės nesiekdama.

Ėjau ne viena, nuo Krosnos likome tik trys, tarp jų ir tas vaikinas. Visą kelią jis šnekėjo, aiškino, kad karo nebus tol, kol Vokietija vėl nepasidarys stipri valstybė, o taip bus po 50, o gal ir daugiau metų. Už tokias kalbas aš širdyje ant jo pykau, bet kartu ir labai domėjausi jo pasakojimu. Beklausant nepažįstamojo samprotavimų, priėjome kryžkelę; nuo jos vedė du keliai į tą pačią vietą. Teko rinktis. Aš pasiūliau eiti tuo, kuriuo arčiau, nepažįstamasis paprieštaravo: "Tiesiog arčiau, aplink greičiau". Trečiasis palaikė mane, ir mes nuėjom trumpesniu keliu. Tai buvo antra mūsų sėkmė tą naktį: eidami vieškeliu, būtume pakliuvę NKVD-istams į nagus, ir jau niekas nebūtų išgelbėjęs. Kaip tik tą naktį Saltininkų kaime buvo likviduotos dvi šeimos, dirbusios okupantams ir nereagavusios į partizanų perspėjimus. Mes apie tai nieko nežinojome.

Priėjus mano gimtinę, atsisveikinau su nepažįstamuoju, kuris, kaip vėliau paaiškėjo, keliavo susitikti su junginio vadu Litu, ir laimingai pravėriau tėviškės duris. Rytą su lauknešėliu išskubėjau į Palias. Nustebau, kad stovykla buvo tuščia, nors niekas neliesta, neišdraskyta.

Pagalvojusi, nutariau viską palikti slėptuvėje ir per kemsynus, per balas, įsmukdama iki juosmens į vandenį, grįžau namo. Vos pravėrus duris, pamačiau namiškius lyg stabo ištiktus. Verusėlė puolė bučiuoti: "Gyva! Gyva!" Pasirodo, vos man išėjus, po kaimus pasklido stribai ir enkavedistai, ieškodami banditų, kurie likvidavo okupantų tarnus. Stribams išėjus iš sodybos ir šiek tiek nutolus, dėdė Vitas sėdo ant arklio ir išjojo manęs ieškoti. O aš dingau kaip į vandenį. Niekas netikėjo, kad grįšiu. Stebėjo mano "žygį" ir partizanai, laikinai apsistoję Dambavaragio

kaime pas Tamulį, bet perspėti negalėjo. Kaip čekistai nepastebėjo manęs, apie du kilometrus brendančios į Palias, iki šiol nesuprantu. Pradėjau tikėti, kad tai stebuklas: per parą trys susidūrimai su priešu ir visi laimingi.

Daugelis pažįstamų ir nepažįstamų partizanų ir jų rėmėjų tokios laimės neturėjo.

PALIOSE IR APLINK PALIAS

Karui baigiantis į Raudonosios armijos užnugarį iš Vokietijos teritorijos buvo išmestas desantas. 1945 metų pradžioje desantininkai Lietuvoje įkūrė Dešimtą skrajojantį Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Kęstučio štabą. Šis Pasipriešinimo kovų epizodas mūsų istorikams kol kas nežinomas.

Štabą sudarė 12 Nepriklausomos Lietuvos karininkų-desantininkų. Jam vadovavo karininkas slapyvardžiu Čičinskas, jo nariai: Daktaras, Stipinas, Vaitulevičius, Bačiuška - Žmogus. Kiti nežinomi.

Štabas greit suvienijo Alytaus, Miroslavo, Simno ir Gudelių apylinkių partizanus. Visam junginiui vadovavo Žmogus.

Štabas buvo gerai ginkluotas, turėjo siųstuvą, radijo stotį, rašomąją mašinėlę, pakankamai medikamentų ir medicinos instrumentų. Bazavosi Bakūniškio miške. Štabui buvo pavaldūs trys stambūs partizanų būriai: Juozo Tulabos būrys, veikęs Simno ir Miroslavo valsčiuose, Strauso būrys, veikęs Gudelių ir Simno valsčiuose (Strauso būryje daugiausia buvo Daukšių apylinkių vaikinų) ir Juozo Menčinsko būrys, veikęs Žuvinto, Riečių ir Gudelių apylinkėse.

Partizanai tai vienur, tai kitur "užkabindavo" stribus. Vadovaujami karininko desantininko Asto, apie 40 partizanų apsupo Gudelių miestelį, nupjaustė laidus. Stribų būstinė buvo mūriniame žydo name. Partizanai visą dėmesį nukreipė į šį mūrą. Paleidę į jį porą salvių iš granatsvaidžių, jie įvarė stribams panišką baimę. "Liaudies gynėjai" išlakstė kas kur, nepaleidę nei vieno šūvio. Slėpėsi net šunio būdoje. Dar ilgai Gudelių

gyventojai juokėsi iš stribų drąsos. Partizanai iš valsčiaus raštinės paėmė visus dokumentus, rašomąja mašinėlę, iš stribų būstinės - stribų šautuvus, paleido iš rūsių suimtuosius ir nuėjo savo keliais.

LDK Kęstučio junginys pridarė okupantams ir kitų nemalonumų: įvykdė keletą baudžiamųjų aktų, užpuolė Kalesnykų tarybinio ūkio ir Simno pienines. Tai siutino čekistus. Neįstengdami susekti skrajojančio būrio štabo ir jo kovotojų, okupantai ruošė nuolatines pasalas, trėmė, suiminėjo apylinkių gyventojus. Užverbavę du Strauso būrio partizanus, pavadino juos Ežeriniu ir Baliniu ir liepė likviduoti Strausą bei surasti LDK kunigaikščio Kęstučio Dešimtąjį skrajojantį štabą.

Šnipų ir nuolatinių pasalų dėka 1945 m. rugpjūčio 12 dieną buvo suimtas būrio vadas J.Tulaba - Kanapė. Kartu buvo paimti jo štabo dokumentai, kulkosvaidis, kiti ginklai. Dalis šio būrio kovotojų ir rėmėjų buvo suimti, kiti žuvo arba legalizavosi. Jau 1945 08 21 J.Tulaba tribunolo buvo nuteistas mirti. Tų pačių metų spalio mėnesį Stebulių kaime Simno valsčiuje žuvo Juozas Menčinskas. 1945 m. liepos 10 dieną NKVD pasienio kariuomenės 132 pulkas, "šukuodamas" Bakūniškio mišką, aptiko Kęstučio štabo bunkerį. Jame žuvo štabo viršininkas Čičinskas ir keli štabo darbuotojai.

Liepos 13-ą Paliose žuvo Jurgis Krušnys iš Zailių. Jį partizanai palaidojo perpjautoje valtyje tose pačiose Paliose. Kapas nesurastas iki šiol.

Po šitų skaudžių netekčių Palių ir Žuvinto ežero rajone esantys partizanų būriai persitvarkė. Buvo išrinkti nauji vadai. Palių partizanams ėmė vadovauti S.Staniškis - Litas.

Vykdydamas Berijos įsakymą per 2 savaites baigti su "banditizmu" Lietuvoje, saugumas suruošė Palių "valymą". 1945 m. balandžio 23 d. stribams ir NKVD daliniams padėti buvo iškviesta reguliari kariuomenė. Kareiviams betgi labiau rūpėjo ne partizanų, o sava gyvybė, todėl laisvės kovotojams šie būriai buvo ne itin pavojingi. Jie nevykdė įsakymo eiti grandine per metrą vienas nuo kito. Vienam suradus takelį per pelkę, kiti sekė iš paskos. Sunkiausia buvo susidūrus su čekistais. Tada

užvirdavo kova. Atviros kovos partizanai vengė, juo labiau, kad tokiai kovai jie dar buvo neparuošti.

- Balandžio mėnesį Palių valymas nevirto atvira kova., - pasakojo buvęs Daukšių būrio partizanas Vitas Slendzoka - Vijurkas. - Prie Daukšių bazavosi vienas partizanų būrys, Žuvinto ežere - kitas, o Kiaulyčios prieigose - Dzūkų būrys. Būriai laikėsi atskirai, tik vadai palaikė ryšius. Visas ryšys buvo per centrą. Būriai smarkiai pasipildė rusams pradėjus imti vyrus į kariuomenę. Suėjo daug. Buvo ir tokių, kurie ateidavo ir vėl išeidavo. Rusų nėra - gyvena namie, kaime, išgirdę, kad rusai ateina - vėl pas mus į Palias bėga. Taip tęsėsi iki 1944 m. vėlyvo rudens. Tikra partizaninė veikla prasidėjo žiemą. Pradžioje mūsų būriui vadovavo Motiejus Overa. Jis, Kalinauskas ir Juozas Pūkas buvo pirmieji Palių partizanai. Kai susirinko apie 40 vyrų, būrio vadu buvo paskirtas Juozas Kasperavičius - Strausas.

- Pradžioje bazavomės Paliose prie Daukšių. Prie Žuvinto ežero pasistatėm tokią gyvenvietę. Turėjom valčių, yrėmės į ežerą. Ginkluoti buvom visi, nei vienas neatėjom su lazda. Atsinešėm ginklus, kas turėjo, kas iš ko gavo. Daugelis jau buvom apsirūpinę frontui praeinant. Uniformuotų pradžioje buvo mažai. Vienas turėjo kepurę, kitas - kelnes, trečias - visą uniformą, ketvirtas - nieko... Buvom veiklūs. 1945 m. žiemą net Gudelius buvom paėmę. Laidus nukirpom, stribus išvaikėm. Sako, valdžia sulindo į kažkokį žydų gaterį ir išsigandusi tūnojo.

Stipriausias mūšis ir kovos krikštas įvyko Jurginių išvakarėse 1945-ųjų balandžio 22-23 dieną. Prie Daukšių ir prie ežero turėjome išsistatę sargybą. Rusai "valė" Palias. Sargybinis, pamatęs rusus, bėgo į stovyklą pranešti būriui. Bėgdamas paklydo, išbėgo į paežerę ne toj vietoj, kur buvo būrys, turėjo grįžti atgal gerus du kilometrus. Kai grįžo ir pasakė, kad Paliose rusai, gavau vado įsakymą nueiti 300 metrų Daukšių pusėn paimti iš posto sargybinį ir traukti link Rago. Grįždami pamatėme, kad rusai jau apžiūrinėjo partizanų valtis. Pastebėjo ir mudu, nes buvome nuo jų gal už 30 metrų. Pasileidome į Palias. Rusai pradėjo šaudyti. Jų buvo labai daug. Bėgant į Palias, iš tenai į mus pradėjo pliekti kulkosvaidis. Taigi buvom apsupti. Apie būrį nežinojome nieko. Palių kraštu pasukom link Rago.

Rusai nuo valčių mūsų nesivijo, tik šaudė. Gal jiems kliudė jų pačių kulkosvaidis iš Palių. Tolokai nubėgom. Staiga priekyje bėgęs draugas lyg šoktelėjo ir krito kulkosvaidžio serijos pakirstas. Jaunas buvo vyrukas, visai neseniai į būrį atėjęs, dar ir slapyvardžio neturėjo. Visi jį Vargonykučiu vadino. Mirė iš karto. Toliau bėgau vienas, atsišaudyti nebuvo prasmės. Atbėgau prie Rago ir pamačiau, kad čia renkasi visi mūsų būrio vyrai. Per Palių kampą pasiekėm Žaliąją ir pasiruošėm sutikti priešą. O rusai ėjo ir vis šaudė, šaudė, bet iki mūsų neatėjo. Jie ėjo Paliomis, o mes buvom miške, laukėme.

Matant gausius rusų būrius, knietėjo patraukti iš kulkosvaidžio, bet negalėjom nusižengti įsakymui. Tą dieną žuvo dar vienas būrio sargybinis - Vacius Vyšniauskas iš Ąžuolinių kaimo. Jie dviese stovėjo sargyboj, mes net šūvio negirdėjom. Vaciui kritus, antrasis atbėgo pas mus ir pranešė, kad Paliomis eina gausybė rusų. Mes išsidėstėme Žaliosios miško pakraštyje susijungę su kitu būriu. Kovinėj parengtyje išbuvom visą dieną, priešo nesulaukę, išsiskirstėm tik kitą dieną. Turbūt jau pakrikus grupelėmis žuvo dar keli vyrai.

J.Deltuva - Karklas, visų trijų Palių mūšių dalyvis, pasakė, kad pirmasis Paliose žuvęs partizanas, vadinamasis Vargonykutis - tai Juozas Laukaitis, 1927 m. gimęs Riečių vargonininkas. Po valymo partizanai jį surado. Vienas valstietis padarė karstą, tikriau dėžę, kurioje kūną Dovine parplukdė iki Daukšių. Tamsoje išstatė sargybas ir žuvusį tyliai palaidojo Daukšių kapinėse. Seserys iš pradžių taip sutvarkė kapą, kad net ženklo neliko, jog ten kažkas palaidotas. Bijojo: stribai suras ir išniekins. Bet kapas nebuvo užmirštas. Per Vėlines ant jo visada uždegdavo žvakutę ne tik artimieji, bet ir J.Deltuva. O per 1990 metų Vėlines prie šio kapo susirinko visas būrys bendraminčių.

Pirmą kovos krikštą prisimena ir buvęs kulkosvaidininkas Kirtiklis.

- Atsiskyrę Žiemkelyje, susidūrėme su rusais. Įsitvirtinau tokiame griovyje ir pradėjau pilt iš kulkosvaidžio. Žiūriu: rusai bėga. Nutilau. O jie, žiūriu, ateina stati kaip siena. Aš vėl paleidau ugnį. Jie sukrito - tylu. Išgulėjau apie 15 minučių - tylu. Kas man daryti? Kvailas, pakilau. Jie pradėjo šaudyti ir

sužeidė į ranką. Negalėdamas atsišaudyti, bėgau kokį kilometrą, kol, netekęs kraujo ir jėgų, nukritau. Rusai nerado. Mūsų tada žuvo šeši vyrai, kiek dar jų žuvo laukuose, nežinau...

Po balandžio 23-osios įtampa atslūgo. Karinis dalinys pasitraukė, partizanų gyvenimas pasuko ramesne vaga. Tačiau Berijos įsakymo Bartašiūno veikėjai neužmiršo. Žuvinto Paliose ir Žaliosios (Buktos) miško jie nepaliko ramybėje nei vieną dieną. Pasalos, kvartalų "košimas", dažni susirėmimai su partizanais didino įtampą tiek miške, tiek kaimuose. Buvo sunku palaikyti ryšį tarp partizanų ir rėmėjų. Birželio 25-ąją, vykdydami užduotį, užėjo ant pasalos ir nelygioje kovoje žuvo Muškietininkų būrio vadas Vladas Gavėnas - Tarzanas ir kovotojai Vincas Boruta - Žvalgas bei Sigitas Melnykas - Portas. Jų žuvimo aplinkybės aprašytos išlikusiuose Tauro apygardos štabo dokumentuose. "25/VI. Palias apsupo 1500 enkavedistų. Vladas su 10-čia kovos draugų narsiai kovojo ir garbingai paaukojo savo gyvybę už tai, kas jam nuo gimimo dienos buvo brangiausia - už savo tėvų žemę". Toliau pasakojama apie Sigitą. Šis 20 metų jaunuolis į partizanų eiles buvo įstojęs tik prieš 3 mėnesius, bet visą laiką su ginklu rankoje aktyviai dalyvavo visuose partizanų veiksmuose ir kartu su vadu padėjo galvą už tėvų žemę.

Vincas partizanavo vos 4 mėnesius. Kovojo Muškietininkų būryje, kuriam vadovavo Vladas - Tarzanas.

Birželio 25-tą, savo mirties dieną, jis miško kampe stovėjo žvalgyboje ir iš miško pusės buvo apsuptas NKVD. Negalėdamas išsigelbėti, susisprogdino." (Skyriaus vado raportas. 1945 07 15.)

1945 m. liepos 13-ją, grįždami iš žygio, Dzūkų būrio partizanai susidūrė su Žuvinto kaime netoli ežero pasalaujančiais rusais ir stribais. Kovos įkarštyje žuvo kulkosvaidininkas Jurgis Krušinskas ir buvo sunkiai sužeistas Juozas Remeikis - Lokys, kuris mirė Marijampolės ligoninėje operacijos metu.

Liepos 25 dieną pagal gautus agentūrinius pranešimus Marijampolės apsk. NKVD nustatė, kad vienoje Žuvinto ežero saloje ir Žuvinto paliose dislokuojasi nežinoma partizanų grupė - apie 70 vyrų.

Sala maždaug 1,5 kilometro pločio, apaugusi žole ir žmogaus ūgio krūmais. Saloje esantys partizanai kiekvieną dieną 21 - 22 val. po 2-3 žmones išsiiria valtimis ir ateina pas vietinius Gudupių, Liūliškių, Daukšių, Žuvinto kaimų gyventojus maisto, o švintant valtimi vėl grįžta į salą. Aplink Žuvinto ežerą, o taip pat Paliose ir miške prie Liūliškių visada stovi partizanų sargybiniai, kurie, pamatę kareivius, tuoj pat duoda sutartinį ženklą pagrindiniam sargybos postui. Partizanai akimirksniu išsislapsto krūmuose, iki kaklo sulenda į vandenį ar purvą. Pagal KGB informatorių žinią liepos mėnesį atvyko pasieniečiai, bet juos laiku pastebėjo partizanų žvalgai, ir operacija sužlugo. Tik šukuojant Daukšių kaimą ir Buktos mišką liepos 15 d. žuvo du partizanai: Juozas Pūkas ir Motiejus Overa.

Čekistai per agentus sužinojo, kad Žuvinto, Palių ir Buktos (Žaliosios) giriose veikia dar keli partizanų būriai, vadovaujami S.Staniškio, Klarko, Lasko, Gedimino ir J.Paudeikos. Taip pat buvo išaiškintas atskiras 14 žmonių Kazio Barkausko būrys. Mėginant likviduoti šias partizanų grupuotes, 1945 08 04. Trečio Baltarusijos fronto Minsko 132 pasienio NKVD pulkas puolė Palias.

Tą dieną, kai prasidėjo Žuvinto ežero, Palių ir Žaliosios (Buktos) miško valymas Gudupių k. girininko pasodoje, taip vadinamame Mūrelyje, dar niekas nieko nežinojo. Rezervato inspektorius Teofilis Zubavičius savo pavaldinį Kazimierą Rėklį išsiuntė į ežerą su užduotimi. K.Rėklys ramiai darbavosi tarp salų.

NKVD baudėjai ežerą ir Palias apsupo net su šarvuočiais. Lėktuvai - "kukurūzninkai" raketomis "žymėjo" įtartinas ežero vietas. Į nurodytas saleles valtimis plaukė iki dantų ginkluoti baudėjai. Valčių pritrūko. Baudėjai nukėlė visas Aleknonių ir Žuvinto kaimų ūkininkų kluonų duris ir jomis kaip plaustais plaukė ežeru. Ežere užklupo Kazimierą. Būtų nušovę, išgelbėjo turėti dokumentai. Greitai į jo valtį įsiropštė rusų kulkosvaidininkas, valties priekyje pasistatė kulkosvaidį ir Kazimierui kaip įkaitui įsakė irtis partizanų link. Aplinkui zvimbė kulkos, sproginėjo granatos, grimzdo kareivių valtys ir plaustai, bet Kazimiero valties partizanai nelietė.

Teofilis Zubavičius, pamatęs, kad kariuomenė supa ir šiaurinę Buktos miško dalį, išskubėjo perspėti partizanus. Kareivių prigužėjo pilna girininko pasoda. Karininkai turėjo detalius apylinkių žemėlapius.

Įnirtingas mūšis tęsėsi visą savaitę. Partizanams vadovavo Palių junginio vadas Lietuvos kariuomenės majoras Sergijus Staniškis - Litas. Stoti į atvirą mūšį su tokiu gausiu, ginkluotu net lėktuvais priešu buvo beprasmiška. Litas įsakė Dzūkų būriui trauktis iš Palių ir Buktos miško - Palių pakraštyje laukti priešo. Kitas apie 40 vyrų būrys užsimaskavo Žuvinto ežero salose tarp švendrių.

Pasislėpta buvo gerai: iš lėktuvų jų nepastebėjo. Praplaukė pro šalį ir rusų kareivių valtys.

Išsilaipinę keliose salose, rusai ėmė deginti ten rastas, partizanų paliktas palapines. Pradėjo temti. Būrio vadas Juozas Kasparavičius - Strausas, matydamas, kad rusų valtys suka jo būrio link ir kad mūšis neišvengiamas, šūktelėjo rusiškai: "Plaukit į čia, banditų nėra!". Rusai manė, kad tai savi, ir pasuko arčiau. Tada partizanai atidengė ugnį. Supratę apgaulę, rusai pradėjo trauktis, o partizanų minosvaidžiai skandino jų valtis. Tada per raciją buvo pakviesta daugiau kariuomenės. Priešas pradėjo šaudyti iš kulkosvaidžių ir minosvaidžių. Riečiuose medyje įsitaisė snaiperis. Partizanai jį "nuskynė". Rusai šaudė be paliovos, o partizanai taupė šovinius ir galiausiai visai nutilo. Po ilgo šaudymo, jau naktį, rusai, manydami, kad žuvo visi partizanai, valtimis pasileido į salą. Partizanai prisileido juos iki 30-40 metrų ir, iššovę raketą, atidengė ugnį. Rusų pusėje kilo panika. Vėjas išlikusias priešo valtis nunešė tolyn nuo salos, ir šaudymas liovėsi.

Pasilikti saloje buvo pavojinga, todėl partizanai aplinkiniais takais sugrįžo į pirmąją salą, iš kurios ketino persikelti į Palias, tačiau pastebėję joje rusus, grįžo atgal. Į naujas kautynes nutarė nesivelti ir, junginio vadui įsakius, išsiskirstė mažomis grupelėmis.

Rusai laikė apsupę Palias ir ežerą ištisą savaitę. Padėtis darėsi kaskart sunkesnė. Priešas pradėjo krėsti nendrynus ir kines (plaukiojančias salas). Vienoje tokioje kinėje slėpėsi aštuoni

partizanai. Rusai juos pastebėjo - įvyko smarkus susišaudymas. Du partizanai žuvo. Kelios rusų valtys apsivertė ir nuskendo. Keršydami už prigėrusius, rusai pradėjo pliekti iš kulkosvaidžių ir minosvaidžių, o nuo kranto - iš patrankų. Išsilaipinę į salą, čekistai rado tik du žuvusius. Kiti šeši partizanai taip pat buvo saloje, bet rusai jų nerado. Partizanai buvo išsislapstę po saloskinės kraštu: panirę po vandeniu tik burnas iškišę kvėpavo. Taip laikytis buvo nepaprastai sunku, juo labiau, kad, granatai pataikius į valtį su maistu, partizanai šešta para buvo nevalgę.

Puolimo metu buvo apsuptas Lasko partizanų būrys. Tą sunkią valandą į pagalbą atskubėjo rezervato inspektorius Teofilis Zubavičius, kuris padėjo vyrams nepastebėtiems išsiveržti iš apsupimo.

Atrodo, tai šito mūšio metu žuvo marijampolietis Vitas Linionis, kuris iš Marijampolės atvažiavo į Žuvintą pas gimines pasislėpti nuo kariuomenės. Tačiau ir kaime buvo ne ką saugiau, nei mieste, ir V.Linionis išėjo į partizanus. Mūšio metu jis buvo sunkiai sužeistas. Nepaeidamas, pasislėpė šieno kūgyje, bet buvo rusų užtiktas ir nusmeigtas durtuvais.

Po septynių parų rusai pradėjo trauktis, tik buvo neaišku, ar nepaliko kur nors pasalų. Traukdamiesi kareiviai degino ir sprogdino visas valtis ir plaustus.

Partizanai susirinko pagrindinėje saloje. Radę kelias saujas miltų - tiek teliko iš susprogdintų atsargų - išsivirė košės ir pagaliau šiek tiek užvalgė.

Praėjo dar viena nežinios para.

-Vaikai! Vaikai! Vaikai! - išgirdo partizanai šaukiant ežere. Tai buvo partizano Vito Slendzoko tėvas, aktyvus partizanų rėmėjas ir ryšininkas, kuris, pamatęs, kad rusai tikrai atsitraukė, išsiyrė į ežerą pranešti žinią partizanams.

Atėjo metas skaičiuoti žuvusius. Trūko 12-kos kovos draugų. Kiek ežero dugnan nugarmėjo priešų, niekas neskaičiavo, nors, manoma, baudėjų žuvus keliolika kartų daugiau.

Partizanų kūnai buvo nuvežti į Simną išniekinimui, vėliau kažkur Simno paežerėje užkasti. Stribus ir kareivius čekistai palaidojo be iškilmių - kad kuo mažiau būtų kalbama apie žuvusiųjų skaičių.

Atrodo, apie šitą mūšį rašytas Alytaus saugumiečių slaptas 1945 08 18 pranešimas LTSR Vidaus reikalų liaudies komisarui. Bartašiūnas informuojamas, kad rugpjūčio 3 - 9 dienomis Žuvinto rajone veikė NKVD pasienio kariuomenės Minsko Raudonosios žvaigždės ordino 132 pulkas. Operacijos metu buvo nukauta 17 "banditų". Iš jų 8 nuskendo kartu su valtimi, o 9 buvo nuvežti į Simną atpažinti. Iš 9 buvo atpažintas tik vienas - 1891 m. gimęs Alksnėnų kaimo gyventojas Dominykas Jogys (?). Pasak pranešimo, žuvo ir daugiau partizanų, bet jie buvo nugabenti į Marijampolės apskrities valsčių (čekistai mėgdavo padidinti žuvusių partizanų skaičių, o savų - mažinti. - A.V.).

Vėlgi pasak saugumiečių, Žuvinto paliose bazavosi dvi partizanų grupės - Klarko ir Gedimino, kurioms vadovavo Sergijus Staniškis, Juozas Paudeika, Jurgis Laskas, Eduardas Laskas ir Kostas Barkauskas. Kadangi šios grupės po rugpjūčio karinės operacijos nebuvo visiškai likviduotos, darbas pagal agentūrinę bylą Nr.281 "Šakalai" buvo tęsiamas toliau: ruošiamos pasalos prie sodybų, pamiškėse. Buvo įrengti ir nuolatiniai slapti sekimo postai. Atsakingais už Staniškio grupės likvidavimą skiriami Liudvinavo NKVD viršininkas Starovojtovas, jo pavaduotojas Baltrukonis ir Marijampolės apskrities NKVD viršininkas Bandurovenko. Žuvintas, Palios ir Žalioji (Buktos) girios nuolat stebimos.

1945 metų rugpjūtyje patyrę didelių nuostolių, čekistai atsisakė grandiozinių karinių operacijų, nors iki aktyvios partizaninės kovos pabaigos vykdė atskirų masyvo kvartalų valymus. Vieno tokio valymo metu vėlyvą 1947 metų rudenį Žuvinto ežere žuvo 8 partizanai. Kas jie, iš kur - iki šiol nežinoma. Manoma, kad jie vyko pas Žuvinto palių partizanus iš Dainavos partizanų apygardos. Plaukė dviem valtim. Pradžioje praskrido žvalgybinis lėktuvas, paskui pasigirdo intensyvus šaudymas. Greit viskas nutilo. Lavonai buvo atvilkti į Aleknonių kaimą pas Simanyną, sumesti į vežimą ir nuvežti į Simną. Stribelnyčios kieme, pastatę žuvusius prie tvoros, juos nufotografavo. Žmonės kalbėjo, kad po išniekinimo kūnus ten pat stribelnyčios kieme ir užkasė.

4. Trečioji vėliavos spalva

VYTAUTO KUOPA

1945 metu pradžioje Sasnavos ir aplinkiniuose miškeliuose jau slapstėsi maždaug 60 partizanų grupė. Jai vadovavo iš Didžiojo Lietuvos Kunigaikščio Kęstučio dešimto skrajojančio štabo atsiųstas desantininkas Idžikėlis. Jam vadovaujant, grupė pasidalijo į penkis skyrius, kurie vykdė užduotis net Alytaus rajone. Partizanai saugojo kaimiečius nuo okupantų ir stribų, platino atsišaukimus, ragino boikotuoti rinkimus.

1945 metų balandžio 26 d. čekistų karinės operacijos metu žuvo ir buvo suimta 14 grupės žmonių. Likusieji išsisklaidė, legalizavosi. Netrukus jų vietą užėmė nauji kovotojai. Tarp jų buvo naujasis grupės vadas, buvęs Plutiškių mokyklos mokytojas Jonas Demikis. Tai linksmas, energingas, reiklus ir labai teisingas vaikinas, mokantis palaikyti kovotojų kovingumą ir viltį. Dažnai kartojo: "Laisvė šuoliais atšuoliuoja!".

Netoli mokyklos buvo aliejaus spaustuvė. Joje lankėsi daug žmonių. Kartą spaustuvėje buvo likviduotas tarybinis aktyvistas. Prasidėjo kratos, areštai. J.Demikį, kaip mokytoją, pradėjo persekioti saugumas. Nenorėdamas dirbti okupantams, išėjo į mišką. Pasirinko Eumo slapyvardį. 1945 m. gegužės mėnesį Idžikėlis perdavė Eumui vadovavimą. Partizanų gretos kasdien gausėjo. 1945 metų rudenį Eumas buvo paskirtas Geležinio Vilko rinktinės Vytauto kuopos vadu. Kuopą sudarė 4 būriai.

Sasnavos NKVD ir NKGB gavo užduotį kuo greičiau likviduoti "nacionalistinį pogrindį". Buvo užvesta agentūrinė byla, verbuojami šnipai, nuolat krečiami kaimai ir miškai.

1946 m. sausio 13 dieną vienas Vytauto kuopos būrys, žygiuodamas vykdyti užduotį į Alytaus rajoną, susidūrė su kareiviais. Sunkiai sužeistas, pateko į rusų nelaisvę partizanas Juozas Telvikas. Čekistai jį kankino, norėdami žūtbūt išgauti Demikio kuopos dislokacijos vietą.

KGB agentas, slapyvardžiu Mažeika, 1946 01 09 pranešė,

kad Sasnavos valsčiaus Mičiuliškių ir kituose kaimuose labai dažnai pasirodo maždaug 60 žmonių grupė. Pasidalinusi į mažesnes grupeles, ji pasklinda po Žaliosios ir Smalinyčios kaimus. Grupei vadovauja Jonas Demikis, jam padeda Seliokas, kažkokio eigulio sūnus. Grupė ginkluota automatais, šautuvais, kulkosvaidžiais ir granatomis. Grupė dislokuojasi Sasnavos miške 26-me kvartale. Ten yra jų bunkeris ar bunkeriai. Ši vieta vadinasi Čysakalniu (Velniotynu). Čysakalnis iš visų pusių apsuptas pelke. Patekti į jį kelio nežinančiam labai sunku, beveik neįmanoma. Agentas dar pastebėjo, kad šį kvartalą aptarnauja girininkas Senkus ir kad šiuo metu partizanai ruošia maisto arsargas žiemai.

Kituose pranešimuose Mažeika dar pranešė, kad netoli Smalinyčios kaimo pelkynų gilumoje yra aukštumėlė, Vekširine (?) vadinama. Tai - taip pat partizanų dislokacijos vieta. Ji yra netoli agento sodybos, ir nėra dienos, kad jis nematytų jų praeinant, kartais girdi net kalbas.

Agentas pranešė, kad šiame būryje partizanauja jam pažįstamas Rimkus iš Stuomenų kaimo; jo brolis jau žuvęs. O štai Navikauskienė iš Mačiuliškių - aktyvi partizanų rėmėja. Jos žentas Antanas Jonaitis, buvęs šio būrio partizanas, sėdi kalėjime.

Kartais partizanai užeina ir pas agentą: žmona vieną jų atpažino, tai - Ledas iš Šilavoto valsčiaus Stuomenų kaimo. 1945 m. balandį net 15 partizanų buvo užėję pas agentą į namus. Sumušė ir liepė atsistatyti iš Obelinės apylinkės pirmininko pareigų.

Vėliau Mažeika informavo saugumiečius, kad su partizanais palaiko ryšį Mačiuliškės kaimo gyventojos Navikauskienė ir Kaminskienė Magdė. Pastarosios du sūnūs už ryšius su partizanais jau suimti. Informatoriui žinoma, kad Sasnavos valsčiaus Žalių kaime gyvenantis siuvėjas Antanas Stačiokas siuva partizanams uniformas. Prieš dvi savaites jis siuvo uniformines kelnes grupės vadui. Apie tai Mažeika sužinojo iš savo 12-mečio sūnaus, kuris tai sužinojo iš siuvėjo sūnaus, kartu slidinėdamas ant ledo. Siuvėjo dukra Levonija renka žinias ir perduoda jas partizanams. Dar agentas sužinojęs, kad partizanai

ruošiasi pulti Sasnavą ir sunaikinti visus aktyvistus.

Agentas buvo susitikęs medžiotoją Vincą Burinską iš Smalinyčios k. Besikalbant Burinskas prasitarė, kad, vydamasis miške stirną, užbėgo ant partizanų sargybinio. Agentui buvo nepatogu klausti, kur tos sargybos išstatytos.

Po šios informacijos KGB Mažeikai įsakė tiksliai nustatyti partizanų slėptuvių ir bazių vietas, sužinoti jų kiekį, per medžiotoją nustatyti partizanų sargybos išsidėstymo vietas, iš siuvėjo išgauti Sasnavos puolimo datą.

Čekistai paruošė smulkų Eumo kuopos likvidavimo planą, tačiau iki 1946 02 24 Eumas buvo nepagaunamas.

Tą dieną 4 partizanai rogėmis išvažiavo į Prienų rajoną paimti sunkiai sužeistus partizanus brolius Prajeras, Erelį ir Meteorą. Nežinojo, kad jų pasiruošimą seka išdavikas Milišauskas. Vyrams privažiavus Pužiškių kaimo gyventojo Šiugždinio sodybą, čekistai paleido uraganišką ugnį. Ilgiau nei pusę valandos vyko kova. Partizanų padėtis buvo sunki - jokios priedangos, atviras laukas, enkavedistai turėjo geras pozicijas, juos dengė sodybos, medžiai. Visi partizanai žuvo. Jų kūnus nuvežė į Šilavotą, vėliau - į Marijampolę, kur išvertė prie saugumo namo Vytauto gatvėje. Fotografavo, rodė suimtiesiems, laikomiems čia pat rūsiuose, klausinėjo, ar nepažįsta. Apklausa buvo bevaisė. Po kelių dienų kūnus nuvežė Marijampolės - Kauno plentu ir išvertė Dumčiaus lauke esančiame apkase. Žmonės kelias dienas lenkėsi tos vietos, kiti mėgino ieškoti savųjų... Pagaliau kaimo seniūnas liepė užkasti.

Pužiškių kaime žuvo:

1. Jonas Demikis - Eumas (Almas) - Geležinio Vilko rinktinės Vytauto kuopos vadas
2. Klemensas Garbaravičius - Ąžuolas
3. Juozas Medelis - Pavasaris
4. Nastazija Rinkevičiūtė - Nastė, med. sesuo.

Visi jie 1990 metais perlaidoti į Marijampolės partizanų kapus.

Kuopai jų žuvimas buvo didelė netektis, tačiau sunaikinti visą kuopą bolševikai neįstengė iki pat partizaninio pasipriešinimo pabaigos.

"PARTIZANAI, LIETUVOS PARTIZANAI..."

Aleksas Keleris - Tigras gimė Vaitakiemio k. Suvalkų apskrity. Lietuvos vokietis. Penkerių metų jį paėmė auginti motinos sesuo Adelė, gyvenanti Liubavo valsčiuje. Prieš pirmąją raudonųjų okupaciją Adelė su vyru Liudviku, kaip Lietuvos vokiečiai, repatrijavo į Vokietiją. Devyniolikmetis Aleksas liko Lietuvoje, aiškindamas, kad jis niekam nenusikaltęs ir nenorįs skirtis su draugais.

Vieną sekmadienio rytą į trobą prigužėjo rusų. Jie liepė Aleksui rengtis ir eiti su jais. Buvo žiauriai kankinamas, tardomas, reikalaujama prisipažinti, kiek kartų ėjo "per rubežių" į Lenkiją, nors tada Aleksas dar nė karto nebuvo jo perėjęs. Jis buvo apkaltintas šnipinėjimu gestapui. Po tardymų buvo uždarytas į Kauno IX fortą.

1941 m. birželio 21 dienos vakare forto kaliniai negavo vakarienės. Koridoriuose sujudimas, durų varstymas, keiksmai, šūviai. Taip - visą naktį. Aleksas sėdėjo 9-je kameroje. Ji buvo pilna. Kaliniai suprato, kad bolševikai šaudo jų likimo draugus, ir pašiurpę laukė savo eilės. Jie pastebėjo, kad pasikeitė prižiūrėtojai. Dabar juos saugojo kareiviai - mongolai primerktomis akimis.

Paryčiais forte viskas nutilo. Paskui pasigirdo lėktuvų ūžesys ir patrankų gausmas. Netrukus pasirodė vokiečiai ir visus išleido į laisvę. Vyrai nuėjo prie 8-tos kameros. Ten gulėjo krūva lavonų. Visi prislėgti nuėjo į Mickevičiaus slėnį. Ten prisiekė, kad atkeršys už nekaltai pralietą kraują.

Aleksas priesaiką įvykdė. Stojęs savanoriu į vokiečių armiją, jis kovojo iki antrosios okupacijos. Toliau kovą tęsė partizanų gretose. Buvo drąsus ir energingas. Ne kartą žiūrėjęs mirčiai į akis, ne kartą vedė partizanus per Lenkijos sieną. Buvo nusigavęs net iki Dancigo. Artimai bendravo su partizanų kapelionu kunigu J.Lelešiumi - Krivaičiu, Grafu.

1947 m. pas Dadurkevičių buvo suimtas ir įkalintas.

* * *

Antanas Burba - Ledas gimė Kalvarijos valsčiaus Santakos

kaime stambaus ūkininko šeimoje, Antanas buvęs husarų pulko vadas. Vadovavo Kalvarijoje šauliams. 1941.06.14 ištrėmė į Jakutiją Antano šeimą: senus tėvus, nėščią žmoną ir mažą dukrelę. Antano nebuvo namuose, todėl liko. Dukrelė tremtyje netrukus mirė. Užaugo antroji, kuri buvo išvežta dar negimusi.

Antanas į partizanus išėjo 1944 m. rudenį, vos tik praėjus frontui. Iki 1946 m. kovėsi Perkūno rinktinės Ąžuolo kuopoj, vėliau perėjo į Vyčio kuopą. Žuvo 1947 m. Verbų sekmadienį: trise grįžo iš užduoties ir užėjo ant rusų minos. Ledui nukirto koją. Kovos draugai laido galu užveržė koją virš žaizdos ir nuskubėjo ieškoti pagalbos. Grįžę su vežimu, Ledą rado nusišovusį. Partizanai kovos draugą ten pat miškelyje ir palaidojo. Vienas jų, Antanas Pumeris, liko gyvas. 1990 metais jis paprašė surasti Ledo gimines. Ilgai ieškojau, kol atsitiktinai sužinojau, kad jo ieško ir giminaičiai iš Jakutijos. Pranešiau jiems, susipažinau ir su Alfonsu Pumeriu. Jo ir kalvariečių dėka 1991 metais Antano Burbos palaikai buvo perlaidoti į Kalvarijos partizanų kapus. Laidotuvėse dalyvavo Ledo dukra su vyru iš Jakutijos, sūnėnas iš Kauno, kiti giminaičiai.

Bronė Zdebskytė-Burbienė, bolševikų nužudyto kunigo Zdebskio sesuo, dalyvauti laidotuvėse jau nepajėgė.

* * *

Pranas Kučinskas - Apynys, Ainis kilęs iš Vilkaviškio apskrities Keturvalakių valsčiaus Degučių kaimo. Lietuvos karininkas. Į partizanus išėjo vos prasidėjus antrajai sovietų okupacijai. Vadovavo Vytauto rinktinės 2-jai kuopai. 1945 m. gegužės mėnesį Kęstučio štabo pasiųstas į Prienų miškus, pertvarkė nuolat naujais kovotojais pasipildantį Prienų partizanų būrį į Geležinio Vilko pulko 8-ą kuopą ir laikinai šiai kuopai vadovavo. 1947 metų sausio 22 dienos apygardos vado įsakymu Nr.8 Šarūno rinktinės vadas Vladas Stepulevičius - Mindaugas buvo perkeltas į apygardos štabą, o Apynys tapo Šarūno rinktinės vadu - Ainiu. Vėliau dirbo Vytauto rinktinės štabe.

Ainis buvo narsus, sumanus ir teisingas. Už jo galvą kagėbistai skyrė didelę premiją. Atsirado niekšų, susiviliojusių Judo sidabriniais. 1947 m. gruodžio 30 d. Ainis atėjo aplankyti

savo mergaitės. Išeidamas pasakė, kad ateis sutikti Naujuosius metus. Tai nugirdo ten buvęs kaimynas. Kai rytojaus dieną partizanas atėjo, sodyba jau buvo apsupta. Stribai norėjo paimti jį gyvą, bet Pranas pastebėjo pasalą ir atsišaudydamas traukėsi, kol Surdokų kaimo ūkininko Dėdelės lauke buvo nukautas. Jo mergaitė jau buvo stribų suimta. Ją labai mušė, paskui surištą užmetė ant Apynio lavono ir nuvežė į Kybartus. Manoma, kad vado lavoną kaip ir daugelio kitų išvežė į Kaliningrado sritį ir ten įmetė į kokį apkasą ar šulinį. Kas buvo toji mergaitė, ir koks jos likimas, nežinau. Apynio brolis Vincas Kučinskas - Robinzonas, būrio vadas, žuvo 1950 metais Sasnavos apylinkės Skrynupio kaime. Užkastas Šilavote.

* * *

Algirdas Padolskis - Meldas kaip ir daugelis Lietuvos sūnų, pasitraukė į mišką, nenorėdamas tarnauti okupantui. Kario sėkmė jį lydėjo iki 1950 metų, kada vieną vasaros pavakarę su kovos draugu Vitu Vyšniausku ėjo į kaimą parūpinti būriui maisto. Liūliškių kaime netoli Palių užėjo ant pasalos. Draugas, vietinis, atsišaudydamas pribėgo Dovinę ir, priešų nepastebėtas, nuplaukė ja tolyn. Algirdas buvo sužeistas į petį. Kovėsi, kol turėjo jėgų. Nušovė į jį besėlinantį rusą ir kareivių šunį. Matydamas, kad gali patekti priešui gyvas, nusišovė. Čekistai ilgai spardė ir šautuvų buožėmis daužė stingstantį kūną, numušė smakrą. Atpažinimui lavoną vežiojo į Daukšius, Igliauką, Liudvinavą. Dvi merginos atpažino, bet pranešė ne stribams, o tėvams.

- Kai nuvažiavom į Liudvinavą, milicijos kieme jo neradom, - pasakoja brolis Konstantinas. - Ėmėme ieškoti, kur jį užkasė.

Jankūnas nugirdė stribą Stankūną, dar pažadėjo duoti maišą bulvių, ir šis papasakojo, kad jis pats banditą užkasė Sūduonės upelio krante. Nuvažiavę radom Algirdą, apkase truputį užžertą žemėmis. Naktį išsikasėme ir parsivežėm į Padovinį. Padarę karstą, padėjome rugių lauke, dūburyje.

Artimieji slapta ėjo atsisveikinti. Kitą naktį iškasėme Padovinio kapinėse duobę ir palaidojome. Stribai taip ir nesužinojo, kad partizano palaikai palaidoti.

* * *

Tai įvyko 1946 m. vasarą. Rugiai jau buvo dideli. Kad nesudarytų šeimininkams papildomų rūpesčių, juose po žygio ilsėjosi du partizanai. Vienas jų - **Algirdas Šlekys - Sanitaras, Žaibas.**

Paryčiais rugių lauką apsupo priešai. Susišaudymo metu Algirdo draugui pavyko pasitraukti. Jis pasislėpė po tilteliu ir liko nepastebėtas. Algirdas buvo sužeistas. Negalėdamas toliau kovoti ir matydamas, kad pateks budeliams gyvas, susisprogdino. Stribų įsakyta, į Marijampolę jį vežė Lapukienė, tuometinio Baraginės mokyklos direktoriaus žmona..

Kostancija Baltrukonienė, Algirdo teta, pasakojo susapnavus baisų sprogimą ir sapne mačiusi Algirdo seserį Liudą juoda skara. Sesuo sakė, kad žuvo Algirdas. Baltrukonienė nuėjo pas Algirdo dėdienę Popierienę. Ta pasakė, kad tikrai žuvo, ir liepė pasimelsti.

Kur Algirdas užkastas, nežinia. Toje vietoje, kur žuvo, buvo tamsesni rugiai. Senoji Baltrukonienė (jau mirus) surišo juos į vieną pėdą ir sudegino. Rugių lauke rado ir sagą iš uniformos.

Šią istoriją 1989 m. papasakojo Ona Paužaitė.

* * *

Juozas Sidabra - Brangutė gimė Marijampolėje. Baigė keturias gimnazijos klases. Gabus kalboms, laisvai kalbėjo rusiškai, angliškai ir lenkiškai. 1945 m. rudenį išėjo į partizanus. Buvo Žalgirio rinktinės vado Šarūno adjutantu. 1946 m. birželio 12 d., vykdami į Žemaitiją susitikti su žemaičių partizanų vadovybe, partizanai Agurkiškės kaime susirėmė su gausiu priešo daliniu. Buvo sunkiai sužeistas apygardos vadas Zigmas Drunga - Mykolas-Jonas. Ištikimas priesaikai, jis susisprogdino. Nelygioje kovoje krito kuopų vadai Sakalas ir Meška, eiliniai Saulius ir Vaidila, o taip pat vado adjutantas Brangutė. Manoma, kad jų lavonai užkasti Kazlų Rūdoje.

1946 02 28 Marijampolės NKVD viršininkas papulkininkis Kliučionok praneša Lietuvos TSR NKVD viršininkui Vilniuje, kad grupė, vadovaujama Sidabros Juozo (jis taip pat Raguckas Stasys, slapyvardžiu Brangutė) 1946 02 19 naktį, turėdami tikslą sutrukdyti banditų šeimų trėmimą, maždaug du kilometrai nuo Marijampolės geležinkelio stoties susprogdino geležinkelio tiltą.

Taip pat 1945 m. spalio mėnesį ši grupė kaip lietuvių tautos išdaviką nušovė liaudies gynėją ir įvykdė eilę kitų nusikaltimų prieš operatyvinius darbuotojus.

* * *

Bronius Abramavičius - Abramaitis - Spyglys gimė 1914 m. Šakių apskrityje Jankų valsčiaus Laukinių Šunkarių kaime. Tėvai ūkininkai turėjo 40 ha žemės. 1938 m. Bronius baigė Kauno karo mokyklą ir buvo paskirtas į Kunigaikštienės Birutės II ulonų pulką. Užėjus Raudonajai armijai, pulką iš Vilkaviškio išvežė į Pabradę. Iš ten Bronius su šeima išvyko į žmonos tėviškę - Jankų valsč. Būdos kaimą. Ten pragyveno visą vokiečių okupaciją. Artėjant frontui, draugų pakalbintas ir pats žinodamas, kas laukia Lietuvos karininko grįžus komunistams, nutarė pasitraukti į Vakarus, tačiau kelias jau buvo uždarytas. Grįžtantį pasitiko draugai ir pakvietė organizuoti vyrus į kovą prieš okupantus, nes Jankų, Kazlų, Degučių valsčiuose dar nebuvo partizanų stambesnių dalinių. Partizanai veikė pavieniais būriais, netvarkingai. Bronius įkūrė Stirnos rinktinę ir jai vadovavo iki pat žuvimo. Žuvo 1945 11 25 Jankų valsč. Degučių k. pas Tamaliūną. Kartu žuvo Grigaitis - Aras, Tamaliūno sūnus Jonas - Žaibas ir pats Tamaliūnas.

Tais metais stribai lavonų dar neniekino. Kitą dieną žuvę partizanai buvo pačių partizanų palaidoti Degučių kapuose. Laidota kariškai, atsisveikinant salve iš šautuvų. Po daugelio metų žmona Marija Sadauskaitė - Abramaitienė savo vyrą Bronių Abramavičių - Abramaitį - Spyglį perlaidojo Petrašiūnų kapinėse.

Partizano našlė su trimis sūnumis, vengdama represijų, išvažiavo į kitą Lietuvos kraštą.

* * *

Jurgis Kučinskas - Apuokas gimė 1924 m. Kalvarijos valsčiaus Rūdelės kaime. Kaip papasakojo Danutė Miškinytė - Rimavičienė, šeimoje jis augo vienas. Kai 1945 metais tvėrėsi Ąžuolo kuopa - išėjo į partizanus, nors galėjo pasidaryti dokumentus. Tėvas pasakė: "Eik, sūnau, ir kovok už Tėvynę." Deja, kovojo neilgai. 1946 m. sausio 24 d. žuvo Rūdelės kaime pas Vinicką. Kartu su juo buvę Vincas Šiupšinskas ir Jonas

Vinickas - Pilypas buvo suimti. Rusai su stribais, supdami Vinicko sodybą, matė, kad partizanai subėgo į klojimą. Ilgai nelaukdami, klojimą padegė. Apuokas šoko iš liepsnojančio kluono ir bėgo tėviškės link. Tai matė jo tėvai, tuo metu buvę pas kaimyną Ignatavičių. Bėgantis buvo sunkiai sužeistas į šoną. Dar kiek pabėgėjo ir sukniubo. Tėvą ištiko insultas - paraližavo, atėmė kalbą... Po poros mėnesių jis mirė.

Apuoko kūną baudėjai įsidėjo į roges ir nusivežė. Pavežę puskilometrį, ant kalvos išmetė ir paliko. Artimieji manė, kad išsivežė į Kalvariją "ant gatvės".

Kitą dieną ateina kaimynė ir sako: "Žiūriu: ant kalno tiek varnų. Nueinu - tai Jurgį Kučinską kapoja...".

"Muckienė (Kučinskų augintinė) man davė dvi staltieses ir liepė nuėjus pridengti, - toliau pasakoja Rimavičienė - Aš, 16 metų mergaitė, naktį nuėjau ir Jurgį užtraukiau ant vienos staltiesės, įdėjau į rankas kryželį, kita staltiese pridengiau ir palikau. Jis ten išgulėjo per naktį ir dieną. Kitą dieną Muckai padarė karstą ir žuvusį tyliai palaidojome Rūdelės kaimo kapinaitėse."

Kai po kelių mėnesių iš sielvarto mirė tėvas, Jurgio palaikus artimieji iškasė ir kartu su tėvu palaidojo Rudaminos kapuose. Nepaprastą įspūdį paliko tai, kad laidotuvių procesijai priėjus Rūdelės tiltą, esantį prie Sūsnykų miško, Jurgį ir jo tėvą Ąžuolo kuopos vyrai pagerbė saliutu. Visi 24 vežimai sustojo. Po saliuto partizanai iš Sūsnykų miško greit pasitraukė.

Atmintyje išliko toks epizodas: kartą Jurgis atėjo pas Muckus, ten gyveno jo tėvai, nes jų sodyba KGB-istų jau buvo išdraskyta. Nusiprausė, persirengė, trumpai pasikalbėjęs išėjo. Rytą, tvarkydama kambarį radau ant žemės popierėlį. Išvyniojau. Ten žodžiai:

Ne man pavasaris šis,
Ne man gėlė graži,
Ne man paukščių daina,
Vėjelio supama.

Tada buvo ruduo. Pavasario Jurgis tikrai nesulaukė.

* * *

Vincas Štrimas - Šturmas gimė Šakių apskr. Barzdų valsč.

Vėdarų kaime. Baigęs Kauno Vytauto Didžiojo universitetą - inžinierius.

Partizanauti pradėjo 1945 m., dalyvavo daugelyje mūšių. Po Meškos žuvimo iki 1946 m. pabaigos buvo Meškos kuopos vadas. Žuvus Kazokui, buvo paskirtas Žalgirio rinktinės vadu ir apygardos vado Žvejo adjutantu. 1948 m. vasario mėn. žuvus Žvejui, 2 - 3 mėn. ėjo apygardos vado pareigas.

Žuvo 1948 m. pavasarį Barzdų valsč. Kraujučių kaime pas Stanulį Pijušą, kur bemiegančius partizanus užpuolė rusai ir stribai. Visi pasitraukė. Šturmas buvo sunkiai sužeistas ir kraujuodamas traukėsi apie 2 km - iki Ropėdų kaimo Juodišiaus alksnyno. Toliau eiti negalėjo. Areštuotas Stanulis pasakė, kad pas jį buvo Šturmas. Kitą dieną iš ryto rusai atėjo su šunimis ir sekė kraujo pėdsakais, atsekė iki alksnyno. Norėjo vadą paimti gyvą, šaukė: "Šturmai, pasiduok!" Štrimas atsakė šūviais. Matydamas, kad neišsigelbės, nusišovė.

Jam vadovaujant buvo užimtas Antanavo dvaras, sunaikinti Opšrūtų stribai.

Jis dalyvavo ir Viltrakių kaimo kautynėse, kuriose, rusų užpulti, nelygioje kovoje žuvo šeši partizanai.

* * *

Aleksandras Povilaitis - Riešutas gimė prie Lekėčių. Partizanauti išėjo dar nesibaigus karui. Dalyvavo garsiajame Sutkų mūšyje už Jančų esančiose Valkų kalvose. Kautynėse buvo sužeistas. Išsigydė ir tęsė kovą. Aleksandro motiną ištrėmė į Sibirą 1945 m., brolį ir seserį suėmė ir nuteisė. Alesius, kaip jį vadino kovos draugai, matyt gimė po laiminga žvaigžde, nes, kiek kartų pakliūdavo į sudėtingas situacijas, tiek kartų laimingai išsisukdavo.

Žuvo 1950 m. lapkričio 24 d. Jančų kaime J.Guogos sodyboje, ją apsupus jungtinėm stribų ir garnizono kareivių pajėgom. Apsupti partizanai atsišaudė iki paskutinio šovinio. Jiems pasibaigus, bėgo miško link ir buvo nukauti. Su Riešutu žuvo Algimantas Matusa - Našlaitėlis. Jų kūnus atvežė į Lekėčių NKVD būstinės kiemą išniekinimui. Po kelių dienų ten ir užkasė.

1989 m. rugsėjo 9 d. politinių kalinių, tremtinių ir Vidmanto

Mašanausko iniciatyva partizanų palaikai buvo perlaidoti į Lekėčių kapines. Pastatytas paminklas.

* * *

Kostas Zaranka - Bitė gimė Lekėčių valsčiuje Jančų kaime. 1944m. buvo paimtas į sovietų armiją ir nuvežtas į Jarcovą. Iš ten jam pavyko pabėgti ir grįžti į Lietuvą. 1945 metais stojo į partizanų gretas.

1946 m. birželio mėn. Kostas Zaranka kartu su kitais 11 partizanų lydėjo Tauro apygardos vadą Mykolą - Joną į Žemaitiją. Po sunkių kautynių su NKVD kariuomene, kuriose žuvo apygardos vadas ir penki partizanai, Kostui pavyko prasiveržti ir dar ilgus metus vaikščioti žaliaskariais tėviškės miškais.

Žuvo Bitė 1952 m. lapkričio mėn. Raninėje, eigulio Gurskio sodyboje. Jo žuvimo aplinkybes iki šiol gaubia paslaptis, tik žinoma, kad buvo išduotas. Nežinoma nė užkasimo vieta.

* * *

Juozas Maurušaitis - Kurmis kilęs iš Marijampolės apskr. Kalvarijos valsč. Pasūduonio kaimo.

Išėjo į partizanus 1947 m., kovojo Vytauto rinktinėje.

1948 m. pavasarį pas Bubnį į Vidugirių kaimą atėjo keli partizanai. Tarp jų buvo Juozas ir Albinas Samsonas - Pinavijas. Po kiek laiko patebėjo, kad sodybą supa rusai. Partizanai atsišaudydami traukėsi. Vieni pasuko į kaimą, o Maurušaitis traukėsi į kitą pusę, krūmų link. Ten buvo čekistai. Juozą sužeidė. Jis dar kokį puskilometrį pabėgėjo ir krito. Pasibaigus mūšiui, stribai pasikinkė Bubnio arklį ir partempė sužeistą į Bubnio kiemą. Ryte visus varė pažiūrėti, kad atpažintų. Niekas neatpažino. Ryte Juozas dar buvo gyvas. Jam mirus, stribai nusivežė į Liudvinavą. (Kiti sako, kad į Kalvariją.) Kur užkasė, neaišku.

Apie šį partizaną papasakojo Anelė Bubnytė - Samulaitienė.

* * *

Vladas Baltuškevičius - Špokas gimė Marijampolės valsčiuje Trakiškių kaime. Kaip ir daugelis Lietuvos sūnų neapkęsdamas okupanto išėjo į partizanus. Tapo Geležinio Vilko Sakalo būrio kovotoju.

1946 m. rugsėjo 2 d. Trakiškiuose pas Mykolaitį buvo kūlimo talka. Pavakary atėjo keli partizanai. Pavymui partizanų pasirodė "istrebiteliai". Prasidėjo susišaudymas. Vladą Baltuškevičių sunkiai sužeidė. Kiti partizanai sėkmingai pasitraukė.

Špokas buvo nuvežtas į Marijampolės ligoninę ir ten tardomas. Seselė girdėjusi, kaip jis atkirto tardytojui:

- Mes žūstame už Tėvynę, o už ką tu, azijate, žūsi?..

Špokas ligoninėje mirė.

Apie ligoninėje esantį brolį seseriai Marijai pranešė ligoninės virėja Budreikaitė.

Mirusį kagėbistai užkasė žvyrduobėje už Marijampolės miesto kapinių. Kai jį į ten vežė, sesuo sekė iš paskos ir užkasimo vietoje įsmeigė kryželį. Iškasti tais laikais, betgi, neišdrįso, dabar kapo neranda.

* * *

Kazimieras Puodžiūnas - Kirvis gimė Vilkaviškio apskrityje Pajevonio kaime. Kazimieras baigė Karo mokyklą, turėjo kapitono laipsnį. Tarnavo priešlėktuvinės apsaugos daliny Panemunėje.

1940 m. užėjus bolševikams, iš karinio dalinio pasitraukė ir sugrįžo į gimtąjį kaimą. Taip išvengė represijų.

1944 m. vėl sugrįžus bolševikams, K.Puodžiūnas įsijungė į partizaninį judėjimą. Kadangi buvo pažįstamas su kapitonu Vaclovu Navicku, kuris Lazdijų, Rudaminos, Krosnos apylinkėse jau buvo subūręs stiprų partizanų junginį, tai šiose apylinkėse ir pradėjo partizanauti.

Tabarauskų kaime pas Bielį buvo štabo slėptuvė. 1946 metų sausio 19 dieną Kirvis ėjo į tą slėptuvę ir pakliuvo į pasalą. Partizano kūną stribai nuvilko į Pakirsnių kaimo ūkininko Navicko sodybą, nes manė, kad nušovė Perkūno rinktinės vadą V.Navicką - Perkūną.

Navicko sodyboje bazavosi pasieniečių būrys. Čekistai varė žmones atpažinti lavoną. Neatpažino. Po kelių dienų kareiviai lavoną nuvilko nuo kiemo į pašalį. Ten jį apsnigo ir kūnas išgulėjo iki pavasario. Nuleidus sniegą, kaimo vyrai padarė karstą ir, pavogę lavoną, jį palaidojo Navicko žemėje prie Kalvarijos - Krosnos plento, senose Vartų kaimo kapinėse.

Mokytojų Emilijos ir Vito Uckų pasakojimu, apie 1960 metus vežimu atvažiavo du augaloti vyrai, K.Puodžiūno palaikus iškasė ir išsivežė.

Kapitono K.Puodžiūno šeima gyvena JAV. Dabar tos kapinaitės aptvertos, pastatytas aukštas medinis kryžius.

Žmonės kalba, kad ten ilsisi ne vien Kirvio, bet ir kitų partizanų, žuvusių tose apylinkėse, palaikai.

* * *

Didelę, neįsivaizduojamai brangią auką ant Tėvynės aukuro sudėjo Liubavo valsčiaus Reketijos kaimo **Račių** šeima. Penki sūnūs išėjo kovoti prieš okupantus ir visi penki žuvo.

Jų tėvas Pranas Račius turėjo 3 ha žemės. Jis mirė 1946 m., todėl išvengė Sibiro. Jo žmona, visų penkių brolių pamotė, su savo mažamečiais vaikais buvo išvežta į Sibirą. Keturi vyresnieji broliai: Jonas, Vytautas, Petras ir Alfonsas į partizanus išėjo 1944 metų rudenį, vos sugrįžus okupantams. Jauniausias Jurgis dažnai buvo šaukiamas saugumo. Nepakėlęs tardymų, kankinimų, šantažo, 1947 m. pradžioje pradėjo slapstytis, o vėliau išėjo pas brolius.

Visi penki broliai Račiai partizanavo Geležinio Vilko rinktinės Sūsninkų grupėje, pavadintoje 44 kuopa. Jos vadu buvo Vytautas Račius - Ąžuolas. Kuopa dar buvo vadinama Ąžuolo vardu.

Pirmas iš brolių žuvo Petras - Beržas. 1947 metais viename mūšyje jis buvo sužeistas. Nuo baudėjų pavyko pasitraukti. Po poros dienų jis nusilpęs užėjo pas Mockavos kaimo gyventoją Backūną, paprašė valgyti ir perdienoti. Šeimininkė pavalgydino, liepė eiti į kluoną pasislėpti, o pati nuėjo į Mockavą ir pranešė stribams. Namai buvo apsupti. Petras, nenorėdamas pasiduoti, nusišovė. Stribai kūną nusivežė į Mockavos dvarą atpažinti.

1949 m. pavasarį prie Sūsninkų miško netoli partizanų Andzelių tėviškės nelygioje kovoje žuvo kuopos vadas Ąžuolas. Sunkiai sužeistas, jis taip pat nusišovė.

Jonas Račius - Klevas žuvo 1950 05 14 Kamšų kaime pas ūkininką Petrauską.

Partizanai Nikodemas Liškevičius - Vyturys ar Vieversys, Sigitas Kreipavičius, Jonas Račius ir jaunas vaikinas nuo

Rudaminos, neseniai įstojęs į būrį, atėjo į Mockų kaimą pas Rimavičių. Rimavičius jau seniau partizanų buvo įspėtas, kad netalkintų okupantams, todėl vengė partizanų, laikė valdžios duotą ginklą. Jis dažnai nenakvodavo namuos.

Pamatęs partizanus, Rimavičius užlipo ant aukšto ir pradėjo šaudyti. Sužeidė S.Kreipavičių ir nepažįstamą partizaną.

Vyrai paliko Rimavičių ramybėje, paėmę pastotę, greitai nuvežė sužeistuosius pas Svetlauską į Kamšų kaimą, o patys nuėjo pas Petrauską. Dar nespėjus išaušti, Svetlausko ir Petrausko namai buvo stribų ir rusų apsupti. Iš kaimo mišių baliaus sugrįžęs Petrausko sūnus Juozas pakliuvo rusams į nagus. Šie Juozą nuvarė ant tvarto ir liepė traukti šiaudų kūlius. Įsidrąsinę viens po kito ėmė lipti ir rusai. Imdamas vieną kūlį, Juozas paslydo ir sugriebė kažką šalto. Tai buvo Vyturio kulkosvaidis. Staiga jis sutratėjo. Likę gyvi baudėjai nusivertė žemyn. Prasidėjo susišaudymas. Po kiek laiko kulkosvaidis nutilo - Vyturys žuvo. Klevas nušoko nuo tvarto tik su pistoletu rankoje. Nubėgo apie 100 metrų ir krito kulkos pakirstas.

Visi keturi kūnai buvo nuvežti į Kalvariją ant klebonijos kiemo.

Stasys Laukelaitis sakė, kad nepažįstamasis - tai pabėgęs iš tremties Trakimavičius. Jo brolis Juozas Trakimavičius jau anksčiau buvo žuvęs.

Alfonsas žuvo 1950 metais, eidamas per Lenkijos sieną.

Jauniausias, Jurgis - Grikis žuvo 1951 metų vasarą su Jonu Čeponiu - Lubinu Jakimavičių kaime Kalvarijos valsčiuje pas Tekorių.

* * *

Pranas Starkevičius - Dėdžiukas gimė Marijampolės apskr. Antanavo valsčiaus Nedėlbūdžio kaime. Ūkininkas. Valdė 20 ha žemės. Nuo 1919 03 09 iki išėjimo į atsargų 1922 10 16 - Lietuvos kariuomenės savanoris. Tarnaudamas kariuomenėje, dalyvavo mūšiuose prieš bolševikus ir bermontininkus. Apdovanotas I rūšies III laipsnio Vyčio kryžiumi (Marijampolės apskr. komendatūros 1928 12 05 liudijimas Nr.6045). visą gyvenimą buvo aktyvus, darbštus, nekenčiantis jokių okupantų.

Į partizanus išėjo 1945 metais. Kovojo Stirnos - Žalgirio

rinktinės Broniaus Brazausko - Sakalo kuopoje. Buvo atkaklus ir narsus. Priešas jį vadino tiktai pasiutėliu arba didžiuoju banditu.

"Tiesoje" 1988 m. birželio 19 dieną rašoma: "Ilgokai čekistai ėjo Tauro apygardos vadovų pėdomis, kol pavyko likviduoti kelis jų bunkerius ir dalį štabo... Kazlų Rūdos valsčiaus Armališkių kaime valstiečio Vinco Banišausko sodyboje, rūsyje 1947 m. sausio mėn. likviduotas bunkeris, kuriame buvo Žilvičio grupės vado Varno - Jono Rimšos pavaduotojas Dėdžiukas - Pranas Starkevičius ir eilinis Žiogas - Petras Šipaila".

P.Starkevičius buvo nuteistas 25 metams. Grįžo 1957 m. Mirė 1979 m. Ilsisi Kazlų Rūdos kapuose.

* * *

Alfonsas Kirtiklis iš Liudvinavo valsčiaus Geležinių kaimo partizanauti pradėjo 1945 m. pradžioje. Būrys bazavosi Žaliosios miške. Kartu su dzūkais jame buvo 40 vyrų. Būriui vadovavo Albinas Liūdžius.

1945 metų balandžio 23 d. priešas suruošė miško košimą. Jėgos buvo nelygios, partizanai traukėsi. Susirėmimo metu Alfonsas žuvo. Tą dieną dar žuvo būrio vadas Albinas Liūdžius, Petras Austrevičius, Kostas Ambrazevičius, Juozas Burbulis, Juozas Juškevičius, Juozas Kolis, Petras Karčiauskas, Teofilis Liutkevičius, Juozas Laukaitis, Vacius Vyšniauskas. Tai buvo pirmasis Palių valymas. Likusiems partizanams išeiti iš apsupimo padėjo Žuvinto draustinio viršininkas Teofilis Zubavičius.

Alfonsas ir kiti jo kovos draugai palaidoti Gudupių kapinėse.

GYVYBĖ UŽ LAIKRODĮ

Petronėlė Pušinskaitė ir Paliokas 1944 - 1945 m. mokytojavo toje pačioje Marijampolės apskrities Mikališkių pradinėje mokykloje, tik skirtinguose pastatuose. Jie dažnai susitikdavo.

Kartą, važiuojant dviračiais, Petronėlė pastebėjo, kad mokytojas turi laikrodį su grandinėle. Perspėjo: "Geriau nenešiokite, nes rusai arba atims, arba jus nušaus."

- Tegul nušauna, - atsakė mokytojas. - Laikrodžio vis tiek neatiduosiu, nes tai - šeimos relikvija.

Tą patį vakarą į mokytojo tėviškę - Marijampolės valsčiaus Meškučių kaimą atsidangino NKVD. Pamatę laikrodį, rusai užsipuolė mokytoją su įvairiausiais kaltinimais. Supratęs, kas priešams rūpi, mokytojas paslėpė laikrodį lovoje. Rusai pradėjo jį terorizuoti, reikalaudami, kad tuoj pat atiduotų laikrodį. Mokytojui Paliokui atsisakius tai padaryti, jį nušovė.

- Taip žuvo jaunas, gal 24 metų intelegentas, kuris netapo partizanu tik todėl, kad, praėjus frontui, partizanų būriai dar tik formavosi, - sakė Petronėlė Pušinskaitė, prisiminusi žuvusį kolegą.

NUO BRAZAVO IKI VORKUTOS

Aš, Antanas Kružikas, gimiau 1929 02 01 Brazavo kaime Kalvarijos valsčiuje Marijampolės apskrityje. Iš šešių vaikų esu vyriausias. Tėvas turėjo tris ha žemės. Pagrindinis šeimos pragyvenimo šaltinis buvo pieninininkystė.

Buvome auklėjami tautine-patriotine dvasia. Giminėje buvo savanorių, šaulių, karininkų. Iš jų parsinešdavome "Karį", "Trimitą" bei kitos panašios spaudos. Rugsėjo 8-ąją visuomet važiuodavome į Tautos šventę.

Vokiečių okupacijos metais pas tėvo pusbrolį Kalvarijoje buvo VLIK'o būstinė. Iš ten parsinešdavau lapelių, laikraštėlių ir juos skaitydavau susirinkusiems kaimynams. Ten pat VLIK'o būstinėje buvę Lietuvos kariuomenės karininkai aiškindavo fronto ir politinę padėtį, ruošė vyrus priešintis artėjančiai Raudonajai armijai. Čia tėvas susitikdavo su būsimais partizanais.

Pirmieji partizanai kaime ir pas mus pasirodė 1945 metų pavasarį. Jiems vadovavo Feliksas Čereška - Karvelis - buvęs kaimynas ir geras tėvo draugas. Būryje buvo ir daugiau senų pažįstamų. Tada, 1945 m., jie trumpam buvo įsirengę slėptuvę pas mus. Man, Kalvarijos gimnazijos moksleiviui, 1945 m. rugsėjo mėn. teko perduoti gimnazijos naujam direktoriui

M.Balčiūnui Karvelio laišką. Po kelių dienų parnešiau atsakymą. Kontaktai tęsėsi. 1946 metų vasarą dažnai lankiausi didelėje partizanų stovykloje Juodelių kaime prie Račylos sodybos (nuo mūsų apie du kilometrus). Antroje vasaros pusėje vyrai persikėlė arčiau mūsų. Dabar mes nuolat ruošėme jiems maistą. Stovykloje būdavau kasdien. Partizanai stovykloje turėjo daug ginklų. Apmokė jais naudotis ir mane. Gavau slapyvardį Šešupėnas ir priėmiau priesaiką. 1947 m. pradžioje dar kartą padėjau Karveliui ir M.Balčiūnui pasikeisti laiškais. 1948 m. gegužės ar birželio mėn. kuopos vadas Miškinis mane pasiuntė į Palnyčios kaimą susitikti su nepažįstamu žmogumi. Iki kaimo - per 20 kilometrų. Vienas kitą pažinom pagal slaptažodį. Tame kaime buvo sužeistas Karvelis.

1948, 1949 ir 1950 metų vasaros stovyklos vėl mūsų žinioje. Darosi vis sunkiau užtikrinti partizanų saugumą. Į pagalbą ateina brolis Juozas. 1949-tų metų vasarą stovyklą įrengėme ant Kelmavyčio ežero kranto (aplink ežerą buvo nepereinamas pelkynas). Į stovyklą patekdavome tik valtimi. Kai išveždavau vyrus į krantą, būdavome visi ginkluoti. Per šį laiką (1948-1950) šešis kartus keitėme slėptuves. Viena jų - žiemojimo - buvo pas gyventoją Bražaitį. Stovykla ant Kelmavyčio kranto stribų buvo aptikta 1950 m. vasarą. Saugumo archyvuose rastas jos paėmimo aprašymas.

1948 m. kuopos vado Miškinio iniciatyva Kalvarijos gimnazijoje buvo įkurta ginkluota pogrindinė moksleivių grupė. Ją subūrė Vytautas Svitojus - Vyturėlis ir Antanas Kružikas - Vytenis.

1950 m. lapkričio 5-osios vakare, parvažiavęs iš Kauno, paskutinį kartą sutikau draugus - partizanus. Išsiskyrėm... Manęs jau laukė šaltoji Vorkuta, jų - kiemų ir aikščių grindinys.

Antanas Kružikas

VIENO ŽEMĖLAPIO DEŠIFRAVIMAS

Brazavo kaimo slėptuvių žemėlapyje slėptuves sunumeravau pagal jų įrengimo metus.

1. Slėptuvė veikė 1945 m. vasarą, kelis mėnesius.

2. Slėptuvė ir stovykla veikė 1946 metais rudeniop. Iki tol stovykla buvo Juodelių kaime netoli Račylos sodybos. Į ją susirinkdavo iki 40 vyrų. Aš nešdavau į ją mamos pagamintą maistą.

Kartą partizanas Pempė padavė mamai gabalą lašinių ir paprašė dvidešimčiai vyrų išvirti rūgštynių sriubos. Pailsėdamas krūmais nuvilkau tą sriubą. Kartais iš stovyklos pro žiūronus pastebėdavo mane, išeinantį iš namų, taigi pasidairydamas, pastoviniuodamas pamažu braunuosi pro krūmus. Staiga už kokių 15 metrų pastebiu du "rusus", žaliakepurius, t.y. pasieniečius. Aš juos matau, o jie manęs nemato. Pirma mintis: versti sriubą ir lįsti į pelkę, bet - stoviu kaip stabo ištiktas. "Rusai" artėja. "Ko stovi nubalęs, ar savų nepažįsti?" - sako vienas ir nusiima kepurę. Tai - Nykštukas. Jie, žinoma, skaniai pasijuokė, bet man tokie juokai - ne juokai.

3. Slėptuvė dviem žmonėm - Mažiukas. Ją 1948 m. vasarą įsirengė sergantis Karvelis. Slėptuvė buvo Bražaičio pievoje prie griovio netoli tiltuko. Mikelio krūmuose šimtas metrų nuo jos buvo stovykla.

4. 1949 m. pavasarį Kukio pievoje netoli skerskelio Karvelio vyrai iškasė duobę ir atvežę įleido į ją labai gerai sukaltą lentų dėžę. Aš su Vincu Čereška gražiai ją užkasėme, apdėjome velėnomis, panaikinome visus darbų pėdsakus. Rytą Juozas Kružikas - Žalgiris nuėjo pažiūrėti. Mato: daugiau kaip per metrą dėžė iškelta į viršų, baltuoja. Nutarė greit tokią "slėptuvę" likviduoti. Sunku buvo Juozui išardyti 2x3x1,5 m. staliaus sukaltą dvigubą lentų dėžę.

5. Nepavykus įtaisyti sleptuvę Kukio pievoje, Karvelis ėmėsi naujų gudrybių. Kostas Bražaitis parūpina didelį (kareivių) katilą ir atveža jį į krūmus. Per 50 žingsnių nuo buvusio Mažiuko, šlapioje Adomo Štreimikio pievoje, kur auga keli beržai ir

krūmai, įrengėm naują slėptuvę - Katilą. Įrengta 1949 m. vasarą, ji išbuvo iki 1950 rudens. Joje tilpdavo 6 žmonės. Kojas sukišę į katilą, sėdėdavo ratu. Netoli driekėsi griovys - į jį išvedėme dreną. Šalia slėptuvės dideliame krūme buvo vasarvietė. Kad atsitiktinai užklydusiam praeiviui nekiltų įtarimas, tame krūme imitavome "samagono" daryklą. 1949 metų vasarą, "šukuodami" krūmus, stribai rado tą bravorą ir prie jo ilgokai užtruko. Kol jie ten gaišavo, Karvelis ir Stipruolis spėjo pasišalinti, o Čereškienė įlindo į durpinyčią ir vandenyje iki burnos išbuvo apie porą valandų.

6. Slėptuvė Punia įrengta 1949 m. Partizanai ja retai naudojosi. Ją įrengė Miškinio sudaryta moksleivių pogrindinė grupė. Ji buvo įrengta alksnyne prie Mikelio kelelio, maždaug puskilometry nuo Zygmantavo.

7. Vasarvietė ant Kelmavyčio ežero kranto visai šalia Juozo Grabausko sodybos.Įrengta 1949 m., ji veikė iki 1950 rugpjūčio mėn. Vasarvietę žinojo ir aptarnavo tik Kružikai. Į ją reikėjo plaukti valtimi.

Schemoje pažymėtas slėptuves ir stovyklas prie Kelmavyčio ežero žinojo ir aptarnavo Antano Kružiko šeima. 3 ir 5 slėptuves dar žinojo Kostas ir Bernardas Bražaičiai (Bernardas ten lankydavosi ypač dažnai). Į sutartą vietą atnešdavo maisto ir Vėlyvio sūnus Jonas.

Danutė Bražaitytė nei slėptuvių, nei stovyklų nelankydavo.

Algis Kemeraitis pas partizanus taip pat nesirodydavo (Senis Kemeraitis su lazda rankoje po kaimą ieškodavo sūnaus Prano, tad niekas jam nieko nesakė).

Juozas Grabauskas prie jo namų buvusios stovyklos nežinojo, nežinojo nei bunkerio. Grabauskas buvo labai bailus. Pas jį partizanai tik retkarčiais užeidavo maisto.

Apie stovyklas ir slėptuves prie Kelmavyčio ežero dar žinojo Ona Čereškienė - Liepa, Antanas Kružikas - Šešupėnas, Juozas Kružikas - Žalgiris, Pijus Kružikas, Bernardas Bražaitis - Papartis.

Daug kartų ir labai atidžiai skaičiau saugumo informatorių pranešimus.

Kad prie Kelmavyčio ežero, jų kažkodėl vadinamo

Zygmantavo ežeru, krūmuose gyveno partizanai, sekliai galėjo pastebėti. Kad ten buvo bunkeris, jie tik spėliojo, o visi kiti jų teigimai tebuvo prasimanymai.Pranešimai rašyti tik 1950-tais metais. Taigi, kas vyko iki tol, priešas nežinojo.

Kiek atsimenu, krūmus "šukavo" tris kartus. Laimei, nieko nerado. Kružiko sodybą (neminint smulkių patikrinimų) kapitaliai krėtė du kartus. Kartą, 1950 metais, sugužėjus į kiemą gal visiems Kalvarijos stribams ir čekistams, išbadė žemę virbalais 100 metrų spinduliu (tada stribas Romukas mušė šunį ir grasino mamai). Krata užtruko kelias valandas. Išvertė ir stalčius, ir lovas. Stribų viršininkas vedžiojosi tėvą už rankos ir vis kartojo: "Anton, pats parodyk, kur bunkeris, tai bus lengviau ir greičiau." Tėvas kaip visada atsakinėjo, kad su banditais jokių reikalų ir pažinčių neturi, o kai kalbindavo jiems padėti, sakydavo, kad šeši vaikai valgyt prašo.

Kaime, jau nuo 1945 metų, kai tėvas buvo išrinktas seniūno pavaduotoju, sklido kalbos, kad Kružikas - komunistas ir laikomas tik todėl, kad jo maži vaikai. Kas šia tema kalbama kaime, tėvui pasakydavo Karvelis, ir abu juokdavosi. Kaip ten bebūtų, paskalos "veikė", ir stribai, aktyvas, kareiviai pas mus beveik neužeidavo. Tačiau, kai pas seniūną Jurgį Stepanauską 1947 m. rado bunkerį, ir pas mus pilnas kiemas prisigrūdo čekistų. Vadindami tėvą liaudies priešu, grasino jam, krėtė ir sakė, kad ir tu toks, kaip Stepanauskas, bet tėvas, kurį čekistai terorizavo dar 1944 metais, nesileido išprovokuojamas ar įbauginamas.

Antanas Kružikas

PRO GELEŽINĘ UŽDANGĄ

Sovietų imperija nuo civilizacijos atsitvėrė Geležine uždanga. Ši "uždanga" - valstybinė siena - atrodė taip.

Sienos linija ėjo maždaug 100 metrų pločio juosta, vadinama mirties zona. Į ją niekas kojos neįkeldavo.

Toliau buvo maždaug 20 metrų pločio akėjama juosta. Akėjama buvo labai stropiai. Žemė turėjo būti be jokių žolių. Už šios juostos buvo spygliuotų vielų tvora. Vietomis ji buvo dviguba. Prieš spygliuotą vielų tvorą buvo išdėstytos minos ir raketos: koja kliudžius nutiestą vielą, iššaudavo raketa arba sprogdavo mina. Nuo spygliuotų vielų tvoros per puskilometrį ir toliau nebuvo jokio gyventojo. Ši negyvenama teritorija vadinosi pirmąja zona. Toliau buvo antra zona. Čia gyveno žmonės. Jų pasuose buvo įspaustas spaudas "Antra zona". Antra zona tęsėsi apie du kilometrus. Toliau apie 10 kilometrų pločio užėmė trečia zona. Visų gyvenančių trečioje zonoje pasuose buvo įspaustas spaudas "Trečia zona". Gyvenantiems už zonos įeiti į bet kurią zoną reikėjo specialaus leidimo. Iš trečios zonos nueiti į antrą zoną (kad ir pas kaimyną) taip pat reikėjo leidimo. Visą pasienio teritoriją (antrą ir trečią zonas) kontroliavo pasienio kariuomenė. Maždaug kas penki kilometrai: Trumpalyje, Salaperaugyje, Reketijoje, Liubave ir t.t. buvo pasienio kareivių būstinės, kuriose budėjo maždaug po šimtą kareivių. Kalvarijoje buvo ne tik pasieniečių būstinė, bet ir kalėjimas. Marijampolėje - pasienio štabas. Ten buvo išduodami leidimai įeiti į zoną. Pasienyje gyvenantys žmonės dažnai buvo provokuojami. Viršininkai paleisdavo perrengtą kareivį. Šis eidavo nuo vieno gyventojo pas kitą, sakydamas esąs pabėgėlis ir prašė pagalbos. Nepranešęs apie tokį sienos "pažeidėją" galėjo būti iškeldintas kaip nepatikimas. Taip sovietinis rojus buvo saugojamas nuo kapitalistinio pasaulio.

4-ta kuopa veikė pasienio zonoje. Čia vyrams grėsė dvigubas pavojus: ne tik MVD ir stribai, bet ir pasieniečiai.

Taip Pakirsnių kaime stovėję pasieniečiai 1946 sausio 20 d. Tabarauskų kaime pas Bielį nušovė kapitoną Kazimierą

Puodžiūną - Kirvį.

Tokiomis tad sąlygomis vyrai vaikščiojo iš kaimo į kaimą, lankėsi itin pavojingoje antroje zonoje, daug kartų kirto sieną. Didžiausią patirtį pereinant sieną turėjo Tigras, Meška ir Šeškas. Per visą partizanų gyvavimo laiką pereinant sieną žuvo tik vienas partizanas. Tai buvo 1945 kovo 2 dieną. Giluišių kaime (Trumpalio užkarda) žuvo Juozas Murauskas - Topolis. Į Lenkiją ėjo trise. Antanas Pakruopis - Pelėda ir Vincas Sanda - Liepa perėjo sėkmingai, o Topolis žuvo.

1946 m. pavasarį Miklausės kaime pas gyventojus užsuko apie dešimt vežimų (tiek pat ir šeimų) lenkų iš Jonavos ir Kėdainių rajonų. Jie norėjo išvažiuoti į Lenkiją, bet jų niekas neleido. Tada per vietinius gyventojus jie susirado partizanus ir paprašė padėti pereiti sieną. Vadovybei neprieštaraujant, vyrai sutiko. Partizanai Julius Mielkus - Lubinas, Kostas Kubilius - Meška, Vitas Prabulis - Žaibas, Antanas Marcinionis - Balandis ir Aleksas Keleris - Tigras iššvalgė pasienį, parinko pervažiavimo vietą ir sekančią naktį - į kelionę. Iki sienos buvo maždaug kilometras. Kelyje - purvas. Arkliai vežimus prieš kalnelius vos vos traukia - pastūmėti reikia. Sieną perėjom laimingai. Tik priekiniai girdėjo kažką nubėgant link "garnizono", buvusio už gero kilometro.

Mums nuėjus apie pusę kilometro, pradėjo kilti raketos. Mes nuėjom savais keliais. Rusų pasieniečiai bėglius pasivijo už poros kilometrų ir gražino prie "rubežiaus". Bet tuo metu į įvykio vietą susirinko daug lenkų pasieniečių - eilinių ir karininkų. Kaip vėliau pasakojo lenkai, po ilgų derybų bėgliai pasiliko Lenkijoje. Du šio įvykio dalyviai, Lubinas ir Meška tebėra gyvi.

Pirmaisiais pokario metais sienos perėjimas buvo vietinės reikšmės įvykis. Tačiau kai 1945 metų rudenį į Lietuvą per Lenkiją atvyko Daunoras, o 1946 m. pavasarį - Daunoras ir Lokys (Meškinas), kelias per sieną pasidarė be galo svarbus. Atsidarė savotiškas maršrutas: 4-ta kuopa - Punskas - Gdynė, o teisingiau: Lietuvos partizanai - Punsko lietuviai - Mykolas Pečeliūnas - Gdynė.

Trys Juozo Lukšos - Skirmanto, Daumanto žygiai per Geležinę uždangą išgarsino Lietuvos partizanus ir užsienyje.

Pirmą tokį žygį mūsų vyrai atliko 1947 m. gegužės 8-tosios naktį. Iš Baltųjų rūmų (Vytauto rinktinės 4-tos kuopos būstinės Menkupių kaime Pupkos sodyboje) J.Lukša su Jurgiu Krikščiūnu - Rimvydu, Aleksu Keleriu - Tigru, Bonifacu Rutkausku - Apuoku ir Stasiu Gurevičiumi - Nykštuku išvyko į Lenkiją, sėkmingai perėjo sieną ir, Punsko lietuvių padedamas, pasiekė Gdanską, kuriame susitiko su užsienio žvalgyba.

1947 m. birželio 5-osios (Devintinių) vakarą J.Lukša, lydimas penkių partizanų (J.Krikščiūno - Rimvydo, A.Kelerio - Tigro, B.Rutkausko - Apuoko, Antano Marcinionio - Balandžio ir Antano Sliaužio - Dagilio), grįžo į Lietuvą. Vietą pereiti sieną partizanai pasirinko netoli Reketijos pasienio užkardos (pereinant sieną, Reketija ir Šešupė buvo dešinėje pusėje).

Einant į Lenkiją ir grįžtant atgal, sienos perėjimui vadovavo Tigras. Grįždami, prie išakėto ruožo, partizanai susidūrė su pasieniečių patruliais. Įvyko susišaudymas.

Kaip vėliau pasakojo Karvelis, Keleris buvo trumpam apakintas iš arti tiesiai į veidą paleistos raketos, o Sliaužiui užsikirto - "prisvilo" ginklo spyna. Tačiau vyrai nepasimetė, ir kelią pastoję pasieniečiai greitai buvo nutildyti.

Iš Lenkijos pusės draugus ugnimi parėmė ten pasilikę Stasys Gurevičius - Nykštukas ir Antanas Kvedaravičius - Šeškas.

Nelaukdami, kol pasieniečiams atskubės pagalba, vyrai traukėsi numatyta kryptimi, gal į Skaisčius, kuriuose buvo artimiausia slėptuvė, bet netrukus buvo pastebėti iš Reketijos atvykusių pasieniečių. Išsklaidę priešus sėkminga kontrataka, partizanai, naikindami pėdsakus, sušoko į Graužės upelį ir pasuko Liubavo pusėn.

Šiandien sunku pasakyti, kur jie praleido birželio 6-ąją. Tik žinoma, kad tos dienos vakare partizanai užsuko į Saulėgrąžų kaimą pas Joną Dadurkevičių, o birželio 7-os paryčiu pasiekė Menkupių kaimą - Jono Pupkos sodybą, kurioje buvo 4-os kuopos būstinė - Baltieji rūmai. Čia praleido dieną, pailsėjo, o vakare, palikę kelionės draugus (Tigrą, Apuoką, Balandį, Dagilį) J.Lukša ir J.Krikščiūnas išėjo į Panerių slėptuvę (Gintautų k., Zavecko sodyba). Birželio 8-os vakare, atsisveikinę su 4-ta kuopa, J.Lukša ir Jurgis Krikščiūnas, lydimi Tauro apygardos ir

Vytauto rinkt. štabų pareigūnų Rymanto ir Skydo, išvyko Tauro apygardos štabo link. Birželio 10-osios rytą Panerių slėptuvė buvo aptikta saugumiečių.

1947 m. gruodžio mėn. J.Lukša dar sykį perėjo sieną. Šįkart vietą perėjimui jis pasirinko Rytprūsių žemėje, keliolika kilometrų už Vištyčio.

1947 05 08 į Lenkiją ir 1947 06 05 atgal žygiavo: J.Lukša - Kęstutis, Skirmantas, Daumantas; jo pusbrolis J.Krikščiūnas - Vytautas, Rimvydas; A.Keleris - Stumbras, Tigras; B.Rutkauskas - Rudaitis, Apuokas; S.Gurevičius - Nykštukas (pasiliko Lenkijoje); A.Marcinonis - Balandis (parėjo iš Lenkijos); A.Sliaužys - Vėjas, Dagilis (parėjo iš Lenkijos).

Antanas Kružikas

KETVIRTOJI KUOPA, NE TOKIA, KAIP KITOS

1944 metų vasara. Rytuose vokiečiai pralaimi mūšį po mūšio ir traukiasi. Jau niekas neabejojo, kad "blickrygas" pralaimėtas, ir bolševikai grįš į Lietuvą. Visi svarsto: ką daryti toliau.

Kalvarijoje tuo metu veikė dvi Vyriausiojo Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto (VLIK) grupės: jaunimo - jai vadovavo Jonas Kružikas, ir pagyvenusių, kuriems vadovavo kitas Jonas Kružikas, pirmojo tėvas. VLIK'o Kalvarijos grupės iš pradžių buvo įsikūrusios pas tuos pačius Kružikus. Čia spausdinami pogrindiniai leidiniai, lankosi LLA karininkai ir kiti svečiai. Iš čia informacija sklinda į kaimus.

Artėja frontas. Vieni ruošiasi laikinai (taip tada atrodė) pasitraukti į Vakarus, kiti galvoja, kaip sutikti neprašytą svečią. Rugpjūčio pabaigoje Raudonoji armija užima Kalvariją. Kaimus užplūsta išvargę, alkani ir apiplyšę rusų kareiviai. Jie kasa žmonių bulves, vagia paukščius ir avis. Arčiau fronto linijos gyveną žmonės išvaromi iš namų: "Vojna" Fronto linija, porą mėnesių pastovėjusi Liubavo - Bartininkų ruože, vėl pajudėjo į Vakarus. "Dabar sumažės tų visur landžiojančių rusų kareivių, - galvojome, - juk vokiečių vos keli buvo Kalvarijoje." Kur tau!

Nors fronto linija nuslinko toli į vakarus, kareiviai landžiojo kaip landžioję. Vieni žaliais antpečiais, kiti raudonais, treti vėl kitokiais. Visi verčia, visi nežinia ko ieško, visi vagia.

Nauja valdžia paskelbė mobilizaciją ir pradėjo gaudyti vyrus. Lietuviai žinojo, kas daryti. Išvengę vokiečių mobilizacijos, nepaklusę jų reikalavimams, tikėjosi išsisukti ir šį kartą. Dauguma vyrų pradėjo slapstytis. Vieni slapstėsi gimtose apylinkėse, kiti išbėgo į Lenkiją. Tikėjosi: karui pasibaigus, rusai iš užimtų kraštų išeis, ir Lietuva vėl bus nepriklausoma. Bent jau tokios kalbos ėjo iš lūpų į lūpas.

Iš pradžų vyrai slapstėsi po vieną, paskui pradėjo burtis į grupes ir ginkluotis. Ginklų nuo karo buvo likę daug. Kokių tik norėjai - ir vokiškų, ir rusiškų... Daugiausia jų mėtėsi buvusiose fronto linijose. Vyrai vežime įtaisydavo dvi dugnines, tarp jų sudėdavo ginklus ir šovinius, ant viršaus priversdavo spygliuotų vielų ir važiuodavo neva ganyklų aptverti.

Pirmieji ginkluoti būriai susiformavo Sūsninkuose. Jiems vadovavo (labai trumpai) leit. Kurtas, paskui - Stasys Čepla - Vilkas. Sūsninkų pavyzdžiu pasekė Sangrūda. Čia grupę organizavo Viktoras Trečiokas ir Leonas Kliukinskas. Abi - Sūsninkų ir Sangrūdos - partizanų grupės priklausė Perkūno rinktinei, kuriai vadovavo Lietuvos kariuomenės kapitonas Vacius Navickas - Perkūnas. V.Navickas buvo kilęs iš Kalvarijos valsčiaus Pakirsnių kaimo. Perkūno rinktinė veikė didelėje teritorijoje: Kalvarija - Liudvinavas - Simnas - Kalniškės miškas - Lazdijai.

1945 m. vasario mėn. Trečioko ir Kliukinsko grupė dalyvavo puolant Rudaminos miestelį (Lazdijų raj.). Partizanai - maždaug 25 rogės vyrų - apsupo miestelį ir, bažnyčios varpams skambant pamaldoms (atrodo, buvo Grabnyčios), iš visų pusių puolė stribus. Šie iš pradžių bandė gintis, paskui ginkluoti šautuvais ir automatais subėgo į bažnyčią ir išsislapstė tarp žmonių. Partizanai į bažnyčią nėjo, paleidę suimtus žmones, išvažiavo savo keliais. Tuo metu Rudaminoje buvo daug suimtų žmonių. Partizanai tam ir puolė, kad juos paleistų. Mūšyje buvo nukauti keli stribukai, partizanų nežuvo nė vienas. Vos tik grįžę į savo slėptuves, vyrai buvo pašaukti į pagalbą Merkinės partizanams,

tačiau kol susiruošė, sužinojo, kad jau nereikalingi.

1945 m. kovo 17 d. Radiškės kaime žuvo Viktoras Trečiokas - Liūtas, Leonas Kliukinskas - Levas, Jonas Zimnickas ir du jauni vyrai - nepartizanai Jurgis Misiukevičius ir Minkevičius. Grupei vadovauti ėmėsi Adolfas Valenta - Ožys.

Tų pačių 1945 metų vasarą susikūrė Lietuvos partizanų Tauro apygarda. Nemaža Perkūno rinktinės dalis pateko į Tauro apygardą. Likusi Perkūno rinktinės dalis buvo pavadinta Gedimino rinktine. Sangrūdos grupė, pasistūmėjusi į vakarus, užėmė Sangrūdos - Kalvarijos - Liubavo ir Punsko apylinkes. Ji buvo pavadinta Vytauto rinktinės 4-ta kuopa. Jai vadovavo jau minėtas A.Valenta - Ožys. Sūsninkų grupė, tada vadinta Gedimino rinktinės 1-ąja kuopa, 1946 m. buvo priskirta Tauro apygardai ir pavadinta 5-ąja Vytauto rinktinės kuopa. Vėliau ji buvo pavadinta Vytauto rinktinės 44-ąja kuopa.

Po karo, rusams pradėjus gaudyti vyrus į savo kariuomenę, daug jų išbėgo į Lenkiją ir ten slapstėsi. Vėliau jie tapo partizanais. Taip vadinamame Suvalkų trikampyje iki 1951 metų nuolat veikė ketvirtos kuopos trečias būrys. Prireikus kovotojai dažnai pereidavo rusų kareivių saugomą Lietuvos - Lenkijos sieną.

Tuo, kad vienas jos būrys veikė anapus Geležinės uždangos, Lenkijoje, Tauro apygardos Vytauto rinktinės 4-ta kuopa skyrėsi nuo kitų Lietuvos partizanų junginių. Ji tarsi laikė savo rankose raktą į Laisvąjį pasaulį. Du kartus pro šitas duris ėjo Juozas Lukša, - kai Lietuvos partizanams prireikė užmegzti ryšius su užsieniu. Abu kartus jo žingsnius saugojo Punsko apylinkėse veikusio ketvirtos kuopos trečio būrio vyrai.

1945 m. pavasarį kuopos vadas Ožys vizitavo Lenkijoje besislapstančius vyrus. Tai buvo būrio suformavimo ir ryšių užmezgimo su Laisvuoju pasauliu pradžia. Buvęs Lietuvos kariuomenės puskarininkis Antanas Sniževičius - Erelis pasiunčiamas į Lenkiją būrio vadu. Po jo būriui vadovauja - Bonifacas Rutkauskas - Apuokas, Antanas Marcinionis - Balandis, Dzūkas. 1947 m. biržely Juozas Lukša, grįždamas į Lietuvą, Balandį parsivedė, o būrio vadu paskyrė Stasį Gurevičių - Nykštuką. Sovietinis saugumas vieną po kito žudė mūsų vyrus

ir Lenkijoje. Pagal Punsko lietuvių pasakojimus, paskutinieji mūsų partizanai Lenkijoje Stasys Gurevičius - Nykštukas ir Antanas Kvedaravičius - Šeškas žuvo 1951 m. vasarą Augustavo miškuose.

VYTAUTO RINKTINĖS 4-TOS KUOPOS PARTIZANŲ SLĖPTUVĖS

1 . Slėptuvė Jurgio Stepanausko, Brazavo apylinkės pirmininko, sodyboje. Išduota 1947 m. rugpjūtyje J.Stepanauskas nuteistas, šeima ištremta.

2. Slėptuvė Bražaičio sodyboje Brazavo kaime. Slėptuvė veikė 1948 ir 1949 metais.

3. Slėptuvė Kukio laukuose Brazavo kaime. Veikė 1946 - 1947 m.

4. Slėptuvė Broniaus Berteškos laukuose Brazavo kaime apie 0,5 km nuo namų. 1950 rudenį saugumiečiai slėptuvę surado - tuščią. Berteškos šeimą ištrėmė.

5. Slėptuvės Brazavo kaimo pievose netoli Kelmavyčio ežero:

a) Punia (1948 - 1950 m.),

b) Mažiukas (1948 m.),

c) Katilas (1949 - 1950 m.). 1950 metų rudenį stribai ją susprogdino,

d) vasaros stovykla (1948 m.) Mikelio ir kituose gretimuose krūmuose.

e) vasaros stovykla ant Kelmavyčio ežero kranto (1949 - 1950 m.). Šią stovyklą saugumas aptiko 1950-tų metų vasarą.

6. Stankevičiaus lauke Murgininkų kaime 1947 birželio mėn. išduota slėptuvė. Stankevičus nuteistas, šeima ištremta.

7. Grigaičio sodyboje Kalvių kaimo slėptuvė Betliejus, išduota 1947 m. birželio mėn. Grigaitis nuteistas, šeima ištremta.

8. Miko Liutkevičiaus sodybos slėptuvė Pabaliai, veikusi 1946 ir 1947 m.

9. Plečkaičio sodyboje Jazukaviznos kaime 1947 rudenį išduota slėptuvė. Plečkaitis nuteistas, šeima ištremta.

10. Slėptuvė Vincevičiaus lauke Aguonio kaime.

11. Sleptuvė *Palanga* Kajoko sodybos būklėse, Tribarčių kaime. Veikė 1947 m.

12. Slėptuvė Matulevičiaus sodyboje, Senabūdžio kaime.

13. Slėptuvė Kvietkausko sodyboje, Skaisčių kaime. Išduota 1947 m. rudenį. Sūnų nuteisė, šeimą ištrėmė.

14. Slėptuvė Dadurkevičiaus sodyboje, Saulėgrąžių kaime. Išduota 1947 m. liepos mėn. Suimtas partizanas Tigras. Dadurkevičius jau buvo nuteistas. Motiną su sūnum ištrėmė, dvi dukros ir sūnus pabėgo.

15. Slėptuvė Žiurienės sodyboje, Pakruopiškių kaime. Aptikta 1951 m. vasario 2 d. Žuvo Stipruolis, Kalavijas, Karys. Žiurienę su augintine nuteisė.

16. Slėptuvė Mincevičienės sodyboje, Girkantų kaime. Išduota 1950 m. rugsėjo 11 d. Žuvo Sinkevičius, Černius, Milinkevičius. Mincevičienė buvo nuteista.

17. *Baltieji Rūmai.* 4-tos kuopos būstinė Pupkos sodyboje, Menkupių kaime. Įrengta 1946 m. Išduota 1947 birželio 13 d. (Buvo numatyta po paros slėptuvę likviduoti.) Žuvo partizanai Ateitis ir Apuokas, Balandį paėmė gyvą. Pupką nuteisė, šeimą ištrėmė.

18. Slėptuvė *Paneriai* Zavecko sodyboje, Gintautų kaime. Įrengta 1945 metais. Likviduota 1947 m. birželio 10-osios anksti rytą. (Birželio 8-tosios vakare iš Panerių išėjo J.Lukša.) Likviduojant slėptuvę, žuvo Špokas, o Lubinas paimtas be sąmonės. Žuvo keli emgebistai. Zavecką ir sūnų nuteisė.

19. Slėptuvė *Seklyčia* Štreimikienės sodyboje, Gulbiniškių kaime. Likviduota 1947 m. balandžio 27 d. Žuvo Kunigaikštis , Baritonas ir Pušelė. Seklyčia - rinktinės šabo būstinė. Štreimikienę suėmė (Štreimikis jau buvo suimtas), šeimą ištrėmė.

20. Slėptuvė Degučio sodyboje, Gintautų kaime. 1948 m. rugsėjo 16 d. sunaikinta. Žuvo Kaributas ir Gegužis. Šeimininkas Liudvikas Degutis pabėgo, brolis Pijus išėjo į partizanus, augintinę Genę Matulevičiūtę nuteisė.

21. Sleptuvė Ūkelio sodyboje, Jonų kaime. Išduota 1947 m. vasarą. Ūkelis ir dukra Birutė nuteisti.

22. Slėptuvė Čižausko lauke, Tabarauskų kaime. Įrengta 1945

- 1946 metais.

23. Slėptuvė Tabalausko sode, Trakėnų kaime. Veikė 1945 - 1946 metais.

24. Slėptuvė Pudinsko sodyboje, Trakėnų kaime. Veikė 1948 - 1949 metais.

25. Kreipavičienės sodyboje, Trakėnų kaime 1945 -1946 buvo dvi slėptuvės.

26. Ulecko sodyboje, Aukštakalnių kaime 1947 - 1949 metais buvo dvi slėptuvės. Viena vadinosi *Lizdeliu.* Čia susitikdavo 4 ir 44-tos kuopų partizanai.

27. Kvetinsko sodyboje, Menkupių kaime, atliekant melioracijos darbus, rasta didelė slėptuvė. Joje rasti dokumentai jau buvo neįskaitomi.

28. Trakėnų miškelyje - laukeliuose 1945 - 1946 buvo dvi slėptuvės.

29. Slėptuvė Mincevičiaus Petro lauke, Trakėnų kaime. Ją aptarnavo Mincevičiai ir Kreipavičienė.

30. Slėptuvė pas Pilypavičių, Aukštakalnių kaime.

31. Slėptuvė Kučinsko būklėse, Rūdelės kaime pas Virbicką Juozą. Surasta 1949 04 20. Žuvo Rapolas ir Akuotas.

Lenkijoje (Seinijoj) Lietuvos partizanai turėjo šias slėptuves: Budzisko kaime pas Joną Judicką, Antaną Ramidavičių, Pijų Ramidavičių; Vaičiuliškių kaime pas Vincą Pauliukonį ir Kazį Makauską. Spėjama, kad tai iš Vaičiuliškių kaimo J.Lukša sėdo į traukinį ir išvažiavo į Gdynę.

Šlynakiemio kaime Juozo Jakimavičiaus lauke buvusią slėptuvę 1949 gruodį išdavė Pijus Poznėkas. Joje žuvo Vitas Prabulis - Žaibas ir Jurgis Krikščiūnas.

Antanas Kružikas

LIEPAKOJŲ MŪŠIS

Siautėjant "Smeršui' ir generolo P.Vetrovo daliniams, Lietuvos vyrams pasilikti namuose buvo tolygu savižudybei. Jie pradėjo slėptis, telktis į būrius. 1944 m. toks būrys susitvėrė ir Liepakojų kaime. Vyrai kovose dar nedalyvavo, veikimo plano dar neturėjo. Būrys, kuriame buvo apie 40 vyrų, taip ir vadinosi: Liepakojų. Jam vadovavo visų gerbiamas ir mylimas partizanas Šarūnas. Jo pavardės nepavyko sužinoti.

Lemtingą 1945 metų vasario 21-ją dauguma Šarūno vyrų žuvo dėl pernelyg didelio pasitikėjimo savo jėgomis. Partizanai dar nenujautė, kokia sunki kova jų laukia.

Mūšio dieną partizanai bazavosi Liepakojų kaime pas tris ūkininkus: Kiverį, Gaulią ir Paleką. Juos pamatė ir paskundė Gudelių stribo žmona Urbanavičienė.

Riečių miestelio gyventoja Kazlauskaitė, būdama Simne, iš patikimo žmogaus sužinojo, kad Simno garnizonas ir stribai ruošiasi puolimui. Grįždama apie tai pranešė partizanams, tačiau vyrai iš kaimo nesitraukė. Jų buvo daug, jie neabejojo pergale. Priešui, matyt, tiksliai buvo nurodyta partizanų susitelkimo vieta. Iki vakaro čekistai telkė jėgas, pavakary iš karto apsupo visas tris sodybas ir atidengė pragarišką ugnį.

Tą dieną kaime - savo tėviškėje nuo kariuomenės slapstėsi 23 metų Juozas Stadalius. Manydamas, kad rusai apsupo tik vieną sodybą, jis išbėgo iš trobos ir per laukus pasileido perspėti kitose dviejose ūkėse apsistojusius partizanus. Neperspėjo.

Kova truko kelias valandas ir nutrūko tik visiškai sutemus. Mūšio metu stribai sodybas padegė. Vėjas dūmus nešė į Palias. Juo pasinaudodami partizanai Perkūnas, Virėjas, Daktaras ir kiti išsiveržė iš apsupimo ir pasislėpė tose pačiose Paliose.

Žuvusiųjų buvo ir vienoje, ir kitoje pusėje. Savuosius priešas palaidojo iškilmingai, o partizanų kūnus sumetė į roges ir, nuvežęs į Simną, išvertė ant Simnytės upelio kranto prie Kultūros namų.

Prie aikštėje stingstančių kūnų buvo suvarytas būrelis simniečių, kuriems miestelio partorgas pasakė kalbą. Visus, kurie priklauso gaujai arba jai padeda, laukia toks pat likimas,

aiškino partorgas. Kušlio gaują sudarė užkietėję ("otjavlennyje") tėvynės išdavikai; tai matyti iš to, kad vienas "banditas", jau sužeistas, nenorėjo pasiduoti, o pistoleto šūviu į burną nusišovė.

Ką toliau daryti su nukautaisiais, čekistai nežinojo: tai buvo pirmieji nukauti partizanai, ant gatvės guldyti dar nebuvo mada. Padėjo vienas Simno žydelis, sakydamas: "kap jų viera, kap jų apiera - kapuose". Turbūt tai buvo pirmieji ir vieninteliai okupacijos metais pačių stribų kapuose palaidoti partizanai.

Išklausinėję aplinkinius ir išaiškinę žuvusiųjų tėvus, stribai varė juos su pastotėm vežti ir laidoti žuvusiuosius. Laidojo bendroje duobėje be karstų.

Tai buvo baisi diena. Mačiau šias laidotuves. Prisimenu: viena motina buvo tik ką palaidojusi savo aštuoniolikmetę dukrą, o čia žinia - žuvo sūnus. Kaip atbėgusi krito ant sūnaus lavono, taip ir nepasikėlė.

Daugiausia plušo vyrai. Kapuose nešventintoje vietoje (taip buvo čekistų nurodyta) jie iškasė plačią ir gilią duobę ir, stribų skubinami bei mušami, kaip mokėdami švelniau sumetė į ją savo žuvusiųjų sūnų kūnus. Paskutinį kartą atsisveikinti ir žmoniškai nuleisti juos į duobę stribai neleido.

Buvo šalta diena. Kapo pakraščiuose ir kelyje sniegą nudažė sušalusio kraujo lašai.

Po nakties ant kapo pradėjo atsirasti vainikai ir gėlės. Jos būdavo tuoj pat stribų nudraskomos, bet ir vėl atsirasdavo.

Niokoti kapą padėjo Simno gyventoja Palėkiūtė, kuri buvo ištekėjusi už ruso. Užsimetusi žalią palapinsiaustę, ji gulėdavo žolėje, sekdama, kas ateis tvarkyti žuvusiųjų kapą; ši moteris tebegyvena Simne.

Po Dzūkijos ir Suvalkijos kaimus nuvilnijo dar viena daina:

Liepakojų kaime ant lygių laukų
Dar garuoja kraujas brolių lietuvių.
Už brangią tėvynė narsiai jie kovojo,
Budeliai jų kūnus žiauriai palaidojo.

Būdama laisvėje, dažnai lankiau tą kapą, pasimelsdavau. Grįžusi iš lagerių, jo neradau. Nutariau, kad netvarkomas kapas buvo užlaidotas. Ačiū Dievui, apsirikau. Kapas išliko, tik, plečiantis kapinėms, atsidūrė vos ne kapinių centre. Lietuvai

atgavus Nepriklausomybę, artimieji ir kovos draugai pastatė paminklą, kuris visiems laikams primins šio Dzūkijos kaimelio tragediją.

Paminkle iškaltos žuvusiųjų pavardės Tai:

1. Antanas Kušlys (gimęs 1911 metais)
2. Feleksas Kušlys (1909)
3. Alfonsas Jermalavičius (1924)
4. Stasys Pauža (1925)
5. Juozas Stenionis (1923), iš Kalesnykų k.
6. Stasys Nedzinskas (1925)
7. Vincas Paršeliūnas (1915)
8. Bolius Paršeliūnas (1924)
9. Vincas Petrukonis (1918)
10. Vladas Petrukonis (1919)
11. Bronius Aleksandravičius (1924)
12. Antanas Šerkšnas (1914)
13. Vincas Šerkšnas (1911)
14. Steponas Gaigalas (1910)
15. Juozas Berčiūnas (1917)
16. Algirdas Berčiūnas (1923)
17. Juozas Stadalius (1922)
18. Leonas Navickas (1922)
19. Juozas Miliauskas (1924)
20. Stasys Katalynas (1924)
21. Petras Marčiukevičius (1911)
22. Vincas Brenkis (1926)

Šeštakauskas Petras iš Kalesnykų buvo sužeistas ir paimtas gyvas.

Žmonės kalbėjo, kad dar vienas partizanas mūšio metu sudegė, tačiau jo pavardės neatsimena.

Turėjo savo "didvyrius" ir antroji mūšio pusė. Tai - žiaurusis Simno stribas Bronius Žebrauskas, nesibodėjęs tyčiotis netgi iš žuvusiųjų. Krėsdamas žmones, jis vėliau buvo partizanų nušautas.

Tai ir kitas stribas, Kizelis, kuris persišovė begirtuokliaudamas.

Pagaliau tai - "liaudies gynėjas" iš Bambininkų Vitas Buzas,

kuris savo veiksmais mūšio dieną ne tik pats pagarsėjo, bet ir išgarsino visą stribų giminę. Tikėkimės, tebegarsina toliau.

Pasakojant apie tai, reikia grįžti prie Juozo Stadaliaus, per lauką skubančio perspėti draugus. Bėgti reikėjo pro kūgį, už kurio - vaikinas to nežinojo - pasalavo stribai. Vienas jų - tai buvo V.Buzas, kirto bėgančiam į galvą šautuvo buože. Prišokę kiti pasalautojai parkritusį J.Stadalių užmušė.

Mūšiui nutilus, motina surado negyvą sūnų, parsivežė jį namo, nuprausė, aprrengė nauju kostiumu ir pašarvojo.

Stribai ir kareiviai tuoj po mūšio iš kaimo pasitraukė, bet netrukus grįžo, atsivarė pastotes ir pradėjo į jas versti žuvusius. Kai visi kūnai atsidūrė rogėse, V.Buzas pasigedo "savojo".

Baudėjai pasklido po kaimą, krėsdami sodybas, ir, žinoma, netruko įvirsti pas Stadalius.

Veltui motina maldavo neliesti žuvusiojo: ji dar nepažino stribų. Čiupę už kojų, jie nutraukė kūną nuo šarvonės, vienas čia pat jį nuavė, o kitas, V.Buzas, nuo lavono nuplėšė kostiumą. Apsivilkęs juo, padėjo sėbrams užmesti J.Stadalių ant kitų, rogėse jau stingstančių kūnų.

Palikę roges su kraupiu kroviniu gatvėje, baudėjai nuėjo išgerti ir pasidalinti mūšio trofėjų, po to suvirto į roges, ketindami apiplėšti "banditiškus" Liepakojus. Čia Aukščiausias parodė savo pirštą: V.Buzas, kuris tebevilkėjo žuvusiojo partizano rūbu, girtas šokdamas į roges persišovė vidurius.

- Sūneli, sūneli, kodėl aš tavęs netekau? - atbėgusi pradėjo rypuoti jo motina.

- O tas, kurį jis užmušė ir išniekino - ar ne sūnelis? - pasigirdo iš tylaus kaimiečių būrelio.

Įsiutę stribai visus kaimo vyrus suvarė į ūkininko Bekampio rūsį ir išlaikė jame keturias paras be maisto ir vandens. Po to vienus paleido, kitus išsivarė į Simną - tardyti.

Iš dokumentų, rastų pas žuvusius, paaiškėjo, kad A.Kušlio būrys dalyvavo 1945 02 12 užpuolant Miroslavą, kur krito 12 stribų, ir Buckūnus, kuriuose savo galvas padėjo dar 3 "liaudies gynėjai".

BROLIAI KLIUKINSKAI

Leonas Kliukinskas - Levas, gimęs 1913 m. Marijampolės apskr. Sangrūdos valsč. Mockavos kaime. Lietuvos kariuomenės karininkas, Tauro apygardos Vytauto rinktinės būrio vadas.

Nepriklausomos Lietuvos laikais tarnavo policijoje. Galėjo pasitraukti į Vakarus, bet ne tik pats nesitraukė, bet ir kitus agitavo nepalikti Tėvynės pavojuje. Išėjęs į mišką, subūrė partizanų būrį, kuriam drąsiai vadovavo. 1945 03 17 naktį partizanai susirinko pas Strumbagalvės kaimo ūkininką Muckų, netoli Būdviečių, išklausyti Šv. Mišių, atlikti išpažinties. Po apeigų išvežus kunigą, atėjo Leono žmona. Prasidėjo kalbos, sumažėjo budrumas. Naktis atrodė rami, todėl sargyboje stovėjęs šeimininkas atėjo į trobą ir įsijungė į bendrą kalbą.

Staiga atsidarė virtuvės durys, ir į vidų įsiveržė rusai. Vyrai griebėsi ginklų. Prasidėjo smarkus susišaudymas. Jau kieme Leonas sviedė granatą ir įsakė trauktis. Dalis vyrų pasitraukė, o Leonas, Jonas Zimnickas, Viktoras Trečiokas - Liūtas ir du ryšininkai žuvo. Liūtas buvo sužeistas, traukėsi, bet krūmuose priešų apsuptas nusišovė. Kritusius nuvežė į Lazdijus ir po išniekinimo gatvėje užkasė Kaktiškėse prie žydų kapų.1990 06 23 žuvę partizanai buvo iškilmingai perlaidoti į Lazdijų kapines.

Leono brolis Antanas - Krienas, gimęs 1923 m., mokėsi Žemės ūkio mokykloje. Užėjus rusams, turėjo nutraukti mokslą ir eiti į Raudonąją armiją. Iš Gaižiūnų poligono pabėgo, bet nesėkmingai - buvo pagautas. Vėl bėgo, ir vėl buvo sugautas ir išvežtas į Rytprūsius. Atitarnavusį norėjo užverbuoti KGB. Jis pasirinko mišką. 1949 m. jį Cirailės kaime nušovė KGB infiltruotas agentas, vėliau saugumietis, Juozas Rimavičius. Slėpdami išdavystę, stribai Antano žuvimo vietoje inscenizavo susišaudymą.

Šiuo metu J.Rimavičius gyvena Vilniuje, gauna pensiją. Manoma, kad jis iš anksto buvo pranešęs saugumui savo ir Krieno maršrutą: jiedu buvo apsupti vos tik priėję Kalnelį.

Krieno kūnas buvo nuvežtas į Sangrūdą, niekinamas gatvėje, paskui slapta užkastas. Tą vietą 1990 metų vasarą parodė Antano vaikystės draugas - stribas. Palaikai buvo perlaidoti į

naująsias Marijampolės kapines.

Apie Antaną buvo sudėta daina.

Trečiasis brolis, Albinas, mirė, grįžęs iš lagerio. Dar vienas brolis ir sesuo, ištvėrę gulagus, gyvena Marijampolėje.

ŠRAPNELIS

1940-ieji mūsų šeimą užklupo Sasnavoj, kurioj tėvas, buvęs Veselavos ir Igliaukos girių eigulys, valdė 13 ha žemės. Našlys su 3 vaikais, jis vedė antrą kartą ir sulaukė dar 6 vaikų. Iš pirmų vedybų turėjo Petrą, Vincą (g. 1913) ir Albiną (g. 1918), iš antrų - Stasį (g. 1922), Julių (g.1927), Konstanciją, Moniką, Marytę...

Gyvenom vidutiniškai, nei gerai, nei blogai. Darbų daug, bet šeima nemaža, susidorodavom. Motina labai gražiai audė lovatieses, rankšluosčius, staltieses. Ji mokėjo austi per 16-nyčių, o tai retenybė.

1940 metais pirmąkart pamatėme rusus ir pagaliau sužinojome, kas esame. Tik "buožė", "buržujus" - kito vardo neturėjome. Plėšė, kaip įmanydami.

1941 metų trėmimo dar nesupratau, buvau per maža, tik atsimenu, labai gailėjau mokytojo Povilo Rimaičio, mokytojavusio Padvengliskos kaime.

Netrukus užėjo vokiečiai. Jie pagavo brolį Albiną ir, paėmę jį į savo kariuomenę, išlaikė joje iki karo pabaigos. Tik vokiečiams traukiantis Albinui pavyko pabėgti. Slapstėsi pas gimines. "Rusas - ne tėvas, vokietis - ne brolis, - kartojo. - Juos abu reikia mušti".

Buvo gražaus veido, taktiškas, nesikeikė. Gražiai dainavo, ypač savo mėgiamą "Už Raseinių ant Dubysos".

Petras karo metu tarnavo pas girininką Kedį. 1945 m., dar karui nesibaigus, rusų mėšlakepuriai (žaliakepuriai, pasieniečiai - Red.) pradėjo košti miškus. Šaudė visus po ranka pasitaikiusius Lietuvos vyrus. Raišupio kaime kovo 16 ar 20 d. - neprisimenu - buvo nukauti ūkio darbus dirbę du broliai Kvasauskai, Uleckas, Augustinavičius.

Petras tą dieną kartu su dviem broliais Kedžiais triūsė kieme. Pasirodė rusai, patraukę iš automato, nukirto abu brolius. Petras nėrė į tvartą, rusas - iš paskos. Petras krito po arklių loviu, guli: ruso "čebatai", Petro alkūnė.

- Banditas ant tvarto pro skylę išlindo, - šūktelėjo rusas, dar nusikeikė ir išėjo.

Šaukdama "ką darot", kieman išbėgo Kedienė. Rusai paleido automato seriją jai į kojas ir, šaudyami kaip bepročiai, nuslinko Plutiškių pusėn.

Brolis iš po lovio išlindo, tik kaimynus kaime išgirdęs. Perbraukė ranka per galvą - visi plaukai liko delne. Nupliko, ir plaukai daugiau neaugo.

Trečiasis Kedys išbėgo iš namų ir spėjo pasislėpti pas kaimynus.

Visus žuvusius palaidojo Raišupio kapinėse.

Po tokių žudynių vyrai pradėjo slėptis miškuose. Retas kuris savo noru ėjo į rusų kariuomenę ar į stribus.

Vienam tokiam būriui ėmėsi vadovauti Šrapneliu, Kazimieru pasivadinęs brolis Albinas. Dažniau vadinosi Šrapneliu. Kartu su juo miškan išėjo Stasys ir Julius.

Ankstų balandžio 25 rytą būrio vyrai grįžo iš žygio. Beliūno raiste užkūrė lauželį, išsiavė, pasidžiovė ant šakų autus. Nespėję gerai apsitvarkyti, buvo apsupti mėšlakepurių.

Priėję artyn, rusai paleido šunis ir, šaukdami "Ura... Vperiod...", pradėjo šaudyti.

Netoliese buvo kitas Geležinio Vilko rinktinės būrys - Vikis, Vladas Čibirka - Vadas, jo sūnus Jeronimas Čibirka - Ąžuolėlis... Išgirdę nežmonišką riksmą ir šūvius, jie pradėjo trauktis. Priešintis negalėjo: jų buvo maža, ne visi ginkluoti.

Šrapnelis išvengė kulkų, krito į vandenį, pasislėpė. Pro šūvius girdėjo brolio Juliaus šauksmą.

Po kelių valandų kartu su Petru Čiupkevičium (g. 1925) ir Kazimieru Vaičiulaičiu (g. 1922) grįžo į mūšio vietą, atvertė brolio lavoną. Jis buvo dar šiltas.

- Juliau, jei gyvas - kelkis, einame, - paragino Šrapnelis. Ir išgirdo: "Rūki vverch".

Pasirodo, prie žuvusių buvo surengta pasala.

Laimė, o gal greita orientacija padėjo broliui ir šį kartą. Vis dėlto 4 metus kariavo, vijo tuos pačius rusus iki Maskvos. Patraukė iš automato, nukirto 4 rusus ir, peršokęs per jų lavonus, pabėgo.

Pabėgo ir Čiupkevičius su Vaičiuliu, bet - netoli. Po kokių trijų savaičių jų kūnai išpluko pelkėse. Šrapnelis su vyrais juos rado ir palaidojo Mikališkio kapuose.

Po žudynių Beliūno raiste Kazakevičius - tėvas nuvažiavo parsivežti žuvusio sūnaus. Kartu paėmė ir brolius Jankauskus - užmetė lavonus šakom ir važiuoja.

Miške kelią pastojo mėšlakepuriai. Išmėtę šakas, rado tris lavonus. Kazakevičių sumušė, grąžinę prie likusių, prikrovė žuvusių pilną vežimą. Atvežę į Igliškėlius, išvertė ties stribynu. Kazakevičių toliau daužė stribai.

Mėšlakepuriai nuvažiavo likusiųjų. Vyrai laukė jų atvykstant, bet, pamatę tokią gausybę, pasitraukė.

Sukloję partizanus aikštėje, saugumiečiai atvežė iš Sasnavos Juozą Oželį, kuris, nežinodamas, kur dingti, įstojo į stribus. Nebuvo tai narsus stribas, tik mokėjo tylėti.

Sasnavos stribų vadas Lokys pats atvežė Oželį į Igliškėlius.

- Eik, - sako, - pažiūrėk. Tenai guli banditai.

Oželis nuėjo prie sudarkytų lavonų. Iš kostiumo atpažino mano brolį Stasį. Savo viršininkui pamelavo nieko nepažinęs.

- Pažiūrėk dar kartą, - liepė Lokys. - Pažiūrėk, ar nėra Seliokų.

Oželis nuėjo dar kartą. Suskaičiavo gulint 23 vyrus. Vėl sakėsi nieko nepažinęs: lavonai sudaužyti, pradėję gesti.

- Kai grįši, nueik pas Seliokus ir paklausk moterų, kur jų vyrai. Oželis įvykdė ir šį įsakymą. Užėjęs sutiko tetą - mano mamą, klausia, kur vyrai, kad nematyti.

- Atėjo naktį kareiviai ir išsivarė, - išsigandusi atsakė mama. - Kalbėjo rusiškai. Bijom kur nors eiti ir kam nors sakyti, laukiame, gal grįš. Jei negrįš, eisime ieškoti.

Iš lauko atėjo sesuo Monika. Ji atsakė tais pačiais žodžiais.

Išklausęs moterų atsakymą, Lokys ilgai vartė kažkokią knygą.

- Dabar nebuvo jokio ėmimo į kariuomenę, - tarė pagaliau. - Juos išsivarė banditai.

Visa tai iš Juozo išgirdau tik grįžusi iš lagerio. Juozas pasakojo, o aš sėdėjau pašiurpusi ir drebėjau.

Prasidėjo sekimai. Buvo suimta mažametė - ar ne 15 metų - Šrapnelio ir Šarūno būrių ryšininkė Marytė Jankauskaitė - Vaidilutė. 10 metų iškalėjo Vorkutoje.

Netrukus Šrapnelis atkūrė sunaikintą partizanų būrį. Jame mačiau daug savo bendraamžių ir pažįstamų - Faustą, Vijūną, Ungurį, Žaltį, Šarūną, Ūdrą, Bijūną, Žvalgą, Žveją, Žaibą, Vėtrą, Milžiną, Pipirą, Smauglį, Klajūną, Viesulą, Kadagį, Beržą, Kaštoną, Tigrą, Liūtą... Brolis perspėjo, kad ryšį su partizanais palaikyčiau tik per Mariją Janušauskienę - Svočią (iš Gluškabūdės, o gal iš Selemos) arba Albiną Kirvelytę - Našlaitę.

- Daugiau draugių nepristok, - mokė jis, - nes ne visos eina į mišką iš meilės tėvynei.

Mums bekalbant, sėdėdamas prie laužo, Apynys adėsi kojines. Po jo adymo atrodė, kad į kojinę įmegzta kulka.

Eidama į mišką, dažnai nešdavau vyrams savo pasiūtus rūbus. Apsivelku keliais kareiviškais marškiniais, išsiteplioju veidą, užsirišu skarelę, lazdą į ranką - ir einu, vaizduodama šlubą. Sutikusi mėšlakepurius, sakyčiau: paklydau...

Vieną vakarą rusai pastebėjo Šrapnelį, išbėgantį iš Našlaitės kiemo. Atbėgo pas jos tėvus, klausia, kas per banditas buvo. Tėvai išsigynė: bėgo pro šalį, pas mus nebuvo užėjęs.

Rusai paleido Šrapnelio pėdomis vilkinį šunį. Brolis jį pamatė, atsisukęs pamaišė šautuvo vamzdžiu. Šuo net neamtelėjęs nuskuodė atgal.

Netrukus Petrą Kirvelį išsivarė į Sasnavą, dar kartą aiškinosi, kas išbėgo iš jo kiemo. Žmogus vėl gynėsi nežinąs, iš kur tas vyras atsirado, ir buvo paleistas.

Vežiau šią žinią partizanams. Netoliese Ąžuolų Būda. Reikia jos išsilenkti, kad nepatekčiau į nagus stribams ar mėšlakepuriams. Paskui - per Paukštynės mišką. Staiga kažkas mane sugriebė, nukėlė nuo dviračio.

- Tylėk, eik taku, o aš eisiu iš paskos, - įsakė. - Jei kas sustabdytų, taisyk dviratį.

Atsisukau. Matytas vaikinas, labai gražus, aukštas, tiesus,

uniformuotas.

- Kodėl manęs laukei ? - klausiu.

- O gal tave kas seka.

- Žinai, kaip mane išgąsdinai?

- Aš to ir norėjau. Kad nebūtum tokia drąsi.

Tai buvo Olius Grybinas - Faustas. Prieš tai jį mačiau tik kartą, po Kalniškės mūšio.

Atsimenu tą susitikimą eglyne, pievelėje. Vyrai dar buvo neatitokę nuo kautynių, labai saugojosi. Atnešiau jiems sūrio su vyšniomis. Susėdo ratu ir valgo - Šrapnelis, Faustas, Šarūnas... Šrapnelis ir Jurgis Ilgūnas - Šarūnas buvo ne tik draugai, bet ir kaimynai.

Pavalgė.

- Ar žinai, - sako brolis, - kad Faustas šiąnakt sudėjo dainą apie Kalniškės mūšį?

Nežinojau. Paprašiau ją padainuoti.

Vyrai susižvalgė, ir Faustas tyliai užtraukė:

Kartą žaliajam gegužy,
Kai skleidės obdelų žiedai,
Žiaurūs rusai mus užpuolė
Kalniškės miške.

Faustas turėjo labai gražų balsą. Dainuojant jo akys paplūdo ašarom. Visi jie tada verkė, verkiau ir aš.

Baigus dainuoti, paprašiau nurašyti dainą. Nurašė. Išmokau ją mintinai ir jau 45 metai nepamirštu. Net Norilske jos neišmušė iš atminties.

Kartą Molupio kaime susirinko daug Vikio vadovaujamų partizanų. Vadas ilgai kalbėjo apie seklius, o užsiminęs apie Beliūno raisto mūšį, pasakė, kad ten partizanai žuvo todėl, kad buvo girti.

- Iš kur tu žinai, kad jie buvo girti? - neiškenčiau.

- Žmonės sakė.

- Ten buvo Šrapnelis, ir jis liko gyvas, - atkirtau. - Iš jo lūpų žinau, kas ten atsitiko. Papasakojau, ką žinojau.

Kitą kartą, nuėjusi į Šrapnelio būrį, radau vyrus sunerimusius.

Brolis, Šarūnas vaikšto, nenustygsta vietoje.

- Kas atsitiko? - klausiu.

- Mūsų tarpe atsirado plėšikų. Beržas (ar: Berželis - neatsimenu) prikrėtė eibių Barštinės (ar Barsukinės) kaime. Nuteisėm juos sušaudyti. Ką tik įvykdėm nuosprendį.

Nežinau, kodėl knygose nerašoma apie Lenkiją. Vieno susitikimo metu Šrapnelis pasakė, kad dabar ilgai jo nematysiu - išeina į Lenkiją. Kartu ėjo Mažytis, Apynys, Šarūnas. Gal mėnesiui dingo.

Paskui pasirodė, sako:

- Liūdnos žinios. Visur siaučia NKVD. Lenkijoje gal truputį mažiau. O tie prakeikti amerikonai mus pardavinėja, meluoja: tada ir tada išmes ginklų, desantų. Tai 10-tą, tai 25-tą, tai 1-ą... Žūsime visi. Būrio vyrai nusiminę.

Einant per liniją (per sieną - Red.), kilo susišaudymas. Nesakė, kad būtų kas žuvęs, gal nenorėjo sakyti.

Supratau, kad jiems sunku. Jau kelinti metai slapstėsi šituose Sasnavos, Plutiškių, Šilavoto miškuose. Išvargę, pusalkaniai, apiplyšę.

Kartą mačiau, kaip Albinas Ledas - Ūdra, Gintautas iš Mikališkio, sėdėdamas ant kelmo, pats save operavo - ėmė iš kojos pirštų pirmuosius sąnarėlius. Jie buvo išpuvę. Paskui apsivyniojo sužalotą koją ir atsargiai apsiavė aulinius. (Vėliau Ledas išvažiavo į Vilnių, buvo suimtas ir nuteistas. Nieko neišdavė. Jau miręs).

Išgirdau, kad Sasnavoje prie valsčiaus vėl padrėbti du vyrai. Vienas jų - Šrapnelis.

Nulėkiau be kvapo. Tikrai, guli du pažįstami vaikinai: Ratkelis - Žentas ir Apolinaras Juodsnukis - Garnys. Šis buvo nuo Veiverių, mačiau jį pas Adelę Kazlauskienę Gustaičių kaime. Jis avėjo oda iki kelių lopytomis brolio kelnėmis.

Abu sudaužyti, basi. Tik gražūs šviesūs plaukai skyrę Garnį nuo Šrapnelio. Žmonės to nepastebėjo ir nutarė, kad žuvo brolis.

Nespėjau nė apsidairyti, kai kažkokia komjaunuolė pro petį pasakė:

- Ko taip žiūrai, dar įsimylėsi.

Nuėjau namo sausomis akimis, jau mokėjau ašaras taip

nuryti, kad jos nesiristų per skruostus.

Kur šiuos nušautuosius padėjo, nežinau. Žmonės kalbėjo, kad juos verčia į prūdą, esantį į vakarus nuo kalėjimo.

Tik vieno partizano, Vinco Petraškos - Pinavijo, buvusio Sasnavos policininko, kapas žinomas. Saugumiečiai jo kūną parvežė iš Gyviškių, vėliau nuvilko į naujųjų kapų pakraštį ir paliko. Ten jį rado Sasnavos krautuvės pardavėjas Juozas Janulevičius ir Kazys Bieliūnas. Tuo metu kaip tik buvo mirusi Juškų senutė. Įlipę į jos kapo duobę, vyrai šone išrausė skylę, į kurią tilptų dar vienas žmogus. Bijodami, kad kūnas nebūtų užminuotas, užnėrė Pinavijui ant rankos ilgą virvę ir patraukė. Nesprogo. Tada įleido jį į duobę ir užkasė paruoštoj vietoj. Atlydėję senutę žmonės stebėjosi, kad kapas taip dvokia...

Maždaug tuo metu žuvo ir Pinavijo brolis Antanas Petraška - Šturmas, ir Jonas Valenta - Čempionas (iš Trakiškių), kuris susisprogdino Klebiškių kaime bunkeryje pas Vilką. Jis net 5 metus išbuvo miške. Živavodės kaime žuvo Vincas Kučinskas - Robinzonas; kartu su juo krito Juozas Brūzga - Žvalgas iš Jiestrakio.

Išlauže liko sužeistas partizanas Erelis. Važiuodami jo pasiimti, prie Kepurinės kaimo vyrai pataikė pasalon. Žuvo 6 partizanai: Jonas Demikis - Elmas, Juozas Medelis iš Pagirėlių, seselė Nastutė, Klemensas Garbaravičius... Kitus pamiršau.

Buvo tame žygyje ir Šrapnelis. Jis ir dar keli vyrai pabėgo, pasiekė mišką, nors kulka jam nukirto viršutinį kairės rankos kaulą.

Kur gydėsi - nežinau. Pamačiau jį po sužeidimo, pradėjau verkti, o jis:

- Viskas tvarkoj, jau gyja. Galėjau likti kartu su Medeliu, Elmu. Saugojo Dievas.

Tuo metu jam grėsė ne tik rusų pasalos. 1948 06 07 buvo suimtas jo bendražygis, 54-os kuopos būrio vado pavaduotojas Benediktas Budrys - Vytenis, gimęs 1929 m. Jo tėvas, agronomas, gyveno Marijampolėje; dar ir šiandien anapus geležinkelio išlikęs didokas Budrių ūkis.

Tą dieną Budrys kartu su Kostu Kižiu - Gintaru (g. 1928) ir Antanu Popiera - Žilvičiu (g. 1920) Nendriniškių kaime pas

M.Dominaitienę buvo apsupti MGB dalinio. K.Kižys ir A.Popiera žuvo, o sužeistas Budriukas buvo paimtas gyvas ir pradėjo išdavinėti buvusius kovos draugus. Jis vedžiojo saugumiečius po miškus, tardymo metu ūmai išlįsdavo iš po tardytojo stalo ir sakydavo: "Sveika, Birute, Onute."

Išdavė 250 - 300 žmonių, bet brolis jo pinklių išvengė.

1947 m. vasarą lankiau Šrapnelį Žaliosios miške. Stovykloje buvo apie 30 vyrų.

- Pažiūrėk į ten, - parodė brolis į partizaną, sėdintį ant kelmo. - Tai - Daumantas. Ką tik grįžo iš užsienio. Einant per sieną, vienas jų žuvo.

Daumanto slapyvardis man buvo negirdėtas. Tais laikais jis dar nebuvo tiek žinomas, kiek dabar.

Brolis dar papasakojo, kad Daumantas parėjo be nuotaikos, nes užsienis atsisakė mums padėti tiek ginklais, tiek maistu. "Amerikonai mus pardavė rusams, ir kito kelio nėra, tik žūti", - sakė jis.

Klausytis tokių žodžių buvo baisu. Sunku buvo ir Šrapneliui. Jis leido savo vyrams apsispręsti.

- Vyrai, kas norite, eikite, pasiduokite (legalizuokitės - Red.), - pasakė. - Kas norite, slapstykitės kur prisiglaudę. Reikia, kad išliktume gyvi. Mes gal būsime reikalingi Tėvynei.

Namuose gyvenom vienoj baimėj. Tiek tegirdėjom: tenai susišaudė, tas žuvo. Tėvai retą naktį užmigdavo - laukė grįžtančio sūnaus.

- Kur mano sūneliai palaidoti? - klykavo mama. - Kur Albinėlis vargsta ant kelmo miške?

Raminome ją kaip mokėdamos. Dar išgirs kas.Už lango dažnai girdėjau kažką vaikštant, piktai lojo šuo.

Tėvas kentė tylėdamas.

Buvo 1948 metų kovo pradžia. Visi miegojom. Apie antrą valandą nakties išgirdau pažįstamą beldimą į stiklą. Albinas. Apsikarstęs ginklais, išvargęs.

Guldamas į mano šiltą lovą sako:

- Aš biskį nusnausiu, pailsėsiu ir tuoj išeisiu. Tu budėk, pavaikščiok po lauką, tik būk atsargi.

- Nusiimk automatą, - sakau.

- Seniai mano galvelė gulėjo ant pagalvės. Tai ant kelmo, tai ant automato. Aš jo niekur ir niekada nepadedu. Toks, sesut, gyvenimas.

Tėvų nekėlėm, jie patys nenubudo, nepajuto, kad sūnus paskutinį kartą atėjo atsisveikinti.

Išėjau į lauką, apsižvalgiau. Nieko negirdėti. Priėjus prie suolelio, apsiverkiau.

O Albinas jau keliasi, taisosi eiti.

- Ar labai nusibodo miške? - klausiu.

Sukando dantis.

- Nusibodo. Vargas tame miške. Nei nušauna, nei gyvą pagauna. Autai ant kojų supūsta. Maisto stoka, išdavimai... Jei aš žūsiu, įsidėmėk: Beliūne žuvo 23 žmonės ir 2 peršovė, kai atėjom vėliau. Kepurinėje žuvo Almas - aš paėmiau jo būrį. Ten žuvo 6 vyrai ir Nastutė. Jei tave paimtų, nieko neišduok

Išleidau į sodą, medžiai apšarmoję. Apkabino mane.

- Kai išgirsi, kad žuvau, melskis už mane, - dar pasakė. - Mes jau įkyrėjom visiems. Jau ir Vilniuje yra šnipų, kurie lando po miškus. Vaktuokis Budrio ir Markulio, jie enkavėdė.

Tai buvo paskutiniai Albino žodžiai. Daugiau jo nemačiau.

Po kelių dienų, kovo 18 atėjo pas mus Našlaitė ir verkdama pasakė, kad šiandien ryte žuvo Albinas. Jis slapstėsi Cinkaviškės kaime pas Juozą Večerską. Pamatė, kad namus supa saugumas, atbėgo pas šeimininką.

- Aš jau parduotas, - sako, - jei kas - susisprogdinsiu.

Kareiviai atvarė Žento (partizano - Red.) brolį Ratkelį, liepė lipti į bunkerį ir išprašyti Albiną. Šrapnelis nepasidavė, pradėjo šaudyti. Gynėsi, kol pabaigė šovinius. Paskui sprogo granata - apdraskė šeimininkę. Netrukus - dar vienas šūvis.

Nusileidę į bunkerį, baudėjai rado Albiną sprogimo sudraskytą, vienoje rankoje automatas, kitoje - pistoletas.

- Bl..., banditas su ginklu miršta, - nusikeikė stribas ir išplėšė broliui ginklus iš rankų.

Paskui primynė krūtinę ir nutraukė aulinius. Džiaugėsi turėsiąs kuo į šokius eiti.

Vėliau Ūdra papasakojo, kaip saugumas sužinojo apie brolio

slaptavietę.

Večerskai turėjo 3 metų sūnų. Kartą jis pamatė, kaip iš po bulvių išlindo dėdė, nusiprausė ir vėl palindo po bulvėm. Vaikas apie tai kieme papasakojo kitam tokiam vaikui, o šis - tėvams. Jo tėvų būta komunistų... Reik manyti viliojo ir tie 1500 rublių, kuriuos valdžia jau buvo pažadėjusi už brolio galvą.

Vėliau skundikų sūnus šnekėjo:

- Mes gavom pinigų už tą dėdę, kur pas jus žuvo. Pirkom karvę, ir dar duos pinigų.

Negavo. Išsiaiškinę, kas pardavė jų vadą, partizanai išdavikus likvidavo.

Večerskų mergaitės pasakojo, kad brolis melsdavosi iš maldaknygių, klūpodamas į miško pusę. Veždami kūną į Šilavotą, stribai maldaknygę išmetė ant kelio. Baisiai keikėsi...

O pas mus namuose verksmas, riksmas. Mama jau buvo išverkusi akis dėl Stasio ir Juliaus, o čia - trečias. Tai kas, kad posūnis. Ašarojome ir mes, 3 seserys, ir vis žiūrėjome, ar neatvažiuoja stribai.

Važiavau ieškoti brolio į Šilavotą. Radau išmestą šventoriuje, vieną. Prie kojos lentelė su užrašu "Albinas Seliokas - Šrapnelis, Geležinio Vilko būrio vadas".

Konstancija Jankevičienė

MIRTIS BELIŪNO RAISTE

Šrapnelio būrys dar tik kūrėsi. Visi vyrai - iš aplinkinių Marijampolės valsčiaus kaimų. Neseniai pakilę prieš okupantus, dauguma jų dar neturėjo slapyvardžių, nebuvo gavę kovos krikšto. 1945 m. balandžio 24-osios naktį grįžo iš žygio, pavargę ir šlapi. Neturėdami patirties, jie, nepaieškoję saugesnės vietos, sustojo poilsiui sausesnėje vietoje prie linijos. Vieni, išsipylę iš batų vandenį ir išsidžiaustę ant šakelių autus, kiti net to nepajėgę padaryti, sumigo. Matyti, nuovargis įveikė ir sargybą. Tuo metu, vedini eigulio, per mišką ėjo NKVD. (Tada Paliose ir Žuvinto ežero prieigose, Gudelių ir Igliškėlių apylinkėse siautėjo žaliakepuriai.) Šunys pajuto partizanus. Enkavedistai apsupo

stovyklą tankiu žiedu. Rusų buvo labai daug. Surikę: "Bandity, zdavaites", jie paleido stiprią ugnį. Prabilo ir partizanų kulkosvaidis, bet neilgam. Žuvo septyniolika vyrų, dar trys mirė nuo žaizdų miške. Juos draugai surado vėliau, gal po savaitės. (K.Seliokaitė - Jankevičienė pateikia kitus raiste žuvusiųjų skaičius - Red.)

Eigulys čia buvo niekuo dėtas. Enkavedistai jį privertė rodyti kelią per Beliūno raistą. Kad ten ilsisi partizanai, eigulys nežinojo - tai vėliau išaiškino kuopos vadas Jonas Demikis - Eumas.

Žuvusių kūnai buvo suvežti į Igliškėlius, kur po kelių dienų buvo užkasti pakelėje. 1947 m. ten užkasė dar ir Raišupio didvyrius, o dar vėliau atėjūnų patikėtinis Antanas Isoda netoliese pasistatė tvartą ir iki 1989 m. rugsėjo vertė ant kapo mėšlą.

Rugsėjo pradžioje Marijampolės politiniai kaliniai ir tremtiniai atkasė žuvusiųjų kaulus. Kad tai tikrai Raišupyje ir Beliūno raiste žuvusių partizanų palaikai, paaiškėjo, duobėje aptikus šuns griaučius. Žmonių liudijimu, tas šuo buvo įjunkęs draskyti duobėje suverstus lavonus. Neišsikentęs stribas šunį nušovė ir įmetė į tą pačią duobę.

1989 09 09 palaikai buvo perkelti į Marijampolės partizanų kapus, o jų pavardės tarp daugelio kitų buvo iškaltos paminklinėje lentoje.

Apie vieną kitą, žuvusį Beliūno raiste, papasakosiu plačiau.

Mykolas Navasaitis - Ainis gimė 1915 m. Marijampolėje gausioje Juzės ir Jono Navasaičių šeimoje. Iš aštuonių vaikų jis jauniausias. Mokėsi Marijampolės gimnazijoje, vėliau - kariūnų mokykloje. Buvo ulonas. Dar pirmosios okupacijos metu jo brolis Bronius, mokytojas, buvo suimtas ir ištremtas į Sibirą, ten ir žuvo. Kiti šeimos nariai tada spėjo pasislėpti. Netrukus prasidėjo karas, o 1944-ais, karui baigiantis, jie pasitraukė į Vakarus. Kalbino bėgti ir Mykolą, bet kariūnas liko, sakydamas: "Aš reikalingas Lietuvai". Slapstėsi pas motinos gimines prie Igliaukos, telkė vyrus kovai. Mūšyje Beliūno raiste Ainis su keliais vyrais išsiveržė iš apsupties, tačiau vėliau pateko į

kryžminę kulkosvaidžių ugnį. Kartu su kitais žuvusiais tąsytas ir niekintas, jis pagaliau buvo užkastas minėtoje A.Isodos sodybos patvartėje.

Ten pat buvo užkasti ir du Stirnos rinktinės partizanai - Mykolas Raibikis ir Stasys Urbaitis, narsiai kovoję užimant Šilavotą ir išrūkant iš "mūrelio" (taip buvo vadinama Šilavoto stribelnyčia) stribus.

S.Urbaitis buvo gimęs 1922 metais Jankų valsčiuje. Šaukiamas į Raudonąją armiją, išėjo partizanauti.

M.Raibikis gimė Vilkaviškio apskrities Piliūnų kaime. Buvo partizanų kulkosvaidininkas.

Perlaidojus Igliškėlių apylinkėse žuvusiųjų 40-ties partizanų palaikus, toje vietoje kur 44 metus išbuvo pakasti jų kūnai, Marijampolės politiniai kaliniai ir tremtiniai pastatė kryžių ir pasodino 39 ąžuoliukus ir liepaitę. Liepaitė skirta vokietaitei, nuo karo audros prisiglaudusiai šiame Lietuvos krašte ir kritusiai nuo kulkos paklydėlės Raišupio laukuose. Jos kūną stribai nuvežė į Igliškėlius ir kartu su žuvusiais partizanais numetė pakelėje.

PIRMIEJI ANT GRINDINIO

1945 metais birželio mėnesį (o gal liepos - rugiai jau buvo dideli) Kalvarijoje prie šventoriaus vartų gulėjo du iškėtoti lavonai. Tai buvo pirmieji lavonai ant Kalvarijos grindinio.

Vienas jų - Perkūno rinktinės Sūsninkų grupės partizanas Stasys Avieta, antrasis - Menkupio kaimo gyventojas Antanas Bobina, atėjęs į Sūsninkų kaimą pas gimines Petruškevičius ir, kaip nevietinis, rusų nušautas. Stasys Avieta buvo nušautas savo namuose. Partizanai Stasys ir Sigitas Avietos, Antanas Naruševičius ir Vitas Varnagiris kambaryje pusryčiavo. Atėjo keturi rusų kareiviai. Susišaudžius žuvo du rusų kareiviai ir Stasys.

Lavonai gulėjo kelias dienas, vėliau buvo užkasti apleistose kapinėse.

Giminės ir pažįstami, sužinoję užkasimo vietą, lavonus išvogė. Tai padarė Marytė Bendaravičiūtė (dar gyva), broliai

Petras ir Antanas Petruškevičiai - visi iš Sūsninkų kaimo. Nuvažiavę į kapines, jie iškasė nušautuosius ir sukėlė į vežimą. Vyrai nuėjo sau, o Marytė paėmė vadžias. Išvažiavusi iš kapinių, ji pasuko Lakinskų kaimo link ir, radusi karo laikų apkasą, abu lavonus jame paslėpė.

Kadangi lavonai buvo iškasami vidurdienį, kažkas tai pamatė ir pranešė stribams. Šitie pasivijo Antaną Petruškevičių, einantį namo su kastuvu per petį.

- Kur eini? - klausia stribai.

- Vamo, - atsako Antanas (jis truputį neprigirdėjo ir neištarė kai kurių raidžių).

- Banditą pavogei! - šaukia stribai.

- Ne banditą, o vogerį, - atkerta Petruškevičius.

Dar pakamantinėję, gal dėl keistos išvaizdos, gal dėl ne visai suprantamos kalbos, stribai Antaną paleido.

Marytė, namo važiavusi aplinkiniais keliais, stribų nesutiko. Įsidėjusi į vežimą du karstus (padarė kaimo vyrai), ji vėl leidosi kelionėn. Kiek pavažiavusi, pamatė priešais atvažiuojančius du stribų vežimus. Marytė greit apsisuko, sumetė karstus į rugius ir - bėgt. Stribai, pamatę, kad vežimas važiuoja atgal, ėmė vytis ir šaudyti. Marytė prisimena, kad kumelaitės raginti nereikėjo. Vežimas tiesiog oru skriejęs. Marytė gulėjusi vežime, o kulkos tik švilpė virš jos. Stribai vijosi ligi miško. Į mišką nė kojos nekėlė. Paslampinėję pamiškėje, vakarop dingo. Tą patį vakarą, susiradusi rugiuose išmestus karstus, Marytė parvežė abu žuvusiuosius - brolį ir mylimąjį - į Mindaugų kapines, kur artimieji juos palaidojo.

Antanas Kružikas

PERKŪNO RINKTINĖS PARTIZANAI

Partizanų būrius, veikiančius Marijampolės apskrities pietinėje dalyje ir visoje Lazdijų apskrityje, 1945 metų pradžioje jau buvo suvienijęs Lietuvos kariuomenės kapitonas Vincas Navickas - Perkūnas. Jo dalinio vyrai jau buvo atlikę ne vieną žygį, ne kartą pastoję kelią okupantams ir stribams. 1945

rugpjūčio 15 dieną Skardupių klebonijoje buvo įkurta Tauro apygarda, o Perkūno dalinys buvo pavadintas Perkūno rinktine. Rinktinę sudarė keturios kuopos. Ąžuolo - Vytauto Račiaus kuopos partizanai bazavosi Sūsninkų, Trakiškės, Kalniškės, Bagatėliaus, Žaliosios miškuose ir Paliose. Ąžuolo 44 kuopos II būrys, vadovaujamas Medžiotojo - Albino Andzelio, bazavosi Buktos, Palių bei Sūsnykų miškuose. Šiame būryje pradžioje buvo arti 120 vyrų, vėliau saugumo sumetimais jie išsiskirstė į 10 - 15 vyrų grupes, skyriais vadinamas. Vykstant į mūšį ar vykdant kitas užduotis, susirinkdavo visas būrys ar bent keli skyriai. Šiam būriui įvairiu metu priklausė man gerai žinomi partizanai: Pauža, Rėkus, Barulis, Šmitas, Petrauskas - visi Juozai, visi neseniai išėję į girią - bene pirmieji Žaliosios girios kampe įsikūrę partizanai. Iš šio būrio jie pirmieji ir žuvo. Tą 1945 m. balandžio 18 dieną jie dar nežinojo, kad čekistams į pagalbą traukia reguliari kariuomenė. Buvo ruošiamasi košti Palias ir Žaliosios (Buktos) girią, vyko taip vadinamas pirmasis Palių valymas.

Pamiške ir po kaimus slankiojantys kareiviai patraukė vyrų dėmesį. Paskui kaime pasigirdo šūviai: P.Vetrovo galvažudžiai pradėjo žudyti niekuo nekaltus kaimiečius. Partizanai neištvėrė ir atidengė ugnį į budelius. Egzekutoriai pasitraukė, tačiau labai greitai partizanai buvo apsupti. Trauktis nebuvo kur. Vyrai kovojo iki paskutinio atodūsio. Jų kūnai buvo nuvežti į Krosną ir užkasti dauboje netoli Sakalausko pradinės mokyklos šulinio ir plačiašakio ąžuolo. Tais žiauriais laikais, rizikuodama pakliūti į čekistų nagus, J.Šmito sesuo slapčia tvarkydavo kapą, nešdavo gėles, bet kai po 43-jų metų grįžę iš tremties savieji panoro palaikus perlaidoti į kapines, nei sesuo, nei kiti tos vietos nesurado. Metai, melioracija, statybos (šalia buvo pastatyti didžiuliai kultūros namai) sunaikino kapą.

"Žmonės parsiveža iš Sibiro palaikus, o aš čia tėvo negaliu žmoniškai palaidoti," - skundžiasi vilties netekęs Rėkaus sūnus Algis.

Jo tėvas - Juozas Rėkus buvo neeilinis kaimietis. Jis priklausė Lietuvos dragūnų pulkui. Buvo išleistas į atsargą. Turėjo kariuomenės arklį ir ginklus. Kas metai jodavo mėnesiui į

7. Trečioji vėliavos spalva

apmokymus.

"Savo pievose buvo įsitaisęs kliūtis, ten ne tik pats treniravosi, bet ir mane mokė, - pasakoja Albinas Barulis, dabar gyvenantis JAV. - Buvo didelis patriotas ir garbingas žmogus. Nors aš tada buvau dar jaunas berniukas, jis mane ne tik mokė jodinėti (turėjau savo arklį), įveikti kliūtis, bet ir aiškino, kad reikia gerai ir joti, ir šaudyti, nes nežinia, kada reikės gelbėti Lietuvą. Prasidėjus antrajai okupacijai, jis organizavo primąjį partizanų būrį iš Naujavalakių ir Vartų kaimo vyrų."

1947 m. pavasarį į Krasenkos kaimą pas Bubnį atėjo buvęs tarnas, dabar partizanas Juozas Prabulis - Kiaunė iš Pėdiškių kaimo. Su juo buvo vokietis, slapyvardžiu Romas. Rusai apsupo sodybą. Manoma, kad įvyko išdavystė, žmonės kalbėjo, kad išdavė pats Bubnys, nors Bubnys įvykį aiškina kitaip.

Rusams su stribais apsupus Bubnio sodybą, Prabulis šoko pro langą ir krito nušautas. Vokietis, slapyvardžiu Romas, (Rudolfas Ostinas) buvo pasislėpęs kluone tarp kūlių. Stribai įsakė pasiduoti, antraip degsią kluoną. Romas išėjo, pakėlęs rankas, atidavė ginklą ir granatas. Rusas paklausė:

- Kodėl pasidavei?

- Aš noriu gyventi, - atsakė vokietis.

Kitos dienos ankstų rytą jis nuvedė stribų ir rusų būrį į Žaliąją ir parodė partizanų bunkerį. Vyrai, nenujausdami pavojaus, ramiai ilsėjosi. Kai akylas sargybinis pradėjo šaudyti, pridengdamas vyrus, jie atsišaudydami traukėsi, bet iš apsupties neištrūko. Kova buvo trumpa, bet nuožmi. Partizanai kovėsi, kol turėjo šovinių, paskutinius skirdami sau.

Štai ką pasakoja ryšininkė Pušelė - Albina Lakickienė:

- Krosnoje balandžio 23 būna Šv. Jurgio atlaidai. Tai tą naktį vokietis Romas, suimtas pas Bubnį iš sekmadienio į pirmadienį, į savo būrio bunkerį Žaliojoj prie Vartų kaimo atvedė rusus. Bunkeris buvo įrengtas sunkiai prieinamoj vietoj, už didelės pelkės.

Aš tada buvau Krosnoj atlaiduose, o nakvojau pas pusseserę Vartuose. Girdėjom šūvius. Dieną ėjom pažiūrėti. Mes žinojome, kad ten yra slėptuvė, bet nemanėm, kad ten bus pilna rusų ir stribų. Mus tuoj sučiupo. Sako: "Eikit, pažiūrėkit, jūs

draugus nudėjom..."

Mes pasakėm, kad einam uogauti. Nepatikėjo, nepaleido. Suėmę laikė. Žiūrim, atvelka per tą balą tris... Rankos surištos virš galvos. Užkabino kažkokiu lynu ar virve ir velka per balą. Visi dumblini, purvini baisu žiūrėti. Mus išlaikė kokias dvi valandas, paskui kitos atėjo uogaut (ten netoli palios, o spnanguoles rinkdavom ir pavasarį, jos tada pačios skaniausios) - ir tas suėmė. Žuvusius sumetė į vežimą ir nuvežė į Krosną. Tada mus visas paleido.

Eidama per Palias, sutikau Vėją - Juozą Vaičiulaitį ir Kėkštą - Julių Iršių. Pasakiau, ką mačiau. Vyrai čia pat sukalbėjo maldą ir tylėjimu pagerbė žuvusiuosius: Juozą Vaičiulį - Audrą, Liudviką Svetlauską - Vidugirį, Kelmą ir vokietį Herną, kurie išniekinti gulėjo Krosnoje prie stribelnyčios.

O štai ką 1989 m. spalio 15 d. papasakojo Antanas Bubnys, pas kurį žuvo Juozas Prabulis:

- Pas mus ateidavo miškiniai. Prabuliukas prisilaikydavo su savo draugais, jis anksčiau pas mus tarnavo. Čia ateidavo ir stribai, ir rusai, ir miškiniai. Kartais ateidavo Stasys Vaišnys, jis buvo dviveidis. Per Verbą atvažiavo iš Šeštokų komisaras ir Krosnos stribai, vaišinosi, gėrė, paskui pradėj dainuot ir klausinėt, ar ateina banditai. Išgėręs komisaras prasitarė: "Vaišnio nebijokit, jis mums dirba". O Vaišnys ateidavo partizanų uniforma. Užeidavo pas žmones rinkti aukų partizanams. Kartą atėjęs sako: "Buvau Krosnoj. Jei balsavai - sužinosim, jei nebalsavai - ačiū".

Jei žmonės duodavo valgyt ar aukodavo, jis pranešdavo stribams. Tai jis greičiausiai ir mus tada įskundė, ir užvedė stribus. Per Šv. Jurgį buvo atėjęs Padimanskas, Prabulis su vokiečiu ir Svetlauskas iš Pėdiškių kaimo. Nuėjo du ant tvarto, dar sugrįžo pasiimt krepšio, prašė atnešt kaldrą.

Beveik švintant žiūriu: du bėga už stubos, du už svirno. Atėjo į stubą ir klausia, kiek buvo banditų. Aš ir pasakiau, kad stuboj du buvo. Prabulis žmonai įsakė gult už liufto, neįsmaišyt ir pradėjo atsišaudyt. Buvo sužeistas, tai ruskis trim šūviais jį nušovė. Budrevičius ir dar keli stribai išėjo ieškot kito, šaukia: "Pasiduok, arba degam kluoną".

Pašiūrėj tuose kūliuos buvo vokietis. Jis išėjo ir pasidavė. Stribų vadas stovėjo prie maniežo, jis paėmė iš vokiečio dvi granatas, pusautomatį ir braunygą, surišo jam rankas, o man liepė tą negyvėlį vežti į Krosną. Agapovas, garnizono viršininkas, tikras bjaurybė, labai žiaurus, ir Budzinauskas, Krosnos stribų vadas ir žemės dalytojas, taip patraukė žuvusį už kojų, kad jo net galva trinktelėjo į grindinį. Vokietis nuvedė stribus ir rusus į bunkerį Žaliojoj. Ten nušovė Svetlausko brolį ir dar du. Svetlauskai du broliai buvo, Liudvikas ir Kazys. Vokietis tas visur vedžiojo. Pas mus naktį nušovė, o jis nuvedė stribus į bunkerį ir jau ryte prie Vartų - Žaliojoj tuos nušovė. Tris iš Žaliosios parvežė, ir Prabulis gulėjo - visi ant gatvės. Paskui už kapų pievose užkasė.

1946 metais keitėsi Perkūno rinktinės teritorija. Dalis Lazdijų apskrities su Kalniške buvo prijungta prie Dainavos apygardos Šarūno rinktinės. Šiaurinė dalis Krosnos valsčiaus, Šeštokai ir jų apylinkės, Buktos (Žaliosios) giria ir Palios su Žuvinto ežeru buvo priskirti Geležinio Vilko rinktinei. Liudvinavas, Kalvarija ir plotas iki Lenkijos sienos - Vytauto rinktinei. Keitėsi ir kuopų bei būrių sudėtis, jų vadai. Tačiau partizanai, kokiame būryje ar rinktinėje bebūtų, palaikė ryšį, padėdavo vieni kitiems. Sakalo vyrus ne kartą teko sutikti Liepos būrio stovykloje Paliose, o Vilko būrio vyrus - Medžiotojo stovykloje Žaliojoj. Tie susitikimai visada būdavo malonūs: susieidavom, pasikalbėdavom kaip vienos didelės šeimos vaikai, o po kelių valandų ar net minučių, išsiskirdavom kiekvienas su savo užduotimi, su savo rūpesčiais, su savo laisvės vizija.

Ir šiandien, po daugelio metų kaip gyvus matau žuvusius Perkūno ir Geležinio Vilko rinktinių 44 kuopos partizanus. Iš jų tik vienas Liepa, būrio vadas, išliko gyvas, tačiau jis daug būtų davęs, kad būtų spėjęs nusižudyti. Deja, patikėjo išdaviku Perkūnu - Sigitu Šeštakausku... Kovos įkarštyje jį sužeistą užgriuvo trys stribai, buvę prie šulinio - Tulickas, Vladas Budrevičius ir Sergiejus Žaliukas. Nei atsiginsi, nei nusišausi. Tad ir teko jam iškęsti visus kankinimus, pereiti Mordovijos lagerius ir mirti svetimoje žemėje.

Apie jį ir jo būrį - toliau.

"LAISVĖS ŽVALGO" REDAKTORIUS

Inžinierius Vincas Radzevičius - Vaidila dirbo Puskelnių elektrinėje. Jau 1944 rudenį jis išėjo į pogrindį.

1945 m. rugpjūtį Marijampolės apskrityje Skardupiuose sudarius Tauro apygardos štabą V.Radzevičius buvo paskritas "Laisvės žvalgo" redaktoriumi. Spaustuvė buvo įrengta Puskelniuose - prie užtvankos, vandens malūno patalpose. Pirmąjį "Laisvės žvalgo" numerį redaguoti padėjo Mokytojų seminarijos direktorius Pranas Naujokaitis.

1945 m. spalio 21 - 22 d. po išdavystės suėmus apygardos štabo vadovybę, netrukus buvo suimtas ir Vaidila. Tardomas laikėsi tvirtai, bendradarbių neišdavė.

Tolimesnis jo likimas nežinomas, neteko sutikti ir jo artimųjų. Vienų teigimu, jis buvo saugumo rūsiuose užmuštas ir drauge su kitais 1946 metų žiemą (pavasariop) užkastas Marijampolėje nuo karo likusiuose apkasuose ūkininko Dumčiaus lauke.

1990 06 23 Politinių kalinių ir tremtinių tarybos istorinė grupė rado ten užkastus palaikus ir perlaidojo juos į Marijampolės partizanų kapus. Medicinos ekspertas A.Dėdinas nustatė, kad vienas iš trylikos nužudytųjų pagal stambumą, amžių ir kitus požymius galėjo būti V.Radzevičius.

Kitų teigimu, Radzevičius pakėlė visus kankinimus, buvo nuteistas ir ištremtas. Motina dar gavusi keletą laiškų, viename kurių rašęs: "Neverkit, - nė viena tauta be aukų nebuvo laisva, ir jeigu aš būsiu auka, tai to reikalavo Tėvynė." Deja, motina mirusi, laiškai dingę.

Buvusi mokytoja Vanda Liudžiūtė, asmeniškai pažinojusi Vaidilą, teigia, kad apie 1970 metus labai panašų žmogų mačiusi Marijampolės kapuose prie Vinco Pileckio kapo. Tas žmogus buvo nepaprastai išvargęs ir labai prastu apdaru. Šnekučiavo su moterimi, kuri su juo kalbėjosi labai nepagarbiai ir įžūliai. Tas žmogus išvažiavo traukiniu Kauno pusėn ir išlipo Būdviečių stotelėje. Atrodė labai nelaimingas. Ar tai buvo V.Radzevičius, ar tik į jį panašus žmogus? Įsidėmėtina, kad V.Radzevičius artimai draugavo ne tik su J.Pileckiu - Broku, bet buvo ir jo brolio aktyvaus partizanų rėmėjo Vinco Pileckio bendradarbis

bei dukros Reginos krikšto tėvas.

Gal tad V.Liudžiūtė iš tikrųjų matė V.Radzevičių - Vaidilą, lankantį artimų žmonių kapus?

Aš labiau tikiu buvusio kalinio Š. tvirtinimu, kad suimtas V.Radzevičius buvo nuvežtas į Vilnių ir ten saugume nužudytas. Galimas daiktas - dabar "atrastame" Tuskulėnų dvare.

KGB archyvuose prie jo pavardės tėra žodis "mirė". Net baudžiamoji byla nebuvo užvesta.

KALNIŠKĖS MŪŠIS

Gražiame Kalniškės miško kalnelyje, kurį seni žmonės ir mano senelė vadino Šešiagrašiu, bazavosi Jono Neifalto - Lakūno Vanagų būrys. (Šešiagrašio pavadinimas kilo dar iš carų laikų. Plėšikas nužudė tame kalnelyje uogavusią seną moterį, bet rado pas ją vos 6 grašius. Įtūžęs tuos pačius paliko nužudytajai ant krūtinės.)

Būrys susikūrė 1944 m. rugsėjo mėnesį. Jis priklausė Lietuvos Laivės Armijai (LLA). 1945 m. balandy būryje buvo jau 100 kovotojų. Didesnei jų daliai, 70-ai žmonių, vadovavo pats J.Neifaltas, kitai, 30-ies partizanų grupei vadovavo Aleksandras Podimanskas - Šarūnas. Abu būriai veikė Alytaus, Lazdijų ir Marijampolės apskričių sandūroje. Drąsiai veikė: po mūšio net saugumiečiai parašys, kad būrys su ginklu rankose kovėsi "už nepriklausomą laisvą Lietuvą" ir nei vienas iš partizanų "nepaliko kovos lauko, o kovėsi iki sunaikinimo".

(Taip pat elgėsi ir likviduojamas Čapliko būrys, rašoma toje pačioje pažymoje. Nors būryje buvo tik 9 žmonės, jie "nepasidavė iki fizinio sunaikinimo". Apie šį būrį žinoma tik tiek.)

Giedrą 1945 metų gegužės 16-osios rytą, gerai nusiteikę, tikėdamosi lengvos pergalės, nuo Simno Kalniškės miško link traukė gausios enkavedistų voros. Baudėjams buvo žinoma Vanagų būrio partizanų stovyklos vieta.

Šiandien žinome, kas ją išdavė. Tai Simno gimnazijos mokytojas Kvedaravičius, kuris matė partizanus, iškylaudamas

Kalniškės miške su mokiniais, ir saugumo informatorius slapyvardžiu Sviderskas, kuris gegužės 13 d. informavo saugumą apie partizanų koncentraciją tame pačiame miške.

Partizanai matė priešą ateinant, bet pasitarę nusprendė: "Susikausim". Vyrų buvo daug, visi gerai ginkluoti, visi nekentė okupantų.

Pasiruošė mūšiui.

Kareiviai keliais žiedais apsupo kalvą ir, rėkdami "ura", puolė atakon.

Partizanai priešą sutiko sutelkta ugnimi. Viena po kitos atakos žlugo. Priešas metė atakon kaskart naujas jėgas, paleido į darbą patrankas ir minosvaidžius. Sviediniai pradėjo sproginėti partizanų pozicijose. Kulkosvaidžių ir sviedinių pakirstos virto pušys, ginklų kalenimas, granatų ir sviedinių sprogimai susiliejo į ištisą ūžesį. Mūšis truko iki sutemų. Daug krito priešų, išretėjo ir partizanų gretos. Pradėjo trūkti šovinių. Rusų ilgai nepastebėta, iš medžio retino jų gretas Pušelė - vado Lakūno žmona Albina Griškonytė - Neifaltienė. Jos kulkosvaidis atvėsino ne vieno baudėjo įkarštį. Tik pavakary, supratę, iš kur taip taikliai šaudoma, baudėjai ją nutildė amžiams.

... Kulkosvaidžiams traukiant,
Pušelė pasviro, -
Pakirto ją priešo beširdė kulka, -
dainuos po mūšio Lietuva.

Partizanai ėmė veržtis iš apsupimo. Priešas neteko bent 400, kitų žiniomis - 700 savųjų. Iš apsupimo prasiveržė 17 partizanų. Du jų buvo nušauti pamiškėje kitą dieną, dar vienas mirė nuo žaizdų ir buvo palaidotas ten pat miške. Mūšio vietoje liko 44 partizanų kūnai. (1945 05 22 dienos pranešime L.Berijai LTSR vidaus reikalų liaudies komisaras Bartašiūnas meluoja, kad žuvo 62 "banditai", o 9 paimti į nelaisvę.)

Simne ant grindinio gulėjo 44 išniekinti lavonai. Žuvusius stropiai saugojo stribai. Jų įtari akis stebėjo žmonių veidus, kiekvieną judesį: gal neištvers... O žmonės ėjo ir ėjo.

Ėjo atsisveikinti, išreikšti pagarbą ir padėką, pamatyti

paskutinį kartą brolį, sūnų, tėvą, mylimą, kaimyną, draugą ar pažįstamą. Pastovėję prie išniekintų, užgniaužd ami savyje skausmą ir neapykantą priešui, tyliai pasitraukdavo. Tik vienas vaikas, gal kokių septynių metų, sudrumstė mirtiną tylą ir pradėjo balsu skaičiuoti, kiek čia tų suguldytųjų. Jį nuvijo stribas.

Eidama namo, dar mačiau, kaip atvažiavo mašina, iš kurios išlipo aukšto rango kariškiai ir fotografavo žuvusiuosius.

Po kelių dienų aikštės grindinys buvo tuščias. Užtat buvo surausta žemė paežerėj. Dar ilgai stribai sekė iš pasalų, kas lankys "kapą". Lankė: motinos, seserys, sužadėtinės. O Valentino Gruzinsko motina sugebėjo taip paženklinti kapą, kad po 45 metų, kai jo nė žymės neliko, iš karto buvo rasti palaikai. Jie buvo perlaidoti į Simno kapines. Buvusiam partizanui Jurgiui Nevuliui vadovaujant, buvo pastatyti paminklai kapuose ir žuvimo vietoje. Pirmojo užkasimo vietoje artimieji pastatė kryžių.

Tuo Kalniškės mūšis nesibaigė. 1991 05 21 naktį, praėjus vos 3 paroms nuo paminklo pastatymo, nugriaudėjo sprogimas. Žmonės manė, kad vėl vyksta pratybos, panašios į tas, kurias tarybiniai desantininkai surengė paminklo šventinimo iškilmių metu. Žmonės klydo. Tą naktį buvo susprogdintas paminklas partizanų žuvimo vietoje. Labai greitai jis buvo atstatytas ir pašventintas. Žuvimo vietą ir partizanų kapą Simno kapinėse kiekvienais metais gegužės 16 d. aplanko buvusieji bendražygiai, artimieji, buvę partizanai, kaliniai ir tremtiniai iš visos Lietuvos.

O štai partizano Kazimiero Savičiaus rašinys iš laikraščio "Dzūkų žinios" 1992 05 13, Nr.36:

"1945 m. gegužės 16 d. ankstų rytą Kalniškės miške partizanus apsupo NKVD kariuomenės 1-ojo Pabaltijo fronto 22-sis Kutūzovo ordino pulkas.

Jam vadovavo majoras Jacenka ir štabo viršininkas majoras Buiničius. Pulko vadas Jacenka raportavo savo vadovybei: "... Gauja, be kulkosvaidžių ir šautuvų, intensyviai gynėsi granatomis, kurias dėl stačių, aukštų šlaitų numesdavo 60 - 70 metrų. Matydamas, kad dėl tokio priešininko gynimosi atakuojantys daliniai turės didelių nuostolių, įsakiau trims sunkiems kulkosvaidžiams, išdėstytiems įvairiose aukštumos

pusėse, sunaikinti pagrindinius priešo ugnies taškus - rankinius ir sunkiuosius kulkosvaidžius, kurie ypač trukdė dalinių judėjimui, ugnimi "pašukuoti" medžių viršūnes, kuriose buvo įtaisytos "gegutės". Tuo tikslu, siekdamas palaužti besipriešinančių moralinę dvasią, įsakiau iš visų turimų ginklų atidengti į aukštumą ugnį salvėmis. Po tokios intensyvios ugnies, kuri truko vieną valandą, priešininko pasipriešinimas pastebimai susilpnėjo..."

Pabaigai - pora žodžių apie tolimesnį mūšio vado Jono Neifalto likimą.

Jis buvo gimęs Šventežerio valsčiaus Teizinykų kaime. Kalniškės mūšyje išliko gyvas - išsiveržė iš apsupimo - ir toliau aktyviai priešinosi okupantams. Surinko naują būrį; netrukus jame vėl buvo 60 partizanų.

Keršydamas už Kalniškėje žuvusius draugus, J.Neifaltas nevengė atvirų susidūrimų su priešu. Vienas toks susirėmimas įvyko 1945 11 18 jo gimtajame Šventežerio valsčiuje. Mūšyje žuvo penki eiliniai ir du vyresnieji čekistai.

Po kautynių laisvės kovotojai pasitraukė. Po dviejų dienų, lapkričio 20 dieną 10 - 15 partizanų įsibrovė į Veisiejų valsč. Baržanslūkių (?) pradinę mokyklą, kurioje, nuplėšę Paleckio portretą ir herbą, vietoj jų pakabino kryžių. Pagrasinę, kad, nuėmęs kryžių, atsidurs po žeme, partizanai nuėjo Seirijų link.

Tą pačią dieną 7 partizanai buvo užklupti Krosnos valsčiaus Neravų kaime. Užvirė dar vienas mūšis. Deja, jis buvo paskutinis trims kovotojams, tarp jų - ir būrio vadui Sakalui, buvusiam Lakūnui, Kalniškės mūšio vadui Jonui Neifaltui.

Išniekinti žuvusiųjų kūnai gulėjo ant grindinio Krosnoje. Manoma, kad jie buvo užkasti klebonijos pievoje už kapinių.

PRADŽIOJE BUVO MEILĖ

Tauro apygardos Stirnos rinktinės Bagotosios būrio partizanai Juozas ir Jonas Krapavičiai gimė Skučiškės kaime netoli Bagotosios (Kazlų Rūdos valsč. Marijampolės apskr.). Juozas gimė 1916, Jonas - 1918 m. Šeimoje buvo net 19 vaikų,

užaugo 6 (trys broliai ir trys seserys, dabar tik viena gyva). Trečias brolis Saliamonas išėjo į Plechavičiaus rinktinę ir dingo be žinios. Broliai mokėsi Skučiškės pradžios mokykloje, o Juozas - dar ir Marijampolės amatų mokykloje staliaus specialybės. Broliai gyveno kartu su tėvais, padėjo ūkininkauti. Abu tarnavo nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje, Marijampolėje, 9-ame pėstininkų pulke.

Juozas buvo ramus, susikaupęs jaunuolis, gerai piešdavo šventuosius paveikslus ir portretus iš nuotraukų. Jonas buvo kitoks. Linksmas, išdaigininkas. Skyrėsi nuo brolio dar ir tuo, kad rūkydavo, mėgdavo šokius. Šokdamas iškeldavo merginą aukštyn. Šokiui baigiantis, apsukdavo ją aplink, po to suvaidindavo suklupusį. Merginos puldavo padėti... Dėl jo merginos net susipešdavo, buvo jų numylėtinis. Abu broliai buvo patrauklūs, tamsiaplaukiai.

Kartą Juozas nuėjo už Šešupės pas Rūškį. Ten susipažino su lenke Zose Dovidovičiova, atvykusia tarnauti pas ūkininkus iš Vilniaus krašto. Šis susitikimas vaikinui buvo lemtingas. Nors Zosė buvo neišvaizdi, Juozas ją įsimylėjo ir vedė. Tėvui toks sūnaus pasirinkimas nepatiko, ir jauna šeima išvažiavo į Zosės tėviškę, į Vilniaus kraštą, bet greitai grįžo ir apsigyveno Bagotojoj. Pirmas jų kūdikis mirė. Susilaukė antro.

1944 metų rudenį, frontui jau nusiritus į Vakarus, pas Krapavičius atėjo seniūnas Jonas Rugienius (jau miręs) ir paragino brolius eiti į sovietinę armiją. Nenorėjo broliai guldyti galvas už sovietinį okupantą, besigrumiantį su vokiškuoju, ir tapo partizanais.

Prasidėjo slėpynės su giltine. Žygiai, pasalos, susišaudymai. Kuopai vadovavo Stasys Grigaitis - Aras, vėliau - Bronius Brazauskas - Sakalas. Kartą pasklido gandas, kad broliai žuvo prie Šešupės, besitraukdami nuo enkavedistų. Tai buvo tik gandas. Ankstyvą pavasarį jie perplaukė ledinę Šešupės srovę ir išsigelbėjo. Bet partizano sėkmė - laikina. Per susišaudymą Čižauskynėje - Plioplių kaime, netoli Bagotosios, Juozas buvo sužeistas į koją. Atsiskyręs nuo būrio, jis gydėsi slėptuvėje netoli tėviškės prie Eglupio kaimo. Kartu gyveno brolis Jonas ir partizanas Baltramonaitis. Maistą partizanamas nešdavo Elena

Bučinskaitė (dabartinė jos pavardė Mačiulaitienė) ir Albina Avižinienė. Moterys tebegyvena toje pačioje vietoje. Partizanų sesuo prisimena, kad dar prieš sužeidimą Juozas ateidavo į namus ir vis guosdavo, geresnio kasnio atsisakydavo, palikdavo jį savo mylimai žmonai Zosei. Bet, matyt, šėtonas apsėdo moteriškę. Ji susidėjo su enkavedistų vertėju Jonu Stelmoku ir išdavė vyro buveinę.

Okupantai suruošė didžiules gaudynes su šunimis, jose dalyvavo šimtai kareivių ir stribų iš Kazlų Rūdos, Marijampolės, Vilkaviškio. Slėptuvėj su broliais dar buvo partizanai Antanas Baltramonaitis ir Jonas Taputis (po kelių mėnesių jis žuvo už Šešupės - mirtinai sužeistam, springstančiam krauju, enkavedistas užmynė jam ant gerklės). O šį kartą Tapučiui pavyko išsigelbėti. Jis vėliau pasakojo, kad jie pamatė pro slėptuvės langelį šuns nasrus ir suprato, kad supami. Jonas Krapavičius ir Antanas Baltramonaitis buvo nušauti prie slėptuvės. Juozas nusišovė slėptuvėje. (Enkavedistų velkamas lauk, jis dar buvo gyvas. Stribas persmeigė jį per vidurius durklu.)

Partizanas Baltramonaitis, nėščiai žmonai rypaujant, buvo palaidotas Nendrinės kapinėse, o broliai Juozas ir Jonas Krapavičiai enkavedistų buvo palikti žūties vietoje prie slėptuvės - tuomet dar nebuvo barbariškos mados padrėbti žuvusius partizanus ant grindinio.

Toje pačioje slėptuvėje, įdėti į karstus, vyrai buvo ir palaidoti. Nakčia tai padarė artimieji ir partizanai.

Dar ilgai po to stribai draskė ir niekino vienišą kapą miške.

1993 metais lapkričio 23 dieną partizanų palaikai buvo iškilmingai perkelti į Kazlų Rūdos kapines.

Likimo ranka ištiko ir išdavikę žmoną. Po brolių žūties partizanai ją įspėjo, nukirpo jai plaukus. Moteriai ir toliau nenutraukus ryšių su stribais, ji buvo likviduota.

S.Krapavičiūtė-Kerpakienė

STRIBŲ SIAUBAS

Jaunas, linksmas ir gražus buvo Lazdijų rajono Papėčių

kaimo vaikinas Juozas Petruškevičius - Rickus. Visada nešiodavosi du ginklus. Nesiskyrė su kulkosvaidžiu. Apsirengęs civiliai, jis lankydavosi turguose, pas apylinkės viršaitį, užsukdavo pasikalbėti apie pyliavas su valdininkais ir stribais. Kartais dienos metu uniformuotas perjodavo per Krosnos ar Rudaminos miestelius. Kol stribai susigriebdavo, Rickaus jau ir pėdos būdavo ataušusios.

Prisimenu, kartą Krosnos stribai ilgai krimtosi paleidę Rickų tiesiog iš rankų. O buvo taip. Užėjo kartą į Krosnos valsčių pas pirmininką valstietis pasiaiškinti, kodėl jam ir vėl uždėta pyliava, jeigu jis su valstybe jau atsiskaitęs. Iš valsčiaus užsuko į šalia esančią stribų būstinę. Užėjęs paklausė viršininko, neradęs - išėjo. Grįžęs stribų viršininkas Budzinauskas ant stalo tarp kitų popierių rado perspėjimą, pasirašytą Rickaus.

Daug įdomių pasakojimų, vos ne legendų sklido apie Rickų tais laikais.

Štai ką apie jį pasakoja Antanas Aleščikas, Tauro apygardos vado Jono Aleščiko - Rymanto brolvaikis.

Dar būdamas vaikas, jis gavęs nuo Petruškevičiaus mente per sėdynę, kad su tokiu pat draugu atėjo į suaugusių šokius. Po pletnės pavaišino saldainiais ir liepė eiti miegoti.

Praėjus frontui, šokius teko užmiršti. Rickus turėjo savo sąskaitą okupantui. Dažniausiai jis vaikščiodavo vienas, rečiau - su keliais kovos draugais.

Tą 1945 m. pavasario rytą jis buvo užsukęs į Neravų mokyklą. Po kiek laiko buvo pranešta, kad pasirodė stribų mašina. Rickus pasiruošė ją sutikti vienas. Vietovė ten labai graži, kalvota, apsupta miškų. Priešo mašinai nusileidus nuo Laibagalių kalno, Rickus, pasistatęs kulkosvaidį ant aukštos Neravų kaimo kalvos, vidury kelio, įsakė:

- Stok! Jūs apsupti!

Kadangi abipus kelio buvo krūmai ir aukšti šlaitai, stribai ir rusai patikėjo patekę į pasalą.. Antras Rickaus įsakymas buvo:

- Ginklus palikti mašinoje! Rikiuotis į dvi grupes. Stribai į vieną, kareiviai - į kitą!

Įvykdžius ir šį įsakymą, pasigirdo:

- Jei vykdysite įsakymą, liksite gyvi, jei ne - visi liksite: mūsų

daug!

Kareiviai, neatsigręždami ir neišsiskirstydami, nuslinko į Lazdijus.

Vėliau tas pat buvo įsakyta stribams. Nenušovė nei vieno. Kai vieni ir kiti dingo už Neravų ir Laibagalių kalno (abiem pakelėm driekėsi miškas ir krūmai), Rickus paslėpė ginklus, sėdo į mašiną ir, nuvaręs ją už Leipalingio, sudegino.

Žuvo per drąsą, per besaikį pasitikėjimą savo laime.

Kartą su kovos draugu Juozu Jarusevičiumi, kuris taip pat buvo nepaprastai narsus, ilsėjosi šio tėviškėj. Neravų kaime. Rickus nemėgdavo vaikščioti apsiavęs, net ir žiemą dažnai eidavo tik su kojinėmis, o vasarą - basas. Kaimo vaikino įprotis iš laisvės laikų. Kažkas pranešė, kad atvažiuoja garnizonas. Kad nepakenktų šeimininkams, vyrai iššoko pro langą ir laimingai pasišalino. Deja, traukdamasis Rickus pamiršo aulinius ir nutarė grįžti. Negi stribams paliksi. Grįždamas pateko į kryžminę baudėjų ugnį. Kulkosvaidis nukirto kojas.

Pliūptelėjo kraujas. Supratęs, kad šįkart laimė nuo jo nusisuko, partizanas nusprendė žūti taip, kaip kovojo - drąsiai. Apsimetė negyvu. Rusams prisiartinus, trenkė sprogimas. Iš šešių priešų teišliko vienas.

- Kur dėjo jo lavoną, nežinau, - atsiduso Antanas. Patylėjęs prisiminė. - Už jo galvą buvo skirta 10000 rublių premija...

POKARIS EGLINČIŠKĖJE

Pijus Mauruča gimė 1900 m. Vilkaviškio apskrities Parausių kaime. Tėvai turėjo 6 margus žemės. Šeimoje buvo du vaikai: Magdelena ir Pijus. Kadangi buvo numatyta namuos palikti seserį, Pijus pasimokė siuvėjauti; vėliau savanoriu kovojo už Lietuvos nepriklausomybę. 1927 metais vedė Uršulę Merkevičiūtę. Mirus sesers vyrui Augustinavičiui, buvusiam Jūrės eiguliui, Pijus perėmė jo pareigas, vėliau buvo perkeltas į Eglinčiškę. Čia eigulio pasodoje - taip buvo vadinamas eiguliui duotos žemės sklypas su pastatais - 1932 m. gimė duktė Ramutė, rašanti šiuos prisiminimus.

Eglinčiškėje tėtė buvo tarytum traukos centras žmonėms,

norėjusiems pasikalbėti, padiskutuoti. Kadangi buvo šaulys ir vadovavo jaunalietuviams, mūsų namuose žiemos vakarais rinkosi jaunimas. Čia buvo repetuojami įvairūs vaidinimai, kuriuose dažnai "artistavau" ir aš. Vasarą tėtė dalyvaudavo žirgų sporto, šaudymo, važiavimo dviračiu per lieptą varžybose. Prisimenu vieną gražią šventę mūsų kaime, kada buvo atliekami gimnastikos pratimai, žaidžiami įvairūs žaidimai. Klojime dažnai vykdavo šokiai, kuriuose dalyvaudavo visas kaimo jaunimas.

Atėjo 1940 metai. Žmones pagavo nerimas, virtęs baime.

Baisiąją pirmo trėmimo į Sibirą dieną tėtė vedė mane į Kazlų Rūdą pas pažįstamą moterį Magdutę. Mama tuo metu gulėjo Marijampolės ligoninėje, operavosi koją.

Eidami per geležinkelį, pamatėme prekinį traukinį užkaltais langais. Pro plyšius mojavo vaikų rankutės. Aš jau buvau "didelė turistė" ir man labai gailėjo, kad ne mes ten važiuojame. "Tai jiems smagu važiuoti," - pasakiau tėtei. Jis atsakė: "Smagu, smagu," - ir nutilo. Supratau, kad čia kažkas negero, ir nutilau. Likau pas Magdutę ir nežinojau, kad tėtė išėjo į mišką. Mama netrukus buvo parvežta namo, nors kojos žaizda dar buvo nesugijusi. Parsivežė namo ir mane. Supratau, kad tėtė miške, ir apie tai nereikia kalbėti, o žmonės vagonuose ne į ekskursiją važiavo. Namuose slogi tyla. Kiekvieną vakarą ateidavo kaimynas Jankauskas ir sėdėdavo ligi vidurnakčio. Niekaip nesupratau, ko jis ateidinėja, nes anksčiau pas mus nesilankė

Nesupratome ir vėliau, kai su mama likome neišvežtos. Gal tikėjosi, kad sugaus pareinant tėtį, ir nespėjo išvežti.

Atėjo "draugų" išsinešdinimo diena. Parėjo tėtė. Buvo gera, kad vėl visi kartu, bet neramu dėl ateities.

Vokeičiai tėtę dažnai "auklėjo" dėl kariuomenei nepagaminto miško, o geležinkeliu nuolat lėkė traukiniai su kariuomene, ginklais, belaisviais.

Pagaliau "išvadavo". Dar daugiau aptemo padangė. Prasidėjo nuolatinė bombardavimų baimė. Nemanėm, negalvojom, kad mūsų laukia dar didesni pergyvenimai.

Vieną ankstyvą 1944 metų vasaros rytą į namus atėjo stribai ir išsivedė tėtę. Mamai paprašius, kad palauktų, kol įdės ką nors valgyti, vienas iš jų pasakė: "Nereikia". Išsivarė. Visą dieną

verkdama sėdėjau prie lango, o išgirdusi miške šūvius, krūpčiojau: viskas! Tačiau buvo dar ne viskas.

Pasėdėjęs kelias paras Kazlų Rūdos milicijos požemyje, tėtė parėjo. Po to vieną dieną prigužėjo pilni namai kareivių. Jų buvo pilna visur: kambariuose, klojime, kieme. Tykojo per naktį, o ryte išsiskirstė.

Rugpjūčio 17 d., sekmadienį, mes su mama buvom išėję pas kaimynus. Grįžę namo, radome namus krečiančius kareivius. Tuo metu pas mus buvo prisiglaudusi Krūvelių mokytojo Vaišnio šeima. Jo žmona medikė leido tėtei, sirgusiam sėdimo nervo uždegimu, vaistus. Buvo paimti vaistai, mat, gali būti nuodai, kuriais bus nuodijami tarybiniai žmonės. Kareiviai, darydami kratą, plėšė nuo sienų apmušalus, vertė stalčius, ieškojo banditų. Pavogė nedaug, tik žiūronus. Viską apvertę kojomis aukštyn, tėtę išsivarė į kiemą, įgrūdo į "voronkę" ir išsivežė.

Prasidėjo tėvelio paieškos. Visur buvo vienas atsakymas: nėra.

Pagaliau sužinojome, kad Jūrės kaime pas ūkininką Žalianeką laikomi kaliniai. Tačiau ir čia buvo atsakyta: nėra.

Žalianekai mus pažinojo. Jie matė, kad mama ateina ir išeina, nieko nesužinojusi. Tuo metu, kai kalinius varydavo tardyti, šeimininkams buvo uždrausta išeiti į kiemą. Tačiau Pranutė Žalianekienė, įtardama, kad čia yra Mauruča, nusprendė surizikuoti. Pastebėjusi, kad atvaro panašų į Mauručą žmogų, čiupo kibirą ir išėjo į koridorių. Spėliojimai pasitvirtino. Tai buvo tas pats žmogus, nors ir labai "pakeistas". Taip mes sužinojome, kur laikomas mano tėtė.

Mama tuoj išsirengė į kelionę. Įdėjo valgyti, rūbų ir išėjo, tikėdamasi, kad pamatys, pasikalbės. Deja, neįleido net į kiemą. Sargybinis su ginklu vijo atgal. Sekančią dieną ėjau aš viena. Mokytojas Vaišnys išmokino rusiškai pasakyti "Čia mano tėtė". Visą kelią kartojau žodžius, kad nepamirščiau. Įėjusi į kiemą, pamačiau už tvoros, ant kalniuko kaupus žemių ir prie jų stovintį sargybinį - mongolą. Vos man prašnekus, tėtė pažino mano balsą ir iš vienos duobės iškišo galvą. Mongolas spyrė jam į galvą, užtraukė ant duobės medinių lentų dugną, užmetė baslį ir dar koja paspaudė. Mane išvarė.

Parėjau namo, gailėdamasi tėtės. Akyse stovėjo matytas žiaurus vaizdas.

Nuo tos dienos pas Žalianekus ėjau kasdien ir vis buvau kareivių vejama. Vėliau kareiviai išgudrėjo. Viską, ką atnešdavau, pasilikdavo, bet tėtei neperduodavo nieko.

Kartą sekmadienį sodyboje radau tik vieną jauną leitenantą, gana simpatišką. Visi buvo kažkur išvykę. Leitenantas paėmė mane už rankos ir nuvedė prie bunkerio, iš kurio iškvietė tėtę. Jau buvo leidę visiems išsikasti bendrą žeminę. Joje nereikėjo tupėti, kaip tose duobėse, kuriose nei atsistot, nei atsigult. Žmonės atrodė palaidoti, tik dar nebaigti užkasti. Su tėte pabuvau keletą minučių ir visą laiką verkiau. Tėtė žadėjo greitai pareit, nes niekam nieko blogo nepadarė. Po kelių minučių jį nuvarė atgal į bunkerį, o man liepė eiti namo. Buvau laiminga, kad pasimatėm, nors nieko neperdaviau. Viską pasiliko leitenantas, pažadėjęs perduoti. Deja, tik pažadėjo. Vis dėlto ligi šiol jam dėkinga, kad leido pasimatyti.

Po kiek laiko kalinius išvežė nežinia kur. Nutrūko visi ryšiai, dingo viltis rasti. Pagaliau sužinojom, kad visi išvežti į Vilkaviškio apskritį, netoli tėtės tėviškės. Suimtuosius išvežus, po klėties, kurioje dalis jų buvo laikoma, pamatais buvo aptikta nebaigta kasti duobė. Taigi ruošėsi pabėgti, bet nespėjo. Sienon buvo įsprausta skiedra, ant kurios tėtė buvo užrašęs, kas jį įskundė.

Dienos vėl apniuko. Nežinia, ieškojimas, nusivylimas. Pagaliau sužinojome, kad tėtė jau Kauno kalėjime. Mama su kita moterim, kurios vyras taip pat kalėjo Kaune, pėsčios nuėjo į didmiestį, įdavė maisto ir po šiltą antklodę. Suimtieji perdavimo negavo.

Po ilgos nežinios sulaukėme laiško, rašyto 1945 m. gegužės 28 dieną. Laiškas atėjo iš Gorkio srities, Viksi gyvenvietės, kurioje buvo kaliniai. Tai buvo pirmas ir paskutinis tėtės laiškas. Tėtė rašė, kad serga, kad dar nenuteistas. Po to ilgai negavome jokių žinių. Pagaliau atėjo žinia nuo kalinio Žemaičio, kuris pranešė, kad Mauruča mirė.

Man buvo labai graudu, bet kartu ir gera, nes žinojau, kad niekas jo daugiau nemuš, nespardys, nekankins.

Atrodė, kad nuo tėtės išvežimo iki mirties praėjo begalybė.

Tačiau, gavus reabilitaciją, paaiškėjo, kad praėjo tik 10 mėnesių: mėnuo Lietuvoje ir 9 - Viksoje.

Parvažiavęs Žemaitis susirado mus ir papasakojo, kaip jie ten kentėjo, kaip plūkėsi miškuose - alkani, sušalę, ujami, kaip dešimtimis mirė iš bado.

Nuvežus kalinius į lagerį, buvo aiškinamasi, kas ką moka dirbti. Iki šiol nesuprantu, kodėl tėtė "nieko nemokėjo". Juk gerai siuvo. Gal nenorėjo palikti draugų? Tad ir vargo, kol skarmaluose, kamputyje kliedėdamas: "Paduokit Ramutei medaus", - užbaigė savo kančias.

Ramutė Mauručaitė

SVETIMA PAVARDE

Juozas Simonaitis 1944 - 1945 m. dirbo Lietuvos geležinkelyje Vilkaviškio skrajojančios kolonos viršininku. Kolonoje dirbo apie 150 darbininkų. Daugiausia tai buvo sovietų valdžiai priešingi žmonės. Visi jie buvo atleisti ("broniruoti") nuo karinės tarnybos.

Pas Simonaitį rado prieglobstį daug jaunų Lietuvos patriotų: būsimasis Žalgirio rinktinės vadas Juozas Jasulaitis - Turklys, Kazokas, jo brolis Jonas - Perkūnas ir kiti.

Saugumui išaiškinus, kad slepia partizanus, J.Simonaitis 1945 m. vasarą pats išėjo į mišką. Kovojo kartu su sūnum Algirdu Simonaičiu, gimusiu 1926 m. Vėliau abudu svetimais dokumentais išvažiavo į Klaipėdos kraštą. Ten tėvas buvo išdaviko atpažintas ir suimtas. Prasėdėjo Klaipėdos kalėjime apie 8 mėnesius, trūkstant įrodymų, buvo paleistas, išvažiavo kažkur į Karelijos miškus ir ten dingo.

Sūnus Algirdas svetima pavarde išgyveno iki 1960 metų, mirė vėžiu. Palaidotas Šalčininkų rajone.

STRIBŲ SIAUTĖJIMAS KALVARIJOS APYLINKĖSE

1945 m., gal sausio mėn., atėję į Palnyčios kaimą, Sangrūdos

stribai suėmė savo namuose nuo kariuomenės besislapstantį Albiną Brilių, gimusį 1921 m. Pasivedėję Sangrūdos pusėn, nušovė. Sako, iš automato visą apkabą išleido.

* * *

1945 m. birželio 16 Sangrūdos stribai Gradickas, Pinkauskas, Šimulevičius, Pakulis, Rimavičius, Radomskas, broliai Apolskiai, Grigas, Burdulis ir grupė rusų kareivių atėjo į Palnyčios kaimą pas Vincą Kubelską. Uždegę kluoną ir tvartą, nuėjo toliau. Kai ugnis aprimo, susirinkę žmonės rado Vincą Kubelską, nušautą ir apdegusį, gulintį gale kluono. Jo nėščią žmoną Bronę rado ant sudegusio kluono grendymo taip pat nebegyvą ir apdegusią.

Iš Kubelsko sodybos baudėjai pasuko link Miliausko. Bronė ir Teofilė Miliauskaitės, pamatę, kad dega Kubelskų namai, iš namų pabėgo. Liko motina ir Teofilės vyras Bronius Stepanauskas. Bronius prieš dieną Alytuje gavo baltą bilietą (atleidimą nuo kariuomenės) ir labai džiaugėsi, kad dabar nereikės nieko bijoti.

Netrukus baudėjai buvo Miliauskų sodyboje. Gradickas, patikrinęs namus, keikėsi, kad dvi didelės žiurkės pabėgo. Jie uždegė namus, o Stepanauską išsivedė. Pasivedę gal trejetą kilometrų, Navinykų kaime nušovė ir paliko.

* * *

1948 m., apie kovo mėn., pas mus į Zovodos kaimą atvažiavo Sangrūdos valsčiaus komsorgas Goborovas, partorgas, kurio pavardės neprisimenu, ir du stribai. Vieno pavardė Kulvinskas, antras, berods, Šuminas. Tuo metu mano dėdė Vincas Valenta gulėjo ant krosnies ir rūkė suktinę. Įėjęs Goborovas su stribais pakėlė jį nuo krosnies, išmušė iš rankų suktinę ir išsivedė į kiemą. Netrukus pasigirdo šūviai. Mes kambaryje supratome, kad įvyko kažkas baisaus. Į kambarį grįžo Goborovas. Šįsyk išsivarė mane ir tėvą. Mane ginklo vamzdžiu mušė per nugarą. Kieme pamačiau, kaip stribas atvarė peršautą dėdę Vincą. Jo veidas buvo nubalęs, akys išverstos, pro atsegtą apsiaustą pilvo srityje matėsi kraujo dėmė. Dėdė buvo be klumpių ir per sniegą ėjo vienomis kojinėmis. Atėjęs į kambarį, krito į lovą ir tuojau

numirė. Pamatęs sužeistą dėdę, Goborovas mane su tėvu paliko ir išvažiavo.

Sangrūdos stribų viršininkas Urzdikas šiuo įvykiu labai pasipiktino ir minėtiems "herojams" iškėlė bylą. Tardymo metu paaiškėjo, kad, išsivedęs dėdę į kiemą, Goborovas jį mušė šautuvo buože ir liepė bėgti. Stribai ėmė šaudyti, tačiau netaikliai, virš galvos, o Goborovas pasidėjo šautuvą ant tvoros ir pataikė. Urzdiko pastangomis Sangrūdoje įvyko parodomasis teismas. Goborovas gavo aštuonis, o partorgas - tris metus laisvės atėmimo. Ar Goborovas atliko bausmę, ar ne - to nežinau, tačiau netrukus jis buvo paskirtas Lazdijų rajono Lenino kolūkio pirmininku Leipalingyje. Ten dirba ir šiuo metu, tik jau pavaduotoju.

1945 m. balandžio 19 dienos ankstų rytą Kalvarijos stribai ir rusai iš Orijos kaimo išsivedė Juozą Živilą, gimusį 1927 m. tame pačiame kaime. Vedėsi jį ne Kalvarijos, o priešinga - Trakėnų kaimo kryptimi. Trakėnuose užėjo pas Kostą Janušauską. Janušauskai Juozą pažino ir pasiūlė jam apsirengti, nes buvo labai lengvai apsivilkęs, o taip pat norėjo pavalgydinti. Stribai atsakė, kad jie valgyti turi ir greit jį pavalgydinsią. Vedėsi tolyn, kol nusivedė į Trakėnų miškelį gal šešetą kilometrų nuo namų.

Tuo metu miškelio pakraštyje slapstėsi partizanas Dobilas su draugu. Nematydami kito būdo pasislėpti, jie įlipo į šakotas dideles pušis. Rusai su atsivestu vaikinu sustojo visai netoli nuo jų. Vaikiną jie kaip šunį virve pririšo prie medžio, iš jo visaip tyčiojosi, kankino. Kai tas pagaliau neteko jėgų, nušovė, užmetė šakom ir paliko.

Rusams nuėjus, Dobilas su draugu išlipo iš pušų ir apie įvykį pranešė Trakėnų gyventojams.

* * *

1945 ar 1946 metų ankstų pavasario rytą į Menkupių kaimą pas Rūtelionius įsiveržė grupė stribų ir rusų. Šarvuotį paliko prie miškelio. Jie griebė Vincą Rūtelionį ir, nusivedę į klėtelę, pradėjo jį tardyti ir kankinti. Daužė nugarą kauptuku, o likę ant kraitinės skrynios kraujo žymės rodė, kad skrynios dangčiu žmogui traiškė pirštus. Reikalavo atiduoti šautuvą, kurio jis

neturėjo. Vos paeinantį nutempė prie tvenkinio ir kelis kartus murkdė eketėje. Po to atitempė į klėtelę ir kankino toliau. Jau pusgyvį įmetė į sunkvežimį ir išsivežė. Prieš išvažiuodami padegė tvartą ir klojimą, pavogė padžiautus dviejų mėnesių Minsevičių kūdikio vystyklus.

Tą rytą namuose buvo Albina Rūtelionytė - Minsevičienė su mažu vaiku ir jos sesuo Magdutė Rūtelionytė. Magdutė rytą pasekė pėdsakais ir atrado brolio lavoną - apkase netoli namų, uždengtą eglių šakomis.

* * *

Mokytojas Justinas Jonkaitis 1944 - 1945 mokslo metais Kalvarijos vid. mokykloje dėstė chemiją. Jis buvo gimęs 1919 m. Santakos kaime, ūkininko šeimoje.

1945 m. balandžio 19 d. J.Jonkaitis užėjo pas Malinionį gyvenantį Molinės kaime. Mano tėtis pastebėjo nuo Stankevičių pusės ateinančius rusų kareivius su stribais. Mokytojas pasileido bėgti link Vasiliausko. Nuo Suvalkėlių ėjo kita stribų ir kareivių grupė. Pastebėję bėgantį žmogų, jie pradėjo šaudyti. Jonkaitis nubėgo iki Bagdono tvarto ir pasislėpė sukrautų šakų krūvoje. Stribai, atsivedę šeimininką Bagdoną, šovė į žabų krūvą, kurioje buvo mokytojas. Jam buvo peršautos kojos. Ištraukę iš žabų krūvos, patikrino mokytojo dokumentus, atėmė pinigus (ką tik buvo gavęs atlyginimą), paskui šovė jam į galvą ir paliko.

* * *

1946 m. kovo 17 d. Tarprubežių kaime (devyni kilometrai nuo Kalvarijos) pas Joną Skilandį buvo numatytas dviejų partizanų grupių susitikimas. Karvelio būrio vyrai buvo pas ūkininką Skilandį, o Vyčio - pas ūkininką Juozą Balnį. Abi grupės buvo užkluptos enkavedistų. Įvyko susišaudymas. Abiejose pusėse buvo aukų. Du vyrai, išbėgę nuo Balnio, atsidūrė gretimame Vilkabalių kaime prie gyventojo Ūko. Paviję vieną jų stribai nušovė, kitas susisprogdino. Kitą dieną, kovo 18-tąją, atvažiavę enkavedistai sudegino visus Skilandžio, Balnio ir Ūko trobesius.

* * *

Vieną vakarą į Širvydų kaimą (Keturvalakių valsč.) pas Bubnius atėjo šeši partizanai. Jie pavalgė, pasitvarkė, vienam perrišo žaizdas. Mamai kilo įtarimas, kad juos seka. Ji tai pasakė partizanams. Keturi iš jų išėjo, o Šermukšnis ir Seklys nutarė pasilikti ir išsimiegoti. Kluone po dobilais buvo įtaisyta slėptuvė. Mama jiems sako: "Eikite į ten, nunešiu pasikloti ir miegokite". Nešina pagalve, ji išėjo į kluoną. Partizanai dar užtruko kambaryje.

Staiga stiprus beldimas į duris. "Atidarykite: enkavede", - šaukė už durų (durys neuždarytos). Brolis Kostas gesina lempą, o Anelė, vyriausia Bubnių dukra, greit atidengia rūsio dangtį, įleidusi abu partizanus, uždengia angą "dekiu" ir - į lovą. Įėję stribai užsidegė laikraščio skiautes ir pradėjo eiti per kambarius, šaukdami: "Kur banditai?" Stribų buvo nedaug, ir tėvelis su broliu Juozu lengvai pabėgo. Belandžiodami stribai surado milinę ir žiūronus - užgesinę lempą, vyrai nespėjo jų pasiimti. Dabar Anelę su broliu Kostu stribai pasiguldė ant grindinio ir pradėjo mušti per padus "šampalu", reikalaudami pasakyti, kur banditai. Prie kluono pagavo mamą su pagalve, kambary rado milinę ir žiūronus - viskas aišku, yra banditai. Išėjęs laukan, kapitonas iššovė kelias raketas, ir netrukus iš netolimo Karklinės dvaro priėjo daug kareivių. Nutarė, kad vyrai pasislėpė kluone. Brolį vis mušė ir liepė eiti ir sakyti, kad pasiduotų, nes uždegsią kluoną. Taip ir padarė: kluoną apstojo kareivis prie kareivio ir uždegė. Paskui uždegė ir tvartą. Pastovėję prie degančių pastatų ir nesulaukę, kad kas išlįstų, išėjo. Išeidami pasakė: "Nenorėjot pasiduoti, svoločiai, tai sudegėt."

Tai buvo 1946-ųjų gruodžio 22 d.

* * *

Šunelis kiek įmanydamas cypė, o ketverių metų Antanukas bėgdamas per kiemą šaukė: "Tribai atėjo, tribai atėjo" (taip jau tada būdavo: kol stribai toli, šunes kaukia, o kai mato juos akimis - tik cypia).

Bražaičių kiemas prigužėjo stribukų. Kiti jau visus kampus apibėgę. Viršininkas prisikelia jaunąjį Bernardą. "Kur banditai? Kur tie, kurie naktį atėjo?" - šaukia ir vedasi į kluonelį.

Mažajam stribukui liepia užlipti ant šieno pažiūrėti. Neaukšta, gal du su puse metro, bet nėra ant ko pasilypėti. Į balkį įkaltas kablys, ant jo užkabinta plėškė. Įsikibęs į plėškę, stribukas traukiasi prie balkio. Jau buvo besiekiąs ranka už jo užsikabinti, bet staiga ištrūko kablys, ir "sportininkas" žlegtelėjo žemyn, gerokai užsigaudamas galvą. Viršininkas liepia jam dar kartą lipti. Šis paskutiniais žodžiais keikia šeimininką, bet nelipa, sakydamas, kad ten nė velnio nėra. Net stogas kiauras. Patrypčioję prie šalinės ir taip pat keikdami šeimininką, stribai išėjo į kiemą. Keli jų draugai išlindo iš rūsio, gabalu skilandžio nešini, ir visi - iš kiemo...

Palaukęs, kol stribai nutolo, Bernardas nuėjo į kluoną, pasilypėjo ant šalinės.

Jaunasis Vyturėlis - Algis Jančiauskas atrodė nusigandęs, šaltakraujis Karvelis - Feliksas Čereška buvo ramus. "Ar daug jų ten buvo suėję?" - paklausė, dėdamas į šalį prieštankinę granatą.

* * *

Prieš rinkimus pas Jurgežerių gyventoją Mėšlių įrengė rinkiminį punktą. Kad miškiniai jo neišdraskytų, iš Kalvarijos atsiuntė kelių stribukų apsaugą. Dieną jie jausdavosi gana drąsiai, bet naktys jiems virsdavo metais. Nors Kalvarija tik už kelių kilometrų, bet aplinkiniai miškeliai jiems kėlė didelę baimę - ką gali žinoti, kas ten krūmuose slepiasi.

Vieną vakarą pasigirdo keli šūviai. Šuva pradžioje sulojo, paskui pradėjo kaukt ir cypt. Visi šeši stribukai "išgaravo" kaip kamparas. Netrukus į kambarius "primatuškavo" rusų kareivių. Pasirodo, jie atėjo pažiūrėti, ką veikia rinkiminio punkto sargai. Išsigandėliai po vieną grįžo, tik vieno nėra, ir gana. Ilgai jis neatsirado, mat, palindo po grindimis ir ten įstrigo.

MYKOLAIČIAI

Trakiškių kaime, buvusio "Pavasario" kolūkio gyvenvietės vietoje, tankiame dideliame sode stūksojo graži ūkininkų Mykolaičių sodyba. Jie buvo mūsų kaimynai. Vasaros vakarais iš tos sodybos ne kartą sklido armonikos garsai, lietuviška daina.

Šitaip po sunkių dienos darbų be jokio gėrimo ilsėdavosi Mykolaičių vyrai. Darniai augo Mykolaičių šeimoje pirmosios motinos ir močekėlės (tokiu gražiu vardu vyriausieji vadino pamotę) vaikai. Pirmosios motinos trys dukros ir sūnus jau buvo išėję iš namų. "Senberniavo" Kazys ir Jonas, kuriems teko užauginti anksti našlaičiais palikusius močekėlės vaikus - Vytą, Kostą ir Miliutę. Niekas negirdėjo tarp jų vaidų. Buvę kaimynai Mykolaičių vyrus prisimena kaip gerus giesmininkus laidotuvėse, puikius pagalbininkus tiems, kieno karvutė užtrūkdavusi, kieno vaikai maži pristigdavo cukraus, kieno pievoje žolės mažiau priželdavę. Visiems Mykolaičių vyrai padėdavę. Malkų iš miško kaimynui parveždavę net savais arkliais.

Stalinizmo žiaurumai neaplenkė ir šios puikios keturių brolių ir seserų šeimos. 1946 metų rudenį pas Mykolaičius vyko kūlimo talka. Atėjo du partizanai: Juozas Stanaitis - Liūtas ir Vladas Baltuškevičius - Špokas. Juos atsivijo stribai. Įvyko susišaudymas. Sunkiai sužeistą Špoką baudėjai išsivežė į Marijampolę. (Partizanas mirė ligoninėje ir buvo užkastas už senų kapų žvyryne.) Po šio įvykio Mykolaičių ūkis buvo išdraskytas. 1946 m. Kazys, Vytas ir Kostas išėjo į partizanus ir žuvo. Jonas po sodybos apsupties buvo suimtas ir išvežtas į Krasnojarsko sritį. Likimas jam lėmė grįžti Tėvynėn, sukurti šeimą, nors nei namų, nei brolių jau nerado. Sesuo išėjo pas gimines. Trobas stribai išdraskė, apiplėšė, o vėliau sudegino.

Kartą Kazys su šautuvu ant pečių užėjo pas artimiausią kaimyną Juozą Meškelevičių. Atrodė labai išvargęs, skundėsi kojų skausmais. Sakė: nebe tas jau amžius bastytis pakiemiais, šalti laukuose, klojimuose... (Jis gimęs 1909 m.) Bet kelio atgal nebebuvo.

Mykolaičiai žuvo Raišupyje. Trakiškių kaimo gyventojai, artimiausi Mykolaičių kamynai, susidėję užpirko už žuvusius Šv. Mišias, vieną vakarą slaptai, suėję pas J.Meškelevičių, pagiedojo Rožančių, paminėjo geru žodžiu.

Partizanavo ir Antanas Meškelevičius, gimęs 1919 metais Marijampolės apskr. Amalviškių kame (apie 3 km nuo Daukšių). Tėvai turėjo per 30 ha žemės, vėjinį malūną, tačiau gyveno

nelabai pasiturinčiai. Už Antaną jaunesni augo dar 4 broliai ir 7 seserys. Tėviškėj gyveno ir seneliai Tomas ir Marijona Meškelevičiai. Vokiečių okupacijos metais Antanas buvo išvežtas darbams į Vokietiją. Dirbo Saksonijoje, Drezdeno, Leipcigo fabrikuose. 1943 m. žiemą svečiuodamasis Trakiškių kaime pas dėdę Juozą Meškelevičių, daug pasakojo apie bombardavimus. Sakėsi negrįšiąs į Vokietiją, nes ten gali žūti.

1944 metais, liepos - rugpjūčio mėnesiais, Antanas vėl gyveno pas dėdę Juozą, mat, traukdamiesi vokiečiai evakavo kaimiečius, išvežė ir jo tėvus, o jam pasisekė pabėgti. Rusų kariuomenei priartėjus prie Marijampolės, prasidėjo šaudymas. Antanas pasislėpė griovyje netoli dėdės namų. Netoli jo sprogo granata, tačiau tą kartą Antanas išliko net nesužeistas. Praūžus frontui ir įsitvirtinus "staliniečiams", reikėjo Gudelių valsčiuje gauti pasą. Antanas pabijojo rusų kariuomenės ir tardymų dėl buvimo Vokietijoje ir nėjo. Slapstėsi, vėliau išėjo į partizanus. Pasirinko Tigro slapyvardį. 1945 m. rugpjūčio mėnesį trečiojo Palių puolimo metu kartu su kovos draugais Juozu Karaliumi - Giunteriu, Vitu Liutkevičiumi - Sakalu žuvo Žuvinto ežero apylinkėse ir buvo nuvežtas į Simną. Spėjama, kad visi trys, kaip ir kiti žuvę partizanai, užkasti prie Simno ežero arba apkasuose. Palaikai iki šiol nerasti.

Antano tėvai Jonas ir Ona Meškelevičiai su penkiais vaikais 1946 m. vasario mėn., tuoj po senelio Tomo laidotuvių buvo išvežti į Sverdlovsko sritį, Naujos Lialios rajoną. 1956 m. lapkričio mėn. tėvas mirė. Motina su trimis vaikais (du buvo grįžę anksčiau) 1957 m. balandžio mėn. parvažiavo į Lietuvą ir su vyresniuoju sūnum Vladu apsigyveno tėviškėje. 1988 m. vasarą vaikai parvežė tėvo palaikus ir palaidojo naujose Marijampolės kapinėse greta motinos.

Anelė Meškelevičiūtė-Jankauskienė

1946-JI GIMNAZIJOJE

1946 metais Vilkaviškio gimnazijoje subūrėme pasyviųjų partizanų pogrindinę organizaciją. Iniciatyva kilo iš Tauro apygardos Klajūno kuopos Bijūno būrio. Anksčiau šio būrio

partizanus susitikdavau Pilviškių valsčiuje, Būdviečio Gudelių kaime, kuriame gyvenau su pusbroliu R.Stančiku, o taipogi Mačiotuono kaime prie Vilkaviškio. Mūsų krašte veikė Žalgirio rinktinė, kurios vadas buvo Kazokas. Viename tos rinktinės būryje kovojo mano buvęs bendraklasis Antanas Vipaila, slapyvardį užmiršau, ir Jonas Brazys - Klajūnas iš Opšrūtų kaimo. Pas Leoną Mačį (jau miręs), slapyvardžiu Žiulampeo, užeidavo Bijūnas, kurį pažinojau nuo Vilkaviškio gimnazijos laikų.

Šie vyrai pasiūlė sukurti pogrindinę organizaciją. 1946 m. pavasarį Vilkaviškio gimnazistai sukūrėme Sakalų būrį, kurį priskyrė prie Žalgirio rinktinės.

Klajūnas dažnai lankėsi pas Tauro apygardos vadą Žveją, kurio viena štabo būstinių buvo pas mūsų kaimyną Dauborą.

Klajūnas iš štabo gaudavo pogrindinės literatūros ("Laisvės žvalgą" ir proklamacijas), kurią slapta platinome: gimnazijoje įdėdavome į rūbus rūbinėje, mokytojams į stalčius, išklijuodavom mieste. Pilviškių gimnazijoje atsirado ir kita pogrindinė organizacija, joje buvo mano pusbrolis Romas Stančikas. Jų veikla buvo analogiška, bet jie turėjo šiek tiek ginklų.

Vilkaviškio grupė iš priemiestinio valstybinio ūkio Broniaus Gustaičio iniciatyva paėmė bulių ir atidavė jį partizanams maistui, iš Vilkaviškio ligoninės padėjo pabėgti sužeistam partizanui Karoliui Račkauskui - Kalakutui, iš Vilkaviškio apskrities vykd. komiteto ir partijos komiteto paėmėme rašomąsias mašinėles ir šapirografus. Iš vietinių gyventojų įsigiję, nuvežėme Klajūno būrio partizanams 2 kulkosvaidžius ir kelis automatus.

Apie savo veiklą informavome Žalgirio rinktinės štabą, kuris 1947 m. žiemą Surdokų kaime, berods, pas Jurevičių, buvo priešo sunaikintas. Daug dokumentų, tarp jų ir mūsų raportai, pateko saugumui.

Prasidėjo areštai. Bijūnas žuvo 1946 m. žiemą prie Bartininkų. Iš mūsų organizacijos išlikę, vieni perėjo lagerius ir kalėjimus, kiti žuvo arba mirė. Mačys Leonas miręs, palaidotas Virbalyje,broliai Leonas ir Ignas Kaicnelaičiai gyvena

Vilkaviškyje, Bronius Gustaitis - Kaune, Zitas Retraitis - Klaipėdoje, Aldona Jundukaitė - Mažeikiuose, Genė Kamašauskaitė - Vilniuje, Romas Stančikas - Vievyje, o aš - Birštone. Kalėjau kartu su Bronium Gustaičiu.

Leonas Pališkis

PADĖJAU KUO GALĖDAMA

Marijampolės rajone, toli nuo didesnių kelių, miškingose Plutiškių apylinkėse yra kaimelis Rusinka. Jame gražioje 10 ha sodyboje gyveno gausi, 12-os asmenų Antanynų šeima. Vyriausias sūnus Albinas 1928 metais tarnavo Nepriklausomos Lietuvos kariuomenėje. Laikai buvo neramūs. Vokietija jau kariavo, ir artėjančio karo grėsmė kėlė nerimą Lietuvos žmonėms. Albinas buvo parvažiavęs atostogų. Prisiminimui nusifotografavo. Išleisdama atgal, motina labai verkė: "Sūneli, gal daugiau tavęs nematysiu".

Grąžinant Lietuvai Vilnių, brolis dalyvavo tose iškilmėse. Perėmus Vilnių iš lenkų, jų pulkas buvo perkeltas į Pabradę. 1940 m. birželio 15 d. Raudonajai armijai peržengus Lietuvos sieną, pulke buvo įvesta nauja tvarka. Kiekvienas būrys gavo politruką. Vadovavimą perėmė rusai arba jiems parsidavę lietuviai. Prasidėjus karui, Pabradėje kilo sąmyšis. Dalis kareivių pabėgo, kitus, iš jų - Albiną, rusai miškais per Baltarusiją varėsi į Rytus. Pulkas buvo vieningas, nekentė priešų. Kelyje likvidavę politrukus, kariai pasuko atgal į Lietuvą. Netrukus susidūrė su vokiečiais.

Išsiaiškinę, kas jie, vokiečiai pasiūlė kartu kovoti prieš rusų partizanus. Kitos išeities nebuvo, o ir neapykanta rusams už iššudytus kariūnus, noras grįžti gyviems į Tėvynę vertė sutikti su pasiūlymu. Tačiau grįžti Lietuvon broliui nebuvo lemta. Viename susirėmime su raudonaisiais partizanais Baltarusijoje jis žuvo, apie tai pranešė to būrio vadas, leitenantas lietuvis (jo laiškas dingo, pavardės taip pat neatsimenu). Brolis palaidotas Kopylio miestelyje prie bažnyčios.

Nors rudoji okupacija nieko gero nedavė, artėjančio fronto

ir grįžtančių "draugų" visi bijojo. Vos praėjus frontui, po kaimus pasklido Vetrovo smogikų būriai. Savo kieme nušovė kaimynus Juozą Vaičiulį, Kazį Česną, Albiną Štrimaitį ir daugelį kitų niekuo nekaltų vyrų. Visuose kaimuose buvo gedulas, visuose bažnytkaimiuose vyko laidotuvės.

Vyrai ėjo į miškus, o kaimas juos rėmė.

Kartą išgirdom šaudant. Išėję į lauką, pamatėme ant arklio šuoliuojantį rusų kareivį, kurį iš paskos vijosi ir šaudė iš automato vyriškis.

Mano sesuo Onutė suriko:

- Vykit okupantus!

Partizanas išgirdo jos žodžius. Grįždamas užėjo atsigerti. Tai buvo Albinas Seliokas - Šrapnelis. Užsimezgė pažintis. Po kelių dienų atėjo jau trise. Ginkluoti vyrai dažnai vaikščiojo po kaimelį nesislėpdami, dienos metu. Atrodė, kad vėl esam laisvi, kad nėra jokio okupanto. Visa mūsų Antanynų šeima tapo partizanų rėmėjais ir ryšininkais.

Pirmoji ryšininke tapo Kastutė. Kuopos vadas Pranas Kučinskas - Apynys parūpino jai dokumentus kitu vardu ir pavarde. Ji tapo Birute. Pirma užduotis buvo: nuvykti į Vilnių, susipažinti su studente, perteikti žinias ir susitarti dėl rašomo popieriaus. Birutė ją sėkmingai įvykdė.

Man tada buvo 14 metų. Buvau smulki mergaičiukė, niekam nekeldavau įtarimo. Prisimenu, kaip kartą nesustabdyta praėjau gausybę rusų, prigužėjusių Obelinės kaiman. Nuėjusi į reikiamą sodybą, pasakiau, kad lauktų svečių, ir išsiruošiau atgal. Moteris mane pavalgydino ir išleisdama pasakė: "Mus vis tiek išveš, tai reikia kiek galima daugiau padėti broliams".

1945 m. pabaigoje ar 1946 m. pradžioje mūšyje buvo sunkiai sužeistas Vincas Prajera - Erelis. Partizanai jį atnešė pas mus. Slaugėme, bet žaizda negijo, reikėjo operuoti.

Tėtė, partizanams žinant, nuvežė jį į sutartą vietą prie Kauno plento. Iš ten jau kiti sunkvežimiu nuvežė į Kauną.

Sesuo Angelė važinėjo į Kauną, iš ten parveždavo vaistų, tvarsliavos. Kartą, išvykusi į Kauną, negrįžo. Medikę, pas kurią Angelė gaudavo vaistus, suėmė. Angelė pateko į kagėbistų pasalą medikės bute. Kankino, provokavo, nusivežė į Ąžuolų

Būdos mišką. Inscenizavo susišaudymą. Angelė miške pasijuto viena be sargybos. Bėgdama per mišką, sutiko "partizanus" , patikėjo. Ją greit vėl parvežė į Kauną, vėl mušė, kankino. Angelė suprato, kad ją išprovokavo.

1946 m. vasario 3 dieną mūsų sodybą apsupo kareiviai. Viską iškrėtė. Klojime rado surūdijusį šautuvą, dar tėvo parsineštą karo metu. Įkaltis! Suėmė tėvus ir seseris Onutę bei Kastutę. Onutei uždėjo ant peties tą šautuvą ir varė per Sasnavą, sakė, kad banditę sugavo su šautuvu. Onutei daug kliuvo ir už lietuvišką ženkliuką, kurį stribai kratos metu rado jos švarko atlape, ir už šventę miške, šventinant Geležinio Vilko rinktinės vėliavą. Apie ją čekistai sužinojo iš suimto tos šventės dalyvio vokiečio partizano Vytauto. Onutė turėjo su juo akistatą.

Po kelių savaičių mamą su Kastute paleido, o tėtę ir Onutę - ne. Tėtę labai kankino, mušė, vežė į Kauną akistaton su kažkokiu vyru ir su dukra Angele, kuri buvo jau suimta. Kai parvežtą atgal į Marijampolę jį atsitiktinai pamatė Onutė - nepažino. Tai buvo kraujo ir mėsos stulpas.

Po tėvo ir seserų Onutės bei Angelės suėmimo partizanai užeidavo rečiau, nes sodyba buvo rusų sekama. Sesuo Kastutė jau gyveno nelegaliai. Kartą parėjo išsiprausti, susitvarkyti. Netrukus įsiveržė stribai. Iš šeimos jau keturi buvo areštuoti, likau vyriausia.

Mama su baime žiūrėjo į mane, o aš toliau palaikiau ryšį su partizanais. Sužinojau, kad sužeistas Antanas Petraška - Šturmas, ėjau ieškoti padvados. Nuvežėme Šturmą pas Grabauską į Kižiškių km. Reikėjo vaistų, tvarsčių, medicininės pagalbos. Buvau pasiųsta pas ryšininkę medikę Kregždutę. Ji gyveno nelegaliai. Jos nepažinojau, tik žinojau jos vardą - Janina. Atrodo, medikė iš Kauno. Su ja ir dar dviem vyrais išėjome į žygį. Šturmas pasveiko, bet vėliau žuvo.

1947 m. sausio 11 d. gavau paketą, kurį nedelsiant reikėjo nugabenti į nurodytą vietą. Širdis jautė nelaimę. Diena buvo graži, eiti per miškelius ir kaimelius buvo lengva. Jau netoli buvo Smalinyčios kaimas. Išėjus į palaukę, susidūriau su rusais. Suėmė ir nusivarė į Šilavotą. Jau varydami daužė. Šilavote tardė ir kankino. Vėliau išvežė į Prienus. Teisė trijulė. Po nuosprendžio

išvežė į Šilutės lagerį. Ten buvo vežami nepilnamečiai, invalidai ir motinos su vaikais. Kalėjimo sąlygos baisios. Prasidėjo dizenterija. Kasdien vadinamosiose kapinėse užkasdavo po kelis ar keliolika lavonų. Susirgau ir aš, bet dar nebuvo skirta mirti. Gydė žydelis iš Kauno, irgi politkalinys, gavęs 10 metų už tai, kad vokiečiai jo nesušaudė.

1948 m. vasarą išvežė į Vilniaus paskirstymo punktą, o iš ten jau ešelonais į lagerius. Mama su Antanina jau buvo tremtyje. Patys mažiausieji Leonas, Juozas ir Danutė mamos liepti pabėgo į mišką. Vargo vargelį iki pat 1958 metų, kada iš Sibiro grįžo mama.

Albina Antanynaitė-Gumauskienė

RUDUO SANGRŪDOJE

Baigėsi karas. Tuojau metai antrajai bolševikų okupacijai. Politikoje reikalai kol kas negerėja. Miestai ir kaimai pilni alkanų ir apiplyšusių kareivių, kurie savivaliauja, plėšia ir terorizuoja Lietuvos gyventojus. Kartais per dieną plėšia net kelios grupės kareivių: vieni žaliom kepurėm, kiti - mėlynom, treti - net nesuprasi kokiom. Visi verčia, ieško, grobia, kas pakliuvo. Žmonės išsigandę, susirūpinę, nusiminę, darbui nėra jokios nuotaikos, o laikas nestovi vietoje, saulutė kaitina, rugeliai laukia vyrų.

Senas Valenta jau kelios dienos vaikšto apie rugių lauką, čiupinėja varpas - laikas kirsti rugelius, bet sūnų nėra. Visi jaunesni vyrai į krūmus sulindę. Ten pat ir abu jo sūnūs, Adolfas ir Vitalius (Ožys ir Dobilas) bei du žentai. Per žiemą urvuose, o dabar krūmuose.

Augustas Valenta daug svieto matęs, penkis metus tarnavo caro kariuomenėje. Caro keturklasę baigęs, susikalba su rusų kareiviais ir rusišką "gazietą" paskaito. Dvidešimt metų eiguliu dirbo, miškelis kaip ant delno žinomas, augintas, švarintas, o dabar "išvaduotojai" atvažiavę rėžia medžius metro aukštyje, ir niekam nė gero. Keliolika metų buvo šaulių būrio vadas, susitikdavo su kariškiais, vyrai tada buvo kaip reikiant, o dabar

- kreivi, šleivi, apiplyšę ir dar alkani. "O javai jau gražūs, tik nuimt nėra kam... Bus badas, kaip Rusijoj per revoliuciją", - vienas sau mąsto Valenta.

Vieną rytą Dobilas, pasikinkęs širmius, automatas ant peties, su pjaunamąja pasuko į pamiškėje esantį rugių lauką. Atėjo ir talkos: Ožys, Basanavičius, Žvalgas, Lubinas, Pempė, Kelmas, Kurmis - jie rugius rišo, Petronė su Geniu, Zyle ir Vanagu į sargybą stojo, duktė Genė maistą gamino. Diena saulėta, graži, niekas nepasimaišė, kaip sakoma, nei uodas nosies nekišo, tad darbas sekėsi. Sekančiai dienai liko tik maži kampučiai dalgiais užbaigti.

Po trijų dienų rugiai buvo sausi, juos vežė ir krovė į kūgį. Kelios šeimos pasisiūlė padėti, tačiau penki partizanai vežė rugius patys. Pradėjo dirbti dešimtą valandą, o ketvirtą po pietų jau vežė paskutinį vežimą. Tuo metu Adolfas virtuvėje kepė blynus. Netikėtai į virtuvę įėjo rusas. Pamatęs Adolfą, jis greit smuko laukan. Adolfas pro kitas duris taip pat išbėgo laukan ir suriko: "rusai!". Vyrai, krovę kūgį, nučiuožė žemyn į kitą jo pusę ir nubėgo į miškelį.

Rusai kaip bičių spiečius suūžė į kambarius ir pradėjo krėsti. Adolfas, bėgdamas lauk, paliko automatą. Petronė įkišo jį į pečių, tačiau rusai ginklą surado.

Namuose buvo tik senas tėvas ir dukra Petronė. Rusai juos abu sumušė, ypač stipriai - Petronę, kurią po to išsivežė į Sangrūdą ir uždarė mokyklos rūsyje. Mokykloje buvo stribų ir NKGB būstinė.

Kad Petronę Valentaitę-Lasavickienę nepaleis, visiems buvo aišku. Jos broliai Ožys ir Dobilas, vyras Basanavičius ir svainis Žvalgas - "banditai". Ožys dar ir kuopos vadas. Iš labai patikimo žmogaus buvo sužinota, kad suimtoji greitai bus išvežta. Norint ją išvaduoti, veikti reikėjo labai greitai.

Iš namų į saugesnę vietą išvežamas sumuštas tėvas, žygiui renkami vyrai. Kaip tyčia, vieni į Lenkiją išėję, kiti vėl kur. Atsirado tik septyni vyrai: Ožys, Dobilas, Basanavičius, Žvalgas, Kubilius Juozas, Pempė ir Zylė. Dar buvo pasitelkti partizanai Jurgis Roglys su kulkosvaidžiu ir Stasys Balkauskas (jų slapyvardžiai pamiršti). Nutarta, kad jėgos užteks. Toks ten ir

miestas, ta Sangrūda - dvylika gryčelių, bažnytėlė ir mokykla, kurioje ir tūno stribai ir bolševiškai.

Viso jų buvo apie 50. Artimiausias garnizonas Rūdninkuose, už kokių trijų kilometrų.

Vos sutemus, vyrai susirinko Sangrūdoje, pasiruošė mūšiui. Dobilas su kulkosvaidžiu ir Žvalgas įsitaise kapuose, 200m. nuo stribelnyčios, Roglys ir Zylė su kitu kulkosvaidžiu nuėjo prie Navinykų kelio, Kubilius ir Balkauskas laukė Trakėnų pusėje, Pempė su "šturmine" pasiliko prie pastato, o brolis Adolfas ir vyras Jonas Lasavickas - Basanavičius nuėjo į sargybinio saugomą patalpą. Vyrams padėjo ir mokyklos sargas Antanas Janušauskas, įleidęs į vidų Ožį ir Basanavičių. Sargybinis sėdėjo ir, pasirėmęs ant šautuvo, rūkė. Gavęs smūgį "finka", baigė savo tarnybą tėvui Stalinui. Laužtuvėliu išvertus rūsio langelį, pro jį ištraukiama Petronė. Ji taip sumušta, kad nepaeina. Ją neša vyras.

Užkopęs ant supiltos žemių krūvos Adolfas pro antro aukšto langą įmeta "grūšią" ir kaip ženklą, kad viskas baigta, iššauna žalią raketą. Dobilas nuo kapų į stribų langus patratina kulkosvaidžiu, ir visi pasišalina.

Kitos dienos rytą į Sangrūdą suvažiavo aplinkinių garnizonų kareiviai. Neilgai trukus, jie atsidūrė Valentos vienkiemyje, Zovodos kaime. Mačiusieji pasakojo, kad pirmiausia apsupo namą ir pro langus šaudė į kambarius. Įsitikinę, kad namai tušti, puolė viską versti ir badyti. Rugių kūgį išdraskė, žemę po kūgiu išbadė... Galop susikrovė drabužius, kitus daiktus, uždegė namus, rugius ir išvažiavo. Operacijai vadovavo Pinkauskas.

Kelias dienas pagulėjusi Trakėnų kaime, Petronė užsikabino automatą. Ji buvo penktasis Valentų šeimos narys, stojęs į atvirą kovą su okupantu. Senasis Valenta ilgokai buvo vežiojamas iš vienos vietos į kitą, kol vienąsyk stribų buvo užkluptas pas dukrą Oną ir smarkiai sumuštas. Matyti, jam sulaužė stuburą, nes ant kojų daugiau neatsistojo. Mėnesį pasirgęs, 1946 m. balandžio 14 mirė. Jis tada buvo 70-ies.

ATSIMENU POKARĮ

Pokario metais daug Lietuvos vyrų išėjo į miškus - partizanauti. Vieni bijojo rusų kariuomenės, kiti norėjo kariauti prieš okupantus. Buvo ir tokių, kurie nenorėjo atsilikti nuo draugų, brolių. Dar kiti prisijungė prie rusų ir sudarė stribitelių būrius. Jie padėjo gaudyti mūsų brolius ir šaudyti. Kaimo žmonės jų neapkentė.

Aš tada buvau dar jauna, bet norėjau padėti partizanams. Pradėjau rinkti žinias, siuvinėjau prie rankovių ženklelius su Tauro ženklu, nešiojau laiškus.

Atsimenu 1945 m. Apynio kuopa buvo įsikūrusi miškuose prie Smalinyčios. Trys jų vyrai prie Igliaukos buvo atsiskyrę ir negalėjo surasti būrio. Tai buvo Gliaubičius, slapyvardžiu Nemunas, Ališauskas - Ąžuolas ir Dobilas - Piršlys. Kuopos vadas Apynys man įsakė juos atvesti į būrį prie Smalinyčios, nes po kaimus siautėjo kariuomenė. Mums beeinant mišku, pasirodė rusų kareiviai. Vyrai atsišaudė bėgdami. Piršlys ir Nemunas pabėgo, o Ąžuolą paėmė gyvą.

Ūkininką Spūdį Viktorą, malusį girnomis, suėmė kaip "banditą". Paėmė ir mane. Varnabūdės k. pas Baltrušaitį patardę, mus paleido. Išsivežė vieną Ališauską. Nuėjau į būrį sutartoj vietoj ir viską papasakojau. Dirbau toliau. Pernešdavau spaudą į "paminklą" ir kitur. Pasakėlės k. pas Alaburdą Petrą buvo padėta ginklų. Pernešiau juos į Vilkabūdės miškus. Rinkau pas žmones maistą ir nešiau į mišką, kai partizanai negalėdavo išeiti į kaimus. Padėjau Tarzanui, Drambliui - Skaržinskui Juozui, kai žuvo jo Brolis Tigras. Tada Dramblys man davė savo adresą ir nurodė vietą, kur tėvai gali susitikti su savo sūnumi Juozu - Drambliu. Aš viską įvykdžiau. Turėjau slapyvardį - Pietelė.

1946 m. sausio mėn. į mano tėviškę, Marijampolės apskr. Pasakėlės kaimą, atėjo 4 partizanai: Radzevičius - Mindaugas, Ramanskis - Rozalė, kitų dviejų pavardžių neprisimenu. Pas mus jau miegojo Lapelis, dar vadinamas Akmeniniu Stasiu. Apsinakvojo ir šie. Pastebėjau, kad Lapelis tyliai išėjo. Tada

paprašiau, kad keltųsi ir išeitų ir tie keturi. Pati nežinau, kodėl. Ir šiandien nežinau, ar tai sutapimas buvo, ar iš tikrųjų Lapelis pranešė rusams, bet po kelių valandų pasirodė kareiviai ir nuėjo tiesiai į tą kambarį, kur buvo apsinakvoję keturi partizanai. Laimė, jie jau buvo išėję.

Nieko neradę, kareiviai susikrovė mūsų drabužius, maistą. Tėtė dirbo avikailius, todėl paėmė daug svetimų kailių. Suėmė tėvelį, brolį Petrą ir mane. Pas mus dirbo senukas Vaznys, tai ir tą suėmė. Visus išvežė į Marijampolę. Ten rūsiuose išlaikė apie 2 mėnesius, vis tardydami. Nieko nepešę, paėmė pirštų antspaudus ir balandžio mėn. paleido. Grįžusi tęsiau savo darbą.

Dar papasakosiu apie Sakalavičius iš Jūrės kaimo. Nedaug kas žino, už ką juos nužudė. Netoli nuo mūsų Pavasakės ežere buvo nedidelė sala. Joje buvo įsikūrę mūsų partizanai. Turėjo valtelę, išplaukdavo ir vėl grįždavo. Buvo ramu. Sakalavičienė, rinkdama spanguoles, pastebėjo juos ir paleido kaime kalbas. Vienas stribas Igliškėliuose buvo jos giminė (šitai aš žinau tik iš kalbų). Sakalavičiai buvo perspėti, bet kalbėti abu nesiliovė. Už tai jie ir buvo nubausti. Sunku dabar išmatuoti kaltės didumą bei bausmės žiaurumą ir teisingumą. Vyko žiauri kova.

Visus partizanus vadinu didvyriais. Reikėjo būti šalia jų, pamatyti jų gyvenimo ir kovos sąlygas, pajusti savyje jų priešmirtines dienas, naktis, minutes, jų pasiryžimą geriau mirti, negu taip gyventi - ir niekam nekiltų toks klausimas. Aš kalbu apie tuos, kurie išėjo vedami Tėvynės meilės, o ne apie tuos niekšus, kurie buvo įkišti NKVD. Gal jie ir padarė klaidų dėl savo jaunystės ar charakterio, bet aš juos suprantu ir nekaltinu. Jie savo "kaltes" atpirko krauju ir kalėjimais.

Salomėja Petrauskaitė - Ordinavičienė

AVIKILUOSE PRIE LIUDVINAVO

Pravažiavus senąsias Liudvinavo kapines ir nediduką 3 ha Liudvinavo ežerėlį, pakyli į kalvelę ir netrukus dešinėje kelio pusėje pamatai senas senas Avikilų kaimo kapinaites. Kaimo vienkiemių jau seniai nebeliko. Vienus sunaikino

kolektyvizacija, kitus - trėmimai, dar kitus sudegino enkavedistai ir jų parankiniai. Likusiųjų gyventojai "savo noru" persikėlė į Žemaitės kolūkio gyvenvietę arba į Liudvinavą. Užpiltas ir prie vieškelio buvęs smėlio karjeras, iš kurio dar Nepriklausomybės laikais buvo imamas smėlis ne tik keliui remontuoti, namams statyti, bet ir kapams patvarkyti. Šį karjerą mėgo ir kaimo vaikai - tai buvo smagiausia vieta slėpynes žaisti.

Antrą kartą užėjus rusams, prasidėjus partizaninei kovai, karjerą įjunko lankyti Liudvinavo stribai - ypač po to, kai partizanų lavonais užpildė visus aplink Liudvinavą buvusius apkasus ir duobes. Atvykdavo naktimis. Nei kaimo vaikai, nei žmonės apie tai nieko nežinojo.

Bronė Kavaliauskienė:

- Vieną dieną, bežaisdami slėpynes, nustėrome iš siaubo. Duobėje, į kurią įšokau su kaimynų vaiku Albinuku, gulėjo du lavonai. Jie buvo tik su apatiniais drabužiais, basi, prie kojų dratais pririštas branktas, matyt, už jo buvo atvilkti iš Liudvinavo. Spiegiau, iš siaubo negalėjau iš duobės išlipti, subėgę spiegė ir kiti vaikai. Kažkas pranešė į Liudvinavą, papasakojo, kad vaikai bijo, naktį pabunda ir spiegia (aš tikrai taip dariau). Atvažiavo stribai ir lavonus išsivežė. Ilgai nėjom žaisti į pieskyną. Ten ir vėliau žmones mesdavo. Aš daugiau į tą karjerą nėjau, bet vaikai rado dar vieną, paskui - dar tris lavonus. Juos atveždavo naktį, vėlai, kai visi miegodavo. Suversdavo, tik šiek tiek smėliu užpylę, palikdavo.

Apie šias smėlio duobes daug žino ir Daukšienė. Ji čia gyvena nuo 1941 m., nuo tada, kada buvo atvežta iš Punsko su šeima ir apgyvendinta vokiečio Gerulio ūkyje, Šilavoto kaime. Viskas vyko tik per kelią, tačiau pasakoti ne ką tegali, tik galva linkčioja ir verkia: "Vaikeliai, vaikeliai, tokie vyrai, tokie vyrai...". Paskui atmintis aptemsta - sklerozė ir senatvė. Jau mažai keliasi iš lovos.

Dukra prisimena: "Stambus vyras garbanotais šviesiais plaukais. Labai gaila buvo ir labai baisu... Nei iš kur juos atvežė, nei kur paskui paėmę nuvežė - nežinau..."

Bezgėlienė ne tik papasakojo, bet ir nuvedė parodyti, kur partizanai palaidoti. Atvedė prie apleistų Avikilų kaimo kapinaičių, parodė krūmais apaugusios kalvelės pakrašty

ilgamečiais karkleliais apsodintą vietą. "Štai čia. Kai tuos du iš smėlyno duobių nuvežė atgal į Liudvinavą, po kiek laiko, tiksliai neprisimenu kada, jau kolchozai seniai buvo, gal apie kokius 1950 metus, vyrai vėl rado tris lavonus. Pranešė Liudvinavo milicijai, bet jie nieko nedarė. Tada kaimo vyrai tą pačią dieną pasikinkė arklius - vasara buvo - atvažiavo pas mus, daviau kūlį šiaudų, ir visi nuvažiavom. Vyrai kapinaitėse iškasė plačią duobę, išklojo ją šiaudais, sudėjo tuos žuvusius, užklojo tais pačiais šiaudais, kad smėlis ant jų nebyrėtų ir užkasė. Visi trys buvo išrengti. Vienas iš jų buvo lininiais baltinukais trumpomis rankovėmis. Jauni vyrai, dideli, vienas geltonais garbanotais plaukais. Gražūs kaip ąžuolai! Aš ten buvau, kol užkasė. Kitą dieną ant kapo buvo padėtas vainikas, širdis tokia iš drato išlenkta ir apipinta, ir trispalvė juostelė pririšta. Paskui dar vienas gulėjo duobėje, kokių 50 metų vyras, bet ten tas ir pasiliko, o vienas iš tų dviejų, kur nuvežė atgal, buvo tokia žalia "jake". Kojos spygliuotais dratais surištos abiejų kartu, o paskui į tuos dratus kuolas įsuktas. Taip ir atvilkti į smėlio duobę. Mačiau iš viso šešis, daugiau nežinau, gal dar buvo, bet aš nemačiau. Galėtų papasakoti tie, kurie vežė ir kasė, bet jau nėra nei vieno gyvo - nei Lekecko, nei Valinčiaus. Ir Lozorius miręs, ir Varankevičius, kur vežė arkliais, ir kiti. Tą kapą vis ravėdavo iš Avikilų kaimo Baronienė. Dabar ji gyvena Marijampolėje. O šitas kryžius, kuris dabar vienintelis šiose apleistose kapinaitėse - tai atvežtas kaimo kryžius. Kai statė fermas, jį išvertė, o kaimo vyrai atvežė ir pastatė kapinaitėse. Kančią atsukę į tą vietą, kur jis stovėjo anksčiau, o kartu - į partizanų kapą. Ne į vieškelį kaip įprasta.

Kalbėjausi su Baroniene, tikėjausi, gal pavyks sužinoti apie kapinaitėse atsiradusį partizanų kapą ką nors daugiau. Deja... Baronienė tepasakė: "Aš tik kryžių prižiūrėjau". O kai moterį vežėmės, kad parodytų tą kryžių, ji pasiėmė gėlių ir žvakių. Padėjo gėles prie kryžiaus, o truputį atokiau, gal kapo vietoje, uždegusi žvakes ilgai susikaupusi klūpėjo. Po valandėlės pakilo, skarelės kraštu nubraukė ašarą ir nė žodžio netarusi palengva nuėjo į mašiną.

MŪŠIS NAUDŽIŪNO SODYBOJE

Vaivos kaimo gyventojas Naudžiūnas po gyvenamo namo grindimis turėjo įrengęs bunkerį. Jame dažnai slėpdavosi partizanas Antanas Bubnys - Kerštas iš Dainavos apygardos. Jo brolį Praną, grįžusį iš tarybinės armijos, suėmė. Kankino. Neišlaikęs kančių, jis išdavė savo brolio slėptuvę pas Naudžiūną. Nežinodami apie išdavystę, toje slėptuvėje slapstėsi ir kiti partizanai.

1946 m. lapkričio 22-osios rytą pas Naudžiūnus į kūlimo talką buvo susirinkę apie 20 žmonių. Bunkeryje slėpėsi partizanai: Juozas Marcinkevičius - Lapinas ir Petras Kazlauskas - Genys.

Apie 9 val. didelės enkavedistų ir stribų gaujos ėmė supti Naudžiūno sodybą. Vyrai sulindo į bunkerį, o kūlikai nešė javų maišus ir pylė ant slėptuvės. Stribai visus talkininkus suvarė į pašiūrę. Prasidėjo žiaurus mūšis. Jis tęsėsi apie 7 val. Tarp automatų papliupų ir kulkosvaidžių ugnies girdėjosi rusiški keiksmai. Minutę kitą mūšis nutildavo ir vėl užvirdavo iš naujo.

Okupantai, neįveikdami partizanų, nutarė padegti pastatą. Užsidegus namui, Lapinas šoko pro langą ir buvo kulkos pakirstas prie pat degančio namo. Genys bėgdamas atsišaudė, bet greit ir jį pavijo priešo kulka. Apdegusius lavonus numetė Simne ant grindinio, kur užkasė - iki šiol nežinoma.

Anelė Kazlauskaitė-Marcinkevičienė,
Genio sesuo, o Lapino žmona, 1991m.

ŽUVĘ PRIE KRUONIO

Jurgis Krušinskas gimė Bučkiemio kaime, dabartiniame Prienų rajone, pasiturinčio ūkininko šeimoje. Tėvai turėjo 37 ha. Jurgis baigė pradinę mokyklą. Antro pasaulinio karo pabaigoje paimtas į sovietų kariuomenę, iš jos pabėgo ir išėjo partizanauti. Jurgis Krušinskas - Žiedelis priklausė Viesulo būriui, veikusiam apie Kruonį.

1946 m. vasario 16 d. Viesulo būrio partizanai norėjo

išvaduoti Kruonio suimtuosius. Kilo susišaudymas. Du partizanus saugumiečiai nušovė iš karto, o Jurgį Krušinską - Žiedelį apsupo, norėdami paimti gyvą. Žiedelis susisprogdino, jo veidas buvo taip sužalotas, jog saugumiečiai jo neatpažino.

2 paras trijų partizanų kūnai gulėjo Kruonio miestelio aikštėje, po to juos nuvežė į apkasą ir užpylė sniegu. Kadangi vaikai bijojo eiti pro šalį, valdžia leido partizanų kūnus užkasti. Jie užkasti prie Kruonio, vieta žinoma. Nežinomos tik dviejų kitų partizanų pavardės.

Sklinda gandai, kad ten guli Tamašauskai ar Tamašai iš Užgirėlio, prie Darsūniškio. Atrodo, jie turi giminių Migonyse, prie Kruonio. Už 50 metrų nuo to keliuko, kur užkasti Jurgio Krušinsko ir dviejų nežinomų partizanų palaikai, kitoje pusėje guli dar 9 žuvę partizanai. Kur jie užkasti parodė buvęs mokinys, pro šalį ėjęs į mokyklą.

Viesulo būriui taip pat priklausė Juozas Batutis - Pavasaris, kilęs nuo Prienų.

Katerina Jankuvienė

KAS PADĖS SURASTI?

Petras Jankauskas gimė 1923 m. Kalvarijos valsčiaus Kušliškių kaime gausioje Lietuvos savanorio Petro Jankausko šeimoje. Iš 7-ių vaikų jis buvo vyriausias. Tarnavo Plechavičiaus kariuomenėje. Patyręs rudųjų okupantų užmačias, iš "plechavičiukų" pasitraukė - slapstėsi. Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, Petras, šiek tiek dar pasislapstęs, nutarė eiti į partizanus.

- Vieną dieną tėtis pripjovė vikių,- pasakoja Petro sesuo Albina, - prikrovė į brikelę. Atsisveikinęs brolis atsigulė po sėdyne. Tėtė pridėjęs pilną brikelį vikių ir liepęs sėsti dar ir vyresniajai sesutei, kuri, padėjusi prie pasostės pintinėlę kiaušinių, įsitaisė šalia tėvelio. Taip visi trys ir važiavo į Salemos kaimą, prie Sasnavos, pas mamos seserį, kuri turėjo ryšį su partizanais. Vakare per ryšininkę sužinoję, koks reikalas, susirinko miško broliai. Kaip vėliau pasakojo teta, Marija Janušauskienė, broliui buvo skirta nelengva užduotis. Sasnavos

stribų tarpe partizanai neturėjo savo žmogaus. Petrui prisiekus, jam buvo pasiūlyta stoti į stribus. Nors ir suprasdamas, kad taip gali žūti ir nuo savų rankos, Petras sutiko, nes suprato užduoties svarbą.

Neilgai jam teko būti stribu: gavo įsakymą kuo greičiau pasitraukti į mišką.

- 1946 m. rudeniop, - pasakoja Albina, - mamytė iš tetos gavo užduotį parūpinti partizanams šiltų kojinių, pirštinių, šalikų. Prieš pat Kūčias ji su pundu primegztų ir pridovanotų drabužių pėsčia išsiruošė iš Kalvarijos valsčiaus Kušliškių kaimo į Sasnavą. Susitiko pas Aleknavičių, kur partizanams buvo paruošta Šv. Kūčių vakarienė. Jų atėjo nemažas būrelis. Tarp jų - ir brolis Petrukas-Pavasaris. Mama sveikinosi ir verkė iš džiaugsmo, kad gali apkabinti mylimą sūnų, kurį taip seniai buvo mačiusi.

Išsidaliję dovanas ir sukalbėję maldą, visi sėdo prie Kūčių stalo. Pradėjus valgyti, sargybinis pranešė, kad ateina pulkas rusų. Vadas įsakė nekelti triukšmo ir skubiai panaikinti apsilankymo pėdsakus. Patys - už ginklų ir pro duris. Laimei, rusai pasuko kiton pusėn, ir vėl visi linksmi grįžo prie stalo.

- Tai buvo paskutinis mamos pasimatymas su sūnumi. NKVD ir stribai ėmė vis aršiau siautėti. Nutrūko ryšys su teta. Porą metų visai nieko nežinojome ir apie brolį. Tai buvo kančių ir ilgesio dienos.

1949 m. gegužės 12-osios vakare visa šeima kalbėjome Šv. Mergelės Marijos litaniją. Staiga kažkas pasibeldė į duris. Malda nutrūko, išgirdus graudų verksmą. Tai buvo teta M.Janušauskienė ir kažkokia kita moteris. Iš jų sužinojome, kad sunkiai sužeistas Petras suimtas. Nežino, kur jis, ar gyvas.

- Niekada neužmiršiu tos baisios nakties, - sako sesuo Albina. - Apie brolio žuvimą visaip kalbėjo. Vieni sakė, kad jį sužeistą žiauriai kankino Sasnavos stribelnyčioj, kiti, atseit, matę jį dar alsuojantį, išniekintą prie ūkinio pastato stribyno kieme su kitu, kartu atvežtu partizanu - Antanu Petruškevičiumi - Šturmu. Dar kiti pasakojo, kad partinės organizacijos sekretorė Ona Mikalavičiūtė, pažinusi Petrą, stvėrusi nuo ūkinio pastato sienos šakę ir smeigusi broliui į kaklą. Išsityčioję, kažkur užkasė kartu

su padvėsusiu arkliu.

Dienos ėjo žiauryn ir sunkyn. Tuoj po brolio žuvimo į tolimą šiaurę išvežė tetos šeimą. Tik pažįstamos, dirbusios Kalvarijos milicijoje, dėka išvengė tremties mūsų šeima.

Mama tikėjo, kad amžinai taip nebus. Kad kada nors Lietuva bus laisva. Prieš mirdama ji prašė, kad surastume sūnaus (brolio) kaulelius ir palaidotume kaip visus krikščionis, o saujelę žemės atneštume ant jos kapo.

Grįžusi iš Sibiro, teta sakė, kad Petrą sužeidė ties Leono Tomkaus sodyba.

Atgimus Lietuvai, vykdydama mamos prašymą, pradėjau paieškas. Su dukra Regina ir Šturmo broliu išsiruošėme pas L. Tomkų. Šis daug iškentėjęs žmogus papasakojo, kad tuos du sužeistus partizanus į Sasnavą vežęs jis. Tada buvo 19-kos metų. Palaikė ryšius su partizanais. Tą gegužės mėnesio pavakarę arė netoli savo namų, prie miško. Iš miško atėjo Šturmas ir Pavasaris. Besikalbant pasirodė rusai. Vyrai traukėsi link miško. Susišaudant pirmas krito A.Petruškevičius. P.Jankauskas spėjo perbėgti vieškelį, bet taip pat buvo kulkų pakirstas. Abu dar buvo gyvi. Stribai sumetė juos į Tomkaus vežimą, iškrėtė namus ir, nieko daugiau neradę, sugrobę viską, kas jiems tiko, įsimetę nušautą stribą, susėdo ir išvažiavo. O Leonui Tomkui sumestus į vežimą partizanus liepė vežti į Sasnavą. Neprivažiavus Raulinaičio sodybos, vežime mirė Šturmas. Raulinaičio kieme Leonui liepė sustoti. Partizanams atpažinti stribai atvarė aplinkinius žmones, tarp kurių buvo Šturmo teta. Visi išsigynė jų nepažįstą. Sužeistasis prašė gerti. Jo būklė buvo sunki. Leonas atnešė vandens, bet stribai gerti neleido, o vienas stribas šlapinosi sužeistajam į burną. Vėl įsakymas vežti į Sasnavą. Privažiavus valsčių, Šturmo lavoną išmetė kieme, o Pavasarį nutempė tardymui. Nuvedė tardyti ir Leoną. Daugiau šių partizanų jis nematė.

Kur Sasnavoje užkasti šie du ir dar virš dešimties partizanų, surasti nepavyko, nors, vykdydama motinos valią, dukra Albina ir visa jos šeima ilgai ieškojo, kalbėjosi net su Sasnavos stribais. Vieni kaip įmanydami moterį klaidino, kiti melavo nežiną, nedirbę...

Sunku pasakyti, ar palaikai guli po asfaltuotais mokyklos stadiono takais, ar užverstam šulinyje prie buvusios stribelnyčios. Kas žino? Albina nepraranda vilties surasti juos ir įvykdyti paskutinę motinos valią.

GRYBINĖS MŪŠIS

Vytauto rinktinės Karijoto būrio partizanai ruošėsi rimtai operacijai. Apylinkėje labai sujžūlėjo įvairaus plauko parsidavėliai. Nuolat kviesdami stribus ir garnizoną, jie labai vargino vietos gyventojus, kėlė grėsmę partizanams.

Operacijos planas buvo apgalvotas iki smulkmenų. 1946 m. birželio 3-ios naktį būrio vadas Bronius Kavaliauskas - Karijotas, ūkio dalies viršininkas Jonas Senkus - Giedrulis, Antanas Gicevičius - Vanagas, Jonas Ciplijauskas - Sakalas, Juozas Boruta - Šaulys, Juozas Ališauskas - Klaidas, Alfonsas Arlauskas - Teras, Vitas Kronkaitis - Herbas, Rimantas Kvedaras - Vaidotas, Riteris ir dar du nežinomi partizanai, atvykę į būsimą kautynių vietą, ją apžiūrėjo, parinko kovotojams pozicijas. Tą pačią naktį buvo likviduotas uolus raudonųjų tarnas, Šunskų apylinkės pirmininkas Nemura. Ryte partizanai pasiuntė žmogų pranešti apie tai Marijampolės saugumui (telefono laidai buvo nukirpti), o patys įsitvirtino Grybinės kaime. Vadas Karijotas su penkiais kovotojais užėmė pozicijas prie Marcinkevičių sodybos, kurioje buvo mokykla, Giedrulis su trim vyrais įsitaisė prie Povilaičių sodybos, o Sakalas su dviem kovotojais - prie trečios sodybos, kitoje kelio pusėje. Pasak saugumiečių, pasaloje buvo 24 partizanai.

Gavę žinią, Marijampolės stribai išsiruošė į įvykio vietą. Norėdama aplankyti tėvus, automobilin įlipo ir aktyvi raudonųjų partizaninio judėjimo dalyvė Elzbieta Laukaitytė. Viso sunkvežimin sulipo 22 žmonės, vadovaujami saugumiečio vyr. leit. Subotino. Privažiavę mišką, baudėjai pasijuto nesaugiai, todėl išlipo iš mašinos ir mišką perėjo pėsti. Jokio puolimo! Išėję iš miško, stribai atitoko. Jie vėl susėdo į mašiną, pradėjo važiuoti - ir pateko po taiklia partizanų ugnim. Likę gyvi iš mašinos sukrito į pakelės griovį. Užvirė mūšis.

Priešams pasislėpus pakelės griovyje, partizanų kulkos jų nesiekė. Tada partizanai apėjo priešo pozicijas ir puolė išilgai

griovio. Mūšyje žuvo Karijotas, buvo sunkiai sužeistas Vanagas ir lengvai - Vaidotas.

Manydami, kad žuvo visi stribai, partizanai sutvarstė sužeistąjį, apgailėjo žuvusįjį ir, paėmę pastotę, nuvežė Vanagą į Paršelių kaimą pas rėmėjus Voveraičius. Sakalas su likusiais partizanais surinko nukautų stribų ginklus, užkėlė ant "neštuvų" žuvusįjį ir, atvykę prie Šunskų malūno, taip pat paėmė pastotes ir pasuko Šilakojo miško link.

Partizanai nežinojo, kad vienas iš 22-jų stribų liko gyvas ir grioviu nušliaužė į mišką. Pailsėję, per Rudžių giraitę jis pasiekė Vilkaviškio plentą, o juo - Marijampolę. Buvo sukelti Marijampolės ir aplinkinių miestelių garnizonai. Visais keliais ir keleliais pasileido kareivių pilnos mašinos, ieškodamos partizanų. Sakalo grupę aptiko prie Šešupės. Kadangi partizanams reikėjo persikelti per upę, o valties ar tilto nebuvo, vieni, palikę prie kūgio vežimą ir žuvusįjį, plaukė į kitą krantą, kiti plaukiančius dengė. Šiame mūšyje buvo sunkiai sužeistas Šaulys.

Aptikę vežime lavoną, kareiviai pradėjo naršyti po krūmus, sodybas, javus ir rado sunkiai sužeistą Šaulį. Suspardę jį ir sudaužę, kartu su Karijotu įsivertė į mašiną ir, atvežę į Marijampolę, numetė ant grindinio prie halės.

Šaulys dar buvo gyvas: sudejavo. Tada vienas stribas užlipo jam ant krūtinės, pašokinėjo - ir nuramino amžiams. Po keleto dienų, iškilmingai palaidojus stribus ir Laukaitytę, Karijoto ir Šaulio kūnai naktį buvo užkasti žvyrduobėse už miesto kapinių.

Sužeistas Vanagas vis labiau silpo. Nutekėjo daug kraujo. Medicinos sesers Aušrelės suteikta pagalba mažai ką padėjo, reikėjo skubiai operuoti. Buvo iškviestas gydytojas, bet partizano gyvybės išgelbėti nepavyko. Antaną Gicevičių slapta palaidojo Voveraičių darželyje - po pačiais langais padarė gėlių lysvelę. Ten jo palaikai išgulėjo 43 metus. Voveraičiai buvo ištremti, ir niekas nežinojo, ką slepia gėlių lysvelė. Tik atgimus Lietuvai, 1989 m. rugsėjo mėn. dukrai, žmonai ir sūnui pageidaujant, Marijampolės politinių kalinių ir tremtinių tarybos rūpesčiu partizanas buvo iškilmingai perlaidotas į Skardupių kapines.

O štai ką apie šį mūšį papasakojo Grybinės kaimo gyventoja

Marcinkevičienė, dabar gyvenanti Marijampolėje. Tai jos name 1946 m. buvo mokykla.

- Kai atėjo partizanai, mes norėjome eiti į lauką, bet jie mūsų neleido, liepė eiti į rūsį ir ten sėdėti, kad nekliudytų kulkos. Marcinkevičiaus arkliai kluone stovėjo pakinkyti, tik neatsimenu, ar jie buvo pakinkyti prieš mūšį, ar jau mūšio metu.

Mokinių tą dieną mokykloje nebuvo.

Tik vienas vaikas iš kažkur atėjo - ar iš Šunskų mokyklos, ar iš kunigo, pateko į susišaudymą, užsislėpė už gonkelių ir taip išliko. Vienas partizanas buvo sužeistas, o kitas nušautas. Susirinkę ginklus ir truputį apsiprausę, partizanai pasitraukė į Puskepurių kaimą. Sužeistą ir užmuštą pasiėmė su savim. Paskui vyras (Marcinkevičius) nuėjo ir arklius parsivarė, vienas arklys buvo sužeistas. Visas namas buvo kulkų suvarpytas, jei nebūtume sėdėję sklepuky, būtų ir mums kliuvę. Žuvo 21 stribas ir Laukaitytė, viena iš trijų seserų komunisčių. Šoferis Akelis buvo sužeistas į sėdynę. O toks aršus ir labai pasiutęs Bubnys pabėgo. Laimingas: partizanui užsikirto šautuvas. Bubnys ir pranešė garnizonui. Tas Bubnys ilgai gyveno, jo neėmė nei kulka, nei ugnis, nei vanduo. Vokiečių okupacijos metais slapstėsi, buvo keliom kulkom suvarpytas... Išgijo. Pasistatė rūmą "vargšų" kvartale, nes buvo didelis MSV viršininkas. Jau miręs.

Atlėkęs garnizonas visus krėtė, keikėsi, stumdė, paskui visus vyrus ir moteris išsivarė į Marijampolę. Moterys parėjo anksčiau. Patardę ir padaužę, vėliau paleido ir vyrus.

Tuoj po mūšio žuvo dar vienas jo dalyvis partizanas Viktoras Augustinavičius - Griausmas. Iš Grybinės jis nubėgo į Šilakojo miškelį, esantį prie Pilviškių ir pasislėpė bunkeryje. Atsiviję rusai vaikščiojo viršuje. V.Augustinavičius pagalvojo, kad tai draugai, ir atkėlė slėptuvės dangtį. Jį paėmė gyvą ir čia pat nukankino: nugaroje išpjovė kryžių, nupjovė galvą ir paliko.

Kaimynai naktį jį miškelyje palaidojo. Rytą nuėjo pažiūrėti ar tvarkingai palaidojo - rado paliktą galvą. Ją palaidojo vėliau. Šį atsitikimą Antaninai Akelaitytei papasakojo Salomėja Petrulionienė, kai jos sėdėjo vienoje kameroje Marijampolės kalėjime.

PAKAUNĖS MIŠKUOSE

Esu gimęs 1923 m. Kauno apskrities Garliavos valsčiuje Digrių kaime. Tėvai turėjo 12 ha žemės, augino 7 vaikus. Esu baigęs pradžios mokyklą.

Ėjo 1940-tieji metai.

Per kaimyno radiją išgirdau, kad Lietuvą okupuoja Stalino kariuomenė. Mačiau, kaip Kauno aerodrome leidosi kariniai lėktuvai, iš kurių lipo ir lipo desantai. Tai buvo Lietuvos nepriklausomybės laidotuvės. Liaudies valdžios sudarymas ir Liaudies seimo rinkimai buvo tikras spektaklis, kurį paruošė "didžiojo tautų vado" klapčiukai Dekanozovas ir Pozdniakovas.

Atėjo 1941 metai. Kovo mėnesis. Už 1 kilometro nuo mano namų, vieškeliu naktimis pradėjo eiti kariuomenė. Dieną buvo ramu, bet kai tik sutemdavo - tai ir prasidėdavo. Ketvertu arklių pasikinkę, traukė patrankas, vežė kitokį karinį turtą.

Nors Stalinas su Hitleriu buvo pasirašę nepuolimo sutartį ir pasidalinę Pabaltijį ir Lenkiją, vienas kitu nepasitikėjo. Visą pavasarį prie Vokietijos sienos buvo koncentruojama kariuomenė, statomi įtvirtinimai.

1941 m. birželio 14 d. sužinojome apie baisius NKVD darbus ir į gyvulinius vagonus suvarytus nekaltus žmones. Su draugu nuėjome pažiūrėti.

Tai, ką pamatėme, buvo baisu. Gal apie 40 gyvulinių vagonų buvo pilnutėliai vaikų ir moterų, vyrų ir senelių. Buvo šiltos dienos. Iš vagonų girdėjosi klyksmai, maldavimai: vandens, vandens. Sargybiniai neleido nieko prie vagonų artintis. Viena senutė atnešė uzboną vandens ir prašė jį perduoti į vagoną. Kareivis spyrė į uzboną, tas sudužo, vanduo išbėgo. Viešpatie, sakiau, atsiųsk perkūną ir sudaužyk visus tuos vagonus kartu su sargybiniais. Deja, tai buvo tik pradžia.

Žmonės laukė karo. Kitos išeities nematė ir tikėjo, kad prie vokiečių nebus taip baisu gyventi. Buvo išrankioti visi Lietuvos valdininkai, karininkai, mokytojai. Pradėjo naikinti protingiausius ir darbščiausius Lietuvos ūkininkus. Vienas NKVD kapitonas broliui prasitarė: "Jūsų respublika yra

kapitalistai, ir reikia kas trečią išvežti į Sibirą".

1941 m. birželio 22 d. su broliu miegojome daržinėje. Jau švito. Saulutė dar nebuvo patekėjusi. Nuo sprogimų siūbavo daržinės sienos. Išbėgę į kiemą, pamatėm tai, ko laukė visa Lietuva: prasidėjo dviejų piktadarių grumtynės.

Kartu prasidėjo kita okupacija. Lietuva buvo pavadinta "Ostland".

1941 m. birželio 23 d. vakare per radiją iš Kauno jau buvo giedamas Lietuvos himnas. Kaunas buvo sukilėlių rankose. Rusų kariuomenė, bėgdama nuo vokiečių, negalėjo naudotis Aleksoto bei geležinkelio tiltais, kurie buvo sukilėlių saugomi. Rusai bėgo ir per mano kaimą. Visi laukai buvo primėtyti ginklų, granatų, šovinių. Žmonės, ypač jaunimas, rinko ir slėpė viską, ką rado. Rusų kariuomenės dalinys buvo gavęs įsakymą - sutriuškinti Kauno sukilėlius ir leisti besitraukiančiai kariuomenei pereiti tiltus, bet jų šarvuočiai ir tankai buvo sunaikinti prie įgulos bažnyčios - "Soboro". Tada įsiutę rusai traukdamiesi iššaudė visą Pravieniškių lagerį. Ne tik kalinius, bet ir prižiūrėtojus.

Netoli Kauno yra Tabariškių bažnytkaimis. 1941 m. birželio 24 d. pro Tabariškių bažnytkaimį traukėsi apie 5000 rusų. Nebuvo tose vietose miškų ar krūmų - tik vienkiemiai ir laukai. Staiga užlėkė tik trys vokiečių bombonešiai. Per tris valandas iš rusų kariuomenės ir technikos beveik nieko neliko...

Atsimenu ir vokiečių traukimąsi po 3 metų. Buvo sekmadienis. Pavakare privažiavo vokiečių, tankus sode užmaskavo, pavalgė, nusiprausė, nusiskuto, odekolonais pasipurškė. Mes su broliu stebėjomės: juk bėga, karą pralaimėjo. Vienas mokėjo lietuviškai, pradėjo kalbėti: "Bėkit, - sako, - su mūsų daliniu, traukitės į Vakarus. Dar nežinot, kas tai yra raudonasis teroras".

Už dviejų dienų buvo jau raudonieji. Po dviejų savaičių paskelbė mobilizaciją. Į kariuomenę ėmė 1918 - 1924 metais gimusius vyrus. Vienas kitas pabijojęs išėjo. Iš mano kaimo buvo sugautas Valtys Antanas, iš gretimo kaimo - Daugėla Vytas. Juos aprengė kareivių drabužiais ir išvežė į Smolensko sritį. Ten gavo po šautuvą ir turėjo nešioti šieną į geležinkelio stotį. Šovinių nedavė, maistas buvo labai blogas. Sargyba neleisdavo

nei penkių žingsnių į šoną pasitraukti. Turėdavo kiekvieną kartą nunešti po 30 kg šieno. Du kartus su šienu į stotį po 10 km., du kartus atgal. Po pusantro mėnesio pabėgo ir vienas, ir antras. Kai parbėgo Valtys, buvo baisu pažiūrėti, į ką buvo pavirtęs jaunas vyras. Tiesiog permatomas. Daugėla parbėgo visas sutinęs.

Apie Daugėlą žinių neturiu. Valtys išėjo į mišką. Jie buvo trys broliai, visi žuvo.

Su broliu, kai būdavo ramu, dirbom žemę, kai prasidėdavo gaudymai, slėpdavomės. 1944 m. gruodį buvau netikėtai sulaikytas trijų enkavedistų. Po kelių dienų,varomas į Kauną, pabėgau. Grįžęs į namus, brolio jau neradau, buvo išėjęs į mišką. Prieš Naujus metus išėjau partizanauti ir aš. Stribų vedžiojami, NKVD daliniai siautėjo po kaimus, ir vienam be ginklo slapstytis jau buvo neįmanoma.

Miške, kol pasidarėm bunkerius, miegodavom ant sniego pasitiesę eglišakių. Lauke 15 - 18 laipsnių šalčio. Atsigulęs ilgiau kaip vieną valandą nepamiegosi, reikėdavo ilgai judėti, kol sušildavai. Taip gyvenom apie savaitę laiko, po savaitės jau turėjom, kur gyventi. Prasidėjus ginkluotam pasipriešinimui, šalia stribų kiekvienam valsčiui buvo paskirti NKVD daliniai. Garliavoje buvo apie 300 kareivių, Veiveriuose - apie 500, Kačerginėje - maždaug tiek pat. Kariškos mašinos, jeigu reikėjo, greit permesdavo enkavedistus į bet kokią vietą. Naktį mes nemiegodavom, dieną siautėdavo stribai ir enkavedistai. Maistu apsirūpindavom pas gyventojus arba pas enkavedė užverbuotus išdavikus, kurių dauguma namuose nenakvodavo. Mirtis tykodavo kiekviename žingsnyje, bet jeigu žūsi, tai žinojai, kad žūsi laisvas ir už tėvynę.

Ankstyvą 1945 m. vasario 26 d. rytą ruošėmės pusryčių. Sargyba pranešė, kad girdėti šūviai. Už dviejų kilometrų buvo Pažėrų bažnytkaimio vyrų bunkeris, žema vieta, tai buvo pasidarę virš žemės. Prasidėjus labai smarkiam šaudymui, supratom, kad kaimynus užpuolė enkavedė. Per 5 minutes susiruošę išskubėjom į pagalbą. Vyrai gynėsi iš paskutiniųjų, nemažai buvo žuvusių. Stoję į kautynes, nubloškėm enkavedistų kairįjį sparną, kad gyvi likę vyrai galėtų palikti bunkerį. Toliau

enkavedistai nesitraukė, bet ir nepuolė. Mūsų būrys turėjo keturis kulkosvaidžius, buvom ginkluoti automatais bei "dešimtukais" - pusiau automatiniais šautuvais (1940 m. rusų gamybos). Visą dieną vyko sunkios kautynės. Temstant pasitraukė rusai, pasitraukėm ir mes. Mūsų būrio nuostoliai buvo tokie: žuvo vadas Arlauskas nuo Marijampolės ir Bronius, kurio pavardės nežinau.

Aš buvau sužeistas. Tarpais prarasdavau sąmonę. Miške pasigirdo tankų ūžimas. Gavę roges, mane išvežė į kaimą. Vyrai taip pat pasitraukė į kaimus. Tai buvo būrio kovos krikštas.

Gydžiausi namuose. Žaizdos iš abiejų kojų pusių gijo labai greitai, bet kaulas, pajudinus koją, skaudėjo nežmoniškai. 1945 m. kovo antroj pusėj iš fronto buvo atitraukta divizija. Jos likučius dislokavo mūsų apylinkėj. Kiekvienam vienkiemyje buvo apgyvendinti kareiviai. Pas kaimyną Mašanauską buvo štabas, pas mus - ryšių štabas.

Pamatęs įeinant į kiemą kareivius, įlindau po grindimis į slėptuvę, sesuo ant įėjimo į slėptuvę užtraukė sofą - ir likau gyvas palaidotas. Praėjo trys paros. Nei valgyt, nei gert negalėjo paduoti. Kambaryje visą laiką buvo katiušos. Kambarys buvo nekūrenamas. Ketvirtą parą mama, įėjus į tą kambarį, pradėjo kalbinti telefonistes, kad eitų prie pečiaus pasišildyti. Jos paklausė. Kai nieko neliko, greit atstūmė sofą, ir aš išlindau.

Sutemus ant rogučių, maišais apkrautas, pasiekiau daržinę. Daržinėje slėptuvėje buvo brolis. Pasiekęs slėptuvę ir brolį, aprimau. Buvom dviese, turėjom ginklus. Maisto pristatydavo seserys ar mama: į kibirą pridėdavo maisto, gerai uždengdavo, ant viršaus pripildavo miltų ar kito ko, ir sargyba nekreipė dėmesio. Su paprasta kariuomene buvo gerai, bet enkavedė būtų iš karto išaiškinę.

Praėjo daugiau kaip savaitė laiko. Vieną naktį brolis išlindo į daržinę, ir atėjęs vogti dobilų darbininkas jį pamatė. Vagis išbėgo, brolis, įlindęs į slėptuvę pasakė: "Viskas, mane pamatė". Greit susiruošėm ir per atsarginį išėjimą pasiekėm daržinės galą. Prie daržinės galo pašiūrė, prikrauta ratų, rogių, visokių rakandų. Sugulę ant žemės, matėm, kas dėjosi apie daržinę. Kieme kaip buvo sargybinis, taip ten ir paliko. Pavaikščioję apie

daržinę, kareiviai pagaliau aprimo, tik daržinės duris paliko atlapotas. Lauks ryto, supratom.

Brolis turėjo du automatus, aš rusų gamybos TT pistoletą. Prišliaužę pašiūrės galą, ilgai žvalgėmės. Sniego nebuvo, šalo. Atsargiai pradėjome šliaužti. Brolis už penkiasdešimt metrų atsistojo ir nužingsniavo, o aš šliaužiau toliau. Mano laimei, aptvare radom gerą lazdą. Pasiremdamas ja, galėjau ir aš šiek tiek eiti. O kur eiti? Už kilometro gyveno neturtinga moteris su nepilnamečiu sūnumi. Turėjo mažą trobelę, pas ją kareivių nebuvo. Bet ar nebijos, ar priims?

Trobelę pasiekėm švintant. Kalnelyje buvo iškastas sklepas, įsikūrėme jame. Vienam šone buvo bulvės, kitame - runkeliai. Tame sklepe išbuvome iki balandžio pabaigos. Jau galvojome, kad neiškęsim - taip užpuolė utėlės.

Balandžio pabaigoj divizija išvažiavo į frontą. Parėję į namus, išsiprausėm, nusiskutom, pasikeitėm drabužius.

Netrukus karas baigėsi. Jautėm, kad dabar enkavedė mes visas jėgas prieš partizanus. Koja dar gijo, bet vaikščioti jau galėjau. Gegužės 10 d. kaimyno vaikas pranešė, kad kaime siaučia "enkavedė", reikia namus apleisti.

Ginklo nesinešiojau, turėjau šiokį tokį dokumentą. Eidamas dideliu grioviu, jaučiausi saugus. Paėjęs kelis šimtus metrų grioviu, pamačiau būrį pasieniečių. Jie gulėjo ant kranto žolėje. Išgirdę žingsnius, sukilo. Atsidūriau Garliavos NKVD naguose. Pirmą kartą savo gyvenime pamačiau ir pajutau savo kailiu, kas yra NKVD. Dieną karceris, naktimis tardymai nežmoniški. Žinojo, kad buvau sužeistas, nes tyčia spardė nespėjusią sugyti koją.

1945 m. pavasarį buvo išleistas potvarkis dėl legalizavimosi. Ir štai naujiena: išdavė ir man tą vilko dokumentėlį... Per mėnesį du kartus turėjau lankytis pas Garliavos NKVD viršininką. Po visą valsčių stribai pradėjo skelbti, kad toks ir toks atėjo iš miško, atidavė ginklus, gavo dokumentus ir dabar gyvena namuose ir augina duoną. Vykdamas į saugumą, visada atsisveikindavau su šeima ir namais. Niekas negarantavo, kad neareštuos. Visą laiką užsimindavo, kad man reikia būtinai atvesti brolį arba nurodyti, kur jis yra.

Pora mėnesių pagyvenęs legaliai, atsigavau, o svarbiausia, sugijo koja.

1945 m. rugpjūčio mėnesį, dienos neprisimenu, rytą gretimame Padainupio kaime stribų ir kareivių dalinys susidūrė su keliais partizanais. Susidūrimo metu vienas partizanas žuvo, vienas buvo sužeistas. Žuvusį partizaną parvežė į Garliavą ir pametė prie vokiečių bažnyčios. Tai buvo Kabišius Jurgis, gyvenęs netoli Pažėrų bažnytkaimio.

Tris paras lavonas gulėjo ant pievos. Partizanai sužinojo, kad Garliavos garnizonas išvažiavęs. Brolio vadovaujami, vyrai užėjo pas mane ir paprašė, kad padėčiau.

Žinojo, kad bažnyčios bokšte naktim budi sargyba. Atvykę į vietą ir pastatę prieš bokštą kulkosvaidį, paguldėm lavoną į drobę ir nusinešėm. Bažnyčios bokšte pasigirdo bildesys, bet šaudyti niekas nešaudė.

Pasitraukę apie pusę kilometro, išgirdom Garliavoje mašinų ūžimą. Grįžo garnizonas. Sargyba pranešė, kad lavonas visai neseniai paimtas. Neišlipę iš mašinų, kareiviai pradėjo mus vytis. Paslėpėme lavoną ir traukėmės. Pereidami kelią už 300 metrų matėm kareivius. Dar kelios minutės ir būtume buvę atkirsti.

Vyrai pasitraukė, o aš grįžęs greit paslėpiau šlapius drabužius ir atsiguliau. Tuoj pat užgriuvo enkavedistai, prišokę prie mamos ir brolio, pareikalavo dokumentų. Paskui krėtė.

Po pietų padariau šiokį tokį karstą, ir vakare brolis su draugais palaidojo žuvusį Digrių kapinėse.

1946 m. kovo mėnesį buvo balsavimai. Pažėrų bažnytkaimio mokykloj buvo rinkimų būstinė. Žmonės į bažnyčią tą dieną nėjo, nes, atėję į bažnyčią, būtų turėję ir balsuoti. Kareiviai ir stribai lakstė po miestelį ir varė žmones balsuoti. Okupantai būtų siautėję iki vakaro, bet po pietų mokyklą iš kulkosvaidžio smarkiai apšaudė partizanai. Buvo sužeista mokytoja. Ar žuvo kareivių ir stribų, neteko sužinoti.

1946 m. kovo 15 d. per eilinį apsilankymą pas NKVD viršininką gavau ultimatumą. Arba atvesk brolį, arba pasakyk, kur jis yra, jei ne,tai tave ir visą šeimą išvešime į Sibirą. Grįžęs persakiau šeimai tas sąlygas. Nusprendėm slėptis. Per porą naktų namai liko tušti.

Praėjo kelios dienos. Buvo sekmadienis. Pernakvojęs pas kaimynus, rytą pro namus ėjau pas kitą kaimyną. Staiga pamačiau daugybę enkavedistų. Greit užėjęs pas kitą kaimyną ir apsivilkęs paltą, išėjau į Pažėrus. Pirmadienį vakare grįžęs sužinojau, kad visi užsiregistravusieji buvo areštuoti. Visi gavo po 10 metų ir buvo išvežti į lagerius. Jų tarpe ir mano kaimynai: Bartusevičius Stasys, Pažėra Antanas, Pažėra Juozas, Jaras Kazimieras... Tą dieną pasibaigė mano "tarybinis" gyvenimas.

1946 m. pavasarį mes, 6 vyrai, buvom nuvykę į Kačerginės apylinkes. Laukuose sniegas jau buvo nutirpęs. Švito. Grįžom per rūką. Sargyboj būdamas, pastebėjau, kad nuo miško pusės mus supa enkavedistai. Smarkiai šaudydami, jie neleido mums net galvų pakelti. Trise pašokę, granatom apmėtėm už sodo sugulusius enkavedistus. Tiesiog per kareivių gretą dviems pasisekė pasitraukti, vienas žuvo. Kiti trys traukėmės į kitą pusę. Iki daržinės prišliuožę, pamatėm, kad už daržinės jau guli negyvas mūsų trečias partizanas. Atsargiai apsižvalgę, pamatėm ties kitu daržinės kampu gulintį enkavedistą. Tai buvo Baltrukonis Vincas iš Girininkų kaimo. Supratom, kas nušovė draugą. Metėm granatą ir, įsitikinę, kad enkavedistas jau nebepavojingas, pradėjom trauktis. Kol enkavedistai susigaudė, jau buvome prie kito kaimyno. Vijosi šešiese. Iki miško trys kilometrai. Kai pradėdavo smarkiai apšaudyti, vienas dengdavom kitų traukimąsi. Taip ir pasiekėm mišką.

1946 m. pavasarį bei vasarą labai suaktyvėjo NKVD. Vos ne kiekvieną dieną laukai ir pamiškės buvo pilni kariuomenės. Pasalavo jau ir naktimis. Ant kelių pasalų esu su draugais užėjęs, bet vis laimingai.

1946 m. birželio pabaigoje virš Kazlų Rūdos miškų pradėjo skraidyti lėktuvai. Žvalgė visą Kazlų Rūdos miškų masyvą. Supratom, kad enkavedė ruošiasi kažkam rimtam. Lėktuvai skraidė 3 dienas, o po to pamatėme, kad aplink Kazlų Rūdos miškus koncentruojamos stambios enkavedė pajėgos. Tada pirmą kartą sužinojom, kas tai yra miško šukavimas.

Apie visą mišką buvo išdėstyti būriai kariuomenės - nuo 50 iki 70 kareivių. Kiekvienas būrys turėjo savo maršruto planą. Vienu metu visi būriai pasileido į mišką. Kiekvienas būrys turėjo

radijo ryšį tiek su vadovybe, tiek su kaimyniniais būriais. Jeigu susidursi nors su vienu enkavedė būriu, tuojau būsi apsuptas iš visų pusių ir sunaikintas.

Susiskirstę į smulkius 5 žmonių būrelius, pradėjom manevruoti ir trauktis į miško pakraštį. Vieną būrį praleidęs iš šono, greit sutinki kitą iš priekio ir panašiai. Taip mūsų penketukas manevravo visą dieną. Vakare priėjome miško pakraštį ir pasiekėme Girininkų kaimą. Rugių lauke pailsėję ir sulaukę nakties, mirtinai išvargę, betgi negalėjom ramiai ilsėtis. Reikėjo būtinai sužinoti, kas darosi kaimuose.

Gerai iššvalgę sodybą, dviese užėjom vidun. Šeimininkas, pamatęs, kaip mes atrodom, pats pradėjo pasakoti: kaimuose ramu, jau dvi savaites nesimatė nei vieno NKVD kareivio. Per tą valymą žuvo tik vienas nedidelis partizanų būrys.

1946 m. liepos 10 d. gavę užduotį, aš ir Pauliukevičius Motiejus išėjome į kaimą. Naktį, pasiekę Tvarkiškius, užėjom pas Deltuvą, kurio daržinėj turėjom praleisti dieną. Kai išmiegojom, jau buvo po pietų. Draugas, išlindęs į daržinę, po kelių minučių grįžo. Ginklo jokio nebuvo pasiėmęs. Tada išlindau aš, taip pat be ginklo. Grįžti atgal man neteko. Daržinės galas buvo labai retai užkaltas lentomis. Kai draugas buvo daržinėj, enkavedė būrys, buvęs už šimto metrų, per žiūronus jį pamatė. Man būnant daržinėj, staiga atsidarė durys, ir aš patekau į enkavedė rankas gyvas. Draugas nelygioj kovoj žuvo. Man surišo rankas viela, įmetė į mašiną greta draugo lavono ir išvažiavom. Į Garliavą, į Kauną, į lagerius.

Antanas Pažėra

PLĖŠIKAI

- Tai buvo, berods, apie 1946 metus, - pasakoja J.K. - Tada gyvenau Krosnoje. Bažnytkaimis ne toks, kaip dabar, gal kelis kartus mažesnis. Gyvenom varganai, kaip ir daugelis po karo, bet duonos užteko. Stengėmės būti neutralūs, t.y. nebendrauti nei su vienais, nei su kitais, nors išlaviruoti buvo labai sunku. Ypač todėl, kad stribų būstinė - čia pat, ir visi pažįstami.

Kartą, jau sutemus, įmarma į trobą gal penkiese ir pradeda šeimininkauti. Mane, grasindami šautuvu, įgrūda į vieną trobos kampą, žmoną su vaikais - į kitą ir, vis vadindami išgamomis, bolševikais, verčia, ieško po visus kampus. Radę ką tinkamesnio, krauna į krūvą. Po gero pusvalandžio susikrovė viską į roges ir išgarmėjo, prigrasinę niekur neiti, niekam nesisakyti, nes sužinoję sušaudys.

Likome be geresnio rūbo ir be maisto, bet tylėjome.

Po gero mėnesio, o gal ir daugiau, dar gerai nesutemus, įeina pora vyrų ir liepia rengtis. Galvoju: viskas, atėjo paskutinioji. Pasidarė velniškai skaudu, kad reiks mirti nekaltam. Žmona pradėjo verkti, prašyti. Jie skubino ir ramino, kad tuoj grįšiu. Mes tuo netikėjom.

Ėjom pėsti. Visą laiką neapleido bjauri mintis apie mirtį. Įėjus į Kalniškės mišką, užrišo akis ir vedė toliau. Kiek laiko ėjome ir kokia kryptimi - nežinau. Kai sustojome ir nurišo akis, mėnulio apšviestoje miško aikštelėje pamačiau penkis lavonus ir apmiriau: "Dabar ir mane čia nudės". Atsirado daugiau partizanų. Vyresnysis liepė prieiti arčiau ir pažiūrėti, ar nėra pažįstamų. Tris pažinau, du iš jų - Krosnos stribai.

- O dabar pažiūrėk, ar nėra čia tavo daiktų, - apšviesdamas atokiau pūpsančią krūvą, pasakė vienas iš partizanų.

Stovėjau ir tylėjau, nors daiktų krūvoje pamačiau ir savuosius.

- Pasakysiu - nušaus, - pagalvojau. Keliskart paragintas, pagaliau pasakiau, kad yra. Liepė išsirinkti. Drebėdamas išsirinkau. Kai pasakiau, kad viskas , daugiau manų daiktų nėra, privažiavo rogės. Kroviau į jas savo daiktus, kai vyresnysis žiūrėdamas į drybsančius lavonus, piktai pasakė:

- Ko ieškojo, tą ir rado. Užteks teršti partizano vardą. Užteks plėšikauti mūsų vardu

Liepė sėsti į roges. Vėl užrišo akis, ir atrišo jas tik prie namų. Padėję iškrauti daiktus ir paaiškinę, kad tai buvo plėšikai, nuvažiavo.

"LIAUDIES GYNĖJO" ŽMONOS PRISIMINIMAI

- Baisūs buvo tie pokario metai. Kas teisus, kas ne, pasakyti sunku. Aš tada buvau liaudies gynėjo žmona, - pasakojo O.K. - Gyvenau Bambininkų kaime. Vyras dirbo Simne, ten tokių kaip jis buvo visas būrys, apie 30 vyrų. Ir dar trigubai tiek kareivių - garnizonas. Ir dienos, ir naktys buvo neramios, vyrą ir tėvą retai matydavom. Nuolat pasalose, nuolat kaunasi su miškiniais. Pastarųjų turėčiau neapkęsti, bet to pasakyt negaliu. Atvirkščiai, po vieno įvykio net gerbti juos pradėjau.

Išdavystės, trėmimai, pasalos, susidūrimai su miškiniais... Žuvo vienas mūsų kaimo vaikinas. Nuvežė į Simną ir numetė gatvėje. Vėliau užkasė apkase. Girdėjau, kad dar ilgai jo basos kojos styrojo iš to apkaso. Apie tai lyg tarp kitko pasakodavo man pažįstami, prikišdami, kad tai - vis mano vyrelio nuopelnai. Tylėjau. Žinojau, kaip visi "myli" liaudies gynėjus ir jų artimuosius. Matyt, ne tik vyrą, bet ir mane laikė išdavike, parsidavėle, skundike.

Vieną naktį, kai vyras buvo parėjęs į namus, įsiveržė trys banditai. Vyras spėjo užšokti ant aukšto ir, kaip vėliau paaiškėjo, pro langą čyte pabėgo. Apieškoję visus kampus ir jo neradę, miškiniai priėjo prie manęs. Pasiėmusi dviejų metukų sūnelį, stovėjau prie jo lovelės, pasiruošusi viskam. Vienas iš miškinių, matyt, vadas, išklausinėjęs apie vyrą ir išsakęs jo ir mano nusikaltimus tėvynei, liepė atnešti dokumentus - pasą. Aišku, aš vyro paso neturėjau, padaviau savo. Minėtas miškinis, kitiem dviem liepęs išeiti, dar kažko manęs paklausinėjo, paskui čiupo dokumentus ir, nė žodžio netaręs, vos ne bėgte išėjo pro duris.

Mačiau, kaip man stovint su priglaustu prie krūtinės sūneliu, jo akyse suspindo ašaros.

Jau vėliau, svarstydama, kodėl manęs nenušovė, priėjau išvados, kad tada jis prieš save tikriausiai matė ne priešą, o savo žmoną su mažu vaikeliu. Gal kur Sibiro platybėse, gal čia pat Lietuvoje, tik be savo kampo, be pastogės.

Po to įvykio tuoj persikėliau gyventi į Simną. Vėliau likau našlė - vyras žuvo. Bambininkų kaimas ištuštėjo. Žmonės išsiskirstė kas kur. Vieni - į tremtį, kalėjimus, kapus, kiti, kaip aš, pas globėjus.

REGINOS, PLUNKSNOS IR RAMUNĖS ŽŪTIS

Regina Juodzevičiūtė - Žilionienė, Gulbiniškių kaimo ūkininko duktė, su mažu sūneliu Valentinu iš Marijampolės miesto persikėlė gyventi pas tėvus į Gulbiniškius. Priežastis: jos vyrą Mykolą Žilionį pradėjo persekioti saugumas. Tačiau pokario Lietuvoje nebuvo saugios vietos.

1946 m. birželio pirmomis dienomis Mikalinės miške, bunkeryje, buvo suimtas Tauro apygardos štabo karininkas Feliksas Kutkaitis - Žalgiris. Jei saugumo archyvai nemeluoja, (GGRTC, F-3 Arch. Nr.36/37 psl.276) suimtasis nurodė būsimo Apygardos štabo karininkų ir vadų pasitarimo rajoną - Skardupiai, Gintautai, Gulbiniškiai.

Kitomis žiniomis Vytauto rinktinės štabo būstinę nurodė 1947 09 04 suimtas ryšininkas Kaštonas.

Birželio 4 d. kariuomenė pradėjo krėsti nurodytus kaimus. Nenorėdama rodytis stribams, Regina pasislėpė rugiuose. Čia čekistai ją beginklę ir nušovė, o vėliau nuvežė į Liudvinavą ir kartu su žuvusiu partizanu Benjaminu Žaldariu - Šarūnu numetė prie stribnyčios. Nors Žilionienė partizane nebuvo, nuėję į Liudvinavą Žilionio seserys Marija Šlamiškienė ir Ona Eidukevičienė matė sudarkytą brolienės lavoną. Ant krūtinės buvo uždėtas sanitarinis krepšys, rūbai suplėšyti. Vėliau Liudvinavo žmonės pranešė, kad Žilionienės ir Žaldario kūnai buvo užkasti už Liudvinavo ežero, apkase šalia senųjų kapinių. Žilionio seserys bandė ieškoti, buvo aptikę užkasimo vietą, bet išsigando, pastebėję, kad jas seka. Pažymėjo surastą vietą akmeniu ir pasitraukė. Po kurio laiko nuvažiavę pamatė: laukas išlygintas, akmens nėra.

Po žmonos mirties Mykolas Žilionis tapo aktyviu Tauro

apygardos Vytauto rinktinės kovotoju, vėliau - štabo darbuotoju. Pasivadino Plunksna. Jo vos pusantrų metukų sūnelį Valentiną paėmė auginti sesuo Marija Šlamiškienė. Štabo slėptuvė buvo įrengta Avikilų kaime Leonavičių gyvenamajame name tarp dvigubos sienos.

Eleonora Lazauskaitė - Ramunė buvo štabo mašininkė.

Sodybos šeimininkė partizanų rėmėja Leonavičienė - Auklėtoja pasakoja:

- 1947 metų rugsėjo 3-sios vakare, tiksliau, naktį Žilionis grįžo, atlikęs užduotį. Kiek pakalbėjęs ir pavalgęs, išėjo į lauką apsidairyti. Grįžęs pasakė, kad aplinkui viskas ramu, ir jis eis pailsėti. Jis buvo kaip mūsų šeimos narys, ilgai pas mus gyveno, apie du metus. Išeidavo ir pareidavo, rašė, turėjo rašymo mašinėlę, radijo imtuvą. Pas jį ateidavo partizanai iš apygardos, rinktinių ir draugai. Tuo metu slėptuvėje dirbo ir E.Lazauskaitė.

Vos prašvitus, Leonavičius išėjo rugių sėti. Su savim pasiėmė ir sūnų Petruką, sakydamas: "Tau dar anksti eiti į mokyklą, padrapakuosi, o aš pasėsiu". Tik išvažiavęs Petrukas parlėkė ir pranešė, kad mus supa enkavedistai. Atvažiavo keturios mašinos, pilnos rusų. Į vidų įėjo rusų kareiviai. Aš stvėriau nuo stalo partizanų pamirštą sąsiuvinį ir nudaviau, kad ruošiuosi kurti plytą. Karininkas pasakė, kad nekurčiau, nes čia ir taip bus karšta. "O kas, - klausiu, - bus?" "Tuoj pamatysi," - atsakė karininkas. Liepė pakelt visus vaikus ir mane su jais išgrūdo į klėtį. Skubėdama ir pasimetusi, pamiršau pakelti mažiausiąją Janutę. Kai mus uždarė klėty, pradėjau baisiausia šaukti, kad liko vaikas troboj. Kareiviai mane išleido. Aš tą mergaitę su patalais pasiėmiau ir atsinešiau. Tada prasidėjo.. Kareiviai pradėjo matuoti sienas, grindis, lubas. Viskas, viskas aiškiai nurodyta, nusakyta. Supratau: išdavė savi. Manęs klausė tik vieno: kiek yra bunkery? Atsakiau, kad nieko nežinau. "Seičias uznaješ" Viską apmatavo, bet partizanai ilgai neišsidavė. Rusai pradėjo į kambarį per langus mesti granatas. Daug jų sumetė, ar ne septynias. Mūsų name buvo mokykla. Pusė namo buvo mokyklai atiduota. Abu partizanai, išbėgę iš slėptuvės, nubėgo į mokyklą, į mokytojos kambarį ir trumpai pasitarė, kas daryti. Paskui Plunksna šoko per mokyklos langą, pabėgėjo kelis metrus

ir krito po obelim nuo kulkosvaidžio serijos į kojas, o paskui - dar ir į burną.

Ramunė per fasadines duris atsišaudydama bėgo į daržėlį, į gėlyną. Tam daržėlyje, tuose gėlynuose ji ir krito sunkiai sužeista. Paskui, kai viskas nurimo, mus su vyru kad jau mušė, tai mušė. Negaliu ir žmogui apsakyti... Mano didelė ilga kasa buvo, tai kasą ant rankos apsivynioję suka mane apie save, spiria ir kerta tokiais geležiniais šampalais. Vyras buvo jau kelis kartus užmuštas, tai perlieja vandeniu, atgaivina ir vėl muša... Paskui numetė po alyvom be sąmonės.

O man sako: "Eik, nuimk tai "banditei" nuo rankos laikrodį."

- Na, jau šito tai nebus, - sakau.

Vėl gavau lupti lig valiai, bet vis tiek nesegiau. Tada už kasos atitempė pas ją. Atsiklaupiau prie jos ir sakau: "Užmuškit čia, nenusegsiu". Ji dar gyva buvo. O dejuoja, o dejuoja... Kraujas teka iš smilkinio. Na ir lupo, na ir spardė - ir ją, ir mane. Paskui mane už kasos nutempė prie Žilionio. Jį negyvą dar ilgai mušė. Prie jo gulėjo šautuvas, toks didelis, pagriebė tą šautuvą ir taip kirto juo partizanui per galvą, kad smegenys ištiško. Paskui mane nutempė prie prūdo ir liepė tą šautuvą nuplauti. Ploviau, ką darysi, bijojau, kad neprigirdytų.

Ramunės labai gražūs ilgi kaštoniniai plaukai buvo. Tai baudėjai iš daržėlio ją už plaukų dar gyvą spardydami nutempė prie tvarto palei malkinę ir ten nutrenkė dejuojančią. Paskui atsivarė kaimyną Mykolą Stankevičių. Jis, pamatęs Ramunę ištaršytais plaukais, manė, kad aš ten guliu. Atsiklaupė prie vežimo, visas tirta: "Leonavičiene, Leonavičiene" - pradėjo šaukti ir apalpo. Tada rusai ne tik mane, bet ir jį pradėjo lupti; tas atsigavęs pamatė, kad aš gyva, ir aprimo. Paskui sumetė kūnus į vežimą ir nuvežė į Marijampolę. Marijampolėje juodu sumetė į tvartuką prie Jevonio upelio. Ant gatvės nemetė, stribai mesdavo, o rusai - nemetė. O gal jau buvo uždrausta.

Paskui man viena gera pažįstama, Damašienė, sakė, kad juos nutempė už kapų ir žvyrduobėse užkasė.

Pas mus kareiviai išbuvo visą dieną. Kai tik žuvusius išvežė, pradėjo viską plėšt. Atsinešė iš slėptuvės rašomą mašinėlę, didelę tautinę vėliavą ir dėžę su pinigais. Mačiau, buvo pakeliais

sudėta. Neseniai buvo grįžęs Daumantas iš užsienio, ir pinigai buvo jo parvežti apygardos reikalams.

Nemažai tų pinigų buvo, čekistai ten pat juos ir išsidalino. Paskui viską paėmė. Kai norėjau išvežamam vyrui įdėti maisto, tai nieko neradau, viską paėmė. Bites su aviliais į balą suvertė, nes kitaip negalėjo medaus išsiimti. Paskui traukė korius ir ėdė. Rado palėpėje skilandį. Aprūkęs, virvelėm surištas, tai kad pradėjo spardyti po kiemą, o kai tas trūko, žiūri, - kad mėsa... Matj... matj... Kakoje vkusnoe miaso.. Stebėjosi, nesuprasdami, kaip čia sviediny toks dalykas galėjo būti

Mane paliko su vaikais, o vyrą išsivežė. Teisė tribunolas. Bėgiojau, ieškojau advokato. Gerai patarė advokatas Kudriavcevas, kad nemokėčiau, neieškočiau, vis tiek, sako, nieko nepadėsim, mes negalim nieko padaryti prieš 58-ąjį straipsnį. Ir taip esat nuskriausti, dar išlaidausit. Iš ko gyvensit?

Sūnų iš Mokytojų seminarijos išmetė, negi mokys "banditų vaiką". Jis negalėjo būti mokytoju. Taip ir vargau su būriu vaikų.

Pas mus užeidavo daug partizanų. Ir Vytas Kronkaitis - Herbas. Jis žuvo vėliau, gal po metų. Atrodo pas Inkratus Skardupiuose. Mylėjau jį kaip savo vaiką, visas gyvas, linksmas kaip vijurkas buvo. Jo buvo visur pilna. Jis kažkoks ryšininkas buvo tarp dalinių. Vampyras ateidavo. Ir po tos nelaimės kelis kartus buvo atėjęs, žadėjo padėti. O aš: "Ką jūs galit padėti, kad jums patiems reikia padėti..." Lukšiuką - Daumantą gerai pažinojau, kelis kartus buvo atėjęs. Ilsėjosi čia, grįžęs iš Lenkijos.

Ateidavo tada ir iš Trakiškių Valaitis - Viesulas. Kai vyko mūšis Šimuliuose, kai paėmė Buktos bravorą 1947 m. per Juozines, Viesulą ten sužeidė. Gydžiau. Dar buvo nepasveikęs, o šen bei ten jau šmižinėjo rusai ir stribai, ieškojo. Maniau, jau viskas, bet jo pas mus nerado.

Plunksną rusai vadino brigados viršininku.

Kas iš sodybos buvo likę, sunaikino melioracija, liko tik dalis beržyno. Šiame beržynėlyje, buvusiame ant kalvelės prie namų, partizanai buvo iškasę apkasą, iš kurio buvo patogu stebėti kelią, apylinkę, namus. Šio apkaso žymė išlikusi ir dabar.

Plunksnos sūnėnas Antanas Šlamiškis - Lyras, buvęs partizanų ryšininkas, suimtas tų pačių metų spalio mėnesį. Tik

gerų žmonių dėka išliko nuo tremties (pasitraukė iš namų) jo motina su dukterimis.

TREČIOJI VĖLIAVOS SPALVA

Jau keli metai Vasario 16-tą sutinkame okupuotoje Lietuvoje. Nors priešas tą dieną visada būna itin budrus ir sunerimęs, nors išstato papildomus postus, rengia pasalas, tačiau vis tiek po nakties tai šen, tai ten suplevėsuoja trispalvė. Esame pavergti, bet ne vergai, skelbia ji, vienąkart vis tiek išauš laisvės rytas.

Stribai daug vargsta, kol vėliavą nuima. Pamatyt ją pamato greitai, bet nuiminėja visą dieną, o kartais - ir kelias. Arba išvis neranda vietos, kur plevėsuoja trispalvė.

Kalniškėj partizanai kiekvieną Vasario 16-tą aukščiausioje pušyje iškeldavo trispalvę. Vėjo plaikstoma, ji buvo matoma net iš Krosnos, o per žiūronus - ir iš Palių. Pastebėję šią vėliavą, Krosnos stribai sėsdavo į kelias roges ir skubėdavo miškan, kur neretai pakliūdavo po kryžmine partizanų ugnimi. Gaudavo grįžti, ne vienas ir galvą paguldydavo. Siųsdavo seklius, šnipus, bet miške visos pušys apvalios ir aukštos, kuri aukščiausia - matai tik toli iš laukų. Taip ir vargdavo stribukai, plūkdavosi kelias dienas. Ta pušis išlikusi iki šių dienų.

Bepig kelti vėliavą ir rengti pasalą miške. Žymiai sunkiau miestuose. Čia neapsieita be aukų. 1948 m. vasarį Geležinio Vilko vyrai nutarė iškelti vėliavą ant Marijampolės cukraus fabriko kamino. Tegul plazda, tegul mato ne tik miestiečiai, bet ir aplinkiniai kaimai.

Iškėlus vėliavą, Vasario 16-tą buvo ketinama atšvęsti Padovinio kaime. Vėliavą iškelti pasisiūlė Jonas Lapata - Giedris, partizanaujantis nuo pat okupacijos pradžios ir gerai pažįstantis vietovę. Jis buvo gimęs 1920 m. netolimame Padovinio kaime. Augo seserų apsuptas, jų turėjo net 6: Marytę, Albinutę, Onutę, Petrutę, Kastulę, Stasiukę... Šeimoje buvo įprasta vadintis mažybiniais vardais.

Saugumui partizanas dar buvo žinomas Eglės ("Agli") slapyvardžiu.

Paėmęs brangų nešulį - vėliavą - ir atsisveikinęs su kovos draugais, jis dingos nakties tamsoje. Praėjo valanda kita, ir aukštai aukštai virš Cukraus fabriko, mėnulio apšviesta, suplevėsavo trispalvė. Minutę kitą pasigrožėjęs tuo stebuklu, partizanas pradėjo leistis žemyn. Trenkė salvė. Giedris pajuto nepaprastą skausmą rankoje. Sukaupęs visas jėgas, per kulkų lietų, jis pasiekė žemę ir pasileido bėgti, bet atsiplėšti nuo persekiojančio priešo buvo nepaprastai sunku. Aplink pliki laukai, retai kur net krūmas pasitaiko. Sužeistojo jėgos sparčiai mažėjo, o saugi vieta ir laukiantys draugai buvo toli.

Negalėdamas per gilų sniegą toliau bėgti, Giedris įpuolė į Narto kaimo ūkininko Ulecko sodybą. Įbėgęs į stubą, užsiglaudė už durų ir susmuko. Šeimininkai šoko padėti, bet stribai, sekę kruvinais pėdsakais, buvo čia pat. Pamatę šeimininką kieme, persekiotojai paklausė, ar atbėgo "banditas". Matydamas, kad neišsigins, šeiminkas pasakė "taip". Čekistai liepė jam eiti vidun ir pasakyti, kad pasiduotų. Atėjęs į kambarį, Uleckas pamatė Giedrį klūpantį kraujo klane ir traukiantį granatą. Partizanas šeimininkui liepė grįžti ir pasakyti, kad mirs už Tėvynę, bet nepasiduos. Stribai pradėjo šaudyti. Sužeistasis metė granatą. Paskui pradėjo svaidyti granatas rusai. Po kurio laiko atsišaudymas nutilo: ar tai Giedris neteko sąmonės, ar tai jį pakirto priešo kulka.

Čekistai į kambarį eiti bijojo, laukė ryto. Ryte pro langą įmetė dar dvi granatas ir tik po to, prieš save varydami šeimininkus, įėjo patys.

Giedris gulėjo aukštielninkas, atviromis akimis, - tarytum tebežiūrėtų į aukštai plazdančią trispalvę. Jo kūnas buvo smarkiai sužalotas.

Nuplėšę nuo žuvusiojo batus, bet nelietę uniformos, kuri buvo labai kruvina, stribai įmetė lavoną į roges. Vežti įsakė Ulecko tarnui pusberniui Petrui Kundreckui. Petras atvežė Giedrį į Marijampolę, į KGB pastatą prie miesto sodo. Ten, už aukštos medinės tvoros, tvartelyje gulėjo dar dviejų žuvusių partizanų kūnai. Stribai klausė Petrą, ar jų nepažįsta. P.Kundreckas jų iš tikrųjų nepažinojo.

Stribams metant žuvusįjį iš rogių, šio galva stipriai trenkėsi į

sušalusią žemę. Pasipylė kraujas. Jo buvo tiek daug, kad P.Kundreckas pagalvojo Giedrį dar gyvą buvus...

Pusbernį paleido namo, o Lapatą su kitais dviem tikriausiai užkasė per miesto sodą srovenančio Jevonio pakrantėje ar paplavų duobėje.

Tą Vasario 16-tosios rytą marijampoliečiai ir aplinkinių kaimų gyventojai vėl matė trispalvę. Ypač ryški buvo jos trečioji, kraujo, spalva.

"BLYNŲ BALIUS"

Dar 1946 m. rudenį Tauro apygardos Vytauto rinktinės vadovybė parengė Marijampolės apskrities vadovaujančių partinių ir tarybinių darbuotojų, itin uoliai vykdančių visus Maskvos nurodymus, likvidavimo planą. Pirmoje vietoje turėjo būti sunaikinti Marijampolės apskrities saugumiečiai papulkininkis Počinkovas ir vyresn. tardytojas žydas Aronas Greisas, garsėjęs ypatingu žiaurumu. Kankinimais jis priversdavo tardomuosius prisipažinti padarius fantastiškiausius nusikaltimus, moteris netgi prievartavo.

Partizanai seniai taikėsi likviduoti šį nužmogėjusį saugumietį, bet - nesėkmingai. Proga atsirado 1947 m. vasario 18 dieną, antradienį, per Užgavėnes.

Marijampolės Socialinio aprūpinimo skyriaus buhaltere tada dirbo aktyvi partizanų ryšininkė Anelė Senkutė - Pušelė, g. 1922 m. Kazliškių kaime, prie Marijampolės. 1946 m. rugsėjo 21 d., puolant stribų būstinę Gižuose, žuvo jos brolis Jonas Senkus - Giedrulis.

Sesuo pasiryžo atkeršyti už brolį. Operacija buvo detaliai aptarta su Vytauto rinktinės vadu Vampyru, kuris akcijai vadovauti paskyrė legendinį drąsuolį - partizaną Kazimierą Pyplį - Mažytį (jo ūgis - 216 cm).

Kadangi valdžios vyrai mėgo ne tik išgerti, bet ir pamerginėti, buvo nutarta Senkutės bute Trakiškių gatvės Nr.4 (dabar Nr.10) Užgavėnių proga suruošti Blynų balių. Į jį buvo pakviesti aršiausi tautos priešai: Saugumo komiteto pirmininkas papulk.

Kliučionok, jo pavaduotojas Aronas Greisas, apskrities vykdomojo komiteto pirmininkas Benas Rutkauskas, pirmasis apskrities partijos sekretorius Steponas Bakevičius, pasų skyriaus viršininkas žydas Borisas Gurevičius, Marijampolės valsčiaus pirmininko pavaduotojas Edvardas Frankas, Marijampolės valsč. vykdomojo komiteto pirmininkas Bronius Jasiūnas; MVD buhalteris Juozas Taraila buvo pakviestas kaip muzikantas. Viso labo buvo pakviesti 7 apskrities ir valsčiaus vadovai bei trys merginos: kartu su Senkute gyvenusi Valstybinio banko Marijampolės skyriaus buhalterė komjaunuolė Onutė Karvelytė, MVD pasininkė Albina Kričėnaitė ir nelegaliai mieste gyvenanti Vidgirių kaimo Kazelių augintinė Janina Kazelytė - Saulutė. (Janinos šeima buvo išvežta į Sibirą, o ji, nutraukusi studijas Kauno konservatorijoje, slapstėsi. Ji vienintelė iš kviestųjų merginų žinojo rengiamo baliaus tikslą.)

Tas tikslas buvo - sunaikinti puotaujančius pareigūnus. Tai padaryti turėjo tariamasis Pušelės sužadėtinis, Kauno miesto fizinės kultūros ir sporto komiteto instruktorius, o iš tikrųjų - Vytauto rinktinės partizanas Kazimieras Pyplys - Mažytis. Netoliese, anapus geležinkelio stoties, dvejose rogėse budėjo keturi jo draugai.

Atėjo numatyta akcijos diena - 1947 m. vasario 18-ta.

Balius turėjo prasidėti pavakarį, bet svečiai vėlavo. Tai kėlė organizatorių nerimą. Pagaliau pasirodė Marijampolės valsčiaus vykdomojo komiteto pirmininkas Bronius Jasiūnas, paskui atėjo jo pavaduotojas Edvardas Frankas ir MVD apskrities kelių skyriaus buhalteris Juozas Taraila - būsimojo pobūvio muzikantas. Jis atsinešė bajaną. Pakvietusi juos į butą, Pušelė netrukus grįžo su partijos apskrities komiteto pirmuoju sekretoriumi Steponu Bakevičiumi.

Nelaukiant kitų kviestųjų, apie 21 val. prasidėjo vaišės. Svečiai buvo supažindinti su Pušelės "sužadėtiniu" , taigi ir pirmas tostas buvo už sužadėtinius. Toliau buvo geriama už draugą sekretorių, kuris tą vakarą baliuje buvo svarbiausia figūra, už žaviąją šeimininkę ir taip toliau. Bekeliant stiklelius, atvyko dar vienas kviestas svečias - MVD apskrities pasų skyriaus viršininkas Boris Gurevič(ius). Jis pėsčias atskubėjo net iš Sasnavos

(daugiau kaip 10 kilometrų). Gurevičiui buvo pasiūlyta keletą taurių išgerti be eilės. Degtinė darė savo, susirinkusiųjų nuotaika pakilo, tačiau "sužadėtiniai' nerimo: neatėjo Marijampolės apskrities MGB operatyvinio skyriaus viršininko pavaduotojas Aronas Greisas, kuris jau buvo gavęs kažkokių žinių apie Senkutės ryšius su pogrindžiu. Neatėjo ir apskrities vykdomojo komiteto pirmininkas Benas Rutkauskas - paklausė žmonos, kuri, lyg ką nujausdama, net atsiklaupusi maldavo vyrą neiti. Sekretorius Bronius Riauba, kuris Pušelės bute būdavo dažnas svečias, taip pat kažkodėl neatvyko, o gal nebuvo kviestas. (Po baliaus jis buvo suimtas ir tardomas).

Neatėjus Greisui, suabejota operacijos tikslingumu. Nutaikiusi progą, kai linksma kompanija pradėjo šokti, Pušelė nubėgo prie geležinkelio stoties pas Viesulą ir jo partizanus. Pasitarę vyrai nutarė, kad spręsti turi Mažylis.

"Sužadėtinis" nusprendė operacijos neatidėti. Kadangi 22 val. elektros šviesa mieste būdavo išjungiama, balius vyko dviejų žvakių prieblandoje. Apie 1 val. nakties, kai visi buvo gerai įsilinksminę, po eilinio šokio Pušelė susodino svečius už stalo, Mažylis trumpam išėjo. Pagal susitarimą, užstalėj užtraukus tuo metu tarp frontininkų ir tarybinių veikėjų populiarią dainą "Vypjem za rodinu, vypjem za Stalina, vypjem į snova naljom", Mažylis su pistoletais abejose rankose pasirodė tarpduryje ir pradėjo iš eilės pleškinti dainininkus. Šie virto, nespėję net ginklų išsitraukti.

Per sąmyšį žuvo Ona Karvelytė. Pušelė buvo sužeista į kairę ranką, Saulutė - į petį... Surinkęs ginklus ir paėmęs bajaną, Mažylis su abiem sužeistom merginom pasileido pas laukiančius partizanus. Reikėjo skubėti: pirmame aukšte gyvenęs milicininkas, išgirdęs šūvius, galėjo iškviesti enkavedistus.

Vėliau paaiškėjo, kad žuvo ne visi "svečiai". Frankas buvo sužeistas į galvą ir neteko sąmonės. Paguldytas į miesto ligoninę ir operuotas, jis pradėjo sveikti, bet po kelių dienų buvo nunuodytas - pogrindžio ranka jį pasiekė ir ten.

Sužeistas į gerklę, Taraila išlaužė užrakintas duris ir, nusileidęs laiptais, pabėgo. Jis nubėgo į miliciją, kur, negalėdamas kalbėti, parašė, kas atsitiko. Nedelsiant buvo

informuotas pasienio būrys, kareivių skaičiumi prilygstantis pulkui, ir TSRS MVD pasienio kariuomenės Lietuvos apygardos viršininkas generolas majoras Michailas Byčkauskis, kurio būstinė buvo Kaune. Generolo įsakymu tą pačią naktį į Senkutės butą buvo pasiųsta pasieniečių grupė ir pėdsekys - seržantas Laptev su paieškos šunimi.

Albina Kričėnaitė persigandusi parbėgo namo į Stoties gatvę Nr.2. 4 val ryto ją suėmė, kankino, tardė ir 1947 m. liepos 14 d. Marijampolės karinis tribunolas nuteisė 25 metams. Ji buvo kaltinama dalyvavus teroristiniame akte, ryšiais su ginkluotu pogrindžiu, pasų "banditams" išdavimu pagal fiktyvius dokumentus.

LTSR valstybės saugumo ministras Jefimovas apie šį ypatingą įvykį pranešė A.Sniečkui, M.Gedvilui, J.Paleckiui, J.Bartašiūnui ir P.Vetrovui. Įvykiui tirti buvo sudaryta MGB operatyvinė grupė, kurioje dirbo ir Aronas Greisas. 1947 m. vasario 24 d. A.Greisas su kitu emgėbistu ltn. Labutinu suėmė J.Jablonskio gimnazijos 7 kl. gimnazistą Bronių Petrauską ir nusivedė į jo butą Partizanų g. Nr.15 daryti kratą.

Kambaryje Petrauskas paprašė, kad jam leistų apsivilkti paltą. Greisas leido ir toliau krėtė. Spragtelėjus užtaisomam pistoletui, saugumietis čiupo Petrauską už rankų, bet pavėlavo - gavo dvi kulkas į galvą. Išgirdęs šaudant, Labutinas pabėgo. B.Petrauskas - Šarūnas pasitraukė į mišką, iš pasyvaus pasipriešinimo pereidamas į aktyvų: šis gimnazistas jau seniai priklausė Tauro apygardos Vytenio būriui. Šarūnas žuvo apie 1948 metus.

Blynų baliaus organizatorių paieškos užsitęsė. Kruopščiai buvo ieškoma partizanų slėptuvių, suiminėjami vis kiti žmonės. Balandžio 28 d. MGB operatyvinė grupė Gulbiniškių kaime Štreimikio sodyboje aptiko Tauro apygardos Vytauto rinktinės štabo bunkerį, vadinamą Seklyčia. Tuo metu jame buvo štabo mašininkė Anelė Senkutė - Pušelė, Vytauto rinktinės štabo viršininkas Vytautas Vabalas - Kunigaikštis ir operatyvinio bei globos skyriaus viršininkas Antanas Pečiulis - Baritonas.

Sunaikinę štabo dokumentus, partizanai susiprogdino.

Kūnai buvo atvežti į Marijampolę ir užkasti už senų kapų

žvyrduobėse. Senkutę atpažino jos buvusi bendraklasė O.Borutienė. Tuo metu ji gyveno netoli ir dažnai matydavo emgėbistų atvežtus ir į žvyrduobes suverstus nužudytųjų kūnus. Tą kartą iš po nakties ji su keliais paaugliais (taip buvo drąsiau) nuėjo į tą vietą, kur iš vakaro ūžė mašina ir matėsi šviesos. Nuėję pamatė tris lavonus - dviejų nepažįstamų vyrų ir Senkutės. Jie buvo vos vos užberti žvyriumi. Senkutė buvo apsivilkusi languota suknute. Vėliau žmonės slaptai užbėrė ant kūnų daugiau žvyro, kad šunes neištąsytų.

Anelė Senkutė - Pušelė, gimusi Marijampolės apskr. Šunskų valsč. Kazliškių kaime, dirbo socialinio aprūpinimo skyriuje vyr. buhaltere. 1947 m. vasario mėn., keršydama už brolio partizano mirtį, Užgavėnių proga suruošė vaišes Marijampolės saugumo, rajkomo ir vykdomojo komiteto vadovams. Apie tai rašo Daumantas "Partizanuose". Plačiau ir tiksliau šis įvykis aprašytas Senkutės sesers, ryšininkės Teresės prisiminimuose.

Likvidavę aršius kagėbistus, Senkutė su Mažyliu ir kitais partizanais iš miesto pasitraukė. Deja, likimo jai buvo skirtas trumpas amžius.

Antanas Pečiulis - Baritonas gimė 1923 m. Marijampolės apskr. Sangrūdos valsč. Mockų kaime. Į partizanus išėjo 1946 m.

Vytautas Vabalas - Kunigaikštis buvo Vytauto rinktinės štabo viršininkas ir rinktinės vado pavaduotojas.

Štreimikio sodybos vietoje dabar plynas laukas, bet yra žmonių, kurie žino tikslią Seklyčios vietą.

O štai ką prisimena Blynų baliaus organizatorės Pušelės sesuo Teresė Senkutė - Bridžiuvienė, dabar gyvenanti Kaune.

- Po brolio Jono - Giedrulio mirties sesuo Anelė vis dažniau vakarais išeidavo iš namų. Kartą paklausiau, kur taip dažnai einanti. "Negaliu namie sėdėti. Už brolį nedovanosiu", - atsakė. Man nieko nesakydama, nors gyvenom kartu, aš tada mokiausi, pradėjo ruoštis "baliui". Pirmiausia į lagaminus sudėjo visus nenešiojamus daiktus, baltinius, visą savo kraitį. Baigdama pakuoti daiktus, kurių rogėse laukė man nepažįstamas vyriškis, Nelė (taip mes vadinom Anelę) tarė:

- Taip, padarysiu balių, apie kurį žinia pasklis po kelis

rajonus, o paskui, - atsiduso, - sudiev, gyvenimėli! - Susimąstė.

Išplėtusi akis, sužiurau į ją.

- Kokį balių? Ar mamytė žino? - paklausiau.

- Nežino, ir tu nežinok, - atsakė įsakmiai.

Šeštadienį namo nevažiavau , o antradienį, Užgavėnių dieną, į mokyklą nėjau, padėjau sesei ruošti balių. Į pavakarę atėjo aukštas, malonaus veido, man nepažįstamas vaikinas. Pakabinęs paltą prieškambaryje, nuėjo pas seserį. Aš prigludau prie nepažįstamojo palto ir baisiai nustebau, pajutusi abejose kišenėse po ginklą. Jie kalbėjosi gerą pusvalandį, po to sesė liepė man eiti į Mokolus pas ūkininką Liūtą - ten mes būdavom kaip namie. Atsisveikinant sesuo tarė: "Kažin, ar gyvos pasimatysime". Aš pradėjau verkti. Sesuo griežtu tonu tarė:

- Tik be ašarų.. Ir į miestą negrįžk. Ten būk iki 24 valandos, o paskui - į kaimą pas mamą.

Nakvojau pas Liūtus, bet miegas neėmė. Termometro stulpelis buvo nukritęs iki -15°C, sniegas girgždėjo, aukštai kabojo Grįžulo ratai. Virš miesto pakibusi blanki šviesa. Visur ramu... Septintą valandą ryto pabudino sunkvežimių ūžimas. Kelios mašinos, pilnos kareivių lėkė link mano tėviškės. Šeimininkų dukra Zosė išėjo į miestą pasižvalgyti. Po kokios valandos grįžusi pasakojo:

- Ak, Viešpatie, kas mieste darosi!.. Jūsų bute nušauti keturi vyrai ir mergina. Vyrai - tai pasų stalo viršininkas Gurevičius, du deputatai, Onutė Karvelytė - taupomojo banko kasininkė. Sužeistas muzikantas, o jūsų Anelė ir dar viena mergina pabėgo. Albina suimta, o šios dingo be žinios.

Širdyje džiaugiausi, kad sesė gyva, ir kartu drebėjau dėl jos ir mūsų visų likimo. Nerasdama ramybės, ruošiausi eiti namo. Tuo metu atvažiavo vienas partizanas su rogėmis ir nuvežė mane į konspiracinį butą Skardupiuose, pas Žaldarį. Ten radau sužeistą sesę. Pušelė gulėjo nusilpus, netekus daug kraujo. Jos ranka buvo peršauta ties riešu, o Saulutės petyje likusi kulka. Prie jų budėjo Vampyras ir būrio med. sesuo Aušrelė, vadinama būrio daktare, nes ji ir operacijas darė. Vėliau atvažiavo daugiau partizanų. Čia buvo ir baliaus didvyris Mažylis. Jis buvo visiškai sveikas. Sutemus paėmę sužeistas merginas, partizanai trejomis

rogėmis išvyko toliau nuo miesto.

IŠDAVYSTĖS KAINA

Vienas KGB metodų, siekiant kuo greičiau užgniaužti partizaninį judėjimą Lietuvoje - kiekvieną gyventoją apstatyti agentais arba jį patį tokiu padaryti.

Daugelis nukentėjusių nuo bolševikų dar ir šiandien galvoja, kad suėmimai, tremtis ar partizanų žuvimas, - tai eilinio valymo, kratų ar suimtojo tardymų ir kankinimų pasekmė. Deja, KGB archyvai liudija ką kita: tai planingo, kruopščiai paruošto ilgalaikio agentūrinio darbo pasekmės.

Jei 1944 m. ir 1945 metų pradžioje partizanus, ryšininkus, rėmėjus ar šiaip į okupantų nemalonę patekusius šnipinėjo vienas kitas seklys, tai nuo 1946 metų vidurio partizaninės kovos dalyviai jau buvo apraizgyti tankiu šnipų tinklu. Okupantai savo dokumentuose juos vadino agentais, maršrutiniais agentais, vidiniais agentais, kamerų informatoriais, informatoriais - rezidentais, agentais - smogikais, o lietuviai - šnipais, skundikais, išdavikais, provokatoriais.

Surinkus iš "agentų" informaciją, saugume būdavo užvedama sekamoji ("sliedstvennoje") ir agentūrinė ("agenturnoje") bylos; žinios be to dar būdavo išsiunčiamos į Vilnių. Centras buvo informuojamas be paliovos: kas 5, 15, 30 dienų. Toliau buvo siunčiamos ketvirčio, pusmečio, metų ataskaitos. Susidariusius įtemptai situacijai, Vilniaus KGB žinių reikalaudavo kasdien; kartais jos būdavo siunčiamos tiesiai į Maskvą.

Verbuoti "agentus" saugumiečiai mokėjo nuo seno: Rusijoje jie tuo užsiiminėjo nuo "Geležinio Felikso" laikų. Verbuojami buvo visi: kaimynai, sekamojo draugai, giminės, šeimos bičiuliai ir net šeimos nariai. Po pusmečio ar metų, sužinojusi apie sekamąjį viską, ką norėjo, teisingiau, kas tik buvo galima sužinoti, KGB jį suimdavo.

Ar gerai tarnas dirba, KGB sužinodavo iš kito tarno - tokio pat šnipo, kuris privalėjo sekti savo "kolegą" (tam, aišku, nežinant). Bet labiausiai nuo šitų parsidavėlių kentėjo Lietuva.

11. Trečioji vėliavos spalva

Kiekvienas jų žodis kovojančiai šaliai atsiliepdavo krauju, kartais - ištisomis jo upėmis.

Antai "agentas" Beržas savo šeimininkui - Vilkaviškio KGB praneša, kad jo seniai stebimas objektas A.J. ruošiasi nešti ginklus į Marijampolės raj. Kalvarijos valsč. Gintautų kaimą. Aktyvus partizanų ryšininkas suimamas. Kankinamas jis pasako, kad Gintautų kaime pas M.B. yra Vytauto rinktinės štabo ryšių punktas ir ginklų sandėlis, o šeimininkės sūnus - štabo ryšininkas. Vilkaviškio kagėbistai susisiekia su Marijampolės saugumu. Pasirodo, kad tie irgi sekė minėtą sodybą. Vilkaviškio kagėbistai praveda, jų žodžiais tariant, operatyvinę kombinaciją. Po karinės grupės priedanga pas M.B. siunčiamas operatyvinis MGB darbuotojas, kaip partizanų ryšininkas, su paketu Vytauto rinktinės štabui. Tikslas: sužinoti kur yra štabo būstinė. M.B. paketą priėmė. Po kiek laiko, išėjus "ryšininkui", šeimininkės sūnus nuėjo į tvartą. Tada ir prisistatė karinė operatyvinė grupė. Sodybą smulkiai iškrėtė ir tvarte rado slėptuvę. Joje - vienas rankinis kulkosvaidis, vienas automatas, penki šautuvai ir apie 4000 šovinių. Suimamas šeimininkės sūnus - partizanų ryšininkas Balinis, ten pat buvęs Antanas Adamavičius ir šeimininkė. Tardomas Balinis nurodė, kur yra štabo bunkeris, pažadėjo surasti Vytauto rinktinės vado Vampyro slėptuvę bei padėti jį likviduoti... Kitaip sakant, jis leidosi užverbuojamas ir buvo paleistas kaip vidaus agentas.

Išdavystės kaina ištrūkęs iš saugumo rūsių, Balinis eina pas partizanus ir prisipažįsta, ką padaręs. Partizanų karo lauko teismas linkęs jį už tai nubausti mirtimi, bet nusižengėlį apgina Juozas Boruta - Kaributas. Balinis tampa aktyviu partizanu - Gegužiu, narsiai kovoja ir 1948 m. kartu su savo išgelbėtoju ir kovos draugu žūva Gintautuose Degučio sodyboje.

Deja, išdavystė gajesnė už žmogų. Saugumiečiai toliau eksploatuoja iš Balinio išgautą informaciją ir 1947 04 27 Kalvarijos vlsč. Gulbiniškių kaime aptinka Vytauto rinktinės štabo bunkerį Seklyčią. Neturėdami kitos išeitis, bunkeryje susisprogdina štabo darbuotojai Kunigaikštis, Baritonas ir Pušelė (smulkiau apie tai papasakota skyriuje "Blynų balius").

Sodybos šeimininkė suimama.

Tyrinėdami slėptuvėje rastus nespėjusius sudegti dokumentus, čekistai randa pranešimą, pasirašytą Voverės. Pranešime 4-os kuopos vadui Špokui Voverė rašo apie Kalvarijos stribų ir kagėbistų sudėtį bei veiklą. Čekistai išaiškina, kad pranešimas rašytas Kalvarijos "liaudies gynėjo" Vytauto Skroblo. Pas Skroblą pasiunčiama Špoko "ryšininkė" KGB agentė Albina su laišku, tariamai pasirašytu ir Špoko. Skroblas priėmė agentą, nieko neįtardamas. Po to Skroblas slapta suimamas, kankinamas ir perverbuojamas. Tardymo metu kagėbistai sužino, kad jį užverbavo kuopos vadas Špokas pas Skroblo tetą Albiną Mikolienę.

Dabar jau Kalvarijos KGB siunčia Voverę pas savo tetą su laišku, kuriame pagal čekistų padiktuotą tekstą Voverė kviečia Špoką 1947 m. birželio 6 d. į susitikimą. Esą turi pranešti labai svarbią žinią.

1947 m. birželio 7-tos naktį, atėjęs į susitikimą prie Albino Karaliaus sodybos, Tabarų k., Špokas pateko į KGB surengtą pasalą. Bandant jį paimti gyvą, Špokas smarkiai pasipriešino, buvo sužeistas į kairę ranką, bet, pasinaudodamas tamsa, pasitraukė.

Turėdami agentūrinius davinius apie tai, kad Vytauto rinktinė turi specialų sanitarijos punktą ir nusprendę, kad sužeistas Špokas eis į tą slėptuvę, saugumiečiai įsako kamerų agentams išklausinėti anksčiau suimtus ryšininkus.

1947 m. birželio 8 dieną kameros šnipė Šūra iš suimtosios A.Š. sužinojo, kad partizanų sanitarinis punktas yra Kalvarijos valsč. Gintautų k., pas Bronių Zavecką. Kankinama A.Š. šnipės žodžius patvirtino.

Į Gintautų kaimą buvo pasiųsta operatyvinė grupė, vadovaujama MGB majorų Vlasovo ir Jeremejevo. Krečiant Broniaus Zavecko sodybą, buvo aptikta slėptuvė su partizanais. Pasiūlius pasiduoti, jie atidengė ugnį ir pradėjo mėtyti granatas. Mūšyje vienas partizanas Vytauto rinktinės 4-tos kuopos vadas Sergiejus Bendaravičius - Špokas žuvo, antras - Julius Mielkus - Lubinas, 4-tos kuopos būrio vadas, buvo suimtas. Taip 1947 metų birželio 10 dieną buvo likviduota slėptuvė Paneriai. Suimamas šeimininkas su nepilnamečiu sūnum Albinu, ir dar

trys ryšininkai. Tardymais ir kameros šnipų judošiško darbo dėka KGB susekė, kad Vytauto rinktinės 4-tos kuopos štabo bunkeris Baltieji rūmai yra pas Menkupių gyventoją Juozą Pupką. Tų pačių metų birželio 12 dieną,darydami smulkią kratą Pupkos sodyboje, tvarte randa gerai užmaskuotą bunkerį, kuriame buvo trys partizanai. Pasiduoti partizanai atsisakė, užvirė aršus mūšis. Nelygioje kovoje žuvo 4-tos kuopos 1-o būrio vado pavaduotojas Bonifacas Rutkauskas - Apuokas, legendinio Rutkausko - Miškinio brolis, ir Vytauto rinktinės 4-tos kuopos vado adjutantas Vincas Gurevičius - Ateitis. 4-tos kuopos būrio vadas Antanas Marcinionis - Balandis buvo suimtas gyvas.

Tarp paimtų Vytauto rinktinės štabo dokumentų buvo rastas pranešimas rinktinės žvalgybos viršininkui Oželiui apie KGB agentūrinį darbą. Pranešimą pasirašė Kaštonas. Pagal pranešimo tekstą buvo nustatyta, kad Kaštonas dirba Liubavo MGB ar MVD. Paimami visų Liubavo MGB ir MVD darbuotojų autografai ir išaiškinama , kad partizanams dirba "liaudies gynėjas" iš Liubavo MGB Vincas Kalinauskas. Jis suimamas.

Suimtųjų, kameros šnipų, agentų ir informatorių dėka birželio 15-tąją aptinakamos dvi slėptuvės Margininkų kaime - pas Grigaitį ir Stankevičių. Laimei, jos tuščios. Partizanai ketino palikti ir Baltuosius rūmus, nes šeimininkas rado ant tvarto išgulėtą guolį (taip neapdairiai pasielgė KGB agentas Spartuolis). Vieni partizanai išėjo iš vakaro, kiti liko, nes turėjo susitikti su ryšininku. Trečią valandą ryto jie buvo apspupti... Ar visų šitų žuvusiųjų ir išduotų artimieji žino, kad ilga nelaimių virtinė prasidėjo nuo vienos - parsidavėlio Beržo - išdavystės?

RYŠININKĖS PRISIMINIMAI

Gimiau 1923 m. gruodžio 16 d. Sasnavos valsčiaus Gavaltuvos kaime. Tėvai valdė 10 ha žemės ūkį. 1930 m. apsigyvenome Ungurinių kaime 5 ha žemės ūkyje.

Vyriausias brolis, susikūrus Plechavičiaus armijai, įstojo į būrį (mirė Anglijoj, jau po karo). Sesuo Aldona, gimusi 1925 m., ir aš, Antanina, susitikome pirmą kartą su partizanais 1944 metų

vasarą. Tą pačią vasarą pas mus atbėgo iš "plechavičiukų" armijos pabėgęs Lietuvos vokietis Jonas, nuo Sangrūdos. Aš jį suvedžiau su Vytautu Gavėnu - Vampyru. Vampyras, Vytauto rinktinės vadas, Joną priėmė į partizanus ir davė jam Diemedžio slapyvardį.

1945 m. pradžioje aš tapau Vampyro ryšininke. Priesaiką davėme visos trys: aš, mama - Elzbieta Akelaitienė ir sesuo Aldona. Tėtė jau buvo miręs. Pas mus dažnai dienavodavo Vampyras, Oželis, Viesulas, Anbo, Varnas, Miliauskas, Šalmas - Albinas Lazauskas., Kunigaikštis - Vytautas Vabalas, Plunksna - Mykolas Žilionis, Saulutė - Janina Kazelytė, Pušelė - Anelė Senkutė, Gėlė - Gurevičiūtė, Naktinis - A.Popiera.

Mano mama jiems virė valgyti, skalbdavome. Man davė slapyvardį - Liepa, seseriai Aldonai - Snaigė, o mamai - Lapė.

Rinktinės vado Vampyro pavestos palaikydavom ryšius tarp būrių. Vėliau aš tapau apygardos vado Žvejo ryšininke, palaikiau ryšį su Geležinio Vilko rinktinės štabu.

1946 m. Vampyras su Jonu Pumeriu iš Uosupio kaimo, buvusiu ryšininku, išgriovė viryklą ir sienoje padarė slėptuvę. Čia įsikūrė Vytauto rinktinės štabas. Eiliniams kovotojams į ją buvo uždrausta įeiti konspiracijos tikslais. Čia lankėsi tik kuopų vadai. Pastoviai slėptuvėje buvo įsikūrę: Vampyras, Oželis, Kunigaikštis ir Plunksna. Šioje slėptuvėje kilo idėja sunaikinti Marijampolės žymiausius komunistus. Vampyras į rinktinę pasikvietė ryšininkes A.Senkutę - Pušelę, J.Kazelytę - Saulutę ir jas apmokė šaudyti. Nutarė suvaidinti sužadėtuves. Kadangi Vytauto rinktinėje nerado pakankamai narsaus šaulio, pasikvietė iš Geležinio Vilko rinktinės Kazimierą Pyplį - Mažylį.

Kad atitrauktų dėmesį nuo pagrindinės operacijos - Blynų baliaus, ketino susprogdinti NKVD pastatą, bet ryšininkas, kuris turėjo pranešti apie situaciją, laiku neatvyko. Nesulaukus žinių apie sprogdinimą, baliuje pradėta šaudyti. Pirmoji krito Kazelytė. Pušelė neleido šauti į Kričėnaitę, nustūmė ranką, sakydama: "Ji gera", nors Kričėnaitė draugavo su žydu Gurevičium - pasų stalo viršininku, ir žinodavo, kas pas Pušelę ateidavo. Po šaudymo Kričėnaitė prisiminė, kad švarko kišenėje yra partizanams paruošti pasai. Ji sugrįžo į namus ir tuoj buvo

suimta. Kankinama ji viską išdavė.

Baliaus metu Gurevičius ėmė įtarinėti Mažylį ir norėjo patikrinti jo dokumentus, bet Kričėnaitė pasakė: "Padarysi gėdą visiems".

Rytojaus dieną vyrai pasiuntė mane pas ryšininkę prie Šunskų miško. Sutikau važiuojančius žmones, jie pasakė, kad aplink Šunskų mišką daug kareivių, daro kratas sodybose ir krečia sutiktus kelyje žmones. Grįžau perspėti vyrus ir su jais išvykome į Geležinio Vilko rinktinę.

Rytojaus dieną po Blynų baliaus, išdavus Kričėnaitei, areštavo mano seserį Aldoną, Oželio žmoną Emiliją Ratkelienę ir jos seseris Anelę ir Levą Taukinaitytes.

Ryšininkė Staselė Jarumbavičiūtė, vežant jos tėvus, pabėgo ir prisiglaudė pas Kulboką Juodupių kaime. Pas Kulboką buvo įsikūręs Tauro apygardos štabas. Ten gyveno apygardos vadas Žvejys ir Krūmas. Staselė tapo pagrindine Žvejo ryšininke. Ji ne tik vykdė užduotis, bet ir ausdavo partizanams apdovanoti juosteles.

Kai čekistai aptiko štabo bunkerį, Vincą Kulboką areštavo, žiauriai kankino, teisė. Vincas laikėsi didvyriškai, neišdavė spaustuvės, kuria dar ir grįžęs iš tremties rūpinosi, išsaugojo "Laisvės žvalgo" visų metų komplektus. Mirė 1993 m., palaidotas Paežerių kapinėse.

Po Blynų baliaus, vengdama arešto, pasitraukiau į Bagotosios kaimą ir apsigyvenau pas tetą Bendinskienę. Tetos sodyboje buvo apygardos štabas, jo viršininku dirbo Lietuvos kariuomenės majoras Juozas Jasulaitis - Turklys, Kazokas. Jis buvo viso štabo pažiba. Aukštas, tiesus, šviesiaplaukis, principingas, drąsus. Apygardos vadas Žvejys kalbėjo: "Kazoko niekas negali nušauti..."

Vienas kitą pamilome. Meilė buvo tvirta. Nutarėme tuoktis.

1947 m. sausio 3 d. Kazokas važiavo pas gimines į Skriaudžius. Su juo buvo adjutantas Kapsas - Martynaitis. Iškrito pirmas sniegas, vaikščioti tapo pavojinga. Partizanai užėjo pas porą ūkininkų, vėliau užėjo pas Šalnienę. Ji pavalgydino ir įdėjo maisto. Čia juos išdavė. Užėję pas Laukaitį, jiedu buvo Veiverių stribų apsupti. Kapsą nušovė vietoje, o Kazokas atsišaudydamas

traukėsi ir žuvo toliau.

Baudėjai nušovė ir šeimininką bei jo 14 metų sūnų. Šeimininkę areštavo. Žuvusieji buvo numesti prie stribelnyčios Veiveriuose (dabar ten ligoninė).

Tuo laiku pas Bendinskus Žvejys, Dėdė ir kiti partizanai laukė grįžtančių Kazoko su Kapsu. Kažkas pasakė, kad Veiveriuose paguldyti du partizanai: majoras ir leitenantas. "Nejaugi mano paskutinis vaikas Kazokas?" - suriko Žvejys. Vyrai nuskubėjo pažiūrėti, kas guli. Žvejys dar netikėjo, labai pergyveno. Aš verkiau.

Naktį sapnavau, kad ėjau į darželį. Gėlės tokios aukštos, gražios, bet sušalę. Aš noriu prie tų gėlių nusifotografuoti - ir pabundu nuo beldimo į duris.

Tai grįžo vyrai, kurie patvirtino, kad žuvo Kazokas su Kapsu. Mes su teta ir pačios nuskubėjome į Veiverius, kur pamatėm žuvusius... Nežinau kaip ištvėriau, neapalpau...

Sužinojau, kad juos nušovė rytą, saulei tekant.

Kieme gulėjo 12 vyrų. Smarkiai šalo, ir juos ten išlaikė dvi savaites.

Mane suėmė 1947 m. rugsėjo 10 d. Išdavė A.Zaskevičius - Tautvaiša. Laimė, jis nežinojo antrosios apygardos štabo slėptuvės, kuri buvo įrengta pas Bendinskienę, po šuliniu. Tautvaiša išdavė ir mano pusseserę Birutę Giedraitienę. Prieš paleisdami Birutę užverbavo. Tačiau Birutė nuskubėjo pas partizanus ir viską papasakojo. Tą patį vakarą ji įstojo į partizanų gretas ir virto Palmyra.

Buvau suimta Marijampolės valsčiaus Kazliškių kaime pas valstietį Joną Katiną. Kartu slapstėsi kita Tauro apygardos partizanų ryšininkė - Juzė Petrulionytė - Vaidilutė iš Nendrinių. Saugumiečiams slėptuvę nurodė suimtas partizanas Julius Bervingė - Negras.

1947 09 10 sodyba buvo apsupta. Vaidilutė bandė priešintis, iš pistoleto šovė į kareivį, bet nepataikė ir atsakomuoju šūviu buvo nukauta. Aš, kaip sakiau, buvau suimta.

Antanina Akelaitytė

DAR APIE KAZOKĄ

Majoras Jasulaitis Juozas - Turklys, Kazokas gimė apie 1918 m. Vilkaviškio apskrities Žaliosios valsčiuje. Išėjo partizanauti 1944 m. pabaigoje kartu su broliu Jonu - Perkūnu.

(Perkūnas partizanavo 1944 - 1947 m. Buvo labai drąsus kautynėse. Puldavo dešimteriopai gausesnį priešą. Kautynėse buvo sužeistas į koją. Gydėsi Kauno ligoninėje. Išdavikui įskundus, buvo iš ligoninės paimtas ir nuteistas. Kalėjimo ligoninėje jam buvo nupjauta koja. Į lagerį pakliuvo jau be kojos. Mirė Pečioros lageriuose.)

Buvęs tarnautojas Turklys priklausė Žalgirio rinktinei. Ilgokai buvo Turklių kuopos vadu. 1946 m. rugsėjy, žuvus rinktinės vadui Šarūnui, buvo paskirtas rinktinės vadu ir pasivadino Kazoku. Jam vadovaujant, buvo užimti Žaliosios ir Alksnėnų valsčiai, išvaikytas jų aktyvas. Sunaikino daug bolševikų.

Žuvo 1947 m. sausio 4 d., vykdamas į partizanų vadų pasitarimą už Nemuno. Išdaviko išduoti, Kazokas ir Kapsas žuvo prie Veiverių.

Abiejų palaikai ilsisi Veiverių Skausmo kalnelyje.

KAPAS KUŠLIŠKIŲ MIŠKELYJE

Nenorėdami užtraukti žmonėms nelaimės, partizanai V.Pečkys, J.Šlekys ir J.Čeponis įsirengė žeminę miške. 1947 m. pavasaris, kaip ir visa žiema, buvo labai šaltas. Kovo 7-osios naktį, prieš pačias Velykas, partizanai išsiruošė į kaimą - sušilti, apsirūpinti maistu - ir Vicentiškių kaime prie Nemunaičio mokyklos ūkininko Vinco Dilio žemėje buvo apsupti.

Vincas Pečkys - Voverukas užšoko ant arklio ir atsišaudydamas iš apsupimo išsiveržė, o Juozas Šlekys ir Juozas Čeponis žuvo.

Toje vietoje, kur partizanai krito, žemė sugėrė daug kraujo. Ona Diliūtė, kuri kitą dieną buvo suimta, užbėrė tą kraują smėliu ir užmetė ant jo padangą. Vėliau, grįžusi po suėmimo, surašė

žuvusiųjų vardus, pavardes, žuvimo aplinkybes, įdėjo šitą raštą į butelį ir užkasė jį vyrų žuvimo vietoje. Ten pat pasodino dvi tujas, kurios tebeauga ir šiandien.

Žuvusiųjų kūnus stribai nuvežė į Kalvariją ir, kaip paprastai, padrėbė ant grindinio. Uždaryta ten pat rūsyje, O. Diliūtė pro langelį matė vieną Kalvarijos stribą taip daužant Čeponio kūną basliu, kad tas net atšokdavo nuo žemės. Kitas stribas tuo metu spardė Šlekį ir ant jo spjaudė.

Gatvėje "pašarvotus" partizanus matė ir Kušliškių k. gyventoja Albina Bražaitienė. Jie gulėjo basi, išniekinti, išrengti. Gulėjo ir vieną, ir antrą, ir trečią dieną, o Didįjį Šeštadienį Albinos sesuo ir kaimynė pasakė, kad kūnų gatvėje jau nėra. Sesuo Kvietinsko takeliu pasekė iki Kušliškių miškelio ir rado partizanus pamiškėje vandens užsemtame apkase.

Kad partizanų kūnai guli sumesti į apkasėlį ties Kazimieru Valinčium, patvirtino ir iš miško parbėgusi Jankauskų dukrelė Albinutė. Ji su drauge išėjo žibučių ir pamatė iš vandens styrančią ranką. Neprasitarusi draugei apie "radinį", greitai pasuko namo. Draugė ėjo nenoromis: buvo dar neprisiskynusi žibučių,bet viena miške neliko.

Sužinojęs naujieną, Jankauskas nuėjo pas Bražaitį pasitarti. Buvo aišku: palikti partizanus baloje negalima. Nutarė slapta palaidoti. Naktį Jankauskas su Bražaičiu padarė karstus, o moterys - Bražaitienė, Jankauskaitė - Stulgienė ir Jankauskienė antrą Šv. Velykų dieną pasidarė iš maišų "neštuvus" - išpjovė kampuose skyles, kad būtų lengviau suimti. Bražaitienė nuėjo parinkti trumpiausią kelią per mišką. Partizanai gulėjo suversti skersai apkaso, pilno vandens. Vieno ranka nenatūraliai atmesta, pakelta. Tai ją žibuokliautoja pamatė pirmiausia.

Naktį moterys atsėlino prie lavonų. Užsidėjo vieną ant "neštuvų", panėšėjo galiuką, paguldė ant žemės ir grįžo antro. Po to vėl pirmąjį paneša, padeda, grįžta kito - ir taip per visą mišką, kol pasiekė pamiškę prie namų. Reikėjo iškasti duobę. Bet jėgų jau nebuvo. Tada kūnus uždengė drobule ir truputį apmetė žemėmis, kad žvėrys nesuuostų. Sekančią dieną, įsitikinę, kad stribai dar neužuodė partizanus dingus, plušo toliau.

Adomas Bražaitis su Algiu Šikarsku, Jankausku ir žuvusiojo Čeponio broliu Jonu, kuris jau partizanavo ir po mūšio, sužinojęs, kad žuvo brolis, atskubėjo pas rėmėjus, sudėjo kūnus į karstus ir jau ruošėsi laidoti, kai pasigedo Gedo Grabausko. Padėjęs kasti duobę, jis neatėjo laidoti. Visi sunerimo: kodėl neatėjo? Kur jis dabar? O jeigu išduos? Nutarė palaidoti vyrus visai kitoje vietoje. Kiek pergyvenimų, spėliojimų, triūso

Kitą duobę iškasė netoli Bražinskų, pamiškėje, bet visai kitoje pusėje. Vieni saugojo, kiti kasė duobę. Naktį kasti miške tarp medžių šakų ir šaknų buvo labai sunku.

Palaidoję žuvusius, kapą sulygino su žeme, o šalia pasodino po eglaitę. Kad prisimintų, kuris kurioje pusėje palaidotas, į vieno karstą įdėjo kryželį, į kito - lėkštelę.

Bražaitienė vis prižiūrėjo tą vietą, ravėjo žoles, bet saugojosi, kad pikta akis nepastebėtų. Vieną vasarą, nuėjusi melžti karvės ir pamačiusi tiek daug žydinčių gėlių, neištvėrė, priskynė jų ir papuošė kapą. Ir atsitik tu man, kad tą pačią dieną po pietų pamiškėj pasirodė kažkokia merga. Tai įeina į miškelį, tai vėl iš jo išeina. Taip - kelis kartus. Paskui pusiau tekina nubėgo Kalvarijos link.

- Man pasirodė, kad ji žingsnius skaičiuoja, vėliau pasakojo Bražaitienė. - Greitai pašaukusi vyrą, nurinkau visas gėles, o vyras užmetė šakomis ne tik kapą, bet ir takelį, kuris jau buvo išryškėjęs belankant kapą. Grįžę, po kokio pusvalandžio pamatėm ateinant nuo Kalvarijos būrį stribų ir rusų. Su jais buvo jau matyta merga. Ilgai naršė po mišką, šniukštinėjo, paskui atėjo pas mus ir kitus kaimynus, klausinėjo, bet tuščiai - nieko nesužinojo. Tada iš pasiutimo, nuėję į Jurgežerių kapus, išvartė kryžius, ištrypė kai kuriuos kapus.

Vėliau, kai viskas aprimo, gal kokiais 1970 metais Antanas Metrikevičius iš Kumečių kaimo atvežė antkapį ir pastatė metalinį kryžių. Kapą tvarkė drąsiau. Uogautojai ar grybautojai, suradę kapą, klausdavo, kas čia palaidotas, Kalvarijos valdžia paskelbė, kad tai - nežinomo kareivio kapas. Kas ten palaidotas, jie nežinojo.

Bražaitienė nerimo tol, kol nesurado žuvusiųjų artimųjų. Čeponio brolis Jonas irgi buvo žuvęs. Motina sūnaus kapą lankė

iki pat mirties. O štai kitas brolis, Alfonsas, matyt, bijojo - nelankė.

Bražaičių šeima, ypač Bražaitienė, labai susibičiuliavo su antrojo žuvusio, Juozo Šlekio seserim Ramute. Ji visus tuos priespaudos metus lankė brolio kapą.

Kai 1988 m. rugpjūčio mėnesį nuvykome pas Bražaičius, močiutė, nuo metų naštos ir negandų jau sunkiai bepaeidama, bet pilna džiaugsmo dėl Tėvynės atgimimo, pati nuvedė mus prie kapo ir su pasididžiavimu pasakė: "Pamilau kaip savo sūnus. Va čia, kairėje pusėje, guli Šlekys, dešinėje - Čeponis. Jei norite perlaidoti, tai perlaidokite abu, vieno neduosiu, kartu kovojo, kartu žuvo, kartu išgulėjo čia tiek metų, kartu ir į kapus turi būti perlaidoti. Čia jau buvo atėjusi Varžukaitė, norėjo vieną persilaidoti - neleidau".

Močiutė prisiminė, kad partizanų kūnus nešti buvo labai labai sunku.

- Juk kelias dienas mirko vandenyje, mundurai sumirkę, net nesuprantu, kaip mes juos panešėm. Dievas jėgų suteikė, - pasakojo ji. - O perlaidoti į kapus reikėtų, nes, kai mes visai nusensim, nebus kam prižiūrėti kapo. Be to, ir vieta miške nešventinta. Nors gaila būtų skirtis. Per tiek metų taip prie jų pripratau.

Močiutės svajonė išsipildė. 1989 m. vasarą Juozo Šlekio - Žvalgo, 1927 m. gimusio Gižų vargonininko sūnaus, sesuo Roma Klovienė tyliai, ramiai perlaidojo brolio ir jo kovos draugo Juozo Čeponio - Paukštelio palaikus į Vilkaviškio raj. Ožkasvilių kaimo kapinaites prie Juozo Šlekio tėvų.

Juozas Čeponis buvo kilęs iš Kalvarijos valsčiaus Juodelių kaimo.

Kušliškių miškelyje liko stovėti kuklus metalinis kryžius su antkapiu, bylojantis apie tėvynės sūnų kovas ir begalinį mūsų kaimo žmonių pasiaukojimą.

- Juk tai pareiga. Mūsų vaikai negalėjo būti palikti žvėrims draskyti, o apie pasekmes nebuvo kada galvoti, - pasakė Albina Bražaitienė, stovėdama prie dabar jau simbolinio dviejų partizanų kapo.

PASKUTINĖ ŪKŲ SODYBOS DIENA

1947 metų kovo 17 dieną pro Bartininkų valsčiaus Vilkabalių kaimo ūkininko Ūko sodybą praėjo pažįstamas vaikinas. Vos jam praėjus, pasigirdo šūviai, pradėjo zvimbti kulkos. Vaikinas negrįžo. Netrukus iš tos pačios pusės atėjo kulkosvaidžiu nešinas partizanas Bronius Baronas. Jam buvo sužeista galva, smarkiai tekėjo kraujas. Broniaus kulkosvaidį šeimininkai pakišo po pečium, o patį Bronių, paskubom aprišę jam galvą, paslėpė po lova ir užstatė batais. Netruko pasirodyti ir stribai. Laimei, šeimininkai spėjo nuo stalo ir nuo lango nuvalyti kraują.

Stribai ir rusai pradėjo krėsti. Baisus nervų įtempimas. Ūkaitė, kad neišsiduotų, paėmė kibirą ir išėjo vandens. Eidama karštai meldė Dievą, kad nutolintų nelaimę. Taip ir atsitiko. Pastebėję pėdas (tądien buvo šviežiai pasnigta), baudėjai nuskubėjo jas palikusio žmogaus, visai nepartizano, pėdsakais.

Bronių ištraukė iš po lovos, dar kartą perrišo galvą ir išleido į mišką. Vos jam išėjus, iš kitos, vakarų, pusės pasirodė dar du partizanai: Donatas Leonavičius - Mėnulis ir Bonifacas - Apuokas iš Sūsnykų. Jo pavardės nežinau. Jie atėjo iš Vilkabalių spirito gamyklos, kur su kitais partizanais vykdė operaciją. Kažkas pranešė čekistams, kad spirito gamykloje šeimininkauja partizanai. Nespėjus partizanams pasitraukti, juos apsupo rusai. Užvirė mūšis. Besitraukiančius partizanus rusai persekiojo iki Ūko sodybos. Pradėjo supti namus nuo daubos. Partizanai, nenorėdami pakenkti gausiai Ūkų šeimai, paliko sodybą. Stribai juos pastebėjo ir pradėjo smarkiai šaudyti. Sunkiai sužeidė Apuoką. Nubėgęs už bažnyčios, jis tarp beržų nusišovė.

Sunkiai sužeistą Donatą Leonavičių - Mėnulį stribai spardė, mušė šautuvų buožėmis, paskui nušovė. Kartu su žuvusiais partizanais į Marijampolę vežė ir suimtą Bronės Ūkaitės seserį. Bronė su kita seserim bėgo pas kaimyną, bet ir ten buvo pasala. Jas suėmė, nedavė nieko pasiimti, nei apsirengti, nors buvo tik su chalatu. Areštavo ir tėtį. Tik mamai su 12 metų dukrele pavyko pasislėpti krūmuose.

Kitą dieną stribai viską, viską susikrovė į mašinas, aplaistė

žibalu visus keturis namo kampus ir uždegė. O mama su sesute krūmuose alpo iš skausmo.

Atvežę lavonus į Marijampolę, įvilko juos į tvartelį prie MGB pastato Vytauto gatvėje, Bagdono name, prie Jevonio upelio. Kur užkasė, nežinia. Atvarė Leonavičiaus tėvą, kad atpažintų sūnų. Tas neprisipažino. Kelias dienas pakankinę, paleido.

Bronę tardė ir kankino 2-ame aukšte. Tardė labai žiaurus žydas, kurio pavardės ji neprisimena. (Tas žydas - tai Marijampolės saugumo operatyvinio skyriaus viršininkas Aronas Greisas - A.V.).

BUKTOS MŪŠIS

1947 m. kovo 19 dieną Tauro apygardos Vytauto rinktinės Šarvo būrio partizanai nutarė aplankyti Buktos dvarą, kuriame buvo įrengta spirito gamykla. Operacijos metu partizanai nuginklavo sargybą ir paėmė visą gamykloje esantį spiritą - apie 400 litrų. Operacijai lengvai pavykus, o gal Juozinių proga pasivaišinę spiritu, vyrai panoro pamokyti vis labiau įžūlėjančius Liudvinavo stribus. Partizanai tikėjosi, kad apie bravoro užpuolimą miestelyje jau žinoma. Operacijos metu kito būrio partizanai nutraukė laidus, todėl nei į Marijampolę, nei į Liudvinavą niekas nepranešė.

Partizanai užsimaskavo prie Liudvinavo - Krosnos kelio. Vieni, su kulkosvaidžiu, - pas Šimulių kaimo ūkininką Barusevičių, antri - kalvėje, o treti kitoje kelio pusėje. Jie turėjo dengti pasitraukiančius partizanus, jei mūšis nepavyktų.

Stribai ir rusai nesirodė. Pabodus laukti, partizanai patys pasiuntė žmogų į Liudvinavą, kad praneštų: Buktoje banditų plėšiamas ne tik bravoras, bet ir gyventojai. Tai padėjo. Gal po kokio pusvalandžio nuo Liudvinavo pasirodė trejos rogės, pilnos stribų ir emgebistų. Kai visos rogės įvažiavo į apšaudomą plotą, vadui davus ženklą, buvo atidengta kryžminė ugnis. Po kelių minučių šūviai nutilo. Nepavyko pasprukti nė vienam baudėjui. Surinkę ginklus, partizanai patraukė į Buktos girią. Reikėjo skubėti, nes nuo Marijampolės jau artėjo kelios mašinos, pilnos kagėbistų. Štai tada ir buvo sužeistas būrio vadas Šarvas. Sužeistą

partizaną stribas Omerca iš arti į galvą nušovė. (Perlaidojant kaukolėje rasta kulkos padaryta skylė.) Juozo Rašytinio - Šarvo lavoną atvežė į Liudvinavą. Išsityčiojus iki valios, po kelių dienų stribas Liepinaitis (tebegyvena Liudvinave) spygliuota viela užkabino lavoną už kaklo, arkliu nutempė jį į žydo silosinę ir užvertė šiukšlėmis (kadangi ta silosinė buvo netoli nuo stribnyčios, į ją buvo pilamos šiukšlės).

1962 metais toje vietoje buvo statoma valgykla. Kasant pamatus, atrasti palaikai. Kadangi tuo laiku apie perlaidojimą nebuvo galima net galvoti, darbininkai paliko palaikus kur rado, prie pamatų, tik uždengė juos betono gabalais. 1989 08 05 brolio Vytauto iniciatyva, padedant Marijampolės politinių kalinių ir tremtinių tarybai, palaikai buvo perlaidoti į Marijampolės miesto kapines - prie motinos ir neseniai iš Sibiro parvežtų tėvo palaikų.

Mūšyje žuvo dar vienas partizanas - Jonas Miliauskas - Tramvilis. Jo kūną partizanai spėjo pasiimti. Vėliau susirinkę artimieji, pažįstami ir kovos draugai jį tyliai palaidojo Skardupių kapinėse. Palaidoti Liudvinave buvo neįmanoma.

Iškasant palaikus iš po Liudvinavo valgyklos, liudvinavietis Juozas Ančiukaitis štai ką papasakojo apie J.Rašytinio žuvimą.

- Po to, kai partizanai išklojo stribus ir ėjo rinkti jų ginklus, Rašytinis buvo sužeistas Liudvinavo saugumo viršininko kapitono Geduvanikovo. Šis taip po mūšio gyrėsi: "Buvau sužeistas į kulnį, gulėdamas nutariau gyvas banditams nepasiduoti - buvau pasilikęs vieną šovinį. Pamatęs prie manęs einantį banditą, į jį šoviau ir sužeidžiau, o vėliau, atvykus pastiprinimui, Omerca jį pribaigė".

Modestas Straleckas girdėjęs, kad Rašytinis žuvo, pridengdamas atsitraukiančius kovos draugus.

Bene aiškiausiai mūšį prisimena buvęs to mūšio dalyvis Sigitas Kajokas - Kovas, 1994 01 25 atrašęs iš Ignalinos.

"1947 m. kovo 17 d. iš rinktinės štabo gavome įsakymą, - rašo Kovas. - Jame buvo nurodyta: naktį iš kovo 18 į 19-tą keturi vyrai atvažiuotume rogėmis - kovinę užduotį vykdyti. Išvažiavome keturiese: Stasys Gurevičius - Nykštukas, Vincas Gurevičius - Ateitis, Antanas Pečiulis - Baritonas ir aš.

Nurodytoje vietoje radome atvažiavusius trejomis ar ketveriomis rogėmis apie 15-ka vyrų. Čia buvo ir buvo Vampyras, Kunigaikštis, Oželis ir Mažylis. Buvo numatyta išprovokuoti Liudvinavo čekistus ir juos pamokyti. Pasalą įrengėm Šimulių kaime (tarp Buktos ir Liudvinavo). Į Buktos dvaro bravorą pasiuntėm roges su Vytautu Vabalu - Kunigaikščiu, Antanu Pečiuliu - Baritonu ir dar vienu partizanu. Jie turėjo taip pašeimininkauti dvare ir bravore, kad sužinotų Liudvinave. Likusieji nuvažiavome į Šimulių kaimą. Važiuojant nuo Buktos, kairėje kelio pusėje buvusioje eglėmis apsodintoje sodyboje palikome roges, prie kurių pasiliko Vampyras ir Mažytis. Visi kiti užsimaskavome kitoje kelio pusėje buvusiose sodybose. Nykštukas, Ateitis, Šarvas - Juozas Rašytinis, Viesulas ir aš įsitaisėme pirmoje sodyboje nuo Buktos pusės. Išlaukus daudiau nei valandą, pasirodė baudėjai iš Liudvinavo. Kelias buvo labai blogas (gilus sniegas, kelyje duobė prie duobės), todėl stribai važiavo negreitai. Prisileidę visas trejas roges, atidengėme ugnį. Baudėjai buvo sunaikinti, bet susišaudymo metu visa serija šūvių kliuvo Tramvilio krūtinėn, ir jis mirė vietoje. Perbėgimo metu iš nagano buvo nušautas Šarvas, o jo žudikas pasislėpė už storulio gluosnio kelio griovyje, jo taip ir nepavyko sunaikinti, nors kojas kažin ar neteko amputuoti. Besišaudant su šiuo čekistu, buvo sužeistas Viesulas (peršauta krūtinė).

Pagaliau atskubėjo parama iš Marijampolės, ir dalį jos mūsų vyrai suguldė kaimo prieigose. Iš kautynių vietos pasitraukdami, paėmėm tik žuvusįjį Tramvilį, o Šarvas buvo paliktas žuvimo vietoje. Pagaliau susėdę į roges, slėpdamiesi už sodybą supančių eglių, patraukėme Buktos miško link. Kelis šimtus metrų sodyba mus gerai dengė, bet vos nuo jos nutolę, atsidūrėme gerai matomame plote ir patekome į baudėjų lengvųjų kulkosvaidžių ugnį. Kai kulkos pradėjo kapoti ne tik sniegą šalia rogių, bet ir pačias roges, nors niekam rogėse nekliuvo, mudu su Oželiu iššokome iš rogių ir likome dengti besitraukiančius. Jiems užvažiavus ant kalniuko ir savo ruožtu pradėjus ugnimi dengti mus, tvarkingai, nedideliais perbėgimais pradėjome trauktis.

Albinas Ratkelis - Oželis buvo ginkluotas šturmine, o aš turėjau vokišką kulkosvaidį. Sniego buvo labai daug, ir vietomis

suklimpdavome virš kelių. Taip traukėmės, kol baigėsi kulkosvaidžio šoviniai. Per tą laiką čekistams atskubėjo pagalba iš Kalvarijos. Oželis patarė man mesti "geležį" ir imti pakraudinėti jo iššaudytas apkabas. Nutrenkiau kulkosvaidį į purų sniegą ir pasidariau šturminės šaulio 2-ju numeriu. (Oželis turėjo kuprinėje šovinių atsargą.) Mums pakilus ant kalnelio, visos rogės nurūko toliau į pamiškę. Mudu su Oželiu vėl buvome palikti dengti atsitraukiančius. Ant kalnelio sniegas buvo vėjo nupustytas ir trauktis buvo lengviau.

Jau miške aptarėme, ką darysime toliau. Diena ėjo vakarop. Miške puolimo nebijojome, bet reikėjo suklaidinti čekistus. Mūsų kuopos ketvertukas pirmasis atsiskyrė nuo grupės: patraukėme cukraus fabriko link. Ledu pervažiavome Šešupę, prie Kumelionių įvažiavome į plentą ir patraukėme Kalvarijos link. Su mumis buvo du sužeisti - Viesulas ir antrasis, kurio nepažinojau. Šiam sprogstamoji kulka pataikė į blauzdą - aulinio bato aukštyje.

Grįžome į Gintautų kaime pas Zavecką įrengtą slėptuvę Paneriai. Jau kitą rytą sulaukėme Aušrelės - Angelės Senkutės, kuri išgydė abu sužeistuosius, Viesulas buvo gydomas lygiai savaitę, o antrasis, padedamas savo kuopos draugų, išėjo po mėnesio.

Sekančią naktį (iš 20-tos į 21-ją) lydėdami Nykštuką Menkupių kryptimi, Janaukos kaimo kelyje susidūrėme su Kalvarijos patruliu, taip pat važiuotu. Arkliai sustojo ir pradėjo apuostinėti sutiktųjų arklius. Nykštukas šaukė: "Duokit kelią", o iš ten pasigirdo: "Osvobodite dorogų!" Pirmieji "atsakėme" mes, bet arkliai dengė taikinį ir pataikyti buvo sunku. Apšaudomos rogės tylėjo. Pasibaidę šūvių arkliai susipainiojo vieni kitų pakinktuose, tad roges turėjome palikti. Buvome nubėgę beveik kilometrą, kai pasipylė šūviai. Aš grįžau į Panerius nuraminti likusius, o Nykštukas, Ateitis ir Baritonas patraukė į Baltuosius rūmus.

EILINĖS ŠEIMOS EILINĖ ISTORIJA

Apie 1930 metus Antanas Vabalas pirko Lazdijų rajone esantį Lasavičių dvarą ir gyveno jame iki 1941 metų birželio 14 dienos. Užaugino 7 vaikus: Antaną, Albiną, Joną, Vytautą, Praną, Benediktą ir Mariją.

Nelemtąjį birželį visą šeimą ištrėmė į Magadaną. Antanas tuo metu jau buvo vedęs, gyveno kaime, bet vežimo neišvengė.

Lietuvoje liko tik Vytautas, g. 1919 m. Šventežeryje; baigęs Alytaus girininkų mokyklą, jis girininkavo netoli tėviškės. Vežimo metu jo nebuvo namuose, taigi liko. Tais pačiais 1941 ar 1942 m. pradžioje vedė Eleną Bancevičiūtę, kuri, baigusi Marijampolės gaminaziją, 1941 m. rudenį atvažiavo į tuos kraštus mokytojauti.

1942 spalį jiems gimė duktė Teresė, o 1945 rugsėjį - sūnus Tadas. Atrodo, prieš gimstant sūnui, tėvas jau partizanavo, nes vos tik grįžę bolševikai ieškojo jį suimti. 1945 m. gruodį norėta suimti ir Eleną Vabalienę su vaikais, bet ji spėjo pabėgti. Tadą paėmė auginti dvare kumečiavę Kalikauskai, o duktė liko su motina, kuri, pasidirbdinusi dokumentus mergautine pavarde, mokytojavo iš pradžių Rumbonyse, paskui - Meteliuose. 1947 m. E.Vabalienė - Bancevičiūtė dėdės Vaičiulio buvo įdarbinta Kauno Veterinarijos akademijoje laborante ir su dukra išsikėlė į didmiestį.

Dukra vadino motiną "tetule".

1946 m. buvo įskųstas, suimtas ir teisiamas vyresnysis Elenos brolis Juozas Bancevičius - Karklas. "Parodomasis" teismas vyko tų pačių metų balandžio 12 - 24 d. Marijampolės gimnazijoje. Kartu buvo teisiami Vincas Pacikonis (g. 1917 m.), Antanas Lukšys (g. 1919 m.), jo brolis Bronius Lukšys (g. 1912 m.), Antanas Rogožickas (g. 1905 m.) ir Matas Avietynas (g. 1923 m.). Teisiamieji buvo kaltinami priklausą Navicko - Perkūno partizanų rinktinei. Juozas Bancevičius - Karklas, nuo 1945 m. rugsėjo - rinktinės vado pavaduotojas, konkrečiai buvo apkaltintas tuo, kad 1945 m. gegužės mėnesį su savo grupe užpuolė kalinius lydėjusią sargybą ir nukovė 3 kareivius;

12. Trečioji vėliavos spalva

išlaisvinti kaliniai prisijungė prie partizanų.

J.Bancevičius ir V.Pacikonis buvo nuteisti sušaudyti, kiti - kalėti nuo 15 iki 20 metų.

J.Bancevičius prašyti malonės atsisakė. Nežinoma nei jo nužudymo diena, nei palaidojimo vieta.

1946 12 18 tarybinio teisingumo viršūnė - "Ypatingasis pasitarimas", dar kitaip - "Osobkė", o paprasčiau - teismas, teisęs nedalyvaujant nei teisiamajam, nei jo advokatui, nutarė 5 metams ištremti į Tiumenę sušaudytojo partizano tėvus Stasį Bancevičių, Rozaliją Tiūstik (motina buvo estė) bei brolį Petrą. Nuosprendis įvykdomas 1947 11 04, tik vietoj pabėgusio sūnaus iš Vicentiškių k. (prie Kalvarijos) išvežama Teresė Vabalaitė - kito sūnaus, partizano, dukra. Nuo tos dienos ji taps Bancevičiūte.

Jos brolis taip pat auga svetima - Kalikausko - pavarde.

1947 04 28 žuvo jų tėvas, Vytauto rinktinės štabo viršininkas Vytautas Vabalas - Kunigaikštis.

Šiek tiek vėliau žuvo jo brolis Pranas, kuris po karo iš Sibiro parbėgo į Lietuvą ir partizanavo Tremtinio slapyvardžiu.

Partizanų tėvai buvo seniai mirę. Tėvas Antanas Vabalas - 1942 metais Rešiotų lageryje, motina Paulina Vabalienė - kiek vėliau Magadane. Jų broliai Antanas, Albinas, Jonas ir Benediktas po tremties grįžo į Lietuvą, o sesuo Marija ištekėjo už Pavolgio vokiečio ir liko Magadane...

KUR BEPAŽVELGSI - MIRTIS

Petras Kriščiūnas - Mekšras, Žalgirio rinktinės Bagotosios kuopos partizanas, buvo kilęs iš Dzūkijos. Nepriklausomoj Lietuvoj tarnavo pasienio policijoj. Kartą partizanai nusprendė pamokyti uolų okupantų tarną stribą Kalvaitį. Stribas gyveno Šalniškės kaime netoli Pilvės upės. Bijodamas partizanų, Kalvaitis savo kluone buvo įsirengęs slėptuvę su landa į griovį ir toliau - į krūmus.

Partizanai apsupo trobas. Kalvaitis pradėjo atsišaudyti iš kluono ir nušovė partizaną, stovėjusį prie vartų. Tai buvo Petras

Kriščiūnas - Mekšras. Partizanai pradėjo šaudyti padegamomis kulkomis. Užsidegė tvartas ir kluonas. Sužeistas stribas dūmų priedangoje paspruko. Jo žmonos partizanai nelietė. Kluonas ir tvartas sudegė, gyvenamą namą Kalvaičiai vėliau persikėlė į Kazlų Rūdą.

Žuvusį žygio draugą partizanai nunešė į Krūvelių kaimą ir palaidojo prie Škėrio trobos.

Petro Kriščiūno žmona ir dukra gyveno Armališkių kaime. Žuvus vyrui ir tėvui, jos abi buvo žiauriai nužudytos - sukapotos kirviu. Palaikus žudikas nuvežė prie Ąžuolų Būdos, užmetė šiaudais ir padegė. Tai atsitiko 1947 m. pavasarį.

Sovietinė propaganda paskelbė, kad su moterimis susidorojo partizanai, nors žudikas - žuvusiojo partizano bendrapavardis ir bendravardis, žmonių vadinamas Juodpetriu, buvo išaiškintas ir nuteistas 10-iai metų. Sėdėjo Norilske. Iš kalėjimo grįžo, jau miręs.

Žmonės kalbėjo, kad partizano šeimą jis nužudė, nenorėdamas grąžinti skolos - 75 červoncų. Kiti sakė, kad vykdė KGB užduotį. Tikslas: sunaikinti partizanų šeimą ir tuo pačiu apšmeižti žmonių akyse partizanus.

TRIJŲ ALBINŲ LEMTIS

Mano tėvai, Magdalena ir Vincentas Garnatkevičiai, buvo bežemiai, dirbo pas ūkininkus. Šeima buvo gausi: keturi broliai ir dvi seserys. Albinas, vyriausiasis, gimė 1924 m., Jonukas - 1926 m. Šis lankė mokyklą. Kartą, einantį namo, jį užpuolė šunes. Brolis iš išgąsčio gavo priepuolį ir mirė, būdamas vos 13 metų. Paskui gimė Kazimieras - 1929 m. , Adelė - 1931 m., Vytautas - 1933 m. Aš, jauniausia, gimiau 1937 m.

Gausiai šeimai buvo nelengva gyventi. Savo žemės neturėjome. Tėtė prižiūrėdavo ūkininko gyvulius, mama dirbo sezonine darbininke. Vyresnieji padėdavo tėčiui šerti, girdyti gyvulius, mažesnieji tvarkėmės namuose.

1941 m. gyvenome Liudvinave. Tėtis ir brolis Albinas buvo išvaryti kasti apkasų, bet kasė neilgai. Birželio 22-ą, aušrai

brėkštant, pasirodė vokiečių žvalgybiniai lėktuvai. Liudvinave buvo rusų automašinų parkas. Kareiviai puolė paskubomis karpyti spygliuotas vielas ir užvedinėti automašinas. Kelias užvedę, spruko šalin, kitos liko vietoje. Supratome, kad prasidėjo karas.

Apie vienuoliktą valandą pasirodė rusų kareiviai, basi, tik su apatinėmis kelnėmis. Išgirdome ir pirmuosius bombų sporgimus. Prie Liudvinavo ežero išvydome primuosius vokiečių motociklininkus. Rusų kareiviai bėgo kiek kojos nešė. Mašinos, kad ir apytuštės, savų paimti nestojo. Keletas rusų, rugiuose pasistatę kulkosvaidį, laukė vokiečių, bet, juos pamatę, nesiryžo paleisti nė vieno šūvio.

Kitą dieną pas mus užsuko vokiečių kareiviai, prašė kiaušinių, o mus pavaišino šokoladu. Pasijutome drąsiau ir išėjome į gatvę. Vokiečių kareiviai Šešupėje maudė savo žirgus. Jie vėl pavaišino mus, vaikus, skanumynais. Kalbėjo, kad per dvi savaites bus prie Maskvos. Nepavyko...

Po karo išsikėlėme iš Liudvinavo ir gyvenome Vidgirių kaime. Vyriausias brolis Albinas jau dirbo visus ūkio darbus, tik nedirbo pas Senkų, kuris mažai mokėjo. Ūkininkas keršydamas jį skundė valdžiai. Albinas buvo paimtas į kariuomenę. Kiek laiko patarnavęs, kartu su draugu Avietynu iš kariuomenės pabėgo. Pradėjo slapstytis. Brolis Kazimieras įrengė po grindim šiokią tokią slėptuvę - kad prireikus būtų kur pasislėpti nuo negerų akių.

Įgrisus slapstytis, Albinas išėjo pas partizanus, priėmė priesaiką ir gavo Vilko slapyvardį. "Aš gyvas tai nepasiduosiu," - sakydavo.

Kartą susirinkę daugiau vyrų nusprendė, kad reikia pas mus padaryti slėptuvę. Mama su broliu Kazimieru prieštaravo: "Tiek daug šeimų aplink gyvena, nebus saugu". Vyrai: "Mes ir pas juos ką nors paliksim, ir tylės".

Iškasė slėptuvę per visą kambario plotį, įėjimas - iš spintos drabužiams. Mama sako partizanams, kad ras, pamatuos iš lauko ligi lango, iš vidaus - ir supras, bet jos neklausė.

Gal būtų neradę, jei ne išdavystė.

Namelį jau sekė šnipai. "Laisvės kovų archyvo" Nr.3-4

neteisingai rašoma, kad išdavė partizanas. Ne partizanas išdavė, o kaimynas, ir užpuolimo diena "Archyve" neteisingai nurodyta. Visa tai įvyko 1947 m. spalio 21 dieną, o ne spalio 25-ąją. Patys partizanai kelis kartus girdėjo tamsoje vaikštant apie namą, bet nepagalvojo, kad tykoma jų.

Vieną vakarą, pabeldus į duris, išėjo brolis Kazimieras, klausia: "Kas čia?" Niekas neatsakė.

Pirmą kartą krėtė pas Kavaliauską, nuo mūsų keletas šimtų metrų. Ten nieko nerado. Po kokio mėnesio, trečiadienį, mama su Kazimieru išėjo į Marijampolę. Namuose likome tik jauniausi - Vytautas, aš, ir Albinas - partizanas. Aš skutau bulves, Vytautas ruošė pamokas, o Albinas buvo išėjęs vandens. Parnešęs vandenį, greit jį padėjo ir, nuėjęs į kambarį, šūktelėjo draugams: "Atvažiuoja rusai" Visi trys: brolis, Vytauto rinktinės ginkluotės skyriaus viršininkas Albinas Ratkelis - Oželis ir Vytauto rinktinės vado adjutantas Albinas Salinka - Dainius sušoko į slėptuvę, o kitas brolis, Vytautas, ją užmaskavo. Po kokių dešimties minučių rusai suvirto į trobą. Atėję į virtuvę, kurioj aš buvau, atidarė pečių, po lovom pažiūrėjo... Paskui suėjo į tą kambarį, kuriame buvo slėptuvė. Dėl visa ko pareikalavo pasakyti, kur slėptuvė, bet jau buvo aišku, kad žino.

Kol jie ieškojo slėptuvės, Vytautas pabėgo - nuskubėjo perspėti mamą su Kazimieru, kad neitų namo. Tiedu grįždami buvo užėję pas pažįstamus. Mama pamatė sūnų pro langą ir suprato, kad kažkas atsitiko. Vytautui prašnekus, ji apalpo. Kaimynai mane išsivedė pas save.

Vos tik išėjom, prasidėjo susišaudymas. Šūviams nutilus, stribai atvarė kaimynus atlupti slėptuvę. Matydami, kad žus, partizanai, susisprogdino. Jau po viskam rusai kalbėjo. "Mums ne tą "kalupkę" nurodė, būtum greičiau radę". Klausė kaimynų, ar nepažįsta žuvusių. Niekas neatpažino. Kūnus kaimynai sudėjo į sunkvežimį ir išvežė į Marijampolę. Viskas, kas buvo namuose geresnio, buvo išgrobstyta.

Po tokio siaubo namie nenakvojom. Gyvulius pašėrė kaimynai. Brolį Kazimierą tėvai išvežė už Kalvarijos pas pažįstamus, nes partizanai liepė, kol galima, neiti į mišką. Adelė ir tėtė dirbo pas ūkininkus ir namo nepareidavo. Su mama likau

tik aš ir Vytautas. Nakvodavom pas pažįstamus ar įlindę kur nors į šieną. Nubodo taip gyventi, mama sako: "Vaikai, nakvosim namuose. Ant Dievo valios, kaip bus, taip bus". O kagėbistų buvo nutarta mūsų neliesti, kad žmonės nesuprastų, kas išdavė, ir kad Judas galėtų toliau tęsti savo darbą.

Ir namuose nebuvo miela gyventi. Kiekvieną dieną akyse krauju apšlakstytos sienos, kulkų sušaudytos lovos... Kai tik ištuštėjo gretima troba, perėjom į ją, nors ir netoli nuo namų. Visą laiką buvome bolševikų sekami. Iš pradžių nesupratom, ko tas šuo loja, o į vidų niekas nesiprašo. O paskui tėtė su Adele, eidami į darbą, pastebėjo iš javų kyščiojančias galvas, nes buvo aplink apsėta. Nieko nenužiūrėję, rusai padarė namuose didelę kratą: saulei netekėjus, apsupo namą ir neišleido iš jo nei vieno. Krėtė visą dieną, net adatą būtų radę. Išrovė išdžiūvusias eglutes, vėl ieškojo bunkerio ir partizanų. Pradėjo versti kūgį šiaudų. Ligi pusei nuvertė, metė. Mes žiūrėjom pro langą ir prašėm Dievo, kad tik toliau neverstų, nes kūgyje buvo partizaniškų dainų sąsiuvinis. Už tas dainas - kalėjimas. Po kratos dainas sudeginom. Taip gaila buvo jas deginti, visos tokios gražios. Dabar po tiek metų prisimenam tik kokį posmelį tai vienos, tai kitos dainos.

Kai vyko krata, visus šeimos narius uždarė po vieną ir mušdami reikalavo, kad pasakytų, kur bunkeris.

Mamą mušė gumine lazda. Sesutę Adelę uždarė į tvartą. Ji girdėjo skambant lenciūgus ir galvojo, kad ją pakars. Tik aš, jauniausia, galvojau, kad liksiu nepaliesta. Nelikau. Atsimenu kaip šiandien: nusivedė į virtuvę, žadėjo saldainių ir prašė parodyti, kur bunkeris. O aš tų žmonių labai bijojau ir, netarus nė žodžio, pradėjau balsu rėkti. Tada paleido.

Beieškodami partizanų, stribai pavogė skilandį, duonos kepalą ir keturių litrų indą su grietine. Nieko nesuradę, pagaliau išsidangino.

Mama vis verkdavo sūnaus ir sakydavo: "Gal šunes jo kaulelius nešioja".

Atsimenu dar ir tokį atsitikimą: brolis Kazimieras su kaimynu vežė išdirbtus kailius. Važiavo Kalvarijos pusėn pas kažkokį

ūkininką. Tuo metu nuo Kalvarijos pusės rusai su stribais vijosi tris partizanus. Vieną jų - Vitą Draugelį - Riešutą iš Svetlicos kaimo, prie Skardupių, Leono lauke nušovė. Antras (Mykolas Žilionis - Plunksna - A.V.) paėmė iš ūkininko arklį ir nuo persekiotojų pabėgo, o trečias įšoko į brolio ir kaimyno vežimą. Kaimynas dar nenorėjo paleisti vadelių, tai partizanas šėrė jam per sprandą, apsuko vežimą ir važiuodamas vis šaudė.

- Ten dar trys rusai! - šūktelėjo brolis.

Partizanas į juos paleido kelias serijas. Ties trobesiais partizanas liepė broliui išlipti. Matyt, buvo sužeistas; supratęs, kad nepabėgs, nusišovė. (Manoma, kad tai buvo Juozas Tupčiauskas - Sparnas - A.V.).

Brolis nubėgo pas Skardupių Salatką, bet tas jo į trobą neleido. Rusai brolį pagavo ir nusivežė į saugumą. Mušė, kankino, o jis sakė, kad į susišaudymą atsitiktinai pakliuvo. Gal būtų nepaleidę, bet kitą dieną mama ėjo prašyti, kad paleistų. Mama stribam sako, kad jis dar piemuo, o jie "Pačemu piemuo toks didelis?" Rusui nesvarbu metai, svarbu didelis.

Kartu su broliu žuvusio Albino Ratkelio žmona Emilija Ratkelienė - Stankevičienė buvo suimta, pateko į lagerius. Grįžo po 7 metų, apsigyveno Kumelionyse prie Marijampolės. Kartą, einančią per tiltą, ją užkalbino moteris, kuri pasakė galinti parodyti, kur - žvyryne tarp kapų ir Šešupės - užkastas jos vyras. Tačiau laikai, kai apie tokius dalykus galima bent kalbėti, dar buvo neatėję, ir Stankevičienė nesustojo. Šiuo metu moteris nuo tilto jau mirusi. Oželio dukra ir Vilko sesuo, nors ir labai stengiasi, kapo nesuranda.

Yra ir daugiau žmonių, tvirtinančių, kad šie vyrai užkasti už senųjų kapinių. Ten čekistai užkasdavo žuvusius partizanų vadus bei štabo darbuotojus. Tiksli trijų bendravardžių užkasimo vieta vis dėlto nežinoma. Neįamžinta nei jų žuvimo vieta.

Ramutė Zorskienė

TARP PLĖŠIKŲ IR SAUGUMO

Šakių rajono Viltrakių kaime prie Šešupės gyveno darbštūs

rūpestingi ūkininkai. Praūžus frontui, 1945 m. pavasarį mano brolis Juozas buvo paimtas į rusų kariuomenę. Prievarta, panieka žmogui, netvarka pulke labai nepatiko tiek Jonui, tiek kitiems su juo tarnavusiems lietuviams, bet jie buvo bejėgiai ką nors pakeisti. Kilus ginčams, kalti likdavo lietuviai. Juos nuginkluodavo ir grūsdavo į darbo batalioną Leningrado srityje. Ten buvo tikras pragaras. Jame atsidūrė ir brolis. Pabėgo. Kelias į Lietuvą buvo sunkus ir pavojingas.

Vieną spalio pavakarę mamą kieme pasveikino nepažįstamas vyriškis - nesiskutęs, pavargęs, išsekęs. Motina nepažino sūnaus - taip jį buvo nukamavusi sovietinė armija ir kelionė į namus.

Po grindimis įrengėm slėptuvę, kurioje brolis pradėjo slapstytis. Vieną 1945 m. kovo vakarą į trobos duris kažkas pasibeldė.

- Enkavedistai! - pareiškė.

Juozas buvo troboje. Kas daryti? Atėjūnai už durų nekantravo. Tėtis apsimetė ieškąs rakto. Brolis pasislėpė slėptuvėje, mama užstūmė ant dangčio lovą, į kurią atsigulė 79 metų močiutė - tėvo mama.

Atidarėm duris. Į trobą įžengė keturi vyrai ir moteris civiliais drabužiais. Iš pradžių rusai (visi kalbėjo rusiškai) paprašė nakvynės. Tėvas pasakė, kad seniūnas įsakė pranešti jam, jeigu kas apsinakvoja. Įsibrovėliai uždraudė kur nors eiti ir pradėjo reikalauti pinigų, aukso, laikrodžių. Tėtė atidavė savo vienintelį kišeninį - neužteko. Viską pradėjo krautis į maišus. Prisikrovę maišus, neišėjo, o pradėjo kankinti tėvus. Surišę kojas ir rankas rankšluoščiais, užrišę burnas pradėjo mušti. Vienas tėčiui šovė į galvą. Tėtis nukrito. Išgirdusi šūvį, atėjo močiutė. Vienas žudikas griebė kastuvėlį ir sviedė močiutei į galvą. Apsipylusi krauju, močiutė suklupo asloje. Pamanę, kad jų aukos nebegyvos plėšikai, išsinešdino... Atgavusi sąmonę, mama pamatė, kad vyras nebegyvas, o močiutė guli be gyvybės ženklų. Apsirišusi sužeistą galvą rankšluoščiu, sumušta, suspardyta, basa, tirpstant sniegui šiap taip nusigavo pas kaimyną Dūdą.

Kaimynas nujojo į Žvirgždaičius pranešti apie nelaimę. Sužinojusi, kas atsitiko, iš Vilkaviškio, kur mokiausi gimnazijoje,

parskubėjau ir aš. Kaip kranklių sodyba prigužėjo stribų ir rusų. Į sodybą nieko neleido, neleido nei manęs, bet aš verkiau, veržiausi į namus. Įsiveržiau. Įėjusi pamačiau baisų vaizdą: ant lovos sėdėjo mama, apsivyniojusi galvą rankšluoščiu, kuris buvo visas kruvinas. Kitoje lovoje, paplūdusi kraujais, gulėjo močiutė. Virtuvėje surištomis rankomis ir kojomis tįsojo nušautas tėtis. Žinojau, kad slėptuvėje - beveik be oro - lindi brolis, bet padėti negalėjau: pilna troba enkavedistų. Vienas čekistų klausinėjo mamą. Jie visai mūsų neužjautė, nekreipė dėmesio į žuvusius ir sužeistuosius. Užuot ieškoję nusikaltėlių, delsė, kol, pareiškę, kad tai - banditų darbas, išsinešdino. Išėjus stribams, šokau prie slėptuvės, atitraukiau lovą, nukėliau dangtį ir pamačiau išblyškusį visai nusilpusio brolio veidą. Brolis viską girdėjo, bet negalėjo išeiti, negalėjo padėti...

Reikėjo skubėti, nes enkavedistai galėjo vėl kyštelėti... Brolis pasislėpė ant tvarto, išbuvo per visas tėtės ir močiutės laidotuves. Tik naktį galėjo atsisveikinti su žuvusiais. Juos į paskutinę kelionę išlydėjo artimieji ir kaimynai.

Tuoj po laidotuvių brolis išėjo į partizanus. Priėmė priesaiką, pasirinko slapyvardį Sparnas. Žuvo 1947 07 11 su dar vienu kovos draugu. Kur priešas užkasė lavonus, nežinoma.

Mane su mama 1948 05 22 ketvirtą valandą ryto išvežė į Pilviškius, o iš - jų užkaltuose vagonuose Sibiran.

Julija Tupčiauskaitė-Želepienienė,
Ščecinas, Lenkija

ATPAŽINTAS TIGRAS

Knygelėje "Kovojanti Lietuva 1944 - 1954" (1990 m. Kaune surengtos Rezistencijos laikotarpio fotonuotraukų parodos kataloge - Red.) yra nežinomo Dainavos apygardos partizano Tigro nuotrauka (Nr.15). Kitoje jos pusėje įrašas: "Nuo kovos draugo Tigro. 1947 m. spalio 2d."

Šią nuotrauką matę žmonės sako, kad tai - Juozas Baltrušaitis iš Šilavoto. Netiesa.

Šį partizaną gerai pažinojo ir atpažino Motiejus Dudutis,

kuris dar ir šiandien, 1991 metais, tebegyvena Norilske. Štai jo žodžiai.

"Nuotraukoje - Geležinio Vilko rinktinės štabo viršininko adjutantas, kuopos vadas Tigras - Pėteris, vokiečių vermachto kareivis, likęs nuo fronto Lietuvoje 1944 metais. Narsiausias Geležinio Vilko apygardos karys, dalyvavęs visuose smarkiausiuose mūšiuose. Atsakingoms operacijoms buvo kviečiamas net į kitas rinktines. Vaikščiojo ginkluotas vokišku pėstininkų kulkosvaidžiu Mg-36 (su dviem pakeičiamais atsarginiais vamzdžiais) ir pistoletu "Efen". Dėvėjo vokišką vermachto kario uniformą - ilgą žalią milinę ir pilotę su vyčio kryžiumi. Fronte išbuvo 3 metus".

M. Dudutis - jo draugas, jis Tigrą gerai pažinojo, tik pavardės neprisimena.

(Tigro slapyvardis Lietuvos partizanų tarpe buvo populiarus. Neginčijant M.Dudučio teiginio dėl knygelėje nufotografuoto partizano asmenybės, verta pasakyti, kad 1949 07 28. Kuprių kaime pas Litvaičius žuvęs būrio vadas partizanas Juozas Baltrušaitis taip pat buvo pasivadinęs Tigru - Red.).

Konstancija Jankevičienė

RAIŠUPIO MŪŠIS

1947 07 30 grįždamas iš žygio, Geležinio Vilko rinktinės Juozo Stanaičio - Liūto būrys apsistojo Marijampolės apskrities Raišupio kaime Karčiauskų sodyboje. Vyrai buvo išvargę, todėl, išstatę sargybą, ruošėsi poilsiui. Nejautė, kad juos jau pastebėjo pikta akis. Netrukus sodybą apsupo stribai ir kareiviai. Čekistai reikalavo pasiduoti, bet vietoj atsako pasigirdo šūviai. Užvirė žūtbūtinė kova. Partizanams trauktis nebuvo kur: sodyba ant kalvelės, arti nei medžių, nei krūmų. Be to - vidurdienis, šviesu, o priešas tankia grandine apsupęs visus pastatus. Partizanai kovėsi didvyriškai, visi buvo gerai ginkluoti ir narsūs. Taiklia ugnimi jie sutiko artėjančias bolševikų gretas. Tik po kelių įnirtingos kovos valandų partizanų pasipriešinimas pradėjo silpnėti. Buvo padegta stuba ir tvartas, dalis partizanų jau buvo

žuvę, kiti sužeisti, baigėsi šoviniai. Priešas vėl puolė atakon. Būrio vadas Liūtas, nors ir sužeistas, toliau kovėsi su priešu.

Šūviams nutilus, enkavedistai dar ilgai nedrįso prisiartinti prie degančios sodybos. Jie nebuvo tikri, kad žuvo visi partizanai. Iš tikrųjų, kai įsidrąsinę rusai pradėjo badyti durtuvais ir šaudyti žuvusiuosius, sužeistas partizanas Jovaras staiga atgavo sąmonę ir iš pistoleto nušovė jį beduriantį rusą.

Kautynių metu žuvo daug rusų, manoma, apie 70. Jie buvo išvežti keliomis mašinomis. Partizanų žuvo visas Liūto - Juozo Stanaičio, Lietuvos kariuomenės leitenanto, nepaprastai narsaus (dukart apdovanoto už drąsą), vieno iš keturių brolių partizanų, būrys. Tai:

1. Lelešius Viktoras - Jovaras (kunigo, Tauro apygardos kapeliono Justino Lelešiaus - Krivaičio, Grafo brolis).
2. Mykolaitis Kazys - Lakūnas.
3. Mykolaits Vitas - Aidas.
4. Popiera Jonas - Šalmas (vienas penkių brolių, žuvusių partizanų gretose).
5. Bridžius Vincas - Žaibas.
6. Būrio vadas ltn. Stanaitis Juozas - Liūtas.

Gyvas liko tik Piršlys - Juozas Dobilas, kuris pasislėpė kūdroje.

Žuvo ir atsistiktinai kulkos pakirsta pas Tumosą gyvenusi vokietukė (ją priglaudė po karo atėjusią iš Rytprūsių). Mergina buvo nuėjusi į daržą svogūnų laiškų ir salotų. Stribai ir ją kartu su žuvusiais partizanais nuvežė į Sasnavą, o vėliau - į Igliškėlius. Išsityčioję iš kritusių, užkasė juos ant kitų partizanų, dar 1945 m. žuvusių Beliūno raiste, palaikų. Kadangi duobė buvo negili, kūnus tik truputį užmetė žemėmis. Lavonus įjunko graužti šuo. Vienas stribas neiškentęs nušovė šunį ir įmetė į tą pačią duobę. Pagal tai atpažinome Raišupio didvyrius. 1989 m. ieškodami partizanų palaikų, pirmiausia suradome šunio kaulus, po jais septynių žmonių, o giliau ir šalia - dar 17-kos žmonių palaikus. (1989 m. rugsėjo 9 dieną visus iškilmingai perlaidojome naujose Marijampolės kapinėse.)

Tuoj po kautynių kaimuose buvo pradėta dainuoti "Raišupio

baladė".

O štai ką Papasakojo inžinierius Algimantas Žukauskas, buvęs Karčiauskų kaimynas, dabar gyvenantis Kaune.

Karčiauskų sodyba stovėjo ant kalvelės plika, nebuvo nei sodo, nei krūmų, tik prie stubos augo pora vyšnaičių.

Karčiauskas augino tris vaikus. Alfonsėlis buvo mano geriausias vaikystės draugas: po karo abu ėjom į pamiškę šovinių prisirinkti, abu bėgom ant Obelinės kelio nušautų partizanų pažiūrėti, kartu mokėmės.

1947 m. liepos 30-ją popiečiais dvivagiais skutau ražienas. Staiga, kaip perkūnas iš giedro dangaus, pasipylė šūviai. Pasižiūrėjau šaudymo kryptimi ir pamačiau, kaip apie Karčiauskų trobas bėgioja susigūžę, kažką rankose laikantys žmonės. Palikęs arklius su arklu laukuose, tekinas pardūmiau namo. Po kiemą vaikščiojo sunerimęs tėtė. Jis liepė slėptis, nes gali atsitiktiniai šūviai kliudyti, nors tarp Karčiauskų ir mūsų - beveik kilometras.

Šūviai iš šautuvų ir automatų dažnėjo. Mes stovėjome stebėdami už tvarto galo. Viena kulka dzinktelėjo ir į mūsų tvarto sieną. Mums stebint, iš Karčiauskų sodybos kažkas išbėgo susilenkęs, paskui dar keli žmonės ir - dūmai. Degė Karčiauskų naujasis tvartas. Tuoj užsidegė ir stuba. Šūviai netilo, pasigirdo granatų sprogimai. Po kiek laiko pamačiau, kad nuo Karčiauskų sodybos link mūsų ateina žmogelis. Kai priartėjo, pažinau Alfonsėlį. Jis buvo tylus, susimąstęs, nekalbus, išsigandęs. Kai viskas nurimo, pavakarėjant atėjo Karčiauskienė, pasišaukė Alfonsėlį. Karčiauskienė kalbėjosi su tėvais, bet aš tos kalbos negirdėjau. Tik vėliau iš tėvų ir iš kitų žmonių smulkiau sužinojau apie tą mūšį.

Iš vakaro pas Karčiauskus atėjo partizanai ir pasiliko dienavoti. Poilsio sugulė ant tvarto. Žmonės kalbėjo, kad partizanus pasekė tėvas ir sūnus Stašauskai, žmonių Papikais vadinami. Sūnus Albinas buvo stribas. Jie mėgdavo šnipinėti, klausytis po kaimynų langais, slampinėti apie sodybas ir paskui skųsti.

Tą dieną, saulei persiritus per zenitą, Karčiauskienė kepė

blynus. Daug blynų kepė pietums, kaip vėliau pasakojo vienas tarybinis veikėjas. Visi trys Karčiauskučiai sukinėjosi apie mamą ir valgė karštus blynus. Tik staiga žiūri: nuo kaimynų Kedžių, iš vakarų pusės, ateina išsiskleidęs didelis būrys ginkluotų rusų bei stribų ir supa sodybą. Į trobą įėjo keletas kariškių - vyresniųjų. Jie iš karto atkreipė dėmesį į didelį bliūdą jau iškeptų ir dar neiškeptų blynų ir paklausė šeimininkę, ar ji kepanti blynus laukiamiems ar turimiems svečiams. Iš to aišku buvo, kad priešui viskas žinoma. Tuo metu vieni rusai, apsupę sodybą, sugulė - pasiruošė kovai, kiti įėjo į tvartą. Ten rado prie sienos padėtas kopėčias. Buvo duota komanda lipti ant tvarto ir pažiūrėti, ar ten ko nėra. Vos palypėjus, trenkė šūvis. Ir prasidėjo...

Karčiauskienė, išgirdusi šūvius, su vaikais sugulė troboje, bet stribai tuoj padegė tvartą ir stubą. Kai įsidegė namas, ji su vaikais išbėgo į laukų pusę ir ten sugulė. Tratėjo šūviai, partizanai darė viską, kad prasiveržtų į vakarus. Vienas lyg ir prasiveržė, bet neilgam. Priešo kulka pakirto.

Karčiauskas, dirbdamas laukuose iš karto nėjo namo, bet kai pamatė degant namus, parskubėjo. Sunku pasakyti, ką jis tada jautė. Siaubas... Kaip šeima? Gal jie liepsnose? O Karčiauskienė, aptilus šūviams, vyriausiąjį Alfonsėlį pas mus pasiuntė, o mažesnius nuvedė pas artimiausius kaimynus Kedžius. Į sodybą sugrįžo didžios baimės ir sielvarto apimta. Juk dar ne viskas, kad neteko namų ir turto, niekas nebuvo garantuotas, kad čia pat nesušaudys ir šeimininkus. Bet juos tada paliko, matyt, per daug buvo užsiėmę saviškių lavonų tvarkymu.

Karčiauskai apsigyveno pas kaimynus, vėliau įsirengė klėtyje virtuvę ir gyveno joje. Rudeniop buvo išvežti į Sibirą. Kai po daugelio metų grįžo, sodybos vietoje augo tik kažkoks krūmas ir stūksojo piktžolėmis apaugusi krūva akmenų. Šeimininkas greitai mirė. Karčiauskienė su vaikais apsigyveno Marijampolėje.

1973 m. Karčiauskų sodybos pietinėje dalyje, už 40 -50 metrų nuo buvusio kluono, staiga atsirado gili duobė. Jos skersmuo viršuje buvo apie 4 - 5 metrai, gylis apie 2 m. Tai buvo panašu į

karstinį reiškinį, bet Suvalkijoje nėra tirpių gruntų. Aš tą duobę mačiau, siūliau iškviesti geologus, bet niekas iš kolūkio vadovų ta duobe nesusidomėjo, užstūmė žemėmis, ir tiek. Mano manymu, ten buvo bunkeris. Gal jame buvo kas paslėpta? Kas liko po įgriuva, nežinia.

ŽALGIRIO RINKTINĖ

Žalgirio rinktinė veikė miškingose Kazlų Rūdos, Jankų, Lekėčių apylinkėse. Pradžioje ji vadinosi Stirnos rinktine. Pirmuoju jos vadu Tauro apygardos štabas skyrė Lietuvos kariuomenės leitenantą Vytautą Bacevičių - Vygandą. Nuvykęs į Kazlų Rūdos miškus, Vygandas jau rado suformuotą dalinį, kuriam vadovavo ulonų pulko ltn. Bronius Abramavičius - Spyglys. Po V.Bacevičiaus suėmimo 1945 m. spalio mėn. Spyglys buvo paskirtas rinktinės vadu, bet vadovavo neilgai - iki tų pačių metų lapkričio 21 dienos. Jam žuvus, rinktinei vadovauti buvo paskirtas apygardos vado Mykolo Jono adjutantas Jonas Kleiza - Siaubas, Žalvaris.

1946 01 31 Tauro apygardos vadovybės įsakymu Nr.8 Stirnos rinktinė pavadinama Žalgirio rinktine.

Tų pačių metų kovo 19 dieną Veiverių valsčiaus Kikiriškės kaime žuvus Žalvariui, jį pakeitė iš Geležinio Vilko rinktinės Eumo kuopos atrinktas buvęs Sasnavos policijos vachmistras Jurgis Ilgūnas - Šarūnas. Jis žuvo 1946 m. rugsėjy Viltrakių kaime, kartu su keliais apygardos pareigūnais vizituodamas rinktinę. Nelygioje kovoje kritę šeši partizanai buvo užkasti prie Rumokų mėšlidės (1992 06 13 perlaidoti į Vilkaviškio kapines).

Žuvus Šarūnui, rinktinės vadu paskiriamas Juozas Jasulaitis - Turklys, Kazokas, gimęs 1918 m. Žaliosios valsčiaus Paežerių kaime. Partizanauti pradėjo 1944 m. kartu su broliu Jonu - Perkūnu. Organizavo Turklių kuopą, kuriai vadovavo, turėdamas partizanų jam suteiktą leitenanto laipsnį (slapyvardį pasikeitė tais pačiais 1944 metais). Jis buvo apsuptas kartu su Šarūnu, bet išliko gyvas, nors besiveržiančiam iš apsupimo, jam buvo peršauta kepurė, kliudyta galva.

Vadovaujant Kazokui, buvo išvalyti nuo stribų ir aktyvistų Žaliosios ir Alksnėnų valsčiai.

Kazokui tapus rinktinės vadu, jo kuopą perėmė Juozas Jakštys - Tarzanas, gimęs 1925 m. Tai buvo jaunas, bet jau patyręs, keliuose mūšiuose dalyvavęs kovotojas. Į mišką jis išėjo 1945 m. liepą.

Žinomas toks jo partizanavimo epizodas. 1946 m. pavasarį 5 partizanai surengė pasalą iš kaimo grįžtantiems Barzdų stribams. Šiems priartėjus, Tarzanas išėjo į kelią ir liepė "istrebiteliams" sudėti ginklus.

Vienas "liaudies gynėjas" pakėlė automatą ir partizanas krito kliudytas kulkų. Atsakomąja ugnimi iškloję visus 9 stribus, partizanai apžiūrėjo sužeistą vadą. Į krūtinę jam buvo pataikę trys kulkos: viena perėjo kūną kiaurai, vieną vyrai išėmė, o trečioji liko krūtinėje. Operuotis nebuvo kaip.

Tarzanas žuvo 1947 metų sausio 1 dieną, taigi kulka krūtinėje jį vargino ne taip ilgai. Po jo kuopos vadu tapo kitas minėto Viltrakių mūšio dalyvis Jonas Brazys - Klajūnas (Viltrakiuose jis tebuvo sužeistas į ausį).

Sausio ketvirtą dieną, vykdamas į partizanų vadų pasitarimą, žuvo rinktinės vadas Kazokas. Kartu žuvo ir būrio vadas Antanas Martinaitis - Kapsas. Abu partizanai ilsisi Veiverių Skausmo kalnelyje. Žuvus Kazokui, rinktinės vadu buvo paskirtas Vincas Štrimas - Šturmas, g. 1920 m. Šakių apskr. Barzdų valsč. Vederų kaime. Partizanauti išėjo 1945 metais. Dalyvavo daugelyje kautynių. Po Meškos kuopos vado Vito Puišio - Meškos žuvimo iki paskyrimo rinktinės vadu vadovavo Meškos kuopai. Būdamas rinktinės vadu, kartu ėjo apygardos vado Žvejo adjutanto pareigas. Žuvus Žvejui, kol vadu buvo paskirtas Rymantas, Šturmas vadovavo apygardai. Žuvo 1948 m. balandžio 28 d. Barzdų valsčiuje Kraujučių kaime pas Pijušą Stanulį.

Priešui apsupus sodybą, prasidėjo smarkus susišaudymas. Draugai iš apsupimo prasiveržė, o Šturmą sunkiai sužeidė. Sužeistas jis dar nušliaužė apie 2 km., kol Juodišiaus alksnyne prarado sąmonę. Neteko daug kraujo. Per susišaudymą rusai suėmė šeimininką, ir tas kankinamas pasakė, kad Šturmas sužeistas. Rytą stribai su šunimis kraujo pėdsakais atsekė į alksnyną.

- Šturmai, pasiduok! - pradėjo šaukti. Matydamas, kad neišsigelbės, Šturmas nusišovė. Stribai lavoną parsivežė į Barzdus.

Tuo metu iš tremties buvo ką tik parbėgusi motina. Ji matė

ant gatvės išniekintą sūnų.

Tris paras palaikę gatvėje, žuvusį užkasė po Tamošaičio kriaušėm.

- Dabar nėra tų kriaušių, - sako Vitas Cimbolaitis, buvęs partizanų ryšininkas, vėliau Intos kalinys. Jo tėvas, Jonas Cimbolaitis - Šarvas, gimęs 1904 m. Šakių apskr. Barzdų k., partizanauti pradėjo 1947 m. sausy. Prieš tai buvo aktyvus partizanų rėmėjas, bet čekistai susekė - turėjo išeiti į partizanus.

Vadovaujamas Šturmo, Šarvas dalyvavo Opšrūtų kautynėse, Antanavo spirito gamyklos operacijoje, kituose mūšiuose. Tą nelemtą 1947 m. gruodžio 27 d. naktį išvargę po žygio partizanai ilsėjosi Barzdų valsčiaus Auksučių kaime pas Vyšniauską. Keturi partizanai miegojo, Rolandas budėjo lauke, o Šarvas - viduje. Paryčiais Rolandas įbėgo į trobą:

- Šarvai, rusai!

Prikėlę kitus, vyrai akies mirksniu sušoko į roges - buvo atvažiavę arkliais - ir pasileido į mišką, iki kurio buvo 15 km. Pievas kirto kanalas. Arkliai per kanalą nėjo, o tiltelis buvo sulūžęs. Tai pastebėjo rusai ir pradėjo pliekt iš kulkosvaidžių. Palikę arklius, partizanai atsišaudydami traukėsi. Šarvas ir Naras liko prie griovio pridengti draugų atsitraukimą ir buvo nukauti. Kiti keturi atsiplėšė nuo persekiotojų, tačiau iš kitos pusės kelią pastojo į šūvius atskubėjęs Griškabūdžio garnizonas. Mišką pasiekė vienas Juozas Kaminskas - Rolandas.

Naro, Svotelio, Šarvo ir dar dviejų vyrų, kurių nei pavardžių, nei slapyvardžių neprisimenu, kūnai buvo nuvežti į Griškabūdį. Po išniekinimo gatvėje, juos užkasė prie tvartų, kur užkasta apie 400 partizanų ir užmuštų per tardymus.

- 1947 m. pavasarį, areštavę ir uždarę į Griškabūdžio stribelnyčios rūsį, stribai privertė mane užkasti tris partizanus, - pasakoja Vitas Cimbolaitis. - Visi man buvo pažįstami: Jonas Kvietkauskas - Gaidys, Bronius Kvietkauskas ir vokietis slapyvardžiu Prūsas.

V.Cimbolaičiui tebesėdint stribelnyčios rūsyje, tuoj po Kvietkauskų parvežė ir Jono Paužos - Vilko, kuopos vado, palaikus. Per susirėmimą matydamas, kad gali patekti priešui gyvas, jis susisprogdino. Vilko brolis Vitas Pauža - Šaulys jau

buvo žuvęs apie 1946 metų Velykas. Žuvo ir dviejų Paužaičių vyrai Juozas ir Jonas Balsiai. Juozas Balsys - Dobilas buvo Lietuvos kariuomenės puskarininkis - tankistas, okupacijos pradžioje dirbo kalėjime prižiūrėtoju. Organizavęs politinių kalinių pabėgimą, jis su broliu Jonu - Aidu išėjo į mišką. Partizanaudamas tapo apygardos vado Žvejo adjutantu ir žuvo kartu su juo.

V.Cimbolaitis prisimena ir labai drąsų partizaną Kudirką - Trimitą.

- Kartą Trimitas vedė į susitikimą apie 30 Turklio kuopos vyrų. Tyčia pravedė per Barzdų miestelį, pro pačią stribelnyčią. Stribukas, stovėjęs sargyboje, metė šautuvą ir pabėgo. Visi stribai, išsislapstė, nė vieno šūvio nepaleido. Kitą kartą, sužinoję, kad Paežeriuose vyksta kažkoks stribų susiėjimas, Trimitui pasiūlius, partizanai nutarė stribus "pakirkyti". Nežinojo, kad į miestelį atvykęs ir rusų garnizonas. Situacijai paaiškėjus, Trimitas įsakė kovos draugams trauktis, o pats liko juos dengti kulkosvaidžio ugnimi. Draugai išsigelbėjo, Trimitas žuvo. Lavoną nuvežė į Vilkaviškį atpažinti. Kai ten jo niekas neatpažino, vežė toliau į Kybartus. Kur užkasė, nežinia.

- Jankų mūšyje 1946 m. prieš Velykas žuvo kuopos vadas Žalvaris, - toliau pasakoja V.Cimbolaitis. - Šis labai narsus kovotojas buvo atėjęs iš Geležinio Vilko rinktinės. Pačioje partizanavimo pradžioje jis suskirstė vyrus į būrius. Pats buvo trijų būrių kuopos vadas. Griežtas, labai teisingas ir tvarkingas. Negėrė pats, draudė tai daryti ir kuopos vyrams. Įvedė griežtą drausmę ir žiūrėjo, kad ji nebūtų pažeidžiama. O žuvo jis taip.

Pamatę priešą, vyrai pasidalino į dvi grupes. Rusai buvo nublokšti. Matydamas priešus bėgant, vadas skubėjo sujungti abu būrius ir pribaigti sprunkančius. Deja, kulkosvaidininkui Svogūnaičiui - Klevui apie šį manevrą nebuvo pranešta. Pamanęs, kad artinasi stribai, jis paleido į darbą savo ginklą ir mirtinai sužeidė Žalvarį. Laimėję mūšį, partizanai sukalė karstą ir, dalyvaujant kunigui Justinui Lelešiui - Grafui, palaidojo vadą miške.

Tais pačiais metais žuvo ir kulkosvaidininkas Klevas. Stribų persekiojamas, jis atbėgo į tuščią vokiečio ūkę, užlipo ant namo

aukšto. Tai pamačiusi komjaunuolė Stravinskaitė nuskubėjo pas stribus. Klevas gyvas nepasidavė, paskutinį šovinį skyrė sau. Jo kūnas buvo atvežtas į Griškabūdį ir užkastas ten, kur, kaip jau rašiau, ilsisi apie 400 Lietuvos sūnų. Po Šturmo Žalgirio rinktinės vadu paskiriamas Vaclovas Vitkauskas - Saidokas. Saidokui 1949 m. spalio mėnesį perėmus apygardos vado pareigas, Žalgirio rinktinės vadu skiriamas jaun. ltn. Feliksas Žindžius - Tigras, jam 1950 m. rugsėjo 29 d. žuvus, tų pačių metų spalio 3 dienos apygardos vado įsakymu rinktinės vadu paskiriamas Juozas Jankauskas - Demonas. Demoną 1951 m. vasario mėnesį, po Saidoko - Karijoto žuvimo, paskyrus apygardos vadu, rinktinės vado pareigas ėjo Pranas Runas - Daugirdas.

Žalgirio (kaip ir kitas rinktines) sudarė partizanų skyriai, būriai, kuopos, o nuo 1949 metų kuopas pakeitė tėvūnijos. 1946 metų pradžioje Stirnos rinktinę sudarė 6 kuopos, veikiančios Vilkaviškio ir Šakių apskrityse, Kazlų Rūdos, Veiverių, Garliavos ir Zapyškio valsčiuose. Iš likusių dokumentų žinome, kad Stirnos rinktinei priklausė Lapės kuopa, į kurios sudėtį įėjo du būriai: Dramblio (vadas Meška) ir Pušies (vadas Turklys) ir šie pavieniai būriai: Karklo (vadas Jonas Stankevičius - Viesulas), Žilvičio (vadas Stasys Grigas - Aras), Ąžuolo (vadas Stasys Jakštys - Katinas), Beržo (vadas slapyvardžiu Balandis) ir Pavasario (vadas Kazys Juodžbalis - Vargonininkas).

Apie Žilvičio būrį dar žinoma, kad jį 1945 m. sausyje sukūrė buvę Smetonos kariuomenės kariškiai. Būryje buvo apie 50 kovotojų. Jis atliko eilę išpuolių prieš MGB operatyvininkus. Po išpuolio saugumas suskato persekioti būrį ir pavedė jį sekti savo agentams Špokui, Ąžuolui ir slaptiems informatoriams Seniui ir Kudirkai. Po kelių agentų pranešimų Žilvičio būrys kelis kartus buvo užpultas ir neteko maždaug pusės kovotojų.

1946 m. rugsėjo 27 d. agentų dėka buvo suimti partizanai Urbonas Stasys ir Gutauskas Leonas. Vėliau buvo suimti aktyviausi Žilvičio būrio ryšininkai, tarp jų ir Marijampolės ligoninės darbuotojai. Sekti būrį užverbuojami nauji agentai, iš jų - ir buvusi Žilvičio ryšininkė, saugumo pamaloninta nauju - Išmintingosios - slapyvardžiu.

Tuo pačiu metu Katino būrį sekė agentai Kovaliovas, Ąžuolas ir slapti informatoriai Klimovas bei Šūra. Būriui likviduoti numatoma pasinaudoti vieno partizano giminaite Požėriene ir ryšininku Stačioku, jiems apie tai nieko nežinant. Pagal agentų pranešimus saugumiečiai spėjamose partizanų pasirodymo vietose ruošia pasalas, spąstus sodybose, siunčia žvalgybines grupes. Taip žūva šeši Katino būrio vyrai. 1947 01 22 dieną pagal agentų Špoko ir Kudirkos agentūrinį pranešimą prie Aukštosios Rūdos kaimo buvo aptiktas bunkeris. Nelygioje kovoje žuvo Juozas Dūdonis - Barsukas (skyriaus vadas), Justinas Andziulis - Agronomas ir nežinomas partizanas Klevas. Visi trys iš Žilvičio būrio.

Sausio 28 d. tam pačiam Špokui pranešus, kegėbistai aptiko slėptuvę Armoliškių kaime pas Banišauską. Paimami į nelaisvę Žilvičio būrio vado pavaduotojas Pranas Starkevičius - Diedukas ir eilinis partizanas Petras Šipaila - Žiogas. Į saugumo rūsius nukeliauja ir 4 Žilvičio kuopos ryšininkai.

Agentus ir informatorius pakeičia kamerų šnipai. Į Vytauto kuopą pasiunčiamas taip vadinamas vidinis agentas Vilkas, kuris po ilgų išbandymų vis dėlto įgijo partizanų pasitikėjimą. Tačiau ir po to, kaip matyti iš MGB viršininko Jarmolajevo slapto pranešimo, likviduoti Vytauto kuopą ilgai nesiseka.

Pagaliau Vilkui ir kitiems šnipams padedant, likviduojamos Žilvičio, o vėliau - ir Vytauto kuopų slėptuvės. Sužinojęs, kad Vytauto kuopos vadas Varnas slapstosi prie Pilviškių valsčiaus Bagotosios kaimo, saugumas planuoja jo suėmimą.

Operacijai vadovauja saugumo karininkai Vlasovas ir Jeriomenka. Prieš operaciją suimama partizanų ryšininkė slapyv. Kirklienė, kuri kankinama prasitaria apie kitą ryšininką Vitą Kubilių. Jis palaiko ryšį tarp kuopos ir būrių vadų.

V. Kubilius kankinimus pakėlė ir neprisipažino. Tuomet saugumiečiai nutarė apsupti ir nuodugniai iškrėsti spėjamą Varno bunkerio rajoną.

Valymo metu buvo aptiktas takelis, kuris vedė prie šaltinėlio, o nuo jo - į partizanų stovyklą. Specialaus ryšio ir intensyvios paieškos dėka, buvo surasti šeši bunkeriai. Penki buvo tušti, iš šeštojo pasipylė šūviai. Mūšio metu abu slėptuvėje buvę

partizanai žuvo.

Tai - Jonas Rimša - Varnas, Vytauto kuopos vadas ir Monika Rimšienė - Varnienė, jo žmona. Bunkeryje rasta: rankinis kulkosvaidis, šautuvas, pistoletas TT, revolveris "Nagan", 5 granatos, šoviniai ir Vytauto kuopos dokumentai.

Visa tai sužinome iš Marijampolės MGB pulkininko Počinkovo 1947 08 21 dienos slapto pranešimo. Dokumento pabaigoje saugumietis rašo, kad operacijos metu pasižymėjo MGB 287 pulko 2-ojo būrio baudėjas Konstantinas Kvietkauskas, metęs į bunkerio angą 3 granatas. Počinkovas prašo premijuoti jį pinigais.

OPŠRŪTŲ EPIZODAS

Opšrūtai - tai didelis kaimas Vilkaviškio apskrity Pilviškių valsčiuje. Šiame kaime iki 1941 metų gyveno daug vokiečių: iš 94 kaimo ūkių 34 priklausė "prūsams", kaip juos vadino vietos gyventojai. Jų ūkiai buvo stambūs arba vidutiniai, gerai sutvarkyti, gražiai prižiūrėti.

1940 m. birželio mėn. Lietuvą okupavus bolševikams, tarp Sovietų Sąjungos ir Vokietijos buvo sudarytas susitarimas dėl gyventojų repatrijavimo. 1941 m. vasario - kovo mėnesiais į Vokietiją išvyko visi Opšrūtų kaimo vokiečiai. Maždaug po poros savaičių į kaimą buvo atvežtos kelios dešimtys rusų šeimų, kurias apgyvendino tuščiuose vokiečių ūkiuose.

Tai buvo nevalyvi, apsileidę žmonės, iš anksto nusiteikę prieš lietuvius. Tada dar niekas nežinojo, juo labiau - Opšrūtuose, kad okupantai sumanė kolonizuoti Lietuvą. Atvykėliai buvo apyvendinti ne tik Opšrūtuose. Nedidelėmis grupėmis jie buvo išskirstyti po visos Suvalkijos valsčius, užėmė išvežtų arba pabėgusių lietuvių sodybas. Jie turėjo tapti būsimos kolonizacijos pradininkais.

Tiesa, kilus sovietų - vokiečių karui, 1942 m. pavasarį į savo sodybas grįžo buvę ūkių savininkai, bet 1944 m. vasarą vokiečiams pralaimint, repatriantai vokiečiai jau visiems laikams išvyko į Vokietiją. Sugrįžo rusai kolonistai, kurie buvo pasitraukę

į Baltarusiją. Kadangi pokario metais jau buvo ištuštėję ir kelios lietuviškos sodybos, Opšrūtų kaime papildomai buvo apgyvendinta dar keliolika gausių rusų šeimų, atvykusių iš "plačiosios tėvynės". Pasiliko čia ir vienas kitas karo dalyvis, nepanoręs grįžti į Rusiją. Netvarkingi ir apsileidę, kolonistai greitai nugyveno buvusius tvarkingus ūkius, nualino derlingas žemes.

Nežiūrint to, jie buvo atleisti nuo prievolių ir mokesčių, kurie nepaprastai slėgė lietuvių pečius. Kolonistai iš savo valdžios gavo negrąžinamas pinigines paskolas, įvairių lengvatų, gyvulių, miško - visko, ko negavo kaimo gyventojai lietuviai. Apylinkės pirmininku buvo paskirtas atvykėlis rusas Aleksandras Golubovskis, kuris kaip išmanydamas terorizavo apylinkės lietuvius.

1945 m. pertvarkant žemės ūkį, Opšrūtų rusai kolonistai susibūrė į kooperatinį ūkį. Negana to, jie dar susitelkė į ginkluotą būrį. Iš NKVD gavo šautuvų, automatų, pistoletų, lengvųjų kulkosvaidžių ir granatų. Apsiginklavo visi vyrai ir paaugliai. Vienoje šeimoje buvo net trys lengvieji kulkosvaidžiai.

Šie kolonistai be gailesčio terorizavo apylinkės gyventojus lietuvius. Pagal jų įskundimus žmonės buvo NKVD (vėliau MGB) suimami, tardomi, kankinami ir tremiami. Ypač kentėjo tos šeimos, iš kurių vyrai buvo išėję partizanauti ar slapstėsi nuo suėmimo. Areštuotųjų ir ištremtųjų gyventojų skaičium Pilviškių valsčius pirmavo apskrityje.

Gerai apsiginklavę ir sudarę kovinį būrį (jam vadovavo ne eiliniai kolonistai, o MVD agentai), kolonistai visiškai sujžūlėjo. Vietinius gyventojus lietuvius jie pradėjo laikyti baudžiauninkais. Lietuviai turėjo atlikti už juos įvairius darbus: važiuoti į pastotes, atlikti miško ruošos prievoles, įdirbti jų žemes. Ir - nesiskųsti.

Apie sujžūlėjusius kolonistus gerai žinojo Vilkaviškio apskrities ir Pilviškių valsčiaus valdžia, bet nieko nedarė jiems sudrausminti. Tada opšrūtiečiai kreipėsi pagalbos į partizanus. Klausimas buvo svarstomas Tauro apygardos vadovybės posėdyje. Buvo vieningai nutarta imtis griežtesnių priemonių bolševikų prievarta vykdomai kolonizacijai ir kolektyvizacijai

sukliudyti. Apygardos vadui Antanui Baltūsiui - Žvejui pasiūlius, kolonistai buvo kelis kartus perspėti. Buvo išmėtyti atsišaukimai, raginantys kolonistus nutraukti lietuvių terorizavimą ir išvykti į savo tėvynę: buvo nurodyti ir išvykimo terminai. Bet kolonistai, pasitikėdami ne tik savo jėgomis, bet ir vidaus reikalų kariuomenės pagalba (Vilkviškyje buvo NKVD batalionas, o Pilviškiuose - kuopa), įspėjimų neklausė. Partizanai nutarė veikti.

1946 metų vėlų rudenį buvo likviduotas vienas aršus MGB agentas iš Opšrūtų kaimo. 1947 m. vasario mėnesį trys gerai ginkluoti kolonistai atvyko į Paežerių mišką malkų. Miške jie jautėsi drąsiai, nes netoliese buvo MVD būrys. Nežiūrint to, juos sučiupo Klajūno - Jono Brazio būrio vyrai. Likę kolonistai iš to jokių išvadų nepadarė.

Tada buvo nutarta likviduoti patį kolonistų lizdą. Operaciją turėjo įvykdyti Žalgirio rinktinės vadas Šturmas - Vincas Štrimas. Kazlų Rūdos miške Šturmas sutelkė apie 70 vyrų. Kad suklaidintų priešą, naktį iš lapkričio 11 į 12 dieną partizanai užėmė priešingoje Pilviškių pusėje esančią Antanavo spirito varyklą. Ginkluota apsauga, nė šūvio neišsovusi, atidavė ginklus. Partizanai nutraukė telefono ryšį. Saugodamiesi galimo Pilviškių garnizono atvykimo, Pilviškių kryptimi nutaikė vienuolika lengvųjų kulkosvaidžių. Tačiau niekas į Pilviškius ar į Vilkaviškį apie partizanų užpuolimą tą naktį nepranešė. Paėmę iš parduotuvės prekes ir rekvizavę kelis ūkio gyvulius, maisto bei 7000 l spirito, nuėmę sargybas, partizanai iškeliavo savais keliais. Viską išslapstę miške ir pas patikimus žmones, kitą naktį persikėlė į Paežerių mišką. Kazlų Rūdos miškuose rusai ir stribai pradėjo spirito paieškas. Buvo rasta viena 200 l spirito statinė. Prakiurusią, ją buvo nutarta palikti miške. Radę spiritą, kareiviai ir stribai nusigėrė iki samanų graibymo.

Tuo tarpu partizanai artėjo prie Opšrūtų. Buvo nutarta kuo mažiau praliejant kraujo įbauginti kolonistus, kad kuo greičiau pasitrauktų ne tik iš šio kolchozo, bet ir iš Lietuvos.

Puolimas buvo numatytas sekmadienio naktį, iš lapkričio 15 į 16-tą. Ankstų sekmadienio rytą partizanai grupėmis išėjo iš Paežerių miško ir apsistojo pas patikimus ūkininkus. Kolchoze

kolonistai turėjo net dešimt gerai kariškai įtvirtintų atsparos taškų. Naktį partizanai apsupo nurodytus objektus. Pagal signalą prasidėjo bendras puolimas. Nesileisdami su partizanais į jokias kalbas, kolonistai įnirtingai atsišaudė, bet greitai buvo nutildyti. Žuvo 36 kolonistai. Likę gyvi vieni pasidavė, kiti pabėgo į Pilviškius. Kaimas suliepsnojo. Niekieno netrukdomi, partizanai atsitraukė į Paežerių mišką. Netrukus iš Pilviškių atskubėjo 180 kareivių - visas garnizonas. Juos aplenkė kareivių kuopa iš Vilkaviškio. Atvyko saugumiečiai, stribai, milicija, bet partizanų pėdsakų nesurado.

Dar galima pasakyti, kad Paežerių pamiškėje budėjo rezervinė partizanų grupė. Prireikus ji būtų atėjusi į pagalbą atsitraukiantiems partizanams.

Atsitraukdami partizanai vėl išmėtė atsišaukimus, raginančius kolonistus išvykti į Rusiją.

Po šio puolimo dalis išlikusių kolonistų apsigyveno Pilviškiuose ir Vilkaviškyje. Atėjus pavasariui, dauguma jų išvyko į Baltarusiją.

Vilkaviškio MGB suėmė ir tardė daug žmonių. Kerštaujant už Opšrūtų puolimą, 1947 m. lapkričio pabaigoje iš Pilviškių valsčiaus buvo išvežta 17 nekaltų šeimų, o 1948 m. gegužės 22 - 23 d. - dar 100 šeimų.

Nežiūrint okupantų represijų, išvijus kolonistus, vietiniai žmonės lengviau atsiduso. O svarbiausia - plačiai nuskambėjęs Opšrūtų pavyzdinio kolchozo žlugimas sukėlė paniką visokių "veteranų" tarpe ir sulaikė rusų kolonistų plūdimą ne tik į Vilkaviškio apskritį, bet ir į visą Suvalkiją.

Opšrūtų operacija parodė okupantams, kad Lietuvos partizanai stiprūs ir sugeba ne tik patys apsiginti, bet ir apginti skriaudžiamus tautiečius.

Prisimena vilkaviškietis mokytojas K.Janulaitis:

- Karo ir pokario metais Lietuvos gyventojai labai sunkai gyveno. Kai kurie net badavo. Kazlų Rūdos, Jankų, Višakio Rūdos gyventojai retindavo jaunuolynus, medieną veždavo į Vilkaviškį, o už gautus pinigus nusipirkdavo rugių duonai. Prie Opšrūtų jų laukdavo ginkluoti vyrai, atimdavo pinigus, sumušdavo. Po kelių tokių apiplėšimų "girininkai" (taip vadino

tuos vyrus, kurie dirbo girioj) turėjo ties Starkais bristi per Šešupę (tilto ten nėra) ir važiuoti į Vilkaviškį blogais smėlėtais keliais.

O štai ką Janulevičiui apie Opšrūtų kolonistus papasakojo vienas to kaimo gyventojas:

- Tarnavau kariuomenėje. Mano draugas O.Stepšys gavo atostogų. Paprašiau, kad aplankytų mano gimines. Kai grįžo po atostogų, papasakojo, kad mano giminės jį pavaišino ir pavėžino. Ties Opšrūtais jį užpuolė ginkluoti vyrai, kurie, nors matė, kad jis kariškais rūbais, smarkiai sumušė. Parodė mėlynes.

Atvažiuoja naktį, nukrečia obuolius, išsiveža, o ryte ateina obuolių pirkti - žiūri , ką pasakysi, gal juos apkaltinsi...

Eidavo ir žąsų vogti. Išeini į kiemą, tai nenoriai nuslimpina.

Vakare bijodavom pas kaimyną nueiti: jodinėdavo iki išnaktų.

Mokykloje viena klasė buvo atsikėlusiųjų. Jų vaikų buvo daugiau ir didesnių. Mūsų vaikai neturėdavo kur dingti - mušdavo. Su vokietukais niekad taip nebuvo.

Du maži vaikai - vokietukai iš Rytprūsių ateidavo pavargėliaudami. Mes žinojome, kad jų mama serga ir pareinančių laukia žeminėje. Patys mažai turėdavom, bet stengėmės vaikus sušelpti. Kai jie su savo nešuliais patraukė "namo", paauglių buvo skaudžiai sumušti, viskas atimta. Vaikai suplėšytais drabužiais, purvini, leisgyviai atšliaužė pas mus. Atsigavę išėjo kitur pavargėliauti. Kai grįžo su maistu, motina iš bado buvo mirusi.

Proklamacijų siūlydavo. Jei paimtųm kokią, - tuoj į Sibirą.

Kai juos iš čia išrūkėno, net kvėpuoti pasidarė lengviau, akys prašvito...

MŪŠIS NAUJIENĖLĖS KAIME

Jurgelaičių sodyba stovėjo atokiau nuo Vilkaviškio plento, bet privažiuoti prie jos buvo patogu. Sodyboje dažnai lankydavosi žmonės, nes Jurgelaitis buvo įsikūręs aleinyčią (aliejaus gamyklą).

1948 m. kovo pirmosios naktį pas minėtą Gižų valsčiaus Naujienėlės kaimo ūkininką atėjo septyni partizanai: Artojas,

Arabas, Pinavijas, Gusaras, Eimutis, Slapukas ir mergina - Našlaitė.

Kelionė tolima, o rytas čia pat - partizanai nutarė apsidienavoti. Ūkelis nedidelis - spaudžiant aliejų svetimų žmonių jame netrūkdavo. Vengiant pašalinių akių, trys partizanai - Pinavijas-Albinas Samsonas, Arabas-Jonas Karpavičius ir Artojas-Stasys Skirpstavičius nuėjo pas ūkininką Bliūdžių. Jie ruošėsi poilsiui, kai nelauktai į stubą atėjo stribai ir paklausė: ar nėra banditų. Sunku dabar pasakyti, ar tikrai šeimininkas iš išgąsčio, kaip kai kas teigia, pasakė: "Atsargiai, yra", ar stribai iš jo laikysenos tai supratę, greitai apsupo sodybą ir užėmė patogias pozicijas. Po to atvarė kaimyną Bronių Vizgirdą ir liepė eiti į trobą pasakyti partizanams, kad pasiduotų, nes uždegs namą. Vizgirda, įėjęs į namą, taip ir pasakė. Pinavijas atsakė: "Broli lietuvi, mes nepasiduosime, kovosime už Tėvynę, kol žūsime".

Rusai ir stribai pradėjo šaudyti. Partizanai, neturėdami patogių pozicijų, ugnimi dar neatsakė. Kai priešas pradėjo šaudyti į namą padegamom kulkom, prabilo ir partizanų ginklai. Pasinaudodamas dūmų uždanga kulkosvaidininkas Arabas išbėgo į kiemą ir pasislėpęs buvusioj tvarto duobėj pradėjo pilti iš kulkosvaidžio.

Matydami, kad lengvai partizanų nepaims, rusai pradėjo leisti signalines raketas. Netrukus iš Vilkaviškio, Pilviškių ir Gižų atvyko pastiprinimas.

Sužeistas į koją Pinavijas šoko iš degančio namo per langą ir, prigludęs prie žemės, kovėsi toliau. Norėdamas užimti patogesnę padėtį prie rūsio, šoko per tvorą, - ir nušautas pakibo ant pinučių. Artojas liko troboj ir atsišaudė šautuvu, vėliau - pistoletu, kol ant jo užgriuvo degančios lubos.

Ilgiausiai iš savo "slėptuvės" kulkosvaidžiu priešus skynė Arabas. Pagaliau iš už kluono sviesta granta nutildė ir jį.

Susirinkę savo sužeistuosius ir nukautus, paėmę Pinaviją ir Arabą, stribai nuvažiavo į paplentę, kur prie Gižų pieninės Steponaičio ūkyje buvo jų būstinė.

Vieni sako, kad ten partizanus užkasė už tvarto, kiti - kad sumetė į šulinį, o paskui tą šulinį užvertė žemėmis ir užlygino.

Keturi pas Jurgelaitį nakvoję partizanai, išgirdę šūvius, nutarė eiti draugams į pagalbą, tačiau Jurgelaitis perkalbėjo, sakydamas, kad tai pakenks jo šeimai ir niekuo nekaltiems žmonėms, kurių tą rytą kaip tyčia daug buvo privažiavę spausti aliejaus. Įsijungti į kovą būtų buvę tolygu savižudybei, įrodinėjo jis. Draugų vis tiek nepavyks išgelbėti, iš trijų miestų sulėkė garnizonai, o jau ir iš karto būta daug rusų ir stribų.

Paklausę protingo patarimo, nors ir skaudančiom širdim, partizanai nutarė pasitraukti. Kaip tik tuo momentu spausti aliejaus atvažiavo stribo Mirecko tėvas su vienuolikmečiu sūnumi. Partizanai įgraudino Mirecką tylėti, paėmė vežimą pridėjo daug šiaudų, visi sugulė, užsimaskavo, o Našlaitė paėmė vadeles ir išvežė juos į Lapanką, miško link.

Įdomiausia, kad net suimti Jurgelaitis ir Mireckas neprasitarė apie išvažiavusius partizanus. Nežinia, ar Mireckas taip elgėsi iš baimės, ar širdyje, nežiūrint sūnaus pasirinkimo, jis tebebuvo patriotas.

Netrukus abu buvo paleisti.

Liepsnoms užgesus, degėsiuose buvo rastas stipriai apdegęs Artojas. Bronius Vizgirda ir Bliūdžius sukalė karstą ir palaidojo žuvusį sode.

VADAS RYMANTAS

Jonas Aleščikas gimė 1916 m. Lazdijų raj. Miškinių k. Mokėsi Lazdijų "Žiburio" gimnazijoje, vėliau - Kauno karo mokykloj.

Prasidėjus antrajai sovietinei okupacijai, kaip karininkas nujautė galimas represijas. 1944 m. rugpjūtį pasitraukė į pogrindį. Pirmomis dienomis slėpėsi tėviškėje. Su tėvu buvo įsirengęs dvi slėptuves: vieną prie krosnies, kitą - sode. Vieną ankstų rytą, kai atrodė visur ramu, Jonas išėjo pasižvalgyti po sodybą ir susidūrė su rusais. Nepasimetė, ramiausiai nuėjo į tualetą. Kareiviai laukė, paprašė dokumentų. Aleščikas padavė dokumentus - Mačėno pavarde. Tai suklaidino rusus.

Motina ir sesuo Mikasė neprašytus svečius pradėjo vaišinti. Užgėrę rusai atsipalaidavo. Jonas nežymiai pasiuntė trylikametį

brolėną Antaną pasižvalgyti lauke. Grįžęs vaikas detaliai nupasakojo, kur išstatyta sargyba, kur jos nėra. Antanas žinojo, kur dėdės pistoletas. Gavęs ženklą, paėmė jį ir nepastebimai perdavė dėdei. Jonas Aleščikas išėjo pro virtuvės duris. Antanas stipriai duris užrėmė.

Jonas buvo jau toli, kai jį pastebėjo sargybinis ir pradėjo šaudyti. Kambaryje buvę rusai ilgai negalėjo išsilaužti pro užremtas duris. Kai pagaliau išėjo, Jonas jau buvo prie trečio kaimyno, Pečiukonio. Dabar jau visas būrys jį vijosi ir šaudė. Kulka pataikė į koją, laimė, nekliudė kaulo. Pečiukonio sūnūs paslėpė bėglį bunkery.

Pečiukonis turėjo du šunis. Ant Jono nė vienas jų net neamtelėjo, bet, pamatę kareivius, abu pradėjo loti kaip pasiutę. Tai suklaidino rusus. Nutarę, kad bėglys čia nepasirodė, jie nusivijo toliau. Po poros dienų J.Aleščiką išsivežė partizanų ryšininkas.

Tėviškėje Jonas daugiau nepasirodė. Partizanavo Rudaminos, Šeštokų, Būdviečių apylinkėse. Pietų Lietuvos partizanų vado plk. ltn. Juozo Vitkaus - Kazimieraičio įsakymu perėmė Šarūno rinktinę. Vadovavo Gedimino slapyvardžiu. 1946 metų žiemą Jonas Aleščikas susitiko su buvusiu karo mokyklos draugu Adolfu Ramanausku - Vanagu. A. Ramanauskas pakvietė J.Aleščiką dirbti Pietų Lietuvos partizanų štabe. Gediminas į štabą neatvyko, bet po kiek laiko pasirodė Tauro apygardoje.

Čia jis ėjo štabo rikiuotės skyriaus viršininko pareigas - Rymanto slapyvardžiu. 1947 m. vasarą Rymantas buvo paskirtas dar ir Birutės rinktinės vadu. Tais pačiais metais jis vadovavo partizanų apmokymams Kazlų Rūdos miškuose.

1947 m. rugsėjo 14 dieną mūšyje su NKVD kariuomene buvo sužeistas. 1948 04 04 žuvus Apygardos vadui Antanui Baltūsiui - Žvejui, Rymantas tapo Tauro apygardos vadu. Tų pačių metų rugpjūčio 10 dieną Kauno rajone, Jonučių kaime, pas Dagilį, apsuptas priešų, drauge su kitais dviem kovotojais žuvo. Lavonai buvo nuvežti į Kauno saugumą. Užkasimo vieta nežinoma.

Žmona Stasė Aleščikienė gyveno Ignalinos rajone (mirė 1994 m.). Sūnus Rimantas ir dukra Laima tebegyvena Panevėžyje.

"UŽ BROLELĮ, PARTIZANĄ..."

Pokaryje gyvenome Alytaus rajono Viešnagių kaime. Tėtė, Antanas Pavilonis, buvo partizanų ryšininkas. Susirenka, būdavo, partizanai pas mus ir kalba:

- Tėvai, čia pas tave - vidurys dangaus!

Jie ateidavo labai dažnai ir, ačiū Dievui, pas mus visada buvo saugūs. Gal Dievas saugojo, nežinau. Kalbino brolį Juozą, kad eitų su jais. Brolis delsė, nes labai gerai suprato jų tuometinę padėtį. Kazys (Jonas Varpulis iš mūsų kaimo) sakydavo:

- Vis tiek turėsi eiti į mišką, nes greitai į armiją reikės eiti, o mes nemanome, kad tu, Lietuvos savanorio sūnus, tarnausi jų armijoje.

Taip ir atsitiko. Maždaug 1946 m. Juozą paėmė į armiją. Jis netarnavo, pabėgo. Labai greitai buvo pagautas ir uždarytas į Alytaus kalėjimą. Iš ten taip pat pabėgo. Beliko miškas.

- Mano tėvas jiems netarnavo, ir aš netarnausiu, - pasakė.

Brolis buvo gimęs 1927 m., jam tada buvo 19 metų. Pasivadino Rytu.

Broliui išėjus į partizanus, šie ėmė užeidinėti rečiau, nes dažniau lankėsi stribai ir rusų kareiviai - ieškojo brolio. Tėtę daužė ir vis klausė, kur sūnus. Tėtė sakydavo, kad išleido į armiją. Mes taip pat buvome primokyti sakyti, kad mūsų brolis armijoje Kaune. Tais metais Kaune statė Aleksoto tiltą per Nemuną - broliui reikėjo ten dirbti.

Būdavo, tėvelį stribai pastatydavo prie sienos ir šauna pro galvą. Niekam nepasiskųsi, tas pat vykdavo visoje Lietuvoje.

Kartą, maždaug 1945 metais, kai brolis dar nebuvo partizanuose, tėvai buvo išvažiavę. Namuose buvome likę tik mes, vaikai. Kaip paprastai, atėjo partizanai Kazys, Būkas, Aidas, Vandenėlis ir dar du, neprisimenu kurie. Visi tvarkėsi, valėsi ginklus. Staiga atbėgo mano brolis Albinukas, šaukia:

- Bėkit! Stribai!

O bėgti jau nebuvo kur. Vyresnysis brolis Juozas mums, mažesniems, liepė dingti iš namų, o partizanus suleido į rūsį,

užtraukė kuparą (tokią dėžę su skalbiniais ir rūbais) ir dar primetė skudurų prie tos dėžės. Tada išėjo į lauką sutikti "svečius". Buvo pavasaris, prie namų gili grabė, pilna vandens, žinoma, dar ir sniego buvo, todėl visi rusų kareiviai buvo apsirengę baltai.

Jiems buvo paskųsta, kad pas mus banditai.

Dieve mano, kiek jie ieškojo, kiek krėtė! Kluone šieną, šiaudus išbadė metaliniais strypais, o į tą sklepuką net nedirstelėjo. Kas žino, gal Dievas mus išgelbėjo, gal partizanų ir mūsų buvo tokia laimė, nežinau, bet tą sykį viskas baigėsi gerai.

Kai parvažiavo tėvai, viskas jau buvo ramu. Džiaugėmės - trūksta žodžių! O Jonukas - Kazys vėl savo:

- Tėvai, aš sakiau, kad pas jus vidurys dangaus!

1946 m. pradėjau lankyti Simno gimnazijos 1^{b} klasę. Prisimenu, tada mūsų žuvusius brolius guldydavo "ant gatvės". Kai tik reikėdavo eiti į mokyklą, tai 2, 4 ar 6 - vis guli gatvėje. Apnuoginti, išniekinti. Stribai, būdavo, spardo jų kūnus, keikiasi bjauriai. Vieną kartą gulėjo 21, kitą kartą - 42 ar 43, neprisimenu. Tik žinau, kad 21 buvo po Liepakojų, o 43 - po Kalniškės mūšio. Aš juos visus mačiau. Žinoma, jų veidų neprisimenu, bet tą vaizdą aiškiai prisimenu, man tada buvo jau 12 metų. Būdavo, sustoju pasižiūrėti, galgi pažįstamą pamatysiu, o čia stribas prieina ir klausia: "Ko žliumbi, gal pažįsti?" Tada jau duodi kojom laisvę, per pora minučių mokykloje būni.

Vėliau ant gatvės neguldydavo, veždavo į stribyno kiemą (jį vadinadavo "būstinės kiemu").

Gyvenau pas tokią Petruškevičienę, antrame aukšte. Mano langas buvo tiesiai į tos būstinės kiemą, ir aš viską matydavau. Žinoma, mano langas į tą pusę buvo neatsitiktinai. Tai tėtė buvo įsakęs apsigyventi tenai ir viską stebėti. Aš buvau dar vaikas, bet kas ten darydavosi, viską papasakodavau - ašarodama. Aš kalbėdavau, o tėtė sėdėdavo galvą nuleidęs ir klausydavo. Partizanai rašydavo pas mus dienoraščius ar dar kokius ten dokumentus, bet kur jie dingo, nežinau. Gal stribai paėmė, kas žino, gal dar atsiras, kai mūsų gyvų nebus.

Tame būstinės (stribyno) kieme taip darydavo. Parvežę

žuvusius partizanus, visus iki nuogumo išrengdavo ir tyčiodavosi iš lavonų. Spardydavo, spjaudydavo, keikdavo bjauriausiais rusiškais keiksmažodžiais. Ten buvo toks metalinis stulpas: žuvusį prie jo pasodindavo ir fotografuodavo, o jei partizanų daugiau - juos tempdavo fotografuoti prie tvoros. Pakankamai prisityčioję, žuvusius atremdavo arba pastatydavo prie to stulpo ir, užpylę benzinu, degindavo. Tas degintos žmogienos kvapas lydėjo mane visur, kur beeidavau.

Iki Simno man buvo 8 kilometrai. Į mokyklą eidavau su kaimynų mergaite. Vakare grįžtant tie negyvi mūsų vaizduotėje mus lydėjo. Juk buvome tik vaikai. Maždaug 1946 m. rudeniop, kai dar nebuvo šalta, atėjo pas mus Kazys, Žaibas (Vincas Jucevičius iš Kaukų k., Alytaus raj), Aukštuolis ir Baikinykas, kurių pavardžių nežinojau. Sako: "Mes, Tėvai, (toks tėtės slapyvardis) išeinam į Obelnykų kaimą. Jei kas - duok mums žinoti". Ir išėjo. Tėtė kaip visada palydėjo, atsisveikino. Ryte sulojo šuo. Tėtė žvilgt pro langą: kiemas pilnas stribų ir rusų kareivių. Tėtė liepė jaunesniam broliui Albinukui joti į Obelnykus, bet kareiviai kieme jį sulaikė ir niekur neleido. Tada, viską supratusi, dingo sesuo Izabelija. Jinai buvo dar mažesnė, ir kareiviai į tokią neatkreipė dėmesio. Kažkieno buvo paskųsta, kad pas mus "banditai". Vienas ruskis pareiškė: "Ne skažeš, gde bandity - ubjom". Štai tada tėtė ir suprato, kad esam įskųsti. Pas mus tie vyrai buvo tris dienas, ir kažkas nužiūrėjo. Juk jiems reikėjo ir apsiprausti, ir drabužiai išskalbti, mama jiems padėjo... Tėta labai džiaugėsi, kad nerado. Jie mums buvo patys artimiausi. Taip nesinorėjo jų mirties.

Kareiviai tėtei šaudė pro ausis, ir jaunesniajam broliui šaudė, nes Juozuko jau nebuvo, jis buvo miške. Du kareiviai nuėjo pas kaimynus Kuzabavičius. Netrukus vienas tekinas grįžo atgal, riktelėjo vieną žodį - bandit! - ir vėl nubėgo. Paskui jį išbėgo visi kiti, mus paliko ramybėje.

Prasidėjo susišaudymas, o tėtė stovi kaip iš medžio išpuolęs ir nežino, kas čia darosi. Nejaugi čia mūsų vyrai? Kodėl jie čia liko nakvoti, jei sakė einą į Obelnykus? Pasirodo, nenuėjo, apsinakvojo pas kaimynus, pas kuriuos beveik niekada neužeidavo.

Kai grįžau iš Simno, iš mokyklos, radau mamą klūpančią ant suolo prie lango, rankas suėmusi meldėsi. Mes kartu verkėm ir meldėmės, ir žiūrėjom, nes iš mūsų viskas labai gerai matėsi. Partizanai kovėsi ilgai ir didvyriškai, bet vakarop uždegė namą, ir visi keturi žuvo. Kartu žuvo ir šeimininkas. Trys partizanai iššoko pro langą prieš pat luboms įlūžtant ir buvo nušauti, o šeimininkas ir vienas partizanas, ar tai Aukštuolis, ar tai Baikinykas, sudegė. Mano tėtė prašė kaiminką, vežusią laidoti savo vyro kauliukus, kad kartu palaidotų ir tą partizaną, bet jinai neėmė, sakė: "Nevešiu". Tėtė aiškino, kad stribai nežino, kiek vyrų buvo, ir nesužinos, bet - veltui. Tada tėtė paėmė dėžutę, sudėjo tuos kauliukus, kurie liko nesudegę, nunešė į alyvų krūmą ir ten palaidojo. Tas alyvų krūmas augo prieš pat langą, ant kalniuko. Įdomu, kad, užėję pas mus, partizanai Aukštuolis su Baikinyku dažnai paklausdavo, kam čia tas "bezas" stovi. O paskui turėjo patys po juo pasilaidoti...

Prižiūrėjom tą kapelį, pataisydavom, pasodydavom gėlyčių, o po nakties kažkas jį išdraskydavo, kad net žymės nelikdavo. Būdavo, vyresnė sesuo Izabelija bėga ryte pažiūrėti, ar neišdraskytas kapelis. Ir visada būdavo išlygytas. Tėtė patarė išvedžioti laidelius žemėje ir paskleisit gandą, kad užminuota. Nuo to laiko kapelio nedraskė. Vėliau žmonės kalbėjo, kad tą partizaną paėmė tėvai. Kas žino, aš nemačiau ir nepastebėjau, ir niekas nematė. Gal ir dabar ten.

Įdomiai slapyvardžius buvo pasirinkę šie partizanai: Aukštuolis - smulkus, žemo ūgio vaikinas, Baikinykas - visada buvo tylus, ramus, susikaupęs, mažai kalbantis. Kas jie tokie ir iš kur, tada neturėjom teisės teirautis. Taip ir liko jie nežinomais kariais.

Išėjęs į partizanus, mano brolis daugiausia vaikščiodavo su Aidu. Tai buvo labai geras vyras. Gaila, nežinau jo nei vardo, nei pavardės. Jis žuvo per susišaudymą Obelnykuose Alytaus rajone pas kažkokį žmogų.

Pradėjęs partizanauti, brolis pradėjo rečiau namo pareiti, bijojo, nes labai jau dažnai lankydavosi stribai. Paskui brolis vaikščiojo su Jonu Grincevičium, slapyvardžiu Negras, atvykusiu kažkur iš Žemaitijos. (Su juo ir žuvo, ir buvo Metelių kapinėse

viename kapelyje palaidoti.)

Paskui atėjo nepamirštami 1947 metai. Išdraskė mūsų namus, išvežė visus į tą nelemtą Sibirą. Kaip ten buvo, nenoriu kartoti, visi žino. Žino visa Lietuva. Aš tada mokiausi Simne 2 klasėje (atitinka dabartinę šeštą klasę).

Tai buvo 1947 m. gruodžio devyniolikta diena. O 20-tą dieną pakeitė pinigus - liko žmonės ir be pinigų. Mano mamą išvežė su dviem mano jaunesnėm sesėm. Jauniausiai Julytei buvo tik 3 metukai, o Aldonai - 7. Aš likau neišvežta, nes nebuvau namuose. Nebuvo nei tėtės, nei brolio Albinuko, jie buvo kažkur išėję... Atėjo mokytoja ir man pasakė:

- Pavilonyte, išvežė tavo šeimą.

Aš išbėgau į kiemą, sustojau prie kelio, kuriuo važiavo vežimai. Prie tų vežimų buvo pririštos karvės, avys, arkliai. Karvės baubė, šunys, likę be šeimininkų, kaukė... Oras tą dieną buvo bjaurus, debesys juodi, juodi užgožė visą dangų, drėbė tokiu šlapiu sniegu...

Prisimenu, tą dieną daugiau pamokų nebuvo, paleido visus mokinius. Man mergaitės pasakė, kad visus žmones suvarė į salę už bažnyčios. Nubėgau į ten. Aš nežinojau, ką iš mūsų šeimos išvežė, tik jaučiau viena: ten yra mama. Nuėjau, o ten suaugusiųjų klyksmas, vaikų spiegimas - pasaulio pabaiga! Aplink vaikščiojo kareiviai su vilkiniais šunimis, tie šunys lojo, ardėsi...

Aš rusų kalbos nemokėjau, ranka rodžiau ir sakiau: "čia yra mano mama", o kareivis nesuprato mano gestų ir labai piktai suriko. Išsigandau ir nedrįsau arčiau eiti, tik stovėjau ir verkiau, kol sutemo. Sšalau, peršlapau iki kaulų. Parėjau pas šeimininkus, pernakvojau, o ryte iškeliavau į gimtąjį sodžių, kur manęs niekas nelaukė. Parėjusi radau tuščią namą, atsisėdau, pasėdėjau vienų viena. Nėjau niekur, galvojau, kad vis tiek pareis tėtė ar sesuo, nejaugi visus išvežė. Išsėdėjau visą naktį. Atsigulti negalėjau, nes buvo vien plikos lovos. Sulaukus ryto, nuėjau pas kaimynus, ten gavau pavalgyti ir apsilikau. Gyventi manęs nekvietė, kam aš reikalinga, bet ir neišvarė į lauką. Taip kurį laiką ir gyvenau. Į namus grįžti neleido.

Kaimynai pasakė, kad išvežė tik mamą su mažesnėm sesėm,

o tėtė, brolis ir vyresnė sesuo Izabelija liko. Laukiau nors vieno ir vis ėjau į namus. Ten man buvo labai gera, bet pasikalbėti galėjau tik su sienom. Dar labai džiaugėsi Reksas, kurį grįžusi radau pririštą. Aš jį, žinoma, paleidau, bet net ir plutelės duonos neturėjau jam paduoti.

1948 metais brolis Juozas - Rytas pasiėmė mane pas save į Pošnios kaimą pas Ambrulevičių, kur jis dažnai būdavo. Aš ten gyvenau neilgai, nes brolis 1948 m. žuvo, ir mūsų draugystė baigėsi. Neprisimenu, kiek kartų mudu susitikom ir kalbėjomės, tik žinau, kad jis pergyveno dėl to, kad mamą išvežė su mažametėm sesėm. Suprato, kad jas išvežė tik todėl, kad jis išėjo į partizanus. Aš jį ramindavau sakydama, kad mūsų tėtė buvo Lietuvos savanoris, kurį anksčiau ar vėliau būtų išvežę, bet brolis vis iek labai krimtosi. Vieną vakarą atėjo pas mane (pas Ambrulevičius) ir sako:

- Atėjau, sese, atsisveikinti. Išeinam su Negru. Gavom užduotį ir turim eiti.

Mes jų labai prašėme, kad neitų tą vakarą, bet jie atsakė, kad negali neiti, turi vykdyti įsakymą.

Pavalgė, išgėrė po puodelį arbatos ir - į kelionę. Su šeimininkų dukra Genute, Juozuko mylimąja, palydėjom per kiemą, palinkėjom laimės. Tos laimės jie neturėjo: abu žuvo.

Atsimenu paskutinius brolio žodžius atsisveikinant.

- Sesės, jeigu mes žūsime, atkeršykit priešams.

Ir nuėjo į Alytaus rajono Obelytės kaimą pas Abromavičius.

Tų Abromavičių buvo du ar trys broliai, net neprisimenu. Jie eidavo su šautuvais, vaidino partizanus ir atiminėjo iš žmonių, kas patikdavo. Kartą jie jau buvo partizanų perspėti, bet nepaklausė. Brolis su draugu turėjo juos dar sykį perspėti.

Partizanams atėjus, viena Abromavičių dukra išlipo pro langą, nepastebėta nubėgo į agitpunktą (buvo rinkimų diena) ir paskundė. Vyrai ilgai laikėsi, bet atvažiavo iš Simno pastiprinimas, ir jie žuvo. Broliui tada tebuvo 21 metai.

Kūnus nuvežė į Simną ir numetė rūsyje. Tada ant gatvės jau neguldė.

Po išdavystės Abromaičių šeima išbėgo į Simną, ir visi tapo stribais. Mano sesuo išdavikę sutiko Alytuje parduotuvėje apie

1991 metus. Ta nešėsi nusipirkusi duonos, pamatė sesę - ir iš rankų iškrito duonos kepalas. Sesuo sakė:

- Vis tik išsigando niekšė.

O brolį ir Negrą tame rūsyje ilgokai laikė. Paskui nuvežė už Simno ir įmetė į pelkę. Kažkas nužiūrėjo ir pranešė partizanams. Šie pasiuntė mano vyresnę sesę Izabeliją, kad apžiūrėtų, kaip kūnus paimti. Ta nuėjo, iššvalgė. Naktį nuvažiavo su partizanais, paėmė abu žuvusius, atvežė į namus. Buvo vasara, rugiai buvo dideli. Abu kūnus paklodėse nunešė ir paguldė rugiuose prie namo. Padarė karstus. Karstus darė A.Miliauskas, tik lentas davė tėtė. Naktį abu nuvežė į Metelius ir palaidojo.

Jaunesniam broliui Albinui tada buvo apie 20 metų. Mušė, daužė, nes saugumui buvo viskas pasakyta, viską žinojo. Partizanai liepė nesiginti, nes užmuš. Klausia: "Laidojai brolį?" "Laidojau." "Laikei šautuvus ant kapų?" "Laikiau, kaip aš galėjau nelaikyti, jeigu man liepė." Labai ilgai brolis sirgo sudaužytas.

Būdamas 21 metų ir šis brolis žuvo, bet nuo savo draugų rankos. Ruošėsi vesti tokią Kazlauskaitę, o jos brolis buvo saugumietis Alytuje. Partizanų karo lauko teismas nutarė šią šeimą sušaudyti, nes pranešinėjo žinias į Alytų, skundė. Liepė broliui išeiti, bet jis nepaklausė. Sakė: "Sese, niekur neisiu nuo žmonos, tegul šauna ir mane, nes stribai vistiek mane užmuš, nukankys".

Taip ir buvo. Atėjo partizanai šeimą likviduoti, brolis užstojo būsimą žmoną, tai nepažinę nušovė ir jį. Kai išsiaiškino, buvo vėlu.

Po to dar buvo vežimai į Sibirą, pabėgimai, pakartotini vežimai. Visa tai - ne tik už brolį Juozą, bet ir už Joną Aleščiką - Rymantą, vyro dėdę, Tauro apygardos partizanų vadą.

Ona Pavilonytė - Aleščikienė

ATPAŽINTAS PAGAL ORDINĄ

Į Kemerzūno ūkį, prie Didžiųjų Šelvių, 1948 05 02 atėjo šeši partizanai. Tarp jų buvo du vaikinai iš Šakių apskr. Žvirgždaičių valsč. Viltrakių kaimo. Kaimynai, draugai nuo vaikystės, kartu

išėję kovoti už Tėvynės laisvę: Antanas Šipaila - Kovas ir Vincas Dulskis - Žaibas. Po žygio vyrai norėjo pailsėti - naktį turėjo keliauti toliau. Įsitaisė ant tvarto. O ankstyvą rytą, išsiruošęs mėžti tvartą, šeimininkas pamatė pilną kiemą stribų ir kareivių. Ir visi link tvarto.

Kai partizanai pastebėjo pavojų, trauktis be kovos jau buvo neįmanoma. Nuo tvarto pliūptelėjo šūviai. Trise nuo tvarto šaudė taip, kad kiti trys galėtų prasiveržti. Toks buvo vado Žaibo įsakymas. Stribai su rusais pylė be pertrūkio. Partizanai - retsykiais. Manoma, kad taupė šovinius, kurių nedaug turėjo, nes grįžo iš mūšio.

Po tvartu buvo slėptuvė. Atsišaudydami vyrai sulipo į ją, sudegino dokumentus ir, matydami, kad neištrūks, visi trys nusišovė. Ištraukę lavonus, baudėjai puolė šeimininką: "Kur dar trys?" Ir vėl išdavystė Iš vakaro partizanai buvo užsukę pas vieną Kemerzūno kaimyną, tačiau tas įkalbėjo, kad pas jį neliktų, esą nesaugu, geriau eiti toliau. Kas dabar pasakys, kuris buvo Judas?

Sudaužę Kemerzūną, "liaudies gynėjai" padegė tvartą, tikėdamiesi, kad partizanai įsikasė į šieną. Iš ugnies niekas neišbėgo. Tada stribai sumetė į mėšlinus ratus partizanų kūnus, prie rungų pririo šeimininkų karves ir iškeliavo į Vilkaviškį. Kūnus numetė turgaus aikštėje, už viešosios miesto išvietės. Po trijų parų suvertė juos į vokiečių kapinėse bombos išmuštą duobę, dar truputį užmetė žemėmis - kad kas nepavogtų, žmoniškai neperlaidotų.

Vėliau per vokiečių kapus buvo tiesiama gatvė. Didvyrių palaikai atsidūrė po šaligatviu, ir tik 1989 m. gegužės 19 dieną, taisydami trasą, ties Vilkaviškio autobusų stotimi, po šaligatvio plytelėmis Marijampolės elektrikai atrado žmonių palaikus. Rinkdami kaulelius, sąjūdiečiai surado lietuvišką sagą ir ordiną. Pagal ordino numerį buvo nustatyta, kieno tai palaikai. Ordinas puošė Vytauto rinktinės būrio vado Vincento Dulskio - Žaibo krūtinę.

1989 m. rugpjūtį partizanų palaikai buvo iškilmingai perlaidoti į Vilkaviškio kapines prie Tremtinio kapo.

PELKĖ IŠGELBĖJO, PELKĖ IR PRAŽUDĖ

Vitas Matulevičius gimė 1921 m. Kazlavo k. Liubavo valsč. Marijampolės apskrity. Nuo 1944 metų rudens jis - Tauro apygardos Vytauto rinktinės 4-tos kuopos partizanas Pempė, nuo 1949 metų vasaros - Mindaugas. 1949 metų spalio 13 dieną Juodelių kaime (Kalvarijos valsč.) stribai ir rusai aptiko partizanų stovyklą. Įvyko susišaudymas. Partizanas Simukas žuvo, Dagilėlis buvo sunkiai sužeistas ir paimtas gyvas, o Mindaugui pavyko pelkėje pasislėpti. Ten jis labai sušlapo ir peršalo. Jau prieš tai Vitas kelis metus skundėsi sveikata, gydėsi nuo džiovos. Po pelkės sunkiai susirgo. Gydytis drėgnuose bunkeriuose nebuvo kaip, todėl kiek pagulėjęs, gretimos partizanų grupės vadui Kabeliui pasiūlius, buvo išvestas į jo rajoną, tikintis rasti tinkamiausią vietą gydymuisi. Po kelių mėnesių partizanai Karvelis ir Pašvaistė pranešė, kad Mindaugas miręs netoli Pajevonio ir palaidotas miškelyje, karste.

Gediminui Eidukaičiui iš Tarprubežių kaimo pavyko atsekti paskutinius Vito Matulevičiaus - Pempės, Mindaugo žingsnius. 1950 metais vasario 13 ar 14 dieną Mindaugas buvo atvestas į Brokų sodybą, Trilaukio kaime, Vilkaviškio rajone. Ten, išgyvenęs vos parą, mirė. Du broliai Brokai ir Jonas Liaudinskas (dabar gyvenantis Mažeikiuose) padarė karstą ir mirusį palaidojo Protusevičiaus miškelyje.

Pirmutinė palaikų paieška 1991 metų liepos 6 dieną buvo nesėkminga. Buvo pakviesti išlikę gyvi Justinas Brokas ir Jonas Liaudinskas, laidoję Mindaugą, bet rasti partizano palaikus ir vėl nepavyko. Vito Matulevičiaus kapas buvo aptiktas tik po metų, 1992 m. birželio 30 dieną. Tai buvo septintoji jo paieška. Palaikai iškilmingai perlaidoti į Kalvarijos partizanų kapus.

Antanas Kružikas

LIEPAITĖS

Prieš pavergėjus kovojo ne tik Lietuvos vyrai. Palikę gimtą pastogę, petis petin su jais kovėsi ir lietuvaitės. Kartu ir žuvo.

Albina Bunevičiūtė, Kauno mokytojų seminarijos mokinė, ruošėsi tapti mokytoja. Į mišką išėjo 1948 metais suėmus tėvą. 1951 m. buvo suimta. Tardoma nieko neišdavė ir buvo Prienų saugume nukantinta.

Magdutė Rušinskaitė, Vytauto rinktinės partizanė, žuvo Pūstapėdžiuose (Vilkaviškio apskritis). Palaikai prie Stirniškių buvo suversti į tranšėją.

Janina Radvilaitė - Saulutė, tarnautoja iš Kazlų Rūdos, jau nuo 1944 metų pradėjo talkininkauti partizanams. Žuvo Prienų šile, prieš tai sunaikinusi visus štabo dokumentus.

Stasė Šalaševičiūtė - Našlaitė, Liudvinavo pieninės kasininkė, išlydėjusi į mišką brolį Remigijų, tapo aktyvia partizanų ryšininke. Saugumui pradėjus įtarinėti, paėmusi kasą, pasitraukė į mišką. Vytauto rinktinės štabe tvarkė raštvedybą.

1949 m. lapkričio mėnesį Marijampolės apskrities Balsupių kaimo ūkininko Jurgelaičio sodybą apsupo baudėjai. Netrukus pasirodė dar viena NKVD mašina. Iš jos buvo išlaipinta moteris, apsupta kareiviška palapine. Ji parodė bunkerio vietą. Bunkeryje tada buvo tik Našlaitė. Kareiviams atplėšus bunkerio duris, į juos pasipylė šūviai. Vienam leitenantui buvo peršauta koja. Kareiviai pradėjo šaudyti iš kulkosvaidžio, bet kulkos nepramušė viryklos plytų ir sienos. Tuo tarpu Našlatė degino štabo dokumentus. Viską sunaikinusi, nusišovė. Partizanės palaikus enkavedistai nuvežė į Marijampolę ir numetė saugumo kieme. Vėliau užkasė žvyryne už senų miesto kapinių.

Jos bendraamžė *Liuda Žalnierukynaitė* prieš išeidama partizanauti dirbo Gižų valsčiuje. Padėjo miško broliams gauti fiktyvius dokumentus, stengėsi palengvinti pyliavų naštą valstiečiams. Pajutusi pavojų, persikėlė į kitą valsčių, įstojo į Geležinio Vilko rinktinę ir nelegaliai apsigyveno Rusinkos kaime, Sasnavos apylinkėje, pas seserį Vaičiulevičienę.

Vieną 1949 metų gegužės rytą namą apsupo enkavedistai. Partizanė viena stojo į kovą su keliolika priešų. Atsišaudė neilgai: buvo sunkiai sužeista. Leisgyvę ją atvežė į Marijampolės ligoninę. Prie durų pastatė sargybinius. Bebaimės medicinos seserys norėjo padėti, bet nepavyko. Tada pranešė namiškiams, kad Saulutė sunkiai sužeista į galvą, kad ją tardo žiaurusis

Svirskis. O ji atsakydama tik šaukė:

- Išeikit, kraugeriai! Išeikit, pavergėjai!

Po penkių parų mirė.

Sužinojusi, kad dukra ligoninėje, motina ištisas paras slapta budėjo prie ligoninės, tikėjosi ją pamatyti. Dukrai mirus, norėjo bent pasekti, kur ją baudėjai užkas. Deja, išvargusi, kelias paras nemiegojusi, kaip tik tą naktį ji užsnūdo ligoninės sodelyje, o kai prabudo, kai susigriebė, dukros kūnas jau buvo išvežtas. Motina bandė surasti vežimo vėžes, tačiau, kad ir labai ieškojo, nerado.

* * *

Juzefa Petrulionytė - Vaidilutė buvo pagrindinė Tauro apygardos ryšininkė, partizanė. Nuolat nešiojosi trumpą ginklą ir nuodų kapsulę. Kiekviena diena jai būdavo žygio diena.Pasiekdavo tolimiausius Lietuvos kampelius. Paprasta, kukliai apsirengusi, ji mažai kam sukeldavo įtarimą. Prasiskverbdavo ten, kur, atrodė, niekas negalės praeiti. 1947 m. rudenį ji gyveno pas Joną Katilių, Kazliškių kaime, Šunskų valsč. Į šią sodybą dažnai užsukdavo partizanai. Kai jie ilsėdavosi, Vaidilutė eidavo sargybą. 1947 m. rugpjūčio 11 sodyboje dienojo 3 partizanai. Vaidilutė tvarte melžė karves. Tuo momentu rusai apsupo sodybą. Partizanai miegojo, ir nebuvo kaip juos perspėti. Vaidilutė nutarė bėgti, tikėdamasi, kad į ją pradės šaudyti, o vyrai, išgirdę šūvius, pasitrauks. Ji puola vartų link. Baudėjų dėmesys nukrypsta į Vaidilutę ir Liepą, kuri tuo metu ten slapstėsi. Partizanai pasitraukė. Vaidilutė vaidina tarnaitę ir prašo, kad jai leistų triūstis. Tačiau rusai Liepą, Vaidilutę ir šeimininkę susodino į sunkvežimį ir nuvežė į Kazlų Rūdą. Atvežę į Kazlų Rūdos pamiškę, visas uždarė kažkokiam karo metu iškastam bunkeryje. Vaidilutė prašosi į tualetą, ketindama pabėgti. Iš pradžių neleidžia, vėliau išleidžia į lauką. Vaidilutė pasileidžia bėgti. Rusas paleidžia seriją, ir ji krinta.

Baudėjai prišoka, spardo sunkiai sužeistą Vaidilutę ir randa pas ją pistoletą. Pradeda tardyti Liepą ir šeimininkę. Kodėl tos nepasakiusios, kad čia ne tarnaitė?

Sužeistą Vaidilutę įmeta atgal į sunkvežimį, susodina Liepą

su šeimininke ir veža į Kazlų Rūdos stribyną. Vežama Vaidilutė prašė Liepą, kad ji jai išimtų nuodus. "Sesute Irute, duok nuodus, nes neiškęsiu". Negavo. Dejuoja, prašo gerti. Stribai keikiasi, neduoda. Kazlų Rūdoje įsiūbuoja ir dar gyvą meta į stribelnyčios kiemą. Vaidilutė sudejuoja ir miršta.

Tai - **A.Akelaitytės - Liepos** pasakojimas. O štai ką apie J.Petrulionytės - Vaidilutės suėmimą ir žūtį atsimena Ona Bartaškevičiūtė-Gergelienė, Šlekių augintinė, dar kitaip vadinama Šlekių Onute. 1947 m. ji tarnavo Marijampolės apyl. Domeikų kaime pas Žilinskus pusmerge.

Pasak jos, buvo rugsėjo 10 diena. Ryte melždama karves, ji išgirdo netoliese šaudant iš automato, bet nekreipė į tai dėmesio. Paskui prireikė eiti į kaimą, ir ji išėjo - be dokumentų. Grįždama prie kelio pamatė du kareivius. Kazliškių k. gyventojo Jono Katiliaus sodyba buvo apsupta.

Kelio atgal nebuvo. Onutė nuėjo keliu, ir prie kitų Katiliaus sodybos vartų stovėjęs kareivis ją sulaikė ir nuvedė pire trečio Katiliaus - Petro (Kazliškiuose buvo trys Katiliai, visi Jonai, tad žmonės juos skyrė pagal tėvo vardą: Petro, Simono, Ignaciaus). Ona matė, kaip iš sodybos išvedė šeimininkę ir dvi merginas - Akelaitytę ir Petrulionytę. Atvažiavo sunkvežimis su kareiviais, visus susodino į tą sunkvežimį ir nuvežė į pamiškę prie Višakio Rūdos.

Pamiškėje visus suvarė į kareivišką "zemlianką" - žeminę, paliko 3 kareivius saugoti ir visi išėjo į kaimą.

Petrulionytė vis prašėsi laukan. Du kartus ją išvedė ir grąžino, o kai išvedė trečią kartą, ji jau negrįžo. Suimtieji išgirdo kareivio riksmą, šūvį - ir suprato, kad Vaidilutė bėgo. (Būdama žeminėj, ji vis kalbėjo: "arba aš pabėgsiu, arba nusižudysiu", tik nebuvo tikra, kad tai pavyks, nes "valteris", kurį turėjo, kartais užspringdavo.)

Po šūvio suimtieji suprato, kad Petrulionytę nušovė. Kareiviai pasakė, kad atneš ją į žeminę, bet merginos prašė, kad neneštų, tai ją paguldė kitoj žeminėj.

Į vakarą iš "ablavos" - gaudynių grįžo likę rusai, parsivarė dar vieną partizaną. Šis buvo labai išblyškęs, matyt, ligonis, apsivilkęs vokiška miline, su trumpu ginklu("tokiom

špūliukėm").

Išdavinėjo Bervingis - Negras. Jis sėdėjo priekyje prie vairuotojo (Onutė matė, kai važiavo, nors buvo įsakyta nežiūrėti). Grįždamas iš kaimo, Bervingis sėdėjo toje kabinoje ir valgė sūrį.

Kai suimtuosius susodino į mašiną, atnešė ir ten pat paguldė ir Petrulionytę. Ji dar buvo gyva ir vis šaukė, kad Lietuva bus laisva ir be jos, o jie, azijatai - budeliai bus sunaikinti. "Aš mirsiu, bet Lietuva bus laisva", - kartojo.

Tos pačios dienos pavakary visus atvežė į Kazlų Rūdą. Ten Petrulionytė prašė vandens. Atėjęs jaunas leitenantas - gydytojas pamatė jos peršautus vidurius ir rusiškai pasakė "podochnieš bez vody". Kitas gydytojas pasakė, kad mirštančio žmogaus norą reikią įvykdyti ir atnešė vandens, bet Petrulionytė jo jau nenurijo ir tuoj pat mirė. Mirdama dar kreipėsi į Onutę: "Tu apie mane pasakysi". Onutė suprato, kad turės apie Petrulionytę papasakoti saviems.

Ten pat Kazlų Rūdoj kareiviai atidarė kažkokį tvartuką, kuriame nuogais padais į duris gulėjo negyvas partizanas. Šalia paguldė ir Petrulionytę.

Kitus suimtus atvežė į Marijampolę, į Vytauto 26 (Bagdono namą) ir susodino ant grindų. Pirmą tardyti Svirskis išsikvietė Onutę. Pradėjo tardymą 22-ą valandą, o baigė 3-ią nakties. Vis vadino ją kažkokia slapyvarde, net svetima pavarde. Mat, turėjo suimti kažkokią kitą Bervingio - Negro išduotą merginą, bet ta iššoko pro langą ir pabėgo. Tai ir suėmė Onutę, tai ir tardė iki paryčių.

Dar sėdint žeminėj, sargybiniui nematant, Juzė įbruko Onutei vyrišką laikrodį. Ši pasakė, kad jai laikrodis nereikalingas ir pažadėjo jį atiduoti jaunesniajai Petrulionytės seseriai Razalijai.

Taip ir padarė per atlaidą Šunskuose.

* * *

O *Stasė Stankevičiūtė - Regina* buvo Žalgirio rinktinės štabo ryšininkė. Ji palaikė ryšį ir su Tauro apygardos vadu O.Grybinu - Faustu. "Grybiną pažinojome iš anksčiau, kai jis mokytojavo netoli mūsų, - pasakoja Stasės sesuo Ilona Puskunigienė. - Kai Stasė išėjo į partizanus, aš tapau ryšininke".

Stasė daugiausia gyvendavo pas ryšininkus ir rėmėjus. 1952 metais, kai Riešutas ir Našlaitis išėjo į žygį ir negrįžo, ji persikėlė pas ryšininką Paukštį. Ten atėjo ir Narsutis - Višakis su K.Zaranka - Bite. Čia juos išdavė suimtas, užverbuotas ir į partizanų gretas infiltruotas Juozas Jankauskas - Demonas. Tą kartą partizanams pavyko pasitraukti. Čekistai be paliovos persekiojo, vieną po kito suėmę, verbavo ryšininkus. Eidamas į žygį, būrys užėjo ant pasalos. Narsutis ir Bitė atsišaudydami pasitraukė, Sakalą paėmė gyvą, o Reginai peršovė petį, bet į priešo nagus, tada ji nepakliuvo. Partizanai gyveno pas Bartkų. Pastebėję, kad Bartkus sekamas, pasitraukė, nuėjo pas Čevanauskaitę. Tačiau buvo toliau čekistų persekiojami ir sekami. Buvo sekmadienis - rinkimų diena, 1953 m. kovo 25-oji, visur siautė stribai ir rusai. KGB agentas, sekęs jų pėdomis, užvedė rusus. Regina liko ištikima partizano priesaikai - nusišovė. Paukštys pasidavė. Pirmadienį suėmė Reginos seserį - Iloną. Tėvas jau buvo suimtas 1950 metais. Motina, netekusi vyro ir dukterų, išprotėjo.

Pasakoja ryšininkė Albina BUJAUSKAITĖ

Mūsų namuose Germaniškių kaime dažnai lankydavosi Vytauto ir Geležinio Vilko rinktinių partizanai. Saugodamiesi jie kartu su mano broliu Juozu išsikasė gerą slėptuvę netolimoje giraitėje - Mozūrgirėje. Namuką surentė pas mus kluone. Pagal jo matmenis Mozūrgirėje iškasė duobę ir, nuvežę namelį, įleido į iškastą duobę. Ant viršaus užpylė žemėmis, o aš su dukterėčia Aldona Trainauskaite apsodinome žibuoklėmis ir baltžiedžiais.

Šio bunkerio enkavedistai ieškojo kelis kartus, bet nerado, nors perėjo jo lubomis. Partizanai mokėjo apsisaugoti nuo šunų. Bunkeris yra iki šiol, tik per daugelį metų neatlaikė medis - sulūžo, įgriuvo.

1949 metų Šv. Kalėdų pirmą dieną buvome bažnyčioje ant Rarotų. Sugrįžę radome pilną kiemą rusų kareivių ir stribų. Viduryje kiemo pastatytas kulkosvaidis, prie jo du kareiviai. Tuoj prisistatė viršininkas ir paklausė, ar vakar Kūčias valgė

banditai. Atsakiau, kad ne.

- Tai mes lauksime jų šiandien.

Įsakė padaryti visiems valgyti. Viršininkai suėjo į vidų, kareiviai liko kieme. Kas ateina pas mus, to neišleidžia. Baudėjai išsėdėjo tris dienas. Jų buvo daug, visiems reikėjo duoti valgyti. Po trijų dienų rusai išsidangino. Tuoj atėjo Birutė Ūkelytė. Paėmė skalbinius partizanams ir pasakė:

- Rytoj ateis partizanai.

Atėjo Petras Juknelis - Deimantas ir Juozas Traskauskas - Jūreivis. Įėję pasakė:

- Rusai buvo tris dienas, o mes būsim tris savaites.

Prašė išsimaudyti. Buvome linksmi. Visi kalbėjome, juokavome. Labai linksmai praleidome laiką. Su mumis buvo Aldona Trainauskaitė ir mama. Brolis Juozas buvo išėjęs į kolūkį. Buvo sausio 11 diena. Jūreivis kaip visada dainavo:

Šeimininke, uždenk langus,
Tildyk šunis,
Nors į daržinę nuvedus, juos ten pririšk.
Kad šunys nesulotų
Ir kaimynai nežinotų,
Tai būt gerai.

Langai buvo apšalę. Šuo nelojo. Išgirdome, kad už durų kalba rusiškai.

Jūreivis sako: "Dabar pasipešime". Petrukas tyli. Aš prašiau, kad partizanai mane nušautų, nes bijojau tardymų. Partizanai nuėjo į virtuvę. Skubėdami išmetė žiūronus. Aldona juos pagriebusi paslėpė kamine.

Kareiviai paklausė, ar yra banditų. Atsakėme, kad nėra.

Tuo metu mama atėjo iš lauko pašėrusi žąsis. Kareiviai jai įsakė eiti į virtuvę, bet durys neatsidarė. Baudėjai stūmė duris prisidengdami mama. Pasigirdo šūvis. Kulka pataikė kareiviui, išmušė lango stiklą. Kambarys prisipildė dūmų. Buvę kambaryje kareiviai išbėgo į kiemą. Tuo metu partizanai išėmė langą ir iššoko į priešingą namo pusę. Kol kareiviai susigaudė, partizanai jau buvo prie Leskevičių sodybos. Iš ten paėmė arklį ir jojo.

Petras važnyčiojo, o Juozas atsišaudė. Pataikė vienam kareiviui į šlaunį. Nujojo iki Antano Radžiūno sodybos. Ten veršiams šerti buvo rogėmis atvežta pašaro. Vyrai sėdo į roges ir nuvažiavo į pakalnę. Toliau - Šešupe iki Aštrulių kaimo, kuriame pasislėpė. Rusai grįžo keikdamiesi. Pradėjo viską versti. Parėjo iš kolūkio brolis Juozas. Po kratos išsivarė mane ir Juozą į Liudvinavą. Per naktį tardė, ryte paleido. Po to dar ilgai prie namų pasalavo. Vasario 6 dieną uždegė namus. Mama apalpo. Viskas sudegė. Pasistatėme būdą - stubukę kieme ir joje gyvenome.

O štai kaip šį įvykį 1950 01 10 aprašė patys baudėjai.

"Šaltinis Strazdas sausio 10 pranešė Liudvinavo MGB, kad švintant pas jį atėjo Gedimino tėvūnijos banditai Traskauskas ir Juknelis. Paskui išėjo Germaniškių kaimo kryptimi.

Buvo pasiųsta 2 MGB operatyvinė grupė, vadovaujama ltn. Pakalnio. Grupė atėjo į Bujausko sodybą. Kieme užklausta moteris atsakė, kad pas juos banditų nėra. Įeinant kareiviams į gyvenamąjį namą, iš kito kambario banditai atidengė ugnį iš automatų ir per langą pradėjo bėgti. Kareivių ugnis iš šautuvų nedavė rezultatų, o 5 turimi automatai užsikirto. Ieškojimas tamsoje nedavė rezultatų. Ltn. Pakalnis sužeistas į ranką. Operacija tęsiama.

Papulkininkis Vlasov".

(GGRTC, F.3, b.64/34)

MOTERIS IŠ BALSUPIŲ

Balsupių kaime Butanavičynėje gyveno Krivickienė su sūnumis Romu ir Vytu, dukterimi Elvyra, Račylai su dukterimi ir nepilnamečiu sūnum Jeronimu ir Jurgelaičiai su trim mokyklinio amžiaus dukrelėm ir tokio pat amžiaus sūnumi. Dukra Janina jau turėjo 16 metų.

Maždaug apie 1947 metus Krivickienės kambaryje po virykla Vytauto rinktinės partizanai įrengė štabo slėptuvę. Kad užmaskuotų dureles, Kalinys kitam kambary pastatė viryklos mašinsuolį.

Vėliau Krivickienė išsiklėlė į Nendrinių kaimą, į tuščią Bosikio ūkį. Partizanai, pasitikėdami ja, tokią pačią slėptuvę padarė Bosikynėje. Butanavičynėje esančia slėptuve partizanai ir toliau naudojosi.

Buvo 1949 m. lapkričio 21 d., sekmadienis. Jeronimas bunkeryje kalbėjosi su Našlaite. Atėjo Jurgelaitytė Janina ir pasakė, kad juos supa rusai. Baudėjai buvo palikę mašinas gal už kilometro ir supo pėsti. Jeronimas išlipo iš bunkerio ir gerai jį užmaskavo, dar pabarstė plyšius žemėmis. Pabėgti nebuvo kur. Atėjo saugumiečiai, daugiausia karininkai. Sunkvežimyje atvežė Krivickienę. Ji parodė įėjimą į slpėtuvę. Į tą kambarį, kur buvo slėptuvė, čekistai atvedė ir Jurgelaitytę. Sugriebę už plaukų, daužė galva į žemę, reikalavo parodyti slėptuvę. Vėliau atvedė Jeronimą Račylą, padavė kirvį ir liepė laužti slėptuvę.

Norėdamas suklaidinti saugumiečius, šis pradėjo laužti kitoje vietoje, bet karininkas pakartotinai parodė įėjimo angą. Buvo aišku, kad slėptuvė išduota.

Plėšiant slėptuvę, pasigirdo šūvis. Kareiviai laukė prie durų, prie langų. Karininkas įsakė šaudyti. Į angą ir į grindis trenkė kelios salvės. Pro angą ėmė veržtis dūmai. Vienas kareivis pradėjo šaukti, kad jis sužeistas. Naujas įsakymas: gesinti gaisrą.

Kambaryje buvę J.Račyla ir Algis Šukvietis iki sutemų sėmė vandenį iš šulinio ir liejo ant slėptuvės. Paskui iš slėptuvės ištraukė negyvą Našlaitę ir įmetė į sunkvežimį. Slėptuvėje daugiau nieko nerado: dokumentus Našlaitė buvo sudeginusi.

Jurgelaitienę, jos dukterį Janiną ir Račylą atvežė į Marijampolės saugumą. Saugumo kambary gulėjo sužeistas juodaplaukis vaikinas. Račylą tardė, mušė ir vis rodė į kieme gulinčius. Ten buvo numestas Juozas Ališauskas - Klaidas, žuvęs pas Krivickienę, ir štabo darbuotoja Našlaitė - Stasė Šalaševičiūtė, bet Račyla jų "neatpažino".

Sužeistas jaunuolis - tai neseniai į partizanus priimtas gimnazistas Vytautas Gvazdaitis. Jie pas Krivickienę buvo apsistoję keletui dienų. Kai slėptuvę pradėjo laužti, vyrai atsišaudė. Nematydamas išeities, Klaidas nusišovė, o V.Gvazdaitį - Vyturį paėmė sužeistą.

Jeronimas Račyla

SESERYS APIE BROLĮ

Sesuo Magdalena Makackienė:

- Brolis Antanas Kalinauskas gimė 1921 m. Putriškių kaime - Igliškėlių valsč. Marijampolės apskrityje. Padovinio prad. mokykloje baigė 4 skyrius. Paskui gyveno tėviškėje prie sesers Kostės ir švogerio Petro Varnagirių. Kai vyrus pradėjo imti į armiją, slapstėsi. Sugavo, nuteisė 5 m. laisvės atėmimo. Po kasacijos bausmę metais sumažino. Kalėjo Archangelsko lageryje. Dirbo miške labai sunkiai, pusbadžiavo. Grįžo dėl bado sutinęs.

Sesuo Julija Dereškienė:

- Šeimoje augom 4 seserys ir brolis Antanas, jauniausias. Kai tėtė mirė, jam buvo 9 m., kai mirė mama - 12 m. Jis augo prie sesers Kostės ir švogerio Petro Varnagirių. Tėvų ūkyje buvo 16 ha žemės. Paaugęs Antanas dirbo ūkyje. Buvo labai linksmas, mėgo groti smuiku ir akordeonu, grojo vestuvėse.

Kai vyrus pradėjo imti į armiją, slapstėsi. 1946 m. stribui Antanui Lekeckui iš Putriškių paskundus, brolį suėmė. Prie Putriškių kryžiaus labai mušė, nurovė plaukus. Jis nieko neišdavė. Pas jį rado pistoletą, tai nuteisė 5 m. Iškalėjo 4 metus.

Kalėjo Archangelsko lageryje ir dirbo miške. Du metus jam neleido rašyti laiškų ir vis tardė, aiškinosi, ar neturėjo ryšio su partizanais. Iš lagerio grįžo 1949 m. - labai iškankintas, sutinęs. Jis sakė: "Iškentėjau, kaip Viešpats Jėzus ir daugiau jiems netarnausiu. Parėjau mirti į Tėvynę".

1950 m. jis vaikščiojo su Julium Iršium. Šiam žuvus, liko vienas ir vaikščiojo per gimines.

Pusseserė Ona Radzvinauskienė:

- 1951 m. žiemą sausio ar vasario mėnesį stribai grįžo iš Skardupių. Tos dienos rytą atėjo Antanas, pasisakė esąs pusbrolis. Aš jį buvau mačiusi tik mažą ir nepažinau. Buvo apsirengęs civiliai, tik kelnės kariškos. Paklaustas, ar turi dokumentus, jis ataskė: "Taip".

Gyvenom prie pat plento. Pamatėm, kad kieme - stribai. Į

kambarį įėjo jų viršininkas Radvilovas. Jis pakalbėjo sumanim, paskui paklausė: "Kas šis vyras?" Atsakiau, kad sakosi esąs pusbrolis. Radvilovas atsistojo, paprašė dokumentų. Antanas įkišo ranką į kišenę ištraukė pistoletą ir šovė į rusą, bet ginklas užsikirto. Paskui šovė Radvilovas, pataikė į lubas, ir iš automato iškrito diskas. Vėl šovė Antanas, bet peršovė tik Radvilovo drabužius. Tuomet Radvilovas automato vamzdžiu kirto jam į galvą ir užmušė.

Užmuštąjį iškrėtė. Kišenėje rado rožančių, Vyčio ženkliuką ir lietuvišką vėliavėlę. Paskui atvažiavo viršininkas Šatajevas su stribais ir žuvusį išvežė į Marijampolę. Kartu išvežė mane ir mokytoją Genę Žėglytę. Abi per naktį tardė saugume Vytauto g-vėje Nr.19. Atėjęs Radvilovas klausė: ar giminė? Gyniausi, kad nepažinojau, o jis pats nepasakė, kas esąs. Išvedė į kiemą. Negyvas partizanas buvo pasodintas prie tvoros. Jam buvo nuvilkti kailiniai, megztinis, nuauti auliniai. Sėdėjo basas, tik su kareiviškom kelnėm ir baltiniais.

Sesuo Kostė Varnagirienė:

- Kadangi buvo pasakyta brolio pavardė, tai suėmė ir mane. Klausė, ar čia ne brolis. Bijodama, kad neišvežtų, išsigyniau. Buvusio stribo Kazelio teigimu, Antanas užkastas prie to paties tvarto, kur buvo numestas negyvas, tarp dviejų akacijų. Antaną užkasė Kazelis su stribu Julium Rimckiu. Šitas ir dabar dirba transporte.

Akacija išliko tik viena, kita nupjauta. Pro ją nutiesti drenažo vamzdžiai ir pastatytas garažas.

SIMOKŲ SUTKAI

Vincas Sutkus iš Jankų valsčiaus Simokų kaimo gyveno prie pat miško. Buvo kaimo seniūnas ir aktyvus partizanų ryšininkas. Kaimynas pradėjo jį skųsti stribams, bet Jankų stribai skundiku nepatikėjo: Sutkus buvo pareigingas seniūnas ir turėjo autoritetą tiek kaime, tiek valsčiuje. Tada skundikas apie seniūno ryšius su partizanais pranešė Barzdų stribams. Šie Sutkų suėmė, tardė, kankino, išlaikė rūsyje daugiau nei mėnesį. Grįžo visas sumuštas,

be rankų nagų, nepanašus į žmogų. Pasakęs: "Jie manęs gyvo daugiau nepaims", išėjo į partizanus. Tai buvo 1948 metais. Stribai pradėjo terorizuoti jo motiną ir seseris. Tada Sutkus, partizanų vadovybei leidus, padarė slėptuvę, į kurią parsivedė žmoną ir vyriausią dukterį Bronę. Žalgirio rinktinės Šturmo būrio partizanas Valentinas Sadauskas - Ulonas, kuris draugavo su Brone, su ja slaptai susituokė. 1949 metais, grįždami iš užduoties, Ulonas ir Juozas Naujokas susidūrė su enkavedistais ir nelygioje kovoje žuvo. Žmona pasiryžo atkeršyti už vyrą. Žygiuose ir susirėmimuose buvo nepaprastai ištverminga ir drąsi. 1950 m. vasario 2 dieną buvo suimtas ryšininkas, kuris nešė partizanams maistą. Kankinamas pasakė, kam tą maistą neša. Stribai su enkavedistais apsupo Sutkų slėptuvę. Partizanai į raginimus pasiduoti atsakė ugnimi. Bronė sunaikino slėptuvėje esančius dokumentus ir žibalu apipylė ten esantį maistą.

Baudėjai apmėtė slėptuvę granatomis. Bronė buvo sužeista į krūtinę. Vienas po kito slėptuvėje pokštelėjo trys šūviai. Stribai sumetė į slėptuvę dar kelias granatas ir tik po to ištraukė žuvusiųjų partizanų kūnus. Nutempę juos prie keliuko, sumetė į sunkvežimį, nuvežė į Jankus, kur suguldė prie valsčiaus raštinės. Vėliau Bronė su tėvu buvo užkasti apkase. Oną Sutkienę dar laikė aikštėje, tikėjosi, kad ateis kas iš artimųjų. Kai lavoną pradėjo tąsyti šunes, jį taip pat užkasė.

PASKUTINIAI SŪSNINKŲ PARTIZANAI

Partizanai Nikodemas Liškevičius - Vyturys, Jonas Račius - Klevas, Sigitas Kreipavičius ir jaunas, neseniai į partizanus įstojęs nepažįstamas vaikinas 1950 metų gegužės 3-iosios naktį atėjo į Mockų kaimą pas gyventoją Rimavičių. Rimavičius, kuris jau buvo partizanų įspėtas, buvo namuose. Turėjo ginklą. Pradėjus vyrams belstis į duris, Rimavičius užlipo ant aukšto ir ėmė į juos šaudyti. Jaunasis vaikinas ir S.Kreipavičius buvo sužeisti. Tuomet vyrai, atidėję visus reikalus, paliko Rimavičiaus sodybą. Paėmę kažkieno arklį su vežimu, jie iš Mockų kaimo nuvažiavo į Kamšų kaimą (apie 10 km). Čia pas Svetlauską

paliko sužeistuosius, o Klevas ir Vyturys nuėjo pas kaimyną Petrauską, prieš tai paprašę jaunojo Vinco Svetlausko, kad dieną ateitų pas Petrauskus ir pasakytų apie sužeistųjų būklę.

Dar neišaušus, Svetlausko ir Petrausko namai buvo apsupti stribų ir rusų. Atėję pas Petrauską, rusai konkrečiai pasakė, kad čia yra Klevas ir Vyturys. Paviršutiniškai iškrėtę, išėjo, bet tuoj pat grįžo ir pradėjo visur versti ir ieškot. Iš gegužinių kaimo mišių baliaus sugrįžęs Juozas Petrauskas pakliuvo į rusų apsuptus namus. Rusai nuvarė jį ant tvarto ir liepė traukti šiaudų kūlius. Įsidrąsinę vienas po kito ėmė lipti ant tvarto ir rusai. Virpančiomis rankomis ir persigandęs Juozas pamažu traukė kūlius, o stribai ragino: "skarej, svoloč". Jau nebedaug tų kūlių ir liko, o Juozas visai pavargo, jis visas šlapias. Mama spėjo jam pasakyti, kad atėjo Klevas su Vyturiu. Todėl ir jaudinosi. Imdamas vieną kūlį, jis paslydo. Ranka sugriebė šaltą geležį. Vyturio kulkosvaidis, suprato Juozas. Tą pačią akimirką kulkosvaidis sutratėjo. Ant tvarto susikorę rusai, o vėliau - ir Juozas nusirito žemyn. Stribai su rusais pradėjo šaudyti į šiaudus, ir Vyturys žuvo. Su pistoletu rankoje Klevas nušoko nuo tvarto į lauko pusę, bet greit buvo nukautas ir jis.

Visus keturis lavonus (pas Svetlauską palikti sužeistieji taip pat buvo nušauti) baudėjai nuvežė į Kalvariją ir numetė klebonijos kieme.

Pasak Stasio Laukelaičio, jaunas nepažįstamas vaikinas - tai neseniai iš tremties parbėgęs Trakimavičius, kilęs iš Rudaminos valsčiaus; jo brolis Juozas jau anksčiau buvo žuvęs.

Antanas Kružikas

JIE DIDŽIAVOSI ŠVARIOMIS RANKOMIS

Saugumo užverbuoti išdavikai pražudė gal net daugiau partizanų, nei šių žuvo mūšio lauke. Stumdami žmones į išdavystę, saugumiečiai niekuo nesibodėjo. Provokacijos, klasta, fizinis ir dvasinis smurtas buvo jų darbo kasdienybė. Labai dažnai ši kasdienybė būdavo užfiksuojama pačių saugumiečių paruoštuose dokumentuose.

1947 m. birželio 12 dieną Liudvinavo MGB sulaikė pusiau legaliai gyvenantį N. (taip jis vadinamas saugumiečių rašte), kuris tardomas prisipažino, kad vokiečių okupacijos metais tarnavo policijoje, o 1945 m. buvo išvežtas. 1946 m. birželį iš lagerio pabėgo. Gyvena pusiau legaliai, dirba siuvėju. Tęsiant tardymus paaiškėjo, kad N. gerai žino daugelį Geležinio Vilko rinktinės partizanų iš Liudvinavo apylinkių. Į N. kamerą buvo pasodintas NKGB darbuotojas Š., kuris suimtajam N. pagal saugumo duotą užduotį pasisakė pažįstąs tuos pačius partizanus, kad tai už ryšį su jais jis suimtas ir kankintas. Š. "prisipažino", kad ruošiasi bėgti į mišką pas partizanus ir pasiūlė N. bėgti kartu.

Tardomasis N. legenda, matyt nepatikėjo, nes viską papasakojo tardytojui. Tada čekistai liovėsi provokavę ir pareikalavo, kad N. sutiktų bėgti kartu su Š.

1947 06 15 N. buvo užverbuotas, pavadintas Vitu ir pasiųstas į partizanų būrį.

Siekiant suklaidinti partizanus, birželio 17 d. buvo suvaidintas N. ir Š. pabėgimas iš tardymo izoliatoriaus, išlaužus langa grotas. Čekistai pradėjo dviejų savo agentų infiltravimo į partizanų gretas operaciją (GGRTC, F3, b. 36/37, t.2, p.12).

Tokių operacijų pokaryje saugumas atliko ne vieną ir ne dvi. Štai, pavyzdžiui, per kokią klastą čekistai mėgino sunaikinti Vytauto rinktinės štabą ir jos vadą Vampyrą.

Pas Trakiškių kaimo gyventoją KGB agentą Kauną 1947 m. spalio mėnesį partizanai įsirengė bunkerį, kuriame slėpėsi 43-ios kuopos vyrai, kartu su savo vadu Miškiniu. Slėptuvę dažnai lankė ir Vytauto rinktinės štabo rikiuotės skyriaus viršininkas Jurgis Vasiliauskas - Algimantas, prieš tai - Skydas.

Saugumas apie šią slėptuvę sužinojo, tardydamas 1948 metų kovo mėnesį suimtą J.B. Pas Kauną tuoj pat buvo pasiųsta taip vadinama operatyvinė karinė grupė. Užkluptas partizanų ryšininkas ilgai nesigynė, parodė slėptuvę (tuo metu ji buvo tuščia) ir leidosi užverbuojamas.

Netrukus naujasis agentas - Kaunas - pranešė, kad partizanai kelis kartus buvo užėję į bunkerį, bet po J.B. suėmimo bijodami išdavystės, jame nepasiliko. Tačiau juo, agentu Kaunu, partizanai toliau pasitiki.

Saugumiečiai nutarė pasinaudoti šiuo pasitikėjimu ir pagaliau pasiekti sEniai ieškomą ir vienodai seniai nekenčiamą Vytauto rinktinės vadą Vampyrą.

1948 m. liepos 22 dieną per didįjį Lietuvos gyventojų trėmimą KGB įsakytas Kaunas aplankė Algimanto žmoną Mikasę Vasiliauskienę ir, čekistų iš anksto painstruktuotas, pranešė, kad, eidamas pro partizano Bendaravičiaus sodybą, matė būrį stribų, kurie krovė į mašiną daiktus ir šeimą. Vadinasi, veža partizanų šeimas. Agentas pasiūlė Vasiliauskienei tuoj pat bėgti iš namų ir pasislėpti pas jį.

Kai moteris pakluso, tuščią jos sodybą užplūdo čekistai ir stribai. Neradę Vasiliauskienės, jie iškrėtė ne tik jos, bet ir artimiausių giminių sodybas. Buvo sudarytas įspūdis, kad kagėbistai žūtbūt nori rasti partizano žmoną.

Aišku, po tokių paieškų kelias į namus jai buvo užkirstas. Beliko "geradario" Kauno pastogė. Čia ją toliau turėjo lankyti vyras, kuris - saugumiečiai tai žinojo - buvo dažnas svečias ne tik Kauno bunkeryje, bet ir namuose. Tariamai rūpindamasis naujosios įnamės saugumu, Kaunas turėjo tapti ryšininku tarp jos ir vyro, partizano Algimanto. O tapęs ryšininku, jis turėjo įgyti rinktinės štabo darbuotojų pasitikėjimą ir atlikti tai, kam buvo rengiamos šitos sudėtingos pinklės - nustatyti Vytauto rinktinės štabo dislokacijos vietą bei rinktinės vado slėptuvę.

Šįkart klasta nepavyko - bet ne dėl provokatoriaus Kauno kaltės. Deja, kur kas dažniau saugumiečiams pasisekdavo.

Savo 1948 07 29 operatyvinėje suvestinėje Nr.00211 (opersvodka) LTSR valst. saugumo ministrui generoluimajorui Jefimovui Marijampolės saugumo viršininkas papulkininkis Počinkovas praneša, kad tų metų liepos 27 d. čekistų operacijos dėka buvo "fiziškai sunaikintas" Vytauto rinktinės 42 kuopos vadas Perkūnas. Kas tai per kombinacija? Kitame pranešime ji nupasakota detaliai.

1948 m. gegužės mėnesį Marijampolės MGB užverbavo partizano Antano Podolskio - Demono sesers vyrą, kurį pavadino Beržiniu. Vykdydamas naujųjų šeimininkų valią, Beržinis per Valavičių kaimo gyventoją Juozą Bočį užmezgė ryšius su Demonu. Norėdamas įgyti Demono ir kuopos vado

Broniaus Augustinavičiaus - Dženkausko - Perkūno pasitikėjimą bei sužinoti jų slėptuvės vietą, Beržinis pasiėmė auginti mažametį Demono sūnų. Partizano žmona jau buvo suimta.

Perkūnas betgi buvo atsargus ir savo slėptuvės nerodė. Tuomet saugumas nutarė likviduoti Perkūną, ir taip sukompromituoti Demoną. Iš Beržinio sužinoję apie retkarčiais tarp partizano ir jo vado kylančius ginčus, saugumiečiai įsakė Beržiniui sukurstyti Demoną prieš Perkūną. Susitikęs su giminaičiu, saugumo agentas turėjo užsiminti apie įtartiną Perkūno elgesį, apie galimus jo ryšius su saugumu. Esą, labai galimas dalykas, kad Perkūnas ruošiasi išduoti visą būrį.

Žinoma, tai buvo įžūlus melas. Bronius Augustinavičius - Dženkauskas - Perkūnas buvo vienas rimčiausių ir principingiausių partizanų, todėl saugumas taip stengėsi jį pražudyti.

Demonas, kuris, kaip sakiau, kivirčijosi su vadu, buvo pasiruošęs šį melą priimti. 1948 07 27 ryšininko Bočio name surengiamas išgėrimas, kuriame dalyvauja Beržinis, Demonas, Perkūnas ir būrio vadas Ramis.

Vyrams įšilus, Beržinis pasiūlo pasivaikščioti po čia pat augantį miškelį. Atrodo, išėjo trise: Demonas, Perkūnas ir Beržinis. Pasivaikščiojimo metu Beržinis priminė Demonui savo "nuogąstavimus" dėl kuopos vado ir pasiūlė nepraleisti tokios geros progos su juo susidoroti.

Demonas pakluso ir ten pat nušovė Perkūną iš pistoleto. Žuvusiojo kūną išdavikai užkasė miške.

Štai kas apie tai rašoma Marijampolės MGB viršininko pplk. Počinkovo 1948 07 29 suvestinėje Nr.00211 LTSR saugumo ministrui gen.mjr. Jefimovui. "1948 07 27 per agentą Beržiną (Beržinį) vykdomos operatyvinės čekistų kombinacijos metu buvo fiziškai sunaikintas Vytauto bandbrigados 42 bandkuopos vadas Augustinavičius - Dženkauskas Bronius, Juozo s. - Perkūnas".

Gavę Beržinio žinią, saugumiečiai atvažiavo į miškelį, atkasė nušautąjį ir, įsitikinę, kad tai tikrai Perkūnas, grįžo atgal. Palaukę, kol apie tai sužinos Demonas, jie pasiūlė šiam bendradarbiauti, grasindami, kad priešingu atveju rinktinės

vadovybei bus pranešta, kas nužudė kuopos vadą. Antanas Podolskis - Demonas, kuriam už tai grėsė partizanų karo lauko teismas, sutiko bendradarbiauti ir pražudė dar ne vieną laisvės kovotoją.

Saugumiečiai tiesiog negalėjo išsiversti be provokacijų, kurias tarpusavy vadino kombinacijomis, operatyvinėm čekistų kombinacijom. Išlikusiuose jų archyvuose gausu šitų kombinacijų aprašymų. Ne viena ir ne dvi jų tenka Tauro apygardai.

1948 m. suimama partizano Dėdės sesuo Agota - Ona Išganaitytė, gimusi Šilavoto valsč. Lankelio kaime. Žinodami, kad suimtoji - Geležinio Vilko rinktinės štabo ryšininkė, bet neišgavę iš jos prisipažinimo, saugumiečiai nutaria per ją sukompromituoti vieną rinktinės partizaną - Albiną Švedą - Radastą. Štai kaip tai aprašo patys saugumiečiai, tie, kurių, anot Dzeržinskio, karšta širdis, šalta galva ir švarios rankos.

... Jie žino, kad sklando gandai, esą Radastas kaltas dėl kelių partizanų, jų tarpe ir būrio vado Algirdo Varkalos - Daumanto žuvimo (galbūt, patys tą gandą paskleidė). Taip pat žino, kad suimtoji Išganaitytė, atsidūrusi laisvėje, pirmiausia pasistengs susitikti su savo broliu partizanu Dėde. Suprantama, gavusi įteikti kokį laišką, jį taip pat pirmiausia parodys broliui.

Vykdydami sumanymą, saugumiečiai suvaidina Išganaitytės užverbavimą dirbti saugumui ir jau kaip savo agentei įteikia jai laišką, adresuotą Švedui - Radastui. Laiške į Radastą kreipiamasi kaip į MGB agentą.

Paėmusi laišką, Išganaitytė dingsta iš saugumo akiračio ir toliau dirba pogrindyje. Saugumiečiai teisingai spėja, kad jų klastotė atsidūrė partizanų rinktinės štabe. Tačiau jų džiaugsmas - pirmalaikis. Partizanai atspėjo priešo klastą, ir Radastas dar du metus vadovavo Vytauto rinktiėns žvalgybai, kol 1950-ais metais žuvo kartu su rinktinės vadu.

Apie tai - sekančiame skyriuje, o pabaigai - pasakojimas apie dar vieną kombinaciją, kurią atliko jau kiti, Vilkaviškio saugumiečiai.

1949 10 12 užėjęs pas Vladą Sauką, dirbantį saugumui Plieno slapyvardžiu, Savanorio grupės partizanas Vincas Gaščiulis -

Girinis, Mėnulis paprašė Plieną iškviesti iš Kauno ten gyvenančią jo seserį Salomėją Gaščiulytę. Vėlgi neįtardama išdavystės, ši dažnai lankėsi pas kitą Vižaidų kaimo gyventoją, dirbančią saugumui Žvaigždės slapyvardžiu.

Plieno informuota Žvaigždė važiuoja į Kauną ir sutaria, kad Gaščiulytė atvažiuos į jos sodybą prieš didžiąsias "šventes" - lapkričio 6-tą.

Lakričio 7-tą auštant Girinis vienas atėjo pas Plieną susitikti su seserim. Sužinojęs, kad ji pas Žvaigždę, per Plieną siunčia jai raštelį, kviesdamas ateiti. Perdavęs raštelį partizano seseriai, Plienas tuoj pat praneša apie būsimą susitikimą saugumiečiams.

Nutariama V.Gaščiulį - Girinį suimti gyvą. Tai atlikti pavedama Plienui ir jo giminaičiui, Vilkaviškio milicininkui V.Saukai, kuris "atsitiktinai" užklysta pas brolį. Girinis susitikti su "svečiu" nepanoro ir pagrasino jį nušauti. Plienui teko veikti vienam.

Lapkričio 8 d., maždaug 4-tą val. ryto, pakalbėjusi su broliu, Gaščiulytė Saukos - tėvo išvežama, atgal pas Žvaigždę. Sulaukęs, kada Girinis atsiguls, Sauka kirvio pentimi jį apsvaigino ir, pašaukęs laukusį giminaitį, pamėgino surišti. Kaip spec. pranešime LTSR Valst. saugumo ministrui Kapralovui rašo Vilkaviškio saugumo viršininkas, rišdami partizaną, saugumo samdiniai sutriko, nesurišo jo kaip reikiant, ir agentas Plienas pistoleto šūviu į galvą Girinį nušovė (GGRTC, F3, b.Nr.41/43, t.2).

Tos pačios dienos vakare kartu su tėvu Plienas įkėlė žuvusiojo lavoną į vežimą ir, nuvežę prie plento, sutartoje vietoje perdavė Vilkaviškio saugumiečiams. Maskuodami savo agentą, šitie inscenizavo kariuomenės ir partizanų susišaudymą. Šaudoma buvo šalia aktyvaus Savanorio grupės partizanų rėmėjo Bieliuko sodybos.

Kaip rašoma tame pačiame pranešime, mistifikacija pavyko. Ne tik aplinkiniai gyventojai, bet ir patys "mūšyje" dalyvavę kariai bei stribai buvo įsitikinę, kad V.Gaščiulis - Girinis žuvo Alvito valsčiaus Pirmųjų Kumečių kaime. Tuo nesitenkindamas, Sauka - Plienas paleidžia gandą, kad Girinį išdavė partizanų ryšininkas Dambrauskas. Gandui sustiprinti čekistai

Dambrauskų sodyboje ruošia pasalas - "saugoja" jį nuo partizanų, o išdavikai Saukos darbuojasi toliau.

PASIVADINO VAMPYRU

Vos praėjus frontui, Vytautas Gavėnas ėmė telkti Marijampolės apskrities Ožkasvilių, Valavičių, Širvydų ir kitų kaimų vyrus partizaninei kovai. Būdamas sumanus, jaunas ir energingas, jis nesitenkino būrio vado pareigomis. 1945 m. liepos 19 d. pas Skardupių gyventoją Antaną Ylių V.Gavėnas susitiko su aviacijos kapitonu Leonu Tauniu, vyr. ltn. Albinu Ratkeliu ir Jonu Pileckiu. Klebonijoje vyrai aptarė partizanų būrių bendradarbiavimo, organizuotės, partizanų spaudos ir partizanų štabo įkūrimo klausimus. Kai tų pačių metų rugpjūčio 15 d. toje pačioje klebonijoje buvo įkurta Tauro partizanų apygarda, V.Gavėnas dirbo apygardos štabe ir aktyviai dalyvavo organizuojant Lietuvos Išlaisvinimo Komitetą (LIK'ą).

1945 m. birželio 25 d. žuvus broliui Vladui ir dar dviem Muškietininkų būrio partizanamas: Vincui Borutai - Žvalgui ir Sigitui Melnykui - Portui, Vytautas slapta organizavo jų laidotuves Gudupių kapinėse, dalyvavo gedulingose pamaldose Skardupių bažnyčioje ir prisiekė kovoti iki pergalės arba mirties.

Dabar jis - Tauro apygardos baudžiamojo būrio ir Vytauto rinktinės vadas, griežtas išdavikams, skundikams ir šnipams.

Jį dažnai mini Juozas Lukša savo garsiuosiuose "Partizanuose". Vampyras padėjo ruošti visas J.Lukšos - Skirmanto išvykas į užsienį. Jis - vienas Blynų baliaus iniciatorių ir organizatorių. Jo vyrai budi pagelžkelyje "baliaus" metu ir išveža Mažylį ir merginas už miesto. Sužinojęs, kad Pušelė ir Saulutė sužeistos, V.Gavėnas pats pervežė jas į konspiracinį butą ir tuoj pat grįžo su medike Aušrele, kuri suteikė nukentėjusioms pirmąją pagalbą.

Apvaizda jį saugo ištisus šešerius partizanavimo metus. Už jo galvą buvo žadami dideli pinigai, tačiau galvas prarasdavo tie, kurie jį persekiojo. Matydamas, kad gyvo nepaims, priešas nutarė jį bent sunaikinti: vien Vampyro vardas kėlė stribams

siaubą.

Partizanai užeidavo pas Vižaidų kaimo gyventoją Vladą Sauką. Partizanų ryšininke Stase Saukaite - Živile Vampyras pasitikėjo. Tuo tarpu tiek ji, tiek jos brolis buvo saugumo užverbuoti. Kaip rašiau, Vladas Sauka KGB dirbo Plieno slapyvardžiu.

Vytauto rinktinės partizanai išdaviko sodybą pavertė savo susitikimų punktu.

Pats Plienas tampa aktyviu partizanų ryšininku. Įvykdęs ne vieną paties Vampyro užduotį, jis įgyja visišką pasitikėjimą rinktinės štabe. Pavyzdžiui, 1949 m. rugpjūtyje jis užverbavo dirbti partizanams artimą savo giminaitį, Vikaviškio milicininką Vitą Sauką. (Partizanai nežinojo, kad prieš verbuodamas Plienas nuėjo į saugumą, ir kad, sutikdamas bendradarbiauti, antrasis Sauka jau vykdė NKVD užduotį: suimti arba bent sunaikinti Vampyrą.)

Toliau - dar gražiau. Plienas praneša čekistams, kad partizanams talkina jo paties sesuo Stasė, kuri, Vampyro patarta, įstojo į komjaunimą ir pradėjo dirbti Keturvalakiuose telefoniste, kad galėtų informuoti partizanus apie priešų planus. Pasak jo, tų metų rugsėjo 17-ąją sesuo jau perdavė partizanams pirmą pranešimą apie Keturvalakių valsčiaus partinius darbuotojus ir aktyvistus.

Tą naktį į Saukų sodybą atėjo Vytauto rinktinės ūkio dalies vedėjas Slapukas, jo pavaduotojas Spindulys ir Kalinys. Jie atnešė antitarybinės spaudos: lapelių ir laikraščių. Slapukas liepė Plienui dalį spaudinių perduoti ryšininkui Broniui Rudzevičiui į Gižus ir Vitui Sedziniauskui į Bardauskus, o Kalinys, kaip jau buvo minėta, kalbėjosi su Stase Saukaite.

Kadangi tuo metu jau buvo pradėtos Vampyro gaudynės, Rudzevičiaus ir Sedziniausko suėmimas buvo atidėtas ateičiai, o rugsėjo 22-ą Plienas slapta suvedė savo seserį - paklydėlę su čekistais. Apklausiama, ta prisipažino iš Kalinio gavusi užduotį išaiškinti Keturvalakių aktyvistus ir sudaryti jų sąrašą. Po tokio prisipažinimo 1949 09 22 Stasė Saukaitė taip pat buvo užverbuota ir tapo KGB agentu Grūdu. Jai buvo pavesta

išaiškinti Vytauto rinktinės štabo žvalgus, ryšininkus bei partizanų slėptuves.

Partizanams Grūdas galėjo perdavinėti tik savo naujųjų šeimininkų - kagėbistų patikrintas žinias.

1949 12 19 Plienas turėjo susitikti su Vampyru pas Gižų valsč. Pagrandų k. ūkininką Antaną Grinkevičių.

Prieš vykdamas į susitikimą pranešė apie tai čekistams. Jam buvo liepta išaiškinti, kaip ilgai partizanai bus pas Grinkevičių ir, grįžtant iš susitikimo, pranešti tai kagėbistams. Plienui išėjus į susitikimą su partizanais, KGB į Paežerių mišką išsiuntė dvi kariuomenės ir saugumiečių grupes. Pasislėpę per kilometrą nuo susitikimo vietos, jie laukė ženklo pulti partizanus, tačiau grįžęs Plienas pranešė, kad partizanai pas Grinkevičių nepasiliko - išėjo Šunskų kryptimi.

Vengdami dešifruoti Plieną, saugumiečiai Grinkevičiaus sodybos nekrėtė ir iš jos išėjusių partizanų nepersekiojo. Naudojantis tuo, kad po šio susitikimo Plienas įgijo dar didesnį partizanų pasitikėjimą, KGB kabinetuose buvo nutarta Vampyrą likviduoti Saukų namuose - kai tik partizanas į juos užsuks.

Pagal LTSR MGB patvirtintą planą Plienas buvo aprūpintas specialiais nuodais.

Vampyras kartu su Slapuku ir Kaliniu į sodybą atėjo 1950 01 16 pavakarėje. Rinktinės vadui rūpėjo susitikti su neseniai ištekėjusios Stasės Saukaitės vyru - Keturvalakių stribu. Norėjo pasimatyti ir su savo tėvu.

Suderinusi datą su saugumu, Saukaitė - Grūdas pasiūlė susitikti ten pat, Vižaiduose, pas Sauką, vasario 9 dieną.

Išvakarėse, vasario 8 d. prie sodybos buvo įrengta pasala, vadovaujama KGB leitenanto Pozdniakovo. Vasario 9 d. 2 val. į agento sodybą atėjo Vytauto rinktinės vadas Vytautas Gavėnas - Vampyras, Granitas, jo adjutantas Stasys Ališauskas - Kalinys ir rinktinės žvalgybos viršininkas Albinas Švedas - Radastas.

Vakarieniaujant Saukaitė įpylė į gėrimą iš brolio gauto specialaus preparato. Buvo tikimasi, kad, jo užgėrę, partizanai užmigs ir bus paimti gyvi. Tačiau pavargę vyrai gėrė vos ne vos ir netrukus sulipo ant aukšto miegoti. Čiupęs gabalą kreidos, Plienas lubose apibrėžė partizanų pdilsio vietą - čekistų žiniai.

Preparatui pradėjus veikti, Kaliniui ir Radastui pasidarė bloga, ir jiedu pradėjo brazdėti žemyn. Tai išgirdę, kareiviai paleido ugnį. Kalinys su Radastu žuvo, o Vampyras buvo sužeistas. Matydamas, kad neišsigelbės, jis nusišovė.

Plienas dėl akių buvo suimtas.

Žuvusiųjų kūnai buvo atvežti į Marijampolę ir po "šermenų" Marijampolės turgaus aikštėje užkasti tarp kapinių ir Šešupės esančiame žvyryne, kuriame saugumiečiai jau buvo pamėgę užkasinėti partizanų vadus ir štabo pareigūnus.

Žuvus Vampyrui, Radastui ir Kaliniui (visi jie partizanavo nuo 1945 m.), Vytauto rinktinės štabe beliko Slapukas, Neptūnas ir Aušrelė. Jiems likviduoti saugumiečiai rezga naujas pinkles - operatyvinį planą, kurio pagrindiniai veikėjai - tie patys: Plienas, Grūdas ir dar Žiemys. Plienui liepiama susitikti su partizanų ryšininku V.Sedziniausku ir jam papasakoti apie 3 štabo darbuotojų žūtį, pridedant legendą apie štabo dokumentus. Esą Vampyras juos palikęs saugoti pas Sauką, kareiviai kratos metu jų neradę, o Sauka tardomas neprasitarė. Plienas turi paprašyti, kad ryšininkas visą tai perpasakotų Slapukui, ir kad tas ateitų dokumentų pasiimti.

Planuojama, kad toliau ryšį su Slapuku palaikys Grūdas, o Plienas ir jo tėvas, saugumiečių apginkluoti, lauks ateinančio partizano. Atėjusį likviduos.

Tuo pačiu metu saugumo šnipas Žiemys susidraugauja su partizanų ryšininke Šlamiškiene, per kurią stengiasi sužinoti, kur yra Slapuko slėptuvė.

O štai kaip prieš mirtį (mirė 1992 metais) Vampyro žuvimą aprašė pats Vladas Sauka. Savo "tiesą" jis išdėstė 1990 06 08 dieną.

"MAN NEBUVO KITOS IŠEITIES"

Išspausdinus straipsnį "Gyvenimas atveria akis" ("Dobilas", 1990.06.08 Nr.26 (36), išaiškėjo tikrosios V.Gavėno - Vampyro žuvimo aplinkybės. Pasakoja buvęs Vižaidų kaimo gyventojas Vladas Sauka, g. 1927 m. Vampyrą gerai pažinojau, nes buvo

keletą kartų užėjęs į mūsų sodybą. Tada naktį eidavo vieni, dieną - kiti. 1950 m. kovo mėn. apie 4 val. ryto atėjo keturiese. Vienas iš jų buvo su barzda. Kalbėjosi su Vampyru, minėjo kažkokią 9 val., po to išėjo. Mama užnešė ant aukšto patalus ir vyrus paguldė. Rytui auštant, išėjau į kiemą ir pamačiau prie šulinio gulintį kareivį. Pamčiau, kad kareiviai taip pat slėpėsi už serbentų, namo kampo. Kareivis šūktelėjo rusiškai: "Eikš čia Gulti!" Atsivėrė klojimo durys, ir vidun pasišaukė karininkas. Visi kalbėjo rusiškai, tik vienas lietuviškai. Atsidūriau ginkluotų vyrų apsuptyje. Užklupo klausimu: "Kur banditai? Ar ant aukšto?" Man nebeliko nieko kito, tik jiems pritarti. Man nebuvo kitos išeities. Tai tokia tos išdavystės istorija, nes supratau, kad kareiviams viskas žinoma. Aš nieko nekviečiau, lubų kreida neapvedžiojau. Girdėjau, kaip kareiviai šnekėjosi, kad atsekė Vampyro pėdomis ir girdėjo, kaip pievose traškėjo ledas. O Vampyro grupė žuvo susišaudymo metu. Visus tris nutempė nuo aukšto, sukrovė į sunkvežimį ir išvežė Marijampolės kryptimi. Mudu su tėvu areštavo, tardė, bet paleido. Bijodami išvežimo į Sibirą, išsikėlėm gyventi į Kaliningrado sritį. Dabar gyvenu Kaune, džiaugiuosi Sąjūdžio veikla, aukojau blokados fondui.

Mano sąžinė rami, noriu, kad tai žinotų visi.

Vladas Sauka

* * *

Po 1990 03 11 archyvuose buvo aptiktas slaptas dokumentas, kuriame minimas ir agentas Plienas (GGRTC, F-3, b. Nr.41/43). Cituojamas raštas gražiai papildo saugumiečio V.Saukos - Plieno išpažinimus apie ramią sąžinę:

"MGB apskrities skyriaus virš. pavad. drg. Krugovcovo kontroliuojama agentūra

...

4. Agentas Plienas - aktyviai panaudojamas agentūrinėje byloje "Saulėlydis". Vampyro gaujos ryšininkas, jo namai - gaujos ryšių punktas. Patikrintas darbe ir įtvirtintas (zakrieplion). Juo pasitiki banditai Vampyras, Slapukas, Kalinys...

Pagal LTSR MGB patvirtintą planą aprūpintas specpreparatu, kurį, palankiai susiklosčius aplinkybėms, panaudos.

Ryšys su agentu palaikomas per jo seserį... 1949 m. lapkritį Plienas likvidavo vieną banditą. Pogrindis įtarė gaujos rėmėją Dombrauską."

MŪŠIS TALKIŠKIŲ PELKĖSE

Iš agentų saugumas sužinojo, kad Pilviškių valsčiuje į pietus nuo Žiūrių Gudelių kaimo prie ežero taip vadinamose Talkiškių pelkėse vyksta partizanų Žalgirio ir Vytauto rinktinių vadų pasitarimas. Saugumiečiai sujudo. Ežero apylinkėse buvo suruoštos pasalos, o MGB agentas, slapyvardžiu Ivanovas, gavęs užduotį, nuvyko prie ežero - žuvauti. Ivanovas buvo Žalgirio rinktinės vado Juozo Tamaliūno - Stumbro artimas giminaitis.

1950 06 22, išplaukęs į ežerą neva žuvauti, jis stebėjo Tamaliūno sesers namus ir apylinkes. Jau kitą dieną pastebėjo, kaip iš krūmų išėjo 4 vyrai kariškomis uniformomis ir nuėjo ežero link. Po kiek laiko jie grįžo.

Buvo 14 valanda. Ivanovas sutartu būdu pranešė operatyvinei čekistų grupei. Prie ežero pasileido automašinos su saugumiečiais, "liaudies gynėjais" ir trimis šunimis. 17 valandą prasidėjo vietovės šukavimas. Partizanų ieškojo 74 kareiviai ir 11 stribų.

Netrukus pelkės prieigose budėjęs partizanų sargybinis pradėjo šaudyti ir sužeidė vieną šunį ir jo šeimininką. Po kiek laiko kareivių grandinė susidūrė dar su dviem partizanais. Susišaudyme buvo nukautas persekiotojų būrio vadas Podosinnikovas, eilinis Čižikovas ir tarnybinio šuns instruktorius Zubkovas. Partizanai įnirtingai kovėsi visą dieną. Čekistai krito vienas po kito.

20 val. baudėjai sulaukė pastiprinimo - 72 kareivių ir dar trijų tarnybinių šunų, kurie prisijungė prie pelkes apsupusių kareivių. Sutemus apsupties žiedas buvo praplėstas naujai atvykusių kareivių būriu.

Apie pirmą valandą nakties buvo pastebėti trys partizanai, kurie, manydami, kad jau prasiveržė pro apsuptį, pakilo eiti. Į juos buvo paleista stipri ugnis. Partizanai sukrito žemėn ir pradėjo atsišaudyti, bet, apšvietus vietovę raketomis ir paleidus į darbą kulkosvaidžius, visi trys buvo nukauti.

Birželio 23-ą vietovė buvo dar kartą atidžiai perkošta. Įvyko dar pora susišaudymų.

Tą vidurvasarį Talkiškių pelkėse žuvo penki partizanai: Žalgirio rinktinės 33 kuopos vadas Juozas Tamaliūnas - Stumbras, Vytauto rinktinės vadas Algimantas Matusevičius - Neptūnas, 33 kuopos, dar kitaip - Trispalvės tėvūnijos eiliniai Jonas Raulynaitis - Lokys ir Jonas Žemaitis - Kantas. Penktas žuvo Vytauto rinktinės štabo darbuotojas, kurio pavardė nežinoma.

Pasak saugumiečių raporto, Stumbras nuo 1944 metų su kareiviais ir stribais buvo susidūręs 21 kartą.

Iš žuvusiųjų buvo paimti 3 automatai, vienas automatinis šautuvas, 3 pistoletai, 1 granata, 1 žiūronai, 246 egz. "Laisvės žvalgo" Nr.5, 1950 m., 68 egz. "Partizano" Nr.2/61, 1950.II.25 d., "Kreipimasis į tėvus, jaunus mokytojus ir mokinius". Viso pas partizanus buvo rasti 757 laikraščiai ir lapeliai.

MŪSŲ STALINAS

Negaliu nepaminėti dar vieno drąsaus ir ryžtingo 44-os kuopos II būrio partizano Juozo Vaičiulaičio. Okupantui sugrįžus, Juozas pradėjo slapstytis, vėliau įstojo į I Muškietininkų būrį. Žuvus būrio vadui Vincui Borutai, J.Vaičiulaitis paskiriamas būrio vadu ir pasirenka Stalino slapyvardį. Buvo reiklus, drąsus, nevengė mūšių, sakydamas, kad drąsus tik vieną kartą miršta. Kartą čekistai ar tai patys, ar tai išdavikų padedami surado jo slėptuvę. Laimė, be žmonių. Bet dokumentai buvo nepaslėpti, ir kareiviai pradėjo juos tyrinėti - ne tiek turinį, kiek parašus. Keliose vietose aptikę Stalino parašą, įtūžo, pradėjo keiktis: "... matj, matj ... my krovj prolivajem, a sam Stalin banditam pomogajet... matj... matj...

chvatit". Viską metę, nutarę nesikišti į paties Stalino veiksmus, kareiviai išėjo savais keliais. Sužinoje apie tą įvykį, partizanai turėjo skanaus juoko, o Stalinas tuoj pat virto Vėju.

Vėjas sėkmingai partizanavo kelis metus. Žuvo beprasmiškai, net ginklo nepakėlęs. Panausupio beržyne, prie Amalvos palių, Brizgio sūnus varė naminę. Vėjas su dviem draugais grįžo į Palias, į stovyklą, ir nešėsi maistui dvi žąsis. Užėję Brizgiuką, paprašė, kad šis parneštų paukščius namo ir išvirtų, o jie tuo tarpu pabūsią prie bravoro.

Eidamas vaikinas sutiko stribus; nors žąsis spėjo sumesti į Dovinę, stribai tai pamatė ir pradėjo paauglį mušti. Tas viską papasakojo. Ne tik papasakojo, bet ir nuvedė stribus prie bravoro, kur sėdėjo budrumo netekę partizanai. Prisėlinę kiek galima arčiau, atidengė ugnį.

Kitą dieną lavonus nuvežė į Gudelius, o vėliau užkasė prie kapinių tvoros, kur buvo užkasta ir daugiau partizanų. Prieš keliolika metų perkėlus kapinių tvorą, partizanų kapai atsidūrė kapinėse. Nuo Atgimimo pradžios jie tvarkomi.

1993 m. prie kapo pastatytas paminklas.

Įdomu, kad Tauro apygardoje kovojo dar vienas Stalinas. 1946 m. Marijampolės MVD viršininko papulkininkio Kliučonok'o sudarytame pavienių partizanų sąraše yra ir 1905 m. gimęs Antanas Žemaitis - Stalinas.

Šį slapyvardį buvo pasirinkęs ir Sakalo būrio (Alytaus apskritis) kovotojas Stasys Žaliauskas.

SVETIMOJ PADANGĖJ

Apie šių vaikinų likimą artimieji nežinojo 40 metų. Ir tik po Kovo 11-osios, atsiradus galimybei bent akies krašteliu žvilgtelėti į KGB (MGB) archyvus, buvo aptikta Baltarusijos karinės apygardos MGB kontržvalgybos valdybos byla Nr.3846, pradėta ir baigta 1951 metais.

Kaltinamieji - lietuviai, tarnavę 32002 kariniame dalinyje Baltarusijoje (atrodo, jos šiaurėje, prie Pastovių). Prievarta paimti į okupantų kariuomenę, svetimųjų apsupti ir niekinami,

jie ilgėjosi Tėvynės ir laisvės.

Pradėjo slaptai susitikinėti, kurti planus ateičiai. Subrendo mintis: bėgti. Jei pavyks - ginkluotiems. Jei pavyks - tiesiai pas partizanus. Į namus juk negrįši.

Visi 10 pasirinko slapyvardžius. Kazys Petraška tapo Vėju, Juozas Juškauskas - Mėnuliu, Vincas Kavaliauskas - Vanagu, Antanas Žindžius - Gintaru, Antanas Žioba - Lapeliu, Juozas Zdanys - Aru, Juozas Linikas - Tanku, Algirdas Šilkaitis - Ratu, Česlovas Jasevičius - Beržu, Vytautas Matulaitis - Kiškiu.

1951 metų sausį išleistas atostogų, J.Juškauskas Prienų rajone susitinka su Kostu Marčiulaičiu (būsimuoju partizanu Slanka), žmonos broliu Algirdu Marčiulaičiu bei K.Petraškos tėvu. Per juos J.Juškauskas perdavė laišką partizanui Klemensui Marčiulaičiui. Laiške rašė apie savo ir draugų ketinimus pasitraukti iš kariuomenės pas partizanus.

Grįždamas parvežė į dalinį antitarybinį atsišaukimą, kurį perskaitę, vaikinai sudegino.

Grupės vadovas K.Petraška ragino bėgti tuoj pat - 1950 - 1951 m. žiemą, blogiausiu atveju - pavasarį, prieš atšylant. Nežinia kodėl, pabėgimas buvo nukeltas į 1951 m. vasarą. O birželį prasidėjo suėmimai.

Galbūt, vaikinai sugaišo, kompaso ir geografinio Baltarusijos žemėlapio ieškodami. Kompasą jie įsigijo, bet pametė, o gauti žemėlapį taip ir nepavyko.

Birželio viduryje prasidėjo suėmimai. Pirmieji buvo suimti Petraška, Juškauskas, Kavaliauskas ir Žindžius.Per savaitę kamerose atsidūrė ir likusieji.

A.Žioba, kuris po kalėjimų ir lagerių vis dėlto išliko gyvas, 1994 m. laiške spėja, kad juos pražudė laiškas, kurį Petraška, Juškauskas, Kavaliauskas ir Žindžius parašė Algiui Marčiulaičiui į Prienus. Tarp eilučių sūdytu vandeniu buvo parašytas kitas tekstas. Adresatas tą tekstą išryškino, bet nesunaikino ir, Marčiulaitį suimant, įkaltis atsidūrė saugume.

A. Žioba prasitaria dėl suėmimo buvus ir kitokių spėlionių, bet jų nekonkretizuoja.

Kaip ten bebūtų, birželio 16 -25 d. buvo suimti:

Kazys Petraška, Juozo s., g. 1928 m. Simno raj. Daugirdų kaime, valstietis, spec. vidurini pedagoginis išsilavinimas, nevedęs;

Juozas Juškauskas, Prano s., g. 1926. Prienų raj. Kėbliškių kaime, valstietis, vidurinis išsilavinimas, vedęs;

Vincas Kavaliauskas, Stasio s., g. 1929 m. Prienų rajono Senaūčio kaime, valstietis, išsilavinimas -8 klasių, nevedęs;

Antanas Žindžius, Kazio s., g. 1929 m. Ariogalos raj. Burbiškio kaime, valstietis, baigė 9 klases, nevedęs;

Juozas Zdanys, Povilo s., g. 1928 m. Vilkaviškio raj. Širvydų kaime, valstietis, vidurinis išsilavinimas, nevedęs;

Antanas Žioba, Antano s., g. 1928 m. Prienų raj. Rūdos kaime, valstietis, baigęs7 klases, nevedęs;

Juozas Linikas, Tomo s., g. 1929 m. Lazdijų raj. Jurčiūnų kaime, valstietis, išsilavinimas - nebaigtas vidurinis, nevedęs;

Algirdas Šilkaitis, Antano s., g. 1928 m. Dotnuvos raj. Pakarklių kaime, valstietis, išsilavinimas -5 klasės, nevedęs;

Česlovas Jasevičius, Kazio s., g. 1929 m. Suvalkų vaivadijos, Seinų valsčiaus (gminos) Jodeliškių kaime (Lenkijoj), valstietis, vidurinis išsilavinimas, nevedęs;

Vytautas Matulaitis, Valentino s., g. 1928 m. Radviliškio rajono Paberžių kaime, valstietis, baigęs 7 klases.

Visi eiliniai, visi paimti kariuomenėn 1950 m. balandį.

Suimtieji buvo kaltinami ryšiais su lietuvių ginkluotu pogrindžiu, antitarybinės organizacijos sukūrimu, ketinimu pabėgti iš tarybinės armijos su ginklu rankose, šnipinėjimu...

Pasak tardytojų, daugiausia šnipinėjo J.Juškauskas. 1951 06 06 jis gavo jau minėto Algirdo Marčiulaičio laišką, kuriame buvo prašoma slaptų žinių, reikalingų amerikiečiams. J.Juškauskas atsakė birželio 10 dieną. Abu laiškai atsidūrė saugume.

V.Kavaliauskas dar prieš kariuomenę, 1947 m., gyvendamas Prienų raj., Senaūčio kaime, pažinojo partizaną (saugumiečių terminologija - banditą) Pjūklą, kurio pavestas, keliskart gabeno laiškus savo broliui Šilavoto stribui Juozui Kavaliauskui. (Vėliau Pjūklas užverbavo Juozą Kavaliauską teikti žinias Lietuvos pogrindžiui.)

V.Kavaliauskas taip pat parašė savo pažįstamam Šujos mieste tarnaujančiam Simonaičiui, prašydamas žinių apie jo dalinio ginkluotę.

Sunkiausiai buvo kaltinamas K.Petraška: ryšiai su antitarybiniu pogrindžiu, lietuviškos antitarybinės grupės sukūrimas, ginkluoto pabėgimo ruošimas, buržuazinės Lietuvos šlovinimas, tarybinės tikrovės šmeižimas.

Visiems kaltinamiesiems buvo inkriminuojamas patriotinių dainų dainavimas. Atrodo, "vyresnysis brolis" dainų bijojo ne mažiau, nei ginkluoto pasipriešinimo.

Byloje liudijo J.Kavaliauskas, A.Marčiulaitis ir Iniakinas.

Teismas vyko Minske.

1951 11 19 buvo surašyta kaltinamoji išvada, kuria remiantis K.Petraška, J.Juškauskas, V.Kavaliauskas ir A.Žindžius buvo nuteisti sušaudyti, o J.Zdanys. A.Žioba, J.Linikas, A.Šilkaitis, Č.Jasevičius ir V.Matulaitis 25 metams uždaryti į lagerius.

Kazimieras Petraška buvo sušaudytas 1952 m. birželio 20 d. Tikriausiai tada pat žuvo ir Juozas Juškauskas bei Vincas Kavaliauskas.

Žindžiui mirties bausmė buvo pakeista į 25 m. kalėjimo. Liudininkas A.Marčiulaitis gavo 15 metų.

Žinome, kad po kalėjimų ir lagerių liko gyvas ne tik A.Žioba, bet ir J.Linikas. Bronius Kunca iš šio būrio nebuvo net suimtas. Grįžęs iš kariuomenės, vadovavo Marijampolės raj. "Tarybinės žemės" kolūkiui.

Tuoj po bylos buvo ištremti Kazimiero Petraškos tėvai, brolis Petras, seserys Petronėlė, Albina ir Joana. Tėvynėje liko tik brolis Juozas ir sesuo Julija, kurie jau buvo vedę ir gyveno atskirai.

Štai ką apie žuvusį brolį ir apie save pasakojo sesuo Albina:

"Kazimieras išėjo į kariuomenę 1950 04 10. Buvo antra Velykų diena. Prieš išeidamas atsisveikino visus kaimynus ir draugus. Buvo neramus. Tų metų kalendoriuje radom užrašyta, kiek dar jam liko dienų praleisti tėviškėje. Aplankė "diedukų" - senelių kapus. Grįžęs pasakė: "Jų kapai žinomi, o kur bus mano kapas - nežinia". Dar radome parašyta, kad mama jo lauks, bet jau nesulauks.

Tų paskutinių Velykų pirmą dieną ėjau su juo parsinešti sulos. Žydėjo žibutės. Jis labai mėgo dainuoti ir eidamas dainavo:

Jau pavasaris išaušo, ir gėlių pilni laukai.
Ir padangėj suvirpėjo skardūs vyturio balsai.
Tu, nuėjęs pas kaimyną, ant šienelio užmigai.
Sapnavai, kad Tėviškėlėj jau žali laisvi laukai.

Kitą dieną tėtė arkliu pavėžėjo jį į Balbieriškį. Įvažiuojant į mišką, atsigręžęs pasižiūrėjo į namus. Lyg nujautė, kad tikrai paskutinį kartą mato tėviškę.

1952 11 16 d. buvome išvežti. Pirmiausia nuvežė į Simną, iš jo - į Kauno kalėjimą. Pasakė, kad esam 5 metams tremiami į Kazachiją.

Trėmė per kalėjimus, kiekviename jų laikė tol, kol susidarydavo didesnė išvežamų grupė. Labai ilgai laikė Oršos kalėjime.

Kazachiją pasiekėm tik Naujųjų metų išvakarėse. Apgyvendino Kustanajaus srityje, Fiodorovo rajone, "Gegužės 1-osios" tarybiniame ūkyje. Jame praleidome šaltą, su didelėmis pūgomis - buranais žiemą. Stalinui mirus, 1953 m. pavasarį buvom amnestuoti ir grįžom į namus, kurie jau buvo nugriauti".

Iš mokytojos Natalijos Kvedaraitės 1993 m. laiško:

"(Su Kazimieru - Red.) mokėmės gretimose klasėse. Jis mokėsi vidutiniškai. Pažymiai buvo įvairūs. Jam labai gerai sekėsi muzika, šokiai, sportas, istorija, lietuvių kalba. Labai mėgo dainuoti - turėjo gerą balsą ir klausą. Mokėjo įvairių gimnastikos pratimų.

Buvo linksmas, sąmojingas, nepiktai pasišaipydavo iš savęs ir kitų. Draugiškas; draugavo su dviem klasės berniukais, kurie kartais pas jį ateidavo. Tačiau apie kai kuriuos savo darbus ir planus niekam nepasakojo.

1947 m. pavasarį 1 ar 2 savaites buvo laikomas Prienuose suimtas - dėl mokyklos komsorgo Bubnio žūties.

Įsiminė jo atsisveikinimas su kaimynais, einant į kariuomenę. Kai kuriuos jų aplankė 3 - 4 kartus. Buvo labai sunerimęs,

kalbėjo: "Arba aš negrįšiu, arba jūsų nerasiu". Negrįžo jis.

Manau, kad ta jo nuojauta buvo nepaprasta, teikiama iš aukščiau.

Labai mylėjo namiškius, kentėjo dėl sesers Joanos ligos, gerbė kaimynus".

Vyresnioji sesuo Julija:

"Apie brolio veiklą nieko nežinojau. Kad padeda partizanams, numaniau.

1947 - 1948 m. studijavau Kaune, Vytauto Didžiojo universitete. Brolis Kazimieras atvažiavo pas mane su didele kuprine, prašydamas pripirkti vaistų jo sužeistiems bei susirgusiems draugams. Atseit, aš geriau išmananti apie vaistus. Taip pripirkdavau pilną kuprinę.

Dar prisimenu: kartą išvažiuojančiai po studentiškų atostogų įdavė man laišką ir prašė įteikti jį Kaune piliečiui, kuris lauks manęs sutartą valandą sutartoje vietoje senamiestyje. Laišką įmečiau į pašto dėžutę.

Brolis Gudeliuose baigė 5 skyrius ir 1941 m. rudenį įstojo į Prienų gimnaziją. 1947 m. rugsėjį pradėjo mokytojauti Balbieriškio apyl. Žiūronių pradžios mokykloje. Tais pačiais metais įstojo į Kauno pedagoginės mokyklos neakivaizdinį skyrių. Mokytojavo kelis metus - iki pat išėjimo į kariuomenę."

MANO POKARIS

Gimiau 1928 m. rugsėjo mėn. 13 dieną Kalvarijos valsčiaus Būdviečių kaime gausioje ūkininko šeimoje. Augome trys broliai ir keturios seserys; aš buvau penktoji, jauniausia. Keturių metų likau našlaite - mirė mama. Tolesnė vaikystė buvo sunki, vasaromis ganiau gyvulius, žiemą mokiausi Juodelių mokykloje, vėliau Akmenynų 6-metėje, kurią baigiau 1941 metais.

Vokiečių okupacijos metais mokiausi Kalvarijos progimnazijoje ir baigiau tris klases.

Grįžus bolševikams, tėvas buvo išbuožytas, apie mokslus - nei kalbos.

Mūsų kaime gyveno tik šeši ūkininkai, darbštūs ir dori suvalkiečiai. Dabar kaimo nebėra, okupantai jį sugriovė.

Visam gyvenimui liko atmintyje kaimyno, savanorio Grabausko, pasakojimai apie kautynes ties Giedraičiais ir prie Suvalkų, kur lenkai juos netikėtai užpuolė. Kokia graži ir dora būtų buvusi mūsų Tėvynė, jei ne ši baisi lenkų klasta

Kai, praėjus frontui, grįžome iš evakuacijos (tai buvo 1944 metų lapkrity), savo trobesius radome sveikus. Juose gyveno kaimynai Grabauskai, kurių gyvenamas namas buvo sudegęs. Kitame namo gale buvo įsikūręs rusų štabas.

Susikraustėme pas Grabauskus.

Aplink namus vaikščiojo sargyba, kuri niekam pašaliniam neleido užeiti. Mano vyresnis brolis Petras buvo vedęs ir su žmona ir trim mažamečiais vaikais gyveno kartu. Tuo laiku rusų enkavedistai jau pradėjo gaudyti vyrus į kariuomenę. Kol gyveno rusų karininkai, į namus niekas negalėjo užeiti, net enkavedistai, tad broliui slėptis nereikėjo.

Viskas pasikeitė, kai kareiviai išėjo iš kaimo. Brolį tuoj pat paėmė į Raudonąją armiją, žinoma, "savanoriu". Ruošė aerodromą kažkur prie Gižų. Ten buvo ir daugiau tokių alkanų ir sušalusių lietuvių, kurie per porą mėnesių išbėgiojo kas sau.

Brolis grįžo į namus ir pareiškė, kad jei jau lemta vargti ir mirti, tai tiktai savo Tėvynėje ir už savo laisvę. Slapstėsi, nes žinojom, kad netrukus ateis jo ieškoti. Tuo laiku radę pasislėpusį, nesvarbu, ginkluotą ar beginklį, nušaudavo arba užmušdavo.

Reikėjo ruošti slėptuvę. Kur ir kaip? Brolio vaikai maži, reikėjo ir nuo jų slėpti. Pasitarę nusprendėme įrengti ją mažoje virtuvėlėje, prie viryklės, po grindimis. Kai vaikai išbėgdavo į lauką žaisti, brolis kasdavo. Žemes užpildavo pelenais ir brolienė arba aš išnešdavom į lauką ir išbarstydavom. Buvo padaryta mažytė slėptuvėlė.

Ilgai laukti nereikėjo. 1945 metų vasario mėnesį vieną ankstų rytą visus pažadino šunų lojimas ir durų daužymas. Vos tik tėvui atidarius duris, po kambarius pasklido rusai, ieškodami "bandito". Aš su drauge Birute Grabauskaite miegojau atskirame kambaryje. Birutė iššoko iš lovos ir, čiupus drabužius, nubėgo į gretimą kambarį pas tėvus.

Aš užsiklojau galvą ir likau gulėti, galvojau, neras. Staiga nutraukė nuo manęs apsiklojimą, pajutau šaltą metalą prie kaktos, apakino ryški prožektoriaus šviesa. Išgirdau rusišką žodį "banditka". Visiems įsakė keltis ir suvarė į vieną kambarį. Širdis pašėlusiai daužėsi, galvoje viena mintis: ar suspėjo brolis pasislėpti?

Uždraudę išeiti iš kambario, rusai visur ieškojo brolio. Nerado. Tada ėmė maisto atsargas ir ėdė kaip išalkę žvėrys.

Rusų vyresnysis liepė man rengtis. Nusivedė ant tvarto viršaus ir liepė versti šiaudus iš vienos vietos į kitą. Kareiviai stovėjo su paruoštais ginklais ir laukė, kada pasirodys "banditas". Aš žinojau, kad brolio čia nėra, tad nebijojau.

Kai šiauduose nieko nerado, tas vyresnysis ėmė grasinti, kad užmuš, keikti. Nežinau, kuo viskas būtų baigęsi, jei ne brolio žmona Genutė, kuri atbėgo manęs gelbėti. Dar pašūkalojęs karininkas liepė eiti virti stribams valgyti.

Kitą dieną, apiplėšę, pasiėmę, ko dar nesuėdė, išvažiavo.

Brolis ilgiau namuose būti jau negalėjo.

Išėjo mano brolis Petras, kaip ir tūkstančiai Lietuvos vyrų. Išėjo, kad nevergautų okupantams, išėjo su viltimi, kad teroras vienąkart baigsis. Išėjo palydėtas žmonos, pabučiavęs miegančius sūnelius. Pabučiavo ir mane, savo jauniausią sesutę. Išėjo į Kalvių kaimą, pas seserį Juliją ir jos vyrą Miką. Ten, iš anksto susitarę, susirinko daugiau vyrų. Visi jie nuėjo į Sūsninkų mišką. Visi buvo ginkluoti.

Išlydėjusi brolį, dažnai eidavau pas seserį Juliją, padėdavau dirbti, nes keturios dukros buvo dar mažos. Jos vyras Mikas - Naktinis, dienomis dirbo namuose, nes namai dar buvo neįtariami.

Naktimis jis važiuodavo prie Liubavo, į buvusią fronto liniją, rinko ginklus ir gabeno juos partizanams. Mes apie tai nežinojom: tokie dalykai nepasakojami.

Naktiniui išėjus ar išvažiavus, sesuo Julija, pasiėmus rožančių, sėsdavo prie lango ir melsdavosi, kol grįždavo vyras. Ši šeima dėl Lietuvos aukojo viską: laisvę, turtą, savo ir vaikų ateitį. Visi žinojo, kas laukia vien už neatsargų žodį, o čia...

Vieną naktį Naktinis, grįždamas ginklais ir šoviniais pakrautu

vežimu, prie Juodelių kapų pastebėjo stovint rusų karius. Apsisukti ar bent pasukti į šoną buvo vėlu, rusai vežimą pastebėjo. Važiavo dviese, su kitu partizanu. Reikėjo rizikuoti. Abu pasiruošė brauningus ir granatas. Apsimetė girtais, pradėjo dainuoti, kaip dainuoja girti. Sukirtę arkliams po botagą, nudavė, kad nemato stabdomi ir pravažiavo laimingai.

Rytojaus dieną Julija įdėjo į kibirą duonos ir kitų valgių, liepė man eiti į klojimą ir ką rasiu, tą pavalgydinti. Klojime radau jauną vaikiną, valantį automatą. Pavalgęs maloniai padėkojo. Tai buvo pirmas mano tada dar trumpame gyvenime sutiktas partizanas. Kaip vėliau sužinojau, tai buvo Vytautas Matulevičius - Pempė.

Kitą kartą man būnant pas seserį, vakare, jau sutemus, į kambarį įbėgo du partizanai: man jau pažįstamas Pempė ir kitas, peršauta ranka. Tas vaikinas gyveno gretimame kaime.

Kol su seserimi tvarstėme sužeistąjį, į kambarį užėjo kaimynas. Pempė ir sesers vyras kaimyną įspėjo, kad niekam neprasitartų, ką čia matė. Tačiau pasilikti ilgiau kaip vieną naktį po to buvo pavojinga. Rytojaus dieną buvau paprašyta nueiti pas sužeistojo tėvus. Taip pirmą kartą pasitarnavau partizanams.

Brolis Petras, kuris tuo metu partizanavo, į namus nepareidavo, nes mūsų namai jau buvo sekami. Jis buvo Sūsninkų miške. Po Kalniškės tragedijos, kai bolševikai paskelbė amnestiją, brolis ir dar daug kitų vaikinų, atsiklausę vadų, pasinaudojo amnestija. Ginklų neatidavė. Vos tik nuėjęs į saugumą, buvo uždarytas. Reikalavo atiduoti ginklus, išduoti draugus, - nes netikėjo, kad jis tik namuose slėpėsi. Petras grįžo maždaug po poros savaičių, labai sumuštas, bet nieko neišdavęs.

Aš tuo laiku gaudavau iš partizanų pogrindinių laikraščių, kuriuos turėjau nunešti į Pakruopiškių kaimą. Iš ten laikraščiai keliavo toliau. Kartais palaikydavau ryšį tarp Naktinio ir Valinčiuškių kaime gyvenančio Vinco Derenčiaus. Mano vyriausias brolis Albinas buvo vedęs jo seserį, tad mano žygiai į tuos namus nesukeldavo įtarimo.

Mano tėviškėje, Būdviečių kaime, dažnai lankydavosi partizanai, kurie ant mūsų ūkinių pastatų praleisdavo ištisas dienas. Rusai ir stribai, jei ir ateidavo, į klojimą ar ūkinius

pastatus neidavo, matyt, bijojo. Jie lipdavo ant aukšto, ieškojo lašinių, o radę ir suėdę, eidavo pas kaimyną, kur vėl ėsdavo.

Vieną žiemos rytą, nuėjęs į klojimą gyvuliams pašaro, tėvas rado klojime partizaną Feliksą Čerešką - Karvelį. Jis buvo mūsų giminaitis. Karvelis buvo labai sušalęs, jo milinė ir kepurė kulkų suvarpytos, bet jis pats net nesužeistas. Tėvas atsivedė Feliksą į kambarį. Pamaitinom, sušildėm. Visi pasikeisdami saugojom, kad neateitų stribai.

1947 metais pas mus apsigyveno iš pasienio zonos iškeldinta šeima. Šeimoje buvo Natalė G. Ji buvo baigusi med. seserų kursus. Nežinau, kur ji dirbo, bet dažnai būdavo namuose. Pas N.G. ateidavo jos gera pažįstama Onutė Varžukaitė. Ši mergina buvo siuvėja. Jos abi turėjo pažįstamų partizanų. Onutė iš savo kuklių santaupų pirkdavo medžiagą ir siūdavo partizanams baltinius, megzdavo pirštines ir kojines. Tai buvo gera ir drąsi mergina. Mylėjau ją ir tebemyliu kaip tikrą seserį.

Buvo gražus 1947 metų ruduo. Vieną vakarą N.G. pakvietė mane eiti drauge, būsiu reikalinga. Ji pasiėmė vaistų, tvarsliavos ir švirkštų. Tyliai išėjome iš namų.

Pas artimiausią kaimyną Antaną Aleksą iš Juodelių k. klojime buvo įrengta laikina slėptuvė. Toje slėptuvėje radome du partizanus. Juos abu jau pažinojome iš anksčiau. Tai buvo Dagilis - Sliaužys Antanas ir Suomis - Anza Kostas.

Dagiliui buvo peršauta koja, Suomis buvo paliktas prižiūrėti sužeistą ir prireikus ginti. Aptvarstę žaizdą, dar truputį pasikalbėję, atsargiai grįžome namo. Taip slaugėme sužeistąjį apie mėnesį, kol tas pasveiko. Vaistų ir tvarsčių važiavome net į Kauną.

Antanas Aleksa tuo laiku buvo kaimo seniūnas. Atrodė doras žmogus, slėpė ir maitino partizanus. Juo visiškai pasitikėjo ne tik partizanai, bet ir visi kaimynai. Nekilo įtarimas net tada, jai jis pats pasipasakojo kartais užeinąs ir net nakvojąs pas Kalvarijos saugumo viršininką Usą. Žinoma, ir išgerdavo su tuo "ponu".

Atėjo 1948 metų vasario 13 diena. Gal 10 val. Liubavo vieškelyje pastebėjome daug rusų. Jų buvo pilnas ir Vištyčio vieškelis. Nesukom dėl to galvos, nes partizanai iš vakaro pas

mus nebuvo užėję.

Kad kaime jų yra, nežinojome. Kaimas atrodė ramus.

Maždaug 11 val. 30 min. į mūsų namus atbėgo labai išsigandusios Aleksienė su dukra. Jos pasakė, kad pas juos dienoja 9 partizanai. Jie yra kambaryje (seklyčioje), o jos, pamačiusios rusus, taip išsigando, kad pamiršusios partizanus perspėti.

Partizanai, nejausdami pavojaus, kambaryje ilsėjosi. Anksti išeidamas į Kalvariją, šeimininkas Antanas Aleksa užkalė duris. Mat, jis buvo seniūnas, pas jį žmonės ateidavo su reikalais, o pro užkaltas duris neįeis. Antano Aleksos brolis Juozas anksti ryte taip pat išėjo prie ežero žuvauti. Tad pavojaus akimirką partizanai namuose buvo vieni.

Netrukus pasigirdo šūviai. Pamatėme pro mūsų sodą bėgančius partizanus, bet jiems padėti negalėjome: aplink jau buvo rusai. Partizanai iš sodo nusileido į slėnį prie upelio. Čia jų rusų kulkos dar nesiekė, bet, įbėgus jiems į toliau esantį alksnyną, ir prasidėjus didelėms kautynėms, žuvo pirmieji du partizanai. Tai buvo Algirdas (Bielys) ir Grenadierius (Misevičius). Kiek toliau, gal už 100 metrų žuvo dar trys: Vitginas (Didvalis), Varnas (Kajokas) ir Amerikonas, kurio pavardės nežinau. Keturiems partizanams pavyko prasiveržti iš apsupimo, bet gyvas ir sveikas liko tik jų vadas Miškinis (Algis Rutkauskas). Suomis (Kostas Anza) buvo sužeistas jau Menkupių kaime ir paimtas be sąmonės. Vėliau išgydytas ir teistas. Grįžo iš kalėjimo be sveikatos, jau miręs. Ungurys (Antanas Murauskas) ir Jazminas (Vytas Vasiliauskas) žuvo ties Šešupe.

Savo žuvusius ir sužeistuosius rusai išsivežė sunkvežimiais; iš mūsų kaimynų Grabauskų paėmė paklodžių ir antklodžių sužeistiesiems užkloti. Žadėjo grąžinti, bet, žinoma, negrąžino. Kiek žuvo rusų, nesužinojom.

Nei Aleksų šeima, nei pats šeimininkas Antanas nenukentėjo. Kai vienas rusas, užsidėjęs ant arklio, tempė bidoną medaus, vyresnysis liepė grąžinti medų atgal.

Po mūšio atėjo rusai ir pareikalavo, kad brolis Petras kinkytų

arklius ir vežtų nušautus partizanus į Kalvariją. Brolis grįžo kruvinais drabužiais ir kruvinomis rankomis. Kruvinas buvo ir vežimas. Petras pasakojo, kad partizanas Varnas ilgai buvo gyvas ir mirė tik prie Kalvarijos.

Rytojaus dieną nuėjau į Kalvariją pažiūrėti, kur numesti mūsų vaikinai. Kūnai gulėjo po stribelnyčios langais, kad "liaudies gynėjai" matytų, kas ateina jų pasižiūrėti. Aš būtinai turėjau nueiti, norėjosi paskutinį kartą pamatyti, mintimi atsisveikinti. Tas vaizdas išliks iki mirties. Gulėjo aštuoni Lietuvos berneliai, tokie jauni, savo noru žuvę už Tėvynę. Žinojo, kas jų laukia, bet nei vienas netapo išdaviku.

Vos tik sustojau prie kūnų, iš stribelnyčios išlėkė stribas ir teiravosi, ar ju nepažįstu. Atsakiau, kad - ne. Prisipažinti reiškė patekti į saugumo rankas. Buvo labai baisu.

1948 metų vasarį mirė sesers Julijos sūnelis. Vos grįžus iš kapų, pamatėme, kad sodyba iš visų pusių apsupta. Įėję į vidų, rusai kratos nedarė, nes buvo daug svetimų žmonių, tik liepė sesers vyrui rengtis ir juos palydėti. Visiems buvo aišku, ką tai reiškia.

Likau pas seserį padėti. Važiuodavau į Marijampolę prie kalėjimo, vežiau jos vyrui valgyti. 1948 metų, gegužės mėn. seserį, jos keturias mažametes dukras ir senutę vyro motiną išvežė į Sibirą.

Grįžau į namus. Rūpėjo pranešti apie seserį jos vyrui. Kažkas pamokė rašyti ant rūkomo popieriaus ir įsiūti tokį laišką į maišelio siūlę. Parašiau. Sesers vyras liūdną laiškutį rado. Pradėjom slapta susirašinėti. Ištisas dienas stovėdavau prie kalėjimo, kol priimdavo maistą. Neramia širdim laukdavau grąžinamų nuo maisto maišelių. Viename laiškelyje buvo parašyta, kad paimčiau iš slėptuvės jo asmeninį ginklą, šovinius ir perduočiau partizanams. Prašymą tuoj pat įvykdžiau. Ginklą ir šovinius atidaviau Vytui Matulevičiui - Pempei.

1948 metų birželio pabaigoje mūsų sodo tankmėje buvo rastas pakartas Aleksa Antanas. Ta proga areštavo mano seną tėvą, bet po trijų dienų paleido.

Rugpjūčio mėn. buvau pašaukta į Kalvarijos saugumą. Tardė Juotkus. Nežinau, ar teisingai atsimenu šią pavardę. Klausinėjo

apie sesers Julijos vyrą, partizanus, ypač domėjosi, ar dažnai eidavau pas Vincą Derenčių ir ko pas jį eidavau. Aš tvirtinau, kad pas Derenčių asmeniškai niekada nebuvau, jei nueidavau - tai tik pas savo brolį Albiną, kuris buvo vedęs to seserį.

Iš kalėjimo gavau laiškutį, kur sesers vyras rašė, kad, matyt, neišlaikęs kankinimų, Derenčius paminėjo mane. Tuo tarpu sesers vyras paneigė siuntęs mane pas Derenčių, ir aš nepatekau į tą velnių malūną.

Tebekovojo keli pažįstami partizanai. Tai - mūsų giminaitis Feliksas Čereška - Karvelis, Antanas Ūkelis ir jo brolis Sargiejus, slapyvardžiu Saliamonas. Dar Jūreivis, kurio pavardės nežinojau. Dar Stipruolis, Pempė ir Miškinis. Dar gyvas buvo ir Dagilis. Jį tą rudenį paėmė sunkiai sužeistą, vėliau sušaudė.

1950 metais ištekėjau. 1951 metais mūsų šeimą užgriuvo vežimai.

Bronė Leonavičiūtė - Jungaitienė

SAVANORIO DUKTERS JAUNYSTĖ

Mano tėtė Bubnys Vincas buvo Lietuvos savanoris, todėl, vykstant žemės reformai, Valavičių dvaro laukuose gavo 11 ha žemės. Tėvai buvo nepaprastai darbštūs, ir per 11 metų mūsų sodyba tapo gražiausia apylinkėje, nors joje augo net šeši vaikai. Ir tėvai, ir vaikai - visi priklausėme katalikiškoms organizacijoms. Mamytė dažnai deklamuodavo eilėraščius, sakė monologus įvairiuose vakarėliuose.

Užėjus okupantams, viskas baigėsi. Šaulių sąjungos būrio vadas Matulevičius Kazimieras paėmė iš tėtės ginklą, kurį šis buvo gavęs savigynai kaip šaulys. Prasidėjo komunistų mitingai... Šiaip taip pirmąją okupaciją pergyvenom.

Prasidėjus antrajai okupacijai, 1944 m. rudenį mus išvarė iš namų, kuriuose apsigyveno NKVD pulkininkas su visu savo štabu. Frontui pasistūmėjus į vakarus, NKVD išsikėlė. Mes grįžome į namus ir pradėjome tvarkytis. Daug žmonių jau spėjo patirti bolševikines "malones". Vyrai pradėjo slapstytis nuo okupanto išpuolių ir nuo Raudonosios armijos, niekas nenorėjo

eiti į svetimą kariuomenę ir žūti už svetimas idėjas.

Vieną vakarą atėjo mano geras pažįstamas iš Penkinių kaimo Vincas Kučinskas - Robinzonas, kuris slapstėsi. Kiek pabuvęs, išėjo. Kitą kartą atėjo jau su Jonu Miliausku - Tramviliu iš Beržinių kaimo. Tėtė labai bijojo, kad tai gali baigtis blogai, todėl nelabai norėjo, kad jie pasiliktų ilgesniam laikui, o aš ir mama labai jų gailėjom. Įtikinom tėtę, kad reikia rizikuoti. Kas būtų, jei visi drebėtų iš baimės, kalbėjom. Juk vyrai kovoja už mus ir mūsų laisvę.

Partizanų būrys gausėjo. Užeidavo Žiūrys Jonas - Žilvitis iš Balsupių, Arlauskas Alfonsas - Teras iš Žydronių, Diemedis nuo Šunskų - jau vyresnio amžiaus vyras. Jis buvo kuopos vadas. Užeidavo Šalmas ir Vaidotas - Svainiukas, visai jaunas vaikinas. Kas jis ir iš kur - nežinau. Tada geriau buvo kuo mažiau žinoti.

Kartą vyrai Vaidotą paliko pas mus pabūti vieną. Tai buvo 1946 m. pavasaris. Mes kasėme durpes už 1,5 km nuo namų. Žiūrim: gretimame Gulbiniškių kaime dega Juodzevičių namai, o rusai jau eina mūsų link. Broliui Kostui greitai įdavėm ąsotį ir liepėm bėgti namo perspėti mamą. Sesuo Onutė ir mama ne tik paslėpė Vaidotą, bet ir name viską taip suvertė, kad atrodytų, jog čia ką tik krėsta. Pavyko. Rusai su stribais užėjo, apsižvalgė ir pasakę: "Jau čia būta kitų...", nuėjo toliau. O Vaidotą po kelių dienų nuvedėme pas kovos draugus.

Prisimenu, kaip dar 1944 metų rudenį vieną vėlų vakarą į duris pasibeldė suvargęs, apžėlęs vyriškis. Mes ilgai nesupratome jo kalbos. Galop gestais išsiaiškinome, kad jis labai alkanas ir prašo nakvynės. Pavalgydinome ir pasiūlėme pasilikti. Žmogus padėkojo ir išėjo miegoti į kluoną ant šieno. Suparatome, kad jis ne provokatorius, o slepiasi nuo rusų. Tai buvo, kaip vėliau sužinojome, Peteris Gorginas iš Karaliaučiaus. Vėliau šiaip taip pradėjom susikalbėti, atsivesdavom į virtuvę pasišilti, nusiprausti. O pusryčius ir pietus nunešdavome į kluoną. Jis greitai pramoko lietuviškai. Kartą, jau po karo, 1945 m. gegužės pabaigoje, atėjo šeši stribai ir pradėjo daryti kratą. Ant tvarto vertė šiaudus, liko tik kokia našta šiaudų, po kuria buvo pasislėpęs Peteris (vėliau jo buvo toks slapyvardis). Visi buvome apmirę iš baimės. Bet tuokart mus saugojo Dievas. Kitame gale

po šiaudais stribai rado paslėptus dviračio ratus - užmiršo neiškratytą šieno likutį. Pasiėmę ratus, stribai išdulkėjo. Peteris išėjo pas partizanus, ne kartą buvo užėję su draugais. Žuvo garbingai, kulkosvaidžio ugnimi gelbėdamas Valavičiuose pas Brazaitį apsuptus draugus.

1946 metais per Velykas pas mus dienojo septyni partizanai: Diemedis, Tramvilis, Seklys, Žilvitis, Teras, Garnys ir Peteris. Vyrai išsiardę valė ginklus. Tėtė saugojo kieme. Staiga ėmė smarkiai loti šuo. Šokau prie lango ir pamačiau, kad pulkas rusų apstojęs tėtę kieme kažko klausinėja. Peteris paruošė kulkosvaidį, vyrus ėmiau slėpti. Laimė, rusams reikėjo keliauti kažkur kitur ir, pasiklausę pas tėtę kelio, nuėjo. Nedaug trūko iki nelaimės.

1946 metų gruodžio 22 dienos vakare eilinį kartą pasibeldė į langą Tramvilis - Miliauskas Jonas. Mama jau buvo atsigulusi. Pasakiusi, kad nesikels, liepė man vyrus pavalgydinti.

Atėjo keturiese, paskui dar du. Uždangsčiau virtuvėje langus, uždegiau spingsulę. Visi susėdo valgyti. Besikalbant ir bevalgant, atėjo atsikėlusi mama ir pasakė, kad mus seka: ji tai ką tik susapnavo. Mama prašė, kad vyrai, jei nakvos, gultų kluone, neliktų troboje. Vyrai pasakė, kad liks tik du, kiti išeis. Pavalgę partizanai išėjo. Dienoti liko tik Seklys ir Šermukšnis. Mama su broliu Kostu išėjo į kluoną kloti vyrams guolį, nes ten buvo slėptuvė. Tuo laiku aš perrišau Šermukšniui žaizdą, jam buvo sužeista nugara. Perrišus, atsisėdau su Sekliu ir broliu Juozu ant mašinsuolio pasikalbėti, o Šermukšnis prigulęs ant suolo, rūkė. Įėjusi mama liepė nusiauti šlapią apavą, pasidžiauti, o į paruoštą guolį eiti apsiavus kaliošais. Dar paėmė vieną pagalvę Kostui ir liepė šiam eiti kartu apsidairyti. Vos jiems išėjus, pasigirdo stiprus beldimas į duris. Brolis Juozas nuėjo paklausti, kas ten. Išgirdome:

- Atidarykit! - enkavedė

Kas daryti? Staiga užpūčiau spingsulę ir nuvedžiau vyrus į sklepuką po seklyčios grindimis. Vyrai patamsyje rinko

savo daiktus, aš nubėgau atidaryti sklepuko durelių. Įsiveržę į virtuvę, stribai reikalavo uždegti šviesą. Juozas delsė tai daryti, sakydamas: "Einu pas tėtę, paimsiu žiebtuvėlį." Vyrai spėjo pasislėpti, tik beskubėdamas Seklys tamsoje niekaip nerado milinės, kepurės ir žiūronų. Šito aš nežinojau.

Suslėpusi vyrus ir užmaskavusi dureles, norėjau bėgti pro langą, bet ėmė šaudyti raketas, visur pasidarė šviesu. Tada nusimečiau drabužius ir - į lovą.

Netrukus, pasišviesdami popieriais, atėjo stribai. Pamatę mane gulinčią, nieko nesakė ir nuėjo į mamos kambarį. Pas mane atėjo sesuo Aldona ir pasakė:

- Kelkis, kad spėtum apsirengti, nes stribai rado šinelį, kepurę ir žiūronus. Dabar viskas, baigta.

Vos spėjau apsirengti, atėjo stribai ir nuvarė mane į kambarį, kur jau sėdėjo susodinti mano mažametis brolis Kostas ir sesės Onutė bei Aldona. Klausė, kur tėvai ir brolis. Supratau, kad jie pabėgo. Klausė, kur banditai ir kiek jų. Man buvo lengva gintis, kad nieko nežinau, nes jie mane matė gulinčią lovoj. Mane ir brolį Kostą paguldė ant grindų. Stribas ištraukė šampalą ir ėmė mušti per padus. Atėjęs rusų kapitonas pasakė, kad buvo šeši "banditai". Mus toliau mušė ir klausė, kur jie. Sakė, jei nepasakysim - degs namus.

Aš supratau, kad čia išdavystė. Jie tikėjo, kad partizanai kluone, todėl nieko iš mūsų neišgavę, kluoną uždegė. Vėliau uždegė ir tvartą. Visa gauja rusų ir stribų apsupo degančius pastatus ir laukė, pasiruošusi šaudyti. Kai niekas neišbėgo, pasakė:

- Gerai svoločiam, nenorėjo gyvi pasiduoti, tai sudegė.

Degant pastatams, kaimynas Anastazas su pusbroliu Gudelevičium atėjo gesinti gaisrą. Gudelevičių areštavo, o Anastazas vaikščiojo laisvas. Kai priėjo prie mūsų, paklausiau: ar negalima būtų pabėgti?

Jis atsakė, kad dabar, kai dega, matyti labai toli. Gal kai sudegs pastatai, tai tada. Vos tik jam nuėjus, atėjo du kareiviai - saugoti manęs. Supratau, kad pasidarbavo Anastazas.

Besėdint prašvito. Ryte dar atsivarė areštuotus mano dėdę Aleksandrą Bubnį iš Širvydų kaimo, pusbrolį Albiną Bubnį iš

Vidgirių ir Vladą Bindoką iš Širvydų kaimo. Į tris padvadas stribai susikrovė viską, kas tik jiems patiko. Turtą, kuris netilpo, paliko saugoti seniūnui Stasiui Treikauskui.

Seniūnas buvo mūsų geras draugas. Man labai rūpėjo jam pasakyti, kad, mus išvežus, išleistų iš slėptuvės Seklį su Šermukšniu, kad jie ten neuždustų ar nesušaltų.

Jis lyg nujausdamas sekė mano kiekvieną judesį. Ryžausi atsargiai pasakyti. Jis suprato, pamojo rankas. Atseit, aišku.

Nors buvo sudeginta pusė namų, nors netekom visko, širdy palengvėjo. Vyrai išgelbėti! Vėliau sužinojau: po pusantros paros, gruodžio 24-tos rytą, Keturvalakių valsč. Geisteriškių kaime pas Kubilių juos vėl užklupo stribai. Sekliui pasisekė pabėgti, o Šermukšnis sunkiai sužeistas pasislėpė ūkininko kluone ir nuo žaizdų mirė.

Mus su visu turtu nuvežė į Karklinių dvarą, ten buvo įsikūrę stribai. Mane atskyrė ir vieną uždarė sklepe. Langas buvo išmuštas, tik grotos. Grotos buvo retos, laisvai lindo galva. Vidurnaktį, kai sargybinis ar tai užmigo, ar tai nuėjo sušilti, aš išlindau pro grotas ir per dvaro sodą pasprukau. Rytojaus dieną manęs ieškojo po visus kaimynus ir gimines. Balsupiuose pas Tomą Plečkaitį surado tėtį. Jį labai mušė. Nuteisė šešiems metams kalėjimų. Nei dviejų metų neiškentėjęs, 1948-ais Kazanės lageryje mirė.

Brolis Juozas išėjo į partizanus. Seseris, kurioms buvo 11 ir 13 metų, palaikę tris savaites, paleido. O Onutę, kuriai tada ėjo 8-ti, gerai pagąsdinę, net nevarė į Karklinius.

Mama išsislapstė, išvargo Lietuvoje. Brolis žuvo. Aš patekau į provokatoriaus Markulio pinkles, o iš jų - į kalėjimą.

Anelė Bubnytė - Samulaitienė

BERŽAS IR JO SVEČIAI

Petras Jurkšaitis - Beržas gimė Lekėčių valsčiaus Kuro kaime. Šeimoje buvo jauniausias. Aukštas, gražus, atletiškas. Mėgo dainas, muziką, giedojo bažnyčios chore.

1944 m. vasario 16 d. generolui Plechavičiui paskelbus apie

Vietinės Rinktinės organizavimą, Petras užsirašė savanoriu. Apmokymą praėjo Seredžiaus 310 bataliono 2-os kuopos 1-ame būryje.

Gegužės mėnesio pradžioje batalionas buvo išsiųstas į Vilniaus kraštą ir išskirstytas kuopomis į įvairias vietoves. Antrajai kuopai teko Turgeliai. Kuopa iššygiavo į dislokacijos vietą, tačiau įsikurti ten negalėjo, Turgeliuose buvo lenkų, vadinamosios Armijos Krajovos, dalinių valdžia. Lietuvos kareivius jie pasitiko šūviais. Kautynėse prie Turgelių žuvo septyni gen. Plechavičiaus savanoriai, tarp jų - kuopos vadas kpt. Narkevičius. Kuopa pasitraukė į Jašiūnus, kur buvo bataliono štabas. Gegužės 12 d. iš Ašmenos į Jašiūnus parėjo basi, išrengti iki apatinių rūbų devyni Plechavičiaus savanoriai. Ašmenoje žuvo daugiau kaip 40 vyrų. Po tokių įvykių paaiškėjo vokiečių karinės vadovybės veidmainystė: ji rėmė lenkų Armiją Krajovą, kuri kovojo ne tiek prieš bolševikus, kiek prieš lietuvius. Įvertinęs padėtį, Petras Jurkšaitis paliko dalinį. Greitai apie Petro grįžimą sužinojo raudonieji partizanai, kurie bazavosi prie Novaraisčio. Būriui vadovavo Bieliauskas. Namai virto pragaru. Raudonieji banditai darė kratas, norėdami sužinoti, kur Petras, mušė motiną ir seserį. Grobė viską iš eilės, ruošė pasalas, bet veltui. Petras buvo atsargus.

1944 m. vasarą, frontui nutolus į Vakarus, išsidangino ir Bieliausko dalinys. Prasidėjus mobilizacijai į tarybinę armiją, Petras vėl ėmė slapstytis. Įsižiebus partizaniniam judėjimui, Petras išėjo į mišką. Priklausė Tauro apygardos Stirnos, vėliau - Žalgirio rinktinės Tigro - Felikso Žindžiaus būriui.

1947 metais, kai Tigrą paskyrė į apygardos štabą, Beržas tapo būrio vadu. Netrukus Tauro apygardos vado įsakymu puskarininkis Beržas pakeliamas į viršilas.

Savo bunkerį įsirengė prie pat Lekėčių, gal kilometras nuo miestelio, teisingai numatęs, kad savo pašonėje nei stribai, nei garnizonas partizanų neieškos. Taip ir buvo. Partizanų buvo ieškoma Kazlų Rūdos miškuose, Novaraistyje, bet nė karto - Rūtgirėje, kurioje įsikūrė Petras. Tik išdavystė atvedė priešą prie jo bunkerio.

Išdavystę paspartino Petro Jurkšaičio iš vadovybės gauta ypatinga užduotis: priimti iš Vakarų atskrendančius desantininkus ir palaikyti tarp jų ir partizanų vadovybės ryšį.

Desantininkai nusileido 1951 metų balandžio 18 ar 19 dieną. Ryšininkas atvedė juos pas Beržą, o šis abu - Joną Kukauską ir Julių Būtėną - apgyvendino savo bunkeryje. Iš kur jam buvo žinoti, kad pirmas išduos, o antras kartu su šeimininku nužengs į kapą.

Sužinojusi apie desantą, KGB sutelkė milžiniškas jėgas dviems parašiutininkams pagauti. Jų ieškojo 2500 kareivių, neskaitant milicijos, vietinių šnipų, išdavikų, vietinių saugumo darbuotojų, bet nieko nerado. Sužinojus iš seklių, kad vienas bunkeris yra Altoniškėse, ir kad jame gali būti desantininkai, kariuomenė apsupo tą rajoną. Kadangi ta eiguva buvo Kazlausko, saugumiečiai prispyrė Kazlauską nurodyti bunkerį. Kazlauskas išdavė partizanus, nors buvo jų ryšininkas, o šiame bunkeryje gyvenančiais partizanais rūpinosi dar ir jo žmona. Apie 600 rusų su šunimis apsupo bunkerį, bet niekas nepasidavė, išskyrus vadą Vengraitį. Partizanai buvo 5: dvi moterys ir 3 vyrai. Tai - desantininkas Trumpys - Rytis, išmestas anksčiau kartu su Lukša, Juozas Totoraitis - Čigonas, Marcelė Žindžiuvienė - Tigrienė, kuopos vado žmona. Žindžius - Tigras buvo žuvęs 1949 m. Žmona negalėjusi gyvent legaliai ir buvo apgyvendinta Altoniškėse. Dar bunkeryje buvo Natalija Martinaitytė - Danutė, Miško Gėlė, labai svarbi štabo ryšininkė ir Vengraitis - Žilvitis. Moterys ir du vyrai sugebėjo nusišauti, o Vengraitis - ne. Jį, aišku, kankino, pridegino padus įkaitintu laužtuvu, ir jau kitą dieną jis nurodė Beržo bunkerį, kuriame gyveno Beržas, Kukauskas ir Būtėnas. Pajutę, kad bunkeris apsuptas, partizanai ėmė veržtis iš jo lauk. Pirmas tai padarė Beržas. Atsidaręs angą, iššoko ir dar spėjo iš automato paleisti keletą šūvių. Kadangi buvo apsupti iš visų pusių jį tiesiog nukirto. Žuvo 6 metrai nuo bunkerio. Antras mėgino išlipti Būtėnas, bet vos pasirodęs jis buvo sužeistas ir krito atgal į angą. Kukauskas jį nušovė (gal Būtėnas nebuvo nė sužeistas, sunku pasakyti), o pats pasidavė ir vėliau dar išdavė legendinį partizaną Juozą Lukšą. Dabar

išdavikas gyvena Vilniuje. Žuvusiųjų lavonus nuvežė į Kauną atpažinti. Kur užkasė - nežinia. Spėjama, kad prie Nemuno, Petrašiūnuose, ten buvo žvyro karjeras,dabar - namų statybos kombinatas, elektrinė.

Apie brolio žūtį 1994 10 22 papasakojo Vincas Jurkšaitis. Tą dieną buvo atstatytas Petro Jurkšaičio bunkeris. Šalia parimo kuklus paminklas su užrašu:

"Prie šio bunkerio 1951 05 21 rusų apsupti žuvo Petras Jurkšaitis - Beržas ir Julijonas Būtėnas - Stėvė".

O prie bunkerio Altoniškių miške, kuriame žuvo Rytis, Čigonas, Tigrienė ir Miško Gėlė, dar 1951 m. buvo prisegtas šis kol kas nežinomo poeto eilėraštis.

Nuo tautos priešų žuvusiems atminti

Alsus vidudienis negreit atvės.
Šile įkaitęs rausvo smėlio kapas,
Ir iš pušų suskilusios žievės
Ligi šaknų sakai latakais teka.

Aš ne uogauti atėjau čionai,
Ne pažiūrėt, kur slapstos miško žvėrys -
Tik aplankyti tų, kurių čia amžinai
Į kauburėlius kraujas susigėrė.

Kankorėžis nukrinta... Taip tylu...
Čia pajunti gyvybės tikrą vertę.
Ji saulėn trykšta fontanu žaviu,
Ir smiltele jau jos nebeužbersi.

Tik iš pušų suskilusios žievės
Sakų srovelė nuvarva į kapą...
Praeivi, čia užsuk ir pastovėk
Tai ne sakai, tai gyvas kraujas teka!

Eilėraštis iškabojo 10 metų.

SPROGIMAS MIKALIŠKĖS KAPINĖSE

Keli kilometrai nuo Igliaukos, prie Marijampolės ir Prienų ribos kadaise buvo Mikališkės (kirčiuojamas antras skiemuo) dvaras. Šalia dvaro - kapinaitės su nedidele,bene prancūzmety iš plytų sumūryta koplytėle. Pasak senųjų, ją pastatęs vienas dvaro ponų. Laikui bėgant, kapinaitės sunyko, užžėlė, ir tik ant kalvelės stirksanti koplytėlė ženklino kapinių vietą.

Nuo 1945 m. kapinaites pradėjo lankyti partizanai, kurie jose laidojosi, ir stribai, kurie ką tik supiltus kapus niokojo. Taip tęsėsi iki 1951 metų, kada partizanai nutarė kapų niekintojus pamokyti.

Pasak 1952 metais suimto S.Jankausko - Keleivio, užminuoti nuolat draskomas kapines sumanė K.Marčiulaitis - Karaliūnas. 1951 09 23 jis įsakė partizanams Dėdei, Smaugliui ir Keleiviui atnešti iš Varnabūdės miške esančio partizanų sprogmenų sandėlio 3 prieštankines minas. Sprogmenys buvo atnešti. Iš šautuvo šovinių K.Marčiulaitis pagamino sprogiklį, po to visi 5: K.Marčiulaitis - Karaliūnas, K.Kurtinys - Ąžuolas, V.Navickas - Dėdė, S.Jankauskas - Keleivis ir K.Popiera - Gegužis - papuošė šviežiai supiltus partizanų kapus vainikais ir gėlėmis, sustatė kryžius ir vieną jų užminavo.

Tą pačią dieną vėlai vakare partizanai išsivedė į mišką Živavodės kaimo gyventoją A.Alaburdą. Apkaltintas bendradarbiavimu su saugumu, jis neįstengė išsiteisinti ir buvo nušautas.

Marijampolės saugumas apie šitą įvykį sužinojo kitą dieną, rugsėjo 24-ą. Į Igliauką išskubėjo dvi baudėjų grupės - kareivių ir "liaudies gynėjų", kurios iškrėtė Mikališkės dvaro ir Živavodės kaimo apylinkes. Nieko neradę, 16 val. abi grupės susirinko Alaburdų sodyboje.

Krėsdama kaimą, MGB leitenanto J.Švėgždos ir vyr. leitenanto Afanasjevo grupė užsuko į kaimo kapines ir pamatė sutvarkytus kapus, ant kurių buvo vainikai "su banditiškais užrašais".

Pasitrainioję valstiečio sodyboje, Švėgžda, milicininkas Šubeika ir keli "liaudies gynėjai" grįžo į kapus, kuriuose, kaip 1959 09 27 pranešime į Kauną rašo MGB Marijampolės skyriaus viršininkas papulkininkis Kladijenko, stribai pradėjo niokoti partizanų kapus.

Kapinėse darbavosi ne tik baudėjai. Būreliui traukiant į kapus, jį pamatė netoliese lauką ariantis kaimietis.

- Vyrai, kur einate? - paklausė.

- Banditų kapai vėl papuošti. Einame ir mes juos patvarkyti.

- Palaukit, ir aš su jumis! - subruzdo artojas; apsukęs vadeles aplink žagrės rankeną, nuskubėjo iš paskos.

Atrodo, sprogimą sukėlė pats būrio vadas. Šiaip ar taip, jis buvo sužalotas smarkiausiai: viena Švėgždos koja buvo nublokšta į šalį net 134 metrus.

Žuvo trys kapų išniekintojai:

1. Marijampolės MGB 2-N skyriaus darbuotojas vyr. leit. Jonas Švėgžda (g. 1919 m.),

2. Milicijos seržantas Vladas Šubeika (g. 1908 m.),

3. "Liaudies gynėjas" Stepas Rutkauskas (g. 1901 m.).

Sunkiai sužeisti buvo stribai Nikolajus Saveljevas, Kostas Stankevičius, Vosylius ir dar vienas kitas.

Savanoris pagalbininkas liko gyvas, tik paskui žagrę po tos dienos vaikščiojo žymiai sunkiau.

Apžiūrėję sprogimo vietą, saugumiečiai nutarė, kad kapinaičių centre turėjo būti užkasta 20 - 25 kg sprogmenų. Tarp sprogiklio ir kryžiaus pagrindo buvo įtemptas laidas. Tai jį timptelėjęs palėkėjo į dausas leitenantas su draugais.

PARTIZANO LAIMĖ

Jau mūsų dienomis statistikai apskaičiavo, kad partizanas išgyvendavo vidutiniškai pusantrų metų. Gyvenime būna ir išimčių. Feliksas Čereška - Karvelis kovojo bent penkiskart ilgiau. Pavojų ir nuotykių jis patyrė taip pat keli kartus daugiau nei tas statistinis partizanas.

Feliksas gimė 1912 m. Kalvarijos valsčiaus Brazavo kaime.

Tėvai buvo ūkininkai, turėjo apie 30 ha žemės. Šeimoje augo septyni vaikai.

Sovietinė okupacija sugriovė ramų jų gyvenimą. 1941 m. birželio 14-tą į Altajų ištremiama Felikso sesuo Emilija Pėstininkienė su šeima. Jos vyras, mokytojas, Kalvarijos šaulių būrio vadas Vladas Pėstininkas atskiriamas nuo šeimos ir nuvežamas į Rešiotų lagerį, kur miršta. Bolševikams okupavus Lietuvą antrą kartą, tuoj pat areštuojami Felikso broliai Jonas ir Sigitas. Nežiūrint į tai, kad sūnus Vincas tarnauja Raudonojoje armijoje, šantažuojamos motina ir seserys. (Vieno trėmimo metu senoji Čereškienė išvežama. Po kelių dienų iš Vilniaus paleidžiama. Sugrįžusi rado tuščius namus. Gyvuliai ir visas turtas buvo išgrobstyti.)

Nujausdamas bolševikų klastą, Feliksas, tik praūžus frontui, imasi ginklo. Štai tada motina ir parašė dukrai Emilijai į Sibirą: "Feliksas gyvena eglės šaka užsidengęs".

Sunku, o gal net neįmanoma aprašyti Felikso Čereškos aštuonių partizanavimo metų kelią ir pergyvenimus. Pareigingas, šaltakraujis, apsiskaitęs, geras daininkas ir linksmuolis, jis buvo mėgiamas ne tik partizanų, bet ir gyventojų.

Pradžioje Karvelis partizanavo Perkūno rinktinėje. Įkūrus Tauro apygardą, F.Čereška skiriamas Vytauto rinktinės 4-tos kuopos antro būrio vadu. Veikdamas gerai pažįstamose apylinkėse, Karvelis netruko įsirengti reikiamą skaičių slėptuvių, rado ryšininkus ir rėmėjus. Jo autoritetas rinktinėje nuolat kyla. Baltieji rūmai, būrio būstinė, tampa kuopos būstine. Čia dažnai lankosi Vampyras, Skydas, Oželis, Auksutis, o Rymantas, garbingas svečias iš apygardos, su Karveliu ne kartą ir partizanišką dainą sutraukdavo. Baltuosiuose rūmuose sprendžiami ne tik kuopos ar rinktinės reikalai. Čia 1947 m. gegužės mėnesį aptarta Juozo Lukšos kelionė į Lenkiją, ieškant ryšių su užsieniu. Pervesti per sieną ir lydėti Skirmantą ir Rimvydą buvo parinkti šie 4-tos kuopos kovotojai:

Aleksas Keleris - Tigras (šįsyk - Stumbras), jis buvo daug kartų ėjęs per sieną, mokėjo lenkų kalbą, žinojo slėptuves;

Bonifacas Rutkauskas - Apuokas (šįsyk - Rudaitis), buvęs Suvalkų trikampyje veikiančių Lietuvos partizanų būrio vadas,

žinojo partizanų užėjimo vietas;

Stasys Gurevičius - Nykštukas, sumanus, energingas ir pasienį žinantis partizanas.

1947 metais Karvelis skiriamas rajono žvalgybos viršininku. Tais pačiais metais nuo gegužės iki rugpjūčio pabaigos jis laikinai vadovavo 4-tai kuopai. (Grįžęs iš kursų, kuopą perėmė Algimantas Rutkauskas - Miškinis.)

1946 m. kovo 17 dieną pas Tarprubežių kaimo gyventoją Joną Skilandį turėjo įvykti Karvelio būrio ir gretimos Vyčio kuopos vyrų susitikimas. Abiejų grupių vyrai pateko į enkavedistų pasalą - apsupimą. Įvyko smarkus susišaudymas. Aukų buvo abejose pusėse. Iš partizanų krito septyni: Juozas Matulevičius - Tigras, Albinas Krulikas - Aušra, Donatas Leonavičius - Apuokas... Po mūšio Karvelio milinės skvernai, liaudiškai tariant, buvo kaip rėtis, vos laikėsi, tačiau jis pats liko net nekliudytas.

Eidamas į kitą susitikimą su tos pačios Vyčio kuopos vyrais, Karvelis patyrė dar vieną šiurpų pergyvenimą. Išsiruošė penkiese. Keturi vyrai pasiliko toliau nuo sodybos, o Karvelis nuėjo prie namo. Kai jis sutartu būdu pasibeldė į langą, staiga jį už abiejų rankų sugriebė du stribai ar kareiviai.

Ką šią akimirką jautė trys vyrai, sunku suprasti. Turėdami rankose gyvą partizaną, čekistai, turbūt buvo labai laimingi, o partizanas?..

Atsimenu, kaip apie šį įvykį Feliksas pasakojo tėvui. Tėvo paklaustas, ką tuo momentu galvojo, jis atsakė, kad galvot nebuvo kada, viskas įvyko savaime. Kažin ar gimė toks stribukas, jau nekalbant apie perkarusius kareivius, kuris būtų išlaikęs kaimo vyro, dirbusio sunkiausius ūkio darbus, ranką. Karveliui prie krūtinės visada kabėjo trumpas desantinis automatas. Per stebuklą, atsitiktinai ar angelo sargo valia ištraukęs ranką, Karvelis spustelėjo automato gaiduką. Kairiame šone buvęs čekistas susmuko. Antrasis pasileido bėgti. Netoli tenubėgo, gavo seriją ir jis. Kilo šaudymas. Stribai sutriko, jų vyresnysis pradėjo šaukti: "Nutraukti šaudymą". Tuo metu paleido į darbą ginklus už sodybos pasilikę vyrai ir netoliese buvę bartininkėnai. Karvelis, slėpdamasis už medžių, pasitraukė.

1947 m. rudenį Karvelis buvo paskirtas Vytauto rinktinės

44-tos kuopos vadu. Palikęs gimtinę, persikėlė į mažai žinomą kraštą. 1948 m. vasario pradžioje (berods, 9-tą dieną) Karvelis su trimis partizanais gyveno vienoje Buktos miško slėptuvėje.

Iš vakaro du vyrai išėjo į kaimą. Karvelis juos perspėjo: jeigu pasnigs, į slėptuvę negrįžkit. Naktį pasnigo, o paryčiu vyrai parėjo. Karvelis jiems pasakė: "Dabar judu ir rusus parsivedėt". Iš tikrųjų, gal po valandos vyrai pamatė, kad jų slėptuvė jau apsupta. Trys pirmieji iš slėptuvės iššokę partizanai buvo nukauti. Karveliui pavyko sunaikinti prieš slėptuvę pastatytą kulkosvaidį ir pabėgti, išsinešant dokumentus. Gal šešis kilometrus bėgo vienomis kojinėmis. Atbėgo pas pažįstamą eigulį, o šis nuvežė į saugią vietą. Feliksas nušalo kojų pėdas, ypač pirštus, turėjo ilgai gydytis. Vieną kojos pirštą netgi teko amputuoti. Sunku buvo gauti vaistų. Aldona Sabaitytė apkeliavo ne vieną vaistinę, kol gavo tinkamo tepalo.

Pradėjęs vaikščioti, Karvelis vėl grįžo į gimtą kaimą, į 4-tą kuopą. 1948 metų rudenį Brazavo kaime pas Papartį įrengėme slėptuvę, čia jis leido žiemą ir gydėsi. 1949 metais buvo paskirtas Gedimino tėvūnijos antros grandies vadu, o 1951 metų vasarą perkeltas į Vytauto rinktinės štabą. Po kiek laiko, nors sveikata vis dar šlubavo, turėjo imtis Vytauto rinktinės štabo viršininko pareigų: 1949 ir 1950 metų vasaras leido Brazavo kaime, Kelmavyčio ežero pelkynuose įrengtose stovyklose - vasarvietėse (apie jas jau rašyta skyriuje "Vieno žemėlapio dešifravimas" - Red.).

Vieną 1950 metų vasaros dieną stovykloje buvo Kostas Balkus - Stipruolis ir Pranas Kemeraitis - Tauras. Pas juos, apsimesdamas žveju, valtimi atplaukė ryšininkas Juozas Kružikas - Žalgiris. Vyrams tyliai besikalbant, pasigirdo rusiški keiksmažodžiai ir žodžiai "ničierta nietu". Kažkas vos už kelių metrų įsmuko į akivarą. Daug negalvodami, visi trys per akivarus spruko priešingon pusėn. Stipruolis ir Tauras kanalu nubėgo Šešupės link, o Žalgiris pro ežero galą - prie Katilo, kur slėptuvėje sėdėjo Karvelis ir Leonas Ramanauskas - Kalavijas. Pranešęs, kas dedasi ir terpentinu pašlakstęs slėptuvės angą, kad nesuuostų šunes, krūmais greit nubėgo į šiaurę, nes iš pietų, gal už kokių šešių šimtų metrų, nuo kalno krūmų ir ežero link

leidosi daug kareivių su šunimis. Nubėgęs apie porą šimtų metrų, Žalgiris krito į dumblą. Toliau bėgti jis negalėjo, nes baigėsi krūmai, ir prasidėjo lygios pievos. Tuo metu stovykloje pasigirdo šaudymas. Stovykloje buvo likęs vokiškas lengvas kulkosvaidis su keliais šimtais šovinių, pistoletas "Walter" ir Karvelio žmonos dienoraštis. Buvo aišku, kad kareiviai pasiekė stovyklą ir šaudė rastu kulkosvaidžiu.

Pasigirdus šaudymui, nuo kalno einantys kareiviai pasuko ežero pusėn, apsupdami jo rytinę ir šiaurinę dalis. Katilas ir Žalgiris liko anapus apsupimo žiedo. Susijungę abi grupės gal porą valandų slankiojo ežero pakraščiais. Galiausiai nuėjo Kalvarijos link. Stovykloje jie rado Karvelio žmonos Liepos dienoraštį, jos "Walter" ir apie porą šimtų kulkosvaidžio šovinių. Vakare, paėmęs arklius, Žalgiris patikrino krūmus prie slėptuvės. Rusų nebuvo. Išleisti iš slėptuvės, Karvelis, Kalavijas ir Stipruolis sėkmingai pasitraukė.

Prie Grabausko namų ir stovykloje čekistai pasalavo dvi paras. Trečią dieną, paėmė iš Juozo Grabausko pjūklą ir kirvį, supjaustė ir suskaldė Juozo Kružiko valtį, į kurią tilpdavo net 10 žmonių, pasitraukė. Likęs "be globos", iš ežero ištraukiau lengvąjį kulkosvaidį, iš kurio su broliu Pijum smagiai pašaudėm į taikinius.

1951 m. vasarą Karvelis iš Brazavo išėjo. Išėjo ir daugiau negrįžo. Parėjusi iš lagerių žmona (ji slapstėsi nuo pačios okupacijos pradžios ir buvo suimta tik 1950 m. rugsėjį) per laikraščius ir saugume teiravosi apie vyro likimą, bet nieko nesužinojo. Tik po 40 metų, atsivėrus KGB archyvų durims, paaiškėjo drąsaus partizano likimas. Jis žuvo 1952 m. sausio 21 dieną, kada smogikas Kabelis iššudė paskutinę Vytauto rinktinės vadovybę. Prieš išdavystę net didžioji Karvelio laimė pasirodė bejėgė.

Kartu su F.Čereška tą dieną žuvo: Antanas Grikietis - Slapukas, Vidmantas - Tauro apygardos Vytauto rinktinės vadas,

Juozas Kmieliauskas - Aitvaras - vado pavaduotojas,

Pranas Kemeraitis - Tauras - štabo narys,

Pranas Daubara - Liūtaširdis - štabo narys.

Žuvusiųjų kūnus budeliai nuvežė į Kauno saugumo garažus.

Kur juos užkasė, niekas nežino. Vaikams Algiui ir Aldonai savo archyvuose saugumiečiai tepaliko išniekintų lavonų nuotrauką.

Dar galima pridurti, kad Karvelis buvo kelis kartus lengvai sužeistas. Už tinkamą pareigų bei užduočių vykdymą partizanų vadovybė jį apdovanojusi dviem juostelėm.

* * *

Vytauto rinktinės štabo, taigi ir Karvelio žūtį pagreitino saugumo agento Akmūro veikla. Veiklus saugumietis, jis įsigijo visišką Slapuko ir jo adjutanto Aitvaro pasitikėjimą kaip žmogus, kurio tėviškėje 1949 m. buvo įsikūręs ankstenis Vytauto rinktinės štabas. Bunkerį aptikus saugumiečiams, jame žuvo 3 partizanai, jų tarpe - ir Vytauto rinktinės vadas Sakalas.

Per Akmūrą buvo palaikomas ryšys tarp Vytauto, Geležinio Vilko ir Dzūkų rinktinių. Jo įduoti, vienas po kito į saugumo rūsius keliavo partizanų ryšininkai.

Jau 1951 12 20 Akmūras informuoja Marijampolės KGB apie partizanų ryšininkus Liepynų, Ungurinės, Meškučių ir Vidgirių kaimuose. Iš visų išskiria Juozą Dūdonį, slapyvardžiu Pelių Karalystė. Šis Ungurinių kaimo gyventojas Akmūru kaip netolimu savo kaimynu visiškai pasitikėjo. O iš Slapuko sužinojęs, kad jo, vado, žūties atveju per Dūdonį būtų galima susisieti su Pietų Lietuvos partizanų štabu, Akmūras jau nebepaleidžia kaimyno iš akių. 1952 m. Akmūras išaiškina partizanų spaudos platintojus Kęstučio ir Ąžuolo tėvūnijose, Marijampolėje, padeda KGB užmegzti ryšį su Dainavos apygardos Dzūkų rinktine. Nuolat informuoja savo "šeimininkus" apie artimiausią savo kaimyną Gumauską Petrą ir jo seserį Ramutę.

Daug, labai daug pakenkė Akmūras Laisvės kovų sąjūdžiui.

Nugyveno jis ilgą ilgą amžių. Mirė 1993 m. Marijampolėje. Lietuva taip ir neišgirdo jo atgailos žodžio.

AUŠRELĖ

"Kas neima savo kryžiaus ir neseka Manęs,
Tas nėra Manęs vertas.
Pats Viešpats per amžius bus mano dalis,

Paguodos ir džiaugsmo taure taps man Jis.
Atminimui
Brangiajai mano Draugei tolimame Sibire
1951.IV.8. Regina S. (Salvelytė - A.V.)

Tai - paskutinė žinia, kurią Angelė Senkutė - Ramunė, Aušrelė, Danutė iš miško persiuntė lageryje kalinčiai savo sesei Onutei. Žinia buvo parašyta ant dvigubo švento paveikslėlio.

Angelė Senkutė gimė 1921 m. Marijampolės apskr. Šunskų valsč. Tursučių kaime. Tėvai turėjo 25 ha žemės ūkelį. Šeimoje augo 8 vaikai. Angelė - 7-oji. Anksti neteko motinos, mirusios džiova.

Baigusi Marijampolės gimnaziją, su seserimi Brone įstojo į Kauno Karmelitų gailestingųjų seserų kursus. Juos baigusi, nuo 1943 metų dirbo Marijampolės ligoninėje medicinos seserimi. Ruošėsi tapti gydytoja.

Sovietinei armijai antrą kartą okupavus Lietuvą, Angelė įsitraukė į pasipriešinimą. Dirbdama ligoninėje, daug padėjo Tauro apygardos partizanams, čekistų atvežtiems operuoti. Apgydyti, jie būdavo pasmerkiami baisioms kančioms.

Senkutė padėdavo jiems pabėgti iš ligoninės, teikė miško broliams vaistus ir tvarsliavą.

Buvo čekistų sekama, o 1945 metų žiemą suimta ir tardoma. Gal dėl įkalčių stokos buvo paleista, bet ramybės daugiau neturėjo - buvo sekama. Angelė išėjo į mišką ir tapo miško brolių daktare - Aušrele. Buvo paskirta Tauro apygardos štabo sanitarijos skyriaus viršininke. Nespėję sunaikinti Angelės, čekistai keršijo jai per artimuosius, kuriuos ištrėmė; sodybą sunaikino. Sesuo Onutė buvo suimta ir po žiaurių tardymų nuteista 10 metų.

Gyventi miške net kovose užgrūdintiems vyrams buvo sunku, o čia... Persekiojimai, kautynės, atsitraukimai, nuolatinė mirties grėsmė, šaltis, badas, lietus ir sniegas. Taip - 7 metus. Ji teikė medicininę pagalbą sužeistiesiems ir sergantiems, operavo. Laisvomis valandėlėmis kūrė eilėraščius, užrašinėjo partizaniškas dainas, svetimu vardu rašė laiškus artimiesiems į Sibirą.

Saugumiečiai trūks pliš stengėsi susekti atkaklią partizanę.

Ją sekti buvo pavesta saugumo agentei slapyvardžiu Onutė. 1950 m. ši jau ėjo Aušrelės pėdomis. Iš agentės pranešimų žinoma, kad 1950.10.22 pas ją lankėsi Aušrelės sesuo Marija, gyvenanti Surgučių kaime, ir domėjosi, ar Marijampolėje gyvenanti Onutė nepriimtų pas save pagyventi Aušrelę. Saugumietė, žinoma, sutiko.

Saugumas sukruto, buvo sukurtas ypatingas ryšys tarp agentų ir "centro", visi agentai naujai instruktuoti, paruošta operatyvinė grupė, bet Aušrelė neatėjo. 1950 11 11 Onutė pranešė savo darbdaviams, kad tą dieną, pasak šeimininkės, apie 20 val, prie namo buvo atėjusi nepažįstama aukštaūgė moteris, kuri teiravosi jos, agentės. Išgirdusi, kad ši dar darbe, moteris nuėjo, pasakiusi, kad susitiks kitą kartą.

Po pusmečio, 1951 06 27 ta pati agentė lankėsi pas savo tėvus Šunskuose. Užėjusi pas kaimyną Joną Dobilą, sutiko Aušrelę. Partizanė pasiguodė sunkiu gyvenimu, prisipažino, kad visas jos turtas vien tai, kuo apsirengusi ir dar nedidelis čemodanėlis, tačiau apie savo negandas kalbėjo nenoriai.

- Kartą pasirinkau šį kelią, tai ir eisiu juo iki galo, - pasakė ji. - Aš žinau, kad anksčiau ar vėliau būsiu sulaikyta, tačiau gyva niekada nepasiduosiu.

Dar ji pasakė, kad Šunskuose aplankė gimines ir dabar eis toliau. Kur - nepasakė, bet toliau bešnekant, saugumietė suprato, kad Aušrelė eis į Jūrę pas dviejų žuvusių partizanų motiną Mariją Ališauskienę. Aušrelė sakėsi norinti pažiūrėti buvusių savo draugų nuotraukas.

Čekistai tuoj pat pasiuntė Onutę pas Ališauskienę patikrinti, ar buvo ten Aušrelė, sužinoti, kur ši slapstosi ir kokius dokumentus turi Ališauskienė.

1952 m. pradžioje Aušrelę pradeda persekioti dar viena saugumo agentė - Lakštutė. Archyvuose išliko daug žinių apie jos veiklą pokaryje. Pati Lakštutė tebegyvena Marijampolėje.

Užverbuota ji buvo 1948 05 26 ir iki susitikimo su Aušrele įdavė saugumui ne vieną partizaną ir ryšininką. Pagal jos nuorodas buvo aptikti bunkeriai Vinco Karpavičiaus, Stasio Kriščiūno, Teresės Pajauskaitės ir Anelės Stekličkaitės sodybose.

Pasak saugumiečių, agentė buvo tvarkinga, atvira ir

konspiratyvi. Kadangi gyveno viena ir, dirbdama ūkio darbus, buvo netekusi dešinės rankos plaštakos, darbdaviai ieškojo jai kolegos - kad būtų kas operatyviai nugabena agentės pranešimus į saugumą.

Rūpinosi Lakštute ir partizanai, kurie tiek ją, tiek suimtąją jos seserį tarė esant savo šalininkėmis. 1952 01 03 pas Lakštutę apsilankęs Slapukas susirūpino jos sveikata ir jau kitą dieną atsiuntė Aušrelę - Danutę su vaistais. Kaip agentė rašė savo išsamioje atsakaitoje saugumui, Danutė paskutinį kartą pas ją atėjo 1952 01 12 dieną. Daugiau vaistų ji neturėjo.

Kiekvieną kartą Danutei atėjus leisti vaistų, saugumietė pradėdavo šnekėti apie partizanus, jų ryšininkus ir rėmėjus. Kartą užsiminė girdėjusi apie labai gerą medicinos seserį, partizanų daktarę Aušrelę.

Paminėjusi šį vardą, Danutė nusišypsojo. Paklausta, ko juokiasi, atsakė, kad Aušrelė - tai senas tos med. sesers slapyvardis. Naujas - Danutė.

Po šio pokalbio saugumiečiai įdavė Lakštutei trūkstamų vaistų ir liepė greičiau suieškoti Danutę, nustatyti, kur ji slepiasi. Jie ketino "partizanų daktarę" suimti gyvą, bet Slapuko, vėliau Miškinio ir Karaliūno žūtys suardė šį sumanymą.

Gydydama partizanus, kartu su jais kovodama, Dievui padedant, Aušrelė partizanavo iki 1952 m. birželio 21 dienos. Tą dieną ji buvo nukauta išdaviko.

Judo darbą atliko A.Bieliūnas - Kabelis, iki tol jau išdavęs partizanų Karvelio, Miškinio grupes, o taip pat penkis artimiausius savo kovos draugus Trilaukio kaime. Pasiimdami į aną pasaulį čekistų numylėtinį ltn. Jocių ir du stribus, Kabelio išduoti, nusišovė K.Marčiulaitis - Karaliūnas ir V.Dominaitis - paskutiniai Aušrelės kovos draugai.

Žuvus šiems vyrams, Aušrelė lieka be ryšio. Tuo pasinaudoja Kabelis. Po kelių dienų ryšio vietoje Aušrelė randa laiškelį, kviečiantį į susitikimą. Aušrelė atsargi, neskuba. Tik po trečio iškvietimo nuvyksta į Kalvarijos apylinkės Laibikių kaimą pas Šolienę, kur maloniai sutinkama Kabelio ir dviejų "partizanų" - saugumiečių. Tolimesniems planams aptarti, kaip gegužės mėnesį Miškinio grupę, išdavikas vedasi ją į saugumo naujai

įrengtą bunkerį. Kas žino, ką jautė tada Aušrelė... Gal suprato klastą, gal Dievo Apvaizda perspėjo? Šiaip ar taip, vedama į bunkerį, ji mėgino pabėgti, ir buvo vieno Kabelio sėbrų nušauta.

Iš nuotraukos, rastos KGB archyvuose, galima spręsti, kad jos kūnas buvo nuvežtas į Kauno saugumą.

Išliko raportas Nr.14, jos rašytas Ūkio skyriaus viršininkui 1946 m. lapkričio 6 d. Suradus Vytauto rinktinės archyvų dalį, tarp jų buvo ir du Aušrelės partizaniškų dainų sąsiuviniai. Išliko ir jos laiškai, rašyti seseriai Onutei į lagerį bei šventas paveikslėlis, kurio kitoje pusėje užrašyti viršuje cituoti žodžiai, gairelė su Laisvės varpu, dar viena kita relikvija. Išliko paskutinis Aušrelės laiškas - tas pats, kuris ją pražudė. Štai jis.

1952.V.31.

Brangieji mano broliai!

Skaudu ir liūdna, kad mūsų Brolius atskyrė... Nežinome, kuriam laikui mus paliko, bet paliko darbui, o sielvartui juk mes esame jau pakankamai užgrūdinti...

Labai nudžiugau ir dėkoju Jums, kad po tiek sunkaus laukimo, palikote man nors ryšį, o susitikti aš būčiau būtinai stengusis, jei tik būčiau žinojusi, kad Dėdulė ne pas Jus. Aš galvojau, kad jei aš Jums būsiu reikalinga, mane rasite, kada tik panorėsite su Dėdele. O nesulaukus nei šiuos du mėnesius, galvojau, kad Jūs ten tvarkotės viduje tarp savęs ir su kitais, ir aš Jums buvau nereikalinga, o pati šauktis nenorėjau. Jus apsunkinti. Nesuprantu ir stebiuosi, kodėl Dėdelė neatvyksta! Gal Jis serga. O dabar susitikti... tokiomis naktimis (aš nekalbu apie mėnesienas)... bent šiuos du mėnesius Jums atvykti tiesiog neįmanoma! Todėl aš niekuomet nesiryžtu ir jokiu būdu nedrįstu kviesti. Palieku spręsti tiktai Jums, o aš iš savo pusės visada sutinku. Mat man laikas ne tiek svarbu, kaip Jums, aš galiu visuomet, kiek leis sveikata. Jeigu nutarsite dar laukti, tai pasiųskite man nors laišką tam laikui, kai aš ateisiu. O jeigu nuspręsite atvykti (o gal bus patogu!) pagal Jūsų nuomonę dėl neatidėliotinų ilgiau reikalų ir rasite, kad gal aš galiu kai kuriuose reikaluose būti Jums naudinga (mat, aš nežinau, kokiam stovy dabar mūsų reikalai ir darbas) ir jei jaučiate, kad aš galiu ką nors padėt, tad žinokite, kad aš imsiuosi visokių žygių, kiek tik jėgos

neš. Kadangi aš nežinau, ką Jūs nuspręsite, tad aš atvyksiu vis tiek VI.21. į tą pačią vietą, kurioje Jūs manęs laukėte jau du kartus. Lauksiu iš vakaro, nes aš siūlau pasikalbėjimui pas mane vykti: vietos bus, tik oro maža kai kada. Dėl reikalų galima, jei norėsite, pasilikti ir ilgesniam laikui ir Dėdelę parsigabenti kaip nors būtų gera, kad ir prieš atvykimą apie tai praneštumėte, aš žinočiau, ar laukti, ar ne. Laiką skiriu pabaigoj tamsumų, nes gal Jūs dar prieš tai norėsite susitikti su M. ar su Juo atvykti.

Tiesa, jeigu tik dėl mano aprūpinimo, tai, gink Dieve, nevykite iki rudenio. Aš dariau žygių kaip nors gauti pinigų pragyvenimui, ir jei man pasiseks, tai išmaitinsiu ir Jus. Mat reikalas eina ne tik dėl manęs, bet ir dėl tų, kurie dėl mūsų liko be duonos. Mat vyrai, prieš išvykdami du mėn. maitinosi svetima duona tų, kurių ji buvo paskutinė, ir nespėjo atsilyginti. Tad nuo gegužio aš atidaviau paskutinius iš atsistiktinai pas mane likusių pinigų pirkti duonai jiems ir sau. Bet dėl to nesirūpinkit ir nevykit, aš jau vis rasiu kokią išeitį, nes, dėkui Dievui, šiek tiek sustiprėjau, nors sveikata vis menka. Matyt, ne koki tie mano "supuvusieji" plaučiai po šešių mėn. sirgimo.

Tad lauksiu, mieli Broliai, arba laiško, arba Jūs! Linkėjimų visiems! Linkiu laiminga. Jūsų seselė A.

SMOGIKAS BIELIŪNAS-KABELIS

Neįstengęs likviduoti Laisvės kovų sąjūdį per tariamą Centrinę vadovybę, vadovaujamą provokatoriaus Juozo Markulio, saugumas griebėsi kitos taktikos. Greta reguliariosios kariuomenės, stribų, NKVD, NKGB buvo pradėti kurti provokatorių-smogikų būriai. Ypač intensyviai jie buvo organizuojami, atvykus majorui A. I. Sokolovui, turinčiam didelį patyrimą, naikinant Vakarų Ukrainos partizanus.

Pradžioje smogikais buvo siunčiami stribai, perrengti partizanų uniformomis. Dieną jie dėvėdavo rusišką uniformą, o naktį eidami į operaciją, ieškojo ryšio su vietiniais partizanais, tardė ir žudė. Žvėrišku savo elgesiu smogikai keldavo gyventojų įtarimą: partizanai taip nesielgė. Tai pastebėjęs, Sokolovas

nutarė atsisakyti stribų paslaugų ir įsakė smogikų grupes formuoti iš užverbuotų buvusių partizanų. Jie neplėšikavo, gerai žinojo partizanų įpročius, mokėjo partizaniškų dainų, žinojo jų gyvenimo būdą, pažinojo rėmėjus ir ryšininkus, turėjo būriuose pažįstamų partizanų.

Tokiose specgrupėse šalia saugumiečių visuomet veikė 2 -3 užverbuoti partizanai. Šitie "partizanai" pasižymėdavo narsumu, kovingumu, nesivaržydami likviduodavo tarybinius aktyvistus, net ištisas šeimas. Mūšiuose su kareiviais ir stribais pasižymėdavo drąsa ir sumanumu, ypač prasiveržiant iš apsupimo (veikiant su KGB žinia, tai padaryti buvo nesunku). Kasdieniniame partizanų gyvenime jie elgėsi taip pat be priekaištų. Ypač pavojingi buvo užverbuotieji partizanai, kurie gerai žinojo partizanų gyvenimo tvarką ir elgesio normas. Vienas persimetėlių - Albinas Valeras Bieliūnas - Kabelis.

Jis gimė 1924 m. Vilkaviškio rajone Smalnyčėnų kaime nedideliame 10 ha ūkyje. 1944 m. Lietuvą okupavus Raudonajai armijai, Albinas buvo paimtas į kariuomenę, kovėsi prieš vokiečius ir pelnė medalį "Už pergalę prieš Vokietiją".

1945 m. A.Bieliūnas iš armijos pasitraukė ir slapstėsi tėviškėje, kurioje lankėsi Tauro apygardos Vytauto rinktinės partizanai. 1947 m. sausio 9 dieną A. Bieliūnas įstojo į partizanus ir tapo Vytauto rinktinės antro būrio kovotoju. Jį prisaikdino būrio vadas Algirdas Leonavičius - Vytis. Pradžioje A. Bieliūnas buvo eiliniu, vėliau tapo Kęstučio tėvonijos vadu. Jis buvo energingas, drąsus ir aktyvus. Reguliariai palaikė ryšius su rinktinės vadovybe, baudė nepaklusniuosius, dalyvavo teroristinėse akcijose.

Per 1947 metų Kūčias saugumiečiai nušovė jo tėvą, vėliau suėmė ir motiną. Kabelis sėkmingai partizanavo toliau.

1952 m. sausio 3 dieną jis su Albinu Naviku - Skirgaila atėjo pas Vilkaviškio raj. Šilbalių kaime gyvenančius Bieliauskus. Sodybą apsupus garnizonui ir stribams, jis pasidavė; Skirgaila ir sodybos šeimininkas žuvo.

A.Bieliūno tardymo byloje yra jo charakteristika, 1954 09 22 parašyta LTSR valstybės saugumo komiteto pirmininko K.Liaudžio. Charakteristikoje rašoma, kad jau per pirmuosius

tardymus Bieliūnas "davė išsamius parodymus apie galimas banditų slėpimosi vietas, ryšių būdus su jais ir pareiškė norą padėti VSK kovoti su banditizmu". Šį darbą persimetėlis atliko nepaprastai stropiai. Jau sausio 18 d. kartu su dviem smogikais, Jonu ir Bronium Baranauskais, pasinaudodamas senais ryšiais, nuveda kagėbistus į savo artimiausių draugų, Kęstučio tėvonijos partizanų slėptuvę Pajevonio valsč. Trilaukio kaime. Nelygioje kovoje su keliolika kartų gausesniu priešu žuvo Bronius Bobina - Patrimpas, Navickas - Dudutis, Pranas Ruseckas - Drugys, Jonas Misiukevičius - Arūnas ir Gataveckas - Verpetas.

Po dviejų dienų, sausio 12-ąją A. Bieliūnas saugumui išduoda net 66 žmones - rėmėjus, ryšininkus ir visus tuos, pas kuriuos provokaciniais tikslais buvo užėjęs. Nuo šios dienos jis tapo saugumiečiams savu ir daugiau tardomas nebuvo.

KGB jam nurodė veikimo plotą - tarp Kalvarijos, Bartininkų ir Keturvalakių, įrengė kelias slėptuves, leido naudotis senais ryšiais, davė du smogikus ir aukštos kvalifikacijos čekistą į vadovus. Detaliai parengdavo kiekvienos operacijos planą.

1952 m. sausio 21 dieną, Kabelio išduotas, sunaikinamas paskutinis Vytauto rinktinės štabas: rinktinės vadas Antanas Grikietis - Slapukas, jo adjutantas Juozas Kmieliauskas - Aitvaras, štabo darbuotojas Feliksas Čereška - Karvelis ir štabo nariai Pranas Daubara - Liūtaširdis bei Pranas Kemeraitis - Tauras. Kaip toje pačioje charakteristikoje rašo K.Liaudis, rinktinės vadą Slapuką nušovė pats Kabelis iš čekistų gautu pistoletu.

1952 m. pavasarį A. Bieliūnui pavyksta užmegzti ryšius su keturiais Algimanto Rutkausko - Miškinio partizanais.

A. Rutkauskas partizanauti pradėjo anksti. Jo dar nelietė kariuomenė, bet neapykanta okupantui, noras padėti broliui Bonifacui - Apuokui, kuris vadovavo būriui Lenkijoje, taip vadinamajame Suvalkų trikampyje, įtraukė Algimantą į patį kovų sūkurį. Jis buvo nepaprastai sumanus, drąsus ir aktyvus. Iš Lenkijos perėjęs į Lietuvą, Miškinis paskiriamas Vytauto rinktinės 4-tos kuopos vadu. Tai - žmogus iš legendos. Daug kartų jis vedė būrį į kovą,daug kartų žiūrėjo mirčiai į akis, bet išlikdavo gyvas.

1948 m. Vasario 16-ąją vyrai ruošėsi sutikti Būdviečių kaime Antano Aleksos, Juodelių apylinkės seniūno, sodyboje ir buvo šeimininko išduoti. Anksti rytą, dar neišaušus, Aleksa išėjo į Kalvariją, kaip sakė, į seniūnų pasitarimą. Moterys taip pat kažkur išėjo. Netrukus rusai su stribais glaudžiu ratu apsupo sodybą. Mūšis truko apie dvi valandas. Žuvo arba buvo sužeista nemažai priešų, bet žuvo ir septyni partizanai: Grenadierius, Algirdas, Vidginas, Amerikonas, Jazminas, Varnas ir Ungurys. Lavonai buvo nuvežti į Kalvariją ir numesti gatvėje. Spaudė šaltukas, todėl stribai išniekintų lavonų nesaugojo. Pasakojama, kad naktį būrio vadas Miškinis, kuris su žuvusiais buvo numestas ant grindinio, atgavo sąmonę, be nuovokos iššliaužė iš kiemo ir jam vienam žinomais keliais nusigavo pas ryšininką. Čia sunkiai sužeistam partizanui buvo suteikta medicininė pagalba. Išgijo, nors nuo to laiko jau niekada nebuvo visiškai sveikas.

Pasak kitų, Miškinis negulėjo ant grindinio. Mūšio įkarštyje jis atsidūrė prie Leonavičių šulinio. Patratinęs į artėjančius nuo Gražiškių rusus, pakrūmėmis pasiekė Gražiškių - Jurgežerių vieškelį, įvirto į važiuojančio žmogaus roges ir, pervažiavęs Kalvariją, dingo jos prieigose.

Miškinis buvo ne tik drąsus, bet ir nepaprastai atsargus. Gal todėl sėkmingai išpartizanavo beveik aštuonerius metus, nors kelis kartus ir buvo sužeistas.

1952 m. naktį iš gegužės 20 į 21-ą, sukorę didelį kelią, išvargę, Miškinio vyrai, ieškodami ryšio, Laibikių kaime pas ryšininką Rūkštelę susitinka su Kęstučio tėvonijos vadu Kabeliu. Eidamas į susitikimą, Miškinis mėgina išsiaiškinti padėtį Kabelio veikimo zonoje, bet ryšininkai neįtaria nei Kęstučio tėvūnijos vado, nei partizanais apsimetusių dviejų jo draugų - saugumiečių.

Atvykus pas ryšininką, Kabelis primygtinai vadino atvykusius eiti į slėptuvę. Po ilgų įkalbinėjimų (Miškinis norėjo viską aptarti pas Rūkštelę, gal nujautė nelaimę?) Miškinis sutiko. Tai buvo klaida. Išdavikas, nusivedęs į tam tikslui KGB įrengtą bunkerį, vieną tariamą partizaną pastato sargyboje, o po kiek laiko kitą pasiunčia atnešti maisto. Pats gi su svečiais aptarinėja planus. Lyg tarp kitko sunerimęs, kodėl taip ilgai negrįžta draugas su maistu, eina pažiūrėti.

Netoliese krūmuose tykojo garnizonas ir stribai. Išėjus Kabeliui, į bunkerį pro angą buvo įmesta dujinė granata. Dujos suveikė iš karto, ir vyrai prarado sąmonę, tik Petras Juknelis - Deimantas spėjo nusišauti; Algimantas Rutkauskas - Miškinis, Juozas Sasnauskas - Kolumbas ir Petras Burnelis - Inkaras buvo atgaivinti Kauno saugume.

Miškinis kalbėti atsisake. Jis ir Kolumbas po žiaurių kankinimų buvo nuteisti mirti. Nuosprendis įvykdytas 1952 m. lakpričio 26 dieną. P. Burnelis gavo 25 metus. Taip išdavikas sunaikino nesugaunamo Miškinio grupe. (Įdomu tai, kad A. Miškinis kūrė eiles. Išliko gan ilgas eiliuotas mūšio Juodelių kaime (pas Aleksą) aprašymas. Betgi Algimantas Miškinis šautuvą valdė geriau, nei plunksną. Jau mūsų laikais poetas A.Slavickas, remdamasis partizano eilėmis, sukūrė poemą "Takais erškėčių".)

Saugumas ragina Judą dirbti toliau.

1952 m. birželio 3 dieną Kabelis dalyvauja paruošiant Geležinio Vilko rinktinės Dešinio tėvūnijos partizanų likvidavimo prie Amalvos ežero planą. Atplaukę į susitikimą su Kolumbu, kuris jau buvo suimtas, Klemesas Marčiulaitis - Karaliūnas ir Vincas Dominaitis, supratę klastą, atidengė ugnį. Nuo jų kulkų krito operacijai vadovavęs čekistas vyr. ltn. Jonas Jocius ir dar vienas stribas, du stribai buvo sužeisti, tačiau žuvo ir abu partizanai.

Kabelis darbuojasi toliau. Dabar jis ieško Angelės Senkutės - Aušrelės, Vytauto rinktinės sanitarijos skyriaus viršininkės. 1952 06 23, palikdamas raštelius pas buvusius ryšininkus, Kabelis išsikviečia Aušrelę. Dienodama su Kabeliu ir jo būrio "partizanais" Kalvarijos valsč. Navasodų kaime, ši, matyt kažką įtarė. Vakare, einant į KGB specialiai Kabeliui įruoštą bunkerį, ji bandė pabėgti ir buvo vieno iš Kabelio sėbrų nušauta.

Manoma, kad tai iš pokalbio su Aušrele Kabelis suprato, kur ieškoti paskutinio Vytauto rinktinės štabo pareigūno Pijušo Degučio - Kęstučio. 24-ją birželio su grupe čekistų jis aptiko partizaną sodyboje prie Marijampolės. Susišaudžius Kęstutis žuvo.

Pagal tuometinio VSK pirmininko K.Liaudžio rašytą

A.Bieliūno-Kabelio charakteristiką: šiam išdavikui padedant, buvo likviduota 20 partizanų, šeši paimti gyvi. Jo dėka surastas ir perduotas saugumui Vytauto rinktinės archyvas, jam padedant, buvo aptikti paskutinieji Geležinio Vilko rinktinės partizanai Bronius Petkevičius - Pipiras, Klemensas Uleckas - Vakaras ir Ungurys. Jie žuvo 1955 m. liepos 21 dieną Prienšilyje. Išniekinti jų kūnai gulėjo Prienuose. Kabelis padėjo užverbuoti suimtą partizaną Stasį Babarskį - Garsą, kuris 1952 m. gruodžio 12 d. Marijampolės apskr. Gudelių valsč. Miknonių kaime Vinco Stadaliaus sodyboje, užkietėjusio čekisto Jono Dabulevičiaus - Miško padedamas, nužudė keturis partizanus. Apie tai - toliau.

A. Bieliūnas turėjo saugumo duotą butą Kaune, kuriame apsigyveno Kalvaičio pavarde. Čia jis gyveno protarpiais tarp "operacijų".

1954 m. gegužės 2 dieną eilinį kartą su savo sėbrais smogikais gėrė. Pasigėrę Kaune, Panemunėje susikivirčijo su atsitiktinai sutiktais raudonarmiečiais ir stvėrėsi ginklų. Susišaudymo metu buvo nukautas B. Baranauskas ir sužeistas raudonarmietis.

Po tokio "žygio" A. Bieliūnas atsidūrė KGB rūsiuose, kur šnipinėjo kameros draugus ir liudijo partizanų ryšininkų ir rėmėjų bylose. 1955 m. kovo 9 d. buvo nuteistas 10 metų laisvės atėmimo, o jau 1956 07 02 grįžo į Kauną pas šeimą. 1962 11 22 buvo rastas negyvas savo namo laiptinėje. Plačiai kalbėta, kad taip išdavikui atlyginę jo išduoti partizanai, grįžę iš įkalinimo vietos. Kalbėta, kad jam net liežuvis buvo nupjautas.

Bieliūno žmona tvirtina, kad jos vyrą ištikęs infarktas.

Saugumui Albinas Kabelis dirbo Variago slapyvardžiu.

Dar vienas mirties pavidalas: "Operatyvinės kombinacijos grupės"

Paskutiniaisias aktyviosios partizaninės kovos metais buvo kuriamos dar kitokios, vadinamosios "operatyvinės kombinacijos" grupės. Jos buvo panaudojamos tada, kai nei KGB, nei NKVD suimtojo nepriversdavo kalbėti. Apsimetusi partizanais, operatyvinės kombinacijos grupė tikslą dažniausiai

pasiekdavo.

Štai ką apie naująjį tardymo metodą, saugumiečių pradėtą taikyti maždaug nuo 1950 metų, jau Lukiškių kalėjime papasakojo partizanas Antanas Sliaužys - Dagilis.

- 1949 m. rugsėjo mėn. Kalvarijos valsč. Juodelių kaime susišaudymo metu su stribais žuvo Sergijus Ūkelis - Simukas. Aš buvau sunkiai sužeistas ir paimtas, kai praradau sąmonę. Kiek apgydytas, buvau tardomas. Kankinimais nieko neišgavę, vieną dieną saugumiečiai pasodino mane į sunkvežimį "polūtorką" ir saugomą kareivių kažkur vežė. Privažiavus mišką, sugedo mašina. Kareiviai iš kažkur atsivarė vežimą su civiliu važnyčiotoju. Surištomis už nugaros rankomis mane persodino į vežimą, į jį dar susėdo keturi kareiviai, ir važiavom toliau. Kiek pavažiavus, užpuolė partizanai. Arklys mūšio metu buvo nušautas, lydinčiųjų likimas neaiškus, tik mačiau, kaip vienas krito. Mane paėmė partizanai ir, užrišę akis, nusivedė į bunkerį. Trumpai apklausęs, vadas pasakė:

- Kai išsiaiškinsim, kad tikras partizanas, priimsim į būrį, jei ne - sušaudysim.

Išbuvau miške apie du mėnesius. Pabuvojau net trijuose bunkeriuose. Vienas jų, matyti, buvo štabo: kabojo kryžius, Vytis, trispalvė, buvo radijo aparatų. Vakarais ryšininkės atnešdavo maisto, papasakodavo situaciją apylinkėse. Po kiek laiko, eidami atlikti užduotis, vesdavosi ir mane. Kartą nusivedė sušaudyti komunistą. Vis klausinėjo, vis nepasitikėjo. Aš su jais buvau atviras. Vieną dieną ryšininkė pranešė, kad daugybė rusų supa mišką. Čia buvę vyrai pasiruošė kovoti ir nepasiduoti, davė automatą ir man. Visi išėjo iš slėptuvės. Miške visur šaudė. Greitai susidūrėm su priešu. Gavau smūgį buože į galvą ir nuvirtau. Vėl paėmė rusai, vėl tardymas. Tik prasidėjus tardymui, man paaiškėjo, kad slėptuvėse buvo čekistai.

Visa tai A.Sliaužys Lukiškių kalėjime papasakojo savo bendrabyliams.

1951 m. pavasarį jį teisė Karo tribunolas Vilniuje. Teisme Dagilis laikėsi didvyriškai. Prasidėjus teismui, jis kreipėsi į teisėjus lietuviškai:

- Ar čia yra nors vienas lietuvis?

- Niet, - išgirdo.

- Jūs manęs teisti neturite teisės, - pasakė A.Sliaužys. - Jūs mane galite laikyti belaisviu. Lietuvai nenusikaltau niekuo. Kovojau su okupantais ir jų pakalikais. Dar mano draugų liko. Visų neiššaudysit, ateis ir jums atsiskaitymo valanda.

Čekistai manė, kad teisiamasis eina iš proto, bet vis tiek nuteisė jį mirti.

Rašyti malonės prašymą partizanas atsisakė.

SPYGLIO MEDŽIOKLĖ

Vitas Menkevičius - Spyglys vadovavo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinei, kuri veikė Prienų ir Marijampolės rajonuose. Rinktinės štabą saugojo Dešinio tėvūnija.

Prienų saugumas žinojo apie rinktinę ir jos vadą, tačiau niekaip negalėjo jo užklupti. Padėjo išdavikai.

1950 metais saugumiečiai užverbavo talkininką, kurį pavadino Patriotu, o 1951 metais - dar vieną, Kaizerį. 1952 metų pradžioje abu agentai buvo apmokyti ir nusiųsti ieškoti Spyglio ir Dešinio tėvūnijos. Jiems talkino Patrioto žmona, pasak saugumiečių, "patikrintas agentas", slapyvardžiu Kazlauskas.

Gegužės mėnesį agentai atėjo pas partizanų ryšininką Vaclovą Straigį ir, sakydami, kad slapstosi nuo kariuomenės, paprašė susitikimo su rinktinės vadu.

Po kelių dienų, birželio 5 d. Mačiuliškių miške jie buvo suvesti su Spygliu ir jo rinktinės partizanais Albinu Banislausku - Klajūnu, Vincu Noviku - Dėde, Kostu Marčiulaičiu - Slanka ir Vincu Žukausku - Radastu. Patikėję "bėgliais", partizanai pasiūlė jiems stoti į būrį.

Naujokai turėjo būti prisaikdinti Skersabalių miške birželio 8 arba 14 dieną, tačiau Spyglys pasirodė tik birželio 16-tosios vakare. Kartu su juo atvyko Klajūnas, Dėdė ir Slanka.

Naujokai buvo priimti į Dešinio tėvūniją ir apginkluoti. Jie "partizanavo" iki Joninių. Per tą laiką agentai išaiškino kelis partizanų ryšininkus (Petrą Krasnicką, Mariją Navickienę, Vaclovą Vitkauską, Kazį Gudauską, sužinojo, pas ką partizanai

laiko ginklus ir kur Mikališkių miške slepia dokumentus, 22 birželio kartu su visais jie nusiaubė Kuišių kaimo parduotuvę, o birželio 23-ąją Kaizeris su Dėde buvo nuvykęs į Prienų šilą susitikti su Vilium, Smaugliu ir Švedu. Vakare prie jų prisijungė Spyglys ir kiti rinktinės vyrai. Stovykla buvo įrengta tarp Juodaraisčio ir Mačiūnų kaimų (šalia Prienų).

Paskutinis prie būrio prisijungė ryšininkas Antanas, kuris keliskart traukė į kaimą maisto.

Maždaug 8 - 9 val. ryto partizanai sugulė poilsio. Patriotui ir Kaizeriui Spyglys pasiūlė gulti atskirai. Ryšininkas atsigulė atokiau už 12 -15 metrų nuo visų.

Palaukę, kol visi sumigs, agentai surinko jų ginklus, o paskui automatu sušaudė visus 7 miegančius partizanus. Ryšininkas liko gyvas, išbėgo iš miško, šaukdamas: "Savi savus sušaudė"

Saugumo popieriuose išliko visų žuvusiųjų vardai ir pavardės. Tai:

Spyglys - Vitas Menkevičius, Juozo s., g. 1930 m., Geležinio Vilko rinktinės vadas, partizanas - nuo 1950 metų;

Smauglys - Vincas Bražinskas, Jono s., g. 1932 m., partizanas - nuo 1950 m., rinktinės vado adjutantas;

Vilius - Pranas Kižys, Prano s., gimimo metai nežinomi, pietų Lietuvos vado Lito adjutantas, partizanas - nuo 1951 m.;

Švedas - Antanas Šalčius, Petro s., g. 1932 m., partizanas - nuo 1951 m.;

Klajūnas - Albinas Banislauskas, Jurgio s., g. 1929 m., partizanas - nuo 1950 m.. Dešinio tėvūnijos vado adjutantas;

Dėdė - Vincas Novikas, Vinco s., g. 1910 m., partizanas - nuo 1950 m.;

Slanka - Kostas Marčiulaitis, Kazio s., g. 1933 m., partizanas - nuo 1951 metų.

Šiandien žinomos ir jų žudikų, saugumo agentų Patrioto ir Kaizerio pavardės. Tai - Lietuvos vokiečiai Ūkas - Patriotas, vėliau nušautas partizanų už išdavystę, žmona gyvena Trakuose ir Gasneris - Kaizeris, išvykęs į VFR. Kitais duomenimis, nuteistas partizanų lauko teismo mirties bausme, bet išlikęs gyvena Lietuvoje.

Surinkę nušautųjų ginklus ir laikrodžius, agentai išsiskyrė:

Kaizeris liko saugoti žuvusius, o Patriotas nuvyko į Prienus, į ryšio punktą. Miškan atvyko kariuomenė, kuri, maskuodama žudikus, pradėjo smarkiai šaudyti, krėsti mišką ir aplinkinius kaimus. Partizanų "paieškos" buvo pakartotos birželio 27-tą.

Buvo ieškoma - tik ne taip triukšmingai - ir pasislėpusio ryšininko Antano. Saugumas teisingai spėjo, kad jis - Antanas Šukevičius, g. 1910 m., nuo 1944 m. slapstęsis. 1951 m. jis buvo Kaune suimtas, užverbuotas, gavo Šerno slapyvardį, bet saugumui nedirbo ir toliau slapstėsi. Vėliau žuvo. Saugumiečiai stengėsi Šerną sukompromituoti ir vertė jam atsakomybę už dar vienos savo agentės - Marės (Mari) veiksmus.

Šitai Marei (Mari) per ryšininkę Aldoną Ružinskaitę pavyko sužinoti, kad pas Spyglį turi atvykti Gedimino būrio vadas Anupras, bet jį užklupti nepavyko.

Analizuodami Viliaus paskutinių savaičių maršrutus, saugumiečiai įtarė, kad kažkur čia, Vyčių tėvūnijos (vadas Speigas) ir Gedimino tėvūnijos (vadas Anupras) veikimo rajone turėtų slapstytis Litas.

Surašę žuvusių partizanų ginklus ir kitas vertybes (4 automatai, 1 rankinis kulkosvaidis, 2 šautuvai, 1 vokiškas šautuvas, 5 pistoletai, 1 granata, laikrodžiai, 360 rublių ir 67 egzemplioriai laikraščio "Partizanas"), saugumiečiai jų kūnus išvežė į Kauną atpažinti ir fotografuoti.

VARNABŪDĖS MIŠKE

KGB agentas Gervė pranešė, kad pas Beržinbūdės k. gyventojus Stiklių ir Saulį (Savulį -?) partizanai atvedė gyvulių. Krečiant Klevinės kaimo gyventoją Saulį buvo aptiktos dvi papjautos kiaulės. Sauliai buvo suimti. Kankinama Saulienė neištvėrė ir prasitarė apie partizanų stovyklą prie Grigaliūniškės kaimo. Varnabūdės miškas buvo iškrėstas. Operaciją vykdė Pirmos divizijos 1, 2 ir 3 pulkai, Prienų ir Marijampolės MGB, milicija ir stribai.

Prieš operaciją visa karininkija buvo painstruktuota asmeniškai, o kiekvienas būrys gavo konkrečią užduotį.

1952 01 31 8 val. ryto baudėjai pasiekė operacijos rajoną. 9 valandą numatytas miško kampas buvo užblokuotas ir paieškų grupės pradėjo "košimą". 12 val. Marijampolės MGB operatyvinės grupės pavaduotojas kpt. Tichomirovas, kurio būrys ėjo dešiniu kraštu, pamatė šviežius pėdsakus ir suplėšytą popierių. Sekant pėdsakais, tankiuose krūmuose buvo aptikta gerai užmaskuota slėptuvė su šešiais partizanais.

Partizanai buvo išsirengę, ramiai poilsiavo. Pamatę kariuomenę, kaudamiesi pradėjo trauktis įvairiomis kryptimis. Kadangi visas miško kvartalas buvo apsuptas, partizanams pasislėpti nepavyko. 4 jų žuvo, 2 buvo paimti gyvi. Žuvo:

1. Dešinio tėvūnijos būrio vadas Kazimieras Kurtinys - Ąžuolas iš Jasenavos k.

2. Kazimieras Popiera - Gegužis, vado adjutantas iš Dambraukos k.

3. Bronius Popiera - Meška iš Dambraukos k.

4. Leonas Vokietaitis - Žvejas iš Kazlų Rūdos valsčiaus.

Petras Gumauskas iš Liepynų k. ir būrio vado pavaduotojas Sigitas Jankauskas - Keleivis iš Žirniškių k. buvo sužeisti ir suimti gyvi.

Kadangi niekas iš gyventojų žuvusių partizanų ir sužeistojo Keleivio nematė, kagėbistai pasinaudojo šia aplinkybe, siekdami likviduoti likusius Dešinio tėvūnijos partizanus, o ypač tėvūnijos vadą Karaliūną. Prienų KGB agentas Šaltis paleidžia gandą, kad vienam sužeistam Ąžuolo būrio partizanui pasisekė ištrūkti iš apsupimo ir pasislėpti pas Šilavoto valsčiaus rėmėją. Pasak to paties gando, sužeistasis Keleivis pasislėpė pas Šaltį, gyvenantį 2 km atstumu nuo Varnabūdės miško.

KGB rūpestingai ruošiasi partizanų vado ir jo bendražygių gaudynėms. Pasaloje pas agentą įsitaiso net 4 agentai - smogikai, o taip pat Marijampolės MGB 2-o skyriaus virš. pavad. ltn. Skakauskas ir Prienų MGB virš. pavad. vyr. ltn. Kalesovas.

Sužeistas Keleivis - Sigitas Jankauskas priverčiamas parašyti du laiškus. Esą, jam sužeistam pavyko ištrūkti iš apsupties ir pasislėpti pas rėmėją Šaltį. Partizanas prašo draugus atvykti ir išsivežti jį, Keleivį, atgal į mišką.

Vieną laišką-masalą agentas Šaltis turi nunešti partizano

Banislausko seseriai, o kitą - ryšininkui Stankūnui - Medžiotojui iš Stuomenų kaimo. Nunešęs laiškus, agentas turi paprašyti, kad šie kuo greičiau susisiektų su Karaliūnu, perduotų laišką ir paragintų partizanus kuo greičiau atvykti pas Šaltį, kuris jiems parodys, kur slepiasi Keleivis. (Žinoma, jis meluos. Partizanas nuo pat suėmimo buvo kankinamas KGB).

Dieną smogikai turėjo slėptis agento Šalčio kambaryje, o sutemus užimti pozicijas lauke. Atėjus vienam arba dviem partizanams, Šaltis turėjo jiems pasakyti, kad sužeistasis Keleivis paslėptas tvarte. Atseit, 1952 02 01 jį atvežė nežinomas valstietis nuo Grigaliūniškių pusės. Po šių paaiškinimų Šaltis turėjo nuvesti partizanus į tvartą, kuriame slėpėsi smogikai Vėjas ir Smielyj. Priėjęs prie tvarto, Šaltis tyliu kosėjimu praneša, kelis - du ar vieną partizanus atveda. Jis eina į tvartą pirmas ir pasitraukia į šalį. Paskui einančiam partizanui smogikas Smielyj smogia į galvą. Prišokęs Šaltis padeda parkritusį partizaną surišti. Antrą partizaną nušauna smogikas Vėjas. Likę smogikai turi būti lauke. Atėjus visai Karaliūno grupei (trims - keturiems partizanams), smogikai Kazanis ir Čižikas, stebintys mišką, ginklo mostelėjimu turi duoti ženklą "dėmesio!". Partizanai įleidžiami į kiemo vidurį, kur jie sušaudomi. Smogikas Čižikas dar turi iššauti raketą.

Suėmus arba likvidavus Karaliūno būrį, smogikai inscenizuoja atsitiktinį kareivių susidūrimą su partizanais.

Šalčio namuose baudėjai turėjo tykoti šešias dienas. Partizanams neatėjus, pasalautojai turėjo pasitraukti naktį. Partizanams atėjus jau po grupės išėjimo, Šaltis turėjo pasakyti, kad sužeistą Keleivį tas pats valstietis išsivežė į Marijampolės rajoną. Įrodymui jis turėjo partizanams parodyti sukruvintus Keleivio drabužius, kurie, atseit, liko, partizaną perrengus švariais. Pakvietęs partizanus į vidų, saugumo agentas turėjo pavaišinti juos specialiu preparatu užnuodyta degtine ir pranešti čekistams.

Taip 1952 m. vasario mėnesį buvo suplanavę 2-N poskyrio viršininkas vyr. ltn. Jonas Jocius ir jo pavaduotojas papulkininkis Gusevas.

Partizanams neatvykus, šis planas sužlugo.

Pasak partizano Petro Gumausko, vieną Keleivio saugume parašytą laišką išlikusiems partizanams turėjo įteikti pati Keleivio motina. Atėjusi su sūnaus laišku pas partizanų ryšininką Samsonavičių, Jankauskienė krito ant grindų - apalpo. Atgaivinta perdavė laišką ir papasakojo, iš ko jį gavusi.

Samsonavičiui laiškas pasirodė įtartinas. Daug negaišdamas jis sėdo į roges ir nuvažiavo pas Šaltį, pas kurį, kaip rašoma laiške, turėjo būti slepiamas sužeistasis. Važiuodamas per kiemą, Samsonavičius išgirdo užvedamus ginklus, o peržengęs slenkstį pamatė persirengusius pasalautojus - ir suprato patekęs į spąstus.

Padėjo greita orientacija.

- Ar čia parduodama karvė? - nuduodamas, kad nieko nepastebėjo, garsiai paklausė šeimininko.

Išgirdęs, kad jokios karvės šeimininkai neparduoda, partizanų ryšininkas spruko atgal į kiemą. Perspėti Karaliūno vyrai išvengė pasalos.

Dar beveik pusmetį Jocius su savo agentais persekiojo narsų partizanų vadą. Karaliūnas - Klemensas Marčiulaitis buvo nesugaunamas. Ir tik 1952 m. birželio 3-ios naktį Amalviškių ežero pakrantėje nušovęs patį Jocių ir du jo parankinius, partizanas žuvo. Apie tai rašoma kitame šios knygos skyriuje.

Suimtasis Keleivis - Sigitas Jankauskas buvo pasmerktas myriop ir tų pačių 1952-ųjų birželio 16-ąją sušaudytas. Pasklido gandas, kad tardomas jis išdavinėjo draugus. Gal išdavinėjo, gal ir - ne. Saugumiečiai neskubėdavo susidoroti su tais, kurie su jais "bendradarbiavo", o Keleivį nužudė vos po 4 mėnesių. Įdomu, kodėl?

Ir tik Petrui Gumauskui likimas buvo palankus. Sausio 31 d. šis dvidešimtmetis (g. 1931m.) buvo sužeistas ir be sąmonės pateko į baudėjų nagus. Dar neatgavęs nuovokos, jis su žuvusiais draugais buvo Marijampolėje padrėbtas "ant grindinio", paskui nuteistas ir išvežtas į lagerius. Išliko, 1964 m. grįžo Lietuvon, sulaukė Nepriklausomybės. Pavydėtinas likimas!

IŠDAVYSTĖ

Mano tėtė Stadalius Vincas, Antano, gimęs ir gyvenęs Miknonių k., Gudelių valsč., Marijampolės apskrityje. Buvęs valstietis, turėjęs 6 hektarus žemės. Visą laiką Smetonos laikais buvęs seiniūnas ir šaulių organizacijos narys, vokiečių laikais taip pat buvo seniūnas. Seniūnavo, kol rusai okupavo Lietuvą.

Okupavus rusams Lietuvą, 1945 m. rugpjūčio mėn. tėtę areštavo ir pasodino į Marijampolės kalėjimą. Iš kalėjimo išvežtas be teismo nuosprendžio, vežtas per kitus kalėjimus ir nuvežtas į Archangelsko srities lagerį. Ten jį ir nukankino badu. 1947 m. vasario mėn. likusieji tėtės draugai nelegaliai parašė laišką, kad jam daugiau nerašytume, nes jau ten išsikėlė gyventi, kur vyskupas Karosas ir t.t.

Areštavus mano tėvelį, mama liko su 6 vaikais ir su 85 metų anyta. Vyriausia mano sesuo Albina, g. 1925 m., Ona - 1927 m., aš, Salomėja - 1930 m., brolis Vincas - 1933 m., sesuo Marytė - 1939 m., Aldona - 1944 m Visą laiką palaikėm ryšius su partizanais, kuo galėjom, tuo padėjom. Taip - iki 1952 m. gruodžio 12 d.

11 d. naktį atėjo pas mus keturi partizanai, su kuriais mes palaikėme ryšį:

1. Stanaitis Vitas (slapyvardis Aidas), g. 1924 m. Prienų raj. Buinykų k.

2. Kučinskas Petras (slapyvardis Tyla), g. 1924 m., kilęs nuo Punios šilo, kaimo neatsimenu.

3. Kazlauskas Levas (slapyvardis Bijūnas), g. 1930 m. Marijampolės apskr. Gudelių valsč. Rudcėnų k.

4. Vitkauskas Juozas, g. 1933 m., slapyvardžio dar neturėjo, nes dar neseniai buvo įstojęs į grupę Mikališkių k.

Mano nuomone, jie buvo numatę susitikimą mano tėviškėje su Babarskiu Stasiu (slapyvardis Garsas, g. 1928 m. Medėnų k.). Babarskis 1952 m. gruodžio 12 d., paryčiais, atsivedė saugumietį. Partizanai buvo budrūs. Pamatė prie kiemo vartų du nepažįstamus vyrus, visi griebėsi už ginklų. Partizanai, gerai įsižiūrėję, atpažino Babarskį Stasį (Garsą). Priėję broliškai

pasisveikino, o Stasys Aidui pristatė savo naują draugą, norintį stoti į Aido būrį - Joną Dabulevičių. Stasys sakė, kad draugo būrys likviduotas. Aidas nudžiugo, kad pasipildo jo būrys. Sužinojo naujoko slapyvardį - Miškas. Stasys su Aidu išėjo į kitą kambarį ir Aidą smulkiai išklausinėjo. Man į tą kambarį įėjus, jie nutilo. Stasio atvestas naujas draugas Miškas, likęs su kitais trimis partizanais, taip pat labai smulkiai apie viską klausinėjo.

Aido draugas ir kaimynas, buvęs bendražygis, iškeltas į kitą būrį, kuris buvo likviduotas, Babarskis čekistų buvo paimtas gyvas. Norėdamas išsipirkti gyvybę, užsiverbavo čekistams tarnauti. Man padėdavo Aido giminės ir prašė jam pranešti, kad Stasys užsiverbavo. Po draugiško visų šešių pokalbio, aš, nutaikiusi momentą, priėjau prie Aido ir jį įspėjau. Stasys pamatęs, kad mudu kažką slapto kalbam, greitai prisistatė ir nutraukė mudviejų kalbą. Aidas sakė: "ateisiu sekantį kartą ir, viską smulkiai sužinojęs, papasakosiu, nes ir aš esu girdėjęs kažką, bet neįsitikinęs". Tą gruodžio naktį, atėję pas mus iš tolimo žygio, partizanai buvo labai nuvargę - visą naktį budėję. Babarskis, pamatęs jų nuovargį, kaip geras Aido draugas pasiūlė jiems pailsėti, nes sekančią naktį reikės eiti toliau, ir sutiko pats saugoti nuo stribų. Mano mamai išėjus šerti gyvulius, aš viriau pietus, o mažametė sesutė buvo su manim virtuvėje.

Tada Kučinskas ir Vitkauskas atsigulė virtuvėje ant lovos pailsėti, o Stanaitis - Aidas sėdėjo ant mašinsuolio prieš mane, verdančią valgyti. Kazlauskas atėjo pasikalbėti su Aidu, o Babarskis, nužiūrėjęs, kad jau visi vienam kambary, užstojo duris ir su savo naujai atėjusiu draugu pradėjo šaudyti partizanus. Vitkauskas ir Kučinskas, išgirdę šūvius, šoko iš lovos prie ginklų, nespėjus prišokti, Kučinską mirtinai sužeidė. Vitkauskui peršovė kojas, o Bijūną ir Aidą, kadangi jie buvo arčiausiai, nušovė pirmus. Tada aš persigandusi šokau ant pečiaus, per dūmus nieko nemačiau, tik girdėjau mažametės sesutės klyksmą.

Nutraukus šūvius, suradusi momentą, šokau bėgti ir bėgau pas kaimynus. Pranešiau, kad Stasys iššaudė savo draugus ir išdavinės visus tuos, kuriuos pažinojo. Bėgdama iš kaimynų, sutikau mamą. Griebė už kaklo, labai verkė ir bučiavo. Aš

sakiau: viskas, mudvi ryt poryt areštuos, tik neišduokim nieko, kad ir nukankins mus budeliai. Tuo tarpu brolis Vincas tarnavo tarybinėje armijoje, dvi vyresnės seserys jau buvo ištekėjusios ir išėję toli iš tėviškės. Liko tik dvi jauniausios seserys, viena 11 metų, kita 7 metų, be prieglobsčio. Atsisveikinusi mama grįžo namo, nes dar norėjo sulaukti jauniausios dukters grįžtant iš mokyklos. Ji dar tik buvo pradėjusi eiti į pirmą klasę. Įėjusi į virtuvę, mama pamatė, kad visi negyvi, tik Vitkauskas, apsivyniojęs rožančių ant rankos, klausė, kur Salomėja, prašė, kad pakinkyčiau arklius ir jį kur nors išvežčiau - kad nepaimtų budeliai. Mama atsakė, kad aš išbėgau, pagalbos jokios nesuteiksiu, o žmogžudys mane išsivijo. Bekalbant mamai su sužeistu Vitkausku, išgirdęs rusų kalbą, jis, turėdamas pistoletą, staiga nusišovė. Įžengę į kambarį, rusai ėmėsi žiauraus darbo. Privažiavus daug čekistų mašinų, narino virves lavonams už kaklo, tampė kaip gyvulius po visą namą ir kiemą, metė į mašiną. Sumetus lavonus, įmetė ir mamą ant jų. Nuvežė į Gudelių valsčių. Areštavę mamą, rusai pagavo bėgančią ir mane. Tada ir prasidėjo mudviejų kančių keliai. Nuvežė mus į Kauną. Prasidėjo tardymai ir dar žiauresni kankinimai. Nieko neišdavus, budeliai griebėsi dar didesnio smurto: įpylė į burną man kažkokio skysčio. Netekau sąmonės, Atsibudau karceryje. Kiek jame buvau, nežinau, pradėjau šaukti visų šventų vardus. Budeliai, išgirdę, kad man protas jau pamišęs, nešė mane į tardymo kabinetą. Numetę ant grindų, klausė Lito ir Sakalo bunkerio, kurio aš nežinojau. Jei būčiau žinojusi, gal būčiau ir pasakiusi, nes jau buvo susimaišęs protas. Budeliai, įsitikinę, kad tikrai nežinau, atnešė atgal prie kameros, atrakino duris, numetė mane į vidų, liepė kalinėms paimti ir paguldyti ant narų.

Po tų baisių kančių nuteisė mane ir mamą, davė po 25 metus lagerio, po 5 metus trėmimo ir po 5 metus be teisių su turto konfiskacija. Po Kauno kalėjimo išvežė mudvi į Lukiškių kalėjimą, iš Lukiškių - į Leningrado kalėjimą. Iš ten, sudarius pilną sąstatą ir suvarius visus į gyvulinius vagonus, išvežė į lagerius. Mamą paliko Intoj, mane nuvežė į Vorkutos lagerį, kuriame kalėjau iki reabilitacijos (1956 metais).

Salomėja Stadaliūtė - Stasiukaitienė

JAUNIAUSIAS BŪRYJE

Juozas Vitkauskas gimė 1933 metais. Kaip kiekvienas tikras lietuvis, nekentė pavergėjų ir padėjo partizanams. 1952 m., gavęs šaukimą į sovietinę armiją, išėjo į mišką.

Partizanavo trumpai. Aidas jį savo būrin priėmė rugsėjo mėnesį, o jau gruodžio 12-tą J.Vitkauskas kartu su savo draugu P. Kučinsku - Tyla krito nuo išdaviko rankos. Tyla žuvo, Juozui buvo peršautos kojos. Išdavikai išsivijo Salomėją. Paplūdęs kraujuose, Juozas pamatė Stadalienę ir pradėjo prašyti, kad Salomėja pakinkytų arklius ir jį išvežtų į saugią vietą.

Šeimininkė spėjo pasakyti, kad Salomėjos nėra. Išgirdęs rusų kalbą, Vitkauskas išsitraukė pistoletą ir nusišovė. Taip žuvo jauniausias iš būrio, Lietuvos savanorio sūnus Juozas Vitkauskas. Šeimoje jis buvo penktas vaikas. Jį išdavė ir pražudė Stasys Babarskis iš Prienų raj. Medėnų k. ir saugumietis "partizanas" Jonas Dabulevičius iš Alytaus raj. Miroslavo kaimo, dabar gyvenantis Vilniuje.

Saugumas, norėdamas išsaugoti provokatorius, sugalvojo dar vieną klastą.

Kitą dieną po tragedijos Miknonyse į Vitkauskų sodybą atsibastė stribai ir liepė tėvui pakinkyti dideles roges, kad daug žmonių jose tilptų. Liepė važiuoti į Prienus, į saugumą. Apsirengė Vitkauskas, atsisveikino su šeima ir drebančia širdimi išvažiavo.

Prienuose jį nuvedė į pašiūrę.Ten gulėjo jo sūnus Juozas. Tėvas tardomas nesigynė, suklupo prie sūnaus lavono. Kiek jis ten klūpėjo, neprisimena. Kai atsigavo, stribai liepė dėtis sūnaus lavoną į roges ir vežtis namo. Kitų žuvusiųjų pašiūrėje nebuvo.Tėvas sūnų parsivežė ir palaidojo Plutiškių kapinėse.

- Ir dabar mįslė, ko tada siekė saugumas, - kalbėjo žuvusiojo brolis, šventinant kryžius žuvimo vietoje 1990 07 21. - Kam tų didelių rogių, kad tilptų apie 10 vyrų, kaip sakė stribai. Tikriausiai žmonių akyse mus norėjo paversti skundikais. Kodėl kitiems neleido žuvusiųjų parsivežti?..

UŽVERBUOTAS IR ŽILVINAS

1953 metų balandžio 10 d., padedamas Stanaičių Kauno saugumas Prienų rajone suėmė ir užverbavo Tauro apygardos Geležinio Vilko rinktinės Vyčio kuopos partizaną Algį Šermukšnį - Žilviną. Išdavikas gavo naują slapyvardį - Vacys - ir, įvykdęs vieną kitą smulkesnę užduotį, buvo paleistas vakarykščių kovos draugų - Panemunės rajono partizanų pėdomis. (Atrodo, Algis Šermukšnis - dar vienas Žilvino slapyvardis: kalbėdamasi su partizanų ryšininke A.Ružinskaite - Aldona, saugumo agentė Marė (Mari) prasitarė, kad Žilvinas - tai Liutkevičius iš Panemunės rajono.)

Partizanai išdavystės neįtarė.

Gegužės mėnesį aplankęs partizanų ryšininką, Panemunės rajono Ilgakiemio kaimo gyventoją Jurgį Mikšą, A.Šermukšnis iš jo gavo partizano Vytauto Kuzmicko - Sūkurio laišką.

Sūkurys buvo gimęs 1927 metais to paties Panemunės rajono Rešnavos kaime. Nuo 1950 metų partizanavo Tauro apygardos Žalgirio rinktinės Dariaus ir Girėno tėvūnijoje.

"Algi!

Ateik pas Balį Joną, ten ramu, - rašė Sūkurys. - Jei tu nežinai, kur jis gyvena, aiškumo dėlei, ten, kur pernai rudenį arklidėse gėrėm degtinę, ten gyvena Jonas.

Kai ateisi, pabelsk į svirno sieną tris kartus, aš jam pasakysiu, kad tave įleistų. Jis suves tave su manimi, o paskui gyvensime kartu, kraštas ramus.

Dar kartą prašau, ateik pas Balį Joną, aš tavęs lauksiu tris dienas, t.y. iki 18.

Sudie, Baltrus."

Nešinas rašteliu, Šermukšnis nuskubėjo į Kauno saugumą ir gavo konkrečią užduotį: surasti Sūkurį ir iš jo išgauti Speigo, Pipiro - B. Petkevičiaus, Kario bei kitų partizanų koordinates.

Gegužės 28-ą sutartoje vietoje Šermukšnis susitiko su Sūkuriu ir pas jį apsigyveno.

V.Kuzmickas labai domėjosi partizano Kario žuvimo

aplinkybėmis. Šermukšnis, kuris pats ką tik padėjo Karį nužudyti, papasakojo saugumo jam padiktuotą legendą.

Tikriausiai Sūkuriui kilo įtarimas. Šešias dienas jis laikė Šermukšnį prie savęs, niekur jo neišleisdamas. Šermukšnis pradėjo nerimauti, galop, nusprendęs, kad laiku nenuėjęs į susitikimą su saugumiečiais, bus įtartas išdavyste, nutarė Sūkurį nužudyti, juo labiau, kad jau patyrė tą neturint ryšio su kitais partizanais.

Birželio 3-os vakarą jis pasiūlė Sūkuriui kartu nueiti į mišką ir išrinkti vietą slėptuvei. Sūkurys sutiko...

Nužudęs partizaną, A.Šermukšnis paėmė jo ginklus (automatą PPŠ, užsienietišką pistoletą, 2 automato apkabas, 65 šovinius) ir tą pačią naktį susirado saugumiečius, kurie paslėpė nužudytojo kūną.

Įgijęs saugumo pasitikėjimą, Algis Šermukšnis darbuojasi toliau. Suėmimo dieną jis buvo kartu su partizanu Klemensu, kuriam sužeistam pavyko pabėgti. Šermukšnis nutaria surasti buvusį kovos draugą ir jį sunaikinti. 1953 m. liepos mėnesį pažįstami ryšininkai Prienų miške jį suveda su Klemenso būriu. Būryje 4 kovotojai. Išdavikas nedrįsta pulti visus, todėl pasistengia partizanus išskirti. Vakaras ir Pipiras lieka, kur buvę, o vadai Klemensas ir Speigas, Šermukšnio įkalbėti, eina su juo. Nuviliojęs į Baškininkų girią, išdavikas abu nužudo.

Tokiu būdu 1953 m. vasarą Prienų šile beliko du partizanai - Pipiras ir Vakaras. Įtardami Šermukšnį turint ryšių su saugumu, jie vengia su šituo susitikti.

Siekdamas sukompromituoti persekiojamus partizanus, saugumas siunčia Žilvinui į pagalbą agentūrinę Panaktinio grupę - Klemensą Stanaitį - Panaktinį, jo brolį Albiną - Briedį (agentą Tikutį) ir Panaktinio žmoną Saulę. Žinodami, kad iki užverbavimo Žilvinas - Vacys lankėsi suimtojo Banionio ūkyje, čekistai vėl siunčia jį pas Banionius. Per savaitę kitą Žilvinas turi sužinoti partizanų, pirmoje eilėje - Pietų Lietuvos srities partizanų vado Lito ir visos Lietuvos ginkluotųjų pajėgų štabo viršininko Vanago bazavimosi vietas.

Netrukus Panaktinio žmona praneša čekistams, kad Lito bunkeris yra Prienų šile į pietvakarius nuo Naravų kaimo. 1953

m. vasario 4 d. rytą bunkeris apsupamas, Litas žūva. Akcijoje dalyvauja abu Stanaičiai ir Žilvinas.

Žuvus Litui, visi agentai vėl paleidžiami Vakaro ir Pipiro pėdomis.

1954 m. Šermukšniui - Žilvinui, dabartiniam Vaciui, į talką duodamas dar vienas agentas - smogikas, slapyvardžiu Petryla. Jiems aktyviai talkina agentas Ėglis su žmona iš Prienų raj. Klebiškių k.

Partizanų ieškoma, kur tik įmanoma. Pradžioje ryšiais su jais įtariamas Prienų raj. Senaūčio k. gyventojas Pranas Spūdys. Vėliau, gavus žinią, kad Pipiras ir Vakaras slapstosi Prienų raj. Pagrežbūdžio miške, ruošiamos provokacijos prieš šios miškingos vietovės gyventoją Kastutę Rėklaitytę: spėjama, kad tai ji aprūpina besislapstančius maistu. Agentui Tikučiui pranešus, kad ieškomieji partizanai sistemingai susitikinėja su Prienų raj. Šiauliškių k. gyvenančia žuvusio partizano Gerulio - Šaulio seserim Ona Gerulyte, dedamos pastangos ją sukompromituoti žmonių akyse.

Paskui ateina eilė Prienų raj. Liepalotų k. gyventojui Juozui Bukotui ir Pagraižių k. valstiečiui Juozui Aleksandravičiui. Aleksandravičiaus įsūnis Antanas Bagdonavičius (g. 1937 m.) patvirtina, kad jo patėvis ir Bukotas palaiko ryšį su Pipiru ir Vakaru ir pareiškia norą "talkininkauti juos likviduojant".

"Gerų norų" kupinas ir kaimynystėje gyvenantis Jonas Alkimavičius, kuris saugumiečiams patvirtino partizanus dažnai lankantis pas Bukotą ir Aleksandravičių. Alkimavičius sutiko, kad jo bute būtų įrengta pasala ir buvo instruktuotas, kaip pranešti apie pasirodžiusius partizanus. Bagdonavičiui buvo liepta dažniau lankytis pas partizanų rėmėjus, ypač pas tuos, kurie gyvena prie Pagrežbūdžio miško.

1954 05 06 saugumo akiratin patenka Liepų Būdos kaimo gyventojas Kubilius, kuris, atrodo, susitikinėja su ieškomais miškiniais, o Liepų Būdos ir Degimų k. apylinkės miškuose aptinkamas tuščias bunkeris. Aplink bunkerį įsitaiso pasalos, o Kubilius ir jo artimieji prievartaujami išduoti partizanus.

Kad pasalautojai be reikalo neišsiduotų, jiems nupasakojami Pipiro požymiai: partizanas žemo ūgio, stipriai šlubuoja.

Ir šį kartą partizanai nebuvo susekti, užtat padaugėjo šnipų ir persekiotojų.

Prasidėjus šienapjūtei, partizanų daiktai iš bunkerio, prie kurio Pipiras su Vakaru nepasirodė, buvo pernešti pas agentą Išlaužą, užverbuotą partizanų ryšininką, tikintis, kad anksčiau ar vėliau partizanai jį aplankys. Jiems atėjus, Išlaužas turėjo juos pavalgydinti ir pavaišinti "samogonu", atmieštu "Neptūnu Nr.22". Po tokių vaišių partizanai būtų patekę į saugumiečių rankas gyvi.

1954 10 01 agentas Vasara pranešė, kad su Pipiru ir Vakaru susitikinėja Albinas Burdulis (g. 1923 m.) iš Elzbicinkos kaimo. Burdulis slapta suimamas ir taip pat priverčiamas ruošti vaišes su "Neptūnu - 22" užnuodyta degtine, tačiau sutartu laiku partizanai neateina.

Pagaliau jau minėtas Ėglis iš Klebiškių pranešė, kad Pipiras ir Vakaras lankosi pas jo kaimyną Juozą Krūvelį (g. 1916 m.). Pasinaudodami šia žinia, 1955 m. pradžioje Vacius ir Petryla pas Krūvelį palieka Pipirui ir Vakarui laišką. Partizanai neatsiliepė. Krūvelis pasitiki savo kaimynu Ėgliu, ir šis netrunka išsiaiškinti, kad partizanai įtaria Šermukšnį ir išvyko į Panemunės rajoną ieškoti prieš jį įkalčių. Jų neradę, per Krūvelį perdavė Žilvinui - Vaciui laišką, kuriame rašė sutinką susitikti. Atsakomajame laiške saugumiečiai pranešė siūlomą susitikimo laiką - liepos 20 - 21 naktį ir vietą - prie malūno, netoli Krūvelio namų.

Susitikimo vietą apsupo kariuomenė.

Sutartu laiku 1955 07 21 1 val. 15 min. partizanai atėjo į susitikimą. Po penkių minučių abu buvo negyvi.

Į įvykio vietą greitai atvyko kareiviai, kurie inscenizavo partizanų persekiojimą ir susišaudymą - kad Krūvelis neįtartų Žilvino ir Petrylos.

Dieną Ėglis aplankė J.Krūvelį, norėdamas išsiaiškinti, ar mistifikacija pavyko. Krūvelis Ėgliui papasakojo, kad naktį netoli jo sodybos prie malūno buvo šaudoma ir kad rytą nuėjęs jis matė prie malūno kraujo. Aišku, šnekėjo Krūvelis, kad buvo nušauti rusų kareiviai, o partizanai pabėgo. Jis dar pasakė, kad šiąnakt prie malūno Pipiras turėjo susitikti su Žilvinu. Krūvelis

buvo tikras, kad partizanai susitiko ir po susišaudymo laimingai pasitraukė.

Kadangi Krūvelis Žilvino neįtarė, smogikas toliau vykdė KGB užduotis.

Petkevičius Bronius, Tomo - Pipiras, gimęs 1921 m. Pajiesio k., Kauno (buv. Panemunės) rajone, ir Uleckas Klemensas, Jurgio, - Vakaras, gimęs 1929 m. Degimų k., Prienų raj., buvo ar ne paskutiniai žuvę Tauro apygardos partizanai. Už jų nužudymą Šermukšnis - Žilvinas ir Petryla gavo po 1000 rublių kiekvienas. Tai užfiksuota saugumo dokumentuose.

LIEPA IR JO VYRAI

Juozas Karašauskas - Liepa, g. 1912 m. Kalvarijos valsčiuje, Sūsninkų kaime. Partizanauti pradėjo 1945 m. balandžio 9 d. Perkūno - Vaclovo Navicko iš Krosnos valsčiaus Pakirsnių kaimo junginyje.

1946 m. rugsėjo mėnesį drauge su kitais partizanais buvo pervestas į 5-tą kuopą. Ši kuopa įėjo į Geležinio Vilko rinktinės sudėtį, vadas - Kazimieras Greblikas - Sakalas.

1947 m. birželyje Sakalas buvo paskirtas Vytauto rinktinės vadu. Penktai kuopai vadovauti pradėjo partizanas Varnas. 1947 m. spalio mėnesį Tauro apygardos vado A.Baltūsio - Žvejo įsakymu 5-ta kuopa buvo pervesta iš Geležinio Vilko į Vytauto rinktinę ir pavadinta 44 kuopa. Jos vadu tapo Feliksas Čereška - Karvelis. Liepa paskiriamas 2-o būrio vadu. Pavaduotojas J.Navickas - Liūtas.

44-je kuopoje 1947 metais buvo du būriai. Pirmo būrio vadas Albinas Andzelis - Rickus, Medžiotojas.

I būrio veikimo zonai priskiriami kaimai Liūliškis, Varnupiai, Kumečiai, Tabariškiai, Narvertavas, Gyviškiai, Geležiniai, Kūlokai, Aštruliai, Paželsviai, Želsva, Burčikai, Trobiškiai, Liudvinavas ir jo apylinkės iki geležinkelio Marijampolė - Kalvarija. Plentu - iki Marijampolės-Liudvinavo kryžkelės. Toliau - kaire plento puse Liudvinavas-Krosna, išskiriant Buktos mišką ir šiaurinė dalis Simno valsčiaus.

II būrio veikimo zonoje kaimai: Naujiena, Strazdai, Išlandžiai, Pėdiškiai, Ramanavas, Tūriškiai, Vartai, Krosnos valsčius ir toliau iki plento Krosna - Liudvinavos ir iki Šešupės pietryčių pusėje. Plentas Krosna - Simnas, Palios, Žuvinto ežeras, Zajiliai, Bambininkai, Žuvinto kaimas.

Anksčiau buvusioje 5-je kuopoje kovojo:

1. *Jonas Lapata-Giedris*, vėliau vado Sakalo įsakymu paskirtas į Vytauto rinktinės štabą. Būryje nuo 1945 metų.

2. *Žilvitis*, būryje nuo 1944 metų. Žemo ūgio, brunetas, drąsus. 1947 m. spalio mėnesį kartu su Giedrium vado įsakymu perkeltas į Vytauto štabą.

3. *Julius Iršius-Kėkštas*, Lietuvos vokietis iš Padovinio. Būryje nuo 1945 metų. Skroblo brolis. Liepos būryje garsėjo drąsa, pavyzdingu elegesiu. Gražiai kalbėjo lietuviškai.

4. *Žaibas*, būryje nuo 1944 metų. Tylus, principingas, visiškai negeriantis degtinės.

5. *Liudvikas Svetlauskas-Vidugiris* iš Krosnos valsč. Vartų kaimo. Žuvo 1947 metų gegužį netoli Žaliosios. Sužinojusi apie jo žūtį motina išprotėjo, tėvas mirė.

6. *Rolandas* - vokietis, buvęs belaisvis. 24 metų. Gimęs Vokietijoje, būryje nuo 1946 metų. Žuvo 1947 m. rugsėjo mėnesį Žuvinto ežere kartu su Ąžuolu, Žiežmara, Padauža ir dar dviem partizanais iš Dainavos apygardos.

7. *Juozas Vaičiulis-Audra* iš Krosnos valsč. Pėdiškių k. Būryje nuo 1945 m. Žuvo 1947 m. balandžio 23 d. (per Šv. Jurgį) Žaliosios - Palių kampe bunkeryje, išduotas Rūdolfo Ostino - Romo.

8. *Kelmas-Pranas Svetlauskas.* Būryje nuo 1944 m. Žuvo kartu su Audra.

9. *Hernas* - vokietis belaisvis. Žuvo kartu su Audra ir Kelmu. Gulėjo Krosnoje. Užkastas klebonijos pievoje.

10. *Prabulis Juozas-Negras* iš Pėdiškių k. Žuvo Krasenkoj 1947 m. balandžio 23 d. Tada pasidavė Rudolfas Ostinas-Romas.

44-toje kuopoje dar buvo Iršius Vladas-Skroblas, Lietuvos vokietis iš Liudvinavo valsč. Padovinio kaimo. Tarnavo vokiečių kariuomenėje. Fronte neteko kairės akies. Būryje nuo 1947 m. kovo mėnesio.

Juozas Vaičiulaitis - Vėjas, Stalinas iš Padovinio k. Būryje nuo 1944 m. Jo šeima ištremta.

Eilinis Hansas, vokietis. I būryje nuo 1946 metų. Žemo ūgio, brunetas, kresnas, lūpos plonos, drąsus, energingas, silpnai kalba lietuviškai.

I būrio eilinis Vincas Bubnys - Boksas, anksčiau buvęs 2-o būrio vadas. Iš Varnupių. Būryje nuo 1945 m. Žuvo 1947 m. gruodžio 20 d.

Oskaras Ilingas-Oskaras iš Berlyno. Belaisvis. Dirbo Marijampolės cukraus fabriko statyboje. Būryje nuo 1947 m. balandžio mėnesio.

II būrio eilinis Petras Zalieckas - Dagilis iš Liudvinavo valsč. Želsvos kaimo. Būryje nuo 1945 m. balandžio mėn. Žemo ūgio, smulkus, juodi plaukai. Energingas, drąsus, greitos orientacijos, balsas plonas, panašus į moters. Kalba greita. Lietuvos kariuomenėje tarnavo Vilkaviškyje.

Vadas Karvelis jį gerbė už stropumą ir sąžiningumą. Niekada negėrė degtinės, todėl vadas jį statė pavyzdžiu kitiems. Dažnai lydėjo vadą į žygį. Dagilio šeima buvo išvežta 1947 metais.

Antanas Naruševičius - Akuotas iš Sūsninkų k., Kalvarijos valsč. Būryje nuo 1945 metų. Drąsus, energingas. 1947 m. spalio mėn. pervestas į Ąžuolo kuopą. Jo tėvai buvo ištremti 1947 m. vasario mėn.

Juozas Svinkūnas - Šamas iš Dzingiškių k. Simno valsč.

Pats Liepa - Juozas Karašauskas buvo švelnaus būdo, kuklus, pamaldus. Skundikus, parsidavėlius perspėdavo ne tris, o penkis, šešis, dešimt kartų, vis tikėdamas, kad tie susipras, pasitaisys. Labai mylėjo Tėvynę, šeimą, ypač - mažąjį vos trijų metų sūnelį Vytautą. Jį dažnai minėdavo. Mėgo prisiminti vieną nuotykį: kartą, pasiilgęs šeimos, parėjo į namus Sūsninkų kaime ir liko dienoti. Sodyba graži. Gyvenamasis namas mūrinis. Viename gale mokykla. Kiemas, kaip dera geram ūkininkui, apsodintas topoliais, aptvertas. Sodas, tvenkinys, toliau vėjyje siūbavo vešlūs javai. Liepa kalbėjosi su žmona. Staiga prie lango žaidęs trimetis sūnelis suriko: "rusai" - ir nėrė po suolu. Liepa spėjo išbėgti į kitą namo galą ir pasislėpti mokykloje. Atėję baudėjai apsidairė po gryčią, pamatė po suolu drebantį vaiką, pradėjo balsu juoktis

ir linksmai išgužėjo tolyn. Taip trimetis sūnus išgelbėjo tėvą. Deja, neilgam.

Po S. Šeštakausko išdavystės motina buvo išvežta į Sibirą. Sūnų pasisekė palikti pas dėdę, bet vėliau buvo išvežta ir šio šeima. Vaikas liko visiškai vienas, glaudėsi čia pas vienus, čia pas kitus. Taip pas svetimus ir užaugo, dirbo kolūkyje vairuotoju ir traktorininku. Vedė. Tuo tarpu tėvas, atlikęs "bausmę", išvyko pas žmoną į tremtį ir ten netrukus mirė. Valdant Chruščiovui, lietuviai tremtiniai gavo teisę grįžti į Tėvynę. Sugrįžo ir Karašauskienė. Deja, savo namuose ji buvo tik kampininkė.

1968 metais lankiausi pas šią kilnią moterį. Peržengus slenkstį, pirmiausia į akis krito ant sienos kabanti jos ir Juozo - Liepos vestuvinė nuotrauka. Pati Karašauskienė vaikščiojo labai sunkiai. Po aslą bėgiojo pora anūkų - sūnaus atžalos. Ir sūnus, ir marti buvo darbe. Kitame namo gale šeimininkavo kažkokia kolūkio tarnautoja. Buvusi namo šeimininkė labai bijojo šios įnamės, kuri ją šaukė bandite ir kaip įmanydama terorizavo. Šitą kaiminystę partizano žmonai buvo lemta kęsti iki mirties. Vėliau laikraštyje perskaičiau užuojautą Karašausko artimiesiems: žuvo Liepos sūnus Vytautas.

Nelygioje kovoje žuvo ir Liepos būrio vyrai Juozas Svinkūnas - Šamas, Oskaras ir Juozas Navickas - Liūtas.

Liūtas - tai ketvirtasis gausioje vienuolikos vaikų Navickų šeimoje, švelniai visų Juozuku vadinamas. Augo jis gražiame Varnupių kaime, netoli legendomis apipinto Varnupių piliakalnio, gražioje tvarkingoje sodyboje. Tik nepaprastai darbštūs ir rūpestingi tėvai galėjo auginti tokį didelį vaikų būrį ir pavyzdingai tvarkyti ūkį; šeimininkus išvežus į Tiumenės sritį, jis dar ilgus metus buvo kolūkio pirmininkų "rezidencija". Gyvenamasis namas išliko, bet teisėti savininkai nei žemės, nei pastatų neatgavo. Name gyvena buvusio aršaus Liudvinavo stribo duktė.

Navickų žemėje pastatytos net septynios sodybos ir Varnupių kolūkio kontora. O prieš 60 metų čia virė gyvenimas. Nuo saulės patekėjimo iki sutemų dideliame sesučių, broliukų ir kaimo vaikų būryje, atitrūkęs nuo darbo (tėvai neleido vaikams

tinginiauti), visada sukinėjosi ir linksmai besišypsantis Juozukas.

Pirmoji raudonoji okupacija Varnupių kaime praėjo nepastebimai, o štai rudoji skaudžiai palietė visą šeimą. Vyriausias brolis Vincas negrįžo iš plechavičiukų. Nespėjusius pasitraukti hitlerininkai užkaltuose vagonuose išvežė į frontą. Paskutinį laišką parašė kažkur nuo Berlyno. O kai frontas praūžė, pradundėjo į Vakarus, kaimuose pasirodė enkavedistų būriai, šen bei ten žudydami niekuo dėtus artojus, Juozukas su kitais Varnupių bei Padovinio vyrais nusprendė: jei žūti - tai žūti už Tėvynę. Septyniolikmečio dar nelietė kariuomenė, galėjo ramiai gyventi namuose, juo labiau, kad jo pasirinkimui labai priešinosi tėvas. Ne dėlto, kad būtų mylėjęs okupantą, o todėl, kad gerai žinojo, kas už tai gresia šeimai, kurioje buvo dar šeši vaikai. Sunku buvo skirtis su draugais - Daukšių būrio partizanais, bet tėvų argumentai nusvėrė.

Juozas išėjo į Raudonąją armiją: čekistai dar nežinojo apie jo ryšius su partizanais. Pateko į statybos batalioną, statė tiltą per Nemuną. Sunkus, nepakeliamas darbas, badas, nuolatinis pažeminimas ir įkyri mintis, kad tarnauji okupantui, nedavė ramybės. Galop, pasitaikius progai, paliko dalinį ir pėsčiomis iš Kauno patraukė tiesiai pas kovos draugus. Tai buvo 1946 m. vasara. Būrio vadas Albinas Liudžius jau buvo žuvęs vieno Palių valymo metu. Būrio draugai taip pat buvo pakrikę: vieni patikėjo Bartašiūno amnestija ir dabar graužėsi pirštus saugumo rūsiuose, kiti (tokių buvo mažai) darbavosi savo ūkiuose. Dar kiti žuvo kovose ar buvo perkelti į kitus būrius.

Per ryšininkus Juozas sužinojo, kad Paliose prie Dambavaragio kaimo bazuojasi Liepos būrys. Į ten ir patraukė. Nedidelių pušelių tankmėje prie trečiojo kanalo, visai netoli nuo uogautojų praminto tako Liepos būrio partizanai buvo pasistatę slėptuvę, kurioje galėjo gyventi net žiemą. Laikinų vasarinių slėptuvių turėjo daugiau. Jos buvo reikalingos priimti kovotojams, kuriems nebūtinai matyti pagrindinę slėptuvę, keičiant dislokacijos vietą, kam nors iš ryšininkų ar rėmėjų pakliuvus į čekistų nagus.

Paliose tokią slėptuvę įrengti sudėtinga. Į žemę neįsikasi, nes čia pat vanduo. Viršuje "rūmo" nepastatysi, skurdi

augmenija išduos ne tik pėdsakus, bet ir patį būstą. O vis tiek vyrai pastatė būstą - iš rankos storumo berželių, pušaičių ir samanų, kurių čia niekada netrūko.

Slėptuvė buvo statoma netoli kanalo, kuris buvo iškastas dar Nepriklausomybės metais, ir dabar buvo beveik užžėlęs. Nulyginę kupstus su išsikerojusiais gailiais ir uogienojais, vyrai sukalė tašus, ant kurių prikalė skersinius iš apvalių lygių pušelių. Ant šių iš tokių pat apvalių lygių berželių sudėjo "grindis". Po to kampuose įkalė keturis storesnius pušinius rąstus viršuje, juos sutvirtino tokiais pat "rąstais" - ir karkasas yra. Beliko surėsti sienas. Jos kilo kaip ant mielių. Padeda eilutę pušelių, užkloja sluoksnį jau gerokai pradžiūvusių samanų, vėl pušelės, vėl samanos ir taip iki viršaus. Ir lubas, ir stogą padarė. Iš rytų pusės paliko langelį ir įstiklino. Iš vakarų durys iš tokių pat pušelių. Pietinėje pusėje prie sienos dviejų aukštų gultai - kad užtektų vietos ne tik saviems, bet ir svečiams. Gultai prikloti šviežio šieno. Prie šiaurinės sienos iš apvalių berželių sukaltas suolas, kuris nakčia atstoja lovą. Ant jo miegojo būrio vadas Liepa. Prie langelio - staliukas. Jis panašus į tikrą stalą, tik kojos - kryžmai sukalti tašeliai. Viduje krosnelė su išvestu per stogą kaminu. Sienose prikalinėta vinių drabužiams, rankšluoščiams, kartais - ginklams pasikabinti. Lauke tarp gailių, berželių, eglaičių, pušelių uogienojų, didesnių ir mažesnių kupstų prie liekno žemaūgio berželio - šulinėlis. Ne paprastas, o gilus, iškastas iki tyro gėlo, švaraus, šaltinėliu vadinamo vandens su plonų berželių rentinėliu. Iš viršaus jis užmaskuotas. Ir nors kas rytas iš jo semdavo vandenį maistui virti, o žiemos metu - ir praustis, nes kanalas būdavo užšalęs, net akyliausia akis šulinėlio nepastebėtų - taip vyrai mokėjo slėpti pėdsakus. Panašiai buvo įrengtas sandėliukas maistui.

Slėptuvė - namelis buvo maždaug 4 metrų ilgio, 3 m pločio ir 2,2 m aukščio. Į ją Vincas Bubnys - Boksas ir atvedė iš Raudonosios armijos pabėgusį Juozą Navicką, sumanų, linksmą ir narsų kovotoją. Toks jis ir išliko iki 1947 m. gruodžio 23 d., kada kulkosvaidžiu paskutinį kartą retino stribų ir enkavedistų būrius, atvestus išdaviko S.Šeštakausko.

Tragiškai susiklostė J.Navicko - Liūto artimųjų likimas.

Sužinoję, kad jis paliko armiją, čekistai pradėjo šantažuoti šeimą. Kratos, pasalos, bauginimai, apklausos ir nuolatiniai vaišių reikalavimai išsekino tėvus, įbaugino vaikus. Pradėjo nenakvoti namuose - dukrą Janutę išsiuntė pas tetą, o patys, išvargę ir tikėdami dar bent kiek pagyventi namuose (masinis vežimas lyg ir nebuvo ruošiamas), tą lapkričio 23 dienos rytą visi buvo išvežti kaip stovi. Stribai, matydami gražų ūkį ir netuščius tvartus, ragino kuo greičiau rengtis ir pusnuogius išvežė į Marijampolės geležinkelio stotį, iš ten - į Tiumenę.

Vos spėjus išlipti, į tremtį atskrido baisi žinia: lygiai po mėnesio nuo išvežimo, prieš Šv. Kūčias žuvo sūnus Juozas. Tremtyje - badas. Tėvynėje - Krosnoje ant grindinio išniekintas sūnus. Kas išdavė? Kur užkasė? Ar grįšim? Ar surasim sūnaus kapą? Vėliau per tolius atskriejo daina apie sūnų ir kartu su juo žuvusius didvyrius. Paaiškėjo, kas žuvo, kas išdavė, kaip žuvusius pagerbė Lietuva (apie šių vyrų žūtį buvo sukurtos net 2 dainos).

Surasti brolio kapą, o kartu išsigelbėti nuo bado šmėklos, kuri kiekvieną dieną vis įkyriau žvelgė gausiai Navickų šeimai į akis, ryžosi vyriausioji sesuo Kastutė su trylikamete Selemute. Lygiai po metų Kastutę sugavo ir grąžino pas tėvus.

Netekęs sūnaus, tėvas Vincas Navickas užsisklendė, nutilo, pradėjo nevalgyti, nykti. Taip badu ir numirė - 1950 m. Po šešerių metų mirė ir motina. Grįžę į Tėvynę, vaikai 1989 metais parsivežė tėvų palaikus ir palaidojo Marijampolės tremtinių kapuose. Šalia paliko vietą ir Juozui - Liūtui.

Jo palaikai buvo surasti po mėnesio. Tada mes, tremtiniai, Krosnoje prie ąžuolo ieškojome penkių partizanų palaikų. Ten atvažiavo ir Gelčiai - Liūto sesuo Kastulė su vyru. Aš jų seniai ieškojau. Paaiškinau, kad man žinoma Liepos būrio žūties ir užkasimo vieta.

Sekantį šeštadienį susirinko visa Navickų ir Svinkūnų giminė, iškasė palaikus ir 1989 m. spalio 7 d. jie buvo iškilmingai perlaidoti Marijampolės partizanų kapuose.

O prieš tai...

Stribai Liepos būrio partizanus užkasė pievos įdubime labai negiliai, nes giliau kasti tingėjo. Bėgo metai, plėtėsi Krosnos

miestelis - "Švyturio" kolūkio centrinė gyvenvietė. Namais buvo užstatyta ir ta pieva. Sunku buvo nustatyti, kurioje vietoje ilsisi didvyrių palaikai. Tik buvo aišku, kad Jasevičiaus sklype. Gavę apylinkės leidimą, užėjome pas šeimininkus paprašyti, kad leistų kasti jau tuščią (daržovės buvo nuimtos) sklypą. Šeimininkas, nors ir partinis, pasakė nepriešta raująs, "kaskit, kol rasit", - ir kažkur išėjo, o jo žmona, Krosnos vidurinės mokyklos mokytoja, įžeidinėjo žuvusiųjų artimuosius ir partizanus, vadindama juos banditais. Matydama, kad mes vis tiek kasime, nurodė visai kitą vietą, ne tą, kur prieš kelis metus tiesiant vandentiekį, buvo aptikti partizanų palaikai, o jos sūnus, įšokęs į duobę, išsiėmė dar sveiką pistoleto dėklą. Kasant ši mokytoja stovėjo šalia ir niurzgė, kad nieko čia nėra, kad išraustą sklypą turėsime padengti geru derlingu juodžemiu. Tik kaimyno Aleksandravičiaus sugėdinta aprimo. O Liūto, Oskaro ir Šamo palaikus radome tik tam pačiam kaimynui pakasimo vietą nurodžius. Po braškėmis, visiškai paviršiuje. Mokytoja vis džiaugėsi, kad jos braškės gerai derėjo...

Vienos kaukolės neradome, gal kur nusimetė tiesiant vandentiekį, nors žmonės tvirtino, kad tada visus kaulelius sudėjo atgal. Gal ta pati mokytoja, kasdama daržą, ją iškasė ir kažkur numetė. Kas žino?

... Linksmiausias būryje buvo Oskaras, su juo neliūdėsi ir nenuobodžiausi. Pramokęs kalbėti lietuviškai, pasakodavo, kad jo tėvas buvo cukraus fabriko savininkas, ir kad jis po visų negandų pakeis tėvą. Mes jį laikėme vokiečiu, o Šamo brolis per laidotuves teigė jį buvus austru. Kas dabar pasakys? Kartą elgetaudama užėjo moteris, labai panaši į Oskarą, ir pasakojo, kad turėjo sūnų kareivį, kuris dingęs be žinios. Žiūrėjau į ją, o širdis taip stuksėjo... Tavo sūnus čia.. Bet sveikas protas nugalėjo. Paslaptį išduoti negalėjau, nes vis dėlto buvo neaišku, ar tai tikrai Oskaro motina. Nors ir dabar, po daugelio metų, esu įsitikinusi, kad tai buvo ji. Jeigu taip - ši moteris daugiau nematė sūnaus. Jos pačios likimas man taip pat nežinomas.

Tokios, kaip ji, tada ėjo per Lietuvą dešimtimis, šimtais, - daugiausia iš Rytprūsių, kuriuose sužvėrėjusi Raudonoji armija naikino beginkles moteris, senelius ir vaikus.

Partizanaudami vokiečiai kartu su Lietuvos sūnumis keršijo okupantams už žvėriškumus.

Trečiasis pas Šeštakauską žuvo Juozas Svinkūnas - Šamas iš Simno valsčiaus Dzingiškių kaimo. Tai visiška priešingybė linksmajam Oskarui ir Liūtui. Užsidaręs, griežtas, staigus. Ne visada jis toks buvo, šitas Lietuvos kaimo artojas. Kaip ir du jo broliai, triūsė ūkyje, kol užkliuvo Simno stribams. Vieną dieną atvažiavęs būrys stribų ir čekistų visus tris brolius sudaužė, surišo rankas, išsivežė į Simną. Vitas į namus negrįžo. Tardydami rūsyje, jį užmušė ir kažkur užkasė stribai. Niekas iki šiol nežino, kur ilsisi jo palaikai. Juozą ir Vincą sumuštus, vos gyvus paleido. Vincas pasiliko tėviškėje, o Juozas prisiekė atkeršyti ir iš karto išėjo pas Ūdrijos miškų partizanus. Vėliau buvo perkeltas į Palias, į Liepos būrį, kuriame partizanavo iki žūties. Būryje būdavo su juo sunkoka dėl jo besaikio veržimosi keršyti už brolio Vito mirtį, už tėvų ir kito brolio, Vinco, tremtį.

Partizanų kova - tai ne vien žygiai ir mūšiai, bet ir kasdienybė, pilnas pavojų gyvenimas, su sunkumais, vargais, šalčiu, speigais, dargana, su savais džiaugsmais ir rūpesčiais, viltimi ir netektimi, šeimos židinio ilgesiu, malda, pratybomis, ruoša.

Palių partizanų būryje apie 1946-jų metų pradžią teko sutikti ir artimiau pažint solidų, visada santūrų, gal 50-ies metų partizaną. Jį gerbė kiti būrio vyrai, klausė patarimų, vykdė jo nurodymus. Žodžiu, laikė vyresniu. O gal tada jis ir buvo būrio vadas? Įdomiausia, kad šis iš Simno kilęs partizanas Pranskevičius - Dzūkas (vardo nežinau, nes vardu jo niekas nevadino) mėgdavo "keisti savo stotą". Sakytum, būtų ne vienas, o keli žmonės. Vieną kartą jis mus ne juokais išgąsdino. Uogaudamos mes mėgdavom dainuoti. Tais laikais visi dainuodavo tik partizaniškas dainas, todėl pavargę susėdom ant kupstų ir užtraukėm pačią smagiausią, gerai skambančią:

- Išauš pavasarėlis, gegutė užkukuos,
O mūs jauni broleliai dainelių nedainuos...

Bedainuodamos nepastebėjome, kaip prieš mus išdygo tarybinės armijos pulkininkas su krūva medalių ant krūtinės. Mums net blusos apmirė: čekistas... O tas iš tikrųjų pradėjo mus barti, kamantinėti, galop nutarė varytis į Krosną, išaiškinti

kas mes tokios. Ką darysi, einam, patyliukais tariamės, kaip teisinsimės. "Pulkininkas" pavėdėjo truputį, sustabdė, paklausė, ar daugiau nešūkalosim, dovanojo ir nuėjo gilyn į Palias. Mums beliko spėlioti ir melsti Dievą, kad rusai nesurastų partizanų. Koks buvo nustebimas, kai kitą kartą, jau viena susitikau anksčiau regėtą "čekistą" civiliais rūbais. Jis paaiškino, kodėl tada taip elgėsi: vyrai, tik ką įsikūrę vasarinėje slėptuvėje, pabūgo, kad savo skambiom dainom prisišauksim nelaimę, nes papalyje ir pamiškėje slampinėjo stribai su rusais. Pažįstami partizanai nesirodė, nes mūsų tarpe buvo merginų, net nenujaučiančių, kad Paliose yra partizanų, todėl šią misiją ir atliko Dzūkas. Tai buvo mano pirmoji pažintis su šiuo garbingu žmogumi.

Dzūką gerbiau ir mylėjau kaip tėvą. Viską, ką nunešdavau į stovyklą, perduodavau tik jam. Žinojau: šis žmogus atiduos ar išdalins tam, kam reikia.Niekam nekils įtarimas, kad atiduodu gal simpatijai. Jis mane vis marčia vadindavo. Jo sūnus gyveno kažkur užsienyje.

Tai va, berods, 1947 metų vieną pavasario popietę, grįždama iš Krosnos progimnazijos, sutikau šį žmogų, traukiantį Krosnos link. Be uniformos, apsirengęs padėvėtu rūbu, su maišeliu rankoje ir be galo liūdnas. Iš karto net nepatikėjau, kad tai - Dzūkas. Bet jis pats priėjo prie manęs, trumpai pakalbino. Kur eina - nepasakė, o aš nedrįsau klausti. Buvo kažkaip neramu, bet pamaniau, kad vėl eilinis triukas, vykdant užduotį...

Tik vėliau iš partizanų sužinojau, kad mano "uošvis" išėjo pasiduoti, t.y. legalizuotis. Visi labai gailėjo jo, bet netrukdė, nes tikėjo, kad šio žmogaus čekistai nepalauš. Net stovyklavietį nekeitė. Neapsiriko. "Dzūkas" dingo kaip į vandenį. Tik Atgimimo pradžioje sutikusi ryšininkę Albiną Stasiulevičiūtę - Lakickienę - Pušelę, sužinojau, kad apie 1974 m. ji buvo sutikusi Dzūką, sakėsi gyvenąs Babtuose. Labai trumpai pasikalbėjo ir išsiskyrė. Daugiau nesutiko.

Būrio dėmesio centre visą laiką buvo Vincas Bubnys - Boksas, įdomaus gyvenimo ir charakterio žmogus, turėjęs Dievo dovaną - skaityti žmonių ateitį.

Jis gimė ir gyveno Marijampolės apskr. Varnupių kaime. Pas

tėvus augo keturiese. Nors auginti ir auklėti vienodai, pasirinko skirtingus gyvenimo kelius... Jonas, nors ir ūkininko sūnus, tapo užkietėjusiu komunistu, Naujalio, buvusio LTSR AT prezidiumo sekretoriaus, tarybinių partizanų vado, auklėtiniu ir bendražygiu. Vincas, priešingai, neapkentė visokių okupantų, mylėjo Tėvynę, troško jos laisvės. Kad įtikintų partizanus, jis ryžosi neįmanomam... Stojo dirbti Marijampolės kalėjime prižiūrėtoju - kad paleistų politinius kalinius ir su jais išeitų į partizanus. Teko nemažai pavargti, kol buvo paruoštas detalus planas. Darbas rizikingas. Kur pabėgimas, ten ir išdavystė, juo labiau, kad apie jį žino ne vienas. Planas pavyko tik iš dalies. Sunkiai, bet ištrūko ir Vincas, išsinešdamas ginklą.

Sužinojęs apie tai, brolis komunistas netvėrė įtūžiu. Vinco poelgis grėsė jo, MTS viršininko, karjerai. Atvykęs į tėviškę, ten ūkininkavusiam trečiam broliui pareiškė: "Kai pasirodys Vincas, pasakyk, kad aš jį gyvą į gabalus suplėšysiu..." Vincas tuo metu buvo už sienos. Girdėdamas tokią brolio šneką nepasirodė, nors ir labai norėjo su broliu pasikalbėti, išsiaiškinti.

Vincas mokėjo burti - spėti ateitį iš delno. Iš pradžių partizanams tai buvo linksma pramoga, bet kai po vieno kito mūšio Bokso pranašystės pasitvirtindavo, kai vyrai negrįždavo arba grįždavo sužeisti, Boksas griežtai atsisakė burti. Meluoti jis negalėjo, o tiesa buvo per žiauri.

Kartą Vincas būrė likimą ir man. Tądien jis buvo gerai nusiteikęs, todėl, Dzūko paprašytas, pagalvojo ir sutiko. Kaip šiandien prisimenu: pro žemaūgius berželius ir pušų šakas švietė saulė, mes susėdom ant kemsynų, o aplink susispietė visas būrys. Vincas paėmė mano delną, susikaupė ir pradėjo: "... Išvyksi į užsienį. Tai bus sunki, ilga ir nemaloni kelionė. Grįši... Bet kas tai? Dar kartą važiuosi, tik šį kartą neilgam, ir pati kelionė bus visai kitokio pobūdžio..."

Tada nepagalvojau, apie kokį "užsienį" jis kalba, tik pamačiusi susirūpinusius partizanų veidus, paklausiau, ką tai reiškia. Atsakė Dzūkas:

- Taigi pas mano sūnų nuvažiuosi! Kaip kitaip - tapsi mano marčia.

Vyrai nusijuokė, įtampa atslūgo.

Į "užsienį" išvažiavau 1949 metais Stolypino vagonu. O Boksas 1947 m. gruodžio 20 dieną kartu su Vytu Čėpla - Uosiu žuvo prie Šeštokų, Išlandžių kaime pas Grebliką. Išdavė Grebliko sūnus Petras, dabar gyvenantis Kazlų Rūdoje. Šitas Judas nepagailėjo ne tik ramaus, niekam blogo nepadariusio Vinco Bubnio, bet ir sunkiai dar vasarą mūšyje sužeisto Uosio, kurį gydė med. sesuo Natalija Milukaitė - Choristė, jos brolis medicinos instituto studentas ir chirurgas Vacius Brasiūnas iš Šeštokų.Uosis buvo slepiamas pas Grebliką ant tvarto, tarp dvigubo čyto įrengtoje slėptuvėje.

Abiejų partizanų kūnai buvo nuvežti į Krosną. Vinco Patacko tvirtinimu, jo tėvas, artimiausias Grebliko kaimynas, nuvežė žuvusius prie Krosnos kapinių, o stribai juos užkasė kapinių patvory, nešventintoje vietoje.

Rickaus - Medžiotojo ir Liepos būriuose teko susitikti ir bebaimį Antaną Naruševičių - Akuotą, aukštą, liekną vaikiną iš Sūsninkų kaimo. Po vieno susirėmimo su priešu Liūliškių kaime pas partizanų rėmėją Deltuvą žuvo Hansas, ir negrįžo iš mūšio sunkiai sužeistas Akuotas. Ilgai nelaukę, partizanai pasklido po Palias ieškoti. Paliose surasti gyvą sunku, o sužeistą ar žuvusį - beveik neįmanoma.

Vakare vyrai grįžo nieko neradę. Kitą dieną vėl paieškos - prie Rudės rado penkis lavonus, bet tai buvo anksčiau per Palių valymą žuvusių priešų lavonai. Stribai ir kareiviai nelabai rūpinosi savais žuvusiais, ypač jeigu juos reikėjo nešti per kemsynus ir pelkynus.

Antaną surado atsitiktinai, tada, kai jau nebeliko vilties surasti. Jis be sąmonės gulėjo tarp aukštų gailių. Buvo netekęs daug kraujo, peršliaužęs ar perėjęs Rudę. Priglaudė rėmėjai. Buvo suteikta medicininė pagalba, jaunystė nugalėjo. Antanas greit pasveiko, pateko į kitą būrį. Dalyvavo dar ne vienose kautynėse. (O žmonės kalbėjo, kad nėra Antano, kad jo kūną Paliose rado uogautojos... Patikėjau tom kalbom ir aš, todėl ir įsivėlė netikslumas apie Akuoto mirtį A.Garmutės knygoje "Motinėle, auginai". Vėliau iš Danutės Miškinytės-Gurevičienės sužinojau, kad Akuotas žuvo 194 .04 20. Rūdelės kaime pas Juozą Virbicką, dabartinėse Kučinsko būklėse. Kartu žuvo

partizanas Rapoliukas (Rapolas), pabėgęs iš sovietinės armijos. Kas tas su Akuotu žuvęs kovotojas, kol kas nežinome. Anot žmonių, jis nuo Panevėžio.)

Pasak jau minėtos D.Gurevičienės, Velykų rytą Akuotas su Rapolu grįžo į savo slėptuvę nuo Sūsninkų miško. Švito, kai pasipylė šūviai.

Priešai apsupo sodybą, bet bunkerį aptiko negreit. Vyrai atsišaudė ilgai, paskui nusišovė - į smilkinį.

Išvilkę kūnus iš slėptuvės, saugumiečiai ilgai juos laikė "ūlyčiukėje" - ieškojo pastotės. Kai pagaliau žuvusius nuvežė, toje vietoje, kur jie gulėjo, liko labai daug kraujo. D.Miškinytė tą kraują susėmė ir užkasė darželyje po bijūnu, kurį kaip pati sakė, ilgai prižiūrėjo kaip kapą. Nugriovus namus, bijūnas dingo.

Veždami kūnus į Kalvariją, kareiviai nežinia kodėl dar užsuko pas Kmieliauską. Gal tikėjosi, kad ten bus atpažintas Akuoto bendražygis Rapolas?

Apie Akuotą priešas jau žinojo viską. Sekimo byla jam buvo pradėta dar 1946 m. gegužės mėnesį; per tuos 3 metus narsaus partizano pėdomis sekė daug KGB informatorių ir agentų.

Vienas aktyviausių buvo agentas Kazys - tas pats, kuris dar 1948 m. vasarą, vykdydamas kagėbistų užduotį, leido Vytauto rinktinės 45 kuopos vadui Ąžuolui įsirengti savo namuose slėptuvę, talkino ją įrengiant, o paskui dalyvavo Ąžuolą nukaunant.

Tą pačią dieną saugumiečiai surašė "karinės - čekistų operacijos atlikimo aktą", kuriame aprašė Akuoto ir Rapolo nukovimo aplinkybes. Akte rašoma, kad partizanų bunkeris buvo Virbicko namo negyvenamam gale, kuriame buvo laikomi gyvuliai. Partizanams žuvus, bunkeryje buvo rasti 2 šautuvai, 2 pistoletai, žiūronai, kulkos, 6 nuotraukos ir partizaniškų ("banditiškų") dainų sąsiuvinis. Aktą pasirašė Kalvarijos MGB karininkai Baglakas, Jelisejevas, Kločkovas, Stefanovskis ir "asmuo, pas kurį buvo aptiktas bunkeris" - Virbickas.

Dažnai į Liepos būrį užsukdavo antro būrio vadas Vitas Šikarskas - Sakalas, vėliau - Sakalėlis, vaikščiojęs su Vėju, Naru, Dagiliu. Vyrai jo visada laukė, nes savo jumoru, dainomis, kurias dainuodavo nepaprastai gražiai ir jausmingai, praskaidrindavo

nelengvą partizano dalią. Vitas, buvęs kariūnas, į partizanus išėjo pirmomis okupacijos dienomis. Buvo drąsus ir sumanus, todėl jam būdavo patikimos pačios sudėtingiausios užduotys. Sakalas buvo ne tik geras kovotojas žvalgas, bet dažnai aiškindavo, mokydavo - ypač neseniai atėjusius į būrį partizanus - kaip elgtis, patekus į vieną ar kitą situaciją. Pamokydavo ir ryšininkus. Prisimenu vieną saulėtą vasaros dieną. Sėdėjome visi prie slėptuvės ir šnekučiavomės. Staiga Uosis sukluso: kėkštai pastebėjo kažką svetimą, einantį link slėptuvės. (Kėkštai būdavo geriausi žvalgai ir sargybiniai. Pajutę ką nors artinantis prie partizanų stovyklos, jie pradėdavo skrajoti ir rėkti: jei savas - vienaip, jei svetimas, nežinomas - kitaip.) Vyrai šoko prie ginklų ir jų kaip nebūta, o mes su Birute stovim ir žiūrim, kas iš kurios pusės ateis. Vyrai tuoj sugrįžo kartu su svečiais: Naru ir Vėju. Mudvi pradėjome savus "špilkuoti". Tada Sakalas visai rimtai paklausė: "O ką jūs būtumėt atsakę rusams, jeigu jie čia būtų pasirodę? Juk jie jus būtų iš karto suėmę". Mudvi susižvalgėme. Nebuvome sutarę, ką kalbėsime, o tai - kalėjimas. Sakalas mus nuramino ir pradėjo aiškinti, ką tokiu atveju turėtume kalbėti... Tai buvo didelė pamoka ateičiai.

Kai Vitas žuvo, jau buvau kalėjime. Tuo metu jis jau buvo pasikeitęs slapyvardį (o gal tik žmonių už gerumą buvo pradėtas Sakalėliu vadinti?). Vitas krito 1949 m. birželio 16 d., per Devintines, netoli Žaliosios miško, Norvertavo kaime. Kartu žuvo Petras Zalieckas - Dagilis. Trečiam, Topoliui, pavyko pabėgti. Jis vėliau pasakojo, kad iš Žaliosios su užduotimi ėjo į Vytauto rinktinę. Juos pastebėjo kažkokia moteris ir pasakė Liudvinavo stribams. Šie, pasikvietę į talką garnizoną, surengė pasalą. Grįždami partizanai pateko į kryžminę kulkosvaidžių ugnį. Pasak Topolio, Sakalui nukirto kojas, ir jis susisprogdino, kad nebūtų atpažintas. Atvežę į Liudvinavą, stribai abu su Dagiliu pasodino prie stribelnyčios, ir, žmonėms einant iš bažnyčios, šaudė į žuvusius ir stebėjo žmones. Kadangi buvo šilta, lavonai greitai pradėjo gesti. Juos nutempė prie ežerėlio ir numetė į sąvartyną. Vėliau kažkur užkasė.

1948 m. balandžio 6 d. po pietų grupė stribų ir pasieniečių užėjo pas Orijos kaimo gyventoją Aleksandrą Karpavičių ir

pradėjo daryti kratą. Apžiūrėję kluoną, gyvenamą namą, suėjo į tvartą. Pastatę kopėčias, pirmam liepė lipt šeimininkui. Šeimininkas užlipo, o paskui jį lipęs žaliakepuris taikliu šūviu buvo likviduotas.

Ant tvarto dienavojo 5 partizanai: Juozas Lukoševičius - Naras, Jonas Andzelis - Meška, Adolfas Sasnauskas - Kristupas, Pauliukonis - Renetas ir Vincas Pečkys - Voverukas.

Užvirė nelygi žūtbūtinė kova. Kautynių metu žuvo Naras, Meška ir Kristupas, Pauliukonį paėmė sužeistą, Voverukas kautynių sumaištyje pasitraukė. Žuvo ir keletas baudėjų.

Žuvę partizanai buvo nuvežti į Kalvariją.

1947 metų žiema buvo šalta. Liepos būrio vyrai nutarė ją praleisti pas gyventojus, juo labiau, kad tuo metu rėmėjų dar netrūko. Artinosi šv. Kalėdos. Pagyvenę pas Juškauską, J.Matusevičių, pakviesti ryšininko Sigito Šeštakausko, 1947 m. gruodžio 21 dieną partizanai įsikūrė jo tėviškėje. Būrio vadas Liepa nerimavo, nors pavojus, atrodo, iš niekur negrėsė. Nerimo ir Liūtas su Šamu, o Oskaras tiesiog siūlė išeiti, juo labiau, kad Kūčias buvo numatyta sutikti pas mus.

- Vyrai, kur jūs eisite, pasilikite! Jau ir kiaulė papjauta. Atšvęsime ne tik Kūčias, bet ir Kalėdas, - gražbyliavo Šeštakauskas. Prišnekino.

O štai kas apie Sigitą Šeštakauską - saugumo agentą Perkūną rašoma KGB archyvuose išlikusiame "Specpranešime" (Fondas 3, byla 41/59, t.1).

"Agentas Perkūnas, sekantis Krosnos valsčiaus inteligentus, 1947 07 25 pranešė, kad Vytautiškių kaimo mokytojas Antanas Skilinskas, kartą besišnekant, rekomendavo jam stoti į pogrindinę antitarybinę organizaciją.

Agentui Perkūnui buvo liepta per A.Skilinską susisiekti su Vytauto rinktine ir nustatyti jos dislokacijos vietas.

Skilinsko padedamas, 1947 08 06 Perkūnas nuvyko į banditų stovyklą Buktos pelkių rajone Liudvinavo valsčiuje ir buvo priimtas 44 kuopos 2-o būrio vado Juozo Karašausko - Liepos. Po to Perkūnas dar ne kartą susitiko su Liepa ir jo būrio nariais ir įgijo jų pasitikėjimą.

Ryšium su artėjančia religine švente Kalėdom, vykdydamas

mūsų planą, Perkūnas pakvietė banditą Liepą su jo būriu pas save. Kvietimą jie priėmė ir, laukdami šventinio vakaro, įsikūrė specialiai paruoštoje slėptuvėje jo tvarte.

Agentas Perkūnas sutartu būdu pranešė mums apie banditus jo sodyboje".

Apie tą pačią išdavystę 1990 m. birželio 28 d. papasakojo ir VSK Lazdijų poskyrio vyr. oper. įgaliotinio A.Kuckailio apklaustas buvęs Krosnos stribas Sergijus Žaliukas: "Liepos gauja buvo apsigyvenusi pas Boleslovą Šeštakauską Vytautiškių kaime. Visa tai žinojo Šeštakausko sūnus ir išdavė juos. Liepą suėmė liaudies gynėjas Algirdas Tulickas".

O tada, 1947 12 23 ankstų rytą, vos Sigitui išėjus į darbą, pas Šeštakauskus pasirodė stribai su enkavedistais. Net neužėję į trobą, jie keliais žiedais apsupo tvartą, ant kurio slėpėsi kovotojai. Iš karto ugnies neatidengė - pasiuntė atsivarytą kaimyną Rūtelionį, kad šitas pasiūlytų partizanams pasiduoti.

- Esate apsupti, priešintis beprasmiška...

- Tėvai, tai ne tavo reikalas. Greičiau eik iš čia. Kovojom už Tėvynę, už ją ir žūsime, - atsakė partizanai.

Pasitraukus Rūtelioniui, partizanai pradėjo šaudyti. Liūtas - Juozas Navickas, atidaręs čyto duris, šaudė iš kulkosvaidžio; kliudytas kulkos, kovėsi sužeistas.

Okupantai šaudė iš visų pusių, uždegė tvartą. Pastatui paskendus liepsnose, vyrai šoko iš ugnies. Liūtas čia pat prie tvarto buvo dar kartą sužeistas, šįkart - mirtinai. Vienas po kito krito Oskaras su Šamu. Sužeistas Liepa atsišaudydamas nubėgo prie šulinio, kuris buvo atokiau, gal už 200 metrų. Ten gulėjo du stribai. Prasidėjo grumtynės. Metęs iššaudytą ginklą, Liepa griebė vieną stribą į glėbį ir bandė kartu su savimi nusitempti į šulinį, bet pritrūko jėgų. Prišoko daugiau stribų, parmetė sužeistą partizaną ant žemės, surišo ir, atitempę į virtuvę, numetė prie viryklos. Mūšiui pasibaigus, stribai sėdo gerti, paskui, apspardę sužeistąjį, įmetė jį į Rūteliono roges, ant lavonų. Pamatę, kad gali nenuvežti iki Krosnos gyvo, nes neteko daug kraujo, be to, spaudė stiprus šaltis, paprašė šeimininko burkos "banditui" užkloti.

- Nebijok, tėvai, grąžinsim, - pažadėjo.

Grąžino. Dar ir už sudegintą tvartą užmokėjo.

Lavonus išmetė Krosnoje prie stribinyčios, o Kalėdų rytą užkasė ten pat pievoje prieš stribinyčios langus, - kad matytų, jei kas bandys iškasti. Ilgai dar styrojo šiaudai ir sušalusios žemės gabalai, vos ne vos pridengę karžygių kūnus.

S.Šeštakauskas, tikėdamasis, kad nebus iššifruotas, tęsė savo juodą darbą. Paėmęs iš valsčiaus raštinės rašomąją mašinėlę, kaip niekur nieko atnešė ją pas ryšininkes Birutę ir Staselę Matusevičiūtes, paskui įskundė niekuo dėtą bendradarbę Vitaliją Kazlauskaitę. Tą suėmė, kankino, nuteisė. Nežinodama, kas mašinėlę atgabeno pas Matusevičius, Stasės liepimu paėmiau ją ir nunešiau už dešimties kilometrų esančiam kitam partizanų būriui. Neturėdami tikslių žinių apie kautynes, jie ruošėsi palikti slėptuvę. Sužinoję, kad gyvas paimtas būrio vadas Liepa - Juozas Karašauskas (juos pasiekė gandas, kad sužeistas paimtas Oskaras), pasiliko vietoje, nusprendę, kad šis neišduos. Tikrai, Liepa tylėjo, nors jo būklė buvo sunki. Jis buvo įmestas į pačią blogiausią Marijampolės saugumo rūsyje - 1-ją kamerą. Joje grindys buvo apsemtos kanalizacijos vandeniu. Peršauta ranka gedo. "Buvo labai išvargintas kankinimų ir žaizdos", - prisimena kartu su juo tame rūsyje kentėjęs Algirdas Jakimavičius.

Suėmimai prasidėjo tik po akistatų su Šeštakausku 1948 m. balandžio - gegužės mėnesiais. Po tardymų Liepą išvežė į lagerį, o S.Šeštakauskas, baigęs Vilniuje KGB kursus, tapo Kauno saugumo darbuotoju. Aptilus partizaninei kovai, šis Judas įsidarbino Kauno radijo dirbinių gamykloje.

Dar galima pridurti, kad Liepos būrio išdavimas - ne paskutinis išdaviko darbas. 1948 05 13 Šeštakausko susektas Jurbarke buvo suimtas Geležinio Vilko rinktinės partizanų ryšininkas Antanas Skilinskas - Šviesa, o liepos 5 d. agentas informavo saugumą apie nelegaliai Liudvinave gyvenantį Vitą Minevičių.

SUIMTA

S.Šeštakauskas nežinojo, kad ir aš palaikau ryšį su

partizanais, todėl Liepos byloje buvau paskutinė. Mokslo metai jau buvo baigęsi, atostogas leidau kaime. Ankstų liepos 22-os rytą iš miego prikėlė visas būrys stribų ir išsivarė į Krosną, o iš ten - į Marijampolės saugumą. Atvežę į saugumo pastato Vytauto g. Nr.19 kiemą, neišlaipino, pasuko atgal prie pagridinio įėjimo iš Vytauto gatvės. Matyt, kieme gulėjo išniekinti partizanai ar stovėjo mašina su suimtaisiais. Tokių atsitiktinių susitikimų čekistai vengė. Kad pašalinė akis nepastebėtų, ką parsivežė, mane, apgaubtą tuo pačiu kareivišku brezentu, po kuriuo vežė, iškėlė iš sunkvežimio ir per paradines duris įnešė į pastatą. Uždarę duris ir pastatę sargybą, pasodino po laiptais. Po kiek laiko, paėmę pirštų antspaudus, nuvedė į rūsį. Kamera nedidukė, gal keturių metrų ilgio ir 2,3 m pločio, drėgna, tamsi. Palubėje sienoje už tankaus tinklo blanki elektros lemputė. Šiaurinėje kameros pusėje, taip pat palubėje - mažas grotuotas langelis, pro kurį matydavau tik sargybinio batus. Prie sienos "lova" - trys prie kryžmių prikaltos neobliuotos lentos. Viename lovos gale "pagalvė" - lentelė, pakreipta 45° kampu. Patalynės jokios. Kampe - kibiras. Tai ir visas apstatymas. Sienos nubaltintos kalkėmis ir dažnai pareigūnų tikrinamos, kad nebūtų prirašinėtos. Už įrašą - karceris.

Kartą po naktinio tardymo, apimta nevilties, nutariau sienoje įamžinti savo pergyvenimus. Rašiau, kol užsnūdau. Sapnuoju: ateina kažkoks vyras su žibintu ir sienose ieško blakių. Pašokau iš snaudulio ir greitai, lyg kažkieno stumiama, panaikinau įrašus. Baigiant darbą, pasigirdo žingsniai laiptais, girgžtelėjo mano kameros durys. Nešinas žibintu, įėjo pats Svirskis ir pradėjo ieškoti užrašų. Nerado.

Kaip dauguma to meto žmonių, tikėjau, kad okupantas greit bus išvytas, tad dėl laisvės netekimo labai nesijaudinau. Svarbiausia buvo: įsikalti į galvą, kad nieko nežinau, neprasitarti per tardymus. Taip pat labai norėjau, kad, kol esu saugume, nesuimtų ką nors iš pažįstamų ar bendražygių - tai apsunkintų tardymus.

Atėjo naktis, o su ja ir sunkių geležinių kamerų durų varstymas: prasidėjo tardymai. Taip - kiekvieną naktį. Dienos metu - griežtas draudimas miegoti ir vienuma. Beveik du

mėnesius išlaikė vieną, tik vienu tarpu trumpam buvo įmetę šnipą, kurią iššifruoti man padėjo pats prižiūrėtojas. Sąmoningai ar nesąmoningai - nežinau. Jau tardymams baigiantis, atvedė naują kalinę Petronėlę Rinkevičienę. Ši labai jaudinosi dėl dukros Alvos, bijojo, kad ta kalėjime išsikalbės šnipei. Rinkevičienė jau žinojo apie kamerų šnipes ir prašė manęs, kad, išvežta į kalėjimą, kaip nors perspėčiau Alvą.

Vienatvė įgriso iki gyvo kaulo. Vežama į kalėjimą, buvau beveik laiminga: vis būsiu ne viena. Tada nežinojau, kad ir kalėjime daugiau kaip mėnesį praleisiu vienutėje, miegosiu geležinėje lovoje be čiužinio ir be antklodės, kad ir ten vienatvė varys iš proto, o geležinės lovos spyruoklės žeis kūną, neduodamos užmigti.

MARIJAMPOLĖS KALĖJIME

Vežant sunkvežimio kėbule ant grindų susodino du vyrus ir mus, dvi merginas. Iš šonų ant suolelių susėdo sargybiniai. Pro langus, lyg atsisveikindami su savo aukomis, žiūrėjo tardytojai ir vertėjai.

Sunkvežimis riedėjo Kauno gatve. Greičiau pajutau, nei pamačiau savo butą, pro kurį buvau vežama. Kvėpėm gryną orą, grožėjomės tėviškės dangumi. Ir staiga pati nepajutau, kaip pusbalsiu uždainavau:

Drebėkit, visi bolševikai,
Jums kerštas ateina baisus,
Nes jūsų planai nepavyko.
Nuo žemės nušluosim visus.

Kalėjimuos baisus dvokimas,
Jis primena gyvų kapus,
Bet šitą gerai jūs atminkit:
Ten pat pasodinsime ir jus...

Keisčiausia, kad niekas manęs nedraudė, nerėkė ir nemušė

automato buože, kaip tada, vežant suimtą iš Krosnos, kai, prasidengusi kraštelį brezento, norėjau įkvėpti tyro oro. Dabar kvėpuok į valias ir net dainuok! Gal sargybiniai palaikė mane išprotėjusia.

Atvažiavome prie Marijampolės kalėjimo. Išlaipino ir grindiniu nuvarė prie storų geležinių durų, kurios netrukus sunkiai sunkiai užsidarė. Tada nepagalvojau, kad tai - ilgiems metams.

Po mėnesio iš vienutės mane perkėlė į bendrą kamerą Nr. 15. Senbūvės naujokę sutiko savotišku patikrinimu. Tai jau buvo lyg ir kameros tradicija: išbandyti atėjusios valią ir ištvermę. Pradėjo dainuoti (žinoma pusbalsiu, nes grėsė karceris) vieną už kitą graudesnes dainas. Laikiausi. Bet kai uždainavo

Nelauk, motule, nesugrįšiu,
Eiki miegoti, jau vėlu.
Padėk kryželį ir nušluostyk
Ašaras graudžias nuo veidų... -

neišlaikiau - pravirkau. Kai išsiverkiau, pasakė: "Tvirta esi, kitos greičiau pravirkdavo..." Pasijutau savų būryje.

Slinko pilkos kalėjimo dienos. Kai sargų pamaina būdavo žmoniška, pasijusdavom laisviau: juokaudavom, dainuodavom, siuvinėdavom, darydavom rožančiukus, net "vestuves" buvome surengę. Taip būdavo retai, gal tik per Poliaus - Ipolito Balakausko pamainą. Daugiausia mus saugojo sadistai. Žiauriausia ir bjauriausia buvo prižiūrėtoja Ona Auksoraitytė, kalinių vadinama Telionka. Iš kur pas ją tiek neapykantos ir pagiežos kalinėms? Ko tik ji nesugalvodavo suimtosioms pažeminti! Jos budėjimo metu visada būdavo daromos kratos.

Per kratą visas išvarydavo į koridorių. Vieni prižiūrėtojai šniukštinėdavo kameroje, o Auksoraitytė kiekvienai mūsų liepdavo išsirengti, išbraukydavo kiekvieną drabužio siūlę, liepdavo išsižioti (žinojo, kad burnoje laikome paslėpę adatas), bet piršto į burną nekišdavo - bijojo, kad nenukąstum.

Atimdavo viską, kas jai atrodydavo neleistina, ypač iš duonos padarytus rožančiukus. Šitų gailėdavomės labiausiai. Į juos būdavo įdėtas visas mūsų sumanumas, meilė Dievui ir Tėvynei, ilgesys ir viltis. Tik kaliniui žinomais keliais juos išsiųsdavome į

laisvę, ir būdavom laimingos sužinoję, kad dovanėlė pasiekė adresatą.

Rožančius gaminome taip: gavę šlapios duonos normą, išgnybdavom minkštimą ir, atsisėdę ant grindų taip, kad per vilkelį nepastebėtų prižiūrėtojas, voliodavom tą minkštimą tarp delnų. Tai, kas likdavo ant delnų, (labai nedaug) dėdavom į vieną grumulėlį, o likusią masę su ašakomis - į kitą. Taip triūsėme iki mažasis grumulėlis pasidarydavo maždaug 3 cm skersmens dydžio (nuo šio grumulėlio dydžio priklausė rožančiaus dydis). Tada jį gražiai suvolioję įvyniodavome į sudrėkintą skudurėlį, o šį įdėdavome į likusią duonos su ašakomis masę. Viską įvyniodavome į dar didesnį skudurą ir dešimčiai dienų "užraugdavome". Tokių "kiaušinių" kampe būdavo ne vienas. Jei per tas dešimt dienų nebūdavo kratos, darbas vykdavo toliau. Išėmę mažąjį kamuoliuką, jį gerai išminkydavom tarp rankų. Jei norėdavom gauti tamsų ar rudą, kurdavome prie parašės "laužą", t.y. sudegindavome kokį nors skudurą ir tais degėsiais nudažydavome "ruošinį". Šis darbas būdavo daromas tik tada, kai būdavo gera prižiūrėtojų pamaina, antraip vos pasklidus dūmų kvapui, prasidėdavo kratos, tardymai, karceris...

Kartais paruoštą kamuolėlį nešdavomės į tualetą, sienos ten būdavo dažytos tamsiai pilka spalva. Pakočioji kamuolėlį per sieną, ir jis tampa pilkas.

Nudažytą medžiagą gnybdavome po mažytį gabalėlį ir dešinės smiliumi sukdavom kairės rankos delne. Pridarę reikiamą rutuliukų kiekį, imdavome iš slėptuvės siūlą, adatą ir darydavom patį rožančiuką. Kuo mažesnis, tuo geresnis - ir paslėpti lengviau, ir išvaizdesnis. Kryželį darydavome pagal formukę. Ji taip pat iš duonos pagaminta, gerai išdžiovinta, palikta ankstesnių kalinių.

Jei dirbant į kamerą įlėkdavo prižiūrėtojas, adata bematant atsidurdavo burnoje, o jam rodydavom kitą padarytą iš plastmasinių šukų danties. Štai tokius rožančiukus su didžiausiu įniršiu naikindavo prižiūrėtojai Telionka, Pempukas, Jurgis, Kašė ir Voroninas.

Vargas tai, pas kurią rasdavo rožančiuko širdelėn įspaustą iš siūliukų trispalvę: ne tik rožančių sutraukydavo, bet ir

nusikaltusią karcerin įgrūsdavo.

Savo žiaurumu vienas kitam nenusileisdavo saugumo prižiūrėtojų vyresnysis Mulerenka ir kalėjimo korpusinis Jurgis Balakauskas, kuris, žiemą varant kalinius į geležinkelio stotį, stengdavosi juos perlieti šaltu vandeniu. Po maudynės drabužiai sustingdavo ir apledėdavo, o tai be galo vargindavo jau ir taip iškankintą kalinį.

Mulerenka iš kalinių tyčiojosi kitaip. Būdama saugumo rūsiuose, dažnai girdėdavau, kaip jis, įėjęs į kameras, keikdavo ir spardydavo nusilpusius nuo kankinimų suimtuosius, o gretimoje kameroje vis klausdavo:

- Ar jau gavai, banditka, atsakymą iš draugo Stalino?

Ilgai nesupratau, ką tai reikštų. Mįslė paaiškėjo vėliau, kai į mūsų kamerą atvedė vidutinio amžiaus moterį, Bubnienę, kuri kartais jau kalbėdavosi su savimi. Tai buvo baisu. Ši kaimietė nuo Daukšių ar Padovinio, negalėdama pakęsti skriaudų ir neteisybės vežant žmones ar varant juos į kolchozus, parašė Stalinui ilgą laišką. Laiškas, žinoma, toliau Marijampolės KGB nenuėjo. Vargšę moterį suėmė ir taip kankino, kad jai net protas pasimaišė. Prašviesėjimo minutėmis ji daug pasakodavo, mokydavo mus, o kai mane vedė į karcerį, net savo žieminiu puspalčiu apgaubė. Deja, prižiūrėtojas jo pasiimti neleido, karceris tam ir yra, kad kentėtum nuo šalčio ir bado. Vesdamas dar pasakė:

- Tai per savo kvailą galvą sutrumpinai sau gyvenimą penkiais metais.

Į karcerį patekau už Morzės abėcėlę, kurią išmokau dar būdama vienutėje. Ją suradau išrašytą žemai prie grindų sienoje. Tai buvo vienas iš būdų sužinoti, kas dedasi kalėjime ir laisvėje: bilsnoji sutartus ženklus į sieną ir lauki atsakymo. Šitokiu būdu žinia gali nueiti toli.

Ne visi kalėjimo ir net saugumo kamerų prižiūrėtojai buvo tokie žiaurūs, kaip Telionka, Jurgis, Voroninas ar Pempukas. Gaila, šito Pempuko nei vardo, nei pavardės neprisimenu. Tai dar jaunas, bet nepaprastas niekšas, jis net už prisiglaudimą nugara prie čiužinių dienos metu skirdavo pačią didžiausią bausmę: mėnesiui nutraukdavo maisto priėmimą iš artimųjų

"tvarkos pažeidėjai" ar visai kamerai. Atnešę ar atvežę iš tolimiausių Suvalkijos kampelių maistą, išstovėję kelias paras eilėje prie kalėjimo, išgirsdavo: "Tokios kalinės nėr". Nei kas atsitiko, nei kur dingo, niekas nepaaiškina. Keliauja žmogus atgal, o po kelių dienų vėl atvykęs laukia, tikisi. Tik retkarčiais "peredačnikas" Uleckas, pagailėjęs nelaimėlio, kelioms dienoms anksčiau numatyto laiko, nusižengdamas instrukcijom priimdavo siuntinį ir atėjęs išdidžiai, nekviesdamas pavarde, pasižiūrėdavo į tą, kuriai skirta laimė, pratardavo:

- Nu, višta, eik, pasiimk "peredačių".

Kokia tada pasijusdavai laiminga! Ne dėl to, kad gausi maisto, o todėl, kad namiškiai vėl sužinos, kur tu. O gal tame siuntinyje dar ir laiškelį rasi.

Laisviau pasijausdavome Poliaus pamainoje. Net dainuodavome.

Tik vienas Polius mūs užtarėjas:
Raportus drasko net atsidėjęs.

Polius tai žiauriojo korpusinio Jurgio brolis, jo pamainoje buvo ir Romas Mulerenka, kuris kaip diena nuo nakties skyrėsi nuo brolio saugumiečio Mulerenkos.

Poliaus Balakausko pamainoje kameros draugės įsigudrindavo pagelbėti karceryje esančioms. Ten į trečią parą duodavo kaušą sriubos. Prižiūrėtojas Sopranas (pavardės nežinau) kartu su sriuba, kaip niekur nieko, įpildavo ir mergaičių įmęstą į katilą maisto ryšulėlį. Tai būdavo šventė!

Girdėdavome kameroje geru vardu minint ir kažkokią Kastutę, bet prie mūsų ji nebudėjo. Atrodo, 1949 metais jos kalėjime jau nebuvo. Pasitraukė, nenorėdama būti suimta. Tai sužinojau dabar, rinkdama istorinę medžiagą.

Apie ją galėtų papasakoti išlikę stalininio pragaro kaliniai - Vytas, Antanas, Albinas, Juozas ir daugelis kitų, kuriems ji - Kastutė Juodzevičiutė - Česynienė, rizikuodama laisve, padėjo susisiekti su namais, net kovos draugais, palaikė juos moraliai ir materialiai. Kastutė tebesaugo politkalinių laiškelius - kaip didžiausią relikviją, kaip brangiausią tų žiaurių dienų turtą. Visuose juose prašymas padėti, padėka už pagalbą.

Laiškeliai rašyti ant rūkomo popieriaus, įvairių kvitų ir

laikraščių kraštelių.

Štai vienas toks laiškas.

"Brangi Sese auksaširde!

Tik dabar aš supratau Jūsų didvyriškumą. Aš ir daug mano likimo draugų, ypatingai karininkų, esam pastebėję keletą Jūsų bendradarbių vyrų, kurie turi nemažą Tėvynės meilės kibirkštėlę savo širdyje. Jie turi žinoti, kad nemažas skaičius yra išdavikų kalinių tarpe, jie turi būtų labai atsargūs ir kantrūs. Artėjant mūsų laukimo valandai ir suprantant padėties rimtumą, būk gera, padrąsink tarnybos draugus, kad paimformuotų apie esamą padėtį ir mus. Žinai, brangioji, aš manau, kad ir jums yra žinomi 1940-tų metų įvykiai su kaliniais ir prižiūrėtojais Pravieniškėse. ... kartais, įvykus tokiam momentui, gali būti daug nesusipratimų prižiūrėtojų tarpe, kad to išvengus, reikėtų apie tai informuoti mus".

(Parašas neįskaitomas, lyg - K.Vitas.)

Ilgi ir įdomūs klieriko Albino laiškai. Jis prašo net į Šakių rajoną pasiųsti laiškelį jo tėveliams, kad jie atvykę susipažintų su Kastute, kad nebijotų provokacijos. Jis žada ir įgaliojimą parašyti.

Šie ir kiti anų laikų laiškeliai dabar yra Marijampolės Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejuje.

DRAUGĖ LENKĖ

15-oje 4 vietų kameroje visada kalėjo nuo 8 iki 20-ties, o kartais ir daugiau merginų. Vienas išvesdavo į kitas kameras ar į etapą, kitas atvesdavo. Kartą net sujungė su 13-tąją, nes ten darė remontą. Kaip besikeisdavo kameros gyventojos, niekada ir niekur neišvesdavo vieną pagyvenusią lenkę, kurią mes mamuke vadindavom. Tai buvo niekam į akis nekrintanti, labai nekalbi, su niekuo nebendraujanti moteris. Vargšė prastu aprėdu, neturinti artimųjų, negaunanti iš niekur siuntinių, bet niekada nesiskundžianti savo sunkia dalia. Apie ją nieko nežinojom ir neklausinėjom, - tokia buvo nerašyta kameros taisyklė. Mylėjom tą senutę, gavę maisto iš artimųjų, duodavom ir jai.

Kas antra diena kalines vesdavo 'į progulką" - pasivaikščioti į uždarą kalėjimo aikštelę. Vaikščiojom nuo 10 min. iki pusės valandos, priklausomai nuo prižiūrėtojo žmoniškumo. Mūsų lenkė į pasivaikščiojimus niekada neidavo, kažkas buvo jos kojoms, rytais vos nueidavo į tualetą. Sėdėdavo sau ir sėdėdavo. Mes labai ją užjausdavom, kad negali išeiti pakvėpuoti tyru oru.

Vieną dieną bevaikščiojant, pasidaro bloga Danutei. Prižiūrėtojas veda ją į kamerą, o ten - mūsų mamukė sėdi ant lovos su šnipkaraliu - taip mes vadinom kagėbistą šiems reikalams - ir kad kalba, kad juokiasi, kad kloja apie mus viską iš eilės. Staigmena visiems. Šnipkaralius žvėrišku balsu užriko ant nieko nenutuokiančio prižiūrėtojo, šnipė pravirko:

- Kas dabar bus?

Danutė susmuko ant grindų. Pasibaigus pasivaikščiojimo laikui, grįžome į kamerą. Čia radome tik Danutę. Mūsų gerosios, mylėtos, penėtos lenkės daugiau nematėme.

MIRTININKAS

Nors artėjo į galą 1949-ieji, ir pagal sovietinius įstatymus mirties bausmė buvo jau du metai kaip panaikinta, čekistai žudė kaip žudę. Mirtininkų kameras žinojome. Jose laukė etapo partizanai, gavę 25 metus. Kartą mes, dvi kalinės, koridoriumi eidamos paimti vakarienės, pro praviras (kodėl jos buvo pravertos ir šiandien mįslė) vienutės duris pamatėme jauną šviesiaplaukį vaikiną. Įbedęs akis į sieną, jis, atrodė, nieko nematė.

- Tai - mirtininkas. Jį tuoj sušaudys, - patylom pasakė vyrai, atnešę sriubos katilą.

Ilgai negalėjom nurimti ir užmigti. Naktį, kai visi buvo giliai sumigę sučerškėjo užraktai, sunkiai sugirgždėjo veriamos geležinės durys (tyloje labai garsu).

- Aš žūstu ne veltui! - nuaidėjo koridoriais. Paskui žingsniai. Ir mirtina tyla. Iki šiol nežinau, kas buvo tą naktį nužudytas.

VASARIO 16-oji LENINGRADO PASKIRSTYMO PUNKTE

Jau rašiau, kad buvau nubausta karceriu. Dar nepasibaigus bausmės laikui, mane iškviečia korpusinis Polius Balakauskas (bjauriojo korpusinio Jurgio brolis, kiek galėdamas atjaučiantis politines kalines) ir nuveda į antrąjį kalėjimo aukštą. Ten kabinete sėdi, kaip man tada pasirodė, aukšto rango karininkas rusas. Jis mane supažindino su trijulės Maskvoje nuosprendžiu apie laisvės atėmimą ir liepė pasirašyti. Pasirašyti atsisakau: esu nekalta, Tėvynės neišdaviau, o be to nežinau ir nemačiau, kas ir kur mane teisė.

- Čto, čto ona skazala? - paklausė korpusinį čekistas.

Balakauskas išvertė mano žodžius. Maniau, kad gausiu mušti, nes daugeliui taip buvo, bet karininkas tik pakilo nuo kėdės, priėjo prie manęs ir pasakė:

- Dura, togda nie plač, kogda etot listoček būdet chodit viezdie v lagerie za toboj.

Buvau laiminga, kad taip gerai baigėsi. Apie bausmę negalvojau, nes, kaip ir daugelis, pavasarį tikėjausi grįžti.

Daiktus radau sudėtus prie 15-tos kameros durų, mat, nuteistajai jau negalima kalbėtis su dar neteistomis likimo draugėmis.

Nuvedė į kamerą, kurioje jau buvo penkios kriminalistės ir viena politinė - irgi po teismo. Po kelių dienų Stolypino vagone etapu keliauju į Vilniaus "peresylką" - paskirstymo punktą. Iš ten po savaitės jau su keliais šimtais kalinių važiuoju į kitą, Leningrado paskirstymo punktą.

Ten sutikome Vasario 16-tą. Kamera didelė, iš abiejų pusių dviaukščiai "narai", per vidurį platus praėjimas, prie lango erdvi spintelė aliumininiams dubenėliams ir puodeliams, kampe "paraškė" - tualetas.

Organizuotai Vasario 16-tajai nesiruošėme, nes lietuvaičių ten buvo nedaug, daugiau rusių. Antra, viena kitą dar mažai pažinojome. Bet, kaip vėliau paaiškėjo, visos galvojome, kaip pažymėti šventę. Išsiuvinėjome po suvenyrą namiškiams, nors

žinojome, kad pasiųsti negalėsime. Aš išsiuvinėjau lietuvaitę už grotų ir lakštingalą, atnešusią laiškelį iš Lietuvos.

Vasario 16-toji niekuo nesiskyrė nuo kitų kalėjimo dienų. Kiekviena tyliai sukalbėjome maldą, nes garsiai ir būriu kalbėti buvo draudžiama, pavalgėme pusryčius, o tada pradėjome švęsti.

Kadangi visos lietuvaitės buvo įsitaisę vienoje "narų" pusėje antrame "aukšte", niekas netrukdė pasidalinti prisiminimais. Reikėjo kažko, kas uždegtų, suvienytų, pakeltų dvasią. Nepajutau, kaip atsistojusi ekspromtu pasakiau kalbą, turbūt, neblogą, nes visas pravirkdžiau. Po manęs trumpai pakalbėjo dar kelios. Tyliai sugiedojome himną ir prisiekėme, kas beatsitiktų, išlikti tikromis lietuvaitėmis, nepalūžti, grįžti į Tėvynę.

Kitų tautybių kalinės, nujausdamos, kad švenčiame kažkokią reikšmingą šventę, tylėjo, netrukdė, o svarbiausia, lyg tarp kitko, užstojo durų vilkelį.

Ta diena mums įkvėpė ryžto ir jėgų.

Į ŠIAURĘ

Leningrade neužtrukome, matyt, reikėjo užleisti kameras naujiems kaliniams, kuriuos vežė ir vežė.

Vieną naktį (svarbiausi įvykiai punkte dėdavosi naktimis) sunkvežimiais mus išgabeno į geležinkelio stotį ir susodino į gyvulinius vagonus. Abiejuose vagono galuose buvo palikti dviejų aukštų gultai - "narai", per vidurį krosnelė - "buržuika". Tolėliau grindyse skylė - tualetas ir šiek tiek laisvos vietos anglims, malkoms pasidėti bei prižiūrėtojams patikrinimo metu.

Tikrindavo kiekvieną vakarą temstant. Per dieną sąstatas stovėdavo kokios nors stoties pakrašty, o naktimis traukdavo toliau.

Negaliu užmiršti tų tikrinimų. Subraškėdavo spyna ir štangos, plačiai atsiverdavo vagono durys. Pro jas įšokdavo keli čekistai, lauke prie durų stovėdavo sargyba su šunimis. Kalines suvarydavo į vieną vagono galą, o paskui po vieną, kiekvienai suduodami šautuvo buože į nugarą, varydavo į kitą vagono galą - skaičiuodavo. Jei skaičiai nesutapdavo, skaičiuodavo dar ir

dar kartą. Kartą taip beskaičiuojant atsidūriau prie durų. Skaičiuotojai buvo užsiėmę savo darbu, lauke konvojaus su šunimi nesimatė. Kilo pasiutęs nors šokti ir bėgti. Turbūt tik Apvaizdos ranka mane apsaugojo nuo mirties, nes vėliau sužinojau: kas tik bėgo, visi buvo sugauti, sudraskyti šunų arba sudaužyti, leisgyviai grąžinti į lagerius.

Kiek žmonių buvo mūsų vagone, - tiksliai nežinau. Važiavom sugrūstos, kaip silkės statinėje. Aš įsitaisiau antrame aukšte prie langelio ir prie sienos. Langelis buvo apraizgytas spygliuota viela - mažai kas matėsi. Judėdavom pagal komandą: kai vienai reikia apsiversti ant kito šono, turi verstis visos, kitaip neapsiversi. Kartą naktį verčiantis pajutau, kad negaliu pakelti galvos: plaukai prišalo prie sienos. Teko prašyti draugių truputį palaukti, kol ranka atšildžiau prišalusius plaukus.

Dieną buvo lengviau, nes vienos sėdėjome ant narų, kitos grūdomės prie buržuikos. Sunkiausia buvo be vandens, jo visai neduodavo, tik sykį į parą atnešdavo sriubos. Tokia ten sriuba: dvokiantis tirštas ėdalas, kuriame šaukštas stovėdavo stačias. Kartą, dalijant merginoms pietus, sąstatas pajudėjo. Vagonui truktelėjus, dubenėlis su koše nuo narų nulėkė tiesiai ant manęs. Vandens nėra, plaukai pilni košės. Valiausi pati, valė mane ir merginos, bet taip sulipusiai teko važiuoti šimtus kilometrų iki galutinės stoties, iki "namų".

Nors buvo žiema, gerti norėjosi be galo. Šaukėm, prašėm, maldavom, alpom, niekas mūsų negirdėjo. Atrodydavo, kad esame vienui vienos, kad aplinkui nė gyvos dvasios. Tada kilo mintis dainuoti. Pasirinkom smagią partizanišką dainą ir užtraukėm:

O tai buvo, tai nutiko:
Mus užpuolė bolševikai...

Iš karto pradėjo daužytis ir ant stogo, ir į duris, "Molčatj" - šaukė. Tada mes: "Vadyyy". Ir vėl tyla. Tada vėl daina. Padėjo. Atėję prižiūrėtojai paprašė pakentėti, nes čia niekur vandens nėra, kai tik bus - gausime. Aprimome, o pažadai ir liko pažadais. Net rusės, pritrūkę kantrybės, prašydavo: "Devočki, pojte "Mus užpuolė bolševikai". Tada nusijuokę ir vėl uždainuodavom, kol galiausiai kažkur jau už Pečioros gavome

po truputį vandens.

Į "namus" atkeliavom naktį. Išvargę, alkanos, purvinos, vos bestovinčios ant kojų, čia pat prie vagonų susmukome į sniegą. Prikėlė, nuvarė tolyn, kol atsidūrėme už spygliuotų vielų barake. Tai buvo Intos paskirstymo punktas (peresylka), penktasis olpas (lageris Nr.5). Iš čia po mėnesio, atseit, sustiprėję, šunų ir prižiūrėtojų (konvojaus) lydimos, nužingsniavę keliolika kilometrų, atsidūrėme nuolatinėje darbo vietoje - Moterų lageryje Nr.4. Čia išmaudė pirtyje, nuskuto, aprengė vatinėm kareiviškom kelnėm, "tielogreikėm", "bušlatais" (šimtasiūlėm), kareiviškom kepurėm be žvaigždučių (viskas sena, sulopyta, kai kur ir kraujo žymės išlikę), veltiniais... Tapome panašios į baidykles.

Laikas ėjo sunkiai ir lėtai, nors rusės sakydavo: "Zima, lieto, zima, lieto - sroka nietu..." Per tą laiką visko buvo, net ir linksmų valandėlių. Prisimenu, kaip dar penktame paskirstymo punkte Intoje į gretimą baraką atvežė kalinių etapą. Paaiškėjo, kad tarp jų yra lenkų kunigas, kažkokiu būdu atsivežęs šv. Komunijos ir norintis mūsų barako tikinčiosioms Ją prieš Šv. Velykas išdalinti. Procedūra paprasta: visos atliekame dvasinę išpažintį, o po to mūsų tarpe esanti lenkaitė Teresė Prišmant, laikydama nosinaitėje, mums Ją padalina. Tiktai kaip Ją pasiimti iš kunigo per atstumą ir dar per kelių eilių spygliuotą tvorą? Vyrų barakas aptvertas nebuvo, jie galėjo vaikščioti laisviau. Jų baraką nuo mūsų skyrė spygliuotos vielos tvora ir gal 100 metrų tarpas. Viskas turi būti atlikta kuo griežčiausioje paslaptyje.

Naktis. Visą zoną apima ramybė, ir štai šiaurės pašvaistės apšviestame žemės lopinėlyje tarp barakų pasirodo dvi žmonių figūros. Jos beveik tuo pačiu metu pribėga prie spygliuotos vielos ir... staigiai pasuka atgal... Mes, barako lietuvaitės ir katalikės kitataučės, slapčia sekame šią sceną, sulaikę kvapą. Pasisekė! Šv. Komunija baltoje nosinaitėje Teresės rankoje.

Barake prie taburetės suklaupėme ir visos tyliai priėmėme šį šventą palaiminimą. Šv. Velykų laukėme nors ir varge, nepakeliamų darbų prislėgtos, bet linksmos ir tvirtos dvasioje.

Velykas šventėme jau ketvirtame lageryje. Jos buvo įspūdingos. Kitataučės kalinės, ypač ukrainietės, žinodamos, kad

mes švenčiame Velykas, stengėsi už mus daugiau dirbti, mums vis liepdamos pailsėti.

Velykų sekmadienį (sekmadieniais dauguma brigadų neidavo į darbą), brigadose likę lietuvaitės suruošė po bendrą stalą - atskirai kiekviename barake, nes bet kokie susibūrimai buvo griežtai draudžiami. Mūsų brigada, nuvaliusi sniegą, grįžo apie pietus.

Staigmena: ant šventinio stalo "margutis", tiksliau tariant, kiekviena lietuvaitė gavo po mažytį, vos įžiūrimą kiaušinio gabalėlį. Iš kur jis atsirado, iki šiol nežinau, nors girdėjau, kad tai dviejų lietuvaičių nuopelnas. Tikriausiai slaptai gavo iš laisvų tarnautojų, dirbančių zonoje, porą kiaušinių ir visom išdalino. Kiek buvo džiaugsmo, kiek minčių ir prisiminimų.

BULVIAKASIS ZONOJE

Nepakeliamas darbas ir šaltis alino jaunus organizmus, tačiau dar sunkiau buvo pakelti pažeminimą, patyčias, nuolatinį priminimą, kad tu - ne žmogus, o fašistas, banditas, kad esi tik numeris T-610 (tė šestsot diesiat). Ypač tai pajutome lagerio viršininku tapus Polevojui. Jis panaikino poilsio dienas sekmadieniais, o kad kaliniai visai nenusilptų - nebus kam dirbti - poilsiui duodavo bet kurią savaitės dieną. Tokių dienų būdavo dvi - trys mėnesyje, bet ir jomis dažniausiai versdavo dirbti zonoje. O baisiausia buvo tai, kad jis, bendraudamas su konvojų viršininku, leido tiems savivaliauti.

Kartą buvo nušauta mergina - kalinė, kuri, dirbdama prie geležinkelio, bandė per mašinistą perduoti laiškelį į laisvę. Ją nušovęs kareivis ne tik liko nenubaustas, bet, priešingai, gavo atostogų.

Vieną dieną išvarė į darbą motinų brigadą. (Motinos, turinčios iki metų kūdikius, buvo vienoje brigadoje, jos dirbdavo zonoje, kad galėtų pamaitinti savo kūdikius. Trijų metų sulaukusius vaikus išveždavo į vaikų namus. Į kuriuos - motinos nežinodavo. Ta diena joms būdavo baisesnė už pragarą...)

Taigi motinų brigada kasė sovchoze bulves. Kasamą plotą

konvojus atitvėrė virve. Ji tapo "zapretnaja zona", už kurios - mirtis. Viena kalinė kasė vagą prie pat virvės. Prižiūrėtojas, kaip vėliau pasakojo jį stebėjusi moteris, nenuleido nuo kasančiosios akių. Rankose paruoštas automatas. Nelaimingoji, nieko nenujausdama, sąžiningai dirbo. Bekasant viena bulvė nusirito už virvės. Moteris siekė jos. Šūvis. Kulka pataikė į vidurius. Brigada minutei sustingo iš siaubo. Atsigavusios moterys puolė prie sužeistos. Kareivis suriko: "Ni s miesta, budu streliat". Sužeistoji nežmoniškai kentėjo, bet pagalbos neleido suteikti, nieko nekvietė. Konvojus lakstė ir laukė, kol ta, baisiose kančiose draskydama žemę, nusiirs už zonos (už virvės). Nenusiyrė. Tada virvę perkėlė, ir sužeistoji pasiliko už virvės.

Netoliese vyrai kaliniai statė namą. Jie metė darbą ir ėmė šaukti ant konvojaus. Brigados moterys - motinos atsisakė dirbti. Tik po kelių valandų pašautoji mirė. Tada ją įvertė į "šlypkes" (šiaurėje jomis važinėja ištisus metus) ir parvežė į lagerį. Surašę aktą, išvežė ir be karsto užkasė tundroje, kur jau gulėjo ne vienas kalinys.

Nei kūdikio, nei budelio likimas mums nežinomas. Po kiek laiko pasikeitė lagerio viršininkas, bet ar moters nužudymas turėjo tam įtakos, ar ne - neaišku.

"AR YRA LIETUVAIČIŲ?"

Moterys lageryje dirbo įvairiausius ir sunkiausius darbus: sausino tundrą, tiesė per ją kelius, gatves, ruošė aikštelės namų statybai, atlikdavo paruošiamuosius darbus akmens anglies šachtoms atidaryti.

Prisimenu, kaip mūsų brigadai reikėjo iškrauti iš vagono, sunešti į sandėlį ir sukrauti 60 tonų cemento. Darbą atlikome, bet likome visiškai be jėgų, vos parsivilkome į zoną. Buvome pritrenktos, kai trečią dieną po šio katorginio darbo gavome "štrafnoj" katilą. Vadinasi, neįvykdėme normos: tą darbą turėjome atlikti per dvi valandas

- Jūs čia atvežti išstipti, tai ir stipkite! Man vienas malonumas jus išversti į sąvartyną, - kartą pasakė konvojaus - sargybos

vyresnysis.

Didžiulė, maždaug dvylikos brigadų kolona (brigadoje po 30 moterų) kadien eidavo šešis kilometrus į darbus "atidengti dvyliktos šachtos". Po kelių sunkaus ir nepakeliamo darbo mėnesių, kai tundra buvo nusausinta, krūmokšniai išrauti, o samanos nuimtos iki grunto, žodžiu, kai beliko leistis į žemės gelmes (tai buvo kalinių vyrų darbas), atvažiavo aukšti ponai. Mus nuvarė prie 11-tos šachtos, kurioje dirbo vyrai.

Ponai perkirpo juostelę, pasakė keletą svarių frazių ir greitai išvažiavo, nes buvo labai šalta. Netrukus didžioji šalis sužinojo, kad atidaryta dar viena šachta - pirma laiko užbaigta dar viena komjaunuoliška statyba.

O tuo laiku mūsų kolona trypė, šokinėjo, žodžiu, šildėsi. Tik staiga "Vziatsa pod ruki". Susiėmėm po penkias už parankių. Prasidėjo tikrinimas, skaičiavimas, dar ir dar kartą. Taip - gerą valandą. Kas atsitiko? Per koloną nusklendė žinia: bestovint iš vyrų zonos atskriejo "lauko paštas" - laiškeliu apvyniotas ledo, plytos, ar akmens anglies gabalėlis. Vargas tai brigadai, ar tam kaliniui, pas kurį tą laiškelį randa Kad laiškelis atskriejo, vienas sargybinis matė. Matė kas jį paėmė, ir tos kalinės numerį užsirašė. Bet tuo metu ponai kaip tik kirpo juostelę. Pamėgink sutrukdyti.O jei, neduok Dieve, į kadrą pateks į žmones nepanašūs sutvėrimai - kalinės? Užtat, ponams išvažiavus, prasidėjo...

Merginos nujautė kratą ir pakeitė kalinės numerį. Todėl, kiek konvojus beskaičiavo, kiek kalines bestumdė - nieko nepešė. Iš šachtos pradėjo šaukti vyrai. Tada mus surikiavo į koloną, pavedėjo gerą kilometrą ir pareiškė: "Neprisipažinsit, visos čia pastipsit nuo šalčio!" Šokinėti, judėti, pasileisti rankomis draudė.

Šalome, bet tylėjome, išdavikų neatsirado. Pradėjo temti. Mums jau buvo vis tiek. Šiandien likom paskutinės. Pirmai grįžusiai brigadai ir balanda dar būdavo šilta, ir barake ji spėdavo pasitvarkyti. Šiandien likom paskutinės.

Konvojaus vyresnysis tarėsi, kaip mus palaužti. Paskelbė: "Jei neprisipažinsit, nudėsim!" Įrėmė durtuvus pirmai penkiukei

į krūtine. Nerimo banga nuvingiavo per koloną - ar išlaikys? Tai kas, kad sargybiniai neturi teisės žudyti. Penkiukė buvo tvirta. Tada šios moterys buvo nuvarytos į kolonos galą, durklai įsirėmė į kitų penkių krūtines. Ir vėl tas pats. Neaišku, kuo viskas būtų baigęsis, jei ne artėjanti vyrų kalinių kolona. Tai ėjo į šachtą vyrų pamaina. Mūsų konvojus suriko: "Pasitrauk!" Tačiau moterys buvo taip paveiktos, kad atsisakė paklusti bet kokiai komandai. Tikėjomės, kad dabar tikrai mus ves. Deja, sekdami savo viršininką, kareiviai pradėjo šautuvais stumti mus į šalį. Veltui. Vienoje vietoje pastumia, kitos vėl užima visą kelią, nes kolona didelė. Sargybiniai šaukė, stumdė, keikėsi, darbavosi iš peties, prašė stabdyti vyrus. Bet vyrų sargybiniai griežtai atsisakė: jie turi laiku keisti pamainą. Vyrus vedė kelkraščiu pro mus. Ūmai išgirdome: "Lietuvaičių yra?!" "Yra!" - atsakėme iš įvairių kolonos vietų. Gal po minutės tas pats vyrukas, praeidamas pro aukštą įsiutusį mūsų konvojaus viršininką, kuris stengėsi kaip galima toliau nustumti mus nuo kelio, pasišokėjęs skėlė šiam į ausį ir kaip niekur nieko nuėjo toliau. Abiejose kolonose nuskardėjo skambus juokas. Viršininkas čiupo žemėn nukritusią kepurę ir kažkur nubėgo. Vėliau sužinojome: paskambinęs į kareivines, jis pasakė, kad kaliniai streikuoja, kad vyrai ir moterys eina išvien. Grįžęs įsakė visoms gulti kniūpsčiomis į sniegą. Vėl įsakymas liko neišgirstas. Netrukus atėjo pastiprinimas su šunimis. Buvo jau netoli vidurnakčio, o kelias tolimas. Išrikiavo brigadomis. Kiekvieną brigadą apsupo kareiviai su šunimis, šoniniai - ant slidžių. Vedė pamažu, koja už kojos. Tik patys sušalę, liepė eiti greičiau. O mums jau buvo vis tiek. Priėjus lagerį, prasidėjo krata. Mes į zoną eiti atsisakėme, reikalavome viršininko. Visokiais būdais įtikinėjo, kad viršininko nėra. Netikėjome. Kažkas po geros valandos pasirodė, pažadėjo ištirti reikalą. Tuo viskas ir baigėsi.

1953 03 05

Vieną rytą Lemju lageryje su Ana Žuk pjoviau malkas (mūsų brigada tą dieną dirbo zonoje). Eidama pro šalį "volniaška" (laisva lagerio darbuotoja) pasakė, kad mirė Stalinas. Nejau tiesa? Sužinoti nėra kaip, - nei spaudos, nei radijo. Už aukštos gal trijų metrų lentų tvoros negalėjome matyti, kas vyksta kareivinėse, o sužinoti rūpi. Paprašiau brigadininkę, kad leistų nuo pirties stogo nužerti sniegą, esą jo ten labai daug, gali sulaužyti stogą. Gavusi leidimą, skriste užskridau ant stogo, o iš ten jau aiškiai pamačiau kareivinėse prie barakų iškeltas juodu kaspinu perrištas vėliavas.

Džiaugsmas netilpo krūtinėje. Su gniužulu sniego nusiritau žemyn. Susikibę su Ana, ėmėme šokti, bučiuotis, o per veidus tekėjo džiaugsmo ašaros. Tikėjome, kad, nusibaigus didžiajam budeliui, palengvės ir mūsų kančios.

Iš tikrųjų, mirus Stalinui, papūtė švelnesni vėjai. Nuo barakų langų buvo nuimtos grotos, naktį jau nerakindavo durų, vėliau kaliniams nuėmė numerius, pradėjo mokėti už darbą. Toks ten ir užmokestis, bet - užmokestis.

GRĮŽTU NAMO

Reikšmingiausias įvykis po Stalino mirties buvo amnestija. Dažniausiai ji buvo taikoma kriminaliniams. Iš politinių laisvėn išėjo vos vienas kitas, daugiausia nepilnamečiai - "malolietkos". Jų tarpe atsidūriau ir aš.

Po sunkių katorogos metų, po ilgos, baisios ir varginančios kelionės (traukiniai buvo perpildyti paleistų recidyvistų), sugrįžau namo. Jaudinantis susitikimas su motina, kelios dienos poilsio, tiksliau, kelionės po Lietuvą pas lageryje likusių draugių artimuosius. Reikėjo pranešti ir papasakoti apie jų gyvenimą ir darbus, įteikti jų suvenyrus - rankdarbius. Dauguma artimųjų net laiškų negaudavo (ypatingo režimo lageryje kaliniams buvo galima rašyti tik du laiškus į metus, o

ir tie patys dažnai nepraeidavo pro cenzūrą). Sutinkama buvau įvairiai: vienur - su nuostaba ir džiaugsmu, kitur - būgštaujant, kad kas nesužinotų. Tokie buvo laikai.

Atitokusi ryžausi baigti nutrauktą mokslą, nors žinojau, kad tai neįmanoma. Įsitikinusi, kad Marijampolėje negalėsiu ne tik mokytis, bet ir dirbti, nutariau važiuoti į Alytų ir ten pasidaryti slapuke. Pasisekė, ir štai aš - Alytaus pedagoginės mokyklos trečio kurso studentė. Nors iš mano studijų maitintis ir samdyti kambarį buvo tiesiog neįmanoma, nors kiekvieną akimirką grėsė demaskavimas, gerų žmonių palaikoma su Aukščiausiojo pagalba mokyklą baigiau. Paskyrimą gavau į Kudirkos Naumiestį. Atvažiavusiai į šio miestelio švietimo skyrių (tada Kud. Naumiestis buvo rajono centru) vedėja Kučiauskaitė man pareiškė: "Mes senus mokytojus su tokiomis charakteristikomis atleidžiame iš darbo, o čia atsiuntė naują". Kas charakteristikoje buvo parašyta, neskaitė. O švietimo skyriaus inspektorė Giedrė Žvinakytė taip apibūdino mano buvusį auklėtoją Dabulskį:

- Aš jį žinau. Jis blogas žmogus. Jis net charakteristikos nemoka suformuluoti. Juk tai nesiderina: "draugiška, mėgiama kolektyvo" ir "dezorganizuoja kolektyvą". Taip pakalbėję vis tik paskyrė mane į Žėglius pradinės mokyklos mokytoja.

Įsikūriau Žėgliuose. Kartą inspektorė Giedrė savo draugei Birutei Kudirkaitei, Žvirgždaičių septynmetės mokytojai, pasakė:

- Perspėk Žėglinę (taip buvau vadinama pagal mokyklą), kad viena boba iš jų buhalterijos prie visų išrėžė, kad Žėglių mokykloje dirba banditė... Tegul nepergyvena, tik tegul pasiruošia, jei pašauks, ką kalbėti.

Aš ir šiandien dėkinga poniai Giedrei. Savo perspėjimu ji man labai padėjo.

Pasibaigus mokslo metams, su pussesere Petrute Rainiene vėl bildu į Intą. Ten vyksta politinių kalinių perteisimas, o jos vyras kažkodėl į perteisiamųjų sąrašą neįtrauktas.

Kelionė įdomi, nepalyginsi su pirmąja, juo labiau, kad tavęs

laukia ne grotos, o bendro likimo draugės ir draugai, kuriems dar neišmušė laisvės valanda.

Stotyje pasitiko Leonas Vilutis, su kuriuo susirašinėjau dar nuo lagerio laikų. Jis jau buvo savo atsėdėjęs, tik tremtis iki gyvos galvos neleido važiuoti namo. Būdamas statybos inžinierium, dirbo statybose. Susirentė nedidelį namelį paupyje. Į tą namelį ir mudvi parsivežė. Viename kambaryje gyveno šviesios atminties (jau Lietuvoje KGB jam inscenizavo avariją) žymus Laikinosios vyriausybės darbuotojas, inžinierius Klemensas Brunius, kitą užleido man su Petrute. Pasakęs: "šeimininkaukite", išėjo į darbą.

Kitą rytą mes jau buvome Antrame rajone, prie lagerio.

Lagerio viršininkas nesileido į kalbas. Draudė kreiptis į komisiją, neleido pasimatymo, pateikdamas įvairiausius "argumentus". O priežastis buvo ta, kad A.Rainys buvo nepaklusnus, nesitaikstė su prižiūrėtojais. Todėl, atvykus komisijai, jį izoliavo - uždarė į karcerį.

Petrutė nusiminė: ar nepakenksim vyrui? Vis tik nutarėme kreiptis į Komisijos pirmininką. Sustabdėm jį kelyje, nes į patalpą, kur vyko peržiūrėjimas, mūsų neleido. Komisijos pirmininkas, aukšto rango kariškis, Berijos laikais pats kalėjęs, psirodė esąs sukalbamas. Mus išklausęs, pareikalavo leisti pasimatymą su kaliniu ne tik žmonai, bet ir man. O po kelių dienų, mums pasirašius, kad prisiimame visą atsakomybę, jei A.Rainys per du metus nusižengs teisėtumui, parsivedėm į L.Vilučio namelį ir Algirdą.

Po poros savaičių tame pačiame namelyje atšventėme mano su Leonu vestuves. Kuklios jos buvo. Bendro likimo draugės, dabar pamergės Valytė Užupytė ir Onutė Kareivaitė priskynė tundroje puokštę gėlių. Kunigas Antanas Mieldažis sutuokė. (Kol buvę Intos kaliniai tundroje nepastatė atskiro pastato bažnyčiai, Šv. Mišios buvo laikomos šiame kambarėlyje.)

Geležinio Vilko rinktinės vado Juozo Stravinsko - Žiedo žmona Kastulė šeimininkavo ir vadovavo vestuvei. Petrutė su inžinieriumi K. Brunium buvo svotai. Svečiai - inž. Algirdas Bielinis su būsima žmona ir dar keletas bendro likimo draugų. Vėliau atėjo pasveikinti kunigai Krūvelis ir Semaška. Tai ir visos

vestuvės.

Čia pat ir rugsėjo pirmoji. Petrutė su vyru jau buvo išvažiavusi, reikėjo ir man ruoštis kelionėn, nes vyro vis dar neišleido. Bet jau turėjome viltį, kad ir jis grįš į Lietuvą: išėjo įstatymas, leidžiantis tremtiniams grįžti pas šeimą.

Grįžtant į namus, patyriau dar vieną malonią staigmeną. Traukiniui sustojus Kotlase, išėjau į peroną. Pro šalį praėjo kažkur matytas vyriškis. Netrukus jis grįžo ir paklausė:

- Ar ne panelė Aldona būsi?

Aš nustebau. Jis prisistatė. Tai buvo artimas Leono draugas Lietuvos Laikinosios vyriausybės teisingumo viceministras Povilas Šilas. Su juo lageryje susirašinėjau kaip su vyresniuoju broliu. Mane jis pažino pagal nuotrauką. Toliau iki pat Vilniaus keliavome kartu.

1956 metų vėlų rudenį grįžo ir vyras. Įsidarbino pagal specialybę Kudirkos Naumiestyje. Susisiekimas buvo blogas, namo parvykdavo tik savaitgaliais. Aš dirbdama neakivaizdiniu būdu baigiau aukštąjį mokslą. Vėliau persikėlėme į Marijampolę. Čia ir sulaukėme Atgimimo, o netrukus - ir Lietuvos laisvės. Ar galima didesnė laimė?

1988 m. rugsėjo 6 d. įkūrėme Marijampolėje Tremtinio klubą, 1993 m. - Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejų. Tremtinių klube subūrėme istorinio darbo grupę. Man atsirado labai reikšmingas ir labai reikalingas darbas: rinkti pokario partizaninės kovos medžiagą, ieškoti ir perlaidoti partizanų palaikus, žymėti jų kankinimo ir užkasimo vietas, užrašinėti atsiminimus... Aš vėl buvau su pokario kovų draugais, vėl padėjau jiems kovoti už Tėvynės laisvę.

Okupantas pralaimėjo.

VISI KELIAI VEDA Į SIBIRĄ

Rašydama apie Sūduvos partizanus, negaliu nepaminėti tuos mano vyro Leono Vilučio, LLA kadrinio žvalgo, pirmojo Tigro rinktinės vado, draugus ir bendražygius, kuriuos pažinojau asmeniškai ar iš vyro pasakojimų. Gal mano atmintyje

užsifiksavęs vienas kitas jų gyvenimo ir kovos faktas padės būsimiesiems sunkiausio Lietuvos istorijos tarpsnio tyrinėtojams.

Statybos inžinierius *Klemensas Brunius* - vienas aktyviausių kovotojų prieš raudonąjį ir rudąjį okupantą. Dar būdamas VDU Technikos fakulteto studentu, pradėjo organizuoti studentiją tautinei - visuomeninei veiklai. Puikiai mokėjo sutaikyti kartais konfliktuojančias ateitininkų, skautų, tautininkų korporacijas. Sovietams okupavus Lietuvą, K. Brunius kilo į kovą už laisvę. Dalyvavo 1941 m. birželio 22 - 25 d. sukilime, buvo Lietuvos Laikinosios vyriausybės narys.Vokiečiams Laikinąją vyriausybę likvidavus, K.Brunius pasitraukė į pogrindį. Deja, vokiečių koncentracijos stovyklos neišvengė. Ištvėrė. Išėjęs laisvėn, jau užsienyje, suskato rūpintis Tėvynės reikalais. Vienoje Vakarų Vokietijos pabėgėlių stovykloje, kurioje buvo apie pora tūkstančių lietuvių, K. Brunius susitiko su buvusiu Nepriklausomos Lietuvos prezidentu K. Grinium, kadetų lyderiu kunigu M.Krupavičium, Sidzikausku ir kitais Lietuvos vyriausybės nariais ir atkūrė VLIKą. Tačiau ryšio su okupuota Lietuva nebuvo. 1945 metų vasarą K.Brunius pats pasisiūlė nelegaliai vykti į Tėvynę ir užmegzti kontaktus su Lietuvoje veikiančiais partizanais bei pogrindžio organizacijomis, nors jam, LNP (Lietuvos Nacionalistų partijos) vadovui, toks žingsnis buvo mirtinai pavojingas. Po ilgos ir varginančios kelionės pasiekė Kauną, pradėjo ieškoti ryšio su rezistencija. Susitikęs su rašytoju S.Papečkiu ir išstudijavęs padėtį Lietuvoje, pamatė, kad kontržvalgyba, saugumas ir NKVD, veikdami išvien, stengiasi kuo skubiau likviduoti partizanus. K.Brunius priėjo išvados, kad, norint sėkmingai veikti, reikalinga gili konspiracija. Tačiau įsijungti į aktyvią partizaninę kovą jam nebuvo lemta. Jo bendrakeleivis Deksnys, atvykęs į Vilnių, pateko į KGB agento Erelio pinkles ir buvo areštuotas. Deksnys iškart palūžo ir išdavė K. Brunių. Tardant šis buvo labai kankinamas. Kaltinamas šnipinėjimu, išdavyste. Klemensas teigė, kad grįžo Lietuvon ne šnipinėti ar išdavinėti, o todėl, kad čia jo Tėvynė, kuri reikalinga pagalbos.

- O mane, jei tardydami neužmušit, vis tiek turėsit paleist, nes aš nekaltas, - teigė K. Brunius.

Paleido atsėdėjusį 10 metų - tik ne į Lietuvą, o į Intą, į kurią ištrėmė iki gyvos galvos. Gyvendamas Leono Vilučio namelyje, K. Brunius sąžiningai dirbo statybos "prorabu" - darbų vykdytoju. Būdamas puikus specialistas, gerai išmanydamas statybą, vadovavo sudėtingiausioms statyboms, bet aukštesnio posto neturėjo teisės gauti.

Nors po Stalino mirties K. Bruniui buvo leista grįžti į Lietuvą, tačiau KGB jo nepaliko ramybėje. Jie suuodė, kad inžinierius ne vien tiesioginį darbą dirba. Viename pokalbyje apie 1975 metus Klemensas papasakojo, kad jo sūnus nutarė rašyti diplominį darbą apie pokario partizanų kovą.

- Tokia tema tau niekas neleis rašyti, - pasakė tada tėvas sūnui.

Iš tikro, netrukus atvyko pora vyrukų iš saugumo ir įspėjo, kad sūnus imtųsi kitų temų, jei nenori kartu su tėvu atsidurti kalėjime.

- Turėjau rimtą pokalbį su sūnumi, - prisiminė Brunius.

- Sūnus buvo atkaklus, mano charakterio... Tėvas nujautė, kad kagėbistams rūpėjo ne tik sūnus. Tačiau inkriminuoti jam kenkėjišką veiklą čekistai neįstengė, inžinierius buvo labai atsargus.

Nepajėgdami palaužti darbštaus ir gabaus inžinieriaus saugumiečiai nutarė jį sunaikinti. 1975 m. gruodžio 1 dieną Brunius tarnybiniais reikalais buvo iškviestas į Vilnių. Grįžtant netoli sankryžos "sugedo" "Volga". Brunius nutarė eiti iki autobuso sustojimo vietos. Vos pradėjus eiti priešinga kryptimi važiavęs sunkvežimis staiga pasuko ir pervažiavo Brunių mirtinai. "Volga" nuvažiavo. Vakaras buvo vėlus. Liudininkų nebuvo. Kauno autoinspekcija užregistravo: autoįvykis, žuvo žmogus, kaltininkas ieškomas, nors jis aiškus - visagalis saugumas.

Kagėbistai pasistengė, kad apie šią mirtį žinotų kuo mažiau žmonių. Uždraudė rašyti nekrologą. Daugelis inžinieriaus vienminčių, tarp jų ir mūsų šeima, apie jo tragišką mirtį sužinojo tik po laidotuvių. Žmona buvo įgrasinta tylėti.

Netrukus sielvarto palaužta mirė žmona. Vėliau duktė. Paliko diplomo taip ir negavęs sūnus Arvydas - gatvės muzikantas, savo unikaliomis dainomis protestuojantis prieš valdžios savivalę.

Kartu su šviesios atminties K.Bruniumi Lietuvos Laikinojon vyriausybėn įėjo ir Povilas Šilas, gimęs 1908 m. Lukonių k., Panevėžio apskrityje. Tėvai augino devynis vaikus. Baigęs Panevėžio gimnaziją, 1930 m. Povilas baigė Kauno karo mokyklos kariūnų aspirantų kursus, gavo jaunesniojo leitenanto laipsnį. 1935 m. dar baigė Kauno VDU Teisės fakultetą. Iki 1940 metų dirbo Šiaulių apygardos kriminalinės policijos viršininko pavaduotoju. 1941 m. organizavo ir dalyvavo LAF (Lietuvos Aktyvistų Fronto) sukilime prieš bolševikus Kaune. Buvo vienas sukilimo organizatorių.

Sudarius Lietuvos Laikinąją vyriausybę, buvo paskirtas Teisingumo viceministru. Vokiečiams Laikinąją vyriausybę likvidavus, dirbo Kauno apygardos teismo prokuroro pavaduotoju ir padėjo įkurti pogrindinę Fronto organizaciją. 1944 m. pradžioje suėmus Lietuvos Išlaisvinimo Komiteto prezidiumo vicepirmininką A.Damušį, užėmė jo postą. Povilo Šilo bute įvyko du VLIK-o posėdžiai. 1945 m. sausios 9 d. savo bute P.Šilas buvo suimtas ir nuteistas 10 metų. Atlikęs bausmę Pečioros, Vorkutos ir Abezės lageriuose, buvo pasmerktas amžinai tremčiai Komijoje, bet, Stalinui mirus, 1956 m. rugpjūtį grįžo į Vilnių pas šeimą.

Lietuvoje daug vargo, kol įsidarbino ir įsikūrė. Pradžioje vienoje Vilniaus gamykloje dirbo kūriku. Vėliau įsidarbino šlifavimo staklių gamykloje, kurioje ir sulaukė pensijos.

Kiek leido sveikata, aktyviai dalyvavo Lietuvos valstybės atkūrimo darbe. Iki gyvenimo pabaigos išliko rezistentu. Jau po Kovo 11-osios kalbėjo:

- Turime budėti ir dirbti, nes okupacija dar nesibaigė. Jei ne fizinė, tai dvasinė.

Manau, buvo teisus.

Saugumas nepaliko P.Šilo ramybėje iki pat Atgimimo. Berods, 1965 metais, atvažiavęs į svečius, papasakojo, kaip

KGB pagrobė jo parašytą dokumentinę apybraižą apie Stalino-Hitlerio, Molotovo-Ribentropo slaptuosius susitarimus.

- Gaila, tiek buvo dirbta, - kalbėjo P. Šilas. - Iš vis dėlto aš juos apšoviau. Vienas apybraižos egzempliorius liko žmonėse... Iki šiol nesuprantu, - tęsė, - kaip saugumas susekė. Juk rankraštį švietė žmogus, kuriuo pasitikėjau kaip pats savimi. Neįtariu jo nė šiandien... Bet - vos tik rankraštis buvo nukopijuotas, gavau kvietimą į saugumą.

Nuėjęs nustėrau: ant pulkininko stalo gulėjo mano darbas. Gintis buvo beprasmiška. Į klausimus, kam rašei, kodėl rašei, kaip teisininkas žinojau, ką atsakyti. Pokalbio pabaigoje saugumiečiai pareiškė:

- Paleisime su sąlyga, kad atneši likusius egzempliorius. Neatneši - vis tiek surasime, bet tu išvyksi į ten, iš kur grįžai.

Kito kelio nebuvo. Savo ruožtu iškėliau sąlygą, kad gautą medžiagą nesunaikins. Saugumietis nustebęs paklausė: "Kam? Vis tiek ja nepasinaudosi".

Atsakiau, kad ateityje prireiks istorikams, nes čia medžiaga teisinga, be iškraipymų. Sutiko. Liepė atnešti tuoj pat. Atsakiau, kad kopijos ne Vilniuje, ir man reikės savaitės laiko jas surinkti. Davė tris dienas.

Buvo nepaprastai sunku per tris dienas surinkti penkis egzempliorius - žinant, kad tave seka ir nenorint įklampinti draugų. Pavyko. Paleido. Šiek tiek laiko tokiu darbu neužsiėmiau, nes jaučiau, kad esu sekamas. Vėliau pradėjau rašyti filosofine - religine tema.

Povilas buvo giliai tikintis. Parašė 200 puslapių filosofinius religinius apmąstymus "Kodėl aš tikiu?" Šią knygą savo vaikams ir vaikaičiams paliko vietoj testamento. Vieną veikalo egzempliorių padovanojo ir mūsų šeimai. Jį saugojame kaip brangiausią relikviją.

Povilas buvo artimas mūsų šeimos draugas. Leoną jis vis skatino rašyti prisiminimus. Džiaugėsi, kad vyras jo paklausė. Džiaugiausi ir aš, pažinusi šį žmogų - nuoširdų draugą ir patriotą iki paskutinio atodūsio.

Povilas Šilas mirė 1993 m. rugsėjo 3 d. Tą dieną, kada

Vilniuje, Karveliškių kapinėse, jo artimieji ir bendražygiai susikaupę stovėjo prie ką tik supilto smėlio kauburėlio, Kryžių kalne už visą Lietuvą meldėsi Šventasis Tėvas.

Buvęs Vilniaus universtiteto studentas teisininkas, atsargos leitenantas Kazys Veverskis, vienas pirmųjų rezistencijos vadų, kovojęs už Tėvynės laisvę prieš raudonąjį ir rudąjį okupantus.

1941 metų gruodžio 13 dieną su dvylika Lietuvos kariuomenės karininkų Gedimino kalne slapta įkūrė LLA (Lietuvos Laisvės Armiją), kuri antrosios okupacijos pradžioje kėlė siaubą bolševikinio režimo pareigūnams.

Dar rudosios okupacijos metais, tuoj po priesaikos Gedimino kalne buvo sudaryta LLA programa, pagal kurią organizacija išplėtė savo veiklą visoje Lietuvoje. Jos pirmasis vadas Kazimieras Veverskis - Senis su bendraminčiais, nebodamas gresiančių represijų, giliame pogrindyje ruošė LLA narius kovai.

Į LLA buvo priimami, kaip nurodyta LLA programos 2-me punkte, tik drąsūs, veiklūs, patikimi lietuviai, ligi šiol nenusikaltę pataikavimu ar išdavikiškais darbais lietuvių tautai. Nebuvo priimami ir komunistai, vokiečių bei lenkų simpatikai.

Kai VLIK-o vadovybė, artėjant frontui, pabūgusi sovietinių represijų, pasitraukė į Vakarus, LLA ryžosi sutikti raudonąjį okupantą su ginklu rankose. Pačiomis pirmomis okupacijos dienomis šimtai Vanagų (taip save vadino LLA nariai) įsijungė į bendrą visos Lietuvos pasipriešinimą. Jų vadas Kazimieras Veverskis 1944 m. gruodžio 29 dieną, skubėdamas su ginklų siunta Vanagams, ant senojo Raudondvario tilto per Nevėžį, buvo bolševikų nukautas. Tai pasakojo L. Vilutis, kuris, dirbdamas LLA štabe, su K. Veverskiu betarpiškai bendravo. Važiuodamas pro Raudondvarį, jis visada su širdgėla prisimindavo K. Veverskį, kalbėjo:

- Nevėžio tiltas turi būti pavadintas pirmojo LLA vado vardu. Kas tai padarys? Kas pastatys atminimo ženklą jo žuvimo vietoje?

... ARBA Į DŽEZKAZGANĄ

Gimiau 1923 metais Marijampolės rajone Liudvinavo valsč. Pasūduonio kaime stambaus ūkininko šeimoje.

1944 m. mano tėtę Traskauską Vincą ir vyrą Matulaitį Vincą suėmė. Už ką - nežinau. Nuvežusi maistą, sužinojau, kad jie - politiniai kaliniai, teistini pagal 58 straipsnį.

Mano brolis Juozas tuo metu mokėsi Marijampolės gimnazijoje. Po tėtės suėmimo brolis, kaip buožės sūnus, buvo pašalintas iš gimnazijos. Įsidarbino Liudvinavo pašte, bet buvo nuolat persekiojamas. Jeigu kur nors kildavo neramumai, brolį suimdavo ir tardydavo, mušdami ir grasindami Sibiru. Neiškentęs 1944 metų pabaigoje jis išėjo į mišką, o aš išvykau pas dėdę į Bartininkų apylinkę.

Pas dėdę užeidavo partizanai, todėl 1947 metais visą dėdės šeimą, taip pat ir mane, suėmė. Tardydami šautuvo grūstuvu mušė per kojas, sprandą. Taip sudaužydavo, kad negalėdavau lipti laiptais, kojas turėjau perkelti rankomis. Nieko nesužinoje, paleido su sąlyga, kad pranešinėsiu apie partizanus. Susitikau su broliu ir pasitariau, kas man toliau daryti. Brolis patarė išvažiuoti kuo toliau nuo tėviškės. Pažįstamų padedama, susiieškojau darbą Vilniuje. Medicinos seserų mokykloje dirbau virėja. Man ten buvo gera, bet kartą, eidama namo, susitikau kaimynę iš Pasūduonio kaimo Vincentę Našukaitytę, kuri mane išdavė. Pasiėmusi iš dėdės mergaitę, išvažiavau namo.

Marijampolėje mergaitę palikau pas tetą, o pati apsigyvenau tvartelyje. Ten mane vėl pamatė negeri žmonės - 1950 m. buvau suimta antrą kartą.

1947 m. lapkričio mėnesį išvežė mano mamą, bet ji, nutaikiusi, kada sargybinis užmigo, pabėgo. Mane čekistai pavadino partizanų ryšininke. Prasidėjo tardymai. Kaip tik tuo metu brolis su draugu buvo NKVD apsupti slėptuvėje. Nušovę kelis stribus, jiedu pabėgo. (Slėptuvėje brolis gydėsi: jis buvo nušalęs pirštus, ir gydytojas jam nupjovė visus abieju rankų pirštus.) Apie brolį man papasakojo tardytojas. Per

tardymą mane mušė ir reikalavo gydytojo, kuris gydė brolį, receptų ir pavardės. (Mat, name, kur gyveno teta, gyveno ir gydytojas Insoda, kuris buvo įtariamas pagalba partizanams.)

Kokius skausmus turėjau iškentėti, sunku aprašyti. Kelis kartus buvau nualpusi. Pabusdavau jau kameroje ant narų, visa apipilta vandeniu. Mušė, daužė tol, kol sukrėstais nervais atsidūriau ligoninėje. Gal metus nieko neprisiminiau. Mane gydė ligoninėje prie Maskvos, kur buvo daug tokių ligonių. Pasveikusią mane parvežė į Marijampolę ir vėl tardė, tik jau nemušė (tardytojas buvo rusas). Mušė lietuvis Svirskis, pasikvietęs pagalbon 2 - 3 draugus.

Teisė Marijampolėje 1952 metais. Gavau 25 metus kalėjimo ir 5 trėmimo - už tai, kad 3 kartus pavalgydinau brolį - partizaną.

Po teismo išvežė į Karagandos sritį, į Džezkazgano lagerį. Pirmiausia teko dirbti plytinėje. Per 8 val. 3 moterims reikėdavo išvežti iš krosnies 15 tūkstančių plytų. Buvo taip karšta, kad basa koja negalėdavai ant smėlio atsistoti. Už darbą gaudavom normą duonos, avižinės košės ir porą samtukų sriubos. Jeigu neišdirbdavome normos, tai net siuntinio, kurį gaudavome iš artimųjų, neduodavo - parduodavo. Mes apie tai net nežinodavome. Išdirbusi maždaug metus, susirgau vidurių šiltine. Paguldė į lagerio ligoninę, kurioje išgulėjau 2 mėnesius. Pasveikusi dirbau valytoja. Sekcija buvo labai didelė, joje gyveno 110 moterų. Reikėdavo atnešti virto vandens - ryte ir vakare, išvalyti patalpas ir išnešti statinę šlapimo, nes naktį būdavome užrakintos ir išeiti į lauką negalėdavome. Susėdusios ant narų svajojome, kada galėsime iki soties pavalgyti šviežių bulvių (į sriubas dėdavo džiovintas) ir duonos. Dažniausia virdavo sriubą iš kopūstų, barščių ir kvietinių kruopų, avižinę ir miežinę košes su antpilu. Valgyti duodavo tik ryte ir vakare. Kadangi dirbdavome sunkiai, maisto trūkdavo. Jei kuri lietuvė gaudavom siuntinį, tai susirinkę visos pasivašindavome, o likusius lašinius suspirgindavome ir, plonai ant duonos užtepusios, nešdavomės į darbą. Visi politiniai kaliniai buvo labai sąžiningi, vieni iš kitų nevogdavo. Kai galutinai pasveikau, patekau į statybos brigadą ir dirbau tinkuotoja.

Mūsų lageris buvo labai didelis, iš 3 lagpunktų (2 vyrų ir 1 moterų). Jame buvo 5 tūkstančiai kalinių. Vyrų ir moterų lagpunktus skyrė pusės metro pločio ir 3 metrų aukščio siena. Į darbą vesdavo išrikiuotus po 5. Vyrų koloną prie moterų neprivesdavo arčiau kaip per 50 metrų. Kolonas lydėdavo konvojai su šunimis. Kol nueidavom į vietą, ausis paskausdavo nuo riksmų "šyre šag", "prekratit razgovory". Brigadininkės ir viršininkės prašydavo, kad išleistų 5 minutes anksčiau iš darbo, kad išeitum pirma vyrų, nes jei pirma išeidavo vyrai, mus susodindavo ant žemės ir laikydavo, kol tie nueis. Kartais tekdavo sėdėti visą valandą, sušaldavome, o išsidžiovinti nebuvo kur. Kartą vyrų konvojus vyrų koloną privedė labai arti. Neiškentę pasisveikinome, kiekviena savo tautietį. Vyrų konvojaus viršininkas nuvedė vyrus prie įėjimo į lagerį, susodino ir patraukė iš automato. 18 vyrų žuvo vietoje.

Vyrų lageryje sėdėjo daug aukštų pareigūnų, nepatikusių Stalino valdžiai, tokių, kaip karo laivyno pulkininkas Kuznecovas. Jie matė, kad čia mus laiko blogiau negu šunis, visai nesiskaito, dirbom tik už maisto davinį. Ankščiau ar vėliau mūsų laukė mirtis. Paskelbėme streiką.

Iš politinių kalinių tarpo buvo sudaryta vyresnybė, kuri skirstė maistą ir palaikė tvarką lageryje. Virš lagerio iškėlėme juodą vėliavą, nėjome į darbą ir pareikalavome, kad su mumis skaitytųsi: pagerintų gyvenimo sąlygas ir maistą, leistų daugiau laiškų į namus rašyti, kad konvojai į mus be reikalo nešaudytų, nes mūsų ir taip daug miršta iš bado. Kadangi mieste gyveno daugiausia buvę kaliniai, tai, sužinoję apie mūsų sukilimą, jie atsiuntė mašiną konservų. Lagerio vyresnybė mašiną grąžino atgal.

Lageryje tuo metu buvo mirtina tyla. Naktimis pasikeisdavome su vyrais laiškučiais. Taip be darbo išgyvenome visą mėnesį. Vieną rytą, kai aš miegojau savo lagpunkte, išgirdau tankų burzgimą ir šaudymą. Buvo 5 val. ryto. Iš karto išbėgau laukan, nes miegodavome apsirengę. Tankai važiavo tarp barakų, atstumai tarp tankų buvo 10 m.

Važiuodami kliudė barakų kampus, vertė juos ant žmonių. Ant tankų vikšrų vyniojosi žmonės, į šalis tiško kraujas. Moterų pusėje tankai nešaudė, o vyrų - šaudė, klojo visus iš eilės. Apytikriai žuvo 2 tūkstančiai žmonių.

Prisispaudę prie barakų sienų, laukėme, kada tankai pradės važiuoti per mus, bet mums buvo įsakyta pasiimti daiktus ir išeiti. Bijojome tankų, todėl nėjome, tada įleido šunis, paleido ašarines dujas, kelias moteris nušovė... Neišlaikėme, pasiėmėme kuprines ir išėjome. Kariuomenė visas išvedė už zonos, susodino į gyvulinius vagonus po 20 moterų ir aklinai uždarė.

Buvo taip tvanku, kad dusom. Nusirengėme ir sugulėm ant grindų. Alpom iš troškulio, vandens mums niekas nedavė. Kalinės daužė vagonų sienas ir šaukė "vandens!", bet į mūsų šauksmą niekas nekreipė dėmesio. Į pavakarę, kaip Dievas tyruose minią pamaitino mana, taip mus dykumoje pagirdė vandeniu: pradėjo lyti (ten beveik visą vasarą nebūdavo lietaus). Lijo labai smarkiai. Kai lietus nuplovė stogus, pripildėme vandens puodukus, puodus - kas ką turėjome. Vėliau prie vagonų pienovežiai pradėjo vežti vandenį. Valgyti davė tik į trečią dieną.

Iš Karagandos mus nuvežė į Irkutsko sr. Taišeto lagerį. Ten pradėjo po truputį mokėti už darbą, bet už tuos pinigus nebuvo kas pirkti, net duonos nebuvo. Vietiniai gyventojai prie lagerio kartais atnešdavo bulvių. Ten mus ilgai nelaikė, nes žėručio, kurį kasėme, dulkės labai kenkė sveikatai, ir tie, kurie ilgiau padirbdavo, mirdavo. Atsidūriau sovchoze, kur pradžioje teko šerti kiaules.

Taip dirbau pusę metų. Paskui mano draugė pradėjo dirbti valgykloje virėja, ir mane pakvietė į ten. Valgyklos vedėja, pamačiusi, kad aš sugebu gaminti maistą, paskyrė virėja. Nuo tada nebadavau. Toje pačioje vietoje mes gaminome ir pagerintą maistą ligoniams, todėl man ir mano draugėm lietuvėm maisto užteko. 1956 m. iš Maskvos atvažiavo komisija, peržiūrėjo bylas ir daug kalinių paleido. Kai mane iškvietė, kambaryje buvo 3 vyrai. Jie pasakė, kad peržiūrėjo mano bylą, rado, kad mano

kaltė labai maža ir kad aš esu laisva (buvau iškalėjusi 6 metus ir 6 mėnesius). Paklausiau, kur galiu važiuoti. Jie atsakė: "Yra keturios pasaulio šalys, kur norite, ten ir važiuokite". Po to paleistuosius nuvežė į Taišetą, kur sutvarkė visų dokumentus ir išpirko bilietus į Vilnių. Kai mus nuvežė į stotį ir paleido, kai pamatėme, kad mūsų nelydi konvojus su šunimis - negalėjome patikėti. Traukiniui pajudėjus, iš džiaugsmo, kad grįžtame į Tėvynę, apsiverkėme.

Motiną, pabėgusią nuo išvežimo, radau besislapstančią pas žmones - kaip stovi, taip brangi. Dukrai jau buvo 14 metų...

Šiuo metu iš kartu grįžusių jau tik dvi esame gyvos.

Milda Traskauskaitė - Varnagirienė

MIRTIES NAMAI

Prasidėjus partizaninei kovai, LTSR saugumo komitetas, uoliai vykdydamas Kremliaus vadų įsakymus, visą Lietuvą apraizgė NKVD ir NKGB, vėliau MVD ir MGB tinklu. Ne tik apskrityse, bet ir apylinkėse, valsčiuose, net kaimuose pristeigė "vorų", "voriukų", kankintojų ir naikintojų - "istrebitelių", žmonių pramintų stribais, štabus ir būstines. Iš rūsių ir požemių, sausakimšai prigrūstų "liaudies priešų", dieną naktį sklisdavo dejonės. Vien Marijampolėje tokių kančios ir mirties namų buvo daugiau kaip trylika.

Štai miesto sode dar V. Žemkalnio - Landsbergio suprojektuota puošni nusenusių kunigų prieglauda - pensionatas (dabartinė Vilkaviškio vyskupijos kurija). Karo metais pastate buvo įsikūręs hitlerininkų ypatingasis skyrius. Praėjus frontui, jį užėmė NKVD dalinio štabas.

Prasidėjo naktiniai tardymai, kankinimai. Rūsiai buvo paversti kameromis, kurios tuoj pat buvo užpildytos suimtaisiais - vyrais ir moterimis. Manoma, kad viena kamera buvo pritaikyta kankinimams. Tai maždaug 2,2 m ilgio ir 1,5 m pločio, tamsi, labai storom sienom patalpa. Jos betoninėse grindyse buvo išmūryta maždaug 120 cm ilgio, 80 cm pločio bei 50 - 60 cm gylio duobė. Kampe būta apvalaus šulinio. Jo gylis nežinomas,

nes jis užverstas ir užbetonuotas. Ten dirbusių baisiaisiais pokario metais nesuradome (jie tyli arba ginasi niekada tokioje vietoje nedirbę). Tuo tarpu žmonėse plačiai sklido kalbos, kad, palikdami tą pastatą, kankintojai šulinį užvertė ir užmūrino ne šiaip sau, kad nukankintą auką ne kartą į tą šulinį įversdavo ir palikdavo, užmetę skalda ir šiukšlėmis.

Šulinys buvo užmūrytas maždaug 1947 - 1949 metais. Tuo metu lavonais buvo užpildytas ne tik rūsys, bet ir artimiausias sodo pakraštys bei Jevonio upelio pakrantės.

Dabar šio upelio nėra. 1980 metais statant paminklą V.Mickevičiui - Kapsukui, upelis buvo suvarytas į vamzdžius ir storai užverstas žemėmis. Tai dar vienas įkalčių naikinimo būdas.

Toje pačioje vietoje, tik kitame upelio krante, Vytauto g-vės Nr.26 , buvusiame Bagdono name 1944 m. pabaigoje įsikūrė NKGB ir iš karto pradėjo savo veiklą. Kiemą aptvėrė dviejų metrų aukščio lentine tvora. Kieme dar stovėjo buvusio šeimininko Bagdono medinis ūkinis pastatas. Tualetai ir didelė gili paplavų duobė - dabartinių "šeimininkų". Tardoma ir kankinama buvo antrame aukšte. Rūsiai - žemi, tamsūs, drėgni.

Kai kurie jų buvo visai be langų. Kraštiniuose palubėje buvo maži langeliai, bet jie buvo mediniais loviais uždengti, kad nesimatytų ir kad būtų kuo tamsiau. Rūsiai buvo negilūs, ir žmonės juose galėjo stovėti tik pasilenkę ar galvą palenkę. Ant žemės buvo pamesta šiaudų, kai kuriose kamerose - lentų ar rąstigalių, nes pavasarį jas dažnai užsemdavo. Tai čia - kartais iki kelių vandenyje - buvo laikomi suimtieji.

Vienas kitas jų tebegyvena.

- Tai baisus namas! Kiek kančių, kraujo ir ašarų jis matė! - pasakoja Juozas Draugelis. - Mano brolį čia nukankino, o aš šiaip taip išlikau gyvas, perėjau Norilsko lagerių pragarą, ne kartą vos nenumiriau iš bado, bet ištvėriau. Sugrįžau, kad ateities kartoms papasakočiau, ką mačiau ir pergyvenau.

Buvę šio kraupaus namo "gyventojai" pasakoja, kad pirmaisiais pokario metais neskyrė suimtųjų vyrų ir moterų, visus uždarydavo į tas pačias kameras. Jos buvo sausakimšos. Kai atvilkę įmesdavo dar vieną leisgyvį tardomąjį, būdavo labai sunku padaryti vietą jam paguldyti. Pasitaikydavo, kad, išvedę

tardyti, į kamerą negrąžindavo. Po kiek laiko iš kurios nors kameros iššaukdavo stipresnius tardomuosius - čia pat už sienos pasigirsdavo kastuvų žvangėjimas. Vieni kaliniai, sulaikę kvapą klausydavo, kiti tyliai melsdavosi. Apie ką jie tada galvodavo - vienas Dievas težino.

Taip buvo nukankinti Antanas Botyrius ir Vincas Radzevičius - Vaidila, pirmasis Tauro apygardos laikraščio "Laisvės žvalgas" redaktorius. Atrodo, šiame mūre žuvo 1945 m. Marijampolėje be žinios dingę Dzūkijos kovotojai už laisvę Valenta, Bankertaitė ir Padegimas iš Klepočių.

1989 m. rugpjūčio mėnesį ant rūsio sienų prožektoriaus šviesoje pavyko perskaityti šias pavardes ir datas:

Ulevičius Petras - 1947.X.7.
Plečkaitis Vincas - 1947.IX.9.
Šalčius Povilas - 1947.VI.16.
Puizas Juozas - 1947.IX.16.
Bliūdžiūtė - 1947.VIII.25.
Petravičius - 1947.VII.12.

Tai tik maža dalis įrašų. Bagdono namo rūsius reikėjo palikti kitam kartui ir eiti į buvusius kunigų senelių namus, kuriuos jau minėjau. Juose prasidėjo remontas - buvo ruošiama Vilkaviškio vyskupijos kurijos rezidencija. Reikėjo paskubėti, kol remontininkai galutinai nesunaikino sienose įbrėžtų tekstų.

Didelėje moterų kameroje įrašų aptikti nepasisekė, nors buvo nuvalytas viršutinis kalkių sluoksnis. Užtat šiaurinėje požemių dalyje vienoje kameroje visos sienos buvo ne tik išrašytos, bet ir išpieštos tautiniais simboliais. Įrašus nufotografavome. Darbas buvo sunkus, reikalaujantis nepaprasto kruopštumo ir atidumo. Kai kur teko pašalinti ne vieną, o net du kalkių sluoksnius. Labai noriai mūsų, politinių kalinių ir tremtinių istorinei grupei talkino skautai Eglė Pilipavičiūtė, Robertas Mačiunskas, Vytas Montvila, Vytas ir Rimas Kuralavičiai, Linas Auga, Marius ir Albertas Paplauskai.

Štai tie skautų surasti, daugiau kaip prieš 45 metus kankinių įbrėžti įrašai pietinėje kameros sienoje:

1945.III.28. - Andriušaitis, V. Bučinskas, Marčiukaitis. Toliau kryžiai ir daug neįskaitomų parašų.

1945.VIII.28. J.Ališauskas Sasnavos k. Toliau: **Marijampolė 1947.I.22 d.**, nupieštas Vyčio kryžius skyde ir keturios neįskaitomos pavardės.

Rytinė siena prirašyta bene daugiausia:

Iš Sasnavos, Miliauskas 1947.I.28.

Petras Šipaila suimtas 1947.I.28. Skydas su kryžiumi.

Arnastauskas V.S., suimtas 1947.IV.19.

21 d. 46. I Astrauskas

Vališkevičius

Antanas Vaišnora, sulaikytas 1946.XII.18.

Bražinskas čia sėdėjo suimtas 1947.II.11

Stankevičius Jonas Kalvarija Skersabaliai 1947 m. III. 15 d.

Įrašai šiaurinėje sienoje:

K.Miliauskas 1947 VII 19

Vincas Mikalauskas 1947 III 6

Paplauskas ir Romeika (ar Korneika?).

Vakarinė siena:

Stasys Čiuplys

Kudirka Jonas

Jurgis Audijaitis Jurginiškių k.

Žmuidinas Petras 1947 IV išvežtas iš (toliau neįskaitoma)

Kaminskas Juozas, Zenonas, Prano suimtas 1947 III 12, išvežtas III 22 d.

Mykolaitis Trakiškių k. Marijampolė, tardytas 1946 VIII 11 O Dieve, duok man kantrybės. Į kalėjimą išsiųstas 1946.IX.18. Str. 58 - 1 - 7 -17.

Užrašas vakarinėje sienoje:

Kupčiūnas Jonas iš Kalvarijos, sėdi už sūnų kalėjiman išvarytas.

Toliau - vokiškas tekstas ir data: **1948 VIII.19**

O koks kilo sujudimas, kai vienas berniukas kampe palubėje už atšokusio tinko surado popieriaus skiautelę, raudonu rašalu, tušu ar krauju prirašytą!

Raštelyje kreipiamasi į Algį, kažkas rašoma apie ginklus... Toliau neįskaitoma.

Tai tik dalelė to, ką pavyko iššifruoti.

Buvęs politinis kalinys Albinas Zaveckas prisimena, kaip 1947 m. buvo suimtas ir uždarytas bunkeryje Bagdono name.

Kalėjimo sąlygos buvo nepakenčiamos, labai žiauriai elgėsi tardytojai Svirskis ir Mulerenka. O vienas tardytojas žydas, nemušė - tik pasodindavo ant taburetės kampo ir liepdavo nejudėti. Taip išlaikydavo kelias valandas, kol suimtasis apalpdavo. Nukritusį apipildavo šaltu vandeniu, atgaivindavo ir vėl liepdavo sėdėti. A.Zaveckas tada neturėjo nei šešiolikos...

- 1947 m. birželio mėnesį naktį iš 13-os į 14-tą, - toliau prisimena buvęs saugumiečių kalinys, - Jevonio upelio pakrantėje užkasė tris partizanus. Prieš kelias dienas juos visus kruvinais veidais purvinus ir durpėtus išmetė saugumo kieme. Mane išvarė iš bunkerio ir liepė juos apvalyti ir apiprausti. Buvo iki pusės nuogi, tik apatinėm kelnėm. Kai nuvaliau, liepė ir man nusirengti ir prie tvoros nufotografavo kartu su žuvusiais partizanais. Naktį girdėjau, kaip užkasė.

Vytautas Siderauskas - ne kalinys, o jau pokario kartos inžinierius-statybininkas paliudijo, kad prie buvusio saugumo, tada jau Žemės ūkio valdybos, statant garažus ir tvarkant paplavų duobę, buvo aptikti du lavonai. Kur juos dėjo, nežino.

Vyr. inžinierius A.Senkaitis prisimena, kad apie 1964 metus buvo tvarkoma buvusi KGB (Bagdono sodybos) teritorija. Buvo nugriautas medinis tvartelis, ketinant jo vietoje statyti garažus, tačiau, pradėjus darbus, žmonės atsisakė kasti žemę - vertėsi vieni kaulai. Garažai iki šiol nepastatyti.

A.Strumskis, tuomet dar jaunas inžinierius, 1973 m., dirbdamas vandentiekio ir kanalizacijos įrengimų kombinate, žmonių paprašytas, atvyko su ekskavatorininku valyti Jevonio upelį, kuris labai dvokė. Kol valė pietinėje tiltelio pusėje - nieko, kai tik persikėlė į šiaurinę tiltelio pusę, prisistatė du civiliai apsirengę vyrukai, parodė pažymėjimus ir liepė dingti iš tos vietos kuo greičiau. Kodėl - nepaaiškino. Algimantas labai nustebo, dar labiau nustebo ekskavatorininkas. Iš kur taip greitai išdygo tie vyrukai - juk ekskavatorius, pervažiavęs tiltelį, dar nespėjo nė karto užkabinti?

- Oi, vaikeli, jei čia pasikastai, baisu ir įsivaizduoti, ką rastai... - tepasakė ant tiltelio stovėjusi pagyvenusi moteris.

- Kai paklausiau savo viršininką Vaičeliūną, - sako Algimantas, - tas liepė nekišti nosies, kur nereikia. Tada išklausinėjau savo tėvą, buvusį 16-sios Lietuviškosios divizijos karininką. Tėvas pasakė, kad dabartiniame Žemės ūkio valdybos pastatė buvo saugumas, kitoje upelio pusėje vokiečių okupacijos metais - gestapas, o po karo - taip pat saugumas. Tarp tų dviejų pastatų ištisas kapinynas.

Nenusotabu, kad tiek kasant centrinei bibliotekai pamatus, tiek tiesiant vandentiekį į senąją ligoninę, buvo rasta žmonių griaučių.

Tą vietą šiandien vadiname Kančių vieta. 1989 m. birželio 14 d. pirmą kartą nuėjome prie išsikerojusios liepos su gėlėmis ir Trispalve, uždegėme žvakutes visiems žuvusiems ir nukankintiems. Prie liepos kamieno buvo pritvirtintas mažas kryželis. Naktį pikta ranka kryželį nulupo, išdrabstė gėles. Bet žmonės ėjo, tvarkė, degė žvakutes, nešė skausmo akmenis, susikaupę rymojo, meldėsi.

1991 metais politinių kalinių ir tremtinių iniciatyva toje vietoje pastatyta ir birželio 14 d. pašventinta Kančių koplytėlė. Jos papėdėje iškaltas poeto A. Miškinio posmas:

Naktiniuos tardymuos melu apraizgė
Ir smurtu vertė nekaltus išduot.
Nuo gimto kelmo su krauju mus plėšė,
Sumindė batais kaustytais žaizdas.

Jevonio pakrantėse užkastų aukų skaičius nežinomas.

Nesutalpindamas "liaudies priešų" tik ką aprašytų pastatų rūsiuose, Marijampolės saugumas užėmė dar vieną stambų pastatą Vytauto gatvėj Nr.19. Šio mūro rūsiuose daugiau kaip du mėnesius kalėjau ir aš. Kaip jau rašiau, kameros mažos, drėgnos, tamsios, galinės visiškai be langų. Kai kuriose jų palubėje yra maži grotuoti langeliai, pro kuriuos matosi tik sargybinio batai.

Gultas - trys lentos, prikaltos prie skersinių. Viename gulto gale "pagalvė" - 45° kampu pritvirtinta lentelė. Kampe kibiras gamtiniams reikalams - tai ir visas apstatymas. Nei pasikloti, nei užsikloti nedavė nieko.

Pastatas aptvertas aukšta lentų tvora. Kieme prie medinių

tvartelių po susirėmimų būdavo numetami išniekinti partizanų kūnai. Laisvajam pasauliui pasipiktinus, nuo 1948 m. saugumiečiai vengė guldyti žuvusius gatvėje.

Kitoje gatvės pusėje, į šiaurę nuo saugumo pastato, buvo tuščias plotas, atsiradęs nuvalius subombarduotų namų griuvėsius. Dabar toje vietoje vaikų darželis, o tada, pokary, čekistai tenai užkasdavo žuvusius partizanus: Jevonio pakrantės jau buvo užpildytos. Statant darželį, užkastųjų kaulai su žemėmis ir griuvėsių liekanomis buvo išvežti Dievas žino kur.

Užpildę ir būsimo darželio plotą, saugumiečiai savo aukas pradėjo užkasinėti čia pat, saugumo kieme, prie tvartelių. Ten ilsisi ir partizanas Antanas Kalinauskas. 1991 m. vasarą, toje vietoje statant naują garažą, norėjome palaikus perkelti į kapus, deja, ilgai ieškoję, jų neradome: kaip tik per stribo Kazelio nurodytą užkasimo vietą buvo nutiestas drenažas... Dar vieno partizano kaulai liko išmėtyti Suvalkijos laukuose.

Kai nebeliko vietos ir kieme, žuvusiųjų kūnus ėmė naktimis vežti už miesto ir versti į apkasus, duobes, griovius arba į žvyryną tarp kapų ir Šešupės. Žvyryno būta didelio, kelių hektarų. Šalia žvyrduobių dar ir pelkė - patogesnės vietos nereikia. Atrodo, čia buvo užkasami daugiausia partizanų vadai: pradedant būrių vadais, baigiant rinktinių štabo darbuotojais. Veždavo sunkvežimiais ir vežimais.

Kaip prisimena prie žvyryno gyvenę žmonės, sunkvežimis beveik visada atvažiudoavo tuo pačiu laiku, naktį.

- Suūždavo mašinos motoras, mes suklusdavome, - pasakoja O.Kaušilienė. - Pripuolę prie langų, žiūrėdavome, bet matydavome tik šviesukes ir šešėlius. Kai viskas nutildavo, mama mus suklupdydavo ir liepdavo melstis už vėles, nes jų tėvai nežino, kad jų vaikeliai užkasti čia, žvyrduobėse. Ryte mes, vaikai, visada bėgdavom pažiūrėti. Kūnus rasdavom tik truputį žvyru užverstus...

Žinoma, kad žvyryne užkasti šie partizanai:

Vladas Baltuškevičius - Špokas, žuvęs 1946.

Vytauto rinktinės štabo darbuotojai, 1947 04 28, žuvę Gulbiniškių kaime - *Anelė Senkutė - Pušelė, Vytautas Vabalas - Kunigaikštis, Antanas Pečiulis - Baritonas.*

Jurgis Vasiliauskas - Skydas, Algimantas - Vytauto rinktinės organizacinio skyriaus viršininkas, žuvęs 1949 01 20 Liepynų k. pas Vizbarą. Su juo žuvo ir kartu užkasti *Petras Tarza - Stumbras* ir Vytauto rinktinės vadas *Kazimieras Greblikas - Sakalas.*

Prieš tai 1947 m. liepą tuose pačiuose Liepynuose pas Gumauską žuvo ir šiose žvyrduobėse buvo užkasti štabo pareigūnai Vladas Senkus - Leninas, Vincas Žvingila - Šarūnas, Petras Medelis - Delfinas, o taip pat 1947 m. rugsėjo mėn. 4 d. Avikilų k. pas Leonavičių žuvę Vytauto rinktinės ūkio skyriaus viršininkas Mykolas Žilionis - Plunksna ir Eleonora Lazauskaitė - Ramunė.

Manoma, kad šioje vietoje užkasta apie 400 žuvusių ir nukankintų.

Politinių kalinių ir tremtinių iniciatyva kartu su Marijampolės miesto savivaldybe ši vieta tvarkoma. Jau pastatytos penkios ąžuolinės skulptūros. Skulptūrų ansamblį tikimės užbaigti.

Kudirkos gatvėje, name Nr.51, buvusiame valsčiuje, tvarkėsi vadinamieji liaudies gynėjai stribai. Jie ten buvo iki pat Stalino mirties - 1953 m. Per tuos aštuonerius metus "istrebiteliai" visą teritoriją ir kiemą pavertė kapinynu. Čia, kaip ir prie Bagdono namo, 1965 ar 1967 metais vedant vandentiekį, per žmonių griaučius negalima buvo kasti. Tada atvarę ekskavartorių, žemes ir griaučius pylė į sunkvežimius. Nubyrėję kaulai dar ilgai mėtėsi aplinkui - kol buvo užpilti asfaltu.

Plečiant Marijampolės kalėjimo teritoriją (jau pakeitus politinius kriminaliniais), apie 1972 metus buvo statomas galvaninis cechas. Ir vėl buvo atrastas ištisas kapinynas. Iš Vilniaus atvažiavo kažkokia komisija, bet ką ji nutarė, ką parašė - nežinia. Darbai tik neilgam buvo sustabdyti. Dabar ten stovi didžiulio cecho mūras.

Saugumo viršininko pavaduotojas Juozas Žemaitis, kuris buvo atsakingas už suėmimus ir tardymus ir kuris garsėjo savo žiaurumu, išgėręs gyrėsi, kad po Blynų baliaus pats vienu ypu išpyškinęs keturis tardomuosius vyrus ir moterį. Išsikvietęs iš kamerų be daiktų - ir išpylęs.

Žmonės tvirtina, kad pačiame kalėjimo kieme į sviedinio per karą išmuštą duobę buvo metami nukankintų, o gal

mirtininkų lavonai. Kai duobė prisipildė, į ją dar įvertė kritusį arklį ir užlygino. Kas pasakys tiesą?.. J.P., kuris už tą "darbą" buvo apdovanotas ir labai tuo didžiavosi, dabar tyli ir nepaprastai įsižeidžia, jei kas apie tai primena.

Kauno gatvėje Nr.25 gyveno vienas žiauriausių tardytojų šlubis Kazimieras Svirskis (koją, girtas grįždamas iš darbo, persišovė pats; apšlubo, mėgino meluoti, kad buvo užpultas, bet - nesėkmingai). Vieną suimtąjį K.Svirskis net namo parsivedė kankinti (greta buvo Gustavo namo rūsiai, pilni suimtųjų). Užkankinęs auką, įtūžo, kad ta nebekvėpuoja, kad nieko taip ir neišgaus, dar keliolika minučių spardė, daužė jau negyvą kūną. Paskui užkasė jį lauke prie savo durų, pareikšdamas: "Aš jausiu malonumą, tave kasdien trypdamas, bandite." Tai savo draugei papasakojo pati Svirskienė. Net parodė, kur užkasė...

Kai tardomųjų nesutalpindavo Marijampolės rūsiai, vežė į Pabaigų kaimo ūkininko A.Masaičio ūkį ir į buvusį Skaisčiūnų kaimo kumetyną.

Ten juos tardydavo, ten užkankindavo, ten vietoje ir užkasdavo.

Štai ką papasakojo pats Albinas Masaitis, buvęs Pabaigų k. gyventojas.

- Pabaigų kaimas baigia įsilieti į Marijampolės miestą, pradėtos statybos. O tuomet po Tarpučių tai buvo antras kaimas Keturvalakių kryptimi. Pabaiguose tais laikais gyveno trys ūkininkai - Masaitis, Mičiulis ir Vosylius. 1944 m. spalio mėnesį frontui vėl pajudėjus į Rytprūsius, Masaičių sodybą užgrobė NKVD dalinys. Šeimininkus ir kumečius varu išvarė. Sodybos tvora neaptvėrė, bet dieną naktį aplink ją ir kieme budėjo sargybiniai. Viršininkai - gyvenamajame name, ten taip pat sargybiniai. Didžiulėje plytinėje kiaulidėje, paukštidėje ir kluone kalino žmones. Kumetyne, kuris susidėjo iš dviejų butelių, buvo kankinami ir tardomi žmonės. Iš ten iki kaimyninės sodybos atsklisdavę kankinamųjų klyksmai. Į sodybą nieko neleido, tik pačiam Albinui pavyko išprašyti, kad leistų pašerti nuošaliau esančioje karvidėje laikomus gyvulius. Ten sykį jis rado kalinio numestą raštelį, iš kurio sužinojo, jog rašęs suimtas jaunas

ūkininkas J.Rašytinis.

Suimtuosius iš miesto ir atveždavo, ir atvarydavo pėsčius. Nukankintieji buvo užkasami už kluono: ten Albinas pastebėjo sukasinėtą dirvoną. Kapai dar galimi sodo šiaurinėje ir vakarinėje dalyje.

Kai 1945 m. rudenį ar šiek tiek vėliau NKVD pagaliau išsikraustė, Albinas rado sodybą nuniokotą, prišnerkštą... Kiaulidėj ir paukštidėj surėstos kažkokios lentų pertvaros.

Tą šiurpų laikmetį prisimena ir Teresė Dembinskaitė - Striaušienė.

- Pabaigų žemės ribojosi su Skaisčiūnų kaimo žemėmis, kur savanoriams buvo išdalintas Mikalinės dvaras, - pasakoja ji. - Ten buvo įsikūrę savanoriai Jarumbavičius, Dembinskas ir kiti. 1944 m.vasarą,vos praėjus frontui, į Skaisčiūnų k. gyventojo Juozo Dembinsko sodybą atvežė keletą suimtų civilių žmonių. Prieš atveždami suimtuosius, kareiviai uždėjo ant kamaros langų grotas. Tas namas, kamara vadinamas, buvo atskiras pastatas.

Teresė prisimena, kad girdėdavo, kaip tardomieji klykdavo ir dejuodavo. Kiek savaičių suimtuosius laikė jų sodyboje, T.Striaušienė neprisimena. Gal mėnesį, gal ilgiau. Galimas daiktas, kad suimtuosius perkėlė pas A.Masaitį. Tardyti vesdavo į kumetyną, kur gyveno Andriukaičiai. Senoji Andriukaitienė prisimena, kad juos tada iš namų išvarydavo. Keletui dienų buvo visai išvaryti į gretimą sodybą. Varomi iš tardymo, suimtieji laikydavo rankas už nugaros. Vieną dieną Adriukaitienei sesuo parodė šalia A.Masaičio sodybos iškastą duobę. Rytojaus dieną duobė buvo užkasta, suimtųjų nebuvo. Ar tikrai jie ten buvo sušaudyti ir užkasti, ar nukankinti - Andriukaitienė nežino.

Vienas iš suimtųjų , buvusių pas Dembinskus, perdavė raštelį artimiesiems. Berods, buvo mokytojas.

Juozas Draugelis parodė dar vieną pokaryje atsiradusį kapinyną. Šiaurinėje miesto dalyje per Dumčiaus ir Bridžiaus laukus į Šešupę vingiavo upeliukas. Sakoma, kad tai Šešupės senvagės kilpa. Frontui artėjant, prie upeliuko buvo iškasti apkasai. Į šituos tad apkasus ir buvo metami žuvę partizanai bei saugumiečių nukankintieji. Lavonai būdavo net neužkasami. Aplinkiniams gyventojams pasipiktinus, kad platinamos ligos,

vieni lavonai kažkur buvo išvežti, kiti - ten pat užkasti.

Dabar tų žuvusiųjų ir Degučių kaimo kapinaičių, kurios bolševikmetyje buvo visiškai sunaikintos, atminimui stovi 3 metaliniai kryžiai. Juos 1990 metais pastatė Politinių kalinių ir tremtinių sąjungos Marijampolės skyrius.

PARTIZANĖ VILIJA

Rinkdama medžiagą knygai, sutikau daug šviesių žmonių. Daugelis jų jau iškeliavo į amžinybę. Viena tokių - Petronėlė Pušinskaitė - Vėlyvienė, gimusi 1923 m. Marijampolėje. Čia augo, čia mokėsi Petro Armino pradžios mokykloje, vėliau - Marijampolės Mokytojų seminarijoje. Mokytojauti buvo paskirta į Marijampolės apskrities Šilavoto valsčiaus Mikališkių pradžios mokyklą, o nuo 1945 m. kovo perkelta į Šilavoto progimnaziją dėstyti matematiką. Palaikė ryšį su partizanais, vėliau pati prisiekė. Pasirinko Vilijos slapyvardį.

- Pirmoji užduotis - vykti į Kauną parvežti vaistų, - prisiminė ji. - Užduotį įvykdžiau ir dėl to jaučiausi labai laiminga. Laikui bėgant, užduočių daugėjo. Ne visada spėdavau grįžti tą pačią dieną. Mokiniai mane matė vis rečiau.

- Panele mokytoja, jūs per daug pamokų praleidžiate, - kartą pastebėjo direktorius.

- O gal yra svarbesnių dalykų už pamokas, - atsikirtau.

Direktorius Čepulis buvo ne tik geras, bet ir supratingas žmogus. Daugiau tokių pastabų iš jo negirdėjau.

Grupės vadas Vincas Senavaitis - Žaliavelnis ieškojo ryšio su Pakuonio, Užnemunės partizanais. Padėjau tuos ryšius užmegzti. Šilavoto stribai pradėjo persekioti. Legalus gyvenimas pasidarė neįmanomas. 1945 m. gegužės mėnesį po matematikos egzamino palikau mokyklą ir Šilavotą.

Prasidėjo naujas gyvenimas, pilnas pavojų. Kai tik turėdavome laisvesnio laiko, su Damute Dičpinigaityte - Laimute, buvusia Marijampolės ligoninės sesele, dabar - būrio sanitarijos viršininke, eidavome lankyti neseniai žuvusios mūsų būrio med. sesers Marytės, vado Žaliavelnio sesers, kapo. Ten,

niekam nematant, apverkdavom žuvusią draugę ir savo nežinomą likimą. Mus saugojo ir medžiai, ir krūmai, ir mūsų pačių patirtis.

Pas žmones užeidavom retai, nenorėjome užtraukti nelaimę. Mūsų būryje buvo uždrausta fotografuotis, negalima buvo laikyti jokių raštų, - kad viskas liktų paslaptyje. Niekas neturėjo teisės be štabo vadovybės žinios atimti kitam, nors ir didžiausiam priešui, gyvybę. Kas savivaliavo, buvo griežtai baudžiamas.

Vyrų veiduose matėme ne tik energiją, bet ir nuovargį. Dažnai trūkdavo maisto. Tekdavo būti ir sulytiems, ir purviniems, ir nevalgiusiems. Laukėme pagalbos iš Vakarų. Pažadų per radiją girdėjome daug, bet pažadai liko pažadais.

Nepaisant to, į miškus ateidavo kaskart daugiau jaunimo. Daugėjo būrių, kurie jungėsi į kuopas, daugėjo ir kuopų. Nutarėme vienytis į rinktinę. Ją pavadinome Geležinio Vilko vardu. Vadu tapo Juozas Stravinskas - Žiedas.

Gavome raštą iš Tauro apygardos štabo. Jame buvo prašoma aukštesnio laipsnio karininkus atvykti į apygardos būstinę. Iš mūsų rinktinės pasiruošė išvykti Lietuvos aviacijos majoras Zigmas Drunga - Šernas.

1945 m. rugsėjo 28 dieną aš su Laimute įsisodinome Šerną į "bėdą" - dviratį vežimą ir iškeliavome į Skardupius. Mykolinių rytą iškląusėme šventų Mišių, pagiedojome. Gavę nurodymus ir, palikę majorą Skardupiuose, su Laimute grįžome į savo žaliuosius namus. Paliktas dirbti apygardos štabe, vėliau tapęs apygardos vadu, Z.Drunga - Šernas pasikeitė slapyvardį - virto Mykolu-Jonu.

- Rinktinė jau turėjo savo ribas ir vadus, reikėjo vėliavos, - toliau pasakojo Vilija. - Kaune susiradau moterį, kuri prižadėjo ją išsiuvinėti. Negaliu apsakyti, ką pajutau tą akimirką, kai, nuvykusi atsiimti, pamačiau vėliavą. Vienoje pusėje išsiuvinėtas Vytis, kitoje - pilkas staugiantis vilkas. Mano širdis verkė iš džiaugsmo. Prisisiuvusi prie palto pamušalo, parsivežiau vėliavą į stovyklą. Lapkričio 2-osios naktį, susėdę į penkis ar šešis vežimus, nuvažiavome į Išlaužo bažnyčią. 24 valandą buvo laikomos Šv. Mišios. Visi atlikome išpažintį ir priėmėme šventąją Komuniją.

- Ir dabar, rodos, matau priklaupusį ant vieno kelio kuopos vadą Kazį Pinkvartą - Dešinį, nulenkusį galvą, rankose laikantį į grindis atremtą ginklą. Visų veiduose susikaupimas, Dievo palaima. Plutiškių klebonas kun. Antanas Mieldažys pašventino vėliavą. Visi prie šventos vėliavos prisiekėme neišduoti partizanų siekių ir būti ištikimi Tėvynei Lietuvai.

- Kur dabar ta mūsų vėliava? Tikriausiai čekistai suradę išniekino, - su širdgėla atsiduso Vilija. - Ir kun. A.Mieldažys labai norėjo nors prieš mirtį išvysti ją plazdant laisvoj Lietuvoj. Deja. Vėliava nesurasta, o perėjęs stalininius gulagus gerbiamas kunigas jau keli metai ilsisi Kalvarijos kapinėse.

Ji prisiminė dar vieną partizanavimo laikų epizodą.

- Būryje nebuvo radisto. Gavau užduotį jį parvežti iš Kauno. Suradusi jį Donelaičio gatvėje, supratau: meilė Lietuvai šio vaikino širdyje buvo stipresnė už norą mokytis ir gyventi Kaune. Pavadinau jį Meškiuku, vardo neprisimenu. Kodėl Meškiuku? Regis, jo pavardė buvo Meškauskas. Prisimenu, sugrįžę rytojaus dieną nunešėm radiją į pelkyną ir sutūpę sausesnėje vietelėje, klausėmės Meškiuko vertimo į lietuvių kalbą. Turėdami žinių iš užsienio, pradėjome spausdinti laikraštėlį. Meškiukas neilgai mus džiugino, tik vieną mėnesį. Vieną popietę vyrams valant ginklus, pasigirdo šūvis. Meškiukas krito, mirtinai sužeistas į vidurius. Viktoras Bendžiūnas - Rickus išsigandęs pabėgo. Jį už akių nuteisėme mirties bausme. Nuosprendį vykdėme visas būrys. Kieno kulka jį kliudė? Labai noriu tikėti, kad ne mano.

- Dar daug buvo žygių, įvykdytų užduočių. Paskui - suėmimas, tardymai, lageriai, tremtis. 1956 m. birželio 8 d. Saranės mieste (Karagandos sritis) ištekėjau už buvusio politkalinio Broniaus Vėlyvio. Moterystės sakramentą suteikė buvęs Skardupių vikaras kun. Pranas Adomaitis. Jis buvo jau atlikęs bausmę, bet neturėjo teisės grįžti į Lietuvą.

Tik 1961 m. sausio 31 d. Vėlyvių šeima grįžo Lietuvon. Prasidėjus Atgimimui, buvusi partizanė visas jėgas skyrė laisvės kovų istorijai atkurti, parašė prisiminimus "Žalieji namai". Perduoti LPKT Sąjungos istorijos sekcijai, jie buvo išspausdinti "Laisvės kovų archyvo" 2 tome (ten Damutė Dičpinigaitytė klaidingai pavadinta Danute, o Anelė Rudzevičiūtė -

Radzevičiūte. Taip sakė pati Petronėlė).

Mirė Vilija 1992 m. kovo 23 dieną. Palaidota šalia vyro naujose Marijampolės kapinėse.

NEUŽMIRŠK JŲ, TĖVYNE

Vilija nespėjo papasakoti viską, ką patyrė ir atsiminė. Nei eksponatų svajojamam muziejui neparinko, nei atsiminimų nepapildė, nei pasakė pas ką trėšta istorinė "bėda", kuria vežė Šerną - Zigmą Drungą į Skardupius. Vis atidėliojo, vis turėjo kitų reikalų. Negalvojome, kad greit reiks skirtis. Tačiau vieną reikšmingą darbą ir senkant jėgoms buvusi partizanė nuveikė: paspartino Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejaus įkūrimą. Padarė tai ne žodžiu, o veiksmu - savo mirtimi.

Kaip jau įprasta, stovėdama prie jos karsto, galvojau apie žmogaus būties trapumą, apie greit užmarštin pasitraukiančius darbus ir vardus. Ypač graudu buvo suvokti, kad taip nueis užmarštin ir Lietuvos partizanai, jų didvyriška kova už laisvę. Prisiminiau ilgus pašnekesius su išeinančia partizane, kurią pažinau labai trumpai, prisiminiau jos raginimus intensyviau rinkti pokario kovų dalyvių atsiminimus, nuotraukas, relikvijas, jos norą padėti. Nutariau: partizanų muziejų reikia įkurti nedelsiant, kol dar nepasitraukė paskutiniai tos kovos liudininkai.

Medžiagos jau buvo sukaupta nemažai. 1988 m. rugsėjį, vos tik įsikūrus Marijampolės Tremtinių klubui, buvo užsimota rinkti pokario kovų už laisvę medžiagą, ieškoti partizanų užkasimo vietų, siekti, kad jų palaikai būtų perlaidoti į kapus, o žuvimo bei užkasimo vietos - atžymėtos.

Šį darbą dirbo ne tik tarybos nariai Bronius Narijauskas, Vytautas Jurkonis, Vytautas Akelaitis, Albina Juodienė, Vytautas Raibikis, Gražina Mačienė, Alva Sidaravičienė, Jonas Lastauskas, Petras Nedzinskas, bet ir kiti bolševikiniam pasipriešinimui neabejingi, buvę partizanai, ryšininkai, rėmėjai. Ypač daug pasidarbavo Antanas Kružikas ir mokytoja Ona

Pečiulytė, kuri, negailėdama nei laiko, nei jėgų, nei pensijos, apvažinėjo ne tik buvusią Marijampolės apskritį, bet pasiekė ir Kačerginę, Zapyškį, Panevėžį - visus tuos Lietuvos kampelius, kuriuose dabar gyvena buvę Tauro apygardos rėmėjai, partizanai, ryšininkai ar jų artimieji. Gavusi nuotrauką, mokytoja skubėdavo pas fotografą Navicką, kuris nemokamai drauge su sūnumis pagamindavo tų nuotraukų kopijas.

Kalvarijoje gyvenantys partizanai ir ryšininkai Antanas Kružikas, Juozas Svitojus, Bronius Jungaitis pasisiūlė surinkti žinias apie pasipriešinimą buvusiame Kalvarijos rajone, kuriame bazavosi Vytauto rinktinės 4-ta kuopa ir dalis Perkūno rinktinės. Vyrai atliko darbą be priekaištų. Jie ne tik surinko ir sutvarkė istorinę medžiagą, bet ir surado bei perlaidojo 45 partizanų palaikus, patys suprojektavo ir pastatė paminklą, o sukauptą istorinę medžiagą perdavė man, Politinių kalinių ir tremtinių skyriaus istorinės grupės vadovei, kad patalpinčiau ją į muziejų, kurio dar nebuvo.

Ėmiausi kurti Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejų. Padėjo daug žmonių. Noriai talkino ir eksponatus teikė Giedrulio ir Pušelės sesuo kaunietė Teresė Bridžiuvienė, dviejų žuvusių brolių Žaldarių sesuo Antanina - Kūmutė, taip pat gyvenanti Kaune, dar vienas kaunietis, buvęs Raišupio mūšio liudininkas Algimantas Žukauskas, Anelė Bubnytė - Samulaitienė iš Valavičių, ryšininkai Albina Lakickienė, Jonas Deltuva, Juozas Draugelis, Danutė Akelaitienė iš Balbieriškio, Stasė Jarumbavičiūtė - Petronienė - viena pagrindinių apygardos štabo ryšininkių, Vincas Kulboka, perdavęs visą 1946 m. "Laisvės žvalgo" komplektą, kurį su broliu padėjo spausdinti Rimšų ūkyje Naudžiuose. Daug padėjo M.Bezgėlienė, O.Borutienė, o Anelė Strolienė ir Anastazija Varžukienė, sužinoję, kad ieškome partizanų palaikų Igliškėlių apylinkėse, nebodamos metų naštos, net iš Kauno atskubėjo parodyti, kur jos slapta palaidojo penkis partizanus, iš jų - ir Varžukienės vyro draugą Antaną Romanskį. Radome nurodytoje vietoje.

- Palaidojus vyrus, - prisiminė A.Varžukienė, - po kelių dienų atėjo jauna moteris ar mergina, kuri pasakė žuvusiųjų pavardes, padėkojo, kad palaidojome ir šlubuodama išėjo. Gal buvo

sužeista, gal šlubavo iš prigimties. Kas ji tokia, ir iš kur - tada neklausėm. Dabar būtų labai gerai su ja pašnekėti. Gal patikslintų kitų partizanų pavardes - nereikėtų spėlioti. Bet kur jinai, ar dar gyva?

- Kad galėtum kapą prižiūrėti, pasodinome štai tuos du šermukšnius ir siuntėme vaikus juos "laistyti", taip ir išsaugojom paslaptį, - pasakojo Varžukienė.

Medžiaga kaupėsi, norinčiųjų padėti daugėjo, bet ir išeinančių į Anapilį - taip pat. Reikėjo skubėti.

Po Atgimimo džiaugsmo, po Kovo - 11-sios buvo ir Sausio 13-ji, ir pučas Rusijoje. Surinktą medžiagą reikėjo slėpti. Padėjo žmonės. Mano supratimu, jie rizikavo lygiai taip pat, kaip tie prie Aukščiausios Tarybos. Ačiū Dievui, sutvarkėme ir pradėjome eksponuoti Urbanistikos muziejuje, kuriame gavome šiokią tokią patalpą.

Ekspozicija veikė, bet... Pradėjo dingti eksponatai. Neturėdami tinkamų patalpų, dalį eksponatų paskolinome Kauno IX forto muziejaus naujai ekspozicijai. Dalis medžiagos buvo pasiųsta į Vilnių, į Filosofijos, sociologijos ir teisės institutą Mečiui Laurinkui (pasidarbavo mokyt. Zuzana Žilinskienė), o dalis - Enciklopedijų redakcijai Vilniuje, LPKT Sąjungos istorijos sekcijai Kaune bei rašytojai Antaninai Garmutei. Tuo pat metu toliau stengėmės įkurti atskirą muziejų. Įkūrėme. 1993 metais Marijampolės miesto deputatų sesijoje buvo priimtas nutarimas dėl Tauro apygardos partizanų ir tremties muziejaus filialo prie Marijampolės Kraštotyros muziejaus įkūrimo. Kadangi Vytauto 19 buvusio KGB pastato rūsiai muziejui netiko, jis įsikūrė Vytauto g. 29 - buvusioje sovietinio teismo salėje.

Užgriuvo nauji rūpesčiai: patalpų remontas, stendų įsigijimas, ekspozicijos apipavidalinimas... Geranoriškai padėjo tremtinio sūnus dailininkas Artūras Kaminskas, Eduardas Brusoka, vėl buvo "įdarbinti" Politinių kalinių ir tremtinių skyriaus nariai J.Nevulis, K.Urbanavičius, J.Liudžius su žmona, E.Ūsaitė, P.Kareivaitė, E.Borutaitė, J.Murauskas, A.Zaveckas, talkino kraštotyrininkas Jaunius Vylius.

1993 m. lapkričio 21 dieną muziejus buvo atidarytas. Jį pašventino buvęs politinis kalinys kun. Jonas Rusinas.

Į muziejaus atidarymą atvyko svečiai iš visos Lietuvos. Žmonės netilpo net koridoriuje. Tą pačią neįprastai šaltą dieną naujose Marijampolės kapinėse buvo atidengtas paminklas Tauro apygardos partizanams, žuvusiems už Lietuvos laisvę 1944 - 1954 metais. Tai dar vienas ženklus Marijampolės Politinių kalinių ir tremtinių skyriaus darbas.

Paminklas pastatytas naujose kapinėse, kuriose 1989 - 1992 metais buvo perlaidoti 64 partizanai iš įvairių Marijampolės rajono vietų.

Vienuolikoje paminklinio ansamblio plokščių iškaltos 280 žuvusiųjų vadų ir eilinių pavardės. Daugelis jų iki šiol buvo nežinomi.

Neužmiršk jų antrukart, Tėvyne!

PRIEDAI

23. Trečioji vėliavos spalva

1 priedas

Tauro apygardos struktūra

1.

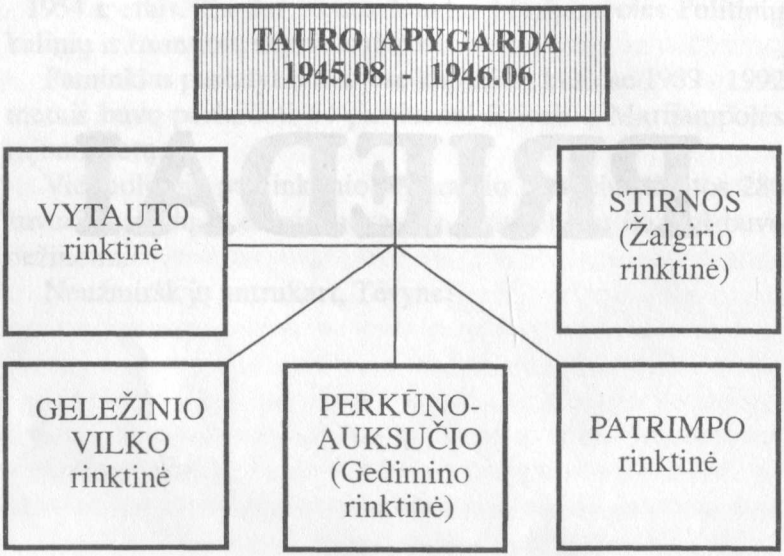

2

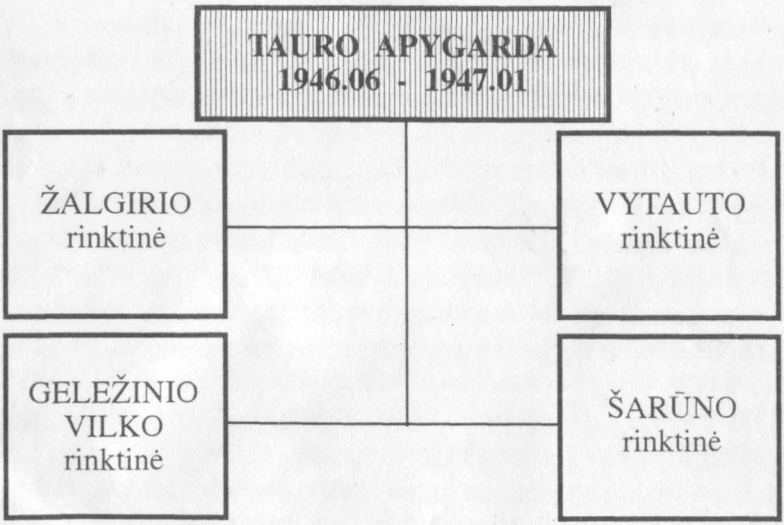

3

TAURO APYGARDA
1947.01 - 1947.08
VYTAUTO rinktinė
BIRUTĖS rinktinė
KĘSTUČIO rinktinė
GELEŽINIO VILKO rinktinė
ŽALGIRIO rinktinė
ŠARŪNO rinktinė

4

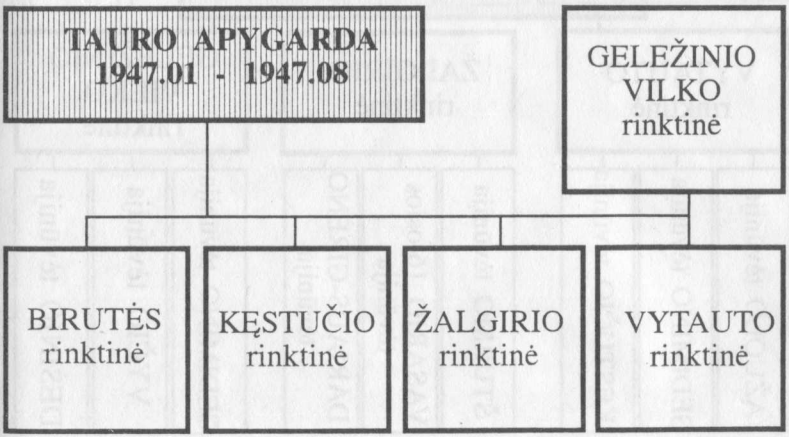
TAURO APYGARDA
1947.01 - 1947.08
GELEŽINIO VILKO rinktinė
BIRUTĖS rinktinė
KĘSTUČIO rinktinė
ŽALGIRIO rinktinė
VYTAUTO rinktinė

5

TAURO APYGARDA
1949.03 - 1950.06
VYTAUTO rinktinė
ŽALGIRIO rinktinė
GELEŽINIO VILKO rinktinė
AŽUOLO tėvūnija
GEDIMINO tėvūnija
KĘSTUČIO tėvūnija
TRISPALVĖS VĖLIAVOS tėvūnija
ŠTURMO tėvūnija
VASARIO 16-osios tėvūnija
DARIAUS-GIRĖNO tėvūnija
GEDIMINO tėvūnija
VYČIO tėvūnija
DEŠINIO tėvūnija

6

TAURO APYGARDA
1950.06 - 1951.02
VYTAUTO rinktinė
ŽALGIRIO rinktinė
GELEŽINIO VILKO rinktinė
AŽUOLO tėvūnija
GEDIMINO tėvūnija
KĘSTUČIO tėvūnija
ŠTURMO tėvūnija
VASARIO 16-osios tėvūnija
DARIAUS-GIRĖNO tėvūnija
GEDIMINO tėvūnija
VYČIO tėvūnija
DEŠINIO tėvūnija

TAURO APYGARDA
1951.02 iki galo
VYTAUTO rinktinė
ŽALGIRIO rinktinė
GELEŽINIO VILKO rinktinė
AŽUOLO tėvūnija
KĘSTUČIO tėvūnija
ŠTURMO tėvūnija
VASARIO 16-osios tėvūnija
DARIAUS-GIRĖNO tėvūnija
GEDIMINO tėvūnija
VYČIO tėvūnija
DEŠINIO tėvūnija

Tauro apygarda (žemėlapis)

2 priedas

Tauro apygardos partizanų veikimo Statutas

A. Bendri dėsniai

§1. Tauro partizanų tikslas yra atkovoti pilną Lietuvos Nepriklausomybę.

§2. Kovoti su komunistine ir kita žalinga lietuvių tautai dvasia ir veikla.

§3. Didinti lietuvių tautinės savigarbos jausmą, ugdyti tautinį lietuvių susipratimą, valstybingumą, laisvės pamėgimą ir didinti karinį lietuvių tautos pajėgumą.

§4. Spauda ir gyvu žodžiu informuoti lietuvių visuomenę apie esamą vidaus ir užsienio padėtį, stiprinti lietuvių dvasinį atsparumą prieš vartojamą rusų - komunistų visokį smurtą ir ugdyti prieš mūsų tautos prispaudėją kuo didžiausią neapykantą.

§5. Demaskuoti ir sekti visus lietuvių tautos išdavikų darbus ir griežtomis priemonėmis jų veiklai užkirsti kelią.

B. Sudėtis.

§6. Tauro Apygardos partizanams vadovauja Apygardos štabas.

§7. Apygardos partizanų štabą sudaro šie skyriai: a) komplektavimo, b) propagandos, c) baudžiamasis ir d) sanitarijos.

§8. Tauro Apygardos partizanų štabui vadovauja štabo viršininkas, o skyriams - skyrių viršininkai, kurie betarpiai priklauso štabo viršininkui.

§9. Komplektavimo skyrius apima: narių verbavimą ir jų apginklavimą.

§10. Progpagandos skyrius apima: informaciją lietuvių visuomenės apie esamą vidaus ir užsienio padėtį, stiprinimą dvasinio lietuvių atsparumo prieš vartojamą rusų - komunistų visokį smurtą, įspėja lietuvių visuomenę apie visokias

užmaskuotas komunistų užmačias (tikslus) Lietuvos atžvilgiu (ekonomiškoje, kultūrinėje ir kitose srityse).

§11. Baudžiamasis skyrius apima: demaskuoja ir seka visus lietuvių tautos išgamas ir išdavikus ir atitinkamai padaro juos nekenksmingais.

§12. Sanitarija apima: teikia visiems partizanams medicinišką aprūpinimą (sužeistų ir susirgusių) ir pagal išgales aprūpina medicinos pagalba vietos civilius lietuvius gyventojus.

§13. Tauro Apygardos partizanai yra organizuoti kautynių skyrių sistema.

§14. Kautynių skyrių sudaro 8 - 10 partizanų; skyriui vadovauja viršininko paskirtas skyrininkas ir jo pavaduotojas.

C. Nariai.

§15. Tauro Apygardos partizanai skirstomi į aktyvius, pasyvius ir rėmėjus.

§16. Aktyvūs partizanai yra tie, kurie iki šiolei ir dabar vykdė ir vykdo partizaninius veiksmus, visuomet su savimi nešioja ginklą ir yra pasiruošę veiksmu padaryti nekenksmingu priešą, nepasiduoti gyvam priešui į rankas.

§17. Pasyvūs partizanai yra tie, kurie gali vartoti ginklą, bet šiuo momentu aktyviai ginklu kovos veiksmuose nedalyvauja, bet yra pasiruošę atėjus momentui stoti į kovą.

§18. Partizanai - rėmėjai yra tie, kurie su ginklu rankoje negali dalyvauti veiksmuose, bet teikia visokeriopą pagalbą partizanams.

§19. Partizanais gali būti lietuviai vyrai ir moterys be amžiaus ribų, aukštos moralės, drąsūs, ryžtingi, niekuom nesusiteršę praeity prieš lietuvių tautą ir visiškai atsidavę kovai už Lietuvos išlaisvinimą.

§20. Asmuo, įstojęs į partizanus, priima iškilmingą priesaiką.

§21. Asmuo, įstojęs į partizanus ir priėmęs priesaiką, yra visuomet ir visokiose aplinkybėse pasiruošęs su ginklu rankoje ir kitokiomis priemonėmis kovoti su rusu - komunizmu ir kitokiais lietuvių tautos priešais. Ką nors pastebėjęs kenksmingo ar pavojingo, tuojau praneša savo vadovybei.

§22. Partizanas visuomet turi būti akylus, drausmingas, drąsus, ryžtingas, blaivus, dorovingas, griežtai užlaikąs patikėtą

paslaptį, pildyti be prieštaravimų vadovybės įsakymus, nors tai sudarytų savo gyvybei pavojų, nepasiduoti gyvam su ginklu į priešo rankas, o prireikus atiduoti savo gyvybę - atiduoti ją už kuo didžiausią kainą priešui.

§23. Partizanas veikdamas visuomet vadovaujasi tik Lietuvos gerove, nežiūrėdamas iš to sau asmeniškos naudos ar pasipelnimo.

§24. Partizanas veikia tik vadovybės įsakomas, bet dėl susidėjusių aplinkybių atsiskyręs nuo savo vadovybės ar skyriaus - veikia pagal apystovas, pilnai pareikšdamas savo iniciatyvą ir stengdamasis kuo greičiau vėl sudaryti ryšį su vadovybe.

§25. Kiekvienas partizanas, nežiūrint užimamos vietos ir pareigų, turi rinkti ginklus ir karo medžiagą, kurią turi pristatyti savo tiesioginiams viršininkams.

§26. Kiekvienas partizanas veikdamas turi stengtis, kad nenukentėtų pašaliniai asmenys.

§27. Palaikymas ryšio su kaimyniniais skyriais ar jų ryšininkais priklauso vadovybei. Pavieniai partizanai jokių ryšių su kitais skyriais nepalaiko.

§28. Partizanas, pastebėtas išdavime paslapties ar diversinėje veikloje, taip pat nepildąs gautų įsakymų ar netinkamai einąs pavestas pareigas, kas sudarytų pavojų visai organizacijai, yra baudžiamas mirtimi. Mirties sprendimą išneša Apygardos partizanų štabas, o įvykdo baudžiamasis skyrius.

§30. Asmuo savo ir kitų priklausymą partizanų organizacijai laiko griežtoje paslaptyje ne tik prieš pašalinius amsenis, bet ir prieš savo šeimos narius.

D. Baigiamieji nuostatai.

§31. Kiekvienas partizanas, eidamas pareigas, vadinasi slapyvardžiu.

§32. Šis statutas viešai neplatinamas. Kiekvienas partizanas su šiuo statutu supažindinamas įstojant į partizanus per savo artimiausią viršininką.

§33. Šį statutą gali turėti tik pradedant partizanų skyriaus vadu.

E. Preisaikos tekstas.

Aš, ... prisiekiu Visagalinčio Dievo Akivaizdoje

uoliai dirbti Nepriklausomos Lietuvos atastatymo darbą, nesigailėdamas savo gyvybės griežtai pildyti vadovybės įsakymus, didžiausioje paslaptyje laikyti veikimą. Man yra žinoma, kad už šios priesaikos sulaužymą gresia mirtis. Tai, ką pasižadu, tegul Dievas išlaikyti man padeda.

Tauro Apygardos Partizanų Štabo Vadovybė

3 priedas

Mobilizacijos įsakymas

Lietuvos Respublikos vardu įsakome visiems Lietuvos kariuomenėje tarnavusiems, tikrosios tarnybos ir atsargos, visų ginklų rūšių ir kategorijų karininkams iki 50 metų amžiaus tučtuojau prisistatyti į veikiančius partizanų dalinius.

Kas iki š.m. liepos mėn. 15 d. šio įsakymo nepaklausys, tas atsakys karo lauko teisme, pagal mūsų Respublikos įstatymus.

Lietuvių Demokratinis Komitetas

1945.VI.26

4 priedas

Partizanų malda

Dieve, kurs leidai tautas ir įdiegei joms laisvės troškimą, grąžink, prašome, ir mūsų Tėvynei Lietuvai laisvės dienas!

Tegul tie bandymai, kuriuos Tu skyrei mūsų tautai, nebūna jos pražūčiai, bet greitesniam jos prisikėlimui, didesnei jos dvasinei gerovei, laimink, Viešpatie, tuos, kurie priversti buvo palikti savo tėviškes bei gimtąjį kraštą. Duok jiems jėgų pakelti sunkią jų naštą. Padaryk, kad visi liktų ištikimi Tau, Viešpatie, ir savo Tėvynei. Siųsk išminties ir stiprybės tiems, kurie dirba mūsų tautai ir aukojasi dėl jos. Padėk jiems savo tėviška globa ir meile. Stiprink dėl Tavo vardo ir tautos kenčiančius. Guosk liūdinčius ir sužeistuosius. Amžiną Šviesą suteik, Viešpatie, tiems, kurie žuvę už Tėvynę Lietuvą.

Švenčiausioji Mergele Marija, Aušros Vartų gailestingumo Motina! Pavesk savo dieviškajam sūnui Jėzui Kristui mūsų Lietuvą, kuri taip nuoširdžiai myli ir garbina Tave. Neleisk, kad Tavo sūnaus vardas būtų išrautas iš lietuvių širdies.

Šventasis Kazimierai, Lietuvos Globėjau! Vadovauk mūsų kovai dėl laisvės, kaip kitados vadovavai mūsų tautai stebuklingu būdu.

Stiprink, Viešpatie, kiekvieną lietuvį, kad visi liktų ištikimi tau, Viešpatie, ir savo Tėvynei. To prašome per Kristų, mūsų Viešpatį.

Amen.

5 priedas

Tauro apygardos partizanų himnas

Nors teka kraujas žeme mūsų
Lietuvių - karžygių vaikų,
Kentėt išmokom dėl prabočių
Ir mirt, aukotis dėl savų.

Negąsdin mūsų pavergėjai
Žiauria tironija - krauju,
Nes Tauro sūnūs partizanai
Veržias kovon su engėju.

Subūrė *Tauras* mus vieningai,
Šimtus ir tūkstančius vaikų,
Kad sužvangėtų kovai ginklai
Iš ošiančių šalies miškų.

Nors daugel kraujo jau pralieta,
Mūs kraujo žymės vėliavoj,
Bet nenuleiski, *Taure*, kardo,
Nes Dievas laimins šioj kovoj.

Kovot prisiekėme Tėvynei -
Mūs priesaika ir liks šventa.
Krauju įrašėme ant žemės:
Per amžius būsi
Tu laisva!

J.Lukšos kelias į Lenkiją 1947 05 08 (*žiūrėk schemą Nr. 1*)
J.Lukšos kelias iš Gdynės pro Geležinę uždangą į namus (*žiūrėk schemą Nr.2)*

1947 m. birželio 5-tąją. Žygio dalyviai apsistoja prie sienos Lenkijos pusėje tarp Reketijos ir Liubavo "zastavų".

Birželio 5-tosios vakare pereina sieną.

Birželio 6-tosios paryčiu apsistoja pas gyventoją 1.

Birželio 6-tosios vakare išeina. Pakeliui užsuka pas Joną Dadurkevičių, Saulėgrąžų kaime 2.

Paryčiui pasiekia Menkupių kaimą.

Birželio 7-tąją praleidžia *Baltuosiuose rūmuose* 3.

Birželio 7-tosios vakare išeina.

Birželio 8-tąją praleidžia *Paneriuose* 4, o vakare - Vytauto rinktinės link.

D - durpynas

ML - minų laukas

Brazavo apylinkių žemėlapis

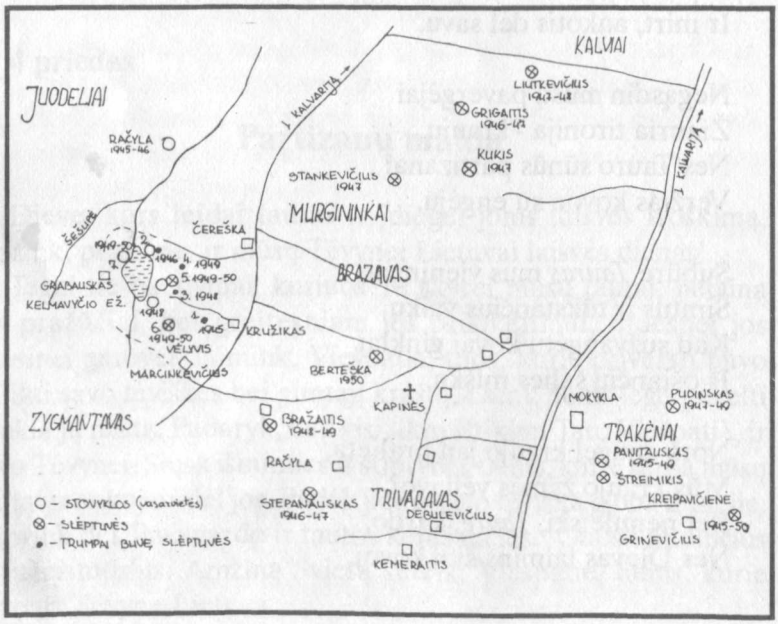

6 priedas

J. Lukšos kelionės į užsienį 1947-ais metais maršruto schema

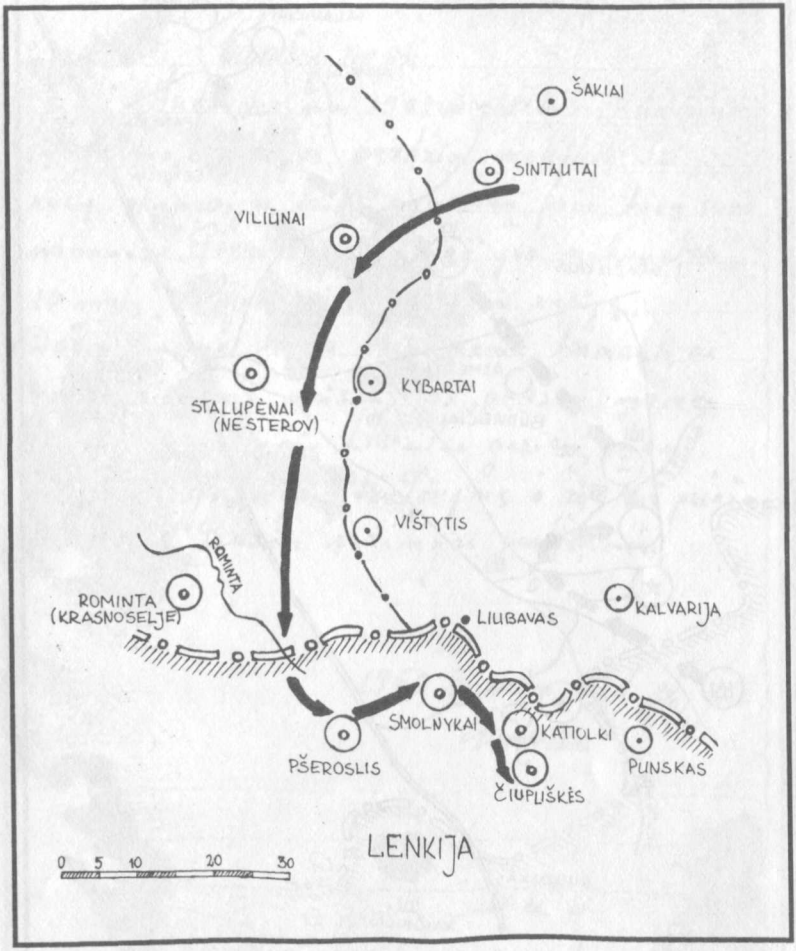

7 priedas

J. Lukšos grįžimo iš užsienio maršruto schema

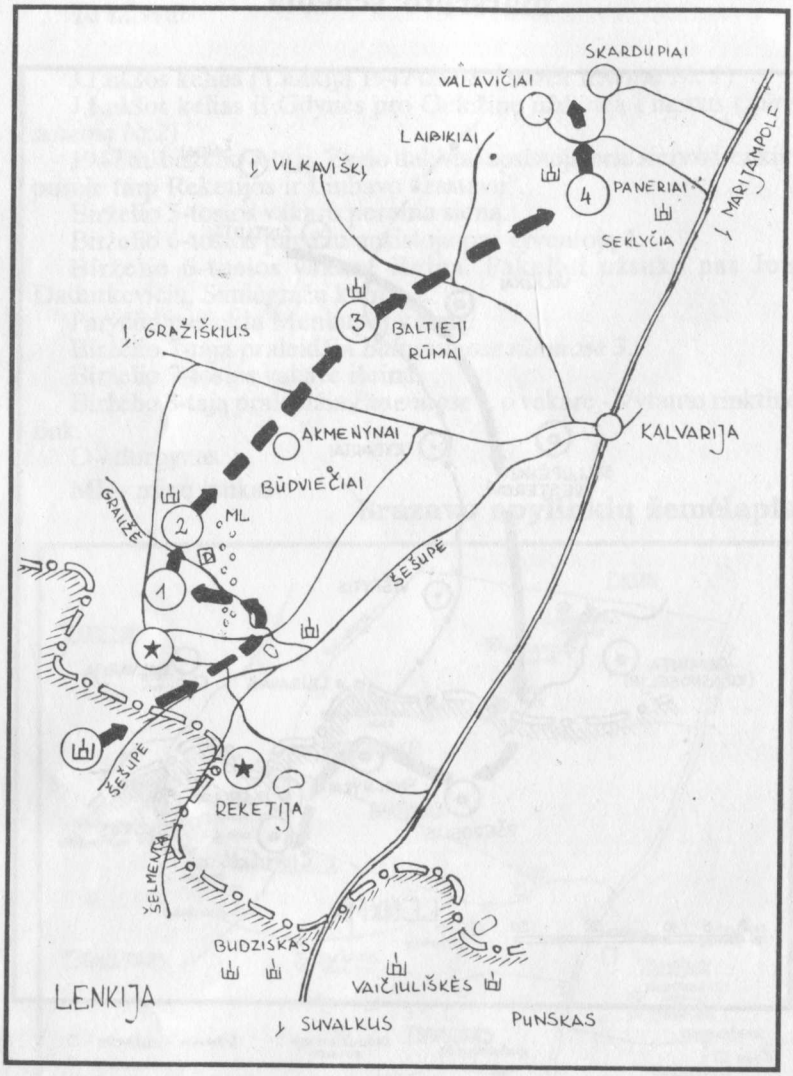

8 priedas

Prašymas priimti į partizanus

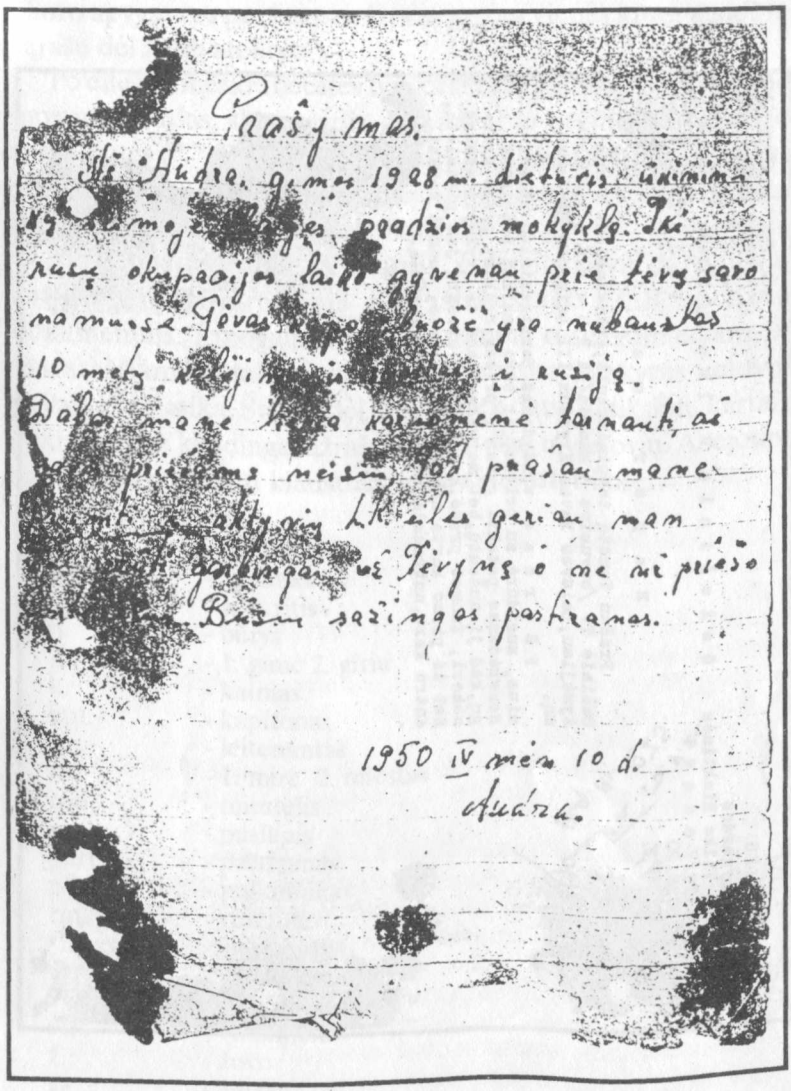

Prašymas.

Aš Audra, gimęs 1928 m. dietucis ūkininkų šeimoje [illegible] pradžios mokyklą. Iki rusų okupacijos laiko gyvenau prie tėvų savo namuose. Tėvas [illegible] buožė yra nubaustas 10 metų [illegible] į rusiją. Dabar mane [illegible] varomenė tarnauti, aš [illegible] priešams neisiu. Tad prašau mane [illegible] aktyvių [illegible] eiles geriau man [illegible] gaibingai už Tėvynę o ne už priešo [illegible]. Būsiu sažingas partizanas.

1950 IV mėn 10 d.

Audra.

9 priedas

Raportas dėl partizano Beržo apdovanojimo

LLKS
Laugo Apygardos
Geležinio Vilko Rinktinės
Dešinio Tv Vadas
50.8.20

Geležinio Vilko Rinktinės
Vadui

Raportas

Prašau Tamstą tarpininkauti, apdovanojant žuvusį Bešinio Tv /buvusios 3 kuopos/LK P B e r ž ą, LLKS atžymėjimu, Laisvės Kovos Kryžium III Laipsnio Už Narsumą.

P B e r ž a s vykdydamas partizaninius uždavinius, susidūrė su priešu, ir buvo smarkai sužeistas. Nenorėdamas patekti gyvas į priešo rankas, prašė draugų, kad jį nušautų, bet matydamas, kad to įvykdyti niekas nenori, tuomet prašė, kad draugai užvestų jam pistoletą. Bet iš pirmo karto nusišauti nepavyko, tuomet šovėsi antru kart, nutraukdamas savo gyvybės siūlą.

TvV

10 priedas

Tauro apygardos partizanai

Sąraše išvardinti autorės akiratin patekę žuvę arba mirę Tauro apygardos partizanai. Gyvas jų tėra vienas kitas, atsidūrę sąraše dėl žinių stokos.

Po eilės numerio abėcėlės tvarka sąraše pateikiama partizano pavardė, vardas, slapyvardis. Kai pavardė nežinoma, rašomos žvaigždutės (* * *), o po jų - slapyvardis. Toliau rašoma žmogaus gimimo vieta, gimimo ir mirties datos ir vienas kitas faktas, palengvinantis asmens identifikavimą.

Sąrašas sudarytas, remiantis pokario kovų dalyvių, jų artimųjų prisiminimais bei išlikusiais KGB archyvų dokumentais. Žmogaus atmintis trumpa, o saugumiečiams ir mažaraščiams jų talkininkams rūpėjo viskas, išskyrus lietuvių kalbos gramatiką. Štai kodėl sąraše tiek daug netiksliai, kartais - akivaizdžiai klaidingai užrašytų pavardžių ir vietovių. Abejotini duomenys pažymėti klaustuku arba skliausteliuose.

Sutrumpinimai

adj.	- adjutantas
apyl.	- apylinkė
apskr.	- apskritis
b.	- būrys
g.	- 1. gimė 2. giria
k.	- kaimas
kpt.	- kapitonas
ltn.	- leitenantas
m.	- 1. mirė 2. miestas
mst.	- miestelis
p.	- puslapis
part.	- partizanas
plk.	- pulkininkas
rinkt.	- rinktinė
slapyv.	- slapyvardis
vyr.	- vyresnysis, -ioji
vlsč.	- valsčius
virš.	- viršininkas
ž.	- žuvo
žr.	- žiūrėk.

1. Abraitis Juozas-Spindulys, Neptūnas (?) iš Širvydų k. 1929-1950 02 02. Žuvo Sibirijos k. pas Rimšienę.

2. Abramavičius Jonas-Šermukšnis. 1920 - 1945.

3. Abramavičius-Abramaitis Bronius-Pavasaris, Spyglys, g. Laukinių Šunkarių k., Jankų vlsč. 1914 -1945 11 20. Lapės kuopos, vėliau - Stirnos rinkt. vadas.

4. Abromaitis Juozas iš Saltininkų k., Krosnos vlsč. 1924 - (?)

5. Acus M. Geležinio Vilko rinkt.

6. Adomaitis-Vanagas nuo Jankų

7. Adomaitis Antanas (?) - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

8. Adomaitis Antanas - Kęstutis. 1917 - 1947 04. Vytauto rinktinės štabo narys

9. Adomaitis Gediminas - Spartakas iš Kirionių ? k. Rudaminos vlsč. 1931 - 1947 06 12. Žuvo Balsupiuose.

10. Adomaitis Jurgis - Agrastas, Artojas iš Kirsnos k. Krosnos vlsč. 1924 - 1946 (?) Iš Lakūno b.

11. Adomaitis Kazys - Plienas, ? - 1946. 07. 25 Žalgirio rinkt.

12. Adomaitis Vincas - Šnapsas iš Putriškių k. 1926 - 1946.

13. Adomaitis Vitas iš Novokurionio (?) k. Rudaminos vlsč. 1927 - ? Navicko b., Lakūno b.

14. Adomaitis Zigmas - Vabalas, Plienas iš Dovydų k. Jankų vlsč. 1914 - 1948 02 13? Žuvo Toliejiškės k., prie V. Rūdos.

15. Adomavičius Antanas - Kęstutis gimė Katiliškių k. Marijampolės vlsč. 1917 - 1947.

16. Adomavičius Mykolas - Plienas gimė Dovydų k. 1898 - 1946. 07. 24 Žuvo prie Budupio k.

17. Adomavičius Petras iš Poderiškių (?) k. ? - 1945.

18. Aglinskas - Gluosnis iš Girininkų k. 1924 - 1949.

19. Aglinskas Vytautas - Žirnelis iš Girininkų k. 1922 - 1947.

20. Agurkis Juozas - Bijūnas iš Rūdelės k.

21. Aidulis Jaronimas - Vanagas.

22. Akambakas (Achenbachas) Algirdas - Špicas, Perkūnas iš Slabadų k. 1927 - 1950 09 12. Žuvo Laušgirio miške Žalgirio rinkt.

23. Akelaitis Jonas - Bijūnas iš Morožiškių (?) k. Sasnavos vlsč. 1924 - 1946

24. Akelaitis Juozas iš Pažėrėlės (?) k.

25. Akelaitis Kazys - Vėtra gimė Igliaukoje 1924 - 1948 01 28. Mirė operuojamas Kaune

26. Akelaitis Sigitas iš Mokolų k. ? - 1946. Paimtas gyvas.

27. Alajai (du broliai).
28. Aleknavičius Juozas iš Mockų k. Žuvo Rūdelėj.
29. Aleksa Antanas, 1923 - 1946. Partizanas nuo Plokščių.
30. Aleksa Antanas - Kęstutis. ? - 1947 11 17. Žalgirio rinkt.
31. Aleksa Juozas - Aras, 1924 - 1946. Partizanas nuo Plokščių.
32. Aleksą Valentinas gimė Šilvėnų k. Plokščių vlsč. 1929 - 1950 Žiūrių - Gudelių mūšio dalyvis. Žuvo vėliau.
33. Aleksa Vytautas - (. . .)is iš Šilockių k. Vilkaviškio raj. 1922 - 1948 02 18, Žalgirio rinkt.
34. Aleksa Vytautas - Aras iš Šilbalių k. 1930 - 1952.
35. Aleksandravičius Bronius gimė Zajilių k. 1924 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.
36. Aleksandravičius Petras gimė Ramanavo k. Krosnos vlsč. 1898 - ? Iš Lakūno b.
37. Aleksynas Juozas gimė Rudėnų k. Gudelių vlsč. 1914 - ?
38. Alenskas Alfonsas - Varna iš Rudninkų k. Perkūno rinkt. 1918 - ?
39. Alenskas Jurgis iš Rudninkų k. 1920 - ?
40. Alenskas Pranas - Pempė iš Rudninkų k. Perkūno rinkt.
41. Alenskas Vincas - Tigras iš Verstaminų k. Lazdijų apskr. 1917 - ? Iš Lakūno b.
42. Alesius Adomas. Žuvo Kalniškės mūšyje.
43. Aleščikas Jonas - Gediminas, Rymantas gimė Miškinių k. Lazdijų raj. 1916 - 1948 08 10. Tauro apygardos vadas
44. Aleškevičius Antanas - Ateitis gimė Kirsnos k. Rudaminos vlsč. 1917 - 1946 10 23. Žuvo Rolių k. Būrio vadas.
45. Ališauskaitė Birutė - Palma iš Adamarinos k. 1924 - 1948.
46. Ališauskas - Ąžuolas.
47. Ališauskas Jonas Dobilinės k., Vištyčio vlsč.
48. Ališauskas Juozas - Klaidas gimė Adamarinos k. 1922 - 1949. Partizanavo nuo 1945m.
49. Ališauskas Motiejus. Geležinio Vilko rinkt.
50. Ališauskas Stasys - Kalinys gimė Adamarinos k. 1919 - 1950 03 09. Vytauto rinkt. partizanas.
51. Ališauskas Vitas. ? - 1947.
52. Alksnelis 1926 - 1946.
53. Alukauskas. ? - 1945. Žuvo Kazlų Rūdos vlsč. Eglynėlių miške.
54. Ambrasas Antanas - Kardas gimęs Dambravinos k. Kazlų Rūdos vlsč. 1928 - ? Kazlų Rūdos moksleivis 6 kl.

55. **Ambrasas Juozas - Suvalkietis.** Žalgirio rinkt. 33 kuopa.

56. **Ambrasas Vincas - Peslys** gimė Kvietkapušio k. 1902 - ? Sužeistas buvo suimtas, nieko neišdavė. Grįžęs iš lagerių, netrukus mirė.

57. **Ambrazevičius Kostas - Kastukas** iš Vytautiškių k. 1922 - 1945.

58. **Ambrazevičius Petras** iš Gediškių k. Krosnos vlsč. 1920 - ? Iš Lakūno b.

59. **Ambrazevičius V. - Balandis.** Geležinio Vilko rinkt.

60. **Andrejauskas,** Tamuliūno - Stumbro būrio partizanas, Kazlų Rūdos kaimo, žuvęs Talkiškių plynėje.

61. **Andriulionis Antanas** iš Avižonių ? k. Seirijų vlsč. ? - 1945 03 30. Žuvo Veisiejų vlsč. Perkūno rinkt.

62. **Andriulionis Pranas.** Palaidotas Lazdijuose.

63. **Andriušis Pranas - Šapalas** kilęs iš Kazlų. 1914 - 1945 12 25. Žuvo Krūvelių k.

64. ***Andriušis - Mūrininškės Andriušis***, būrio vadas. 1945 01 26 dengdamas atsitraukiantį būrį, žuvo Krūvelių pagiry, netoli Dubinsko.

65. **Andriuškevičius - Vėplys** iš Kirsnelės k. ? - 1952 04 19. Žuvo prie Bartininkų.

66. **Andriuškevičius Jonas - Radastas.**

67. **Andriuškevičius Jonas - Žilius** Geležinio Vilko rinkt.

68. **Andriuškevičius Juozas - Papartis** gimė Rudžių k. 1920 - ? Partizanavo nuo 1947 04. Vytauto rinkt.

69. **Andriuškevičius Vitas - Rūta (?)** iš Bambininkų k. 1927 - ?

70. **Andriuškevičius Vitas, Vinco s.** gimęs Kirsnelės k. 1929 - 1952. 04. 19 Žuvo Būdviečio k.

71. **Andziulis Juozas - Anupras** iš Deguliškių k. Šakių apskr. ? - 1947 01 05. Žuvo Agurkiškės k.

72. **Andziulis Justinas - Agronomas** nuo Jankų 1921 - 1947 01 22.

73. **Anskaitis,** 1920 - 1948.

74. **Antanaitis Antanas** iš Rudėnų k. Gudelių vlsč. K. Degučio būrio partizanas.

75. **Antanaitis Juozas** g. Marčiažiūrių k. Antanavo vlsč. Zarasų apskr. 1920 - ?

76. **Antanynas.** Iš Alytės būrio.

77. **Antanynas.** Iš Alytės būrio. Kito Antanyno bendrapavardis.

78. **Antanynas Juozas** iš Makrickų k. 1920 - 1946.

79. **Antanynas Kazys - Putinas** gimė Makrickų k. 1923 - 1946.

80. **Anuškevičius Bronius - Šešėlis** iš Atesnykėlių k.

81. **Anza Kostas - Suomis** iš Radiškės k. 1930 - 1948 02 13. Paėmė sužeistą.

82. **Anzelis Albinas - Rickus, Medžiotojas** iš Sūsninkų k. 1916 - 1950. Žuvo Buktos (Žaliosios) miške.

83. **Anzelis Jonas - Meška, Dulpė** iš Sūsninkų 1922 - 1948 04 06. Žuvo Orijos k. pas Karpavičių Aleksandrą.

84. **Aravičius Bronius** iš Teizenykų k. Šventežerio vlsč. 1924 - ? Iš Lakūno b.

85. **Aravičius Vitas** iš Teizenykų k. Šventežerio vlsč. 1923 - ? Iš Lakūno b.

86. **Aravičiūtė Elzė** Perkūno rinkt.

87. **Ardzijauskas Antanas - Lokys (?)** iš Kardokų k. ? - 1950.

88. **Ardzijauskas Antanas - Slapukas** nuo Jankų. ? - 1949 03 09. Žvirblių b.

89. **Ardzijauskas Jonas - Lokys (?)** iš Kazlų k. Žvirblių b.

90. **Arlauskas Alfonsas - Teras** gimė Žydronių k. 1923 - 1947.

91. **Arlauskas Alfonsas - Vilkas** iš Pagirių k. Garliavos vlsč. ? - 1945 02 26. Žuvo prie Pažėrų. Būrio prie Garliavos vadas.

92. **Arlauskas Jonas - Aušrys** iš Žydronių k. ? - 1993 1946 m. paimtas gyvas.

93. **Armonas Viktoras - Upeivis** gimė Ilguvos k. Paežerėlio vlsč. 1921 - 1950. Žuvo Braziūkų k.

94. **Aržuolaitis** nuo Vilniaus. Vyr. leit. Pratizanų vadas.

95. **Asaitis (Jasaitis) Vincas.**

96. **Ašichnevičius**, Navicko b.

97. **Ašmonas Petras - Sargas**, gimė Puskelnių k. 1921 - 1947 09. Geležinio Vilko rinktinės Simono grupės partizanas.

98. **Aštrauskas Antanas - Viršila** gimė Prūselių k. Šakių apskr. 1917 - 1952. Žalgirio rinkt. Siaubo brolis.

99. **Aštrauskas Jonas - Siaubas** gimė Prūselių k. Šakų apskr. 1918 - 1952. Žalgirio rinkt. Viršilos brolis.

100. **Aštrauskas Jurgis - Slibinas** iš Barzdų k. Šakių raj. ? - 1946. 03. 26. Mūšyje buvo nukirstos kojos, rusas nušovė.

101. **Atkočiūnas Pranas** nuo Plokščių. 1922 - 1945. 09. 12 Žuvo Gelgaudiškio apyl.

102. **Augustinavičius Viktoras - Griausmas** gimė Ožkasvilių k. 1923 - 1946 05 03.

103. **Augustinavičius-Dženkauskas Bronius - Perkūnas** gimė Ožkasviliuose 1912 - 1948 07 27. Jį nušovė išprovokuotas Demonas, vėliau tapęs išdaviku.

104. **Aukštakalnis (Aukštikalnis) Kazys (Vincas) - Kaspinas** iš Šiauliškių k. Prienų apskr. 1921 - 1946. Briedžio būrio

partizanas

105. **Aukštakalnis Vytas - Vytukas** iš Šiauliškių k. Prienų apskr. Geležinio Vilko rinkt.

106. **Austrevičius Petras - Kurtas** iš Skiturių k. 1924 - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

107. **Aušiūra Saliamonas** gimė Šūklių k. Žaliosios vlsč. 1918 - 1947 m. Sužeistas pateko į čekistų rankas.

108. **Avietynas Stasys** iš Sūsninkų k. 1927 - 1945 06 Perkūno rinkt. partizanas.

109. **Ažukas Jonas.** Žuvo Kalniškės mūšyje.

110. **Babarskis Stasys - Garsas.** 1928 - ? Išdavikas.

111. **Babeckas Kazimieras** nuo Sasnavos. 1909 - 1946 (?) Geležinio Vilko rinkt.

112. **Babeckis.**

113. **Babravičius.** Buvęs polic. viršininkas, Žvirgždaičiuose. Žuvęs.

114. **Bacevičius Jonas - Sakalas** 1917 - 1945 09 14. Žalgirio rinkt.

115. **Bacevičius Juozas - Briedis** iš Runkių k. ? - 1948 04 15. Žalgirio rinkt.

116. **Bacevičius Juozas - Puškinas** gimė Kampinių k. ? - 1945 07 10. Žalgirio rinkt.

117. **Bacevičius Vytautas - Vygandas (Baltrušaitis Jurgis)** gimė Alksniškių k. 1915 - 1946. Pirmas Tauro apyg. štabo viršininkas. 1945 10 21 suimtas.

118. **Baciuška - Žmogus.** ? - 1947 (?). Desantininkas. Nuskendo, plaukdamas valtimi per Luksnėnų ežerą.

119. **Badauskas Valentinas - Velėna.** Buvo suimtas. Miręs.

120. **Bagdonas Antanas** iš Girninkų k. Veiverių vlsč. 55 metų (1946-ais).

121. **Bagdonas Kastytis.** Vaikščiojo su A. Durneika.

122. **Bagdonas Petras - Vėjas** iš Eiveriškių k. 1925 - 1946.

123. **Bagdonavičius Jonas.** 1947 m. suimtas.

124. **Baidokas Kazys** gimė Saltininkuose, Krosnos vlsč. 1913 - ? Iš Lakūno b.

125. **Baidokas Vincas - Radastas** gimė Saltininkų k. Krosnos vlsč. 1911 - ?

126. **Bajoriūnas Albinas - Šturmas** iš Balsupių k. 1922 - 1947.

127. **Balkauskas Stasys,** Sangrūdos partizanas.

128. **Bakša Alfonsas** iš Kirsnos k.

129. **Balčiūnas,** LLA narys

130. **Balčiūnas A.** Geležinio Vilko rinkt.

131. **Balčiūnas Antanas.** ? - 1948 (1949). Žuvo kartu su

Baltrušaičiu Jonu.

132. **Balčiūnas Juozas** iš Jiestrakio k. 1925 - 1945. Iš Lakūno b.

133. **Balčiūnas Juozas** gimė Šeštokų k. Iš Lakšno b.

134. **Balčiūnas Jurgis - Ugnis** iš Šeštokų k. Krosnos vlsč. 1918 - 1945 05 16. Žuvo Kalniškės mūšyje.

135. **Balčiūnas Petras - Kareivis** iš Prienų. 1920 - 1945.

136. **Balčiūnas Petras - Putinas.** ? - 1957. Žuvo Gelgaudiškyje Paskutinis Tauro apygardos partizanas. Apsuptas susisprogdino.

137. **Balčiūnas Viktoras** g. Būdos k. Jankų vlsč. 1921 - ? Žalgirio rinkt.

138. **Balčius Justinas - Mindaugas** g. Jankūnų k. Šakių raj. 1931 - 1951 (?) Žalgirio rinkt.

139. **Balickas Antanas - Varnas** iš Kižiškių k. 1920 - 1947.

140. **Baliukevičius Kostas - Rainys.**

141. **Baliukonis Antanas** iš Dzirniškių k. 1926 - 1947.

142. **Baliūnas** Suėmė ligoninėje.

143. **Baliūnas** iš Pakumpio k. ? - 1945.

144. **Baliūnas Juozas** iš Rudelių k. 1926 - ?

145. **Balkūnas Jurgis - Lokys** iš Pakampiškių k. 1920 - 1945.

146. **Balkus Dominykas - Tūzas** iš Valinčių k. 1919 - 1950 Žuvo Buktos (Žaliosios) miške.

147. **Balkus Kazys** iš Valinčių k. 1917 - 1946 06 20. Žuvo Jakimavičių k. Tekoriaus beržyne.

148. **Balkutis - Barsukas** iš Alksnėnų k. Sangrūdos vlsč. ? - 1946 06 20.

149. **Balsevičius Antanas - Švendrys, Čigonas** iš Dievogalos k. ? - 1947 01 29. Žalgirio rinkt.

150. **Balsevičius Bronius - Gauras (Gaurė)** gimė Šedvygų k. Šakių raj. 1926 - 1946 10 22. Žuvo Šedvygų k. pas Kaminską.

151. **Balsys Bronius - Žandaras** g. Maliejiškės k. Šakių raj. ? - 1946m. rudenį. Žuvo Zaveckų k. pas Zavecką (Šakių raj.)

152. **Balsys Jonas** gimė netoli Žičkalnio, prie Barzdų.

153. **Balsys Jonas - Aidas** gimė Ropydų k. Barzdų vlsč. Šakių apskr. 1904 - 1948 03 10. 1946 metais buvo sunkiai sužeistas, amputuota kairė ranka.

154. **Balsys Jonas, Andriaus s. - Vėtra.** 1907 - ? Suimtas 1947 m. Kazliškėse.

155. **Balsys Juozas.** ? - 1945 01 29. Žalgirio rinkt.

156. **Balsys Juozas** iš Barzdų vlsč. 1916(?) - 1948 Partizanavo nuo 1944m.

157. **Balsys Juozas - Aidukas** g. Ropydų k. 1915 - 1948. Žalgirio rinkt.

158. **Balsys Juozas - Dobilas** gimė Ropydų k. Šakių apskr. 1912 - 1948 02 01. Žuvo kartu su Tauro apygardos vadu A. Baltūsiu - Žveju ir jo adjutantu P. Žaldariu - Šapalu.

159. **Balsys Juozas, Vinco s. - Bėgūnas** iš Šiulių k. Kauno raj.

160. **Baltauskas Vladas - Kryžiuotis.** ? - 1948. Būrio vadas, perdavęs būrį Lapinskui - Birželiui.

161. **Baltramaitis Antanas** iš Skučiškės k. ? - 1946 07 07. Žuvo Garankščių k., Kazlų Rūdos vlsč.

162. **Baltramonaitis.** ? - 1945 06. Žuvo prie Skučiškės.

163. **Baltramonaitis Antanas.** ? - 1944 (1945).

164. **Baltramonaitis Stasys.** ? - 1945 04 02. Žalgirio rinkt.

165. **Baltrukonis Vincas - Kapitonas** iš Girninkų k. Veiverių vlsč. 1923 (?) - 1946 03 25. Žuvo Gaižėnuose.

166. **Baltrukonis Vitas - Gandis** gimė Girninkuose. 1919 - 1948.

167. **Baltrūnaitis Antanas.** ? - 1946 07 07. Žuvo Garankščių k. Kazlų Rūdos vlsč.

168. **Baltrušaitis Antanas.** ? - 1945. Žuvo Garankščių k. pas Dailidę. Iš Vito būrio prie Braziūkų.

169. **Baltrušaitis Antanas - Erelis** iš Braziūkų k. 1923 - 1948.

170. **Baltrušaitis Bronius** iš Susnavos k. Jankų vlsč. Žalgirio rinkt.

171. **Baltrušaitis Jonas** g. Braziūkų k. Lekėčių vlsč. ? - 1948 (1949). Žuvo Klipkaviškėse su A. Balčiūnu. Iš Vito būrio prie Braziūkų.

172. **Baltrušaitis Juozas - Tigras** iš Mikalinės k. 1926 - 1949. Kurto brolis.

173. **Baltrušaitis Jurgis, Kazio s.**, gimė Simne 1908 m. KGB žiniomis toks buvo Bacevičiaus Vytauto slapyvardis.

174. **Baltrušaitis Klemensas - Kurtas** iš Mikalinės k. 1918 - 1947. Žuvo Šilavoto vlsč. Šiūrupio k., pas Juodsnukius.

175. **Baltrušaitis Motiejus** iš Braziūkų k. Lekėčių vlsč. Žalgirio rinkt. Kalėjo Norylske. Miręs.

176. **Baltrušaitis Stasys.**

177. **Baltrušaitis Vincas** iš Girninkų k. 1924(?) - ?

178. **Baltuška Jurgis** iš Varnupių k. 1925 - 1945.

179. **Baltys Jurgis - Vilkas.** ? - 1945 10 15. Kapitonas. Žalgirio rinkt.

180. **Baltuškevičius Vladas - Špokas** gimė Trakiškių k. 1924 - 1946 09 02. Žuvo Trakiškiuose.

181. **Baltūsis Antanas - Žvejys** gimė Paežerių k. 1912 -

1948 02 02. Žuvo Gulbiniškių k. Pilviškių vlsč. Tauro apygardos vadas.

182. **Bancevičius Juozas - Karklas** gimė Vicentiškių k. 1919 - 1946. Sušaudytas.

183. **Banionis Jonas** iš Griškabūdžio apyl. Žalgirio rinkt.

184. **Banionis Kazimieras - Klajūnas** iš Ašmintos k. 1926 - 1945.

185. **Banionis Vincas - Baravykas.**

186. **Banisauskas Jurgis** iš Nedėlberžio k. Kazlų Rūda 1924 - 1945. Žuvo Šilakojy.

187. **Banislauskas Albinas - Klajūnas** iš Sarginės k. Šilavoto vlsč. 1929 - 1952 06 24.

188. **Banislauskas Antanas** iš Sarginės k. Šilavoto vlsč. 1926(?) - 1945. Žuvo Klebiškės miške.

189. **Banislauskas Kostas - Dainius** iš Jiestrakio k. 1929 - 1952.

190. **Banislauskas Petras** iš Sarginės k. Šilavoto vlsč. Buvo sunkiai sužeistas. Gavo džiovą ir mirė.

191. **Banišauskas Antanas - Neptūnas** iš Jiestrakio. 1924 - 1949.

192. **Banys Vincas - Bombonešis** iš Utalinos k. 1920 - 1946.

193. **Baranauskas - Lokys** iš Bagotosios k. 1927 - 1950.

194. **Baranauskas Algirdas.** 1931 - 1951 08 11. Žuvo Balbieriškio miške kartu su Trenksmu.

195. **Baranauskas Jonas - Žemaitis** iš Navininkų k. 1921 - 1946.

196. **Baranauskas Juozas, Vlado s.** 1917(?) - ? Suimtas 1947 m.

197. **Baranauskas Pranas** iš Gerulių k. Balbieriškio vlsč. K. Degučio būrio partizanas.

198. **Baranauskas Vitas** iš Gerulių k. Balbieriškio vlsč. K. Degučio būrio partizanas.

199. **Barauskas Justinas - Aimutis** gimė Ožkasvilių k. 1928 - 1948. Nusišovė bunkeryje prie Gižų.

200. **Barisauskas Juozas** iš Girninkų k. 32 metai (1946 m.).

201. **Barišauskas Jurgis - Vyturys** Žuvo Nedėlberžio (Šilakojo?) k. Žalgirio rinkt.

202. **Barkauskas** iš II Girninkų k. ? - 1946. Birutės rinkt.

203. **Barkauskas Antanas,** gimė Rudžių k. Marijampolės vlsč. 1923 - 1947 05 08. Žuvo Rudžių k.

204. **Barkauskas Jonas, Jono s. - Pu(. . .)as** iš I Girninkų 1927 - ?

205. **Barkauskas Juozas - Lapė** (?) iš Girninkų k. 1914

- 1947 (?). Jono brolis.

206. Barkauskas Kostas iš Paželsvių k. 1928 - 1947.

207. Barkauskas Vincas iš Paželsvių k. 1924 - 1945.

208. Barniškis Pranas - Sakalas iš Baltraki(o) k. ? - 1949.

209. Barniškis Zenonas - Daktaras, gimė Žičkalniuose prie Barzdų. Miręs.

210. Baronas Bronius.

211. Baronas Vincas - Vyšnelis, gimė Avikilų k. Liudvinavo vlsč. 1928 - 1947 03 27. Suimtas 1946 07 23. Sušaudytas. Vytenio b.

212. Baršauskas Juozas iš Nedėlberžio k. ? - 1946.

213. Baršauskas Jurgis, Juozo s. iš Nedėlberžio k. K. Rūdos vlsč. Žilvičio būrio partizanas.

214. Barštys Kazimieras - Stumbras iš Maciūnų (Mačiūnų ?) k. 1929 - 1952.

215. Bartkus iš Bajanskų k. 1925 - 1948.

216. Bartkus - Velnias. Žuvo prie Plaktinės k. Šakių raj. Vaikščiojo su Jonu Laurinaičiu.

217. Bartulis - Viesulas. Veikė 1945 m. Kauno ir Marijampolės apskrityse. Viesulo būrio vadas.

218. Bartusevičius A. - Narsutis Geležinio Vilko rinkt.

219. Bartusevičius Stasys.

220. Bartuška Vincas - Vaiduoklis. Perkūno rinkt.

221. Barulis Juozas iš Naujavalakių k. 1925 - 1945 04 18 Žuvo Žaliojoj (Buktos) g.

222. Bastys Pranas - Dūmas nuo Lekėčių 1923 - 1951

223. Bašinskas Vincas. Žuvinto palių partizanas.

224. Batarskas Julius iš Varčių k. Simno vlsč. 1920 (?) - ? Iš Lakūno b.

225. Batutis Juozas - Pavasaris.

226. Batutis Kazys - Pavasaris iš Pogaršvio, Prienų vlsč. Viesulo b.

227. Baukus Justinas (Kazys ?) - Karys gimė Santakų k. 1922 - 1947 05 28. Žalgirio rinkt.

228. Bazevičius Albinas iš Žiūronių k. 1923 - 1946.

229. Bazevičius Antanas iš Žiūronių k. 1922 - 1946.

230. Bazevičius Juozas iš Žiūronių k. 1920 - 1946.

231. Beinaravičius J. - Gintaras. Geležinio Vilko rinkt.

232. Beinaravičius J. - Vėjas. Geležinio Vilko rinkt.

233. Bekampis Jurgis - Šalmas gimė Šlavančių k. Igliškėlių vlsč. 1925 - 1947 03 27. Vytenio b. I skyriaus vadas. Suimtas 1946 07 23. Sušaudytas.

234. Belekas Juozas iš Jundeliškių k. 1923 - 1945

235. Beliūnas Kazys iš Putriškių k. Igliškėlių vlsč. ? -

1946. Žuvo Kazliškių k.

236. **Bendaravičius Bronius-Voldemaras** iš Sūsninkų. k. 1924 - 1945 12 16. Žuvo Sūsninkuose.

237. **Bendaravičius Jonas - Bajoraitis.**

238. **Bendaravičius Jonas - Skinutis,** gimė Žydronių k. 1922 - 1947 06 13. Žuvo Balsupių k. Marijampolės vlsč.

239. **Bendaravičius Sergiejus - Špokas** iš Pasūduonio k. 1917- 1947 06 10. Žuvo Gintautų k. pas Zavecką Vytauto rinkt. 4 kuopos vadas.

240. **Bendoraitis Andrius - Šiaurys** iš Degimų k. 1929 - 1951.

241. **Bendoraitis Antanas** iš Degimų k. 1921 - 1945.

242. **Bendoraitis Jonas** nuo Slabadų. Žalgirio rinkt.

243. **Bendoraitis Jonas** gimė Gerdžių k. Lukšių vlsč. 1924 - ? Žalgirio rinkt. Suimtas 1945 03. Kalėjo Vorkutoje. Mirė Sočyje.

244. **Bendoraitis Jonas, Damijono s. - Seržantas ?, Staršina ?, Trimitas** iš Matarnų k. Šakių apskr. 1922 - 1947 Žuvo pas Kurą Paberžių k. Žuvo kartu su V. Kėvelaičiu - Tūru (g. 1922) ir Matjošaičiu - Startu.

245. **Bendoraitis Juozas** iš Degimų k. 1923 - 1945.

246. **Bendorius - Klajūnas.** Buvęs Marijampolės 9 p. p. viršila.

247. **Bendorius Jonas,** gimė Žynių k. Šakių apskr. ? - 1948. Žuvo Rudžių k., Bublelių apyl.

248. **Bendžiūnas Viktoras - Rickus.** ? - 1945. Nušovęs Meškiuką, buvo sušaudytas.

249. **Benešiūnas** iš II Girninkų k. 1924 (?) - 1945 (1946).

250. **Benešiūnas Povilas - Ūkas** iš I Girninkų k. 1922 - 1948 04 23. Partizanų teismo pasmerktas mirti.

251. **Berčiūnas** iš Vartų k., Krosnos vlsč. Lakūno b.

252. **Berčiūnas Algirdas** iš Atesnykų k. (?) 1923 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojų mūšyje.

253. **Berčiūnas Juozas** iš Atesnykų k. (?) 1917 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojų mūšyje. Berčiūno Algirdo brolis.

254. **Beris Algis - Amerikonas** iš Radiškės k. 1923 - 1948 02 13. Žuvo Liubavo mūšyje.

255. **Beris Vitas - Algirdas** iš Dzūkijos k. Lazdijų vlsč. 1921 - 1948 02 13. Žuvo Liubavo mūšyje.

256. **Berlynas,** partizanas, vokietis, žuvęs J. Stravinsko-Žiedo grupėje.

257. **Bernatavičius Augustinas - Genys** iš Krosnėnų k.

258. **Bernatavičius Jonas** iš Žagarių k. 1912 - 1945.

259. **Bernatavičius Petras** iš Žagarių k. ? - 1946.

260. **Bernotaitis Juozas - Žaliukas,** gimė Alksnėnų k.

1914 - 1959. Suimtas 1945 12 08.

261. **Bervingis Julius - Negras.** Suimtas išdavinėjo.

262. **Bieliauskas** iš Monkūnų k. 1900 - 1945.

263. **Bieliauskas Bronius** iš Monkūnų k. 1914 - 1946.

264. **Bieliūnas Albinas - Valeras, Kabelis, Kalvaitis** gimė Smalnyčėnų k. Vilkaviškio raj. 1924 - 1962 11 22. Suimtas tapo KGB agentu - smogiku Variagu.

265. **Bielskus Justinas** iš Gaisrių k. 1928 - 1950.

266. **Bielys Algis - Amerikonas** iš Kalvarijos. 1923 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

267. **Bielys Vitalius - Algirdas** iš Radiškės k. 1922 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

268. **Biesevičius** iš Kalesnykų k. ? - 1945.

269. **Bilskis Juozas** iš Girninkų k. ? - 1945.

270. **Bindokas Antanas - Džimas** g. Ožkabalių k. Bartininkų vlsč. 1914 - 1950 02 12.

271. **Bitkauskas Jonas - Kranklys.** 1925 - 1946.

272. **Blackis Valentinas,** iš 2-ųjų Girininkų k., Ežerėlio apyl. Žuvo Žiemkelyje 1946 (?) metais.

273. **Blaškevičienė Agnietė - Gegutė** iš Makrickų k. 1920 - ? Suimta 1946 m.

274. **Blaškevičius Antanas** iš Makrickų k. Gudelių vlsč. 1924 - 1946. V. Dranginio būrio partizanas.

275. **Blazgys Juozas** iš Stonėrių k. Šakių raj. Žalgirio rinkt.

276. **Blažaitis - Povas** iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. 1923 - ? Lakūno b.

277. **Blažys Juozas - Peslys** gimė Juodbariškių k. 1922 - 1948 04 01. Žuvo tarp Barzdų ir Pilviškių. Žalgirio rinkt.

278. **Blažonis Vitas - Spindulys** Perkūno rinkt.

279. **Blekaitis M.** Geležinio Vilko rinkt.

280. **Bliumentalis Hansas.** 1917 - 1946 06 19. Žuvo Kuktų k. Igliškėlių vlsč.

281. **Bliuvas Justinas** gimė Ūzarų k. Jankų vlsč. 1918 - ? Suimtas 1945 03 15. Mirė Vorkutoje.

282. **Bliuvas Vincas** gimė Ūzarų k. Jankų vlsč. 1916 - 1946. Žuvo Gairiakalnio miške.

283. **Bliuvas Vladas** gimė Ūzarų k. Jankų vlsč. 1924 - 1946 Žuvo Stalioriuose, Lukšių vlsč.

284. **Blockys Valentinas.** ? - 1945 02 26. Žalgirio rinkt. Arlausko b.

285. **Blusevičius Antanas** iš Kauno. 1925 - 1945.

286. **Blusius Antanas** iš Utalinos k. 1917 - 1947.

287. **Blusius Vincas - Durtuvas** iš Vainatrakio k. 1922 - 1948.

288. **Bobilas Vincas.** 1917 - 1945.

289. **Bobinas Bronius - Patrimpas** iš Bartininkų k. 1928 - 1952 01 10. Žuvo Trilaukio k. Vytauto rinkt.

290. **Bogušas (Bogušauskas ?) Stasys - Šermukšnis** 1929 - ? Vytauto rinkt. Žuvo. Palaidotas Bardauskuose Vilkaviškio raj.

291. **Bolkus Kostas - Stipruolis** iš Valinčių k. 1927 - 1951 02 01. Žuvo Pakruopiškių k.

292. **Borkys.** ? - 1945. Žuvo Juragių k. Garliavos vlsč.

293. **Boruta Juozas - Kaributas** iš Kampinių k. 1918 - 1948 09 16. Žuvo Gintautų k. Degučio sodyboje.

294. **Boruta Juozas - Šaulys.** 1921 - 1946 06 04. Žuvo Grybinės mūšyje.

295. **Boruta Petras** iš Kūlokų k.

296. **Boruta Vincas - Žvalgas** iš Kampinių k. 1922 - 1945 06 25. Žuvo Gudupių k.

297. **Bosikis Kazys - Šluota** iš Nendrininkų k. 1915 (?) - ?

298. **Botyrius Antanas.**

299. **Botyrius Jonas - Basanavičius** iš Trakiškių k. 1916 - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

300. **Botyrius Leonas - Tarzanas** iš Trakiškių k. 1920 - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

301. **Boza Vacius** iš N. Ūdrijos k. 1926 - 1945.

302. **Brastauskas Jurgis,** gimė Padvengliškių k. 1929 - 1946 05 28.

303. **Brazaitis Jurgis - Barsukas** iš Girninkų k. 1907 (?) - 1952.

304. **Brazauskas Bronius - Sakalas** iš Bartininkų k. prie Bagotosios. 1914 - 1946 06 06. Žuvo prie Agurkiškės Vadovavo Griešių mūšiui.

305. **Brazys Jonas - Klajūnas** gimė Opšrūtuose. 1920 - 1949 10 19. Žuvo Samarčiūnų k. Pilviškių vlsč. Kęstučio rinkt. vadas. Žuvo kartu su adjutantu Juodkoju Liudviku - Kariūnu.

306. **Brazys,** Bagotosios partizanas iš Brazausko-Sakalo būrio. Apsupti su Vaičiuliu, abu nusišovė javų lauke prie Zapyškio.

307. **Bražinskas Antanas - Simonas,** gimė Bukonių k. Igliškėlių vlsč. 1920 - 1947 04 16. Žuvo Grabavos k. Igliškėlių vlsč.

308. **Bražinskas Vincas,** gimė Avikilų k. Liudvinavo vlsč. 1932 - ? Čekistai kompromituojančia medžiaga nusprendė jį sunaikinti pačių partizanų rankomis. 1951 09 15 dar veikė būryje. Likimas nežinomas.

309. **Bražinskas Vincas - Smauglys, Žaltys** iš Bukonių k. 1924 - 1952 06 24.

310. **Brenkis Vincas.** 1926 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose

311. **Bridžius Vincas - Žaibas** gimė Pagirėlių k. Sasnavos vlsč. 1920 - 1947. 07. 30 Žuvo Raišupyje

312. **Brokas Albinas - Plienas, Ąžuolas** (?) iš Ožkasvilių k. 1918 - 1947.

313. **Brokas Gediminas** iš Pūstapėdžių k. 1926 - 1947

314. **Bronius,** partizanas, turėjęs šį vardą, žuvo mūšyje prie Pažėrų mst. 1945 02 26.

315. **Brunza Kazys - Papartis, Viesulukas** gimė Kampinių k. ? - 1948 08 10. Žalgirio rinkt.

316. **Brusokas Aleksandras** iš Šidviškių (?) k. Liudvinavo vlsč. Karklo gr. partizanas.

317. **Brusokas Juozas** iš Makauskų k. 1916 - 1946 06 20. Žuvo Jakimavičių k., Tekoriaus beržyne.

318. **Brusokas Kazys** iš Rudėnų k. 1927 - 1946.

319. **Brusokas Petras** iš Makrickų k. Gudelių vlsč. 1911 ? - 1946. K. Degučio būrio partizanas.

320. **Brusokas Simonas** iš Makrickų k. ? - 1947.

321. **Brusokas Stasys - Putinas** iš Makrickų k. 1905 (1918?) - 1948 03 18. Žuvo Riečiuose. Nusišovė apsuptas.

322. **Brusokas Vaclovas** iš Šidviškių (?) k. Liudvinavo vlsč. Karklo gr. partizanas.

323. ***Brūzga,*** jaunas partizanas, gimęs Serbentinės k., Gudelių vlsč., Marijampolės apsk., V. Juodis ir A. Bendinskas Gudelių vlsč. Skirpstiškių k. jį užmušė akmenimis.

324. **Brūzga Jonas** iš Jiestrakio k. 1928 - 1950.

325. **Brūzga Juozas - Žvalgas** iš Stuomenų k. 1927 - 1947 03 08. Žuvo Santakos k. Žuvo kartu su Paukščiu.

326. **Bubilaitis Pranas,** g. Balyškių k. Lukšių vlsč. 1925 - 1945 05 12. Žuvo Valkų mūšyje Šakių raj. Žalgirio rinkt.

327. **Būbnys Juozas - Valius, Dagilis** iš Širvydų k. 1927 - 1951 08. Žuvo Pasūduonio k.

328. **Bubnys Sigitas - Gusaras** iš Kidoliškių k. 1928 - 1947.

329. **Bubnys Vincas - Boksas,** gimė Varnupiuose 1915 - 1947 12 20. Žuvo Išlandžiuose. Vytauto rinkt.

330. **Bubnys Vitas** iš Atesnykėlių k., Simno vlsč. 1921 - 1946. 06? Lakūno b.

331. **Bubnytė - Eglė** iš Atesnykėlių k. 1925 - 1945.

332. **Bučinskas Vitas - Klajūnas** iš Teizenykų k. Šventežerių vlsč. 1924 - 1947 04 09. Žuvo Verstaminų k. Mindaugo būrio vadas.

333. **Bučionis** iš Seinų apskr. 1928 - 1948.

334. **Bučionis Viktoras** iš Buteliūnų k. ? - 1951.

335. **Būdininkas Jonas** iš Mozūriškio k. Šakių raj. Žalgirio rinkt.

336. **Budreika Stasys - Murkus** iš Liepynų k. 1929 - ?

337. **Budrevičius Juozas** iš Vaidelotų k. Krosnos vlsč. 1918 - ? Lakūno b.

338. **Budrys Arūnas**. ? - 1947m. rudenį.

339. **Budrys Benediktas (Benjaminas), Igno s. - Spartuolis, Vytenis** gimė Marijampolėje. 1929 - 1948 06 07. Nendriškėse pasidavė ir išdavinėjo.

340. **Budrys Jonas - Strazdas**. 1927 - 1962. 1948 02 17 sužeistas pateko nelaisvėn, bet nieko neišdavė. Nuteistas 25 m. Mirė Rostove.

341. **Budrys Juozas** iš Podžečės (?) k. Prienų raj. ? - 1946

342. **Budrys Vytautas - Vilkas**, gimė Sirvydų k. Lekėčių vlsč. 1924 - 1948 02 17. Žuvo prie Pažiegždrių k. Žalgirio rinkt. Žuvo kartu su Vaclovu Urbaičiu.

343. **Būdžius Vytautas, Vinco s. - Vytenis** gimė Samarčiūnų k. Pilviškių vlsč. 1924 - 1949 02 04. Žuvo Samarčiūnų k. Pilviškių vlsč.

344. **Bugnys** iš Garliavos vlsč. Žuvęs.

345. **Bujauskas Leonas**, iš Pasūduonio k. Žuvo Trakiškių (Šliainių?) šiluose 1947 m..

346. **Bukaveckas Juozas - Varnelis, Kudlius** iš Gražiškių k.

347. **Bukučinskas K.** Geležinio Vilko rinkt.

348. **Bulevičius Julius**. ? - 1946 10 22. Žalgirio rinkt.

349. **Bulota Jonas - Anbo**, gimė Mielaišupio k. 1920 - 1947 09 24. Geležinio Vilko rinktinės 8 kuopos vadas po Žaliavelnio ir Briedžio. Žuvo kartu su J. Lelešium.

350. **Bulota Juozas - Kalvis** iš Igliaukos k. 1926 - 1946.

351. **Bulota Petras - Beržas** iš Mielaišupio k. 1926 - 1947.

352. **Bunevičiūtė Albina** iš Bučiūnų k. 1929 - 1951.

353. **Bunikis Jonas - Ministeris**. ? - 1947 08 29. Žalgirio rinkt.

354. **Buras Povilas - Žvairys, Žvejys**. ? - 1946.

355. **Burauskas Justinas - Eimutis** gimė Ožkasvilių k. 1930 - ?

356. **Burba Antanas - Ledas** iš Santakos k. 1908 - 1947 03 30. Nukraujavo, užėjęs ant minos.

357. **Burbulis Juozas** iš Gyviškių k. 1923 - 1945.

358. **Burčiauskas Vitas**. Perkūno rinkt.

359. **Burdulis Antanas** iš Vaiponiškių k. Sangrūdos vlsč. 1918 - 1945 05 07. Stribų užmuštas Vaiponiškių k.

360. **Burinskas Petras - Tetervinas** iš Balbieriškio. 1924 - 1949.

361. **Burokas Juozas** iš Makauskų k. 1917 - 1946.

362. **Busila Vincas** - **Ramusis**. Perkūno rinkt.

363. **Busilas Leonas** iš Eiveriškių k. 1922 - 1946.

364. **Butana** iš Kermošinės k. Igliškėlių vlsč. ? - 1947 Sunkiai sužeistą, stribai užmušė ir numetė Igliškėliuose gatvėje.

365. **Butanavičius Albinas** - **Kurmis, Vyturys, Kurtinys** gimė Kermošinės k. 1922 - 1947. Šarūno b.

366. **Butanavičius Justinas** - **Gegužis, Balinis** iš Gintautų k. 1927 - 1948 09 16. Žuvo Gintautų k. Degučio sodyboje.

367. **Butanavičius Vincas** - **Šarvas, Jaunutis** iš Kermošinės k. 1924 - 1946(?).

368. **Butanavičius Vitas** gimė Gintautų k. Kalvarijos vlsč. 1927 - 1946. Žuvo namuose, valydamas ginklą.

369. **Būtėnas Julijonas** - **Stėvė** iš Karakaimio. ? - 1951 05 21. Žuvo Rutgirėje prie Lekėčių.

370. **Butkevičius Liudvikas** - **Luobas** gimė Vištyčio mst. 1881 - ? Pulkininkas. Vienas Tauro apygardos kūrėjų, LIK'o pirmininkas. Suimtas 1945 m. Miręs.

371. **Butkus**. Žalgirio rinkt. Žuvo 16 metų.

372. **Butkus Augustinas** - **Gudruolis** g. Plieniškių k. Šakių vlsč. 1919 - 1948 02 22. Žalgirio rinkt.

373. **Butkus Jonas** - **Zebras** iš Ožkabalių k. ? - 1945.

374. **Butkus Juozas** - **Upeivis**. ? - 1945 11 22. Žalgirio rinkt.

375. **Butkus Stasys** - **Jaunutis, Katytis** nuo Lekėčių 1931 - 1948 09 19. Žuvo Gelgaudiškio apylinkėje Gudruolio brolis.

376. **Butyrka Juozas** - **Bijūnas**. Gižų partizanų būrio žvalgybos viršininkas.

377. **Buvynas Vitas**, gimė Teizenykų k. Šventežerio vlsč. 1924 - ? Lakūno b.

378. **Buzas Albinas** - **Bijūnas** iš Kazimieravo k. 1926 - 1947.

379. **Buzas Vitas** - **Griaustinis** iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. 1918 - ? Lakūno b.

380. **Bytautas**. Gedimino rinktinė.

381. **Būbnelis Pranas** - **Kiškis** iš Dievogalos, Garliavos vlsč. 1928 ? - 1946 12.

382. **Būbnys Antanas**. ? - 1945 05 16. Žuvo Kalniškės mūšyje.

383. **Būbnys Antanas** - **Kerštas**. ? - 1946 11 22.

384. **Celiešius Kazys** - **Vaidotas** iš Girninkų k. 1908 - 1948.

385. **Cepeliauskas Antanas** - **Meška**. ? - 1947 06 25. Žuvo prie Stainiškės k.

386. **Cidzikas Jonas** - **Kalnynas** iš Naukurionių k. Rudaminos vlsč. 1905 - ? Lakūno b.

387. Cimbolaitis Jonas - Šarvas, gimė Barzduose, Šakių apskr. 1904 - 1947 12 27. Žuvo Auksučių k.

388. Ciplijauskas Jonas - Sakalas, Juodasis Sakalas iš Šunskų k. 1919 - 1948.

389. Čaplikas. ? - 1945. Žuvo Dzūkijoje. Devynių partizanų būrio vadas. Žuvo visi kartu.

390. Čečenskas. ? - 1946 07 10. Žuvo Vokūniškio miške.

391. Čečeras iš Šakių raj. 1919 - 1945.

392. Čėpla Antanas - Lapinas iš Elveriškių k. 1919 - 1945.

393. Čėpla Jonas, iš Elveriškių k. 1919 - 1945 09 06.

394. Čėpla Stasys - Vilkas, iš Elveriškių k. Rudaminos vlsč. 1917 - 1948. Suimtas gyvas.

395. Čėpla Vitas - Uosis gimė Elveriškių k. Rudaminos vlsč. 1928 - 1947 12 20. Žuvo Išlandžių k.

396. Čėpla Zigmas - Gaidys iš Elveriškių k. 1922 - 1945 12 24.

397. Čepliauskas Antanas - Meška iš Pabališkių k. 1921 - 1947.

398. Čeponis Jonas - Lubinas iš Juodelių k. 1927 - 1951. Žuvo Jakimavičių k.

399. Čeponis Juozas - Paukštelis iš Juodelių k. 1915 - 1947 03 07. Žuvo prie Nemunaičių mokyklos.

400. Čepulis Juozas, iš Šeštokų mst.

401. Čereška Feliksas - Karvelis, Miško Karvelis iš Brazavo k. 1912 - 1952 01 21. Žuvo prie Bartininkų. Kuopos vadas.

402. Čereškevičius (?) Antanas. ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

403. Čereškevičius Antanas - Šaulys. ? - 1948 06 13. Būrio vadas. Žuvo su J. Makusa (Matusa).

404. Čereškevičiūtė Bronė, gimė Morkų k. Paežerėlio vlsč. 1932 - 1948 02 16. Žuvo prie Naidynės k., miške.

405. Čereškienė Ona - Liepa Sūsninkų k. Suimta 1949 m.

406. Černevičius - Šimtinis iš Bagniškės k. 1929 - 1946.

407. Černiauskas. Žuvo Vidgiriuose. Partizanavo 1944 - 1947.

408. Černiauskas Gediminas - Vaidotas iš Išlandžių k. Gižų vlsč. 1933 - 1949. Dingęs be žinios.

409. Černiauskas Gracijus - Švyturys iš Kumelionių k. 1930 - 1950.

410. Černiauskas Jonas iš Marijampolės. Vasario brolis. Užmuštas per tardymą Alytuje.

411. Černiauskas Jonas - Audra, gimė Papėčių k. Miroslavo vlsč. ? - 1947. Būrio vadas.

412. Černiauskas Juozas - Vasaris iš Marijampolės. 1917 - 1983. Suimtas 1948 m. Garliavoje. Mirė Intoje.

413. Černiauskas Leonas - Žaibas, gimė Marijampolėje 1918 - 1945 12 19. Žuvo Žydronių k., Vilkaviškio apskr.

414. Černiauskas Vaclovas - Rytas, gimė Papėčių k. Miroslavo vlsč. 1927(?) - 1949.

415. Černius Juozas iš Eglebalių k. 1929 - 1950 09 11. Žuvo Girkantų k. Mincevičiaus sodyboje.

416. Česaitis Vladas iš Medvėnų k. Balbieriškio vlsč. 1921 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolės apskr.

417. Česna Petras. 1919 - 1945. Palaidotas Mikališkės k.

418. Česnavičius Jonas. Perkūno rinkt.

419. Česnavičius Sigitas - Studentas. 1925 - 1947 12 27. Žalgirio rinkt.

420. Čiaušonas Bronius - Genys, gimęs Kaušių k. Vilkaviškio vlsč. Vytauto rinkt.

421. Čibirka Albinas, iš Aukšt. Išdagų k. 1918 - 1945 07 17. Žuvo Kurynėje prie Novos upės.

421. Čibirka Andrius - Tėvukas, Dobilas(?) ? - 1947 05 31. Žuvo prie Stainiškės k.

422. Čibirka Motiejus, Antano s. - Bijūnas iš Krūvelių k. K. Rūdos vlsč. 1921 - 1947 07 21. Žuvo Senųjų Būdviečių k. patekęs į pasalą.

423. Čirvinskas Viktoras - Kralikas iš Gavaltuvos k. Sasnavoss vlsč. 1921 - 1947.

424. Čiuoderis Vincas - Balandis iš Surgučių k. 1928 - 1947 12 24. Žuvo Guobų k.

425. Čiupkevičius Petras iš Molupio k., Sasnavos vlsč. 1926 - 1945. Žuvo Beliūno raiste(?) Palaidotas Mikališkės k.

426. Čiuplys Jonas - Zylė iš Azavos k. 1919 - 1947 12 26. Žuvo Smalnyčėnų k. pas Ferensą.

427. Čiužiūnas Bronius. ? - 1946 10 22. Žalgirio rinkt.

428. Čižeika Jonas - Stepas iš Kybartų. ? - 1947 09 24 Žuvo prie Veiverių.

429. Čižikas Alfonsas - Ąžuolas (?) ? - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

430. Čižikas Petras - Ąžuolas (?) iš Raudiškių (?) k. Krosnos vlsč. 1920 (?) - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

431. Dabašinskas Jonas - Tarzanas iš Pavasakės k. 1924 - 1946.

432. Dabrišius Liudvikas - Kareivis iš Opšrūtų k. 1924 - 1946.

433. Dabulevičius Kęstutis - Kęstas, gimė Žiūronių k.

1920 - 1947. Žuvo Padvariškių k. Žuvo kartu su S. Mauruku.

434. **Dabulevičius Vincas**, iš Simno. 1925 - 1947.

435. **Dabulis**. Žuvo Gluosnykuose (Šaulėnuose?).

436. **Dadurkevičius Mindaugas - Karys**, iš Saulėgražų k. 1932 - 1951 02 01. Žuvo Pakruopiškių k.

437. **Dagilis Kazys - Dėdžius** iš Jonučių k. ? - 1950.

438. **Dagilis Petras - Šakalas** iš Jonučių k. ? - 1947.

439. **Dagilis Petras - Žaibas**. ? - 1947 01 29. Žalgirio rinkt.

440. **Dailidė Urbonas, Urbono s. - Tauras** iš Pervasninkų k. Kidulių vlsč. ? - 1951 02 16.

441. **Dailidūnaitė Albina** iš Mačiūnų k. 1926 - 1945 05 13. Sužeistą stribai sudegino.

442. **Dailyda Valentinas - Garnys** iš Gėnteriškių k.

443. **Daineliai (du broliai)** iš Zubų k. Žalgirio rinkt.

444. **Dainelis Valentinas - Jūrinykas**, gimė Valių k. Jankų vlsč. ? - 1949 03 09.

445. **Dainys** iš Kuonio k. Užmuštas per tardymus.

446. **Dambauskas Albinas - Žaibas** iš Vidgirių k. 1920 - 1947.

447. **Dambauskas Bronius - Putinas** iš Girkantų k., Kalvarijos vlsč. 1926 - 1947.

448. **Dambauskas Jeronimas - Ąžuolinis** iš Pakrantiškių k. Kalvarijos vlsč. 1917 - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

449. **Dambauskas Klementas - Tauras** iš Pakrantiškių k. Kalvarijos vlsč. 1920 - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

450. **Dambauskas Vincas, Tomo s. - Jaunutis, Žvejys** iš Kamšų, Rudaminos vlsč. 1924 - 1952 04 19. Žuvo Būdviečio k. Du broliai žuvo Kalniškės mūšyje.

451. **Dambrauskas Feliksas** iš Marčiukinio k. Liudvinavo vlsč.

452. **Dambrauskas Vitas - Liūtas** iš Girkantų k. Kalvarijos vlsč. 1928 - 1947.

453. **Damijonaitis Justinas** iš Barzdų k. 1928 - 1945 05 06. Žuvo Bagotojoj.

454. **Damijonaitis Selestinas** iš Stugučių k. Barzdų vlsč.

455. **Daminaitis Vincas** iš Nendriniškių k. Marijampolės vlsč. ? - 1952 06 03.

456. **Danielius** iš II Girninkų k. ? - 1945. Žuvo Kazlų Rūdos miške.

457. **Danilevičius Kostas - Atenstyrius**, gimė Išlandžiuose 1927 - ? Kauno veterinarijos akademijos klausytojas.

458. **Danisevičius Juozas** nuo Lekėčių.

459. **Danusevičius Juozas - Gorila**. ? - 1947 01 06. Žalgirio rinkt.

460. **Dapkevičius Alfonsas** iš Suvalkėlių k.

461. Daubara Pranas - Liūtaširdis. 1932 - 1952 01 21. Vytauto rinkt. eilinis.

462. Daubaras Feliksas - Sakalas iš Baltrakio k.

463. Daublevičius Stasys iš Mockų k. Balbieriškio vlsč. 1914 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolės apskr. Būrio vadas.

464. Daugėla Antanas - Dramblys iš Girninkų k. 1927 (?) - ?

465. Daugėla Bronius - Dragūnas iš Stanaičių k. 1927 - 1950.

466. Daukša Klemensas - Tušas gimė Kairynėlių k. Kėdainių apskr. 1916 - ? Inžinierius. Nuteistas kalėti 1946 m.

467. Daunoras Kazys iš Liojiškių k. 1890 - 1945 Nukankintas kalėjime.

468. Daunoras V. - Kelmas. Geležinio Vilko rinkt.

469. Dėdinas Petras iš Pentiškių k. Lukšių vlsč. Sužeistas Zyplių ligoninėje mirė.

470. Degutis Kazys - Raginis, Liekana, Barzda iš Didžiųjų Zoriškių k. Sasnavoss vlsč. 1907 - 1946 06 14.

471. Degutis Pijus - Kęstutis iš Gintautų k. ? - 1952 06 24. Žuvo prie Kalvarijos.

472. Deltuva Leonas - Švogeris iš Klevinės k. 1926 - 1947

473. Dembinskas Juozas iš Padovinio k. 1919 (?) - ?

474. Demikis Jonas - Eumas, Almas, gimė Kuktiškių k. Marijampolės apskr. 1918 - 1946 02 24. Žuvo Pužiškių k. Kuopos vadas.

475. Demikis Vincas, Vinco s., gimė Dambraukos k. Sasnavoss vlsč. 1913 - 1946.

476. Derenčius Vincas.

477. Dereškevičius Antanas - Vanagas iš Egliniškių k. K. Rūdos vlsč. ? - 1947 06 25. Žalgirio rinkt.

478. Dėrius Antanas iš Navininkų k. 1920 - 1946.

479. Dičpinigaitytė Damutė - Laimutė iš Kazlų Rūdos. ? - 1946 06 03. Žuvo Pagraižio miške.

480. Didbarzdas Viktoras. 1924 - 1947 06 30. Žuvo Kalvarijoje.

481. Didvalis Gediminas - Bijūnas.

482. Didvalis Vitas - Vidginas, iš Marijampolės. 1929 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

483. Dimša Kostas, iš Žvikelių k. 1923 - 1945.

484. Dinka Julius, iš Gudelių k. K. Degučio būrio partizanas.

485. Diškevičius Alfonsas iš Kirmėliškių k. 1929 - ?

486. Dobilas Juozas - Piršlys, Perkūnas, iš Mergašilio k. Igliškėlių vlsč. 1921 - 1947 01 17. Žuvo Obelinės miške. Raišupio mūšio dalyvis.

487. **Dobilas Vincas.** 1917 - 1945 11 22. Žalgirio rinkt.

488. **Donelaitis Jonas** iš Kriaušaičių k. Šakių raj.

489. **Drangilis (Dranginis?) Adomas** iš Rudėnų k. Gudelių vlsč.

490. **Dranginis (Dragnys) Vincas** iš Rudėnų k. Gudelių vlsč. 1909 - ? K. Degučio būrio vado pavaduotojas.

491. **Dranginis (Drangilis?) Motiejus** iš Rudėnų k. Gudelių vlsč.

492. **Draugelis Matijošius** iš Molupio k. ? - 1944 (1945 ?). 07. Sušaudytas rusų.

493. **Draugelis Vytautas - Riešutas** iš Svetlicos k. 1926 - 1947 06. Žuvo netoli Skardupių.

494. **Drulia Antanas** iš Pavytės k. ? - 1946. Užmuštas Kauno saugume.

495. **Drulia Jonas** iš Pavytės k. ? - 1946.

496. **Drulia Juozas,** gimė Pavytės k. Garliavos vlsč. 1917 - 1945. Žuvo Rinkūnų k. Garliavos vlsč.

497. **Drulia Viktoras** iš Pavytės k. 1915 - 1946.

498. **Drunga Zigmas - Šernas, Mykolas - Jonas, Garulis** iš Išlaužo. 1904 - 1946 07 24. Žuvo Agurkiškėse prie Jankų Tauro apygardos vadas.

499. **Dubinskas Viktoras** iš Valių k. 1923 - 1985 (?) Mirė grįžęs iš lagerių.

500. **Dūdonis - Briedis** nuo Jankų.

501. **Dūdonis Bronius, Juozo s. - Gegutė.** Geležinio Vilko rinkt. rezervinio būrio Saulėtekis (Skriaudžiuose) vadas. Suimtas su kitais 1947 09 19 - 21 d.

502. **Dūdonis Juozas - Barsukas** gimė Aukšt. Rūdos k. 1925 - 1947 01 22. Žuvo Aukštos Rūdos k.

503. **Dulbys Adolfas - Ulonas, Bitė** iš Balsupių k. ? - 1947 07 21. Žuvo Balsupiuose.

504. **Dulinskas Juozas - Margis,** gimė Gudelių k. Marijampolės apskr. 1910 - ? Nuteistas kalėti 1946 m.

505. **Dulskis Antanas - Pipiras.** 1912 - 1946 03 06. Žalgirio rinkt.

506. **Dulskis Juozas** nuo Jankų.

507. **Dulskis Vincentas - Žaibas** iš Viltrakių k. 1927 - 1948

508. **Dumbliauskas Juozas** iš Luksnėnų k. 1909 - 1945.

509. **Dumbliauskas Vaclovas** iš Radžiūnų k. ? - 1947.

510. **Dumčius Jurgis,** gimė Padovinio k. 1924 - 1946 02 14. Žuvo Padovinio k.

511. **Dumkus Vincas** iš Ramanavo k.

512. **Duoba Bronius - Žandaras** nuo Jankų, iš Maliejiškės k. ? - 1946. Žuvo rudenį kartu su Vitu Zavecku Zaveckų k. Šakių raj.

513. Durneika Antanas - Žvirgždas iš Daukšių. 1929 - 1947 12 23(?). Žuvusiam stribas nukirto galvą.

514. Eglinskas - Liepsna. ? - 1947. Žuvo Girninkuose Birutės rinkt. 52 būrys.

515. Eidukaitis Antanas. 1922 - 1946. Palaidotas Stalionyse.

516. Eidukaitis Vincas - Audrūnas iš Kybartų. ? - 1949 11 17. Žuvo Sūsnininkų k. Vytauto rinkt. partizanas.

517. Eidukevičius Gediminas - Šturminukas.

518. Eimutis Jonas - Žirgas. ? - 1947 08 29. Žalgirio rinkt.

519. Eimutis Juozas nuo Lekėčių. Žalgirio rinkt.

520. Endziulis Juozas (žr. Andziulį).

521. Ensdalchė (Jonsdalchė) - Inkaras. ? - 1948 09 05. Vokietis. Žalgirio rinkt.

522. Enziulaitis (Endriukaitis) Vytautas - Svajūnas iš Bliuviškių k. Griškabūdžio vlsč. ? - 1947 12 27.

523. ***Francas. Bagotosios partizanas, vokietis, vienas iš 7 vyrų, 1946.06.15 žuvusių Meilingiryje. Tarp jų buvo dar vienas vokietis.

524. Gabana Antanas. Suimtas. Miręs.

525. Gabrevičius Antanas - Kulka iš Dambravos k. 1921 - 1945.

526. Gadulis Vincas - Miškinis.

527. Gaidukas iš Gudeliškės k.

528. Gaigalas Steponas. 1910 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojų mūšyje.

529. Gailiūnas Gediminas iš Paluobių k. ? - 1945 05 13. Žuvo Liepakojų k.

530. Gailiūnas Jonas.

531. Gailiūnas Pranas nuo Lekėčių iš Termėnų k. ? - 1945 05 12. Žuvo Valkų mūšyje. Palaidotas Staliorių kapinėse.

532. Galeckas Kostas. Žuvo prie Gižų.

533. Galeckas Vitas. 1923 - ? Žuvo apie Gižus.

534. Garbaravičius Klemensas - Ąžuolas iš Pužiškių k. Šilavotos vlsč. 1919 - 1947. "Kovos keliu" darbuotojas.

535. Garliauskas Justinas gimė Mokoluose. 1928 -? Kauno universiteto studentas.

536. Garmus Albinas - Pavasaris iš Paduoblio k. Prienų apskr. ? - 1946.

537. Garmus Vincas iš Paduobio k. Prienų apskr. 1926 - 1994. Buvo suimtas. Kalėjo Vorkutoje. Grįžo.

538. Garnatavičius Albinas - Vilkas gimė Meškučių k. 1924 - 1947 10 21. Žuvo Meškučių k.

539. Garudis Antanas. ? - 1945. Žalgirio rinkt.

540. Gasčiulis Juozas - Dagilis, Savanoris iš Bardauskų

k. 1929 - 1949 02 04. Kęstučio tėvūnija.

541. Gasčiulis Vincas - Mėnulis, Girinis iš Bardauskų k. 1925 - 1949 12 03. Kęstučio tėvūnija.

542. Gataveckas - Benius, Verpetas nuo Kybartų ? - 1952 01 10. Žuvo Trilaukio k.

543. Gavėnas Adomas - Jurginis iš Bartininkų vlsč 1916 - 1947.

544. Gavėnas Vytautas - Vampyras, Granitas gimė Ožkasvilių k. 1922 - 1950 02 09. Žuvo Vyžaidų k. Vytauto rinktinės vadas.

545. Gavėnas Vladas - Tarzanas iš Ožkasvilių k. 1917 - 1945 06 25.

546. Gavrinas Antanas - Strazdas iš Naudžių k. 1921 - 1947 01 29. Žuvo I Girninkų k.

547. Gebas (Gibas?) Leonas - Eglė iš Želsvos (?).

548. Gebas Andrius iš Juodųjų Šaltinių k. Liudvinavo vlsč. 1919 - 1946.

549. Gebas Jonas iš Juodųjų Šaltinių k. Liudvinavo vlsč. 1920 - 1946 03 14 (19 ?). Žuvo savo namuose. Užkastas Liudvinave.

550. Gelažius Jonas - Genys iš Menkupių k. 1914 - ? Suimtas 1946m. Miręs.

551. Gelbudienė. K. Rūdos mokytoja.

552. Gelbuta Julius. Buvęs stribas. Suimtas 1948 01 06.

553. Gelčys Jonas - Perkūnas iš Kalvių k. 1920 - 1945 Viesulo būrys.

554. Gelčys Juozas iš Pociūnų k. Prienų vlsč. Viesulo b.

555. Gelčys Jurgis - Zuikis iš Kalvių k. 1926 - 1949. Viesulo būrys

556. Gelgota Jonas, Čigonas iš Padvyžupio k. Liubavo vlsč. 1916 - 1945 žuvusį, Liubavo stribai jį užkasė Sakalausko lauke ir užminavo.

557. Germanavičius Albinas iš Maštarėlių k. Krokialaukio vlsč. 1928(?) - ? Žuvinto palių partizanas.

558. Geršulis (Keršulis ?) Vitas - Gluosnis iš Maišymų k. Rudaminos vlsč. 1921 (1922) - 1947 02 06 (05?). Žuvo Žnicos (?) k. Krosnos vlsč. Šarūno adjutantas.

559. Gerulaitis Antanas nuo Lekėčių . ? - 1945.

560. Gerulis Algirdas - Šaulys iš Šiauliškių k. Prienų raj. 1930 - 1952. Geležinio Vilko rinkt.

561. Gerulis Vincas - Tvorelė iš Šiauliškių k. 1920 - 1946.

562. Gesleris. Kartu su Ūku iššaudė savo būrio partizanus. Išvykęs į Vokietiją (?)

563. Gicevičius Antanas - Vanagas iš Siberijos k. 1913

- 1946 06 03. Žuvo Grybinės mūšyje.

564. **Giedraitienė Birutė - Palma.**

565. **Giedraitis.** Suimtas partizanas.

566. **Giedraitis Vincas - Šaka.** 1923 - ? Iš Lakūno b.

567. **Ginkus Algirdas** iš Paverknių k. Jiezno vlsč. ? - 1946 (?).

568. **Ginkus Juozas** iš Paverknių k. Jiezno vlsč. 1945m. stribų gyvas nukryžiuotas prie svirno ir sudegintas.

569. **Girininkas Jonas - Levas** iš Šunskų k. ? - 1946.

570. **Gliaubičius - Nemunas, Atlantas** iš Igliaukos. 1911 - ?

571. **Glinskis Vitas - Ainis** iš Sardokų k. 1927 - 1948.

572. **Glušinskas Juozas.** ? - 1945.

573. **Gontis - Alekseika.** Neifalto būrio vadas. Lietuvos kariuomenės leitenenatas. Vėliau - mokytojas.

574. **Gorgin Peter - Peteris.** Žuvo Valavičiuose pas Brazaitį.

575. **Grabauskas.** ? - 1945. Žalgirio rinkt.

576. **Gradis Vincas - Lemonas** iš Gulmanio (?) k. Marijampolės apskr. ? - 1946 ?

577. **Grajauskas Juozas - Audra** ? - 1949 08 06. Žalgirio rinkt.

578. **Gražys** ? - **Geležinis Vilkas** nuo Šilavoto.

579. **Greblikas Kazys - Gegutė, Šakalas,** gimė Narto k. (Meškučiuose?) 1913 - 1949 01 20. Žuvo Liepynuose. 1946 m. vadovavo Priemiesčio legiono būriui.

580. **Greičius Vytautas - Štrausas** iš Plieniškių k. Šakių vlsč. 1924 - 1948 09 19. Žuvo Gelgaudiškio apyl.

581. **Grigas (Grigaitis) Stasys - Aras, Erelis** iš Gais(t)rių k. ? - 1945 11 20. Žuvo prie Bagotosios k. Žilvičio būrio vadas.

582. **Grigonis Vincas - Leopardas** iš Vartų k. 1926 - 1949.

583. **Grigutis.** Žalgirio rinkt.

584. **Grikiečiai (broliai)** iš Starkų k. Žuvo Starkų k. pas Jakštį.

585. **Grikietis Antanas - Slapukas, Vidmantas** iš Dumčių k. Pilviškių vlsč. 1925 - 1952 01 21. Vytauto rinkt. vadas.

586. **Grikis Zigmas - Varnas.** ? - 1946 11 10. Žalgirio rinkt.

587. **Grincevičius Jonas - Negras** iš Žemaitijos. 1927 - 1948. Žuvo su Pavilioniu - Rytu.

588. **Griška Juozas - Aušra.** ? - 1948.

589. **Griškonis** iš Obelijos k. Miroslavo vlsč. 1924 - ?

590. **Griškonis Jonas - Kėkštas** iš Paberžynės k. 1902 - 1946.

591. **Griškonis Petras - Rytas** iš Sparvinių k. 1924 -

1947 10 06. Žalgirio rinkt.

592. Griškonis Valius iš Paberžynės k. 1926 - 1946.

593. Griškonis Vitas iš Papartėlių k. Lakūno b.

594. Grubys Leonas. Iš Lakūno b.

595. Gruodis Vincas - Žilvitis iš Kūlingės k. 1925 - 1947.

596. Gruzinskas Vitalijus - Berželis iš Giraitės k. Simno vlsč. 1921 (?) - 1945 05 16. Žuvo Kalniškės mūšyje.

597. Grybauskas Vytautas - Žydrūnas iš Purviniškių k. 1928 - 1949.

598. Grybinas Aleksandras - Faustas iš Karčrūdės k. 1920 - 1949 09 28. Žuvo Altoniškių miške Kauno raj. Apygardos vadas.

599. Grybus Jonas. Žalgirio rinkt.

600. Gudaitis Antanas - Perkūnas. ? - 1946 06 12. Žalgirio rinkt.

601. Gudaitis Antanas - Ulonas. ? - 1947 07 10. Žalgirio rinkt.

602. Gudaitis Antanas - Žvirblis iš Baganskų k. ? - 1948 02 11. Būrio vadas.

603. Gudaitis Jeronimas - Šernas iš Šikutiškių k. Jankų vlsč. 1920 - 1945 01 04.

604. Gudaitis Jonas. ? - 1945 07 28. Žalgirio rinkt.

605. Gudaitis Kazimieras - Maksimas iš Sarginės k. Šilavoto vlsč. 1919 - 1945. Žuvo Pajiesio k. Veiverių vlsč. Šiaurio b.

606. Gudauskas Antanas - Ryšininkas iš Išlaužo k. 1927 - 1945.

607. Gudauskas Juozas - Balandis iš Išlaužo k. 1920 - 1948.

608. Gudauskas Kazys - Varnas, Vaidila gimė Bebruliškių k. 1916 - 1948. Žuvo Gražučių k.

609. Gudelevičius Antanas - Šarka.

610. Gudėnas A. Geležinio Vilko rinkt.

611. Gudiškis Jonas nuo Lekėčių.

612. Gudynas Antanas - Speigas, Spindulys iš Živavodės k. 1920 - ?

613. Gudynas Leonas - Žilvitis iš Živavodės k. ? - 1946.

614. Gudynas Motiejus - Žaibas iš Mikališkės k. Igliškėlių vlsč. 1926 (?) - 1946.

615. Gudynas Vacius - Papartis iš Živavodės k. 1925 - 1947 02 06. Žuvo Išlauže.

616. Gudynas Vincas - Daumantas. 1920 - ? Prienų raj. partizanas.

617. Gudynas Vytautas - Papartis iš Gustaitynės k.

1922 - 1947

618. Gudynas Vytautas-Petras - Spindulys (?) iš Jiestrakio k. 1929 - 1952 02 07. Žuvo Šiauliškių k.

619. Gulbinas iš Ilgakiemio k. ? - 1946. Žuvo Pakuonio vlsč.

620. Gulnynas iš Varnamiškių.

621. Gumauskas Algimantas - Balandis iš Liepynų k. 1924 - 1951 04 06. Žuvo Igliaukos mst.

622. Gumauskas Leonas - Vilkas iš Bebruliškių k. Suimtas 1946 09 28.

623. Gumauskas Vincas - Gailius iš Pamargių k. 1909 - 1945.

624. Guogaitė Onutė. Perlaidota Jankų miške.

625. Gurevičius Antanas - Sakalas. ? - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

626. Gurevičius Juozas - Tankas. Eumo kuopos būrio vadas.

627. Gurevičius Stasys - Nykštukas iš Senabūdžio k. 1918 - 1951. Žuvo Augustavo miške, Lenkijoje. Būrio vadas.

628. Gurevičius Vincas - Ateitis iš Giluišių k. 1920 - 1947 06 13. Žuvo Menkupių k. pas Pupką.

629. Gurevičiūtė - Gėlė.

630. Gustainis Antanas iš Kūjų k. Kazlų Rūdos vlsč. 1930 - 1951. Žuvo Šiaudinių k. Lukšių vlsč.

631. Gustainis Vincas - Ainis gimė Pakardokio (?) k. 1926 - 1949 03 10. Žuvo Braziūkuose.

632. Gustaitis Algimantas - Kimas gimė Obelinės k. Sasnavos vlsč. 1928 - 1947 03 27. Suimtas 1946 07 23. Sušaudytas. Vytenio būrio vado adjutantas. Generolo Gustaičio sūnėnas.

633. Gustaitis Andrius - Karvelis iš Kazlų Rūdos. 1930 - 1951.

634. Gutauskas iš Daukšių k. Gudelių vlsč. Karklo gr. partizanas.

635. Guzikas Juozas - Durtuvas iš Vištyčio. 1924 - 1947 11. Žuvo Anšlaukio k. Pajavonio vlsč.

636. Guzulaitis Viktoras - Žiedas. ? - 1948 08 22. Sužeistas ligoninėje nusižudė.

637. Guzulaitytė Pranutė iš Staliorių k. Lukšių vlsč. ? - 1949 05 17. Viktoro sesuo.

638. Gvaldys Antanas - Robinzonas gimė Digrių k. 1923 - ?

639. Gvaldys Juozas - Putinas gimė Digrių k. 1923 (1924) - 1947. Žalgirio rinkt.

640. Gvaldys Stasys - Riešutas gimė Digrių k. 1928 - ?

641. Gylys Aksaveras - Aitvaras iš Stanaičių k. 1919 -

1947. Žuvo Armoniškių k. Garliavos vlsč.

642. **Gylys Jonas** iš Molupio k. ? - 1945.

643. **Gylys Juozas** iš Sarginės k. 1925 - 1945.

644. **Gylys Juozas - Audra, Vėtra (?)** iš Elžbietininkų k. 1922 - 1945.

645. **Gylys Juozas - Dagilis.** Perkūno rinkt.

646. **Hernas** (?) - 1946 04 23. Žuvo Žaliosios g. prie Vartų k. Lietuvos vokietis. Žuvo kartu su Audra ir Kelmu.

647. **Ilingas Oskaras - Oskaras** gimė Berlyne. 1927 - 1947 12 23. Vokietis karo belaisvis.

648. **Ilgūnas Jurgis - Šarūnas** iš Brastos k. Sasnavoss vlsč. 1918 - 1946 09.

649. **Ilgūnas Vincas** iš Brastos k. Sasnavos vlsč. 1902 - ? Pabėgo iš Kalinino karinės gamyklos į Lietuvą ir buvo perduotas karo tribunolui.

650. **Inca (?) Stasys.** ? - 1945 03. Žalgirio rinkt.

651. **Insoda Algirdas** iš Kūlokų k. 1931 - ?

652. **Insudas Antanas** iš Aštrulių k.

653. **Iršius Julius - Kėkštas** gimė Padovinio k. 1911 - 1950 Lietuvos vokietis.

654. **Iršius Vladas - Skroblas** gimė Padovinio k. 1916 - 1948 02 09. Žuvo Narvestavo k. Lietuvos vokietis. Žuvo kartu su J. Zaliecku. Kėkšto brolis.

655. **Išganaitis Antanas - Barsukas** iš Būdviečių k. 1924 - ? Geležinio Vilko rinkt.

656. **Išganaitis Juozas - Kryžiuotis, Dėdė** iš Brastos k. 1918 - 1946 (?). Žuvo Gluosnykų k.

657. **Išganaitis Klemensas - Sūnus** iš Šilavoto vlsč. 1929 - 1949 06 06. Žuvo prie Pakuonio.

658. **Išganaitytė Ona (Anelė?) - Valytė** gimusi Laukelių k. Šilavoto vlsč. 1926 (?) - 1946. Išganaičio - Dėdės sesuo. Geležinio Vilko rinkt. štabo ryšininkė.

659. **Ivanauskas Jonas - Žemaitis.** Žalgirio rinkt.

660. **Ivanavičius Vitas, Jurgio s. - Mažytis** gimė Būdviečio k. Liubavo vlsč. 1928 - 1950 04 11.

661. **Ylius Antanas - Vilkas** iš Kėdainių apskr. 1909 - 1994. Tauro partizanų apygardos įkūrėjas, suimtas 1945 m.

662. **Jacevičius Vincas - Žaibas.** ? - 1946.

663. **Jakaitis Jonas** iš Norkūnų k. Kidulių vlsč.

664. **Jakaitis Vincas.** Žalgirio rinkt.

665. **Jakas Juozas - Kėkštas.** 1918 - 1947.

666. **Jakimavičius Bronius** iš Mikališkių k. 1922 - 1946 06 20. Žuvo Jakimavičių k. Tekoriaus beržyne.

667. **Jakštas - Beržas** iš Telšių.

668. **Jakštas Jonas** iš Egliniškių k. Kazlų Rūdos vlsč. Karklo būrio skyriaus viršininkas.

669. **Jakštys Antanas** iš Ožkinių k. Lukšių vlsč. 1927 - 1945 04 30. Žalgirio rinkt.

670. **Jakštys Juozas - Tarzanas** iš Ožkinių k. 1925 - 1947 01 01. Žuvo Alksnėnuose. Kuopos vadas.

671. **Jakštys Sigitas - Spindulys** iš Šunkarių k. Jankų vlsč. 1929 - 1950 09 12. Žuvo Laušgirio miške.

672. **Jakštys Stasys, Kazio s. - Katinas** iš I Girninkų k. 1912 - 1948. Ąžuolo būrio vadas.

673. **Jakštys Vytas (Viktoras) - Žilvitis** iš Totorvydžių k. 1926 - 1947.

674. **Jakučionis Romas** iš Pajiesio k. 1927 - 1947.

675. **Jaloveckas Stasys - Mindaugas**. ? - 1949 02. Žalgirio rinkt.

676. **Jaloveckas Stasys, Juozo s. - Kiškis** iš Jūrės k. 1926 - 1947. Arlausko b. vadas.

677. **Janavičius Jonas** iš Verstaminų k. 1916 - Lakūno b.

678. **Jančė Algirdas - Aidas**. Perkūno rinkt.

679. **Jančė Jonas - Kovas**. Perkūno rinkt.

680. **Jančė Liudvikas**. Perkūno rinkt.

681. **Jančiauskas Algis - Vyturėlis** iš Sangrūdos. 1928 - 1950. Mirė Vorkutoj.

682. **Jančiauskas Vincas - Lakūnas** iš Papėčių k.

683. **Janisevičius** iš Kaimelių k. Lazdijų raj. Žuvo Akmenių k. Lazdijų raj.

684. **Jankauskas**. ? - 1946. Žuvo Kampiškių k. Buvęs mokytojas nuo Jankų.

685. **Jankauskas**. Geležinio Vilko rinkt.

686. **Jankauskas Danielius - Pypkė** gimė Marijampolėje Šarūno b.

687. **Jankauskas Jonas** gimė Gyviškių k. ? - 1945 (04 25?). Žuvo Beliūno raiste?

688. **Jankauskas Jurgis** gimė Gyviškių k. 1925 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

689. **Jankauskas Kostas, Kosto s. - Vikeris** gimė Miklasių k. Būdviečio vlsč. 1927 - 1952 04 19. Žuvo Būdviečio k. Būrio vadas.

689. **Jankauskas Petras - Pavasaris** iš Kušliškių k. 1923 - 1949 05 12. Žuvo Žalių k. Sasnavos vlsč.

690. **Jankauskas Sigitas - Keleivis** iš Žirniškių k. 1928 - 1952 06 16. Sušaudytas.

691. **Jankauskas Vaclovas - Naras** iš Brastos k. Sasnavoss vlsč. ? - 1948 04 19. Žalgirio rinkt.

692. **Jankauskas Vincas - Karklas, Žilvitis** iš Varnupių k.

693. **Jankevičius Juozas**. ? - 1945 Žuvo Žuvinto ež.

694. **Jankūnas - Daina** iš Kauno. ? - 1947 09. Žuvo

Armoniškių k. Garliavos vlsč. Žalgirio rinkt.

695. **Jankus** iš Veiverių vlsč. ? - 1945.

696. **Jankus Petras - Vanagas** iš Pabartupio k. Veiverių vlsč. 1916 (?) - 1949 03.

697. **Janulevičius Antanas.** Perkūno rinkt.

698. **Janulevičius Jonas - Šaulys.** ? - 1945.

699. **Janulis Albinas** iš Būdnykų k. 1922 - 1948.

700. **Janušaitis Algirdas** iš Skardupių. 1946. m. dingęs be žinios.

701. **Janušaitis Juozas - Bitinėlis** gimė Tarpučių k. Marijampolės apskr. 1922 - ? Mokytojas, suimtas 1947 m.

702. **Januševičius Zigmas.** ? - 1945 01 11. Žalgirio rinkt.

703. **Januška Antanas.** Perkūno rinkt.

704. **Januška Juozas** iš Liudvinavo. 1920 - ?

705. **Januškaitis Algirdas - Pelėda** gimė Skardupių k. ? - 1945. Nužudytas saugume.

706. **Januškaitis Bronius - Jaunius** iš Šilbalių k. Vilkaviškio raj. ? - 1947 (1948). Žuvo Virbaly.

707. **Janzulis (Andziulis?) Justinas, Antano s. - Agronomas** iš Janzuliškių (?) k. Šakių apskr. 1921 (?) - 1947 01 22. Žuvo Aukštosios Rūdos k.

708. **Jaras Kazimieras.**

709. **Jarmala Antanas.** 1926 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

710. **Jarmala Vladas - Ąžuolas.** Perkūno rinkt.

711. **Jarmalavičius Alfonsas.** 1924 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

712. **Jaromavičius Antanas.**

713. **Jarumbavičius Jonas** iš Gavaltuvos k. Sasnavos vlsč. 1926 - ?

714. **Jarusevičius Jonas.**

715. **Jarusevičius A. - Klevas.** Perkūno rinkt.

716. **Jasaitis Antanas - Dobilas** iš Gelgaudiškio 1928 - 1947. Žuvo prie Kidulių k.

717. **Jasaitis Justinas - Naktelė** iš Kauno. ? - 1948.

718. **Jasaitis Vincas - Kaštonas.** 1913 - 1947 05 23. Varno b.

719. **Jasevičius Česlovas - Beržas** gimė Jodeliškių k. (Lenkija). 1929 - ?

720. **Jasinauskas Juozas - Gervė** iš Išlandžių k.

721. **Jasulaitis Jonas - Perkūnas.** 1920 (?) - ? Turklio brolis. Suimtas 1947 m. Miręs Pečioros lageryje.

722. **Jasulaitis Juozas - Turklys, Kazokas** iš Bubių k. 1918 - 1947 01 04. Žuvo prie Veiverių Žalgirio rinkt. vadas.

723. **Jaškevičius Juozas - Žandaras** iš Dambraukos k.

1924 - 1945

724. **Jauckus Petras, Juozo s.** iš Patrakymių k. Kalvarijos vlsč. 1902 - 1947 08 23. Žuvo Sūsninkų miške.

725. **Javanavičius Vitas - Mažytis** iš Būdviečių k. 1928 - 1949.

726. **Jeremičius (Eremičius?) Kazys** gimė Saltininkuose 1908 - ?

727. **Jeznys Bronius - Šermukšnis.** 1927 - 1947. Geležinio Vilko rinkt.

728. **Jodauga Aleksandras** iš Stebulių k. Susisprogdino ant Dusios ežero kranto, čekistų apsuptas.

729. **Jogys Dominykas** iš Alksnėnų k. 1891 - 1945 08. Žuvo per Palių "valymą".

730. **Jokubinskas Kęstutis - Gintaras.**

731. **Jonika Klemensas - Riešutas** iš Šiauliškių k. Prienų raj. Geležinio Vilko rinkt.

732. **Jonikaitis Jonas - Vairas.** ? - 1949 11 11. Žalgirio rinkt.

733. **Jonikis Jonas** iš Mišinkės k. Plokščių vlsč. Žuvo prie Plokščių.

734. **Jonkaitis Albinas - Meška** iš Kancavos k. 1921 - 1945.

735. **Jonkaitis Justinas** iš Santakos k. ? - 1945.

736. **Jucevičius Vincas - Žaibas** iš Kaukų k. Alytaus raj. 1920 (?) - 1947.

737. **Judickas J.** Geležinio Vilko rinkt.

738. **Jukelis Valentinas, Kazimiero s.** iš Elzbiecinkos k. 1928 - 1946. Tėvo-stribo nušautas Prienų miške.

739. **Juknelis Petras - Deimantas, Pasienietis, Petras** iš Žaidaklos k. 1929 - 1952 05 20. Žuvo Laibikių k. Nusišovė, išduotas Kabelio.

740. **Jundila Antanas - Naras** iš Gražučių k. 1919 - 1949 03 07. Žuvo Garančiškių k. Prienų raj.

741. **Jundila Vytautas - Jaunutis** gimė Gražučių k. Igliškėlių vlsč. 1922 - 1948 03 03. Žuvo Dambravos k.

742. **Junelis Leonas** iš Šeštokų. 1925 - 1945. Išmestas desantu, po savaitės žuvo prie Simno.

743. **Juočys Juozas** iš Pakumpio k. 1916 - 1945.

744. **Juočys Kazimieras - Šatas** iš Pakumpiškių k. 1925 - 1946 02 22.

745. **Juočiūnas Juozas** iš Prienų. ? - 1946.

746. **Juočiūnas K.** Geležinio Vilko rinkt.

747. **Juodis Albinas.** 1930 - 1950.

748. **Juodis Algirdas - Merkys, Vermachtas** iš Klebiškių k. Prienų raj. 1924 - 1947 07 15. Žuvo Ašmintos k. prie Pakuonio.

749. Juodis Jonas. 1933 (?) - ?

750. Juodis Juozas - Ungurys iš Kėbliškių k. 1927 - 1948.

751. Juodis Leonas, Antano s. - Klajūnas. Suimtas Kauno saugumo.

752. Juodis Motiejus. 1929 - ? Žuvo Margininkų k.

753. Juodis Vytas - Šarūnas iš Kėbliškių k. 1922 - 1949.

754. Juodkojis Liudvikas, Prano s. - Kariūnas iš Sausininkų k. Vilkaviškio raj. 1922 - 1949 10 19. Palaidotas Barzduose.

755. Juodsnukis Andrius - Spirgis iš Šilavoto vlsč. 1925 - 1945 07 17. Žuvo Prienų raj.

756. Juodsnukis Apolinaras - Garnys. Buvo niekinamas Sasnavoje.

757. Juodsnukis Benas iš Raižėlių k. Garliavos vlsč.

758. Juodsnukis Petras - Šeškas iš Šilavoto vlsč. 1922 - 1945 07 26. Žuvo Pakruopiškių k. Prienų raj.

759. Juodzevičius iš Gulbiniškių k.

760. Juodžbalis Jurgis iš Garliavos. ? - 1945 02 26. Arlausko b.

761. Juodžiukynas Jonas iš Putriškių k. Balbieriškio vlsč. 1925 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolės apskr.

762. Juozaitis Juozas.

763. Juozaitis V. - Vyturys. Geležinio Vilko rinkt.

764. Juozaitis Vitas - Žaibas iš Pajiesio k. Garliavos vlsč. 1929 - 1947 03 29. Žuvo Naudžių k.

765. Juozaitytė Marcelė iš Pajiesio k. 1926 - 1947.

766. Juraitis Kazys.

767. Jūrelė. ? - 1945.

768. Jūrelė - Naujokas iš Kauno. ? - 1947 09. Žalgirio rinkt.

769. Jurgaitis Albinas iš Dirvonų k. 1915 - 1947.

770. Jurgėla Pranas - Žvolnas. 1947 12 26 sužeistas pateko nelaisvėn, bet nieko neišdavė.

771. Jurgelaitis Jonas - Kardas. 1915 - 1947.

772. Jurgelaitis Jonas - Kardas iš Šopkėnų k. 1928 - 1946.

773. Jurgelevičius - Desantas.

774. Jurgutis - Slibinas iš Šakių raj. ? - 1947.

775. Jurkevičius Vytautas - Plaukas 1916 - 1946 08.

776. Jurkša. ? - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

777. Jurkša Antanas iš Jurkšų k. 1918 - 1945

778. Jurkša Stanislavas gimė Jurkšų k. 1922 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

779. Jurkšaitis Petras - Beržas iš Kuro k. nuo Lekėčių 1922 - 1951 05 21. Žuvo Rudžgirėje.

780. Jūronis Pranas.

781. **Justelytė Vitalija - Naktibalda.** 1924 - . Ryšininkė iš Balsupių. Suimta 1947 06 12.

782. **Juškaitis Petras** nuo Lekėčių.

783. **Juškauskas Aleksandras - Barsukas** gimė Saltininkuose. 1928 - ?

784. **Juškauskas Algirdas - Karklas** iš Kalesnykų k. Simno vlsč.

785. **Juškauskas Juozas** iš Kalesnykų k. Simno vlsč. Karklo brolis.

786. **Juškauskas Juozas - Mėnulis** gimė Klebiškių k. Prienų raj. 1926 - 1951 11. Sušaudytas Baltarusijoje.

787. **Juškauskas Valentinas** iš Zajilių k. ? - 1945.

788. **Juškauskas Vincas** gimė Vartų k. Krosnos vlsč. 1905 - ? Lakūno b.

789. **Juškevičius Juozas - Navickas Jurgis** iš Galiakaušių k. 1925 - 1945.

790. **Kabašinskas Vytautas - Litas** iš Birštono. ? - 1949 06 06. Žuvo Pakuony.

791. **Kabelskis Andrius - Aras.** ? - 1946.

792. **Kabišius Jurgis.** ? - 1945. Žuvo Padainupio k. Partizanas nuo Pažėrų k.

793. **Kačergis Jonas** iš Gudelių k. Veiverių vlsč. 1895 - ?

794. **Kadišius Pijus** iš Išlandžių. 1914 - ?

795. **Kaduševičius Vitas** iš Kirsnelės k. Žuvęs.

796. **Kaduškevičius Vacius** Eigulys. Žuvęs. Lakūno b.

797. **Kajackas Juozas - Strėlė** nuo Plokščių. 1918 - 1945 09 12. Žuvo Gelgaudiškio apyl.

798. **Kajokas Justinas - Varnas** iš Aguonės k. 1923 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

799. **Kajotas.** ? - 1945. Žuvo Eglynėlių miške. Žalgirio rinkt.

800. **Kaknevičius Jonas** iš L. Kirsnos k. 1922 - ?

801. **Kalaninkas ? Vitas** iš Rudelių k. 1911 - ?

802. **Kalašinskas Jonas - Ragaišis.** ? - 1945 07. 10 Žuvo Eglynėlių miške Žalgirio rinkt.

803. **Kalauskas - Garnys** iš Rekaviškių k. Sasnavos vlsč. 1915 - 1947 02 10. Žuvo Rikaviškių k. Sasnavoss vlsč.

804. **Kalauskas Antanas - Pistoletas** iš Pažėrų k. ? - 1949 10 29. Žuvo Papylvės k. Veiverių vlsč.

805. **Kalauskas Bronius** iš Pažėrių k. ? - 1945.

806. **Kalauskas Jonas** iš Pažėrių k. 1918 - 1945 02 26. Žalgirio rinkt. Arlausko b.

807. **Kalėda Stasys.** S. Saroko būrio partizanas.

808. **Kalinauskas Antanas** gimė Putriškių k. Igliškėlių

vlsč. 1921 - 1951. Geležinio Vilko rinkt.

809. **Kalinauskas Antanas - Kolumbas** iš Geležinių k. 1921 - 1951 02 12. Ąžuolo tėvūnija.

810. **Kalinauskas Gediminas - Neris, Gedas** iš Išlaužo k. ? - 1948.

811. **Kalinauskas Petras** iš Šunskų vlsč. ? - 1946.

812. **Kalinauskas Vincas - Varnas** iš Aukštosios k. 1922 - 1946.

813. **Kališius Petras - Pypkė**. 1924 - 1946. Nuteistas mirti.

814. **Kalvaitis Antanas** iš Kampinių k. ? - 1950.

815. **Kalvaitis Stasys** iš Kampinių k. ? - 1950.

816. **Kalvis Antanas** iš Garliavos. 1921 (?) -

817. **Kamarauskas Albinas** iš Juragių k. 1925 - 1950 . Žuvo Račelių k. Garliavos vlsč.

818. **Kamarauskas Kazys**. ? - 1945 05 23. Žalgirio rinkt.

819. **Kamėžis Vincas - Dobilas** iš Pošvintės k. Prienų vlsč. Viesulo b.

820. **Kaminskas** Vinco brolis. Perkūno rinkt.

821. **Kaminskas Algis**. 1934 - 1951. Vinco brolis.

822. **Kaminskas Jonas** iš Šedvygų k. Griškabūdžio vlsč. ? - 1946 10 22.

823. **Kaminskas Jonas - Šarūnas** iš Miknonių k. Daukšių vlsč. 1920 - 1945 06 30. Žuvo prie Liepakojų k.

824. **Kaminskas Juozas** iš Mačiuliškių k. 1927 (?) - 1946.

825. **Kaminskas Juozas - Rolandas** gimė Šedvygų k. Griškabūdžio vlsč. 1929 - 1948 10 09. Žuvo Kaupiškių k.

826. **Kaminskas Matas** iš Mačiuliškių k. 1928 (?) - 1946.

827. **Kaminskas Pranas - Kovas** iš Sasnavos vlsč. 1929 - 1950. Žuvo Dambavos k.

828. **Kaminskas Vincas** iš Pužiškių k. ? - 1945.

829. **Kaminskas Vincas - Vėjas**. Perkūno rinkt. būrio vadas.

830. **Kancevičius**. ? - 1946 09 19. Žuvo Liudvinavo vlsč.

831. **Kancierius Kostas** iš Janaukos k. ? - 1947.

832. **Kancierius Leonas** iš Pužiškių k. 1920 - ?

833. **Kandrotas P. - Šernas**. Geležinio Vilko rinkt.

834. **Kankevičius Juozas** iš Miškinių k. Lazdijų raj. 1932 ? - ? Žuvo prie Kapčiamiesčio.

835. **Kanopka Petras** iš Kirsnos k.

836. **Kapčinskas Juozas** iš Rudėnų k. ? - 1952. Geležinio Vilko rinkt.

837. **Kaptarauskas Mykolas** kilęs iš kaimo ties Raudonplyniu Žuvo prie Kajeckų.

838. **Karalevičius - Šarvas** iš Smilgių k. 1922 - 1947.

839. **Karalius Juozas** iš Pakumpio k. 1902 - 1947.

840. **Karalius Juozas - Giunteris** iš Daukšių k. 1908 - 1945. Žuvo III Palių "valymo" metu.

841. **Karalius Kazys** iš Bagrėnų k. Prienų vlsč. 1891 - 1946.

842. **Karalius Selemonas - Rambynas.** 1948 02 18 sužeistas pateko nelaisvėn, bet nieko neišdavė.

843. **Karalius V. - Plechavičius.** Geležinio Vilko rinkt.

844. **Karaliūtė Birutė - Laimutė** gimė Tabarų k. Kalvarijos vlsč. 1927 - 1948 06 13. Nukankinta kalėjime.

845. **Karasevičius Juozas - Erškėtis** iš Trempinių k. 1928 - 1948 09 01. Žuvo kartu su A. Leonavičium - Vyčiu.

846. **Karašauskas Juozas - Liepa** iš Sūsninkų. 1912 - 1947 12 23. Sužeistas, paimtas gyvas, mirė lageryje.

847. **Karauskas Juozas.** Perkūno rinkt.

848. **Karčiauskas Petras** iš Saltininkų k. 1923 - 1945.

849. **Kariśnas.**

850. **Kardišauskas Kazimieras** iš Pakusinių k. 1921 - 1949.

851. **Karpauskas.** ? - 1951 12 09. Žuvo Gabavos k. Marijampolės apskr.

852. **Karpauskas Antanas - Briedis** iš Obelinės k. 1925 - 1948.

853. **Karpauskas Antanas, Juozo - Kurtas** iš Serbentiškių k. Sasnavos vlsč. 1927 - 1951 12 09. Žuvo Guobų k., pas Bašinską.

854. ***Karpavičius,*** Abramavičiaus-Spyglio būrio partizanas.

855. **Karpavičius Antanas - Kurtas** iš Serbentiškių k. K. Rūdos raj. 1930 - ? Dešinio tėvūnija.

856. **Karpavičius Jonas - Arabas** gimė Pakusinių k. ? - 1947 03 07. Žuvo Gurbšily, Gižų vlsč.

857. **Karpavičius Juozas.** ? - 1945 07 02. Žalgirio rinkt.

858. **Karpavičius Vytautas.** ? - 1945 06 28. Žalgirio rinkt., Sakalo b. Žuvo Šiaudiniškės - Antanavo kryžkelėje.

859. **Karvelis Nikodemas** iš Ąžesnykėlių k. Perkūno rinkt.

860. **Kasiliauskas Vincas - Šarūnas** gimė Krosnos vlsč. 1902 - 1947 05. Žuvo Krosnos vlsč.

861. **Kaspara Vitas.**

862. **Kaspara(s) Antanas - Audrūnas.**

863. **Kasparavičius Juozas - Strausas** iš Šleinių k. 1918 - 1945. Žuvinto partizanų būrio vadas.

864. **Kasparaitis Jonas - Vėsula.** 1926 - 1949 02 14. Žuvo Sudargo vlsč. Žuvo kartu su E. Kubilium.

865. **Kasperavičius Antanas - Robinzonas** iš Ilgakiemio k. 1921 - 1947 03 06. Žuvo prie Garliavos.

866. **Kasperavičius Bronius.** 1908 - ? Perkūno rinkt.

štabo viršininko adjutantas. Mindaugų vargonininkas.

867. **Kasperavičius Pranas - Šturmas** iš Šilininkų k. Kidulių vlsč. ? - 1948 09 19. Žuvo Gelgaudiškio apylinkėje.

868. **Kasperavičius Vitas (Viktoras) - Čiulbutis** iš Ilgakiemio k. 1929 - 1945.

869. **Kasperavičius Vytautas - Mokytojas.** ? - 1945 07 15. Žalgirio rinkt.

870. **Kasperavičiūtė Zita.** ? - 1946.

871. **Katalas Jonas** iš Ramanavo k.

872. **Katalynas Stasys.** 1924 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

873. **Katilius Juozas** gimė Gižuose. 1921 01 21 - 1949 01 29. Žuvo Rūdos k.

874. **Katilius Juozas, Jurgio s. - Litauras** gimė Rūdos k. Gižų vlsč. 1917 - 1949 02. Vytauto rinkt. 42 kuopa.

875. **Kaunas Antanas.** 1919 - ? Nuo Kidulių.

876. **Kavaliauskas Bronius - Karijotas** iš Marijampolės 1921 - 1946 06 04. Žuvo Grybinės mūšyje.

877. **Kavaliauskas Vincas - Vanagas** gimė Senaščio k. Prienų raj. 1929 - 1951 11. Žuvo Baltarusijoje.

878. **Kavaliauskas Zenonas - Briedis** iš Griškabūdžio (Zapyškio?) 1928 (?) - 1946 03. Žuvo Kuodiškės k. prie Zapyškio.

879. **Kavaliausks Zanas - Džentelmenas** iš Pyplių k. Šakių vlsč. 1914 - 1946 03 25. Žuvo Gaižėnuose.

880. **Kaveckas S. - Briedis.** Geležinio Vilko rinkt.

881. **Kazakevičius Vytautas** iš Trempinių (?) k. 1930 - 1948.

882. **Kazakevičius - Erškėtis** iš Trempinių k. 1925 - 1949.

883. **Kazakevičius Albinas** iš Pentupių. 1920 (1922) - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

884. **Kazakevičius Bronius - Tigras** iš Gyvių k. Veiverių vlsč. 1922 - 1952. Žuvo Ąžuolų Būdoj.

885. **Kazakevičius Jonas** iš Podobio (?) k. Prienų apskr. ? - 1946.

886. **Kazakevičius Jonas - Liepsnabarzdis** iš Gyvių (?) k. Veiverių vlsč. 1913 - 1948 11 15. Žuvo Skriaudžiuose Vito ir Broniaus tėvas.

887. **Kazakevičius Kazys - Aidas** iš Bačkininkų k. 1925 - 1949.

888. **Kazakevičius Pranas - Klajūnas** iš Bačkininkų k. 1928 - 1947.

889. **Karasevičius Vytas - Topolis.** ? - 1949 12 12. Žuvo prie Rumokų. Žuvo kartu su J. Žaldariu - Savanoriu.

890. **Kazakevičius Vitas - Kregždė.** 1927 - 1950. Žuvo

Marackų k. prie K. Rūdos.

891. **Kazanas Motiejus** iš Gudelių k. K. Degučio partizanas.

892. **Kazelytė Janina - Saulutė** iš Žydronių k. 1922 - 1947.

893. **Kazla Aleksas - Barzda, Varnas, Sakalas, Garnelis** iš Geruliškių k. 1910 - 1947. Žuvo prie Pilviškių.

894. **Kazla Jonas - Musolinis** iš Kazliškių k. 1919 - 1946 05 15.

895. **Kazla Leonas.** Geležinio Vilko rinkt. būrio vadas.

896. **Kazlauskaitė Vitalija - Gražuolė** gimė Naujavalkio k. Krosnos vlsč. 1925 - 1994. Suimta 1948 m.

897. **Kazlauskas Albinas - Bijūnas** iš Stebulių k. Simno vlsč. Lakūno b.

898. **Kazlauskas Albinas - Merkys** iš Kauno. 1925 - 1947.

899. **Kazlauskas Alfonsas - Šarūnas, Mėlynis** iš Riečių k. 1921 - 1946.

900. **Kazlauskas Antanas - Sakalas** iš Subačiškių k. 1924 - 1946.

901. **Kazlauskas Juozas - Buožgalvis** iš Margių (?) k. Lazdijų vlsč. 1916 - ? Lakūno b.

902. **Kazlauskas Juozas - Kardas** iš Subačiškių k. 1926 - 1947.

903. **Kazlauskas Leonas - Bijūnas** iš Gudelių vlsč. 1930 - 1952 12 12.

904. **Kazlauskas Petras - Genys** iš Žiūronių k. ? - 1946. 11. 22

905. **Kazlauskas Petras - Krozikas** iš Margių (?) k. Lazdijų apskr. 1921 (?) - 1946. Lakūno b.

906. **Kazlauskas Pranas - Vampyras (?), Varpas** iš Purviniškių k. 1923 - 1945.

907. **Kazlauskas S. - Voverė.** Geležinio Vilko rinkt.

908. **Kazlauskas Vincas** nuo Zapyškio. ? - 1949 Užmuštas Kauno saugume. 3 kuopos ryšininkas.

909. **Kazokas Motiejus - Žaibas** gimė Makrickų k. Kazlų Rūdos vlsč. 1920 - 1946. Žuvo prie Riečių.

910. **Keitel.** ? - 1946 (?) Eumo būrio partizanas. Vokietis.

911. **Keleris Aleksas - Liūtas, Tigras** iš Vaitakiemio k. Suvalkų apskr. 1921 - ? Suimtas 1947 m. Miręs.

912. **Kelmonas Povilas** iš Prienlaukio k. 1928 - 1946.

913. **Kelvelevičius Andrius.** ? - 1945. Žuvo per "valymą" Ranžiškių k.

914. **Kelvelevičius Petras.** ? - 1946. Žuvo Rondiškių k. Lakūno b.

915. **Kemeraitis Pranas - Tauras** iš Trivaravo k. 1928 - 1952 01 21. Žuvo prie Bartininkų.

916. Kemežys Kazys - Audra.

917. Kemežytė D. Geležinio Vilko rinkt. Mirė lagery.

918. Kerevičius Albinas - Mėnulis gimė Vartų k. Bartininkų vlsč. 1906 - 1950 02 12. Kęstučio tėvūnijos 3-ios grandies vadas.

919. Keršulis Stasys - Švyturys. Perkūno rinkt.

920. Keršulis Vitas iš Mikniškių k. Perkūno rinkt.

921. Kerutis Algirdas - Ūsas iš Vinčiškės k. ? - 1948 04 30.

922. Kerutis Jonas - Šarūnas iš Vinčiškės k. ? - 1949.

923. Kėvelaitis nuo Slabadų ? - 1948. Žuvo kartu su Bendoraičiu Jonu.

924. Kėvelaitis Vladas - Tūras iš Matarnų (Stočkų?) k. Žvirgždaičių vlsč. 1922 - 1947 05 25. Susiprogdino, dengdamas atsitraukiančius draugus.

925. Kibildas Vincas - Kurtas iš Žagariškių. Partizanavo Lenkijoje.

926. Kikirlauskas Vitas - Aras. ? - 1948.

927. Kilius Stasys - Berželis. ? - 1947 04 25. Žalgirio rinkt.

928. Kiniauskas Juozas. Žuvo Magadane.

929. Kirevičius Albinas - Mikulis iš Vartų k. Bartininkų vlsč. 1906 - 1950 02 12. Kęstučio tėvūnijos vadas.

930. Kirielius Petras. ? - 1987. Partizanavo 1945.

931. Kirkliauskas V. Geležinio Vilko rinkt.

932. Kirpiklis (Kirtiklis?) - Šarvuotis iš Veiverių, K. Rūda Būrio vadas.

933. Kirtiklis Alfonsas gimė Geležinių k. Liudvinavo vlsč. 1922 - 1945 04 23.

934. Kisieliauskas Albinas - Karvelis. Perkūno rinkt. Būrio vadas.

935. Kisieliauskas Albinas, Vinco s. Neifalto būrio vadas. Nusišovė suimamas.

936. Kisielius J. - Aršusis. Geležinio Vilko rinkt.

937. Kižinas Albinas - Šermukšnis iš Šilkabūnio (?) k. ? - 1948.

938. Kižys Kostas - Gintaras gimė Marijampolėje. 1928 - 1948 06 07. Žuvo Nendriniškėse.

939. Kižys Pranas - Vilius, Pranelis iš Mogiškių k. 1930 - 1952 06 24. Lito adjutantas.

940. Klanauskas - Bijūnas. ? - 1946. Žuvo prie Bartininkų.

941. Klaniauskas, Bagotosios partizanas. Suimtas, dingo tardymų metu.

942. Kleiza Jonas - Žalvaris, Siaubas kilęs nuo Plutiškių 1917 - 1946 03 19. Žuvo Kikiriškės k. Veiverių vlsč. Žalgirio rinkt. vadas.

943. Kleiza Juozas - Jungas iš Pačiudiškių k. 1918 - 1947.

944. Kleiza Jurgis - Krienas iš Šaltiniškių k. 1924 - 1947.

945. Kleiza Pranas - Rytis. Žalgirio rinkt.

946. Kleiza Simonas - Šarvas iš Pačiudiškių k. 1916 - 1947.

947. Kleiza Vincas - Sakalas iš Pačiudiškių k. 1925 - 1947.

948. Kleizaitė Anastazija - Raselė iš Šaltiniškių k. 1922 - 1947.

949. Klementa(s) Antanas iš Pudziškių (?) k. Šilavoto vlsč.

950. Klimaitis Juozas. 1927 - 1949. Žalgirio rinkt. Žuvo Kidulių apylinkėse.

951. Klimaitis Viktoras nuo Plokščių.

952. Klimas Albinas - Tauras iš Kazlų Rūdos. 1924 - 1945 11 22.

953. Klimas Antanas iš Išlaužo. 1908 - 1945.

954. Klimas Julius - Kranklys. Žuvo Kalniškės mūšyje.

955. Klimas Kazys iš Birščių k. ? - 1945.

956. Klimas Selemas iš Kazlų k. ? - 1945.

957. Klimavičius iš Digrių k. ? - 1946.

958. Klimavičius - Dobilas. Išėjo į partizanus 1946 01 12. Žalgirio rinkt.

959. Klimavičius - Krūmas iš Biržų k. Alytaus apskr. 1920 (?) - 1946. Lakūno b.

960. Klimavičius Alfonsas - Bijūnas. ? - 1947 04 07. Žalgirio rinkt.

961. Klimavičius Antanas. Suimtas 1945 12 08.

962. Klinauskas Jonas - Karabinas iš Živavodės k. 1922 - 1946.

963. Klinauskas Petras - Karaliūnas iš Pavasakės k. 1924 - 1946 (?)

964. Kliokys Vincas iš Žiūronių k. 1924 - 1946.

965. Kliučinskas Pranas. Perkūno rinkt.

966. Kliukinskas Albinas iš Mockavos k. ? - 1987. Mirė, grįžęs iš lagerių.

967. Kliukinskas Antanas - Krienas gimė Mockavos k. 1922 - 1949. Žuvo Čepailių k. prie Sangrūdos.

968. Kliukinskas Leonas - Levas iš Mockavos k. 1913 - 1945 03 17. Žuvo Strumbagalvės k.

969. Kmieliauskas Juozas - Aitvaras, Napoleonas iš Pasūduonio k. 1922 - 1952 01 21. Žuvo prie Bartininkų.

970. Knašys Juozas - Karys iš Poderiškių k. 1932 - 1953.

971. **Knyšius - Vytenis.** Geležinio Vilko rinkt.

972. **Koknevičius Albinas - Kalpokas** iš Kirsnos, Rudaminos vlsč. Žuvo Kalniškės mūšyje.

973. **Koknevičius Jonas - Lapas** iš Kirsnos k. Rudaminos vlsč. Žuvo Kalniškės mūšyje.

974. **Kolis Juozas** iš Gudupių k. ? - 1945. Žuvo per Palių "valymą".

975. **Komičaitis Antanas - Skroblas** iš Vilkabūdės k. 1920 - 1948.

976. **Kosaitis (Kuosaitis) Juozas.** ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

977. **Kovaliauskas Juozas** iš Raišupio k. Igliškėlių vlsč. 1908 - ? Lakūno b.

978. **Krakauskas Antanas.** Perkūno rinkt.

979. **Krakauskas Danielius - Bijūnas** iš Punsko vlsč. 1926 - ? Suimtas 1945 m. Miręs.

980. **Krapavičius Jonas** iš Skučiškės k. 1918 - 1946 06 Žuvo Eglupio k. Žilvičio būrio partizanas.

981. **Krapavičius Juozas** iš Skučiškės k. 1915 (1916) - 1946 06. Žuvo Eglupio k. Jono K. brolis. Žilvičio būrio partizanas.

982. **Kraptavičius Antanas - Artojas** gimė Balsupiuose 1907 - ? Vytauto rinkt. eilinis.

983. **Krasauskas - Tigras.**

984. **Krasnodemskis Aleksandras - Voveris** iš Punsko 1922 - 1948.

985. **Kregūnas Antanas.** ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

986. **Kreipavičius Sigitas.** ? - 1950 05 04. Žuvo Kamšų k.

987. **Kreivėnas Antanas, Petro s.** iš Makrickų k. Gudelių vlsč. 1920 (1926) - 1946. K. Degučio būrio partizanas.

988. **Kriaučiūnas Juozas - Berželis** iš Voverių k. 1925 - 1947.

989. **Kriaugūnas (Kriaučiūnas?) Juozas - Cezaris.** ? - 1948 10 14. Žalgirio rinkt.

990. **Kriauza Gustavas** iš Mickų k. Šakių apskr. 1919 - 1947.

991. **Krikščiūnas Juozas** iš Simno. 1918 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

992. **Krikščiūnas Jurgis - Rimvydas** iš Vilkaviškio. ? - 1949 12. Žuvo Šlynakiemio k. Punsko vlsč. pas Jakimavičių, išdavė P. Poznėkas.

993. **Kriščiūnas - Artojas.** Geležinio Vilko rinkt. Aido b

994. **Kriščiūnas Petras - Mekšras.** ? - 1947.

995. **Krivenis Antanas.** ? - 1945 03 07. V. Dranginio būrio partizanas.

996. **Krivickaitė Julė** gimė Atesnykėliuose, Simno vlsč. 1926 - ? Lakūno b. ryšininkė.

997. **Krivickas Juozas - Viesulas** iš Atesnykėlių k. Perkūno rinkt.

998. **Krivickas Vincas, Vinco s.**, gimė Atesnykėliuose, Simno vlsč. 1903 - ? Pas jį slėpėsi Lakūnas.

999. **Kronkaitis Vitas - Herbas** iš Geisteriškių k. Keturvalakių vlsč. 1927 - 1949 01 20. Žuvo Liepynų k. Partizanavo nuo 1945 m.

1000. **Krulikas Albinas - Aušra** iš Naujos Valios k. 1917 - 1946 03 17. Žuvo Tarprubežiuose.

1001. **Krulikas Jonas - Saulius** iš Naujos Valios k. 1914 - 1947. Palaidotas Skardupių kapinėse.

1002. **Krulikauskas Vincas - Lakūnas, Giliukas** gimė Gerdžių k. Lukšių vlsč. 1910 - 1948 02 16. Žuvo prie Naidynės kaimo, miške.

1003. **Krunglevičius Juozas - Rytas** iš Piščiškių k. Kazlų Rūdos vlsč. 1921 - ?

1004. **Krupavičius Albinas - Siaubas.** Rezervinio būrio vadas.

1005. ***Krušinskas Gabrys,*** Jono, pravarde Jurgių Jonas, sūnus iš Kauno raj.Krušinskų k. Partizanavo metus, mirė Sibire.

1006. **Krušinskas Jonas** iš Kampinių k. ? - 1945.

1007. **Krušinskas Jurgis - Žiedelis** gimė Bučkiemio k. 1925 - 1946 02 16. Žuvo Kruonyje.

1008. **Krušinskas Vytautas.** ? - 1946.

1009. **Krušnys Jurgis** iš Zajilių k. 1918 - 1945 07 13. Žuvo Žuvinto mūšyje.

1010. **Krutulis Albinas - Aušra** iš Naujos Valios k. 1918 - 1946.

1011. **Krūvelis P. - Aidas** iš Prienlaukio k. 1925 - 1947 Nukankintas saugume.

1012. **Kubelskas Andrius - Aras** iš Palnyčios k. 1909 - 1946 10 12. Žuvo Santakos k. pas Citavičių.

1013. **Kubilius Bronius - Tankas** iš Margavos k. Sasnavos vlsč. 1922 - 1945.

1014. **Kubilius Edvardas - Perkūnas** 1919 - 1949 02 14. Žuvo Sudargo vlsč. Žuvo kartu su J. Kasparaičiu - Vésula.

1015. **Kubilius Jonas** iš Ramanavo (?) k. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1016. **Kubilius Julius** gimė Pėdiškių k. Krosnos vlsč. 1917 - ? Lakūno b.

1017. **Kubilius Vincas** iš Molupio. 1927 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1018. **Kubilius Vincas - Pelė** iš Paželsvių k. Krosnos vlsč. Perkūno rinkt. Gedimino b. vadas. Suimtas 1946 m.,

teistas, miręs

1019. **Kubišius (Kabišius) Jurgis** iš Pažėrų k. ? - 1945 08.

1020. **Kučiauskas Vladas - Genys** gimė Didvyžių k. 1921 - 1947. Žuvo prie Gižų.

1021. **Kučinskas Jonas - Spyruoklis** iš Prienų. 1924 - 1947. Žuvo prie Simno.

1022. **Kučinskas Jonas - Tautmylis** iš Skiemonių k. 1910 - 1952.

1023. **Kučinskas Juozas** iš Skiemonių. 1906 - 1946.

1024. **Kučinskas Juozas - Vampyras** iš Kauno. 1928 - 1952.

1025. **Kučinskas Jurgis - Apuokas** iš Rūdelės k. 1920 - 1946 01 24. Žuvo Rūdelės k.

1026. **Kučinskas Jurgis - Genys** iš Mačiūnų k. 1920 - 1945.

1027. **Kučinskas Jurgis - Genys, Gegutė** iš Skiemonių k. 1915 - 1947.

1028. **Kučinskas Petras - Tyla** nuo Punios šilo. 1924 - 1952 12 12.

1029. **Kučinskas Pranas - Apynys, Ainis** iš Keturvalakių k. 1918 - 1947. Kuopos vadas. Robinzono brolis.

1030. **Kučinskas Vincas - Robinzonas** gimė Penkinių k. 1921 - 1949 12 04. Žuvo Samarčiūnų k.

1031. **Kučinskas Vincas, Juozo s.**, gimė Degučių k. Keturvalakių vlsč. 1920 - ? Kęstučio kuopos skyriaus viršininkas.

1032. **Kučinskas Vladas - Genys** gimė Didvyžių k. 1921 - 1947. Žuvo prie Gižų.

1033. **Kudirka - Trimitas** iš Vilkaviškio apskr. ? - ?

1034. **Kudirka Vytautas** iš Padegpočių k.

1035. **Kudirka Vytautas** iš Skarbūdžio k. Šakių raj. Žalgirio rinkt.

1036. **Kuklierius Vincas, Kazio s.** iš Veiverių vlsč. 1920 - 1944 09 05. Nužudytas Barsukinės k. Veiverių vlsč. Pas jį rastas Kovotojų sąjungos už nepriklausomą Lietuvą 1944 08 30 atsišaukimas.

1037. **Kulboka Juozas - Vytenis.**

1038. **Kulšė - Radastas** Geležinio Vilko rinkt.

1039. **Kulvinskas Bronius - Klevas** iš Gudiškių k. 1922 - 1945.

1040. **Kumikevičius Antanas - Gusaras.** ? - 1946 11 23. Žalgirio rinkt.

1041. **Kuncaitis Vincas - Patronas.**

1042. **Kuncevičius Antanas** iš Daugirdų k. 1928 - 1946

1043. **Kunigonis - Dobilas** iš Stebulių k. Simno vlsč. 1918 - 1946. Lakūno b.

1044. **Kunigonis Benediktas** iš Pažėrų k.

1045. **Kunigonis Pijušas - Berželis.** Žuvo Kalniškės mūšyje.

1046. **Kuolys Vitas** iš Pėdiškių k. Krosnos vlsč. 1917 - ? Lakūno b. Žuvo iki 1946 06.

1047. **Kuorys** iš Beržiniškių k. ? - 1945.

1048. **Kuorys Selemonas.** ? - 1946 10 20. Žalgirio rinkt.

1049. **Kuosaitis Juozas** nuo Jankų. 1912 - 1946. Palaidotas Stalioriuose.

1050. **Kupstas Vincas - Kriaučelis** iš Verstaminų k. Lazdijų apskr. 1916 - Lakūno b.

1051. **Kuras Jonas - Jaunutis, Jaunikis** nuo Jankų. ? - 1948 04 12.

1052. **Kurtinaitis Stasys - Sakalas, Vanagas,** gimė Marijampolėje. 1928 - 1946 05 28.

1053. **Kurtinys Kazimieras - Ąžuolas** iš Jasenavos k. 1922 - 1952 01 31. Žuvo Varnabūdės miške.

1054. **Kurtinys Klemensas** iš Kurtinių k. ? - 1945.

1055. **Kurtinys Leonas - Jaunutis** iš Jasenavos k. 1929 - 1950 05 16. Žuvo Šilavoto vlsč.

1056. **Kušlys Antanas** gimė Simne. 1911 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose. Būrio vadas.

1057. **Kušlys Feliksas.** 1909 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose. Antano K. brolis.

1058. **Kutkaitis Salemonas** iš Baganskų k. Sakių raj.

1059. **Kutkaitis Vacius (?) - Vytautas.** ? - 1949 03 09. Žalgirio rinkt.

1060. **Kutkaitis Vaclovas - Žalgiris.** ? - 1946. Žuvo Pakardokų k. Žalgirio rinkt.

1061. **Kutkaitytė Leva** gimė Vandenų k. K. Rūdos vlsč. ? - 1949 03 14. Žuvo prie Viliušių k. Žalgirio rinkt.

1061. ***Kutkevičius Eugenijus,*** iš Raseinių raj. Trupinėlių k. Gyveno Degutlauky, prie Slavikų. Žuvęs.

1062. **Kuzmickas Jonas** iš Rašnavos k. ? - 1946.

1063. **Kuzmickas Kazimieras** iš Rašnavos k. ? - 1945.

1064. **Kuzmickas Kazys - Briedis** iš Kriaučynės k. ? - 1945 04. Kuopos vadas.

1065. **Kuzmickas Stasys** iš Rašnavos k. ? - 1945.

1066. **Kuzmickas Vytautas - Sūkurys** iš Rašnavos k. 1927 - 1953 06 03.

1067. **Kuzneliauskas Jonas - Kardas** iš Tarnovkos (?) k. Lazdijų apskr. ? - 1947 02 06. Šarūno būrio vadas.

1068. **Kvainauskas Justinas** iš Ašmentų k. Prienų vlsč. Viesulo b.

1069. **Kvalkauskas Mikas** iš Saltininkų k.

1070. **Kvasauskas Antanas** iš Raišupio k. 1924 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1071. **Kvedaras Rimantas - Vaidotas** iš Kidoliškių girin. 1928 - 1948 02 16. Žuvo Gulbiniškių k.

1072. **Kvedaras Vytautas - Aras**. Perkūno rinkt.

1073. **Kvedaravičius Antanas - Šeškas, Lapė** iš Žaliosios k. 1916 - 1951. Žuvo Augustavo miške, Lenkijoje. Žuvo kartu su Nykštuku.

1074. **Kvederas Petras - Zuikis, Kiškis (?)** iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. 1924 (?) - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1075. **Kvederavičius** iš Bobrų (?) k. Veisiejų vlsč. ? - 1945 03 30. Žuvo Veisiejų vlsč. Perkūno rinkt.

1076. **Kvederavičius Antanas - Lapė** iš Žalių k. Liubavo vlsč. 1916 - ?

1077. **Kvederis Jonas - Povas** iš Eglinčiškių k. 1925 - 1947 06 25. Žalgirio rinkt.

1078. **Kvietkauskas Bronius - Eigulys, Audriūnas (?)** Gimė Dovydų k. Jankų vlsč. 1924 - 1947 pavasarį. Susiprogdino Maliejiškės k. Draugai galvos kaulo dalį palaidojo K. Rūdoj.

1079. **Kvietkauskas Jonas (Juozas ?) - Gaidys ?** 1916 - 1948 02 13. Žuvo Degučiuose, prie Jankų. Broniaus brolis. Ten pat žuvo Zigmas Adomaitis - Plienas.

1080. **Kymantas V. - Girinis**. Geležinio Vilko rinkt.

1081. **Laba(n)avičius Juozas** gimė Strazdų k. Krosnos vlsč. 1925 - ? Lakūno b.

1082. **Labutytė D.** Geležinio Vilko rinkt. Nukankinta saugume.

1083. **Lada Kazimieras - Varguolis** iš Pašvenčio k. ? - 1946.

1084. **Lajus Eduardas**. ? - 1945.

1085. **Lajus Jurgis**. ? - 1945. Žuvo Norilske.

1086. **Lanauskas Vitas - Kragas**. 1927 ? - ? "Lietuvos partizanų" būrio eilinis.

1087. **Landžius Antanas - Lokys** iš Trakėnų k. 1927 - ? Suimtas 1949m. Miręs.

1088. **Lapaitis Pranas** iš Raninės k. 1912 - 1945 07 13. Žalgirio rinkt.

1089. **Lapata Jonas, Jono s. - Giedris, Eglė (?)** gimė Padovinio k. 1923 - 1948 02 16.

1090. **Lapinskas Antanas** iš Pentupių k. ? - 1945.

1091. **Lapinskas Jonas - Meldas** iš Gluosnykų k. Simno vlsč. 1923 - 1988. Mirė, grįžęs iš lagerio. Būrio vadas.

1092. **Lapinskas Jurgis, Viktoro s.** iš Jiestrakio k. Šilavoto vlsč. 1899 (?) - 1946.

1093. **Lapinskas Kazys - Birželis** iš Gluosnykų k. Simno vlsč. 1918 - 1946. Žuvo Kuktų k. Geležinio Vilko rinkt. būrio vadas.

1094. **Lapinskas Kazys - Lokys**. ? - 1945 04. Geležinio

Vilko rinkt.

1095. **Lasavickas Jonas - Basanavičius** iš Trakėnų k. 1911 - 1946. 10. 30. Žuvo Trakėnų k., Mikulionio sodyboje.

1096. **Lasavickienė Petronėlė - Pašvaistė, Gegutė** iš Zovodos k. 1920 - 1952 04 18. Sušaudyta Vilniuje.

1097. **Lasevičius Juozas - Vanagas** iš Skardupių k. ? - 1945. Dingęs be žinios.

1098. **Laskas Eduardas** iš Želsvos k.

1099. **Laskas Jurgis** iš Želsvos k.

1100. **Lastauskas Gediminas - Garnys** iš Rūdninkų k. 1923 - 1992. Suimtas 1947 m.

1101. **Lastauskas Jonas** gimė Vartų k. Krosnos vlsč. 1906 - ? Lakūno b.

1102. **Lastauskas Stasys** gimė Strazdų k. Krosnos vlsč. 1924 - ? Lakūno b.

1103. **Laškauskas - Vėtra** iš Kalnynų k. 1918 - 1947.

1104. **Latvaitis Bronius** nuo Lekėčių. 1913 - 1945 05 12. Žuvo Valkų miške.

1105. **Laukaitis Antanas (Juozas?) - Ožys** iš Skriaudžių 1907 - 1947 (?)

1106. **Laukaitis Jonas - Kardas** iš Skuigės k. 1924 - 1946.

1107. **Laukaitis Juozas.** ? - 1945 02 26. Arlausko b.

1108. **Laukaitis V. - Lazdynas.** Geležinio Vilko rinkt. ? - 1945. 04. 13 (?) Jį gelbėdama žuvo M. Senavaitytė.

1109. **Laukaitis Juozas - Vargonykutis,** 1927- 1945 04 22. Riečių vargonininkas, pirmasis Palių mūšyje žuvęs partizanas.

1110. **Laurinaitis Jonas** iš Jančių k. ? - 1948. Žuvo Lekėčių miške.

1111. **Laurinaitis Vaclovas** iš Jančių k. Lekėčių vlsč.

1112. **Lazauskaitė Eleonora - Ramunė** gimė Cykakalnio k. 1926 - 1947 09 03. Žuvo Avikiluose.

1113. **Lazauskas,** iš Karklinių - Bagotosios partizanas, vienas iš aštuonių, 1945.05.09 žuvusių Bartininkų k., prie Jūrės upės.

1114. **Lazauskas Albinas - Šalmas** iš Cykakalnio k. Marijampolės vlsč. 1924 - 1947 10 24.

1115. **Lebedžinskas Vincas.** ? - 1945 07 13. Žalgirio rinkt.

1116. **Ledas Albinas - Gintautas, Ūdra** iš Stuomenų k. Šilavoto vlsč. 1926 - ? Aviacijos leitenantas. Suimtas 1947 m. Miręs.

1117. **Leimonas Kazimieras** iš Kampinių k. ? - 1947.

1118. **Lelešius Albinas - Šernas, Mekšras.** ? - 1946 07 30.

1119. **Lelešius Bronius** iš Sūsninkų k. Mirė Sibire.

1120. **Lelešius Justinas - Grafas, Krivaitis.** 1917 - 1947

09 24. Lankeliškių klebonas. Tauro apygardos kapelionas.

1121. **Lelešius Viktoras - Jovaras** gimė Navasadų k. 1922 - 1947 07 30. Žuvo Raišupyje. Grafo brolis.

1122. **Lencevičius Albinas - Ulonas** iš Dievogalos k. ? - 1949. Žuvo Tvarkiškių k. Garliavos vlsč.

1123. **Lenčiauskas Algis - Aras** iš Pakiauliškio k. ? - 1949.

1124. **Leniauskas** iš Avikilų k. Liudvinavo vlsč. ? - 1946 Žuvinto būrio partizanas.

1125. **Lenkaitis**. ? - 1947. Žuvo kartu su Jonu Paviloniu. Vytauto rinkt.

1126. **Lenkaitis Juozas - Danyla** iš Skardupių k.

1127. **Lenkaitis Klemensas** iš Šiurpiškių k. 1925 - 1945 07 16.

1128. **Lenkas Pranas** iš Gražiškių vlsč. 1916 - 1947 07 03. Žuvo Vidgirių k. pas Bobiną.

1129. **Lenkauskas - Aidas** iš Rudeliškių k. Krosnos vlsč. Lakūno b.

1130. **Lenkutis** nuo Gražiškių. Žuvo 1945 (1946) m.

1131. **Lenkutis Jonas** gimė Judobariškėse, K. Rūdos vlsč. 1930 - 1947 08 16.

1132. **Leonavičius - Savanoris** iš Eistiškių k. 1925 - 1948.

1133. **Leonavičius Algirdas - Vytis** iš Eistiškių k. 1924 - 1948 09 01. Žuvo Vaizbūniškių k. Kuopos vadas.

1134. **Leonavičius Donatas - Apuokas, Mėnulis**. 1928 ? - 1946 03 17. Žuvo Tarprubežiuose.

1135. **Leonavičius Vytautas - Mažytis** iš Eistiškių k.

1136. **Lepšys Vincas** iš Ramanavo k. Krosnos vlsč. 1919 - 1947.

1137. **Lepšys Vytautas - Liūtis** iš Ramanavo k. Krosnos vlsč. 1925 - 1945.

1138. **Lesavičius Vaclovas** Perkūno rinkt.

1139. **Leskevičius Vincas - Bajoras**. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1140. **Levickas Antanas**. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1141. **Liaukus Kazys - Anbo** iš Uosupio k. 1915 - 1946.

1142. **Liaukus Kazys - Tigras, Stumbras (?)** iš Gyvių k. Veiverių vlsč. ? - 1945 07 02. Žalgirio rinkt.

1143. **Ličmanas Viktoras** iš Šakališkių k. 1926 - 1947.

1144. **Liegus Antanas** iš Vytautiškių k. Navicko b.

1145. ***Liepsna, 52-osios kuopos vadas.

1146. **Liepuonytė Klementina** gimė Liepalotų k. Lukšių vlsč. 1923 - 1950. Nukankinta Kauno kalėjime.

1147. **Liesionis Vladas**. Perkūno rinkt.

1148. **Lietuvninkas Vytautas - Sakalas** iš Amalviškių k.

1922 - 1945.

1149. **Liktoraitis Vytautas**. ? - 1945 02 26. Žalgirio rinkt. Arlausko b.

1150. **Lincevičius Juozas - Tautginis**. ? - 1945 01 04. Žalgirio rinkt.

1151. **Lincius Antanas** iš Raninės k. 1919 - 1949 (?)

1152. **Lincius Pranas** iš Raninės k. Paežerėlių vlsč. 1917 - 1946 01 03. Žuvo Paižolagių k.

1153. **Liniauskas Antanas** iš Pakiauliškio k. ? - 1945.

1154. **Liniauskas Juozas** iš Pakiauliškio k. ? - 1945.

1155. **Liniauskas Povilas** iš Pakiauliškio k. ? - 1945.

1156. **Linikas Juozas - Tankas** gimė Jurčiūnų k. Lazdijų raj. 1929 - ?

1157. **Linionis Vitas** iš Marijampolės. ? - 1945.

1158. **Linkutė Morta**. 1922 - 1992. Ryšininkė. Iš lagerių grįžo invalidė.

1159. **Liogys Juozas - Dragūnas** iš Šukietų k. Griškabūdžio vlsč. 1926 - 1949 02 10.

1160. **Liorenta Jonas** iš Gyvių k. 1926 - 1945 (?)

1161. **Liorentas Jonas - Šarūnas**. ? - 1948 04 20. Žalgirio rinkt.

1162. **Lisajus Juozas - Šarūnas** iš Giniūnų k. 1930 - 1952.

1163. **Liškevičius Nikodemas - Vyturys** iš Sūsninkų k. 1927 - 1950 05 04. Žuvo Kamšų k.

1164. **Litbergeris Vytautas - Giliukas** iš Naidynės k. Lekėčių vlsč.

1165. **Liūdžius Albinas** gimė Pariamiškių k. 1916 - 1945 Būrio vadas.

1166. **Liuiza Juozas - Kalnas** iš Panemunės. 1902 - 1946.

1167. **Liukaitis Jonas** iš Šilininkų k. Žalgirio rinkt. 1915 - 1946. Žuvo Degutlaukio miške.

1168. **Liutkevičius** iš Šidviškių k. Liudvinavo vlsč. Karklo gr. partizanas.

1169. **Liutkevičius Teofilis** iš Padovinio k. 1923 - 1945

1170. **Liutkevičius Vitas - Sakalas** ? - 1945 Žuvo III Palių "valymo" metu

1171. **Liutkus Antanas** iš Jūrės. ? - 1946.

1172. **Liutvinaitis Jurgis - Būkas** iš Padovinio k. 1911 - 1945. Žuvo Norilske.

1173. **Liutvinas Bronius** iš Ramanovo k. ? - 1945.

1174. **Luckus Bronius - Konsulas** iš Čystos Būdos (Galvaltuvos?) k. ? - 1949.

1175. **Luckus Petras, Kazio s.** 1902 - 1947 08 23. Žuvo Sūsninkuose, Kalvarijos vlsč.

1176. Lučka Laurynas - Kipšas iš Šiauliškių k. Prienų vlsč.

1177. Lugauskas iš Aštrulių.

1178. Lukaševičius Antanas iš Židoviškių k. Balbieriškio vlsč. K. Degučio b. partizanas.

1179. Lukaševičius Juozas - Naras iš Sūsninkų. 1928 - 1948 04 06. Žuvo Orijos k. pas Karpavičių Aleksandrą.

1180. Lukaševičius Vincas - Kadugys iš Grabaukos k. Krosnos vlsč. 1919 - ? Šarūno rinkt.

1181. Lukašinskas Bronius - Gegutė iš Jukneliškės k. ? - 1946. Žuvo Išlandžių k.

1182. Lukoševičius Leonas iš Ilgakiemio k. ? - 1952.

1183. Lukša Juozas - Skirmantas, Daumantas, Kęstutis iš Juodbūdės k. 1921 - 1951.

1184. Lukša Jurgis, Vinco s. - Piršlys iš Juodbūdės k. Veiverių vlsč. 1924 - 1947 06 14.

1185. Lukša Stasys - Juodvarnis, Kelmas iš Juodbūdės k. 1926 - 1947.

1186. Lukšys Antanas - Alksnis (?). Suimtas 1946 m.

1187. Lukšys Pijus. ? - 1946 11 29. Žalgirio rinkt.

1188. Luokus Petras iš Sūsninkų k. ? - 1947.

1189. Lydeka Bronius iš Valių k. Jankų vlsč. Žalgirio rinkt.

1190. Lydeka Vitas iš Valių k. Jankų vlsč. Žalgirio rinkt.

1191. Maceina Algirdas - Šarka iš Raželių k. ? - 1945.

1192. Maceina Klemensas - Griausmas iš Giniūnų k. 1923 - 1947.

1193. Maciukonis Jonas - Lazdynas gimė Ogarinės (?) Starinės (?) k. Šventežerio vlsč. 1927 - ? Lakūno b.

1194. Maciulevičius Pranas iš Pašventupio k. 1927 - 1946.

1195. Mackevičius (Mockevičius) Alfonsas - Lokys iš Stanaičių k. 1924 - 1947 05 01.

1196. Mackonis Vincas iš Daukšių k. Gudelių vlsč. Karklo gr. partizanas.

1197. Mačys Leonas - Lampeo.

1198. Mačiulaitis Feliksas - Vyturys gimė Smilgių k. Girškabūdžio vlsč. 1924 - 1946. Žuvo Kiduliuose.

1199. Mačiulaitis Petras. ? - 1945 05 12. Žuvo Valkų mūšyje. Žalgirio rinkt.

1200. Mačiulis Albinas iš Liudvinavo vlsč. Mirė Norilske.

1201. Mačiulis Leonas - Audra iš Jiestrakio k. 1922 - 1946.

1202. Mačiulskas Vaclovas iš Petraučiznos.

1203. Mačiūnas Juozas - Klevas iš Kermošinės k. Igliškėlių vlsč. 1926 - 1946. Žuvo Puskelnių k.

1204. **Mačiūnas Vitas - Vilkas** iš Kermošinės k. Igliškėlių vlsč. 1920 - 1955. Žuvo Beliūnišķėse, grįžęs iš lagerių.

1205. **Mačiunskas Vacius** iš Šidviškių k. Liudvinavo vlsč. Karklo gr. partizanas.

1206. **Mačiūta Stasys - Vaidila** iš Kardokų k. ? - 1947.

1207. **Mačiūtė Stasė - Vaidilutė**. ? - 1950 02 06. Žuvo Pūdymų k. Lukšių vlsč.

1208. **Magulis Albinas**.

1209. **Makauskas Juozas** iš Trakelio k. ? - 1946.

1210. **Maknevičius Albinas - Beržas** gimė Kaupiškių k. Vištyčio vlsč. 1928 - 1950 04 11. Kęstučio tėvūnijos III-os grandies vadas.

1211. **Maknevičius Vincas - Beržas** iš Vaidotų k. Vilkaviškio raj. 1928 - 1951.

1212. **Maksimavičius A. - Mauras** iš Akmenių k. Lazdijų raj. Perkūno rinkt.

1213. **Malaškevičius Kostas** iš Liudvinavo vlsč. ? - 1945 ? Mirė Norilske.

1214. **Malinauskas Jonas - Jaunutis** iš Išlandžių k. 1925 - 1945.

1215. **Malinauskas Juozas** iš Kazlų Rūdos. 1920 - 1946.

1216. **Malinauskas Juozas - Darius** iš Kolonistų k. Simno apyl. 1928 - ?

1217. **Maranavičius Vytautas - Šernas**.

1218. **Marauskas Antanas - Anguras** iš Pagraužių k. Liubavo vlsč. 1922 - 1948 02 13. Žuvo Liubavo mūšyje Būrio vadas.

1219. **Marazas Jonas - Šalmas**. 1946 m. nuteistas sušaudyti.

1220. **Marcinionis Antanas - Balandis** iš Leipalingio vlsč. 1914 - ? Paėmė gyvą pas Pupką 1947 06 13.

1221. ***Marcinkevičiai, du broliai.*** Bagotosios partizanai, du iš aštuonių, 1945.05.09 žuvusių Bartininkų k., prie Jūrės upės.

1222. **Marcinkevičius Albinas** iš Pairudenio (?) k. Balbieriškio vlsč. K. Degučio būrio partizanas.

1223. **Marcinkevičius Jonas - Lapinas**. ? - 1946 11 22.

1224. **Marcinkevičius Julius** . Šerno brolis. Žilvičio b.

1225. **Marcinkevičius Petras**. ? - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1226. **Marcinkevičius Viktoras - Lapinas** iš Skučiškės 1917 - 1947 05 20. Žuvo prie Šilakojo, Sasnavos vlsč.

1227. **Marcinkevičius Vincas - Šernas, Lapinas**. ? - 1946 07 24. Žuvo prie Rudupio. Žilvičio b.

1228. **Marcinkevičius Vytautas - Šernas, Vydūnas**. 1919 - 1949 07 23.

1229. **Marčiukaitis Jonas** iš Kumečių k. 1926 - 1945.

1230. Marčiukaitis Juozas iš Rudėnų k. 1915 - ?

1231. Marčiukaitis Jurgis iš Beržynių k. 1920 - 1946.

1232. Marčiukaitis Povilas - Vyturys iš Jiestrakio k. 1921 - 1950.

1233. Marčiukaitis Simonas - Dėdė. 1910 ? - ? "Lietuvos partizanų" būrio vadas.

1234. Marčiukaitis Vitas iš Balbieriškio. 1920 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolės apskr.

1235. Marčiulaitis Justinas - Milžinas iš Stuomenų k. 1929 - 1950 05 10.

1236. Marčiulaitis Klemensas - Karaliūnas iš Stuomenų k. 1927 - 1952 06 03. Žuvo prie Amalviškių ež. Būrio vadas.

1237. Marčiulaitis Kostas - Slanka iš Stuomenų k. 1933 - 1952 06 24. Žuvo Juodraisty, Prienų raj.

1238. Marčiulaitis Vitas - Vėjelis iš Jiestrakio k. 1929 - 1951.

1239. Marčiulynaitė Aldona - Ramunė. ? - 1948.

1240. Marčiulynas Antanas iš Dergolių k. ? Balbieriškio vlsč. 1925 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k.

1241. Marčiulynas Stasys - Lapukas, Lapinas iš Mielaiškampio k. 1924 - 1949.

1242. Marčiulynas Viktoras iš Balbieriškio vlsč. 1918-1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolės apskr.

1243. Marčiulionis - Kazokas nuo Jankų. ? - 1947.

1244. Marčiulionis Jonas - Gaisras iš Skriaudžių. 1924 - 1988 (?) Mirė, grįžęs iš lagerių.

1245. Marčiulionis Vytautas - Viesulas iš Pašventupio k. 1923 - ? Geležinio Vilko rinkt.

1246. Marčiūnas Antanas - Vaidila g. Dignių k. Garliavos vlsč. 1926 - 1947 01 29. Žuvo prie Naudžių k.

1247. Marijauskas Juozas iš Šūrupio k. Marijampolės apskr. 1893 - 1946.

1248. Markauskas Antanas - Žaibas iš Ilgakiemio k. 1922 - 1946.

1249. Markauskas Juozas iš Trakelio k. ? - 1946. Lakūno b.

1250. Markelis Vincas. Karklo gr. partizanas.

1251. Markevičius. LLA Vanagų būrio vadas 1945 m.

1252. Markevičius Algirdas. Perkūno rinkt.

1253. Markevičius Kostas. Perkūno rinkt.

1254. Markevičius Kostas - Onutė iš Sangrūdos vlsč. Žuvo prie Kalniškės.

1255. Markevičius Vitas iš Krūvelių k.

1256. Markintevičius ? Jurgis - Karklas iš Polgūnų k. Krosnos vlsč. 1921 - ? Šarūno b.

1257. Marščukonis (?) Bronius iš Rolių k. Krosnos vlsč. Lakūno b.

1258. Martinaitis Antanas - Žaibas iš Serbentiškės k. 1928 - 1947.

1259. Martinaitis Antanas - Žiogas iš Padgyviškių k. 1925 - 1947.

1260. Martinaitis Juozas - Ąžuolas iš Padgyviškių k. Sasnavoss vlsč. 1922 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1261. Martynaitis Antanas - Kapsas. ? - 1947 01 04. Žuvo kartu su Jasulaičiu - Turkliu.

1262. Martynaitytė Natalija - Danutė, Miško Gėlė. ? - 1952 05 19.

1263. Marušaitis Juozas iš Pasūduonių k. 1925 - 1948.

1264. Maskeliai (du broliai). Navicko b.

1265. Maskelis Albinas iš Šarkiškių k., Simno vlsč. 1911 ? - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1266. Maskelis Jonas iš Šeštokų. 1918 - 1946.

1267. Maskelis Juozas - Žydas iš Šeštokų. 1916 - 1945.

1268. Maskelis Jurgis iš Šarkiškių k. Simno vlsč. 1926 (?) - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1269. Maslauskas Juozas iš Riečių k. 1926 - 1946.

1270. Matjošaitis Antanas, Simono s. iš Saltininkų k. Krosnos vlsč. 1920 - 1945 09. Žuvo Saltininkuose.

1271. Matjošaitis Bronius - Startas g. Auksučių k. Barzdų vlsč. 1925 - 1947 05 25. Susisprogdino Paberžupio kaime pas Kurą.

1272. Matjošaitis Vytautas - Mėlis (?) iš Saltininkų k. Krosnos vlsč. 1921(?) - 1946(?). Lakūno b.

1273. Matulaitis Antanas - Berželis iš Uosupėlio k. 1925 - 1945.

1274. Matulaitis Juozas iš Kardokų k.

1275. Matulaitis Klemensas - Žilvitis, g. Baraginės k. 1907 - ?

1276. Matulaitis Vytautas - Kiškis gimė Paberžių k. Radviliškio raj. 1928 - ?

1277. Matulevičius Antanas - Perkūnas g. Liudvinave 1913 - ? Lakūno b.

1278. Matulevičius Antanas - Pranciškus iš Marijampolės.

1279. Matulevičius Julius - Dzūkas iš Rūdninkų k. 1915 ? - 1947. Suimtas 1946 m. Mirė kalėjime.

1280. Matulevičius Julius - Gulbinas. ? - 1945 07 10. Žalgirio rinkt.

1281. Matulevičius Juozas iš Valavičių k. ? - 1946.

1282. Matulevičius Juozas - Tigras iš Kazlavo k. 1916 - 1946 03 17. Žuvo Tarprubežiuose.

1283. **Matulevičius Juozas - Zigmas** iš Agurkiškių k. Kazlų Rūdos vlsč.

1284. **Matulevičius Juozas, Vinco s.** iš Kardokų k. Karklo b. partizanas.

1285. **Matulevičius Jurgis** iš Agurkiškių k. ? - 1946. Nukankintas.

1286. **Matulevičius Kęstutis** iš Zomčinės k. Igliškėlių vlsč. 1929 ? - ?

1287. **Matulevičius Kostas** iš Išlaužo k. 1913 - 1945.

1288. **Matulevičius Petras** iš Išlaužo k. 1888 - 1945.

1289. **Matulevičius Vincas - Pimsa** iš Gudeniškių k. Marijampolės apskr. 1919 - 1945.

1290. **Matulevičius Vitas - Kareivis.** 1926 - 1945 06 10. Palaidotas Mikališkių k.

1291. **Matulevičius Vitas - Pempė, Mindaugas** iš Kazlavo k. 1921 - 1950 02 13. Mirė Trilaukio k. pas Broką.

1292. **Matulevičius Vitas, Antano s. - Genys, Mindaugas** 1921 - ? Kęstučio tėvūnija (?) (Slėpėsi Liubavo vlsč.)

1293. **Matulis Jonas.**

1294. **Matusa (Makusa?) Jonas - Voverukas.** 1915 - 1948 06 13. Žalgirio rinkt.

1295. **Matusa (Makusa?) Stasys** gimė Adomiškių k. Lukšių vlsč. 1917 - ? Žuvo Gerdžinio miške. Žuvo kartu su vadu A. Čereškevičium.

1296. **Matusa Algimantas - Našlaitėlis.** ? - 1950 11 24. Žuvo Janučių k. Lekėčių vlsč. Žuvo kartu su Riešutu.

1297. **Matusevičius (Matūnas) Vygantas** iš Eiciūnų k. Paežerėlių vlsč. ? - 1945 05 12. Žuvo Valkų mūšyje.

1298. **Matusevičius Algimantas - Neptūnas** iš Eiciūnų k. ? - 1950. Žuvo Žiūrių Gudelių kaime. Vytauto rinkt. vadas.

1299. **Matusevičius Bronius.** ? - 1945. Žalgirio rinkt.

1300. **Matusevičius Jonas** iš Bulakavos k. ? - 1946.

1301. **Matusevičius Pranas** iš Švediškių k. Lukšių vlsč. 1915 - ? Organizavo 74 vyrų grupę, kuri kovojo Valkų miške.

1302. **Matusevičiūtė Gražina** iš Eiciūnų k. Paežerėlių vlsč. ? - 1948 02 19.

1303. **Matusevičiūtė Leonė - Snaigė** gimusi Rugienių k. Lekėčių vlsč. ? - 1949 03 14. Žalgirio rinkt.

1304. **Matuza.** ? - 1946 (?). Matuzos Vinco brolis. K. Degučio kuopos partizanas.

1305. **Matuza Vincas** iš Gebrių k. Gudelių vlsč. ? - 1946. K. Degučio kuopos partizanas.

1306. **Matuzevičius Rimantas - Vykandas** nuo Jankų.

1307. **Matveika (Matveikis) Pranas - Dėdulė (?), Dūdelė** iš Galvalinės(?) k. 1902 - 1947 02 28 (?)

1308. **Matveika Pranas - Dėdulė.** 1902 (?) - 1947 01

05. Katino b.

1309. **Maurukas Stasys - Eigulys, Ringūnas** iš Ringovėlės k. 1918 - 1947 02 19. Žuvo Padvariškiuose, Igliškėlių vlsč.

1310. **Maurušaitis Juozas - Kurmis** gimė Pasūdonės k. Liudvinavo vlsč. 1908 - 1947. Žuvo Vidgirių k.

1311. **Mazaliauskas Jonas - Mėnulis** iš Mockų k.

1312. **Mažeika Antanas.** 1932 - 1951.

1313. **Mažeika Juozas.** ? - 1945 07 06. Žalgirio rinkt.

1314. **Mažeika Vitas - Šnekutis** nuo Jūrės-Rūdos k. 1927 - 1947 01 05.

1315. **Mažeika Vytautas - Žvejys** iš Papartynų k. Šakių vlsč. 1914 - 1947.

1316. **Medelis Juozas - Pavasaris** iš Pagirėlių k. ? - 1946.

1317. **Medelis Justinas - Atas** iš Barsukinės k. 1923 - 1945.

1318. **Medelis Petras - Delfinas** iš Marijampolės. 1923 - 1947 07 09. Žuvo Liepynuose.

1319. **Mekšaitis Leonas** iš Garliavos.

1320. **Meliauskas Jonas** iš Aukštosios k. 1924 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolės apskr.

1321. **Melnykas - Žvalgas.** ? - 1947 07 30. Žalgirio rinkt.

1322. **Melnykas Algimantas** iš Smilgių k. Griškabūdžio vlsč. Žalgirio rinkt. Mirė sužeistas.

1323. **Melnykas Antanas - Čigonas, Jurginis** iš Dzievogalos k. Veiverių vlsč. 1924 - 1947 03 29. Žuvo prie Naudžių Balandžio būrio partizanas.

1324. **Melnykas Juozas** iš Makrickų k. ? - 1946.

1325. **Melnykas Sigitas - Portas** iš Marijampolės apskr. 1927 - 1945 06 25.

1326. **Melnykas Vincas** iš Daugirdų k.

1327. **Menčinskas Juozas - Ąžuolas** iš Žuvinto k. ? - 1945. Žuvinto palių partizanas. Prano Menčinsko brolis. Būrio vadas.

1328. **Menčinskas Pranas.** Žuvinto palių partizanas.

1329. **Menkevičius Antanas** iš Šarkiškių k. ? - 1946.

1330. **Menkevičius Vitas - Spyglys** iš Šakališkių k. 1930 - 1952 06 24. Žuvo Juodraistyje, Prienų raj.

1331. **Merkevičius Albinas - Klajūnas.** 1928 - 1947 01 15. Žalgirio rinkt.

1332. **Merkevičius Jonas - Dragūnas** iš Vidgirių k. 1916 - 1947.

1333. **Meškauskas (?) - Meškiukas, Meškutė.** 1925 - 1945. Studentas iš Kauno.

1334. **Meškauskas Justinas - Balandis.** ? - 1945 07 10.

Žalgirio rinkt.

1335. **Meškelevičius Antanas - Tigras** iš Amalviškių k. 1919 - 1945. Žuvo III Palių "valymo" metu.

1336. **Meškinas Antanas** iš Triobiškių k. prie Liudvinavo.

1337. **Meškytė** iš Geisteriškių (šalia Keturvalakių) k. ? - 1947.

1338. **Meškus Antanas** iš Baltrušių k. Barzdų vlsč. ? - 1947 (?) Ėmė Berlyną, po to partizanavo.

1339. **Mi(. . .)kevičius Antanas** iš Dalnickų k. Krosnos vlsč. 1922 (?) - 1946 (?). Lakūno b.

1340. **Micevičius Juozas - Grenadierius** gimė JAV. 1913 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

1341. **Mickaitis Vytautas** iš Degutlaukio k. Žalgirio rinkt. 1925 - 1945. Žuvo prie Kidulių k.

1342. **Mickevičius** iš Nendriniškių k. ? - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1343. **Mickevičius - Barsukas.**

1344. **Mickevičius - Šeškutis** iš Straigiškių k. Šventežerio vlsč. Lakūno b. .

1345. **Mickevičius Pijušas - Perkūnas** iš Geležinių k. 1918 - 1945.

1346. **Mickus A.** Geležinio Vilko rinkt.

1347. **Miežlaiškis Nikodemas - Kavalierius** iš Strazdiškių k. 1922 - 1945.

1348. **Mikalauskas Gediminas** iš Šventragio. Geležinio Vilko rinkt. būrio vadas.

1349. **Mikalauskas Pranas** gimęs Šedvygų k. Griškabūdžio vlsč. ? - 1945 05 12.

1350. **Mikalauskas Stasys - Vanagas** iš Veiverių vlsč. ? - 1946. Būrio, veikusio apie Veiverius, vadas.

1351. **Mikalauskas Vitas - Aras** iš Šventragio k. 1925 - 1948 02 10.

1352. **Mikelionis** iš Veisiejų vlsč. ? - 1945 03 30. Žuvo Veisiejų vlsč. Pasak baudėjo, prieš mirtį pasakęs: "Aš esu Lietuvos partizanas, kovoju ir mirštu už jos laisvę".

1353. **Mikevičius Antanas** iš Delnickų k. Krosnos vlsč.

1354. **Mikluševičius Vitas** iš Višakio Rūdos k.

1355. **Mikuckas Bernardas** nuo Jankų.

1356. **Mikuckas Norbertas - Žemukas** gimė Puskunigių k. Lekėčių vlsč. ? - 1949 03 14. Žuvo prie Viluišių k. Žuvo kartu su L. Kutkaityte ir A. Mockevičium - Skydu.

1357. **Mikuckas Norbutas** iš Sąsnavos vlsč. ? - 1948.

1358. **Mikušauskas Antanas** iš Šiauliškių k. 1928 - 1946.

1359. **Mikušauskas Antanas - Rickus** iš Pašlavančio k. 1918 - 1948.

1360. **Mikušauskas Juozas** iš Pašlavančio k. 1921 -

1948.

1361. Mikušauskas Jurgis - Blakė iš Šiauliškių k. 1925 - 1945.

1362. Milčius Antanas - Beržas. Perkūno rinkt.

1363. Mileika Antanas - Balandis. ? - 1945.

1364. Miliauskas Apolonas - Seklys iš Beržinių k. 1924 - 1947.

1365. Miliauskas Ciprijonas - Sopranas iš Palnyčios k. 1923 - 1946 10 12. Žuvo Santakos k. pas Citavičių.

1366. Miliauskas Jonas - Tramvilis iš Beržinių k. 1925 - 1947 03 19. Žuvo Buktos mūšyje.

1367. Miliauskas Juozas. 1924 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1368. Miliauskas Vitas. ? - 1946.

1369. Milinkevičius Juozas. Perkūno rinkt.

1370. Milišauskas Vytautas iš Papilvio k. ? - 1949.

1371. Miliukevičius Juozas - Kelmas, Vytenis iš Zovodos k. 1919 - 1950 09 11. Žuvo Girkantų k. Mincevičiaus sodyboje.

1372. Miliūnas Jurgis iš Sutkų k. Kidulių vlsč. Žalgirio rinkt. 1921 - 1946.

1373. Miliūnas Pranas - Putinas iš Sutkų k. Kidulių vlsč. 1915 - 1948 08 31. Žalgirio rinkt.

1374. Milius Stasys, 1909-1947. Nuo Kidulių.

1375. Milius Juozas gimė Daukšiuose. 1922 - Kęstučio būrio (vad. Simanavičius) narys.

1376. Miliušis Stasys iš Kidulių k. Žalgirio rinkt.

1377. Milkeris Zigmas - Vaiduvis. ? - 1947 11 17. Žalgirio rinkt.

1378. Miloševičius (Mikloševičius?) nuo Jankų.

1379. Milušauskas Alfonsas - Slapukas iš Vartų k. 1925 - 1947.

1380. Milušauskas Albinas iš Vartų k. 1930 - 1948.

1381. Milušauskas Juozas iš Vartų k. 1901 - 1949.

1382. Milušauskas Justinas iš Vartų k. 1929 - 1949.

1383. Miniotas Bronius.

1384. Minkevičius Antanas iš Tūriškių k. Lakūno b.

1385. Miraščius Algis - Negras.

1386. Mirijauskas Stasys - Balandis iš Mikniškių k. Lakūno b.

1387. Mirijauskas Stasys - Žilvitis iš Rudaminos.

1388. Misevičius Juozas - Grenadierius gimė Kalvarijoje 1913 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

1389. Misiukevičius Jonas - Arūnas iš Liepalotų k. 1924 - 1952 01 10. Žuvo Trilaukio k.

1390. Misiukevičius Jonas - Šarūnas. 1928 - 1952 Vytauto rinkt.

1391. **Misiukevičius Jonas - Švyturys** iš Beviršių k. Liubavo vlsč. 1929 - ? Kęstučio tėvūnija.

1392. **Misiukevičius Petras - Strazdas** iš Rūdninkų k. 1921 - 1946 10 30. Žuvo Trakėnų k. Mikulionio sodyboje.

1393. **Misiūnas Martynas** iš Raželių k.

1394. **Miškinis Petras - Gediminas, Žvaigždė** iš Alytaus apskr. 1921 - 1945 12 25. Viesulo būrio partizanas.

1395. **Mitrikevičius Vincas** gimė Pėdiškių k. Krosnos vlsč. 1918 - ? Lakūno b.

1396. **Mitrulevičius Petras - Kilbas** iš Balbieriškio vlsč. 1924 - 1946 06 14.

1397. **Mockaitis Antanas** nuo Jankų.

1398. **Mockapetris Povilas** iš Prienlaukio k. 1912 - 1946.

1399. **Mockevičius Antanas - Skydas** iš Paluobių k. Griškabūdžio vlsč. 1923 - 1949 03 14. Žuvo prie Jankų Žalgirio rinkt.

1400. **Mockevičius Juozas - Drugys, Girėnas (?), Voverė** 1920 - 1948 02 19. Žuvo Agurkiškės miške. Žuvo kartu su G. Matusevičiūte.

1401. **Mockevičius Vladas - Vyturys** iš Bambininkų k. 1920 - 1945 08 07. Žuvo Žuvinto ežere.

1402. **Mockus Jonas - Alksnis** iš Marijampolės. ? - 1946.

1403. **Mockus Juozas** iš Kriūkų k. Paežerėlio vlsč. Žalgirio rinkt.

1404. **Montvila** iš Jiestrakio k. ? - 1947.

1405. **Montvila Vincas** iš Padovinio k.

1406. **Morkūnaitė Kastutė - Ramutė** iš Mačiūnų k. Prienų vlsč.

1407. **Morkūnas Antanas - Miškas** iš Mačiūnų k. Prienų apskr. 1913 - 1945.

1408. **Morkūnas Jonas** iš Mačiūnų k. 1921 - 1945.

1409. **Morkūnas Juozas - Rambynas** iš Mačiūnų k. 1929 - 1946.

1410. **Morkūnas Petras.** ? - 1945 02 26. Arlausko b.

1411. **Morkūnas Vincas - Audra** iš Mačiūnų k. 1925 - 1948.

1412. **Motiejūnas Antanas.** Perkūno rinkt.

1413. **Motūza Jurgis - Dagilis** iš Matrickų k. 1923 - 1946.

1414. **Motūza Kazys - Vanagas** iš Matrickų k. 1920 - 1946 09 19. Jurgio Motūzos brolis.

1415. **Motūza Vincas** iš Gelčių k. Gudelių vlsč. 1918 (?) - 1946 (?). K. Degučio būrio partizanas.

1416. **Motūza Vincas** iš Matrickų k. 1925 - 1945.

1417. **Motūza Vitas** iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. 1928 -

?. Lakūno b.

1418. **Mozūraitis Albinas - Pykuolis** iš Šakališkių k. 1909 - 1946. Žuvo Baltramurgio k. Prienų raj.

1419. **Mozūraitis Antanas - Girinis** iš Šakališkių k. 1918 - 1947. Žuvo Tartupio k. Prienų raj.

1420. **Mozūraitis Juozas.** 1928 - 1945 09 12. Žuvo Gelgaudiškio apyl. Žalgirio rinkt.

1421. **Mozūraitis Kajetonas** gimė Bizierių k. Šakių raj. 1927 - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

1422. **Muliuolis Jonas - Spalis.** Perkūno rinkt.

1423. **Muraška Vytautas** iš Sabijonų k. Žalgirio rinkt.

1424. **Murauskas Antanas - Ungurys** iš Pagraužių k. 1924 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

1425. **Murauskas Juozas - Topolis** iš Zovodos k. 1925 - 1945 03 02. Žuvo Giluišių k.

1426. **Murauskas Vladas - Ulonas** gimė Vidgirių k. Keturvalakių vlsč. 1920 - ? Vytauto rinkt.

1427. **Mureika Antanas** iš Širvydų k. Lekėčių vlsč. Žalgirio rinkt.

1428. **Mykolaitis Bronius** iš Trakiškių k. Geležinio Vilko rinkt.

1429. **Mykolaitis Kazys - Lakūnas** iš Trakiškių k. 1909 - 1947 07 30. Žuvo Raišupyje.

1430. **Mykolaitis Vincas** iš Gelgaudiškio. Žalgirio rinkt.

1431. **Mykolaitis Vitas - Aidas** iš Trakiškių k. 1928 - 1947 07 30. Žuvo Raišupyje.

1432. **Mykolas - Vanagas.**

1433. **Mykolauskas** Gražio b.

1434. **Naginionis Jonas** iš Pažėrų k. Žalgirio rinkt.

1435. **Naginionis Kazimieras - Tauras** iš Marijampolės 1928 - 1946. Felčeris.

1436. **Naikelis Jonas** iš Krūvelių k. ? - 1947.

1437. **Naikelis Petras - Pupų Dėdė** gimė Muriniškiuose, K. Rūdos vlsč. 1896 - 1947 08 17. Žuvo Krūvelių - Griešių girioje.

1438. **Naikelis Vytas - Vytautas** gimė Muriniškiuose. 1921 (?) - 1947 08 16.

1439. ***Naktelė,** buv. Kazlų Rūdos policijos viršininkas, vadovavo partizanų būriui zanavykiškame Višakio krante. Žuvo kartu su draugu pasaloje.

1440. **Nalauskas Juozas** iš Bauboniškių k. 1915 - 1945.

1441. **Narijauskas Bronius - Kaštonas** iš Raišupio k. 1921 - 1994. Geležinio Vilko rinkt. Suimtas 1946 m.

1442. **Naruševičius Antanas - Akuotas** iš Sūsninkų k. 1923 - 1949 04 19. Žuvo Rūdelės k. pas Virbicką.

1443. **Nauburaitis Pranas - Tarzanas.** 1921 - 1950.

Žuvo Gelgaudiškio apyl.

1444. **Naudžius** iš II Girninkų k. ? - 1949.

1445. **Naudžius ? Petras.** ? - 1945 03 15. Žalgirio rinkt.

1446. **Naudžius Andrius - Tėvelis, Beržas** iš II Girninkų k. ? - 1949 02. Birutės rinkt.

1447. **Naudžius Bronius - Žiemys, Špokas.** 1920 (?) - 1949 03 09. Žalgirio rinkt.

1448. **Naujokaitė Regina** iš Višakio Rūdos. Mirė lageryje. Žalgirio rinkt.

1449. **Naujokaitis Juozas.** Žalgirio rinkt.

1450. **Naujokaitis Konstatinas - Tautmylis** iš Švarplų k. Šakių raj. 1905 - 1947.

1451. **Naujokaitis Pranas** nuo Plokščių.

1452. **Naujokaitis V.** ? - 1945 08 07. Žalgirio rinkt.

1453. **Naujokas Juozas - Vaidila** iš Kazlų Rūdos vlsč. ? - 1949 11 19.

1454. **Naujokas Pranas** iš Paluobių k. Griškabūdžio vlsč. ? - 1945. Žalgirio rinkt. Palaidotas Stalioriu k. Lukšių vlsč.

1455. **Naujokas Tadas - Špokas** g. Šmūrų k. Veiverių vlsč. 1888 - ?.

1456. **Naujokas Vitas - Jupiteris** iš Živavodės k. 1922 - 1946. Žuvo Veselavos k. Marijampolės apskr.

1457. **Naujokas Vladas** iš Bunikėlių k. Plokščių vlsč. ? - 1945 m. vasarą. Žuvo Eiciūnų k.

1458. **Naujūnas Vitas - Kariūnas** iš Pakardokio k. ? - 1949 03 10.. Žuvo Braziūkuose.

1459. **Nauliūnas Pranas - Tarzanas** iš Dobilų k. Šakių raj. Žalgirio rinkt.

1460. **Navasaitis Mykolas - Ainis** iš Šarabūdės k. 1915 - 1945 04 24. Žuvo Beliūno raiste.

1461. **Navickas - Dudutis** iš Grajauskų k. 1925 - 1952 01 10. Žuvo Trilaukio k.

1462. **Navickas Albinas - Skirgaila** iš Grigaliūkiškių k. 1928 - 1952 01 03. Žuvo Šilavote.

1463. **Navickas Juozas, Vinco s. - Liūtas** iš Varnupių k. Liudvinavo vlsč. 1927 - 1947 12 23. Žuvo Vytautiškėse.

1464. **Navickas Jurgis** - Juškevičiaus Juozo slapyvardis.

1465. **Navickas Kostas - Viltis** iš Pakuonio. ? - 1949.

1466. **Navickas Leonas.** 1922 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1467. **Navickas Petras.** ? - 1946 (?)

1468. **Navickas Vacius - Perkūnas, Auksutis** iš Pakirsnių k. 1910 - 1946 10 28. Perkūno rinktinės vadas.

1469. **Navikas Vincas - Dėdė** iš Skinkių k. 1912 - 1952 06 24. Žuvo Juodraistyje (Prienų šile).

1470. **Nedzinskas P. - Spindulys.** Perkūno rinkt.

1471. **Nedzinskas Stasys**. 1925 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojų mūšyje.

1472. **Neifaltas Jonas - Lakūnas, Sakalas** iš Giraicės k. Šventežerio vlsč. 1910 (?) - 1945 11 20. 1944 m. rugsėjyje organizavo Vanagų būrį. Vadovavo Kalniškės mūšiui.

1473. **Neifaltienė- Grišk̨onytė Albina - Pušelė**. g. Stebulių (?) k. ? - 1945 05 16. Žuvo Kalniškėje.

1474. **Nėnius Juozas - Inžinas** iš II Girninkų k. 1909 (?) - 1949 03. Žuvo K. Rūdos miške ties Naudžių k.

1475. **Neverauskas Antanas - Šaltneris** iš Jotiškių k. Šakių raj. 1922 - 1947 04 25. Žalgirio rinkt.

1476. **Neverauskas Jonas - Ostfaldas** iš Jotiškių k. Šakių raj. 1920 - 1947 04 25. Žalgirio rinkt.

1477. **Neverauskas Pranas - Vėjas**. 1918 - 1947. Žalgirio rinkt.

1478. **Nevulis Julius - Ožys** iš Rūdninkų k. Suimtas, miręs.

1479. **Nizevičius**. ? - 1945 04 06. Žuvo prie Lazdijų Papėčių miško pusėje. Buvęs Lietuvos pasienio viršininkas.

1480. **Norkeliūnas** iš Pieriškių k. Šakių raj. 1922 - 1947.

1481. **Norkeliūnas Juozas** iš Beržinbūdės k. 1924 - 1945.

1482. **Noverlis Julius** iš Rudzuntų k. 1922 - 1945 (?).

1483. **Okas Armonas - Litas** iš Bambinių k. Gražiškių vlsč. 1928 - 1947 m. susiprogdino Lankupėnų k. (prie Strazdienės). Vytauto rinkt. Vyties kuopa. Vokietis

1484. **Oleka (Olekas) Juozas** iš Girnupių k. Kazlų Rūdos vlsč. 1922 - 1945 07 17. Žuvo su 6 draugais Lūšnos k., prie Lekėčių.

1485. **Oleka Antanas**. ? - 1947 05 01. Žuvo Girnupių k. Vilkaviškio raj.

1486. **Oleka Jonas - Smauglys** iš Pašilupių k. Jankų vlsč. 1924 - 1946 06 11. Žuvo prie Novaraisčio Žalgirio rinkt.

1487. **Oleka Juozas**. ? - 1948. Palaidotas Palubiuose.

1488. **Oleka Vytautas - Žvalgas**. 1926 - 1947 06 25. Žuvo Beržnovinės k. Vilkaviškio raj. Žalgirio rinkt.

1489. **Olekaitė**. Trijų partizanų sesuo. Mirė nuo džiovos kalėjime.

1490. **Olekas Vitas** iš Gern. . . k. Kazlų Rūdos vlsč.

1491. **Onuškevičius**.

1492. **Orentas Gediminas** iš Barsukinės k. Sasnavos vlsč. 1917 -

1493. **Orlauskas** (žr. Arlauskas).

1494. **Ostinas Rudolfas - Rudolfas, Romas** iš Saaro sr. (Vokietija). 1924 -? 1946 04 28 suimtas Krasenkos k.

Krosnos vlsč. Išdavinėjo.

1495. **Overa Motiejus, Jono s.** - **Žaibas** iš Daukšių k. Gudelių vlsč. 1919 - 1945 07 15. Žuvo Žuvinte. Daukšių būrio partizanas.

1496. **Pabrica (Pabryda) Bronius** iš Valių k. Jankų vlsč. ? - 1946 10 20. Žalgirio rinkt. Būrio vadas.

1497. **Pacevičius Jonas - Vyturys** iš Mergutrakio k. 1923 - 1945 02 23. Žuvo prie savo namų.

1498. **Packevičius Vitas** iš Bambininkų k. 1928 - 1946.

1499. **Pačėsa.**

1500. **Padimanskas Aleksandras - Šarūnas.** 1916 - 1946 (?). Žuvo Kalniškės miške. Perkūno rinkt. būrio vadas.

1501. **Padolskis Algirdas - Meldas** iš Gyviškių k. 1929 - 1950. Žuvo Liūliškių k.

1502. **Pajanauskas Vladas - Papartis** gimė Delnickų k. Krosnos vlsč. 1913 - ? Lakūno b.

1503. **Pajaujis Albinas** iš Padovinio k. 1915 (?) - ?

1504. **Pajaujis Juozas - Sietynas.** Žuvo Kalniškės mūšyje.

1505. **Pakalnis Jonas - Balandis** iš Skardupių.

1506. **Pakruopis Antanas - Pelėda** iš Sangrūdos. Suimtas 1946 m. Miręs.

1507. **Palionis J. - Dobilas.** Geležinio Vilko rinkt.

1508. **Palkevičius Jurgis - Marsas.** ? - 1945 07 10. Žalgirio rinkt.

1509. **Palovis Petras** iš Šunskų vlsč.

1510. **Paltanavičius** iš Mastaičių k. ? - 1945.

1511. **Paltanavičius Vitas - Grafas.** ? - 1945 07 10. Žalgirio rinkt.

1512. **Paltanavičius Vytautas** iš Tabariškių k. Garliavos vlsč. 1930 - 1947. Mokinys.

1513. **Palubinskas Kazys** iš Baganskų k. 1920 - 1945.

1514. **Papeikienė Anastazija,** Šikarskytė, Sakalo sesuo.

1515. **Paplauskas Jonas, Jurgio s.,** gimęs Užupio k. Marijampolės vlsč. 1919 - ?

1516. **Paršeliūnas Bolius.** 1924 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1517. **Paršeliūnas Vincas** iš Ivonkiškių (?) k. Miroslavo vlsč. 1917 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1518. **Pasiukonis Vincas** iš Kamšų k. 1917 - 1946 . Nuteistas mirties bausme. Perkūno pavaduotojas.

1519. **Paskevičius** iš Ramanavo k.

1520. **Paskevičius Jonas** gimė Gudeliškių k. Krosnos vlsč. 1901 - ? Lakūno b.

1521. **Pasvenskas Algimantas** iš Mikniškių k. Perkūno rinkt.

1522. **Pasvenskas Antanas** iš Virbalų k. 1924 - 1945.

1523. **Paškevičius Jonas - Piršlys** gimė Meškučių k. Jankų vlsč. 1920 - ? Žuvo Vidgirių k. Griškabūdžio vlsč.

1524. **Paškevičius Juozas - Litauras.** 1898 - 1948 04 08. Mirė nuo nudegimų, gautų 1948 03 28 mūšyje Danisevičių sodyboje

1525. **Paškevičius Juozas, Prano s. - Litauras (?)** iš Gižų vlsč. 1925 - 1948 04 08.

1526. **Paškevičius Petras.** Žalgirio rinkt.

1527. **Paškevičius Vincas - Gusaras,** gimęs Meškučių k. Jankų vlsč. 1923 - 1947 08 29. Užkastas Griškabūdyje.

1528. **Patapas V.** Geležinio Vilko rinkt.

1529. **Patašius Bronius** nuo Lekėčių k. ? - 1945 07 08. Žalgirio rinkt.

1530. **Paudeika(s) Juozas** iš Tru. . . škių k. Marijampolės vlsč.

1531. **Paukštis Bronius - Špokas.** ? - 1947 07 10. Žalgirio rinkt.

1532. **Paukštis Jonas.** ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

1533. **Paulauskas Petras.** 1923 - 1946.

1534. **Pauliukevičius Motiejus** iš Kauno apylinkių. ? - 1946 07 10. Žuvo Tvarkiškių k.

1535. **Pauliukonis** iš Būdelių k.

1536. **Pauliukonis - Renetas.** Pas A. Karpavičių Orijos k. buvo sužeistas.

1537. **Paulius Motiejus** iš Padainupio k. 1923 - 1945.

1538. **Pauža Jonas - Vilkas** gimė Žičkalnių k. Barzdų vlsč. 1916 - 1947 02 26. Žuvo Lakinskų k., Šakių apskr.

1539. **Pauža Juozas** gimė Naujavalakių k. 1925 - 1945 04 18. Žuvo Buktos g. prie Vartų k.

1540. **Pauža Jurgis, Kazio s.** iš Šiaulių k. Šilavoto vlsč. 1918 - 1945. Žuvo Klebiškio miške.

1541. **Pauža Stasys.** 1925 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1542. **Pauža Stasys** iš Elzbiecinkos k. ? - 1946. Žalgirio rinkt.

1543. **Pauža Vitas - Šaulys** gimė Žičkalniuose, Barzdų vlsč. 1925 - 1946 11 28. Žuvo Jankų apyl.

1544. **Pavilauskas Juozas** iš Putriškių k. Balbieriškio vlsč. K. Degučio būrio partizanas.

1545. **Pavilionis Juozas - Rytas** gimė Viešnagių k. Simno vlsč. 1927 - 1948.

1546. **Pavilonis** iš Balbieriškio vlsč.

1547. **Pavilonis Jonas** iš Šilsodžio k. 1928 - 1947.

1548. **Pavilonis Jonas - Žentukas.** 1927 - 1947. Vytauto rinkt.

1549. **Pavilonis Vitas - Vasaris** iš Vytautiškių k. Krosnos

vlsč. 1927 (?) - 1945 05 16. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1550. **Pavilynas - Darminis.** K. Degučio būrio partizanas.

1551. **Pavolas (?) Stasys - Kaspas** iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. Lakūno b. Žuvo laikotarpyje iki 1946 m.

1552. **Pažėra Jonas - Kudulis.** ? - 1947 05 15. Žalgirio rinkt.

1553. **Pažėra Jonas - Uosis** iš Digrių k. 1921 - 1950.

1554. **Pažėra Juozas** iš Padrėčių k. ? - 1945.

1555. **Pažėra Kazimieras** iš Padrėčių k. ? - 1945.

1556. **Pažėra Petras.** ? - 1952.

1557. **Pažėra Pranas** iš Padrėčių k. ? - 1945.

1558. **Pažėras Antanas.**

1559. **Pažereckas Vytautas - Mindaugas,** gimęs Skirsnemunėj. 1920 (?) - 1951. Žalgirio rinkt.

1560. **Pečelis Viktoras - Vairas.** 1928 - 1948.

1561. **Pečiukonis (?) Vincas - Aras** iš Rolių k. Krosnos vlsč. 1919 - 1946 (?). Lakūno b.

1562. **Pečiulaitis Jonas - Žvangutis** iš Tvarkiškių k. 1931 - 1951.

1563. **Pečiulaitis Jurgis - Prūsas** iš Tvarkiškių k. 1912 - 1945.

1564. **Pečiulis Antanas - Baritonas** iš Mockų k. 1923 - 1947 04 27. Susisprogdino Gulbiniškių k. kartu su Kunigaikščiu ir Pušele.

1565. **Pečiulis Juozas** iš Šilėnų k. Mirė kalėjime.

1566. **Pečiulis Kazys - Jupiteris** iš Naujakiemio k. 1922 - 1949.

1567. ***Pečkaitis (Pečkys?),*** iš Žiūrų k., Šakių raj. Žuvo, kai vežamas vežimu mėgino pabėgti.

1568. **Pečkys Antanas** iš Atesnykėlių k. Krosnos vlsč. 1922 (?) - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1569. **Pečkys Kazimieras** iš Pilviškių vlsč. 1921 - 1946.

1570. **Pečkys Vaclovas - Medžiotojas** gimė Marijampolėje 1929 - ?

1571. **Pečkys Vincas - Voverukas** iš Tabarauskų k. 1925 - 1952. Suimtas 1948 m. Mirė Vorkutoje.

1572. **Pečkys Vytautas** iš Rinkūnų k. 1928 - Partizanuose nuo 1947 m. Voveruko brolis.

1573. **Penčyla Vytautas** gimęs Marijampolėje. 1907 - ? Buvęs skautų vadas.

1574. **Persigel (Peričel) Hans, Alfredo** iš Berlyno. 1924 - 1946. Eumo būrio partizanas. Vokietis.

1575. ***Peslys,** žuvo 1948 m. kartu su B. Tupčiausku.

1576. **Gresser Helmutas - Garnys.**

1577. **Pėstininkas Petras** iš Puskepurių k.

1578. **Pėtelis Jonas** iš Ramanavo k. Krosnos vlsč.

1579. Pėtelis Juozas - Vilkas gimė Ramanavo k. Krosnos vlsč. 1925 - ? Lakūno b.

1580. Pėteris Petras - Tigras. ? - 1948.

1581. Petkevičius Adolfas - Švyturys (?) gimė Gyvių k. 1928 - 1947.

1582. Petkevičius Antanas gimė Rūdos k. Šilavoto vlsč. ? - 1946.

1583. Petkevičius Bronius - Bijūnas, Pipiras iš Pajiesio k. 1919 - 1955 07 21. Žuvo Prienlaukio k.

1584. Petkevičius Kazys - Kaštonas iš Dūmiškės k. ? - 1945.

1585. Petkevičius Vytautas - Švyturys. 1928 - 1945. Žuvo pas Daunorą Pabališkių k. Iš Veiverių gimnazijos. Gimė Dūmiškės k.

1586. Petkevičiūtė Aldona, Motiejaus d. ? - 1946 04 28. Nušauta Tuben... k. Veiverių vlsč. Ryšininkė.

1587. Petkūnas Antanas gimė Lepšių k. Lukšių vlsč. 1920 - ? Žuvo Karčrūdės miške. Žalgirio rinkt.

1588. Petkūnas Vytautas - Putinas gimė Petkūniškės k. Lukšių vlsč. 1920 - ? 1945 10 15 sužeistas pateko nelaisvėn, bet nieko neišdavė.

1589. Petraitis Adomas - Molis iš Šiauliškių k. 1921 - 1945.

1590. Petraitis Jonas iš Gudelių vlsč. 1918 - 1945.

1591. Petraitis Jonas iš Daugirdų k. 1932 - ?

1592. Petraitis Kazys iš Šiauliškių k. 1910 - 1945.

1593. Petraitis Povilas - Gerutis iš Petrailiškių k. 1924 - 1949.

1594. Petraška Antanas iš Balbieriškio vlsč. 1925 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k. Marijampolėje.

1595. Petraška Kazys - Vėjas iš Daugirdų k. Simno raj. 1928 - 1951 11. Sušaudytas Baltarusijoje.

1596. Petraška Pranas iš Balbieriškio vlsč. ? - 1948.

1597. Petraška Stasys - Šturmas iš Gyviškių k. 1918 - 1948.

1598. Petraška Vincas iš Gyviškių k. 1921 - 1948.

1599. Petraška Vincas - Pinavijas. ? - 1946 11.

1600. Petrauskas Bronius - Šarūnas iš Marijampolės 1927 (?) - 1948. Nušovė saugumiečį Greisą.

1601. Petrauskas Juozas gimė Šeštokuose (?) - 1945 04 18. Žuvo Žaliojoj g.

1602. Petrauskas Kazys - Sigolis iš Šeštokų. 1911 (?) - 1946 (?). Lakūno b.

1603. Petrukonis Vincas. 1918 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojų mūšyje.

1604. Petrukonis Vladas. 1919 - 1945 02 21. Žuvo

Liepakojuose

1605. Petrulionytė Juzė - Vaidilutė gimė Nendrinių k. Sasnavoss vlsč. 1924 - 1947 10 20. Žalgirio rinkt.

1606. Petruškevičius A. - Rimvydas iš Steidoriškių (?) k. Lazdijų vlsč. 1921 (?) - 1946 (?). Lakūno b.

1607. Petruškevičius Antanas, Mykolo s. - Šturmas. 1923 - 1947 05 13. Žuvo Žalių k. Sasnavos vlsč.

1608. Petruškevičius J. - Klevas. Perkūno rinkt.

1609. Petruškevičius Juozas - Rickus iš Papečkių k. ? - 1945 (1947).

1610. Petruškevičius Jurgis - Pinavijas iš Gyviškių k. 1924 - 1946.

1611. Petruškevičius Vitas iš Papartėlių k. ? - 1945.

1612. Pileckis Jonas, Vinco s. - Brokas, Šarūnas iš Marijampolės m. 1907 - 1946. Vienas partizanų Tauro apygardos kūrėjų.

1613. Piličiauskas Antanas - Rainiukas iš Šeštokų. ? - 1947.

1614. Pilypas Albinas - Drūtys iš Skardupių (?) k. ? - 1945 (?).

1615. Pinkaitis Justinas - Paleckis iš Šakių m. Žalgirio rinkt.

1616. Pinkus Ignas. 1927 - 1945.

1617. Pinkvarta Jurgis - Berželis iš Giniūnų k. 1927 - 1946.

1618. Pinkvarta Kazys - Dešinys iš Liepaloto k. 1917 - 1949. Kuopos vadas.

1619. Piščikas Albinas iš Katinų k. Šakių raj. 1930 - 1950.

1620. Plaušinaitis - Rytas nuo Žvirgždaičių. 1946m. suimtas, dingo be žinios.

1621. Plečkaitis Edvardas iš Sausininkų k. 1924 - 1948.

1622. Plečkaitis Edvardas. 1928 - 1947. Žuvo Sūsninkų k. Bartininkų vlsč. Vytauto rinkt.

1623. Plečkaitis Jurgis. 1924 - 1947. Vytauto rinkt.

1624. Plečkaitis Petras - Vilkas iš Žydronių k. 1904 - 1947.

1625. Pledas - Drugys. ? - 1948.

1626. Plienas Zigmas - Vanagas. Žalgirio rinkt.

1627. Plikaitis - Špokas.

1628. Pliopys Petras iš Skriaudžių. ? - 1946.

1629. Pockevičius Jonas - Ąžuolas. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1630. Podolskis Antanas - Demonas gimė Karkliniuose, Keturvalakių vlsč. 1912. Vytauto rinktinėje nuo 1947 m. Išdavikas.

1631. Pokštas J. Geležinio Vilko rinkt.

1632. Popiera Andrius - Naktinis iš Dambraukos k. 1927 - 1946.

1633. Popiera Antanas - Žilvitis gimė Dambraukos k. 1929 - 1948 06 07. Žuvo Nendriškėse.

1634. Popiera Bronius - Meška iš Dambraukos k. 1932 - 1952 01 30. Žuvo Varnabūdės miške.

1635. Popiera Jonas - Šalmas gimė Dambraukos k. 1923 - 1947 07 31. Žuvo Raišupyje.

1636. Popiera Kazimieras - Gegužis iš Dambraukos k. 1931 - 1952 01 31. Žuvo Varnabūdės miške.

1637. Poškus Jurgis iš Kajackų k. ? - 1945.

1638. Poškutė Danutė Žalgirio rinkt. medicinos sesuo.

1639. Povilaitis Albinas - Karklas iš Klebiškio k. 1928 - 1945.

1640. Povilaitis Aleksandras - Riešutas nuo Lekėčių. 1924 - 1950 11 24. Žuvo Jančių k. Lekėčių vlsč.

1641. Povilaitis Antanas iš Vanagynės k. Šakių raj. Žalgirio rinkt.

1642. Povilaitis Petras nuo Lekėčių. Žalgirio rinkt.

1643. Povilaitis Pranas nuo Lekėčių.

1644. Požėra Jonas - Briedis, ***Leitenantas Šiūpėlė iš Smailių k. 1923 - 1947 05 22. Žuvo Veiverių vlsč.

1645. Prabulis Juozas - Negras iš Pėdiškių k. 1920 - 1947 04 23. Žuvo Krasenkos k. Krosnos vlsč.

1646. Prabulis Vitas - Žaibas iš Mockavos k. ? - 1949 12. Žuvo Šlynakiemio k. Punsko vlsč. pas Jakimavičių, išdavė P. Poznėkas

1647. Pračkaitis Pijus. ? - 1946 08 18. Žalgirio rinkt.

1648. Prajara Juozas - Erelis iš Pavasakės k. 1924 - 1947.

1649. Prajara Petras - Berželis iš Pavasakės k. Igliaukos vlsč. 1927 - 1945 07. Mirė sužeistas Dambavos k.

1650. Prajara Vincas - Meteoras, Beris iš Pavasakės k. 1926 - 1949.

1651. Pranckevičius Albinas - Vijūnas. Kęstučio tėvūnijos eilinis. Suimtas.

1652. Pranckus Antanas. ? - 1948. Žuvo Gražučių k.

1653. Pranka Antanas - Vytautas iš Čiudiškių k. 1925 - 1948.

1654. Pranka Motiejus - Ispanas iš Čiudiškių k. 1924 - 1946

1655. Pranskaitis Albinas. 1921 (?) - 1946. Žuvo prie Braziūkų k., miške.

1656. Pranskaitis Pijušas - Papartis. Žuvo prie Kybartų.

1657. Pranskaitis Stasys - Liūtas. ? - 1946 11 29. Žuvo Sūkuriškės girininkijoje Jankų vlsč.

1658. Pranskevičius - Dzūkas iš Simno. 1910 - ?

1659. Pranskevičius - Grafas. Vytauto rinkt. Gedimino tėvūnijos partizanas.

1660. Pranskevičius Albinas, Petro s. - Vijūnas gimė Dobilėnų k. Vištyčio vlsč. 1929 - 1950.

1661. Preisaitis Zenonas gimė Žičkalnyje prie Brazdų Miręs.

1662. Pridotkaitiė - Jankauskienė Izabelė. Geležinio Vilko rinkt. ryšininkė.

1663. Prūsaitis Jonas iš Varnupių k. 1913 - 1945. Žuvęs Žuvinto paliose.

1664. Ptakauskas Jurgis - Liepa iš Mizarų k. 1912 - 1947.

1665. Puidokienė Liudvika - Laimutė gimė Urliškės k. Paežerėlio vlsč. 1912 - ? 1948 05 25 sužeista ir suimta, nieko neišdavė. Mirusi.

1666. Puinauskas iš Patansiškės k. Perkūno rinkt.

1667. Puišys Vytautas - Meška. ? - 1947. Žalgirio rinkt.

1668. Pūkas iš Mergutrakio, Sangrūdos vlsč. ? - 1946. 06. 20. Žuvo prie Šilavoto.

1669. Pūkas Antanas iš Skriaudžių. 1898 (?) - ?

1670. Pūkas Antanas - Dūlis iš Daukšių k. 1925 - 1950 10 20.

1671. Pūkas Juozas, Juozo s. - Griausmas iš Daukšių k. 1921 - 1945 07 15. Žuvo Buktos pelkėse. K. Degučio būrio partizanas.

1672. Pūkelevičius Vytautas iš Poderiškių k. 1934 - 1951.

1673. Pukščiūnas Antanas iš Strumbagalių k.

1674. Pulauskas Vitas (Stasys ?) iš Stoškų k. Žvirgždaičių vlsč.

1675. Puodžiūnas Kazimieras - Kirvis iš Pajevonio k. 1914 - 1946 01 20. Žuvo Pakirsnių k. pas Bielį.

1676. Puskunigis Kęstutis. ? - 1944 09. Kraštaliesnės k. partizanas.

1677. Puskunigis Stasys - Tarzanas iš Puskunigių k. Lekėčių. Žalgirio rinkt.

1678. Putkevičiūtė Aldona iš Veiverių. 1927 - 1946.

1679. Pužas Antanas - Gintaras iš Jonučių k. ? - 1951 Birutės rinktinės vadas.

1680. Pužauskas Juozas iš Rūdupio, Prienų vlsč. 1906 (?) - 1946 (?).

1681. Pypliūtė Domicelė - Pypkė. ? - 1948 02 16. Žuvo miške prie Naidynės. Žuvo kartu su B. Čereškeviūte ir V. Krulikausku.

1682. Pyplys Kazimieras - Mažylis, Mažvydas, Mindaugas,

Miškinis, Audronius, Tigras iš Kėbliškių k. 1923 - 1949.

1683. R(au)linaitis. ? - 1945 02 26. Žalgirio rinkt.

1684. Rabkevičius - Stiebas. ? - 1946 06 07. Žalgirio rinkt.

1685. Racevičius - Erškėtis.

1686. Racius Leonas iš Rudaminos. 1918 - 1946.

1687. Račyla Jurgis, Kazio s. - Šarvas iš Tvarkiškių ? 1917 - 1947 12 25. Žuvo Šilėnų k. Veiverių vlsč. Dariaus-Girėno b. vadas.

1688. Račyla Kazys. Suimtas 1946 02 12.

1689. Račyla Vitas.

1690. Račiūnas Antanas. 1928 - 1946.

1691. Račiūnas Antanas iš Jankūnų k. ? - 1956. Žuvo prie Gelgaudiškio. Paskutinis Tauro apygardos partizanas. Nusišovė, rusams apsupus slėptuvę.

1692. Račiūnas Vytautas.

1693. Račius Alfonsas - Uosis, Topolis iš Reketijos k. 1927 - 1948. Žuvo prie Mockavos.

1694. Račius Jonas - Klevas iš Reketijos k. 1920 - 1950 05 04. Žuvo Kamšų k.

1695. Račius Jurgis - Grikis iš Reketijos k. 1932 - 1951.

1696. Račius Petras - Beržas iš Reketijos k. 1924 - 1947.

1697. Račius Vytautas - Ąžuolas iš Reketijos k. 1922 - 1949. Žuvo Sūsninkuose (sužeistas, nusišovė). 44-tos kuopos vadas.

1698. Račkauskas Antanas - Kirvelis iš Gavaltuvos k. 1915 (?) - ?

1699. Račkauskas Karolis - Kalakutas.

1700. Radauskas Alesius - Alytė, Elytė iš Rudėnų k. Gudelių vlsč. 1915 - 1946 02 15. Žuvo Budnykuose prie Gudelių.

1701. Radauskas Antanas iš Rudėnų k. Gudelių vlsč. K. Degučio būrio partizanas. Alytės brolis.

1702. Radavičius Zigmas nuo Jankų.

1703. Radvilaitė-Povilaitienė Janina - Saulutė iš Klevinės k. 1927 - 1946.

1704. Radzevičius iš Šilavoto vlsč. ? - 1946 02 09. Geležinio Vilko rinkt.

1705. Radzevičius - Lokys, Alksnelis iš Smilgių k. Sasnavos vlsč. ? - 1946.

1706. Radzevičius Jonas iš Balaikų.

1707. Radzevičius Klemensas - Mindaugas iš Vilkabūdės k. 1922 - 1948.

1708. Radzevičius Stasys - Dainius iš Rolių k. Perkūno

rinkt.

1709. **Radzevičius Stasys - Strazdas** iš Šilančių (?) k. Lazdijų apskr. 1922 (?) - 1946 (?). Lakūno b.

1710. **Radzevičius Vincas - Vaidila** iš Puskelnių k. ? - 1945. Nukankintas. Pirmasis laikraščio "Laisvės žvalgas" redaktorius.

1711. **Ragažickas Antanas.**

1712. **Raginskas Juozas** iš Bartininkų k. Pilviškių vlsč. ? - 1946. Karklo b. vadas.

1713. **Raguckas,** Abramavičiaus-Spyglio būrio partizanas, žuvo 1946 07 04.

1714. **Raguckas Jurgis** iš Smalinyčios k. 1928 - 1948.

1715. **Raguckas Stasys** (žr. Sidabra Juozas).

1716. **Ragūnas Antanas.** ? - 1945 11 22. Žalgirio rinkt.

1717. **Raibikis Mykolas** iš Paliūnų k. Vilkaviškio apskr. 1914 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1718. **Rakauskas Antanas** iš Raželių k. Garliavos vlsč. ? - 1945.

1719. **Rakauskas-Rakaveckas (?) Juozas - Vėtra** iš Balbieriškio. 1921 - 1946.

1720. **Rakickas Juozas.** ? - 1945 08 01. Žalgirio rinkt.

1721. **Rakutis Pijus,** gimęs Balsupių k. ? - 1950. Suimtas 1947 m. Mirė lageryje.

1722. **Ramanauskaitė Ona (Markevičiūtė Janina) - Saulutė** 1925 - ? Vytauto rinkt. partizanė.

1723. **Ramanauskas.** 1928 - 1948. Šeštokų bažnyčio zakristijonas. Perkūno rinkt.

1724. **Ramanauskas Antanas - Sakalas.**

1725. **Ramanauskas Jonas** iš Šeštokų mst. 1928 - 1945 08.

1726. **Ramanauskas Leonas - Kalavijas** iš Mergutrakio k. 1912 - 1951 02 07. Žuvo Pakruopiškių k.

1727. **Ramanauskas Leonas - Varnas** iš Šilėnų k.

1728. **Ramanskis Bronius** iš Dambravos k. Igliškėlių vlsč. 1921 - 1947.

1729. **Ramonaitis Gustavas,** iš Šilininkų k. (prie Slavikų). Lietuvos vokietis. Suimtas, išvežtas, dingo be žinios.

1730. **Randis Vincas - Aidas.** ? - 1946.

1731. **Skaržinskas Juozas - Dramblys.** 1927 - 1995. Geležinio Vilko rinktinė.

1732. **Rastauskas Jurgis.** ? - 1946 05 27 (?).

1733. **Rašytinis Juozas - Šarvas** iš Tūrupėlio k. 1916 - 1947 03 19 žuvo Buktos mūšyje.

1734. **Raškauskas Juozas** iš Riečių k. ? - 1946.

1735. **Raškauskas Vincas** iš Žiūronių k. 1910 - 1945.

1736. **Ratkelis Albinas - Oželis** gimė Žydronių k.

Ketruvalakių vlsč. 1920 - 1947 10 25. Žuvo Meškučių k. Marijampolės apskr.

1737. Ratkelis Albinas - Špokas iš Ilgakiemio k. 1924 - 1950. Žuvo prie Plutiškių.

1738. Ratkelis Petras - Strazdas iš Stuomenų k. 1926 - 1947 02 10. Žuvo Rikaviškių k. Sasnavos vlsč.

1739. Ratkelis Vincas - Žentas iš Stuomenų k. 1928 - 1947. Žuvo Kuprių k. Prienų raj.

1740. Raulinaitis Jonas - (. . .)iutas. ? - 1948 02 18. Žalgirio rinkt.

1741. Raulinaitis Martynas - Aidas. ? - 1946 06 11. Žalgirio rinkt.

1742. Raulinaitis Pranas. ? - 1946 05 06. Žalgirio rinkt.

1743. Raulynaitis Jonas - Lokys iš Kazlų Rūdos vlsč. 1924 - 1950 06 23. Žuvo Žiūrių-Gudelių k.

1744. Ravaitis Bronius. Žuvo Kalniškės miške.

1745. Razmierskis Kazys. Vytauto rinkt.

1746. Rėčkaitis Pranas gimė Bizierių k. Plokščių vlsč. 1927 - 1945 05 12. Žuvo Valkų mūšyje.

1747. Rėčkus - Mėrūnas. ? - 1947 05 19. Žalgirio rinkt.

1748. Reifas (Reipa) Kazys - Panemunis. ? - 1948 09 28. Žalgirio rinkt.

1749. Rekštys Pranas iš Simno vlsč. ? - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

1750. Rėkus Juozas iš Skersabalių k. 1912 - 1945. Žuvo Buktos girioje prie Vartų k.

1751. Remeika Jonas (Čižeika?) - Stepas. ? - 1947. Žalgirio rinkt.

1752. Remeikis Juozas - Lokys iš Bambininkų k. 1920 - 1945 07 13.

1753. Rimaitis Antanas.

1754. Rimas Juozas iš Tvarkiškių k. Veiverių vlsč. 1926 (?) - ?

1755. Rimas Pranas - Berželis iš Padainupio k. 1925 - 1949. 04. 03

1756. Rimkevičius Bronius - Spindulys. 1924 - Gižų mokytojas.

1757. Rimkus Antanas. Karklo kuopos partizanas.

1758. Rimkus Juozas - Garnys iš Mikališkių k. 1926 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1759. Rimkus Justinas - Titas.

1760. Rimkus Telesforas - Aidas. 1927 - 1948.

1761. Rimkus Vladas - Siaubas iš Ežeriūkų k. 1924 - 1948 09 19.

1762. Rimša Jonas, Motiejaus s. - Varnas gimė Bagotosios

k. 1914 - 1947 08 19. Vytauto kuopos vadas. Apsupus bunkerį, su žmona Monika - Varniene susisprogdino.

1763. Rimša Juozas, Motiejaus s. - Baltrus iš Kvietkapušio k. 1924 - 1947 žiemą. Žilvičio kuopos skyriaus vadas. Varno brolis.

1764. Rimšienė Monika - Varnienė iš Panemunės k. Kauno apskr. 1918 - 1947 08 19. Partizanavo kartu su vyru nuo 1946 m. pradžios.

1765. Rinkevičius Aloyzas - Ledas iš Rinkūnų k. ? - 1945.

1766. Rinkevičius Jonas. 1908 - 1947.

1767. Rinkevičius Kazys - Dobilas iš Digrių k. ? - 1945.

1768. Rinkevičiūtė Nastazija - Nastutė, Nastė gimė Mačiūnų k. ? - 1946 02 24. Žuvo Pužiškių k. Med. sesuo. Žuvo kartu su J. Demikiu - Eumu.

1769. Riškevičius J. - Varnėnas. Perkūno rinkt.

1770. Romanskis Antanas - Rozalytė, Rozalija iš Dambravos k. Igliškėlių vlsč. 1916 (?) - 1946 02 13.

1771. Roglys Jurgis, Sangrūdos partizanas.

1772. Rosmanas Henrikas - Povas. ? - 1953 (?).

1773. Rudaitis Jeronimas - Šernas. ? - 1945. Žalgirio rinkt.

1774. Rudmickas Antanas - Vėtra gimė Paužnykių k. Paežerėlio vlsč. 1921 - 1949 04 25.

1775. Rudmickas Juozas - Drąsutis nuo Plokščių. 1919 - 1947 11 17. Žalgirio rinkt.

1776. Rudmickas Petras - Aušrinis gimė Paužnykių k. Paežėrlio vlsč. 1924 - 1951.

1777. Rudmickas Pranas - Ąžuolas, Uosis gimė Paužnykių k. Paežerėlio vlsč. 1924 - 1951

1778. Rudmickas Vincas - Klevas gimė Paužnykių k. Paežerėlio vlsč. 1926 - 1947 11 17.

1779. Rudzevičius Jonas, Juozo s. iš Lodiškių k. K. Rūdos vlsč.

1780. Rudzevičius Saliamonas - Žemutis iš Lodiškių k. 1925 - 1947 05 19.

1781. Rudzevičius Vincas, Juozo s. iš Lodiškių k. K. Rūdos vlsč. 1922 - 1946 (?).

1782. Rudzevičius Vytautas iš Barzdų k. Žalgirio rinkt.

1783. Rudzevičius Zigmas - Žaibas gimė Buktiškės k. Šakių apskr. 1917 - 1946 03 26. Žalgirio rinkt. Žuvo kartu su Aštrausku - Slibinu.

1784. Rudževičius Stasys, Juozo s. iš Lodiškių k. ? - 1946. Žalgirio rinkt.

1785. Runas Jonas. 1920 - 1947.

1786. Runas Pranas - Algirdas, Daugirdas, Gintaras

1916 - 1951 06 16. Žuvo Miksliškės k. Žalgirio rinkt. V. Kudirkos kuopos vadas, vėliau Tauro apygardos vado adjutantas.

1787. **Runas Vincas - Kikis.** 1920 - 1947. Žalgirio rinkt.

1788. **Runas Vytautas - Rimgaudas** gimęs Bundzų k. Plokščių vlsč. 1926 - 1945 09 12. Prano brolis.

1789. **Rundinas Antanas - Vaitila** iš Kampiškių k. Garliavos vlsč. 1926 - 1947.

1790. **Ruočkus Antanas** iš Čystos Būdos k. Sasnavoss vlsč. 1917 (?) -

1791. **Ruočkus Kazys** iš Čuiniškių k. Sasnavoss vlsč. 1919 - ? Dirbo K. Rūdoje karinio dalinio rimorium.

1791. **Ruočkus Stasys** iš Bebruliškių k. ? - 1945. Žuvo per "oblavą".

1792. **Ruseckas Kazimieras - Doleris** iš Poderiškių k. 1924 - 1952.

1793. **Ruseckas Pranas - Drugelis, Žirnis** iš Vartų k. 1913 - 1952 01 10. Žuvo Trilaukio k.

1794. **Rušinskaitė Magdutė** iš Pūstapėdžių k. Žuvusi.

1795. **Rušinskas Klemensas - Genys** iš Pūstapėdžių k. Vilkaviškio vlsč. 1930 - 1949 02 04. Žuvo Samarčiūnų k. Pilviškių vlsč. 69-os kuopos vadas.

1796. **Rūškys Jonas, Juozo s. - Beržas** gimė Puskelnių k. 1919 - ?

1797. **Rutkauskas Algis - Miškinis** iš Rūdninkų k. 1927 - 1952 11 26. Sušaudytas Vilniuje.

1798. **Rutkauskas Bonifacas - Apuokas** iš Rūdninkų k. 1920 - 1947 06 13. Žuvo Menkupių k. pas Pupką.

1799. **Rutkauskas Bronius** gimė Jiezne. 1914 - ?

1800. **Rutkauskas Jonas** iš Delnickų k. Krosnos vlsč. Lakūno b.

1801. **Rutkauskas Kazys, Kazio s.** iš Baraginės k. 1906 - ? Geležinio Vilko rinkt. rezervinio B būrio partizanas. Suimtas 1947 01 16.

1802. **Rutkauskas Vincas - Cerberis** iš Išlandžių k. Gižų vlsč.

1803. **Rutkus Augustinas.** ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

1804. **Ruzgys Antanas** gimė Sutkų k. Paežerėlio vlsč. 1923 - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

1805. **Sabatierius Pranas** iš Prienų vlsč. ? - 1946.

1806. **Sadanikas (?).** 1947m. žiemą gulėjo Pilviškiuose aikštėje.

1807. **Sadauskas P. - Perkūnas.** Geležinio Vilko rinkt.

1808. **Sadauskas R. - Ramunė.** Geležinio Vilko rinkt.

1809. **Sadauskas Valentinas - Ulonas** iš Gudinės k. ? - 1949 11 19. Šturmo b.

1810. **Sadauskas Valentinas, Juozo s. - Velėna** gimė

Bautiškių k. Šakų raj. 1925 - 1949 10 13.

1811. **Sadauskienė-Sutkutė Bronė.** ? - 1950 02 02.

1812. **Sajankus (?)** iš Geležinių k.

1813. **Sakalauskas Danielius - Žaibas** iš Maišymų k. Rudaminos vlsč. 1926 - 1948 12 24.

1814. **Sakalauskas Jonas** iš Kaušių k. ? - 1947. Žuvo Rumokuose. Žalgirio rinkt.

1815. **Sakalauskas Stasys - Karkvabalis** iš Dievogalos k. 1925 (?) - 1947 (?).

1816. **Salinka Albinas - Dainius.** 1922 - 1947 10 25. Žuvo Meškučiuose, Marijampolės vlsč.

1817. **Salyklis Vytautas.** Perkūno rinkt.

1818. **Samsonas Albinas - Pinavijas** iš Valavičių k. 1924 - 1948 03 01. Žuvo Naujienėlės k. Gižų vlsč.

1819. **Samuolis Aleksas.**

1820. **Sanda Vincas - Liepa** iš Zovodos k. 1923 - ? Miręs.

1821. **Sankus Jonas,** iš 1-ųjų Girininkų k., Ežerėlio apyl, Partizanavo kelis metus. Žuvimo vieta nežinoma.

1822. **Sankus Kazys,** iš 1-ųjų Girininkų k., Jono brolis. Nušautas Pažėrų giraitėje 1946 (?) metais.

1823. **Sapijanskas** iš Rašniavos k. Garliavos vlsč. ? - 1945. Žuvo Girninkų k. Pakuonio vlsč.

1824. **Sapijanskas Vincas - Lokutis** iš Rašniavos k. Garliavos vlsč. 1927 - 1946. Žuvo Šilavote.

1825. **Saroka Stasys.** LLA Vanagų būrio vadas 1945 m.

1826. **Sasnauskas Adolfas - Kristupas** iš Jakimavičių k. 1924 - 1948 04 06. Žuvo Orijos k. pas Karpavičių Aleksandrą.

1827. **Sasnauskas Juozas** iš Išlandžių k. Krosnos vlsč. 1920 - ? Lakūno b.

1828. **Sasnauskas Juozas - Kolumbas** iš Jakimavičių k. 1926 - 1952 11 26. Sušaudytas Vilniuje.

1829. **Sasnauskas Pranas - Sopranas** iš Sūsninkų k.

1830. **Savickas Antanas** iš Kalnynų k.

1831. **Savičius Jonas.** 1926 - 1947 12 24. Žuvo Guobų k.

1832. **Sederavičius Vytautas** iš Švarplų k. Šakių raj. 1930 - 1950.

1833. **Selemanas Albinas - Kazimieras** iš Sasnavos vlsč. ? - 1947 03 18. Žuvo Sasnavos vlsč. pas Večerskį.

1834. **Seliokas - Šnekutis** nuo Bagotosios. Žalgirio rinkt.

1835. **Seliokas Albinas - Šrapnelis, Kazimieras** iš Česnavos k. 1918 - 1948 03 18. Žuvo Plutiškėse, Cinkaviškės k.

1836. **Seliokas Julius - Mažytis** iš Česnavos k. 1927 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1837. **Seliokas Juozas** iš Guobeniškės k.

1838. Seliokas Petras iš Kazliškių k. (prie Vinčų).

1839. Seliokas Stanislovas - **Kropas** gimė Molupio k. 1922 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1840. Seliokas V. - **Sparnelis**. ? - 1947 02 15. Žalgirio rinkt.

1841. Seliukas Osvaldas - **Žaibas** iš Egliniškių k. Žuvęs prieö 1947 m. balandį.

1842. Senavaitis Jonas - **Rainys, Vėtra** (?) iš Pakiauliškių k. Šilavoto vlsč. Geležinio Vilko rinkt. 1925 - 1946.

1843. Senavaitis Juozas iš Pakiauliškių k. Prienų raj. 1910 - 1949. Mirė ligoninėje po sužeidimo.

1844. Senavaitis Kazys - **Zuikis** iš Pakiauliškių k. Prienų raj. 1927 - 1946 06 12.

1845. Senavaitis Pranas - **Tabokius** iš Pakiauliškių k. Šilavoto vlsč. 1917 - 1946 05 04.

1846. Senavaitis Vincas - **Žaliavelnis, Šiaurys** iš Pakiauliškių k. Šilavoto vlsč. 1923 - 1945 (?). Geležinio Vilko rinktinės 3 būrio 8 kuopos vadas. Žuvo Degimų k., Šilavoto vlsč.,prie Vilkų sodybos.

1847. Senavaitis Vladas iš Aukštosios k. Balbieriškio vlsč. 1914 (?) - K. Degučio b.

1848. Senavaitytė Marytė - **Marytė, Mirta**, gimė Pakiauliškių k. Prienų raj. 1928 - 1945 04 13. Žuvo Klebiškės miške, Būdnykų kautynėse.

1849. Sendžikas Justinas - **Zuikis** nuo Jankų. ? - 1946 06 12.

1850. Senikas Antanas - **Švyturys** iš Mačiūnų k. ? - 1949.

1851. Seniūnas (Senėkas?) iš Kazliškių k. ? - 1946 Žuvo Kazlų Rūdos miške.

1852. Seniūnas Albinas nuo Lekėčių, iš Kurų k. Žalgirio rinkt.

1853. Seniūnas Zigmas - **Kėkštas** iš Naudžių k. 1922 - 1947 08 29.

1854. Senkus - **Vanagas**. Lakūno pavaduotojas.

1855. Senkus Jonas - **Giedrulis** iš Kazliškių k. 1918 - 1946 09 21. Pušelės brolis.

1856. Senkus Jonas - **Ožys** iš Girninkų k. 1917 (?) - ?

1857. Senkus Jonas - **Urėdas** iš II Girninkų k. ? - 1947 09. Žalgirio rinkt.

1858. Senkus Juozas iš Girninkų. 1923 - ?

1859. Senkus Vladas - **Uosis, Leninas** gimė Kiršų k. Vilkaviškio raj. 1915 - 1947 07 09. Žuvo Liepynuose pas Gumauską.

1860. Senkutė Anelė-Julija - **Pušelė** iš Kazliškių k. 1922 - 1947 04 27. "Blynų baliaus" organizatorė.

1861. **Senkutė Angelė - Aušrelė, Danutė** gimė Tursučiuose, Marijampolės vlsč. 1921 - 1952 06 22. Žuvo Navasodų k. Kalvarijos vlsč.

1862. **Sereda Petras - Stribukas** iš Lašiškų (?), Rudaminos vlsč. 1912 - ? Suimtas. Lakūno b.

1863. **Seredinskas Juozas.** ? - 1945 02 26. Žalgirio rinkt. Arlausko b.

1864. **Siauraza - Daktaras.** ? - 1948.

1865. **Siaurys Antanas - Strazdas.** ? - 1947 01 29. Žuvo prie Naudžių. Žalgirio rinkt.

1866. **Siaurys Viktoras,** iš Naudžių k. Suimtas 1946 (?) m. Žuvo Sibire, statybose.

1867. **Sidabra Juozas - Brangutė, Ditvolis** gimė Marijampolėje. 1928 - 1946 06 12. Žuvo Agurkiškių k. (Dar žr. Raguckas Stasys.)

1868. **Sikorskis** iš Dervinių k. Parbėgo iš Sibiro. Išėjo į partizanus. Žuvo.

1869. **Simanauskas Jonas** iš Višakio k. 1920 - 1945 Bagotosios b. Žuvo, partizanavęs 3 dienas.

1870. **Simanauskas Vincas.** ? - 1945.

1871. **Simanavičius,** Bagotosios partizanas, vienas iš aštuonių 1945.05.09 žuvusių Bartininkų k., prie Jūrės upės.

1872. **Simanavičius,** 1945.05.09 prie Jūrės upės žuvusiojo Simanavičiaus brolis, tuo pačiu metu žuvęs tėviškėje.

1873. **Simanavičius Bronius - Serbentas.** ? - 1947 Geležinio Vilko rinkt.

1874. **Simanavičius Juozas - Smaugļukas, Smauglys** iš Kudirkos Naumiesčio. 1929 - 1948 05. Žalgirio rinkt.

1875. **Simonaitis Algirdas, Juozo s.** 1926 - 1960. Mirė, grįžęs iš lagerio.

1876. **Simonaitis Juozas.** 1904 - ? Dingo be žinios Karelijoje.

1877. **Simonaitis Klemensas - Girininkas** iš Jiestrakio 1927 - 1947.

1878. **Simonaitis Vincas** iš Menštrakio k. 1928 - 1949.

1879. **Simonavičius Domas** iš Daukšių.

1880. **Sinkevičius - Mažytis.** Kęstučio tėvūnijos I-os grandies vadas.

1881. **Sinkevičius Vytautas - Bėgūnas, Rimgaudas** iš Ėglebalių k. 1927 - 1950 09 11. Žuvo Girkantų k. Mincevičiaus sodyboje.

1882. **Sinkus Ignas.** ? - 1945 05 12 Valkų mūšyje.

1883. **Siveikis.** 1949 m. vasarą suimtas Lenkijoje, likimas nežinomas. Išdavė Poznėkas Pijus

1884. **Skamarakas Jonas - (. . .)ubas.** ? - 1948. 02. 17 Žalgirio rinkt.

1885. Skarma Bronius iš Stumbragalių k.

1886. Skaržinskas Jurgis iš Narto k. 1928 - 1945 04 25. Žuvo Beliūno raiste.

1887. Skaržinskas Vincas. ? - 1946.

1888. Skatikas Vytautas iš Starkų k. ? - 1945 02 12. Žuvo Zanavykijoje.

1889. Skėčius Antanas - Vyturys. ? - 1945 07 10. Žalgirio rinkt.

1890. Skilandžiūnaitė iš Tūriškių k. Skilandžiūno - Šerno duktė. Žuvusi.

1891. Skilandžiūnas Vincas - Šernas iš Krosnos. 1902 (?) - 1945 09 20. Žuvo Paliose.

1892. Skirpstavičius Stasys - Artojas gimė Karklinių k. 1900 - 1948 03 01. Žuvo Naujienėlės k. Gižų vlsč.

1893. Skirpstavičiūtė Marytė. Nukankinta saugume.

1894. Skladaitė Salomėja. Žuvo prie Kriūkų. Žalgirio rinkt.

1895. Skučas Jonas iš II Girninkų k. ? - 1949.

1896. Skučas Jonas - Slampa gimė Girninkų - 1. 1923 (?) - 1947 (?).

1897. Skučas Juozas - Kęstutis. ? - 1949 02. Žalgirio rinkt.

1898. Skučas Juozas - Šaulys iš Pabartupio k. 1924 - 1948 08 10.

1899. Skučas Vitas - Vytis iš Ūtos k. 1922 - 1946.

1900. Skutkevičius Petras - Lazda. Vytauto rinktinė 44 kuopa.

1901. Skystimas Vincas - Šešėlis iš Rūdžių k. 1928 - 1950 02 02. Žuvo Siberijos k. pas Rimšienę.

1902. Slavėnas Vincas - Borecas (?) iš Mikoliškių k. 1926 - 1949.

1903. Slavickas Antanas - Kadugys iš Mieldažiškių k. 1920 - 1950.

1904. Slavickas Bronius iš Skiturių k. 1923 - 1946.

1905. Slavickas Jonas - Putinas iš Rūdiškių k. Prienų raj. ? - 1945. Žuvo Klebiškių miške.

1906. Slavickas Juozas - Smauglys gimė Jūrėj. 1928 - ?

1907. Slavinskas Albinas - Linas iš Ilgakiemio k. 1923 - 1946.

1908. Slavinskas Juozas - Vyturys iš Ilgakiemio k. 1925 - 1946.

1909. Sliaužys Antanas - Dagilis iš Radiškės k. 1927 - 1951 06 07. Sušaudytas Vilniuje.

1910. Sližaitis Arūnas.

1911. Sližauskas Petras - Arūnas. ? - 1948 01 22.

Geležinio Vilko rinkt. būrio vadas. Žuvo kartu su Uranu.

1912. **Sližavičius Bronius**. Lakūno b.

1913. **Sližavičius Jonas**. Lakūno b.

1914. **Smolskas Vladas** iš Straigių k. ? - 1948.

1915. **Sniževičius Antanas - Erelis** iš Rūdninkų k. 1911 - 1946. Suimtas Lenkijoje.

1916. **Sperauskas Jonas - Putinas** iš Panovių k. Griškabūdžio vlsč. 1921 - 1947.

1917. **Sprindžiūnas Vladas** gimė Plėgų k. Lukšių vlsč. 1905 - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

1918. **Spūdys Aksaveras - Laikrodis** iš Alksniškių k. 1926 - 1946.

1919. **Stačėnas Juozas** iš Rudėnų (?) k. Gudelių vlsč. K. Degučio būrio partizanas.

1920. **Stačiokas Algirdas - Arūnas, Žiogas** iš Kampininkų k. Veiverių vlsč. 1916 - 1948 11 03.

1921. **Stačiokas Jonas** gimė Geluičių k. Simno vlsč. 1921 - ?

1922. **Stačiokas Jonas - Kovas** iš Kampininkų k. Veiverių vlsč. 1925 - 1950 07 04.

1923. **Stačiokas Klemensas - Klemensas** iš Kampininkų k. Veiverių vlsč. 1928 - 1953.

1924. **Stadalius Juozas**. 1922 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1925. **Stagniūnas Vitas** iš Leišiškių k. 1928 - 1946.

1926. **Stakutis Pranas**. Geležinio Vilko rinkt. Dingo be žinios saugume.

1927. **Stakutis Stasys**. ? - 1945.

1928. **Stalioraitis Jonas** gimė Valių k. Jankų vlsč. 1927 - ? Žuvo prie Jankų.

1929. **Stalioraitis Zigmas - Mėrūnas**. ? - 1946. Žuvo Šukėtuose prie Griškabūdžio.

1930. **Stanaitis Juozas - Liūtas** iš Būdnykų k. 1912 - 1947 07 30. Žuvo Raišupyje.

1931. **Stanaitis Vitas - Aidas** iš Būdnykų k. 1928 - 1952 12 12.

1932. **Staneika Vytautas - Meškius, Lokys** iš Zūkų k. ? - 1945. Žalgirio rinkt.

1933. **Stanevičiūtė Katerina - Rasiūtė**. 1924 - 1947 02 05. Žuvo Graž(. . .) k. Prienų raj.

1934. **Staniškis Sergijus - Litas, Viltis, Antanaitis** iš Geležinių k. Padovinio vlsč. 1899 - 1953. Paskutinis Nemuno srities partizanų vadas.

1935. **Staniulis Albinas - Papartis**. 1922 - 1948. Žuvo prie Rudupio. Žalgirio rinkt. Jono Staniulio brolis. Apsuptas susisprogdino.

1936. **Staniulis Jonas - Šarūnas.** 1916 - 1946 07 24. Žuvo prie Rūdupio. Kuopos vadas.

1937. **Stankevičius** iš Kampinių k. Veiverių vlsč. 1925 (?) - 1947 11 22. Žuvo Počeklio k. Veiverių vlsč.

1938. **Stankevičius Jonas - Viesulas** gimė Senųjų Būdviečių k. 1905 - ? Karklo būrio vadas, suimtas.

1939. **Stankevičius Vincas - Kapsas,** kilęs iš Kampinių k. 1925 - 1946 05 10.

1940. **Stankevičius Vincas,** iš Karalių k. Bagotosios partizanas. Sužeistas pasaloje, nusišovė.

1941. **Stankevičius Zigmas** iš Braziūkų k. Žuvo prie Lekėčių.

1942. **Stankevičiūtė Stasė - Regina** iš Šunkarių k. Jankų vlsč. 1925 - 1953 03 25. Rusų apsupta, bunkeryje nusišovė.

1943. **Stankūnas Nikodemas, Antano s. - Sodas,** iš Senųjų Būdviečių k. K. Rūdos vlsč. 1910 - 1946. Karo lauko teismo narys.

1944. **Stankus** iš II Girninkų k. ? - 1946.

1945. **Stankus Jonas - Dobilas** iš Duobiškių k. Šakių apskr. 1919 - 1947. Žalgirio rinkt.

1946. **Stankus Jonas - Urėdas** iš II Girninkų k. ? - 194 05 19.

1947. **Stanynas Juozas - Vilkas** iš Varnupių k. ? - 1945.

1948. **Stanynas Jurgis - Briedis** iš Varnupių k. ? - 1945.

1949. **Starkevičius Pranciškus - Dėdžiukas** gimė Nedėlberžio k. Kazlų Rūdos vlsč. 1898 - 1979. 1947 m. suimtas, teistas 25 metams.

1950. **Stasiulevičius Jonas** iš Kumečių k. 1924 - 1945 Mirė tardomas.

1951. **Staskevičius Vitas** iš Lenkijos. ? - 1946 06 20. Žuvo Jakimavičių k. Tekoriaus beržyne.

1952. **Stebuliauskas Albinas - Ulonas** gimė Eisteriškių k. Gražiškių vlsč. 1914 - 1950 04 11. Kęstučio tėvūnija.

1953. **Stenionis Juozas** gimė Kalesnykų k. 1920 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

1954. **Stepanavičius.** Suimtas 1945 m. Nuteistas kalėti.

1955. **Steponaitis Juozas, Mato s.** iš Kauckaičių k. Sasnavos vlsč. 1908 - ? (1947 09 16 suimtas.)

1956. **Stepulevičius Feliksas.** Perkūno rinkt.

1957. **Stepulevičius Vladas - Mindaugas, Daktaras.** 1903 - 1946 10 28. Žuvo Janėnų k. Šventežerio vlsč. Šarūno rinktinės vadas. Tauro apygardos štabo darbuotojas.

1958. **Stirna Jurgis - Jaunutis.** ? - 1945.

1959. **Storpirštis Simas - Eigulys** gimė Bagotosios k. 1912 (?) - 1947 08 17. Žalgirio rinkt. Žuvo Krūvelių - Griešių

girioj.

1960. **Stračkaitis Kazys**. 1926 - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

1961. **Straigis Kazys - Dobilas, Šturmas** (?) iš Patašinės k. 1923 - 1945. Lapkričio 27 d. buvo sužeistas, suimtas ir vėliau nužudytas.

1962. **Stravinskas Antanas - Miškinis** iš Elzbietinkos k. 1919 - 1946 03 19.

1963. **Stravinskas Antanas - Pupų Dėdė** iš Sasnavos vlsč. 1916 - 1945.

1964. **Stravinskas Juozas - Žiedas, Kardas** iš Mieldažiškių k. Šilavoto vlsč. 1914 - 1946 06 07. Geležinio Vilko rinkt. vadas.

1965. **Stravinskas Kazys** iš Marijampolės vlsč. 1925 - 1945.

1966. **Stravinskas Povilas - Gluosnis** iš Mačiūnų k. 1923 - 1947.

1967. **Strazdas Juozas**. 1925(?) - ? Sakalo būrio partizanas.

1968. **Strolys Jonas** iš Padgyviškių k. 1918 - 1945.

1969. **Subačius** iš Garliavos. ? - 1945.

1970. **Surdokas Gediminas - Varmas** iš Miklausės k. Sangrūdos vlsč. 1917 - ? Perkūno rinkt.

1971. **Surgda**. Perkūno rinkt.

1972. **Sutkus Vincas - Senis** iš Simokų k. ? - 1948 02 02.

1973. **Sutkutė Ona** nuo Jankų.

1974. **Sutkutė-Sadauskienė Bronė** nuo Jankų.

1975. **Sutkuvienė Ona** nuo Jankų.

1976. **Svetlauskas Liudvikas - Vidugiris** iš Vartų k. 1920 - 1947 05. Žuvo prie Žaliosios miško. Jam žuvus, tėvas mirė, o motina išprotėjo. Buvo sužeistas ir užmuštas.

1977. **Svetlauskas Pranas - Kelmas** iš Pėdiškių k. Krosnos vlsč. 1922 - 1947 04 23. Žuvo prie Vartų k. Žuvo kartu su Audra ir Hernu.

1978. **Svinkūnas Juozas - Šamas** iš Dzingiškių k. Simno vlsč. 1920 - 1947 12 23.

1979. **Svinkūnas Vitas** iš Dzingiškių k. 1922 - 1945 Nukankintas saugume.

1980. **Svogūnaitis Pranas - Klevas** gimęs Barzdų k. ? - 1945 11 22. Žalgirio rinkt.

1981. **Svotelis Vytautas - Naras** gimęs Barzdų k. ? - 1947 12 27. Žalgirio rinkt.

1982. **Šačkus Antanas - Kalavijas** gimė Degešiškių. ? k. Lazdijų apskr. 1922 - ?

1983. **Šačkus Stasys - Uosis** gimė Medeliškių k. Marijampolės apskr. 1907 - 1992. Mirė, grįžęs iš tremties.

1984. Šafranauskas Pranas iš Kazlų k. K. Rūdos vlsč. 1912 - ?

1985. Šakočius Leonas - Simas gimė Barsukinės k. Sasnavos vlsč. 1927 06 04. Kauno VDU studentas- chemikas.

1986. Šakočiūtė-Tilvikienė Laima iš Valavičių k. 1931 - 1950 02 02.

1987. Šalašavičius Antanas. Perkūno rinkt.

1988. Šalaševičius Antanas - Visvydas gimė Lopiškių k. 1932 - 1952 04 19. Žuvo Būdviečio k.

1989. Šalaševičius Bronius - Vijurkas iš Rudaminos vlsč. ? - 1948.

1990. Šalaševičius Bronius - Žilvitis iš Maišymų k. ? - 1948. Rudaminos b. vadas.

1991. Šalaševičius Egidijus - Skystimas iš Šilavoto k. 1928 - 1950 02 02. Žuvo Siberijos k. pas Rimšienę.

1992. Šalaševičiūtė Stasė - Našlaitė gimė Šilavote, Liudvinavo vlsč. 1926 - 1949 10. Žuvo Balsupiuose pas Račylą.

1993. Šalčiūnas Vytas - Alksnis iš Prienų apskr. 1929 - ?

1994. Šalčius Albinas gimė Prienlaukio k. Prienų raj. 1926 - 1945 03 14. Žuvo Prienlaukio k.

1995. Šalčius Antanas - Žaibas iš Šaltiniškių k. 1914 - 1952. Žuvo Juodaraisčio miške.

1996. Šalčius Antanas, Petro s. - Švedas (?) gimęs Rudėnų k. 1921 - 1945. Žuvo Rudėnų miške.

1997. Šalčius Jonas - Dobilas iš Alksnėnų k. 1927 - ?

1998. Šalčius Juozas iš Požėrų k. 1900 - ? Suimtas 1948 07 29. Kunigas.

1999. Šalčius Mataušas - Stuobrys iš Prienalaukio k. Prienų apskr. 1916 - 1946. Briedžio b. partizanas.

2000. Šalčius Petras gimė Prienuose. ? - 1946.

2001. Šalčius Petras iš Šaltiniškių k. 1925 - 1950. Žuvo Vyčio k. Panemunės raj.

2002. Šalčius Viktoras iš Šaltiniškių k. 1924 - 1950.

2003. Šalna Juozas. ? - 1945 (?).

2004. Šarkus Antanas - Kalavijas, Klajūnas gimė Marijampolėje. 1920 - ? Sakalo b. 1946 03 02 suimtas.

2005. Ščiuka Juozas iš Rudaminos k. ? - 1945.

2006. Šerkšnas Antanas. 1914 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

2007. Šerkšnas Vincas. 1911 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

2008. Šermukšnis Algis - Žilvinas. Išdavikas - smogikas.

2009. Šeškevičius Vytautas iš Višakio Rūdos. 1922 - 1947.

2010. Šeštakauskas Vladas, Jono iš Kalesnykų k. 1922 - 1945 02 21. Žuvo Liepakojuose.

2011. Šiaulys Petras, Antano s. Suimtas 1947 m.

2012. Šidiškis Bonifacas iš Garliavos vlsč.

2013. Šikarskas Alfonsas iš Papartėlių k. Geležinio Vilko rinkt.

2014. Šikarskas Algirdas - Atžalynas iš Dervinų k. ? - 1948.

2015. Šikarskas-Andriuškevičius Vitas - Sakalas, Sakalėlis 1920 - 1949 06 16. Žuvo Narvertavo k.

2016. Šileika Antanas iš Kuro k. Šakių raj. ? - 1945.

2017. Šilkaitis Algirdas - Ratas gimė Pakarklių k. Dotnuvos raj. 1928 - ?

2018. Šilkas Antanas - Šalmas iš Uosupėlio k. Sasnavoss vlsč. 1923 - 1946.

2019. Šimanskis Algirdas - Kirstukas, Mindaugas iš Patališkių (Mozūriškių?) k. 1925 - 1948 11 03. Žalgirio rinkt.

2020. Šimkonis Balys - Šarūnas nuo Liškiavos. ? - 1945 01 05. Žuvo Macevičių k. Lazdijų raj. Šarūno b. vadas.

2021. Šipaila Antanas - Kovas iš Viltrakių k. 1928 - 1948 05 03. Žuvo prie Didžiųjų Šelvių k.

2022. Šipaila Zigmas - Tūzas. ? - 1947 05 25. Žalgirio rinkt.

2023. Širvaitis Antanas iš Piktžirnių k. ? - 1945 05 12 Žuvo Valkų mūšyje.

2024. Šiugždinis Albinas - Žaibas iš Alksmakiemio Prienų raj. 1929 - 1945. Žuvo prie Verknės upės.

2025. Šiugždinis Jonas - Anupras iš Alksmakiemio k. Prienų raj. 1924 - 1946.

2026. Šiugždinis Jonas - Radastas iš Pagaršvių k. 1919 ? - 1946 03 16. Žuvo Pagaršvių k. Prienų raj. Viesulo būrio vadas.

2027. Šiugždinis Juozas - Anupras, Karys iš Ilgakiemio k. 1929 - 1953. Žuvo prie Piliuonos k. Gedimino tėvūnijos vadas.

2028. Šiugždinis Juozas - Katiuša iš Pakampiškių k. 1916 - 1945 07 01.

2029. Šiugždinis Justinas - Žvirblis iš Alksmakiemio k. Prienų raj. 1926 - 1946 (?). Susisprogdino Kalvių miške, Prienų raj. Žuvo kartu su tėvu - Seneliu.

2030. Šiugždinis Kazys iš Ašmentų k. Prienų vlsč. Viesulo b.

2031. Šiugždinis Motiejus - Senelis iš Alksmakiemio, Prieno raj. 1903 - 1946. Viesulo b. Žvirblio tėvas.

2032. Šiugždinis P. - Klevas. Geležinio Vilko rinkt.

2033. Šiugždinis Povilas - Bitinas iš Alksmakiemio k.,

Prienų raj. 1920 - 1947. Žuvo Pociūnų k. Prienų raj.

2034. **Šiugždinis Vladas - Ateitis** iš Alksmakiemio k. Prienų raj. 1921 - 1945. Žuvo Birštono apyl.

2035. **Šiupienius Antanas** iš Janaukos k. 1920 - 1952.

2036. **Šiupšinskaitė Elenutė** iš Rūdelės k. 1919 - ?

2037. **Šiupšinskas Bronius - Linas** iš Rūdelės k. 1924 - 1946 06 20. Žuvo Jakimavičių k. Tekoriaus beržyne.

2038. **Šiupšinskas Vincas** iš Rūdelės k. 1921 - ? Paėmė gyvą 1946 01 24.

2039. **Šyvokas Stasys** iš Daugirdų k. 1926 - 1946 03 06. K. Degučio būrio partizanas.

2040. **Škėrys Vaclovas** gimė Krūvelių k. 1922 - 1945 07 02. Žuvo prie Plutiškių.

2041. **Škėrys Vaclovas - Labutis** gimė Agurkiškių k. ? - 1947.

2042. **Šlaičiūnas Alius** iš Baltrakio k. ? - 1949 (?).

2043. **Šlėferis Henrikas - Diemedis.** Lietuvos vokietis.

2044. **Šlekys Algirdas, Jono s. - Sanitaras** iš Mokolų k. Marijampolės apskr. 1915 - 1947 09 16.

2045. **Šlekys Juozas - Debesys, Spartakas** iš Jalekčių k. 1926 - 1947 06 27. Žuvo prie Keturvalakių.

2046. **Šlekys Juozas - Žvalgas** iš Gižų. 1927 - 1947 03 07. Žuvo prie Nemunaičių mokyklos.

2047. **Šližauskas Petras - Arūnas** iš Marijampolės. 1929 - 1948.

2048. **Šmitas Juozas** iš Tūriškių k. ? - 1945 04 18. Žuvo Buktos g.

2049. **Šmuilys Andrius** iš Eiciūnų k. Paežerėlių vlsč. ? - 1946 01 31. Buinikių k. Šakų raj.

2050. **Šopys Jonas - Barsukas** iš Kazlų Rūdos k. 1924 - prieš 1947.

2051. **Štrimaitis Antanas.** Suimtas 1945 12 08. Mirė, grįžęs iš lagerio.

2052. **Štrimaitis Juozas - Strazdas** iš Baganskų k. Šakių raj.

2053. **Štrimaitis Juozas, Šeliamono s.** nuo Jankų. Žvirblių būrys.

2054. **Štrimaitis Vitas.** 1920 - 1945. Palaidotas Mikališkės k.

2055. **Štrimas (Štrimaitis) Juozas - Putinas** iš Baganskų k. 1911 - 1949 03 09.

2056. **Štrimas Vincas - Šturmas** iš Vėdarų k. 1920 - 1948 04 28. Žalgirio rinkt. vadas.

2057. **Šulcas** iš Šeštokų.

2058. **Šulgauskas Kostas - Svogūnas.** Žuvo Kalniškės mūšyje.

2059. Šulskis Bronius gimė Galinių k. Šakių raj. 1929 - 1963. Suimtas 1948 12 28. Žalgirio rinkt.

2060. Šulskis Juozas. Žuvo prie Braziukų.

2061. Šulskis Vytautas - Laisvūnas, Ulonas iš Galinių k. 1929 - 1950 09 12. Žuvo Laušgirio miške.

2062. Šumauskas Pranas iš Prienų.

2063. Šumlinskas Jonas - Kerštas iš Žemaitkiemio. ? - 1993. Perkūno rinkt. Suimtas 1949 m.

2064. Šumskis Vacius iš Pagraužių k. 1925 - 1947.

2065. Šuopys Jonas - Barsukas, Ąžuolas iš Kazlų k. 1926 - 1946.

2066. Švedas Albinas - Radastas iš Šunskų k. 1919 - 1950 03 09. Geležinio Vilko štabo darbuotojas.

2067. Švendrys Jonas iš Švendraičių k. ? - 1945.

2068. Švendrys Juozas - Barsukas iš Sūsninkų k. 1928 - 1946.

2069. Švinpa Selemonas (Švilpa?) iš Sarapinų k. Jankų vlsč. ? - 1945. Lapės kuopos b. vadas.

2070. Talandis Bronius - Kietis gimė Verstaminų k. 1920 (?) - 1946 (?). Lakūno b.

2071. Tamaliūnas Jonas - Žaibas gimė Degučių k. Šakių apskr. 1924 - 1945 11 20. Žalgirio rinkt.

2072. Tamaliūnas Juozas - Stumbras iš Gaisrių k. 1920 - 1950 06 23. Žuvo Talkiškių plynėje Šunskų apyl. prie Žiūrių Gudelių k. Žalgirio rinkt. vadas.

2073. Tamašauskai (Tamašai) iš Užgirėlio prie Darsūniškio ? - 1946 02 16. Žuvo Kruonyje.

2074. Tamašiūnas Vytautas - Karvelis. ? - 1946 01 27. Suimtas Živavodės k. Igliškėlių vlsč. Eumo kuopos partizanas.

2075. Tamulaitis Vytautas nuo Lekėčių. ? - 1945 07.

2076. Tamulynas Juozas iš Varnabūdės k. 1921 - 1947.

2077. Taputis Jonas iš Skučiškės k. ? - 1946. Žalgirio rinkt.

2078. Taputis Juozas iš Skučiškės k. ? - 1945 10 11. Žuvo Kvietkapušio k.

2079. Tarasevičius - Kardas iš Vartų k. Igliaukos vlsč.

2080. Taraškevičius Albinas iš Liūliškių k. ? - 1946 (?). Žuvinto būrio partizanas.

2081. Tarcijonas Algirdas.

2082. Tarutis Kazys iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. 1928 - ? Lakūno b.

2083. Taučiūnas Kazys - Krivis iš Mikoliškių k. ? - 1946.

2084. Taunys Leonas, Mykolo s. - Kovas gimęs Buriūnų k. Šiaulių apskr. 1894 - 1946. Aviacijos kapitonas. Pirmasis Tauro apygardos vadas. Sušaudytas.

2085. Tereškevičius Kęstutis iš Šlavantų k. 1923 (?) - ?

"Lietuvos partizanų" būrio eilinis.

2086. Tereškevičius Albinas iš Liūliškės k. 1924 - 1945.

2087. Terza Petras - Stumbras iš Kreivosios k. 1920 - 1949 01 21. Vytauto rinkt. štabo adjutantas.

2088. Tilvikienė Laima iš Siberijos k. 1931 - 1950 02 02. Žuvo Siberijos k. pas Rimšienę (žr. Ötkočiūtė L).

2089. Totoraitis Juozas - Čigonas. 1919 - 1951 05 19. Desantininkas.

2090. Totoraitis Stasys - Audra iš Plieniškių k. 1925 - 1946 11 29. Žalgirio rinkt.

2091. Traskauskas Juozas - Jūreivis iš Pasūduonio k. 1927 - 1951. Žuvo Želsvelėje, Lajaus lauke.

2092. Trakimavičius - Žalgiris iš Rudaminos k. ? - 1950 05 04. Žuvo Kamšų k.

2093. Trakimavičius Juozas. Perkūno rinkt.

2094. Trakimavičius Juozas. ? - 1949. 44-ta kuopa.

2095. Trapenaitis Vitas, Juozo s. - Šalmas, Spalis gimė Dailučių k. Alvito vlsč. 1929 - 1949 02 04. Kęstučio rinktinės žvalgybos skyriaus viršininkas.

2096. Traškevičius Albinas iš Liūliškių k. Liudvinavo vlsč. Karklo kuopos partizanas.

2097. Trečiokas Juozas, Antano s. 1916 - 1945 08 27. Žuvo pereidamas Lietuvos-Lenkijos sieną.

2098. Trečiokas Viktoras - Liūtas iš Mergutrakio k. 1918 - 1945 03 17. Žuvo Strumbagalvės k. Užkastas Radiškės k. dabartinių karvidžių vietoje.

2099. Treikauskas Stasys - Slapukas iš Širvydų k. 1918 - 1951 08. Žuvo Pasūduonio k.

2100. Trumpys Benediktas - Rytis nuo Radviliškio. ? - 1951 05 19. Žuvo Altoniškių miške Lekėčių apyl.

2101. Tuinyla Vitas - Leonas, Žvalgas iš Kalesnykų k. 1928 - 1949 m. lapkritį.

2102. Tulaba Juozas - Kanapė gimė Varanauskų k. Alytaus raj. Suimtas Miroslave 1945 08 13. 1945 08 21 nuteistas sušaudyti.

2103. Tumas Andrius - Matrosas.

2104. Tumas Jonas - Gerutis iš Ožkasvilių k. 1926 - 1947 07 06.

2105. Tumosa Adomas iš Valių k. Jankų vlsč. 1928 - 1947 12 26.

2106. Tumosa Zigmas iš Vyšpinių k.

2107. Tunaitis Vincas. 1917 - 1947

2108. Tupčiauskas Bronius. ? - 1948. Žuvo kartu su Pesliu.

2109. Tupčiauskas Juozas - Sparnas iš Viltrakių k. 1925 - 1947 07. Žuvo prie Šunskų.

2110. Ūkelis Antanas iš Pakruopiškių k. 1924 - 1950.

2111. Ūkelis Sergiejus - Salemonas, Simas iš Pakruopiškių k. 1926 - 1949 10 13. Žuvo Juodelių k.

2112. Uleckas Juozas - Naktis iš Degimų k. 1918 - 1945 01 05. Žuvo Žiūriškių miške.

2113. Uleckas Klemensas , Jurgio s. - Vakaras iš Degimų k. Prienų raj. 1929 - 1955 07 21. Žuvo Klebiškių k.

2114. Ulinskas Viktoras, 1923- 1945. Nuo Kidulių.

2115. ***Ulonas, partizanas, latvis, Palių mūšio dalyvis.

2116. Unguraitis Feliksas iš Trakiškių k. ? - 1945.

2117. Unguraitis Klemensas iš Trakiškių k. ? - 1945.

2118. Urbaitis Pijušas - Sula iš Runkų k. Kazlų Rūdos vlsč. ? - 1946. Karklo būrio skyriaus viršininkas.

2119. Urbaitis Stasys iš Jankų vlsč. 1922 - 1945. Žuvo Beliūno miške.

2120. Urbaitis Vaclovas - (. . .)ingėla. 1924 - 1948 02 17. Žalgirio rinkt. Žuvo kartu su Budriu - Vilku.

2121. Urbanavičius Ignas - Vilkas iš Krikštėnų k. 1902 - 1946.

2122. Urbanavičius Kazys - Žaibas. Geležinio Vilko rinkt. Kuopos vadas.

2123. Urbanavičius Stasys - Dalgis iš Senosios Būdos 1928 - 1947 06 20. Varno būrio partizanas.

2124. Urbanavičius Vytautas - Judošius iš Dūmiškių k. 1923 - 1945.

2125. Urbonas iš Medeišių (?). 1921 - 1945.

2126. Urbonas - Pantera.

2127. Urbonas Albinas iš Daukšių k. Gudelių vlsč. Karklo būrio partizanas.

2128. Urbonas Kazys - Audra iš K(. . .) kaimo Šilavoto vlsč. 1918 (?) - 1946.

2129. Urbonas Kazys - Klevas iš Vilkabūdės k. Igliaukios vlsč. 1927 - 1945. Žuvo prie Dambravos k.

2130. Urbonas Kazys - Šarvas. ? - 1948 05 14. Žuvo Abromiškių (?) k. Garliavos vlsč.

2131. Urbonas Petras, Motiejaus s. gimė Pošnios k. Simno vlsč. 1910 - 1948 08 22.

2132. Uzdila Jonas. Perkūno rinkt.

2133. Užupis Jonas - Gintautas nuo Plokščių. 1921 - 1945 09 12. Žuvo Gelgaudiškio apyl.

2134. Vabalas Alfonsas - Budrys, Profesorius, Vytas, Gediminas iš Kybartų. 1909 - 1948 06 26.

2135. Vabalas Pranas - Tremtinys iš Lasavičių dvaro 1923 - ? Kunigaikščio brolis.

2136. Vabalas Vytautas - Kunigaikštis, Grambolis gimė

Vytautų k. Viesėjų vlsč. 1919 - 1947 04 27.

2137. **Vabuolas Albinas - Varnas.** Lakūno b.

2138. **Vabuolas Antanas - Bijūnas.** Žuvo Janėnų k. Lakūno b.

2139. **Vabuolas Juozas.** Žuvo Janėnų k. Lakūno b.

2140. **Vagonis** iš Kampinių k. Veiverių vlsč. ? - 1948 Birutės rinkt.

2141. **Vagonis Kazys.**

2142. **Vaičaitis Bronius - Pipiras** nuo Jankų. ? - 1946 10 22. Žuvo Šedvygų k. pas Kaminską.

2143. **Vaičaitis Juozas.** ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

2144. **Vaičaitis Vincas.** ? - 1945 05 12. Žalgirio rinkt.

2145. **Vaičaitis Vitas** iš Valių k. Jankų vlsč. ? - 1945 05 13. Žuvo prie Šunkarių k.

2146. **Vaičiulaitis Juozas - Amerikonas** iš Padovinio k. 1920 - 1948 02 13. Žuvo Būdviečiuose.

2147. **Vaičiulaitis Juozas - Stalinas, Vėjas** gimė Padovinio k. Liudvinavo vlsč. 1921 - 1950 10 20. Žuvo Daukšių beržyne.

2148. **Vaičiulevičius Juozas** iš Bebruliškių k. ? - 1945 Žuvo Čiumiškės k.

2149. **Vaičiulionis Vincas** iš Patrakės k. Krokialaukio vlsč. Žuvinto palių partizanas. Liepakojų mūšio dalyvis. Žuvo vėliau, prie Ūdrijos.

2150. **Vaičiulis.** Bagotosios partizanas iš Brazausko - Sakalo būrio. Apsupus nusišovė javuose prie Zapyškio.

2151. **Vaičiulis Jonas** gimė Delnickų k. Krosnos vlsč. 1921 - ? Lakūno b.

2152. **Vaičiulis Juozas - Audra** gimė Tūriškių k. Krosnos vlsč. 1918 - 1947 04 23. Žuvo Buktos g. Žuvo kartu su Kelmu ir vokiečiu Hernu.

2153. **Vaičiulis Kazys** iš Zariškių k. 1922 - 1946. Žuvo prie Jiestrakio.

2154. **Vaičiulis Stasys - Kazokas** gimė Žariškių k. 1917 - 1947 12 25. 54-tos kuopos vadas.

2155. **Vaida Viktoras - Senis** iš Igliaukos. 1924 - ? Geležinio Vilko rinkt.

2156. **Vaidelis Vincas** nuo Lekėčių. ? - 1945 06.

2157. **Vaikližys (?) Vladas, Motiejaus s.** iš Božatkiemio k. Prienų vlsč. 1924 - 1946.

2158. **Vaišnys Juozas - Samsonas** iš Smalnyčios k. Krosnos vlsč. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2159. **Vaišnys Justinas - Rymantas, Lakūnas** iš Vilkiškių k. 1928 - 1950 10 16. Žuvo prie Liudvinavo. Buvęs mokytojas.

2160. **Vaišnys Stasys** iš Smalnyčios k., Krosnos vlsč. 1916 (?) - 1946 (?). Lakūno b.

2161. **Vaišnys Vytautas - Romanas** iš Smalnyčios k.

Krosnos vlsč. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2162. **Vaišnoras**. LLA Vanagų būrio vadas 1945 m.

2163. **Vaitkevičius Antanas**. Perkūno rinkt.

2164. **Vaitkevičius Bronius - Barzdyla** iš Gaidų k.

2165. **Vaitkevičius Kostas, Vinco s. - Tip Topas** iš Liepynų k. 1913 - ? 1947 07 09 buvo suimtas.

2166. **Vaitkevičius V.** Geležinio Vilko rinkt.

2167. **Vaitkūnas - Viesulas**. ? - 1946 pavasarį.

2168. **Vaitkūnas Česlovas - Kolumbas** iš Padrėčių k. 1922 - 1946 06 11. Vinco V. brolis.

2169. **Vaitkūnas Vincas** iš Padrėčių k. ? - 1945 02 26. Žalgirio rinkt.

2170. **Vaitkūnas Vincas** iš Tvarkiškių k. Veiverių vlsč. 1916 (?) - 1946 (?).

2171. **Vaitulevičius**. 1945 m. Desantininkas, LDK Kęstučio dešimto skrajojančio štabo karininkas.

2172. **Vaitulevičius - Stipinas** (?).

2173. **Vaitulionis Juozas** Laibagalių k. Perkūno rinkt.

2174. **Vaivada Pranas**. S. Sarokos būrio partizanas.

2175. **Vakanas Petras - Stukas** iš Pakampiškių k. 1919 - 1945.

2176. **Valaitis Antanas - Briedis** iš Šunkarių k. 1927 - 1949 08 19.

2177. **Valaitis Pranas - Nevėžis** iš Šunkarių k. ? - 1946 11 28. Žuvo Ožkinių k.

2178. **Valaitis Vytautas - Nemunėlis** iš Šunkarių k. 1930 - 1948 11 16.

2179. **Valatka Jonas, Jono s. - Kardas** iš Voreliūnų k. 1927 - 1949 12 20. Žuvo Julijonavoje. Žuvo kartu su Aru ir vokiečiu.

2180. **Valatka Juozas - Šepšingis**. Geležinio Vilko rinkt.

2181. **Valčius Antanas - Robinzonas** iš Digrių k. 1924 - 1950. Žuvo Kampiškių k. Garliavos vlsč.

2182. **Valčius Juozas - Putinas** iš Digrių k. 1923 - 1947. Žuvo Dievogalos k. Veiverių vlsč.

2183. **Valčius Stasys - Riešutas** iš Digrių k. 1929 - 1947.

2184. **Valčius Vitas** iš Šakių apskr. ? - 1945.

2185. **Valenta** iš Kampinių k. ? - 1945.

2186. **Valenta Adolfas - Ožys** iš Zavodos k. 1916 - 1947 03 03. Žuvo Menkupių k. pas KGB agentą J. Slavicką. 4-tos kuopos vadas.

2187. **Valenta Jonas - Čempionas** iš Trakiškių k. 1917 - 1949. Geležinio Vilko rinktinės rikiuotės viršininkas.

2188. **Valenta Kęstutis - Kęstutis**. ? - 1950.

2189. **Valenta Klemensas - Lubinas** iš Padvariškių k.,

Marijampolės apskr. 1923 - 1945. Žuvo Aukštosios k. Sasnavos vlsč.

2190. **Valenta Vitalius - Dobilas, Amerikonas** iš Zavodos k. 1925 - 1946 10 12. Žuvo Santakos k. pas Citavičių.

2191. **Valentaitė-Lasavickienė Petronėlė - Pašvaistė, Gegutė** iš Zavodos k. 1920 - 1952 04 18. Sušaudyta Vilniuje.

2192. **Valentukonis** iš Šeštokų. 1926 - 1945.

2193. **Valentukonis Juozas** gimė Rolių k. Krosnos vlsč. 1913 - ? Lakūno b.

2194. **Valentukonis Vitas** iš Pakirsnėlių k. Perkūno rinkt.

2195. **Valevičius Vytautas - Klajūnas.** 1930 - 1947 11 17. Žuvo Bertulinės miške prie Ilguvos. Žalgirio rinkt.

2196. **Valickas Pijus.** ? - 1946 06 07. Žalgirio rinkt.

2197. **Valiukas Aleksas** iš Karčrūdės k. Jankų vlsč. 1914 - 1945 05 12. Žalgirio rinkt. Sunkiai sužeistas prie Rugėnų k., mirė.

2198. **Valiūnas V. - Jovaras.** Geležinio Vilko rinkt.

2199. **Valka Juozas, Jono s. - Gruodis** iš Vytautiškių k. Krosnos vlsč. 1922 - 1945 05 16. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2200. **Valnetikonis Zigmas** iš Ramanavo k.

2201. **Valtys Jurgis - Lokys** iš Pūstauniškių k. Lukšių vlsč. 1910 - 1945 10 07. Valkų mūšio vadas.

2202. **Valtys Pranas - Šernas.** 1919 - 1949 11 11. Žalgirio rinkt.

2203. **Valtytė Bronė - Rūta.** ? - 1949 11 11. Žalgirio rinkt.

2204. **Valuckas Antanas** iš Antakalniškių k. Plokščių vlsč. 1923 - ? Suimtas 1945m. Mirė Intoje.

2205. **Valuckas Domas** iš Antakalniškių k. Šakių raj. 1921 - 1949. Žalgirio rinkt.

2206. **Valutkevičius Vincas** iš Naujavalkių k. Krosnos vlsč. 1916 - Lakūno b.

2207. **Vanagas Povilas - Nemunas, Vilius** iš Utenos 1923 - 1948.

2208. **Varanauskas** iš Gerulių k., Balbieriškio vlsč. K. Degučio b.

2209. **Varanauskas Petras** iš Verpikų. Buvęs gimnazistas.

2210. **Varanius Jurgis - Garnys** iš Bakiškių k. Šventežerio vlsč. 1922 (?) - 1946. Lakūno b.

2211. **Varėna Antanas** iš Žiūronių k. 1923 - 1946.

2212. **Varkala Kazimieras-Algirdas - Daumantas, Žaliukas** iš Išlaužo k. 1924 - 1948 03 03. Žuvo Gražučių k. Geležinio Vilko rinkt. vadas.

2213. **Varnagiris Vincas - Voverukas, Balandis** iš Zapalinių k. ? - 1947.

2214. **Varnagiris Vitas - Balandis** iš Sūsninkų k. 1925 - 1946 10 03.

2215. **Varnys Levas** iš Skirp(s)tiškių k. ? - 1946.

2216. **Varpulis Jonas - Karys** gimęs Viešnagių k. Simno vlsč. ? - 1946.

2217. **Varpulis Juozas - Vandenėlis** gimęs Viešnagių k. Simno vlsč. 1918 (?) - 1946.

2218. **Vasaitis Nikodemas - Ąžuolas**. ? - 1946. Žalgirio rinkt.

2219. **Vasiliauskas Antanas - Jazminas** gimė Skaisčių k. Liubavo vlsč. 1923 - ? Vytauto rinktinėje nuo 1947 m. birželio mėn.

2220. **Vasiliauskas Bernardas** iš Raželių k.

2221. **Vasiliauskas Jonas** iš Raželių k.

2222. **Vasiliauskas Jurgis - Skydas, Algimantas** gimė Trakiškių k. prie Marijampolės. 1914 - 1949 01 20. Žuvo Liepynų k. pas Vizbarą. Vytauto rinktinės organizacinės dalies viršininkas.

2223. **Vasiliauskas Stasys**. Geležinio Vilko rinkt.

2224. **Vasiliauskas Stasys - Kirvelis, Bizūnas** iš Balbieriškio apskr. ? - 1949.

2225. **Vasiliauskas Vitas - Jazminas** iš Skaistelių k. 1925 - 1948 02 13. Žuvo Juodelių k. pas Aleksą.

2226. **Vasiliauskas Vytautas - Meškelė** iš Veiverių k. 1931 - 1948. Žuvo Papilvio k. Veiverių vlsč.

2227. **Vasiliauskas Vladas** iš Raželių k.

2228. **Vasylius Jonas - Strazdas**. ? - 1946 07 24. Žalgirio rinkt.

2229. **Vaškelis** iš Naujamiesčio. ? - 1947.

2230. **Vaznaitis Antanas**. Suimtas dingo be žinios.

2231. **Vaznys Juozas - Katinas** iš Igliaukos. 1926 - ? Daktaro gr. Stirnos rinktinė.

2232. **Večkys Vincas** gimęs Vilkiotinio k. Merkinės vlsč. 1924 - 1945. Žuvo Žuvinto paliose per "valymą".

2233. **Veiverys Andrius** iš Lizdeikių k. ? - 1945.

2234. **Veličkas Aleksandras, Mato s.** gimė Cinorpievio k. Sasnavos vlsč. Suimtas 1946 05 19. Guobų k. Veiverių vlsč.

2235. **Veličkas Juozas, Mato s.** gimė Cinorpievio k. Sasnavos vlsč. Suimtas 1946 05 19 Guobų k., Veiverių vlsč.

2236. **Veličkas Matas, Petro s.** gimė Cinorpievio k. Sanavos vlsč. Suimtas 1946 05 19 Guobų k., Veiverių vlsč.

2237. **Velioniškis Jonas - Audrūnas**. ? - 1947 08 09. Žalgirio rinkt.

2238. **Vėlyvienė-Pušinskaitė Petronėlė - Vilija** iš Marijampolės m. 1923 - 1992 03 23. Suimta 1945 m., mirė

grįžusi iš lagerių. Tauro apygardos štabo ryšių tarnybos viršininkė.

2239. **Venckūnas Žvirblis** iš Giraitės, Šventežerio vlsč. 1922(?) - 1946(?). Lakūno b.

2240. **Venclovas Antanas** iš Tartupio k. 1924 - 1946.

2241. **Vencys Bronius**. 1909(?) - ? 1945 m. sausyje susikūrusio Stirnos rinktinės būrio vadas.

2242. **Vengraitis Petras - Žilvitis** iš Lūšnos k. Jankų vlsč. 1909 - ? Paėmė sužeistą 1951 05 19 Altoniškėse.

2243. **Venslauskas Juozas.**

2244. **Venys Pranas** nuo Plokščių. ? - 1945 09 12.

2245. **Visnovickas Motiejus - Runius** iš Buktos (?) k. 1924 - 1946.

2246. **Vičkačka Antanas - Šernas.**

2247. **Vieve(r)sys Jurgis** gimęs Delnickų k. Krosnos vlsč. 1918 - ? Lakūno b.

2248. **Vilčinskas Vytautas - Žaibas** iš Atesnykėlių k. Simno vlsč. 1919 (?) - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2249. **Vilčinskienė Onutė - Drebulė**. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2250. **Viliamas Jonas - Sakalas** gimė Viliamų k. Zapyškio vlsč. 1912 (?) - 1947 (?).

2251. ***Vilimas**, partizanas, vokietis, žuvęs J. Stravinsko-Žiedo grupėje.

2252. **Vilimas Julius** nuo Jankų. ? - 1945.

2253. **Vilionis Antanas** iš Pašventupio k. 1921 - 1946.

2254. **Vilionis Motiejus - Viesulas** iš Pašventupio k. 1923 - 1945.

2255. **Vilkas Bronius - Dainius** iš Degimų k. ? - 1945.

2256. **Vilkaviskas Motiejus - Rungas** iš Pajiesio k. 1923 - 1945.

2257. **Vilkelis Juozas** iš Ramanavo k. 1924 - 1945.

2258. **Vilnonis Jonas - Vaidila** nuo Raudondvario. ? - 1946 06 12. Birutės rinkt.

2259. **Vincevičius Antanas - Ulonas**. ? - 1950. Dariaus ir Girėno tėvūnija.

2260. **Vingilis Kostantas - Iešmas** iš Vidgirių k. 1928 - 1947. Vytauto rinkt., Vyčio kuopa.

2261. **Vinickas Jonas - Pilypas** iš Rūdelės k. 1917 - ? Paėmė gyvą 1946 01 24.

2262. **Vipaila Antanas**. Kazoko kuopa, Žalgirio rinkt.

2263. **Virbickas A. - Vaizbūnas** iš Skardupių k.

2264. **Višakis Justinas - Narsutis** iš Viluišių k. ? - 1953. Žuvo Jankų vlsč. Žalgirio rinkt.

2265. **Viščiulis Juozas**. ? - 1945. Palaidotas Mikališkės k.

2266. **Višinskas Juozas - Mėnulis.** ? - 1948 05 25. Žalgirio rinkt.

2267. **Vitkauskas Juozas** iš Gudelių vlsč. 1933 - 1952 12 12.

2268. **Vitkauskas Viktoras - Saidokas, Karijotas** iš Venclovišių k. 1917 - 1951. Žuvo Endrikių k. Šakių apskr. Žalgirio rinktinės, vėliau Tauro apygardos vadas.

2269. **Vizgirda Antanas - Kapsas** gimė Vaitiekupių k. Šakių apskr. 1918 - 1947 01 04. Žalgirio rinkt. būrio vadas.

2270. **Vizgirda Antanas - Tarzanas** iš Kampinių k. 1927 - 1945 06 14.

2271. **Vizgirda Juozas** iš Pentiškių k. 1920 - 1945 05 12. Žuvo Valkų mūšyje. Žalgirio rinkt.

2272. **Vizgirda Leonardas - Keleivis, Leopardas** iš Vaitiekupio k. 1919 - 1948 10 09.

2273. **Vizgirda Vytautas** iš Vaitiekupio k. 1920 - 1950. Žalgirio rinkt.

2274. **Vizgirda Vytautas - Vytis.** 1926 - 1949.

2275. **Vokietaitis Leonas - Žvejys** iš Gudelių k. K. Rūdos vlsč. 1932 - 1952 01 31. Žuvo Varnabūdės miške.

2276. **Voska Adelnas - Špokas** iš Liepenų (?) k. Krosnos vlsč. Lakūno b.

2277. **Voska Antanas - Šarka** iš Liepenų k. 1921 - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2278. **Vosylius Jonas - Strazdas** gimė Nedėlberžio k. 1923 - 1946 07 02. Žuvo prie Budupio k.

2279. **Vosylius Antanas - Vilkas** iš Skriaudžių k. 1924 - 1949.

2280. **Vosylius Jonas - Švogeris.**

2281. **Voveras Motiejus** iš Šlavančių k. ? - 1948.

2282. **Vyšniauskas Jonas** iš Padovinio k. 1928 - 1945.

2283. **Vyšniauskas Jonas - Lokys** iš Pavytės k. 1919 - 1946.

2284. **Vyšniauskas Juozas** iš Cyrailės k. Žuvo pereinant Lenkijos sieną.

2285. **Vyšniauskas Juozas - Bijūnas** iš Padovinio k. 1923 - 1945. K. Degučio b.

2286. **Vyšniauskas Vaclovas** iš Ąžuolinių k. ? - 1945.

2287. **Vyšniauskas Vytas - Kmynas** iš Daukšių k. 1929 - 1947.

2288. **Vyšniauskas Vitas, Algirdo s. - Bebras** iš Daukšių 1920 - Geležinio Vilko rinkt. partizanas. Žuvo po 1949 11.

2289. **Zailskas Jonas.** ? - 1945.

2290. **Zalenekas Leonardas** iš Išdagėlių k. ? - 1946.

2291. **Zalieckas Jonas** iš Želsvos k. 1912 - 1948 02 09. Žuvo Narvestavo k. Vytauto rinkt. 44 kuopos partizanas.

2292. Zalieckas Petras - Dagilis iš Želsvos k. 1916 - 1949 06 16. Žuvo Narvertavo k.

2293. Zanevičius - Trispalvis iš Lazdijų apskr. ? - 1946.

2294. Zaranka Kostas - Bitė gimė Jančių k. Lekėčių vlsč. 1914 - 1952. Žuvo Sutkų miške.

2295. Zaveckas Vytautas - Vabalas. ? - 1946 11 29. Žuvo tėviškėje Zaveckų k. Jankų vlsč. Žalgirio rinkt. Žuvo kartu su Bronium Balsiu ir Bronium Duoba.

2296. Zdanys Juozas - Aras gimė Širvydų k. Vilkaviškio raj. 1928 - ?

2297. Zenkevičius Petras iš Rudėnų k. 1924 - 1945.

2298. Zienius Juozas - Saga iš Riečių k. 1920 - 1945.

2299. Zigmanta - Pjūklas iš Žemaitijos. ? - 1948.

2300. Zimnickas Jonas iš Mockavos k. 1913 - 1945 03 17. Žuvo Strumbagalvės k.

2301. Zoblockas Vytautas - Vytenis. ? - 1947 10 06. Žalgirio rinkt. partizanas.

2302. Zubavičius Petras - Uosis iš Baraginės k. 1913 - 1952. Mirė lageryje. Suimtas 1945 m.

2303. Zubrickas A. - Liubertas. Perkūno rinkt.

2304. Zubrys Jonas. ? - 1946 (?).

2305. Žaldarys Algirdas - Klajūnas. 1925 - 1947.

2306. Žaldaris Benjaminas - Šarūnas iš Skardupio k. 1927 - 1946.

2307. Žaldaris Jonas - Savanoris. 1927 - ?

2308. Žaldarys Juozas - Savanoris iš Balsupių k. 1924 - 1949 12 12. Žuvo prie Rumokų. Žuvo kartu su V. Karasevičium - Topoliu.

2309. Žaldaris Pranas - Šapalas iš Skardupių k. 1918 - 1948 02 02. Žuvo Gulbiniškių k. Pilviškių vlsč. Žuvo kartu su Žveju ir Dobilu.

2310. Žaliagirys iš Keturvalakių vlsč. ? - 1947.

2311. Žaliauskas Jurgis iš Sūsninkų k. Mirė Sibire.

2312. Žalnieraitis Jonas - Strausas iš Buktiškių k. ? - 1947 05 23. Žalgirio rinkt.

2313. Žalnierukynas Liudas - Pumpuras iš Prancūzų k.

2314. Žalnierukynaitė Liuda - Saulutė iš Prancūzų k. 1929 - 1949 05.

2315. Žalnierukynas Vytautas - Žvalgas, Mindaugas, Audrūnas gimė Gižuose. 1927 - 1993. Geležinio Vilko rinkt. partizanas. Suimtas 1948 m.

2316. Žaloneris Vladas - Perlas. ? - 1947 10(?).

2317. Žebrauskas iš Armališkių k. Mirė Magadane.

2318. Žemaitis Juozas - Kantas. ? - 1950 06 24. Žuvo Žiūrių- Gudelių k. Iš Girnupių k. Trispalvės tėvūnijos eilinis

2319. Žemaitis Kęstutis - Gaidys, Briedis iš Degučių k.

Jankų vlsč. 1923 - 1946. 10. 22

2320. Žemaitis Leonas - Levas iš Šunskų k. ? - 1946.

2321. Žemaitis Vytautas - Saulius iš Žąsinų (Ingavangio ?) k. 1927 - 1948.

2322. Žemaitis Vytautas (?) - Šermukšnis iš Žąsinų k. 1930 - 1949 03 10. Žuvo Braziukuose.

2323. Žernauskas Jurgis.

2324. Žiginskas iš Turupio.

2325. Žilėnas iš Žemaitijos.

2326. Žilinskas Jonas - Jurginis, Dagys. 1917 - ?. Valčio b. partizanas. 1948 m. paimtas sužeistas. Likimas nežinomas.

2327. Žilinskas Juozas. Žuvo, vos tik išėjęs partizanauti, apie 20-ties metų. Žuvinto palių partizanas.

2328. Žilinskas Kazys iš Gudelių k. 1906 - 1946. K. Degučio b. partizanas.

2329. Žilinskas Kazys - Šnipas nuo Gudelių k. ? - 1945 03 07. V. Dranginio b. partizanas.

2330. Žilinskas Rimas - Bitukė iš Baltrakio k. ? - 1949.

2331. Žilinskas Viktoras iš Jukneliškių k. ? - 1945 (?).

2332. Žilinskas Vitas iš Ivantiškės k. 1927 - 1946 06 20. Žuvo Jakimavičių k. Tekoriaus beržyne.

2333. Žilinskas Vytautas - Genys iš II Girninkų k. 1929 (?) - 1948.

2334. Žilionienė-Juodzevičiūtė Regina. 1919 - 1946 06 04. Žuvo Gulbiniškių k.

2335. Žilionis Juozas.

2336. Žilionis Mykolas, Miko s. - Plunksna iš Šilavoto k. 1917 - 1947 09 04. Žuvo Avikilų k. Vytauto rinkt. štabo viršininkas.

2337. Žindžius. 1945 03 12 sužeistas pateko nelaisvėn, bet nieko neišdavė.

2338. Žindžius Antanas - Gintaras g. Bubiškio k. Ariogalos raj. 1929 - 1951 11. Sušaudytas Baltarusijoje.

2339. Žindžius Feliksas - Dėdė, Tigras iš Katiliškių k. Jankų vlsč. 1912 - 1950 09 26. Žuvo Ardzijauskų k. Jankų vlsč. Žalgirio rinkt. būrio vadas.

2340. Žindžius Pranas. 1926 - 1945.

2341. Žindžiuvienė-Grybauskaitė Marcelė - Tigrienė. 1920 - 1951 05 20. Žuvo Altoniškių miške.

2342. Žioba Antanas - Lapelis gimė Rūdos k. Prienų raj. 1928 - ?

2343. Žiobą Petras - Bijūnas iš Mačiūnų k. Prienų raj. 1914 - 1948. Žuvo Rūdupio k., Prienų raj.

2344. Žioba Vincas iš Maldabūdės k., Prienų raj. ? - 1950 12 24.

2345. Žitkauskas Antanas - Žiedas iš Ilguvos k. 1914 - ? Suėmė 1952 m. Miręs.

2346. Žitkauskas Vincas iš Ilguvos k. Paežerėlių vlsč. 1925 - 1948.

2347. Žitkus Simonas iš Pajiesio k. 1919 - 1945.

2348. Žiugžda Juozas, Jono s. - Šalna gimęs Liudvinave 1909 - ? Vytauto rinkt. žvalgybos viršininkas. Suimtas 1947 10 25.

2349. Žiugždinis Juozas - Hitleris iš Smalinyčios k.

2350. Žiūkas J. - Ramunė. Geležinio Vilko rinkt.

2351. Žiūraitis Augustinas. ? - 1945 05. Žalgirio rinkt.

2352. Žiūrys Jonas - Žilvitis iš Balsupių k. 1925 - 1947.

2353. Žukas Stasys iš Putriškių k. Balbieriškio vlsč. 1917 - 1944 12 04. Žuvo Būdos k.

2354. Žukauskas iš Kirsnos k. Lakūno b.

2355. Žukauskas Antanas - Siaubas iš Mockupių k. 1930 - 1948.

2356. Žukauskas Alfonsas - Lizdeika. 1928 - 1947 03 27. Vytenio b. 3-ojo skyriaus viršininkas. Suimtas 1946 07 23. Sušaudytas.

2357. Žukauskas Eduardas - Uosis iš N. Kirsnos k. Rudaminos vlsč. ? - 1945. Žuvo Kalniškės mūšyje.

2358. Žukauskas Jonas - Garnys iš Kuprių k. ? - 1952.

2359. Žukauskas Jonas - Uraganas, Uranas. ? - 1948 01 23.

2360. Žukauskas Jurgis iš Varnupių k. 1912 - 1945.

2361. Žukauskas Petras gimė Strazdų (?) k. Krosnos vlsč. 1919 - ? Lakūno b.

2362. Žukauskas Vincas - Agrastas iš Balcieriškės k., Prienų raj. 1932 - 1952. Dešinio tėvūnija.

2363. Žvėgžda Jonas - Margiris.

2364. Žvingila Vincas - Šarūnas iš Puskelnių k,. Marijampolės apskr. 1926 - 1947 07 09. Žuvo Liepynų k.

2365. *** - Aitvaras iš Armoniškių k. Gedimino tėvūnijos vadas.

2366. *** - Akstinas, Geležinio Vilko būrio vadas.

2367. *** - Aras iš Skriaudžių. 19 - 20 metų moksleivis.

2368. *** - Astas, 1945 m. Desantininkas, LDK Kęstučio dešimto skrajojančio štabo karininkas.

2369. *** - Audrūnas iš Kazlų Rūdos. Buvo sužeistas.

2370. *** - Aukštuolis. ? - 1946.

2371. *** - Aušra. Žuvo Delnicos k. Žilvičio adjutantas. Sunkiai sužeistas nusišovė 1949 m. gruodyje (?).

2372. *** - Ąžuolas. ? - 1947 09. Žuvo prie Žuvinto ežero. Būrio vadas.

2373. *** - Baika gimė Pajiesy. ? - 1947 (1948 01 27?)

Žuvo būdamas 20 metų.

2374. *** - **Baikinykas**. ? - 1946.

2375. *** - **Balandis**. ? - 1946 08 26. Žalgirio rinkt. partizanas vardu Leonas.

2376. *** - **Balandis**. Žalgirio rinkt. Beržo būrio vadas.

2377. *** - **Balandis**, gimė Lenkijoje. Partizanas vardu - Pranas. 1947 m. turėjo 35 metus.

2378. *** - **Balkis**.

2379. *** - **Bauras**. ? - 1946. Vokietis - belaisvis.

2380. *** - **Beržas** iš Pilviškių. 1947 11 17 sužeistas pateko nelaisvėn, bet nieko neišdavė.

2381. *** - **Bijūnas**. ? - 1949 (?). Žuvo prie Čisavos k. Žuvo kartu su Vaičiulevičium (?) - Kazoku.

2382. *** - **Biržai (Skydas)**.

2383. *** - **Čičinskas**. ? - 1945 07 10. Žuvo Bakūniškio miške. LDK Kęstučio Skrajojančio štabo viršininkas.

2384. *** - **Čičinskas**. Taip buvo pasivadinę du nežinomi partizanai.

2385. *** - **Dagilėlis**. Žuvęs.

2386. *** - **Daktaras**. 1945 m. Desantininkas, LDK Kęstučio dešimto skrajojančio štabo karininkas.

2387. *** - **Dalė**. ? - 1947 09 01. Žalgirio rinkt. Med. sesuo.

2388. *** - **Dalnis**. Varno kuopos partizanas.

2389. *** - **Daukantas** nuo Prienų.

2390. *** - **Dešinys** (?). 1947 02 05. Žuvo Graž(. . .) k. Prienų raj. Žuvo kartu su Naru ir Rasiūte. Kęstučio rinktinės partizanas (ne K. Pinkvarta).

2391. *** - **Dragūnas**. ? - 1950. Partizanas vardu Juozas. Kuopos vadas tarp Liudvinavo ir Kalvarijos.

2392. *** - **Drugys**. Prienų raj. Kęstučio tėvūnijos 1-os grandies kovotojas, vardu Pranas

2393. *** - **Drugys** iš Kauno raj. Vytauto rinkt. 70 kuopos vadas.

2394. *** - **Ernestas**. ? - 1947 04 29. Vokietis. Žuvo išduotas Ostino.

2395. *** - **Ezopas**. Geležinio Vilko rinkt. Vytauto b.

2396. *** - **Fricas**. ? - 1946 07 30. Žalgirio rinkt. Vokietis.

2397. *** - **Gardas**, gimė Pabariškių k. 1927 (?) - 1947.

2398. *** - **Gaudelis**. Geležinio Vilko rinkt. Gedimino tėvūnijos kovotojas, žuvęs apie 1950 m.

2399. *** - **Giliukas**. Žalgirio rinkt. partizanas, vardu Aleksandras.

2400. *** - **Gintautas**. Vaikščiojo su Paparčiu.

2401. *** - **Girininkas** iš Sasnavos arba Šilavoto vlsč.

1910 (?) - ?

2402. *** - **Grafas**. ? - 1950 (?). Gedimino tėvūnijos partizanas.

2403. *** - **Hansas**. 1918 - 1948. Žuvo Liūliškių k. pas Deltuvą. Partizanuose nuo 1946. 44 kuopos eilinis.

2404. *** - **Hernas**. ? - 1947 04 23. Žuvo prie Vartų k. Vokietis.

2405. *** - **Idžikėlis**. Vadovavo Eumo būriui prieš Eumą (iki 1945 05).

2406. *** - **Jokeris**. 1914 - ? Partizanas iš Griškabūdžio, vardu Pijušas (Pijus).

2407. *** - **Juodynas**. Vytauto rinkt. 43 kuopa.

2408. *** - **Juozas**. ? - 1946 12 29 (?). Vokietis. Žalgirio rinkt.

2409. *** - **Jupiteris** iš Igliškėlių vlsč. Šarūno b. partizanas, iki 1945 m. vidurio buvęs stribu.

2410. *** - **Kajetonas**.

2411. *** - **Karolis**. ? - 1947 05 30. Vokietis.

2412. *** - **Karžygis** iš Keturvalakių vlsč. Žvalgybos viršininkas.

2413. *** - **Kazokas**, nuo Kybartų.

2414. *** - **Kęstutis**. ? - 1952. Vytauto rinkt. Ąžuolo tėvūnijos vadas, nužudytas Sokolovo smogikų.

2415. *** - **Kietis**. Žalgirio rinkt. vado adjutantas.

2416. *** - **Kirvukas** iš Kauno. ? - 1949. Partizanas, vardu Henrikas.

2417. *** - **Klevas** iš Jankų vlsč. 1922 - 1947 01 22. Žuvo Aukštosios Rūdos kaime.

2418. *** - **Kmynas**. Žuvinto palių partizanas.

2419. *** **Kovas**. 18 metų gimnazistas.

2420. *** - **Kralikas**. Varno kuopos partizanas.

2421. *** - **Krūmas**. Žuvo Prienų miške. Žuvinto palių partizanas.

2422. *** - **Kruopelė**. ? - 1946 06 07. Žalgirio rinkt.

2423. *** - **Kurtas**. ? - 1946. Leitenantas, vienas pirmųjų vadų Sūsninkuose.

2424. *** - **Lakštingala**, gimė Dievogalos k. 1927 (?) - ? Partizanas, vardu Antanas.

2425. *** - **Lakūnas**. Vytauto rinkt. vado adjutantas. 1950 10 dar buvo gyvas.

2426. *** - **Lapelis, Akmeninis Stasys**.

2427. *** - **Linas, Jaunius**. ? - 1947 12. Žuvo Vilkaviškio raj.

2428. *** - **Lyra, Artojas**.

2429. *** - **Liūtas**. ? - 1946 12 05.

2430. *** - **Majoras**. Vytauto rinkt. Gedimino tėvūnijos

partizanas.

2431. *** - **Marsas**. ? - 1947 04 25. Žalgirio rinkt. partizanas (. . .)okaitis Jonas.

2432. *** - **Matrosas**. ? - 1947 12. Žalgirio rinkt.

2433. *** - **Mėnulis**. ? - 1947 12. Žuvo prie Sutkų Šulinių miške.

2434. *** - **Meška**. 54 kuopos vadas.

2435. *** - **Murkus**. Vytauto rinktinės partizanas.

2436. *** - **Naktinis**. Partizanas vardu Mikas.

2437. *** - **Negrelis**.

2438. *** - **Nendrė**, žuvo 1952 m.

2439. *** - **Neris**.

2440. *** - **Nykštukas**. 1952 m. buvo Dešinio tėvūnijos vado adjutantas.

2441. *** - **Odisėjus**. ? - 1947 08 10. Žalgirio rinkt. Vokietis - gydytojas.

2442. *** - **Padauža**. ? - 1947 09. Žuvo prie Žuvinto ežero.

2443. *** - **Papartis**. ? - 1948 03 10. Žuvo pas Barauską 42 kuopos vadas.

2444. *** - **Paukštis**, gimė Marijampolėje. ? - 1947 03 08. Žuvo Santakos k. Šarūno b.

2445. *** - **Pempė**. Vytauto rinkt. būrio vadas.

2446. *** - **Pionierius**. ? - 1947 06 02. Žuvo Gudelių k.

2447. *** - **Prūsas**. Vokietis, žuvęs 1947 m. pavasarį.

2448. *** - **Rapolas**, panevėžietis. ? - 1949 04 19. Žuvo Rūdelės k. pas Virbicką kartu su A. Naruševičium - Akuotu.

2449. *** - **Rytas**. Tauro apygardos vado pavaduotojas 1946 m.

2450. *** - **Riteris**.

2451. *** - **Rolandas**, gimęs Vokietijoje. 1923 (?) - 1947 09. Žuvo prie Žuvinto ežero. Vokietis, belaisvis. Žuvo kartu su Ąžuolu, Žiežmara, Padauža ir dar dviem partizanais.

2452. *** - **Rolentas**. Žuvinto palių partizanas, kovojęs Kolumbo, Kmyno būryje.

2453. *** - **Rūkas**.

2454. *** - **Skirgaudas**. Geležinio Vilko štabo viršininko adjutantas.

2455. *** - **Stipinas**, 1945 m. , desantininkas, LDK Kęstučio dešimto skrajojančio štabo karininkas.

2456. *** - **Stukas**. 1920 - 1945 04. Geležinio Vilko rinkt. Vokietis, palaidotas Mikališkių k.

2457. *** - **Šalna**, iš Panevėžių k. 1913 (?) - 1947. Partizanas, vardu Aleksas.

2458. *** - **Šarūniukas** iš Pilviškių vlsč. ? - 1950.

2459. *** - **Tauras**. ? - 1947 06 07. Žuvo Agurkiškėse

Žalgirio rinkt.

2460. *** - Tigras, gimė Marijampolėje. Tarnavo Plechavičiaus armijoje. Partizanavo Šarūno b.

2461. *** - Titas. ? - 1947 08. Žalgirio rinkt.

2462. *** - Trenksmas. ? - 1951 08 11. Žuvo Balbieriškio miške kartu su Baranausku Algirdu.

2463. *** - Trimitas. ? - 1947 05 25. Žalgirio rinkt.

2464. *** - Ungurys. ? - 1955 07 21.

2465. *** - Urėdas.

2466. *** - Vaidila. ? - 1947 09. Žalgirio rinkt.

2467. *** - Vaidotas, Svainiukas. Vytauto rinkt.

2468. *** - Vanagas. ? - 1948 02 18. Žalgirio rinkt.

2469. *** - Vanagas. Partizanas vardu Vincas. Mokėsi Kaune.

2470. *** - Vanagas. ? - 1947 05 31. Žalgirio rinkt.

2471. *** - Varnas. Buvęs kaunietis, pabėgęs iš kalėjimo.

2472. *** - Vasaris. ? - 1945 10 07. Žalgirio rinkt.

2473. *** - Velnias. Gedimino tėvūnijos partizanas. 1950 05 28 buvo kartu su Traskausku - Jūreiviu.

2474. *** - Viernis (?). ? - 1948 02 13. Žuvo Liubavo mūšyje.

2475. *** - Viesulas. Karklo būrio vadas iki 1945 m. vidurio.

2476. *** - Vilius. ? - 1947 02 09. Vokietis. Žalgirio rinkt. partizanas.

2477. *** - Viltis. ? - 1946 06 07. Žuvo Mikališkės miške. Vokietis.

2478. *** - Virėjas.

2479. *** - Žentukas. ? - 1947 01 06. Žalgirio rinkt.

2480. *** - Žiežmara. ? - 1947 09. Žuvo prie Žuvinto ežero.

2481. *** - Žilvitis. ? - 1948 06 07. Vytauto rinkt. eilinis.

2482. *** - Žilvitis. Būrio vadas.

2483. *** - Žiogelis.

2484. *** - Žmogus. Žalgirio rinkt. būrio vadas.

2485. *** ? - 1947 05 12. Žuvo Gudupiuose, Liudvinavo vlsč. Neatpažintas partizanas.

2486. *** ? - 1945 02 26. Arlausko b. partizanas vardu Bronius.

2487. *** Špoko būrio partizanas vardu Feliksas.

2488. *** Geležinio Vilko rinkt. kovotojas, kurį partizanai vadino "Kengūrė iš Amerikės". Jo vardas Gintautas.

2489. *** Perkūno rinktinės būrio vadas vardu Bronius.

2490. *** gimė Berlyne. 1927 - 1949 12 23. Vokietis, karo belaisvis, pabėgęs iš Kauno lagerio.

FOTOLIUDIJIMAI

Kpt. Vaclovas Navickas-Perkūnas, Auksutis

Juozas Ališauskas-Klaidas ir Stasys Ališauskas-Kalinys iš cisternos ruošia slėptuvę "Laivas"

Adolfas Valenta-Ožys

Juozas Vaičiulaitis-Stalinas, Vėjas

Albinas Garnatkevičius-Vilkas

Aleksandras Padimanskas-Šarūnas

Juozas Bancevičius-Karklas

Juzė Petrulionytė-Vaidilutė

Aleksas Keleris-Liūtas, Tigras

Juozas Kasparavičius-Strausas

Antanas Pečiulis-Baritonas

Anelė Senkutė-Pušelė

Vytauto rinktinės 43-čia kuopa. Iš kairės: Juozas Kmieliauskas-Aitvaras, Napoleonas; Vytautas Gavėnas-Vampyras, Granitas; Feliksas Čereška-Karvelis, Algimantas Rutkauskas-Miškinis

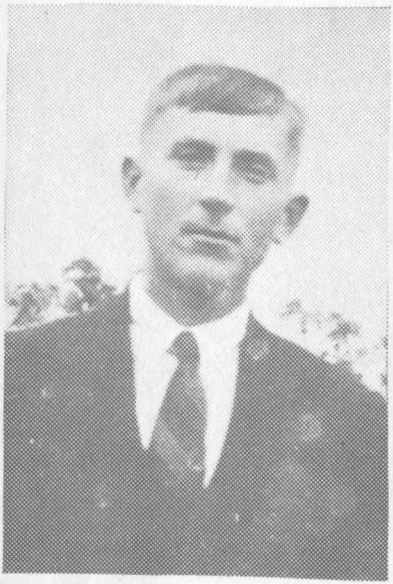

Juozas Tulaba-Kanapė

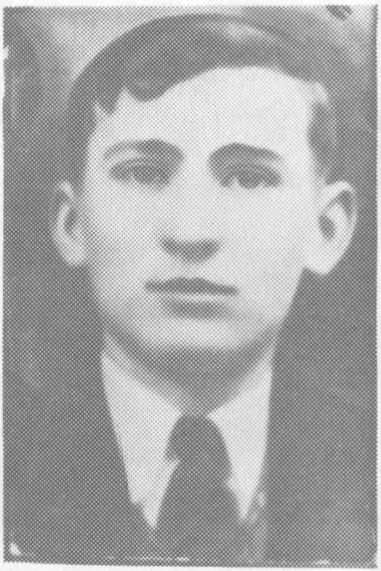

Vincas Pasiukonis

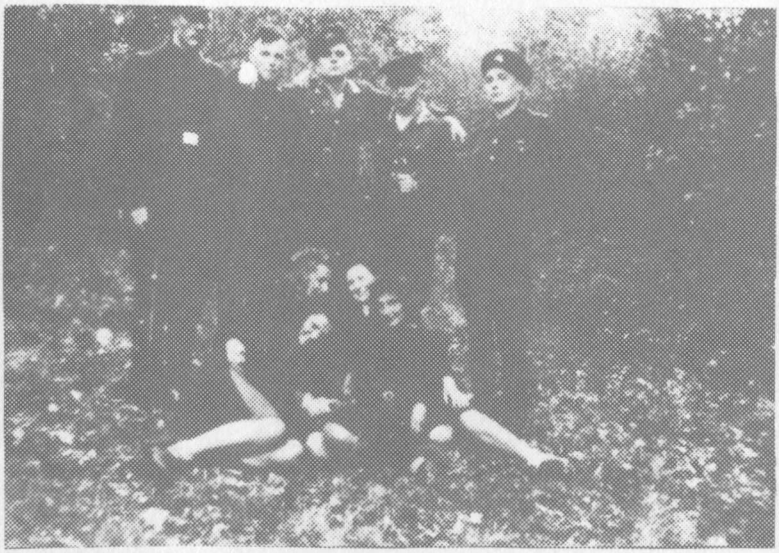

Vytauto rinktinės 2-os kuopos kovotojai. Iš kairės: Vitalius Ivanavičius-Mažylis, Vytautas Sinkevičius-Rimgaudas, Albinas Bieliūnas-Kabelis, Juozas Karasevičius-Erškėtis, Algirdas Leonavičius-Vytis

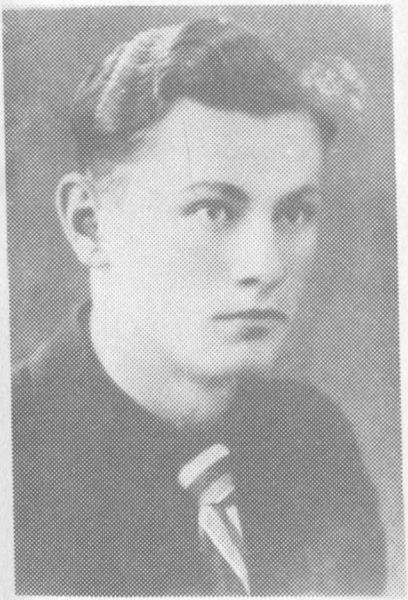

Jonas Bendaravičius-Skinutis

Eleonora Lazauskaitė-Ramunė

Iš kairės: antras - Vitas Tuinyla-Leonas, Žvalgas; trečias - Vincas Slavėnas-Borecas (?)

Nikodemas Miežlaiškis-Kavalierius, pulko sūnus Alytuje. Žuvo 1945 m. prie Obelinės

Stasys Gurevičius-Nykštukas

Jonas Gelažius-Genys

Kpt. Kazimieras Puodžiūnas-Kirvis

Jonas Lasavickas-Basanavičius

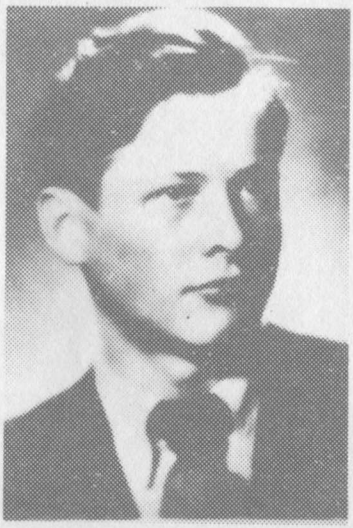

Jonas Grincevičius-Negras

Pranas Žaldaris-Šapalas

Kazys Veverskis-Senis. Lietuvos Laisvės Armijos įkūrėjas ir vadas

Vincas Radzevičius-Vaidila

Vytautas Račius-Ąžuolas

Jonas Lapata-Giedris

Kazimieras Lapinskas-Birželis

Antanas Sliaužys-Dagilis ir Petronėlė Lasavickienė-Gegutė, Pašvaistė

Antanas ir Stasys Jurkštai, žuvę Beliūno raiste

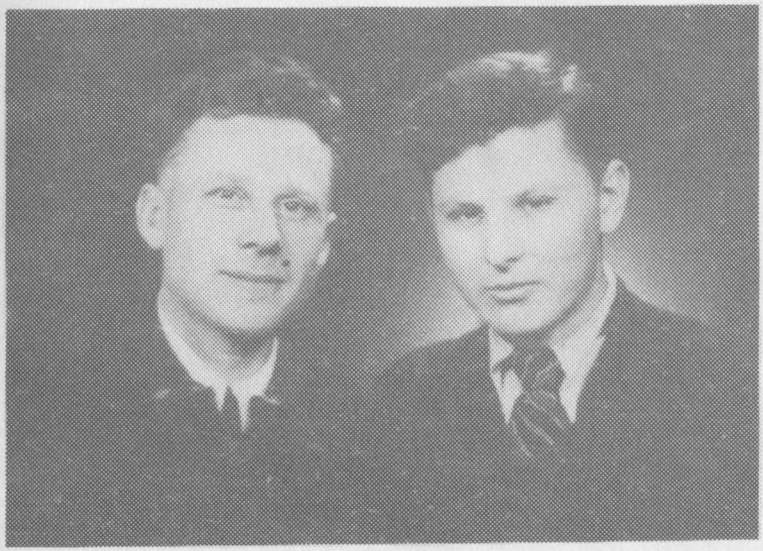

Iš kairės: Stasys Treikauskas-Slapukas ir Juozas Bubnys-Valius, Dagilis

Vytauto rinktinės partizanai. Iš kairės (sėdi): Vytautas Vabalas-Grambolis, Kunigaikštis, jo žmona Elena, Jurgis Ilgūnas-Šarūnas; stovi: Kazys Matulevičius-Radvila, Vytautas Gavėnas-Vampyras ir Janina Kazelytė-Saulutė.

Iš kairės: guli - K. Petraška ir B. Kunca, už jų - neatpažintas asmuo, J. Zdanys; klūpo - neatpažintas asmuo, A. Žioba, V. Kavaliauskas, du neatpažinti asmenys; sovi - neatpažintas asmuo, J. Juškauskas, A. Šilkaitis, neatpažintas asmuo, Č. Jacevičius, V. Matulaitis.

Pirmas Tauro apygardos vadas kpt. Leonas Taunys (nuotraukoje - kairėje).

Juozas Karašauskas-Liepa

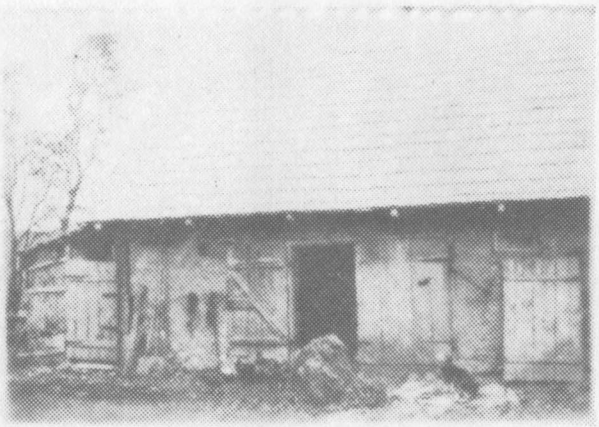

Paskutinis Vytauto rinktinės ryšių centras: Rūkštelės tvartelis - Laibikių kaime, Kalvarijos valsčiuje.

Geležinio Vilko rinktinės Rickaus būrio vyrai Paliose. Iš kairės: Albinas Andzelis-Rickus, Medžiotojas, Antanas Naruševičius-Akuotas, Vitas Čėpla-Uosis, Juozas Lukoševičius-Naras.

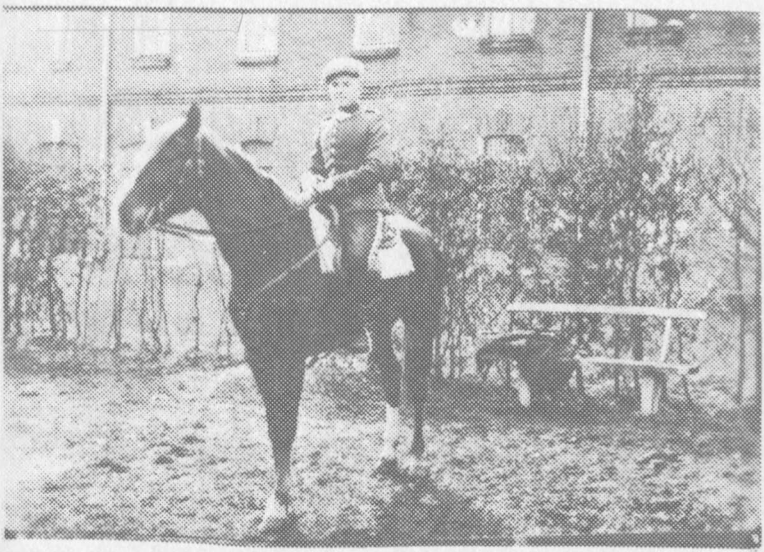

Albinas Seliokas-Šrapnelis

Povilas Šilas

Juozas Balsys-Dobilas. Apygardos vado Žvejo adjutantas

Vytas Vyšniauskas-Bebras Žuvinto ežere

Juozas Tupčiauskas-Sparnas

Mykolas Navasaitis-Ainis

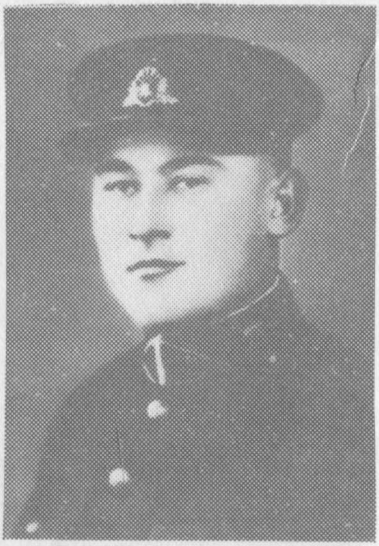

Pranas Kučinskas-Apynys

Juozas Traskauskas-Jūreivis

Antanas Kvedaravičius-Šeškas

Geležinio Vilko rinktinės partizanai. Iš kairės: Kęstutis Valenta-Kęstutis, Jonas Šiugždinis-Anupras, Algis Šermukšnis-Žilvinas, Gaudeamus (?) ir Justinas Šiugždinis-Žvirblis.

Petronėlė Pušinskaitė-Vėlyvienė -Vilija

Iš kairės: Leonas Vilutis, K. Bruniaus dukra, Klemensas Brunius, jo žmona ir Jonas Baltrušaitis Intoje, 1956 m.

Vytauto rinktinės partizanai. Iš kairės trečias - Helmut Gresser-Garnys, ketvirtas - Algirdas Leonavičius-Vytis

Paskutinieji Geležinio Vilko rinktinės partizanai, žuvę 1955 07 21. Iš kairės: Bronius Petkevičius-Pipiras ir Klemensas Uleckas-Vakaras.

Pirmoji Kabelio išdavystė. Iš kairės: Bronius Bobina-Patrimpas, Navickas-Dudutis, Pranas Ruseckas-Drugys, Jonas Misiukevičius-Arūnas, Benius Gataveckas-Verpetas.

Paskutinė Vytauto rinktinės vadovybė. Iš kairės: P. Daubara-Liūtaširdis, A. Grikietis-Slapukas, Vidmantas (vadas), F. Čereška-Karvelis, J. Kmieliauskas-Aitvaras, P. Kemeraitis-Tauras, Žuvo 1952 01 21 išduoti Kabelio.

Petras Gumauskas (kairėje) "ant grindinio" su 1952 01 31 Varnabūdės miške žuvusiais draugais: B. Popiera-Meška, K. Kurtiniu-Ąžuolu, K. Popiera-Gegužiu ir L. Vokietaičiu-Kariu.

Paminklas Tauro apygardos partizanams naujosiose Marijampolės kapinėse

Aldona VILUTIENĖ
TREČIOJI VĖLIAVOS SPALVA
Prisiminimų rinktinė.
Laikraščio "Sugrįžimai" 1995 metų priedas.
Redaktorius J. Sajauskas.
Viršelio dailininkas Vilius Jauniškis.
1996 04 02. 14,5 + 0,75 sp. l.
Tiražas 2000 egz. Užsakymas Nr.439.
Leido "Žaliasis pasaulis" (S. Stanevičiaus 47-41, 2029 Vilnius). SL 1559.
Spausdino spec. paskirties AB "Aušra" (Vytauto pr. 23, 3000 Kaunas).
15Lt

Trečioji vėliavos spalva / A. Vilutienė ir kt. Prisiminimų rinktinė. Laikraščio "Sugrįžimai" 1995 m. priedas. - V.: "Žaliasis pasaulis", 1996. - 488 p.: schem., nuotr.
ISBN-9986-618-07-X
UDK 947.45.083
TR69

Ši knyga - savotiška Tauro apygardos partizanų gyvenimo ir kovos enciklopedija. Joje autentiškais liudininkų žodžiais aprašomi beveik visi kiek reikšmingesni mūšiai ir susidūrimai, išvardijami visi šiuo metu žinomi Suvalkijoje žuvę pokario partizanai, pateikiami jų gyvenimą ir veiklą reglamentuojantys dokumentai.

Vi-188

